NORDISKE DIGTERE I VORT AARHUNDREDE.

EN SKANDINAVISK ANTHOLOGI MED BIOGRAPHIER OG PORTRAITER AF DANSKE, NORSKE OG SVENSKE DIGTERE.

UDGIVET AF **P. HANSEN.**

FORLAGSBUREAUET I KJØBENHAVN. (O. H. DELBANCO. G. E. C. GAD. GYLDENDALSKE BOGHANDEL. C. C. LOSE). Thieles Bogtrykkeri. 1870.

TILEGNET DERES KONGELIGE HØJHEDER KRONPRINDS FREDERIK OG KRONPRINDSESSE LOVISA.

Forord til den elektroniske udgave

Dette verk av **Peter Hansen** (1840-1905) er digitalisert i juli 2012 av Nasjonalbiblioteket i Oslo og tilpasset for Projekt Runeberg i november 2013 av Ralph E.

En del sier er i fel orden i NB:s version (siderne 459-464 samt portraittet av Malmström), men de er nå i rett orden.

Fortale.

*

Skjøndt den danske og den svenske Litteraturudvikling i dette Aarhundrede have gjennemgaaet de samme Hovedstadier, har den ene Litteraturs Indvirkning paa den anden dog ikke været meget stærk; heller ikke er den nye norske Litteraturs Retning kjendelig paavirket af Impulser fra de to andre nordiske Folk.

Dette er snarere en Vinding end et Tab. Opgaven for de nordiske Folks litteraire Samarbejden skal ikke være en saadan gjensidig Indflydelse paa Ideerne eller deres Behandling, at Særpræget udslettes; Opgaven er tvertimod den, at det enkelte Folk udarbejder sit eget Indhold paa sin egen Maade, men for Frændefolkenes Øjne og saaledes, at disse med Slægtskabets Deltagelse følge Arbejdet. Muligheden herfor er given i den saa særdeles lykkelige Omstændighed, som vel neppe er bleven noget andet Folkeslag til Del i samme Grad, at det ene Folks Sprog forstaaes af det andet uden noget Studium eller i alt Fald efter en meget let Forberedelse.

Det er denne Forberedelse til Bekjendtskabet med Frændefolkenes Sprog og Litteratur, der er tilsigtet med nærværende Værk. Om Tankens Rigtighed kan der neppe herske delte Meninger; her skal altsaa kun siges et Par Ord om Udførelsen.

I den Tanke, hvorpaa Udførelsen hviler, ligger Grunden til dette Værks Forskjellighed fra andre Anthologier. Biographierne ere skrevne og Udvalgene samlede i den Hensigt at give en Fremstilling af den litteraire Udviklings Gang; den anthologiske Del er altsaa ikke saa meget en Samling af Forfatternes bedste som af deres

mest characteristiske Arbejder, skjøndt jo begge disse Hensyn som oftest have kunnet faae lige Del i Valget; det har været den anthologiske Dels Hovedopgave at supplere den biographiske.

Uagtet Værket baade ved sin Fremtræden og under sin Udgivelse er blevet særdeles gunstigt omtalt i de tre nordiske Rigers Presse, vil det dog ikke fejle, at En vil savne et, en Anden et andet Digt eller Brudstykke, som netopforekommer ham særdeles smukt eller betegnende. En saadan Mening beroer ofte paa en rent personlig Forkjærlighed, og en saadan maa vel ogsaa være Udgiveren indrømmet; kun skal det siges, at Vanskeligheden ikke har ligget i hvad der burde medtages, men i Valget af hvad der kunde udelades, og at det havde været langt lettere at gjøre baade hvert enkelt Udvalg og Antallet af de skildrede Forfattere dobbelt saa stort, som det er blevet. Men Værket er jo allerede som det foreligger temmelig omfangsrigt af et første Forsøg at være.

Hvad Retskrivningen angaaer, har jeg ladet hver Forfatter beholde sin, for at vænne Læseren til de smaa Uoverensstemmelser i Sprogene, som hidrøre herfra.

Og hermed overgiver jeg Værket til dets skandinaviske Læsekreds i det Haab, at det maa have Held paa sin Mission.

P. Hansen.

1 December 1870. *A. Oehlenschläger*Adam Gottlob Oehlenschläger.

Den danske Poesis Gjenfødelse falder sammen med det nittende Aarhundredes Begyndelse. Kanonernes Torden fra Kongedyb den anden April 1801 vakte Folkeaanden til et hidtil ukjendt Liv, kaldte den til Bevidsthed om sig selv og gjorde den modtagelig for de Tanker og Følelser, som den nye Tidsalder førte i sit Skjold. Da Krudtrøgen trak bort, saae man det nye Aarhundredes Sol stige op af Bølgerne og kalde til Liv og Rørelse paa alle Aandens Omraader. Paa et af dem, paa Digtekonstens, lokkede den i kort Tid et mylrende Blomsterflor frem af den Jordbund, der saa længe havde ligget brak.

Dobbelt maatte dette frembrydende Foraars Magt gribe Slægten, fordi det kom ovenpaa en lang, gold og kjedelig Vintertid. En enkelt Solstraale trængte en Gang gjennem de graae Skyer, men den havde ikke Magt til at sprede dem, og Gemytterne vare for afkjølede til at lade sig varme af den. Ikke desto mindre var den et Forbud paa det kommende rige Sollys. Det Tragiske i Johannes Ewalds og hans Poesis Skjæbne ligger deri, at hans Aand skuede dybere end Samtidens, som derfor ei heller forstod ham, men at den dog ikke skuede saa dybt, at den fra Dybet kunde fremmane den besværgende Magt, der river Tiden med sig og former den efter sin Villie. Det var Oehlenschläger forbeholdt at see tilbunds i det Poesiens Væld, hvoraf den nye Tid skulde drikke sin Foryngelse, og naar Oehlenschläger — i een Henseende rigtigt — siger om Ewald, at »han kunde tolke, hvad Andre kun stamme«, saa kan det Samme godt i en anden Henseende siges om Oehlenschläger i Forhold til Ewald.

Medens saaledes Ewalds Digterflugt søger bort fra hans Tidsalders Atmosphære, men uden at hans Vinger eje Kraft nok til at bære ham op i den nye Poesis renere Luftlag, saa see vi en anden Digterskikkelse fra det forrige Aarhundredes Slutning flagre uroligt om mellem den gamle og den nye Tid uden at kunne finde Hvile i nogen af dem. Baggesen er en forunderlig Lokenatur, halv Jette og halv As, smidig, bevægelig, glimrende, men uden Fasthed, uden nogen helstøbt Character, hverken som Menneske eller som Digter. Og som Loke brød han ogsaa Freden ved Ægirs Gjæstebud og kastede sin vittige Haan ind i Samtidens Begeistring.

Medens den betydningsfuldeste Del af Baggesens Digtervirksomhed falder før Oehlenschlägers Fremtræden, er der samtidig, endog lidt før end Oehlenschläger en anden Digter, der øjensynlig er greben af en ny Aand, men uden at have Evne til at være Tolk for den. Schack-Staffeldts Betydning for

den danske Litteratur er meget lille; han var for uklar og unational til at kunne staae frem som den, der førte Modsætningen mellem den gamle og den nye Tids poetiske Anskuelsesmaade ud til Klarhed; men han følte Modsætningen, uagtet han bukkede under i sit Forsøg paa at give den Liv.

Denne Modsætning kan maaskee betegnes som en Modsætning mellem det Flade og det Dybe. Oplysningen har i sig den gode Tendens, at den vil udglatte alle Folder, udgranske alle Dybder og lægge Alt frem i Sandhedens klare Lys. Men naar Oplysningen forfølger dette Maal med Ensidighed, tager den fejl af sin Opgave og kommer til at antage enhver Afvexling af Lys og Skygge for stridende mod Naturens Orden; den vil have Lys overalt og begynder derfor med at nivellere hele Livet, for at faae det til at ordne sig i een stor, jevn, kjedelig Flade, hvor hvert Punct kan være lysbeskinnet. Saaledes gik det i Slutningen af det forrige Aarhundrede, og det er ikke let at sige, hvad der blev værst medtaget i »Oplysningens« Tidsalder: Religionen, der blev gjort til en tør, gold Morallære, eller Poesien, der blev sat i Tyendeforhold til det Nyttige. Paa de enkelte Undtagelser nær er derfor det forrige Aarhundredes Poesi hos os at see til som et Billede af den chinesiske Malerkonst, med løjerlige Figurer, med en stiv, kantet Opfattelse af Naturen og uden Fordeling af Lys og Skygge, udeu Perspectiv. Thi Perspectivet kommer først, naar man lærer at betragte Rummet i Dybden.

Dette har Romantiken lært. Med den kommer den anelsesrige Dybde, det længselvækkende Perspectiv, den virkningsfulde Anvendelse af Lys og Skygge, — ja, i Tydskland, hvor Romantiken blev gjenfødt, kom der næsten for megen Skygge ind i Poesien, for meget af Ridderborgenes Skummelhed og Klostercellernes Mørke. I Danmark gik det lykkeligere og bedre, fordi der her fandtes heldigere Forudsætninger.

Thi uagtet den danske Poesi fra Tydskland modtog det Stød, der førte den ind paa Romantikens Omraade, saa har den dog indenfor dens Grændser bevæget sig i en selvstændig Retning, og der er en væsenlig Forskjel mellem Romantiken saaledes som den viser sig i den tydske Litteratur og saaledes som den viser sig i den ved Oehlenschläger gjenvakte danske Poesi. Begge de to Landes Litteraturer bleve ved Romantiken beskinnede af et nyt Lys, men dette Lys var af en forskjellig Natur, fordi det kom fra to forskjelligt lysende Kloder. Middelalderens Maane sendte sine Straaler ind i den tydske romantiske Verden, kastede sit usikkre Lys over de maleriske Bjergegne, beskinnede de gamle Ruiner og spillede paa de ilende Flodbølger, medens det paa en sælsom Maade brød sig gjennem den gothiske Kirkes brogetmalede Ruder og blandede sig med Kjerternes Lys derinde. Den nordiske Romantik fik sit Lys fra en langt fjernere, men kraftigere lysende og stærkere varmende Klode. Det var Oldtidens røde Sol, der omsider brød frem af Skyerne og kastede sine kraftige Straaler ind i en poetisk Sjæl, hvorfra de sendtes tilbage med dobbelt Klarhed og lyste for en hel Slægt.

Adam Gottlob Oehlenschläger, Lysbringeren i dette Aarhundredes poetiske Litteratur, var en kraftig, modtagelig Yngling, da Kaldet lød til ham, Selet ät han forstod det. Han blev født den 14 November 1779 i et lille Hus paa Vesterbro, og hans første Barndom henrandt under tarvelige Livsforhold i et Hjem, hvor han paavirkedes højst ulige af de To, der stode ham nærmest;3 Adam Gottlob Oehlenschläger.

thi hans Fader, en Sydslesviger, var en jovial og kjærnesund Natur, medens Moderen derimod var af en alvorlig, blid og melancholsk Sindsretning. Den tidligt vaagnende Trang til aandelig Sysselsættelse tilfredsstillede den livlige Dreng ved at læse alle de Morskabsbøger, der faldt ham i Hænderne, og ved at forsøge sig med smaa poetiske Arbeider. At de daarlige Bøger ved en saadan kritikløs Slugen vare månge Gange flere i Antal end de gode — blandt hvilke ban dog traf paa Holberg, Ewald, Wessel, Tusind og een Nat og Robinson Crusoe — er let at forstaae, og den umiddelbare Følge af denne Læselystens uhindrede Tilfredsstillelse var, at Phantasien stærkt udvikledes paa de øvrige Aandsevners Bekostning; thi nogen Tilegnelse af virkelige Kundskaber blev der ikke Tale om, før Digteren og Skolemanden Edvard Storm en Gang tilfældigvis paa en Spadseretour traf sammen med den smukke tolvaarige Dreng og følte sig tiltalt af hans frejdige Væsen. Han skaffede ham en Friplads i Efterslægtsselskabets Realskole, og her begyndte et nyt Liv for Oehlenschläger, der især med Iver kastede sig over Historien og den nordiske Mythologi, uden dog at forsømme sin poetiske Production, der hovedsagelig bestod i at digte Skuespil, som han derpaa opførte i Forening med sine Kammerater. Ved sin Confirmation maatte han forlade Skolen og begyndte at modtage privat Undervisning i de døde Sprog som en Forberedelse til Studenterexamen. Men urolig og livfuld som han var og famlende efter en Tumleplads for de Evner, der gjærede i ham, men hvis Natur ikke var ham klart bevidst, forlod ban Studeringerne for at forsøge sin Lykke som Skuespiller. Han debuterede ogsaa i tre Stykker, men tog kort efter sin Afsked, fordi han mærkede, at han intet Kald havde til Skuespillerkonsten. Atter tog han fat paa Studierne, denne Gang veiledet ai sine Venner, de senere

saa berømte Brødre Ørsted, og han kom lykkelig ud over Examens Vanskeligheder. Men Juraen, som han nu vilde kaste sig over, vendte han snart Ryggen, han besvarede Universitetets Prisspørgsmaal om den nordiske Mythologis Anvendelse i Poesien, skrev Digte, læste Shakspeare, Goethe, Schiller, Jean Paul og levede i en urolig Nydelse af disse Digteres Værker — urolig, fordi ban henryktes over deres Skjønheder, ikke som den, der nyder dem objectivt, men som den, der hele Tiden føler sit Indre sat i Bevægelse henimod at forsøge noget Lignende. Hans Omgangskreds kunde ikke Andet end bemærke denne Uro og see dens Grund: »Manden med de skjulte Talenter« kaldte man ham meget betegnende. Stundom smilte man vel ad hans naive Tilstaaelser eller forargedes, naar Naiveteten syntes at være hovmodig Selvtillid, som ved H. C. Ørsteds Doctorgilde. Der vare en Del ældre og yngre Videnskabsmænd tilstede, og Talen faldt omsider paa Digtekonsten, hvis Forfald siden Ewalds Tid man beklagede. Da reiste Oehlenschläger, der hidtil havde siddet tavs, sig hurtigt, gik midt ind i Kredsen, slog i Bordet med knyttet Haand og raabte med funklende Øjne: »Ja, det er sandt, den er sunken; men den skal Fanden gale mig rejse sig igjen!«

Hvad Ynglingens urolige Aand trængte til: at bringes til Klarhed om sig selv, det opnaaede den, da Henrik Steffens, den Gang en ung Naturforsker og Philosoph, 1802 kom hjem fra en Rejse i Tydskland som en ivrig Tilhænger af den Schellingske Naturphilosophi og en begejstret Talsmand for den romantiske Poesi. I den kommende Vinter holdt Steffens en Række meget stærkt besøgte philosophiske Forelæsninger, der opildnede de Yngre og forargede de

Ældre ved deres nye Lærdomme; men allerede forinden vare Oehlenschläger og Steffens trufne sammen og havde følt sig sympathetisk dragne til hinanden; Begge følte, at der var noget Afgjørende i dette Møde, og de toge ikke fejl. Med kjæk Bestemthed og henrivende Veltalenhed klarede Steffens de dunkle Anelser, som Oehlenschläger følte i sig, viste ham, at Poesien har Gyldighed i og for sig og at den har en lige saa stor Selvstændighed som enhver anden Side af Aandslivet De talte sammen fra Klokken 11 om Formiddagen til Klokken 3 om Natten, dels spadserende, dels hjemme hos Steffens, hvor Oehlenschläger blev om Natten, men sprang drømmende ud af Sengen, opfyldt af det nye Liv, der var vakt i ham. Om Morgenen gik han hjem og skrev »Guldhornene«, det Digt, fra hvilket den nyere danske Poesi daterer sig. »Men De er jo virkelig Digter!« udbrød Steffens, da Oehlenschläger forelæste ham Digtet. »Ja, jeg troer det næsten selv,« svarede denne.

Fra den Dag af vare de to Venner bestandigt sammen, og dels ved Samtaler, dels ved sine Forelæsninger bragte Steffens Oehlenschläger til Klarhed om hans Evner og deres Anvendelse. Og nu strømmede Productionens Væld med en vidunderlig Rigdom, hvorom man bedst faaer et Begreb ved at høre Steffens selv: »Jeg gav ham tilbage til sig selv, han erkjendte sin egen indre Rigdom, og jeg forfærdedes næsten, da den ungdommelige, friske Kilde strømmede mig voldsomt i Møde. Det gik ham, som det tidligere var gaaet mig selv: han vovede ikke at lade det, der opfyldte hans Indre, komme til Orde. Nu brast pludselig Lænkerne, og han var Digter. Han følte sig befriet, jublede og belønnede den, han kaldte sin Befrier, med en grændseløs, rørende Hengivenhed. Ingen Tvivl plagede ham. Den uhindret skabende Virksomhed fandt uvilkaarligt den rette Form. Hvad der forbavsede mig, da jeg oplevede det mest umiddelbart af Alle, var den Lethed, hvormed han beherskede sit Modersmaal. En aldrig forhen kjendt Ynde og digterisk Fylde udviklede sig pludseligt; en ny Epoche i Sproget, der udbredte sig mægtigt over hele Skandinavien, traadte anelsesfuldt og rigt frem under mine Øjne.« Som en haandgribelig Commentar til denne Udtalelse kan blot den Omstændighed tjene, at Oehlenschläger, inden sit Møde med Steffens, havde sluttet Contract med en Boghandler om et Bind Digte, af hvilke Steffens forkastede de fleste, da han saae dem. Og uden at Boghandleren fik Nys om Forandringen, skrev Oehlenschläger et nyt Bind — de navnkundige »Digte«, som udkom ved Juletid 1802. Hovedstykket i denne Samling er »Sanct Hansaften-Spil« med sin Fremstilling af det brogede Sommerliv i Dyrehaven, med de yndige lyriske Partier, den henrivende Afvexling af Alvor og Spøg og de kjække Hug mod Philisteriets aandsforladte Betragtning af Livet og Digtningen. Af Samlingens øvrige Indhold kan nævnes flere af Digtene: »Guldhornene«, »Hakon Jarls Død«,

»Den frembrydende Vaar« o. fl. som Exempler paa en Poesi, der lige som ved et Trylleslag skjød frem for Samtidens Øjne og forbausede den ved hidtil uudtalte Tanker, ved en hidtil ukjendt Skjønhed i Udtrykket, kort sagt, ved noget Nyt, noget Forunderligt, der drog de Unge sympathetisk til sig og skræmmede de Gamle tilbage i bitter Indignation.

Vi have nu seet, hvorledes Gjennembruddet skete, vi have seet Kilden sprudle frem, og nu er dens videre Løb kun en solbeskinnet Fart gjennem Poesiens skiftende Egne. Efter de første »Digte« fulgte 1805 de to Bind »Poetiske Skrifter« med »Langelandsrejsen«, »Jesu Christi gjentagne Liv i den5 Adam Gottlob Oehlenschläger.

aarlige Natur,« »üffe hin Spage«, »Vaulundurs Saga« og »Aladdin«, dette Oehlenschlägers herligste Værk, hvor alle hans rige Sjæls Evner have udfoldet sig i en skjøn Harmoni og frembragt en af disse Digtninger, der overleve Tidernes Vexlen.

Med Beundring var Samtiden Vidne til denne storartede Production og levede sig mere og mere ind i den, medens den unge Digter selv tiltraadte en Udenlandsreise, hvis Gang vi ikke ville angive i det Enkelte; lige som Napoleons Tog gjennem Europa er betegnet ved Navnene paa glimrende Sejervindinger, saaledes kan man følge Oehlenschlägers Rejse ved at fæste Blikket paa de Monumenter, han har reist sig i den danske Litteratur: i Halle skrev han sin første Tragedie »Hakon Jarl«, i Weimar og Dresden digtede han »Baldur hin Gode«, i Paris »Palnatoke« og »Axel og Valborg«, i Rom »Correggio«. Hjemme bleve disse Digtninge læste med Henrykkelse (»Hakon Jarl« og »Baldur hin Gode« udkom under Titelen »Nordiske Digte« sammen med den allerede 1802 digtede Romancecyclus »Thors Rejse til Jotunhejm«), og Tragedierne opførtes under Publicums Tilstrømning, saa at han efter halvfemte Aars Fraværelse kom hjem som en Triumphator og strax udnævntes til Professor i Æsthetik ved Universitetet. Denne faste Stilling tillod ham at ægte sin Forlovede, den smukke og begavede Christiane Heger, en Søster til den i den danske Litteratur saa bekjendte Camma Rahbek.

Paa dette Punct kan Oehlenschlägers glimrende Ungdomsperiode siges at være afsluttet. Ynglingens dristige Sejersløb var endt, og skjøndt han endnu flettede mangt et uvisneligt Blad ind i sin Laurbærkrands, kom der dog ogsaa af og til et falmet. Han berigede Tid efter anden Litteraturen med uforgjængelige Værker som det østerlandske Eventyr »Aly og Gulhyndy«, de nordiske Tragedier »Stærkodder« og »Hagbarth og Signe«, den mesterlige Romancecyclus »Helge«, et af hans allerbetydeligste Værker; men han skrev ogsaa nogle svagere Arbejder, navnlig nogle mislykkede Operatexter og Tragedien »Hugo von Rheinberg«, et Offer paa den da grasserende slette Smags Alter. Disse Misgreb gav Baggesen Anledning til at begynde sin Opposition mod Oehlenschläger, en Opposition, der udviklede sig til den under Navnet »den Baggesenske Fejde« bekjendte bittre og lidenskabelige Strid, under hvilken næsten Alt, hvad Litteraturen ejede af Begavelse, stillede sig paa Oehlenschlägers Side, hvorimod denne selv saa godt som slet ikke yttrede sig, men omsider foretrak at forsøge paa at faae Kampen til at sagtne ved at forlade Hjemmet og tiltræde en ny Udenlandsrejse, paa hvilken han, blandt andre berømte Samtidige, ogsaa traf sammen med den svenske Digter Atterbom. Under Opholdet i Paris skrev han »Hroars Saga« og Tragedien «Fostbrødrene«.

Ved sin Hjemkomst fandt Oehlenschläger imidlertid endnu Kampen i fuld Gang; han besvarede Baggesens Kritik ved 1818 at udgive den dramatiske Idyl »den lille Hyrdedreng« og 1819 Romancecyclen »Nordens Guder«, et af hans mest fremragende Arbeider, hvis første Del »Thors Rejse til Jotunhejm« alt er nævnt i det Foregaaende. Det følgende Aar skrev han »Erik og Abel«, 1827 »Væringerne i Miklagård«, 1828 Heltedigtet »Hrolf Krake«, 1829 Tragedierne »Carl den Store« og »Langbarderne«.

I Sommeren samme Aar, den 23 Juni, var det, at Tegner i Lunds Domkirke laurbærkronede Oehlenschläger og fremsagde sit berømte Digt, i hvis Slutning han siger:6

Adam Gottlob Oehlenschläger.

»Skaldernas Adam är här, den Nordiske sångarekungen,

Thronarfvingen i diktningens verld, ty thronen är Göthes.

"Visste blott Oscar derom, han gåfve sitt namn åt min handling:

Nu är det icke i hans, och än mindre i mitt, men i Sångens,

I den evärdliges namn, förnummen i Hakon och Helge,

Som jag dig bjuder en krans, han är vuxen der Saxo liar lefvat.

Söndringens tid är förbi (och hon borde ej funnits i Andans

Fria, oändliga verld), och beslägtade toner, som klinga

Sundet utöfver, förtjusa oss nu, och synnerligt dina.

Derföre Svea dig bjuder en krans, här för jag dess talan:

Tag den af broderlig hand och bär den till minne af dagen!«

Et længere Besøg i Sverig faldt det dog først i Oehlenschlägers Lod at gjøre 1847, og han hjembragte uforglemmelige Minder om en uafbrudt Række af Hyldinger, som Alle, lige fra Kongen ned til Arbejderen, kappedes om at bringe ham. To Gange tidligere havde han besøgt Norge og nedlagt Erindringen om den ene af disse Rejser i Digtcyclen »Norgesrejsen« 1834. Omkring dette Tids-punct fälde flere større Productioner, saaledes Tragedierne »Tordenskjold«, »Dronning Margareta«, »Sokrates«, »Olaf den Hellige« og »Knud den Store«. Senere fremkom den mesterligt fortalte »Ørvarodds Saga«, det tragiske Drama »Dina«, hvor Digteren med Held har forsøgt sig i en ny Genre, og det nordiske Heltespil »Landet fundet og forsvundet«. Hans sidste Tragedier »Amleth« og »Kjartan og Gudrun« efterfulgtes 1848 af Digtet »Regnar Lodbrok«, hans sidste Værk, som han i en Forudfølelse af sit Digterlivs Afslutning, ender med de Ord:

»Gamle Skjald om gamle Nordens Helte sang for sidstegang.«

Hans Seerblik svigtede ham ikke. Efter at hans TOaarige Fødselsdag var fejret ved en Fest, hvor Alt, hvad der havde Betydning paa Aandens Enemærker og fremfor Alle hele den yngre Digterskole bragte den gamle Sangerkonge en begejstret Hyldest og en varm Tak for hans Livs Gjerning, trak han sig tilbage fra Verden udenfor sin snevrere Kreds. Efter en kort Sygdom hensov han Søndagaftaften den 20 Januar 1850. Hans Død var skjøn som hans Liv havde været. Hans ældste Søn maatte forelæse ham det Sted af Tragedien »Sokrates«, hvor den Vise taler om Døden, — »det er saa usigeligt dejligt,« sagde den døende Digter — og medens disse skjønne Ord endnu gjenklang i hans Sjæl, lukkede han sine Øine og sov stille ind i Evigheden, begrædt af et beundrende og taknemmeligt Folk, for hvis aandelige Liv han havde havt en saa gjennemgribende Betydning.

Thi den Aandens Gjerning, som er bleven udført i Danmark i dette Aarhundrede, bæres for en væsenlig Del af Oehlenschlägers Digtning. Med Geniets Skarpsyn opdagede han det rige Stof, der laa som en ubenyttet Skat i Eddaerne, Sagaerne og Kjæmpeviserne, med sin uudtømmelige Phantasi og sin ualmindelig plastiske Skaberevne omformede ban det til en Verden af Skikkelser, hvori Folket gjenkjendte sin egen Slægt, i hvis Tanker det følte sin egen indre Natur gjengivet, og hvis Tale klang med Modersmaalets oprindelige Renhed og Skjønhed. Dette er hans store Betydning i den danske Litteratur, i det danske Folkeliv, ja i hele Nordens aandelige Udvikling.7
Adam Gottlob Oehlenschläger.

Scene af "Sanct Hansaften-Spil".

Harlekin

uden for en Fiællebo, meget alvorlig og vigtig.

Mens Pøbelen hisset vildt sig fryder, Over Smudsigheder og Næstens Lyder, Indbyde vi her til Subscription, For den af Publicum mere fine Portion. Her finde vi en dannet Digter, Som synger kun om Fornuft og Pligter. En Poppedreng vel af Fødsel han er, Men hans Talenter har svungen ham høit

i Yær.

Mange Aars Flid har lært ham, Smør Heel snildt at forene med en Dør. Hans store Plan, mens han hopper herneden, Er den: at forædle Menneskeheden! Mine Herrer og Damer, behage De?

Den fine Portion. Ja det forstaaer sig. ham maa vi see.

De gaae ind i Fia'llehytten. En stor, gron Poppegoie sidder paa en Forliaining.

Harlekin

bukker ærbodig for Poppe.

Opmærksom det samlede Folk nu tier,

For at høre paa Deres Poesier.

Begynd med det Vers, De giorde forleden!

Poppe

rødmende.

Harlekin! du veed, jeg er saa beskeden.

Harlekin. Det veed jeg nok, jeg har stedse funden Dem med Beskedenhed i Munden; Dog veed jeg nok, De læser gierne De smukke Producter af Deres Hierne. Sagte:

De kan jo sige, jeg bad Dem ad. Giør en Fortale, bær Dem fornuftig ad!

Poppe

rommende sig.

Giennemtrængt af den Overbeviisning, At man med Folks moralske Bespiisning Maa være meget samvittighedsfuld, Og ikke sælge dem Bly for Guld, Skulde jeg ikke vovet at lade For Lyset komme disse Blade, Hvis ikke Venner, hvis critiske Dom Jeg bryder mig grumme meget om, Alle havde givet mig Mod, Og bedet mig dog at være saa god. At jeg har anvendt megen Flid, Og brugt en grumme Hoben Tid, Før et Ord slåp ud af min Digterelv — Er en Erklæring, jeg skylder mig selv. En Kleinsmed bruger sin Fiil med Forstand, En Riimsmed er ligesaa klein, som han.

Det er saa en Sag- med Geniets Ild.

Den udbryder ofte alt for vild.

Jeg priser Betænksomhedens Vand.

Paa hvert et Vers har jeg heldet en Spand.

Thi vil jeg slutte med et Claudatur

Og Mottoet: nonum in annum prematur,

I det jeg med et ærbødigt Sind

For Lyset bringer disse sexten Bind !

Tutti

af fuld Hals.

De er en ung, beskeden Månd; Vi bede Dem, syng, alt hvad De kan!

H arie kin. Lad Hymnen til Middelmaadighed tone! Den skaffed Dem jo Deres Digterkrone.

Po ppe

declamerer:

Du ædle Middelmaadighed!

Stig fra din høie Zone ned

Til Een, som kalder dig med Smerte,

Af ganske — ganske — ganske Hierte.

»Hvis Du vil høste Livets Frugt, Da gaa ad Middelveien smukt!« Den Sætning mig saa vel behager, At ei engang jeg Vers undtager.

Hvis gält, excentrisk Sværmeri Skal kunne kaldes Poesie, Da troer jeg, vi bør efterstræbe Den allermindste Gnist at dræbe.

Og uden just at prale stort, Saa troer jeg, vi har alt det giort; Paa senest Tid heel klogt vi skalter Med vore gode Brandanstalter.

I ret fornuftig Poesie Bør aldrig spores Phantasie. Hvad Diævlen rager Phantasien Den mindste Smule Poesien?

I gamle Dage gik det an, Den Tid i Morke famled man; Men nu i de oplyste Tider Sligt Barbarie man ikke lider.

Hvi skriver nu en sand Poet? Af Iver for Humanitet, For vor Moral at understøtte, I Korthed: for at giøre Nytte!

Naar Folk vil gaae paa Sviir i Kro Han drager dem til stille Ro; Hvad ei de gidder hørt i Prosa, Det siger lian dem snildt sub rosa.8

Adam Gottlob Oehlenschläger.

Det nemlig: At det sømmer sig For dem at være skikkelig; At kun det er de Skikkelige, Som komme ind i Himmerige.

Hvor stort for en moralsk Poet At tolke blid Humanitet; Om sveden Grød og svegne Pligter — Hvor skiønt, hvor saligt for en Digter!

Du ædle Middelmaadighed! Jeg elsker dig med stor Besked. Din Deilighed giort haver mig til Træl, Og indtaget mig med Storm, det svær jeg paa min Sjæl.

En Tilskuer. Poppe hedder han, Pope burde han hedde.

En anden. Efter saadan en Karl skal man længe lede.

En Critiker

tager Poppe fortrolig under Armen og gaaer hen med ham i en Krog.

Med Forlov, min Herre! Det Digt gior Dem

Hæder.

Der stødte mig kun et Par enkelte Steder; I første Vers kom »ganske« lidt (Efter min individuelle Mening) for tidt.

Poppe

troliiertig.

Det var for at faae de fire fornødne Fødder.

C r i t i k e r. Man maa ofte knække haarde Nødder. Men en Månd, der spiller saa færdigt paa

Lire,

Kan det aldrig genere at gaae paa Fire. Saa var der ogsaa et andet Sted I Digtet, en Smule længer ned, Nemlig: Det nemlig! See, det er værre; Det er ikke poetisk nok, min Herre! For Resten ønsker jeg Dem til Lykke, Thi Digtet er, min Salighed ! et Mesterstykke.

Poppe

Siden De bander saa høit derpaa Saa troer jeg selv, det maa være saa. Jeg takker for Deres fine Anmærkning.

Man trænger ofte til Forstærkning. Jeg bliver sandelig aldrig vred, Naar man retter mig med Beskedenhed. Tværtimod er det høist profitabelt for Aanden, Naar Critik og Genie gier hinanden Haanden.

De gier hinanden Hænder, og gaae.

Harlekin

kommer frem, og siger til Tilskuerne:

Føier I Jer nu ikke anderledes stemt? Er Smaahedsaanden ei reent forglemt?

En Rigsort har I givet os, men

Fik I ikke Forædling nok for den?

Det er skiønt, at høre to store Mænd tale,

Soin de tvende nylig, uden at prale.

Skilles nu ad foruden Kiv

Og anvender Jer Forædling i det practiskeLiv.

Folk gaae.

(Mdhornene,

De higer, og søger I gamle Bøger, I oplukte Høie Med speidende Øie, Paa Sværd og Skiolde I muldne Volde, Paa Runestene Blandt smuldnede Bene.

Oldtids Bedrifter Anede trylle;

Men i Mulm de sig hylle, De gamle Skrifter. Blikket stirrer, Sig Tanken forvirrer. I Taage de famle.

»I gamle, gamle, Hensvundne Dage! Da det straalte i Norden, Da Himlen var paa Jorden, Giv et Glimt tilbage!

Skyen suser, Natten bruser, Gravhøien sukker, Rosen sig lukker. De øvre Regioner Toner!

De sig møde, de sig møde, De forklarede Høie, Kampfarvede, röde, Med Stierneglands i Øie.

»I, som raver i Blinde, Skal finde

Et ældgammelt Minde, Der skal komme, og svinde! Dets gyldne Sider Skal Præget bære Af de ældste Tider.

Af det kan I lære. Med andagtsfuld Ære I vor Gåve belønne! Det skjønneste Skiønne,

21 Adam Gottlob Oehlenschläger.

En Mø

Skal Helligdommen finde.« Saa synge de, og svinde. Lufttonerne døe.

Hrymfaxe, den sorte, Puster, og dukker, Og i Havet sig begraver. Morgenens Pörte Delling oplukker, Og Skinfaxe traver I straalende Lue Paa Himlens ßue.

Og Fuglene synge.

Dugperler bade

Blomsterblade,

Som Vindene gynge.

Og med svævende Fied

En Mø hendandser

Til Marken afsted.

Violer hende krandser.

Hendes Rosenkind brænder,

Hun har Lilliehænder.

Let som en Hind,

Med muntert Sind

Hun svæver og smiler;

Og som hun iler,

Og paa Elskov grubler —

Hun snubler,

Og stirrer, og skuer

Gyldne Luer,

Og rødmer, og bæver

Og zittrende hæver

Med undrende Aand

Af sorten Muld

Med sneehvide Haand

Det røde Guld.

En sagte Torden Dundrer. Hele Norden Undrer.

Og hen de stimle I store Vrimle, Og grave, og søge, Skatten at forøge. Men intet Guld! Deres Haab har bedraget; De see kun det Muld, Hvoraf de er taget.

Et Sekel svinder.

Over Klippetinder Det atter bruser. Stormenes Sluser

Bryde med Vælde. Over Norges Fieide Til Danmarks Dale I Skyernes Sale De forklarede Gamle Sig atter samle.

»For de sieldne Faa,

Som vor Gåve forstaae;

Som ei Jordlænker binde,

Men hvis Siæle sig hæve

Til det Eviges Tinde;

Som ane det Høie

I Naturens Øie;

Som tilbedende bæve

For Guddommens Straaler

I Sole, i Violer,

I det Mindste, i det Største;

Som brændende tørste

Efter Livets Liv;

Som — o, store Aand

For de svundne Tider!

See dit Guddomsblik

Paa Helligdommens Sider:

For dem lyder atter vort Bliv.

Naturens Søn,

Ukiendt i Lon,

Men som sine Fædre

Kraftig og stor,

Dyrkende sin Jord,

Ham vil vi hædre.

Han skal atter finde!«

Saa synge de, og svinde.

Hrymfaxe, den sorte, Puster, og dukker, Og i Havet sig begraver. Morgenens Porte Delling oplukker, Og Skinfaxe traver I straalende Lue Paa Himlens Bue.

Ved lune Skov Øxnene trække Den tunge Plov Over sorten Dække.

Da standser Ploven, Og en Gysen farer Igiennem Skoven. Fugleskarer Pludselig tier. Hellig Taushed Alt indvier.

Da klinger i Muld Det gamle Guld.10 Adam Gottlob Oehlenschläger.

Tvende Glimt fra Oldtidsdage Funkler i de nye Tider. Selsomt vendte de tilbage, Gaadefyldt paa røde Sider.

Mystisk Helligdom omsvæver Deres gamle Tegn og Mærker. Guddomsglorien ombæver Evighedens Underværker.

Hædrer dem, thi Skiebnen skalter! Snart maaskee de er forsvunden. Jesu Blod paa Herrens Alter Fylde dem, som Blod i Lunden!

Men I see kun Guldets Lue, Ikke det ærværdigt Hoie; Sætte dem som Pragt til Skue For et mat, nysgierrigt Øie.

Himlen sortner, Storme brage. Visse Time! du er kommen. Hvad de gav, de tog tilbage, Evig bortsvandt Helligdommen.

Den frembrydende Yaar.

Engene grønnes, og Skovenes Kroner Nylig fremsprungne Smaragder bedække, Ætheren lunes, og Sangeren toner I den beknoppede, svulmende Hække. Vinteren bort til de livløse Poler Flygter med Natten og Kulden og Taagen; Flora paa Leiet af friske Violer Opslaaer sit Øie, sødtsmilende, vaagen.

Harpe, som hang paa de riimfrosne Grene, Hyllet i Snee og i rugende Mørke, Stum og forladt, medens Boreas ene Hyled en Liigsang i Vinterens Ørke, Harpe! din Iis har Apollo bortsmeltet, Da han i Østen steg frem i sin Lue. Straalende hænger du nu under Teltet, Med den blaahvælvede, udstrakte Bue.

Kom og lad Flora, den unge Gudinde, Stemme dig med sine sneehvide Hænder. Herligt bepurpres den kneisende Tinde Hist af den hvirvlende Kugle, som brænder. Hen paa det bølgende Græs vil jeg stirre, Som i den mørkeblaae Vove sig taber, Lærkernes Slag vil jeg høre, som dirre, Slaae dine Strenge og prise min Skaber.

Straale, som brænder i smægtende Øie Paa den uskyldige, elskende Pige, Straale, du Skiønhedens høieste Høie! Ned i mit bævende Hierte du stige. Elskende To, som i Skyggerne vanke! Indsmiil mig Saligheds reneste Lue! Da skal min brændende, hellige Tanke, Tonende hvirvle til Himmelens Bue.

Da skal de smilende unge Hyrdinder Nærme sig mig under skyggende Grene Henrykt ved Bækken, som perlende rinder Over de hvide, sølvspraglede Stene; Svævende de om min Harpe skal dandse, Som deres Skiønhed at tolke kun stræber. Da skal jeg prydes med blomstrende Krandse, Da skal jeg kysses af blomstrende Læber.

Selve de sølvlokte Gubber skal høre Gierne min Sang, fra den inosgroede Hytte. Blidt, skal de staae i de aabnede Døre, Og til veeinodige Tonefald lytte. I deres gamle uskyldige Siæle Foraarets Fryd jeg med Kraft skal indsiunge, Til de, fremkaldte af venlige Fiæle, Nyde et Foraar, evindelig unge!

Hyrden min Sang skal gientage, og smile, Naar ban om Aftnen med bøgende Vrimmel Skynder sig hiem til en qvægende Hvile, Stirrende hen paa den glødende Himmel. Tidt paa sit Rør skal han stræbe at ligne Strængenes Toner, som bævende vige. Da skal han føie Naturen, og signe Skiønhedens Gud, og omfavne sin Pige.

Ak, men hvad haaber jeg, mægtig henrevet, Salig indlullet i hellige Drømme, Blussende, freidig, af Indtrykket drevet, Mens mine Tanker i Anelser svømme? Kan vel en Spurv, skiøndt den saligt sig fryder, Tolke sin Salighed, som Philomele? Kan vel min Sang, skiøndt i Vaaren den lyder, Male, Natur! dit fortryllende Hele?

Ak, der var Een! Skiøndt fortæret af Smerte, Skienkte ham Gud en udødelig Flamme, Og for Naturen det aabneste Hierte; Han kunde tolke, hvad Andre kun stamme! Rungsted! din lange og frugtbare Fure Grønnes, som forhen, og spirer, og pranger, Mens ved de gamle og gothiske Mure Gravmuldet længst har omfavnet din Sanger.

Hellige Ewald! i Danemarks Skove Føler min Siæl at forklaret du svæver. Bølgende over den krusede Vove, Luttret din Aand gjennem Roserne bæver.11 Adam Gottlob Oehlenschläger.

Lad den opgløde de frostige Strænge, Gyd i mit Bryst dine hellige Laer, Da skal mit Hierte i Harpen sig trænge, Da skal jeg tolke, hvad nu kun jeg skuer.

Morgenvandring.

(Af „Langelandsrejsen".)

Saa huldt til den hellige Bogeskov Det vinkte mig,

0, Jord! hvor end aldrig den tunge Plov Havde furet dig.

De hulde Smaablomster saa venligt stod I dunkle Ly,

De smiilte saa inderligt ved min Fod Mod Himlens Sky.

Til Skoven jeg giennem en Mark monne gaae. Da fik jeg at see

En vældig Steenhob paa Marken staae Mellem Høie tre;

Den stod saa ærværdig, graalighvid, En aflang Ring.

Her holdtes der vist i gammel Tid Et Kongething.

Paa Kampestenen, sonx hisset staaer, Stolkongen sad

Med Krone, Scepter, i Zobel og Maar, Saa faderglad;

Og hver en Kriger alvorlig treen, Fredsæl i Aand,

Og satte sig rolig paa sin Steen Uden Sværd i Haand.

Paa Høien hisset stod Kongens Gaard Med stærken Muur.

Hist havde hans Dotter, den vene Maard, Sit Jomfrubuur.

Og paa den tredie et Tempel stod, Berømt i Nord;

Der offredes rygende Bukkeblod Til Asa-Thor.

0, venlige Mark! 0, Lund saa prud! Græskølne Væng!

Overalt havde Flora pyntet ud Sin Brudeseng.

Paa Marken kneiste de røde, blaae Kornblomster frem.

Jeg maatte standse, jeg maatte staae, Og hilse dem.

Velkommen atter igien i Aar

Paa grønnen Jord! Hvor lifligt 1 op i den unge Vaar

Blandt Kornet groer! Som Stiemer I blinke, blaat og rødt,

Blandt gule Lyn. O, hvor fortryller mig barnligsødt Jert Sommersyn !

»Ak, Digter! du har kun lidt Forstand.

Ak, Herregud! Du skulde kun see vor Eiermaud,

Hvor han seer ud. Hvergang ban seer os, han kalder os Tant,

I Øiet en Torn; Han kalder os Helvedes Klint iblandt Det velsignede Korn.

Den største Naade, han viist os har

I dette Liv, Er det, at han stundom af Lommen taer

Sin Foldekniv, Og skær sig en Haandfuld, stor og tung,

Under vranten Snak, Og blander os i en Sælhunds-Pung Blandt Røgtobak.

Han siger, at, smøget paa den Maneer,

Vi arme Skrog Efter fattig Leilighed Verden teer

Nogen Nytte dog. For Resten vor Skiønhed, rød og blaa,

Er hap som hip. Alt Nyttigt bør giennem Munden gaae, Det er hans Princip.«

I a*ne Stakler! den arme Månd!

De arme Mænd, Som uden salige Glæder kan

Gaae Livet hen, Som ei begribe, hvad Gud har giort,

Som ene veed, At Munden er den nærmeste Port Til Salighed!

Smaablomster! ak, som det eder gaaer,

Saa gaaer det mig. En stakkels Poet som en Kornblomst staaer,

Og græmmer sig. Det nærende Korn kun i Veien han er;

Hvad retter han ud? Han hæver sit barnlige Farveskiær Kun fromt til Gud.

Kom, Blomster! vi høre tilsammen, vi,

Kom, vakkre Glut! Og slyng dig med tryllende Sympathie Om denne Luth,12

Adam Gottlob Oehlenschläger.

Og bæv, som Zephir bevæged dit Blad,

Ved Strængens Klang; Saa synge vi hver vor Skaber glad En Morgensang.

Scene af „Aladdin eller den forunderlige Lampe".

Nat. Den store Plads uden for Sultanens Slot.

Lawpens Aander

bygge det prægtige Palads.

Den første.

Alt ligger dybt den faste Grundsteen, Grunden med.

Jeg murer hurtigt op, naar I kun skaffe Steen.

To andre

komme flyvende giennem Luften med store Steenmasser.

Her har du Stene nok, fiint Marmor, melke-

hvidt

Med blegblaae Aarer, som i Huden paa en Mo.

Vi hug det hurtigt af dybt under Kaukasus,

Og iilte hid, og dog er Tiden alt dig lang.

En Flok Hyrdinder sad ved ßiergets ßlom-

sterfod;

I det vi svævede den Skiønneste forbi,

Saa rev vi Floret bort, og blotted hendes

Barm,

Og vilde sammenlignet Marmoret med den;

Men hurtig gød om Barmen sig et Purpur-

skiær

Af qvindlig Bluelse; da raabte vi med Smiil:

»Vort Marmor er saa hvidt, Hyrdinde! som

din Bann,

Men rødme sødt, som den, det mægter ingen

Steen.»

Den første.

Hvo skaffer Kalk ? ha, Kalk behøver jeg!

saa kom!

To andre med Kalk.

Her har du Kalk fra Bretland. Dybt vi

søgte den.

Hvor den er hvid, men her dog lidt bestænkt

med Blod!

1 Nattens Mulm lod Kongen opbragt Hovdet

slaae

Fra Kroppen af en Vantro, som bespotted Gud.

Nysgierrig svang vi os om skumle Rettersted,

Vi hørte, Øxen klang, da stænkte Blodet hid.

Desbedre binder Kalken her paa dette Sted.

Den første

Hvor faaer jeg mig mod Norden her en

Hiørnesteen ?

To andre.

Her har du dig en Steen, en Steen, som

holde kan.

Vi tog den høit i Norden fra en Bønderflok, Som slæbte den fra Fieldet til en Konges

Grav,

Der nylig kastet var. See, Stenen er lidt

vaad!

Det hærder den, og giør den uforgængelig; Thi Folket græd derpaa, mens hen de slæbte

den.

Den første. Hvo skaffer mig Zirater uuder Taget her? To andre.

Vi hurtig os forvandled begge til en Hval, Og bruste dernæst om rundt under Havets

Skum,

Tndtil i Syden hist vi stødte mod en 0 jl,^ Af flettede Koraller og af Muslingskæl. Den knuste vi, og hurtig paa vort Hoved tog Den røde Irgang med sit hele Flitterhæng. Det kan du flette nu, og fæste om din Væg.

Den første. Hvor faaer jeg Perler nok og Ædelstene fra ?

To andre. Fra Demantsdalen her vi bringe dig et Læs. Du veedst, den er af steile Bierge sluttet ind, At ingen Dødelig kan flytte did sin Fod. Paa Bierget rundt omkring stod der en Kiøb-

mandsflok,

Som vented haabefuldt paa Ørnens Atter-

komst.

Du veedst, de binde Kiød fast rundt omkring

dens Klo;

Naar nu i Dalen da den styrter vældigt ned, At mætte sig paa Slanger og paa andet Kryb, Saa klæber Diamanten sig paa Kiødet fast. Hver Kiøbmand har sin Rede, hvor han

lurer paa,

At ind hans Lykke tung skal komme flagrende.

1 Dag bedrog vi dem; vi tog hver Ædelsteen Med Rede, Ørn og Alt, og lod de Stakler

staae

Og gabe hen i Veiret uden Haab og Fangst.

Den første. Hvo skafter Billedstøtter af en sielden Værd ?

To andre. Her har du dem. Vi fløi hen ad Italien; Der sad to Elskte i den maaneklare Nat, Og Bruden sang saa sødt til Mandens Cither-

spil,

Skiult sad de, ved en siunken gyselig Ruin (Man kalder den i Landet Herculaneum). Der dukked vi os ned. som Vildgæs i en Sø, Og bragte disse Støtter op fra Jorden hid. De vil vist pryde deiligt i den store Sal.13 Adam Gottlob Oehlenschläger.

Den første. Hvor faaer jeg Guld nok fra, til at indfatte

med?

To andre. Giv Tid! her har du nok; meer bruges sikkert ei.

Vi svang os giennem Africa til heden Ørk. Det var en kølig Midnat; i det gule Sand Nedskinte Maanen guul, og gule Løver gik I Ørken rundt omkring, og grove Guldet op Med stærken Seneklo af løse, skiøre Sand, Og legte Bold dermed i klaren Maaneskin. Ti Øxne hented vi fra Barbariet hist, Og mens de aad dem op, saa tog vi Guldet

bort.

Saa store Klumper liar du sikkert aldrig seet.

Den første. Hvor faaer jeg Silke nok til disse Vægge her?

To andre. Fra China svæve vi, just fra en Morbærskov. Mens Bækken risled hen i Maanens Sølverskin, Spandt Silkeormene saa flittigt deres Væv. Jeg troer vist ikke, Ven! at du behøver

meer. Den første. Hvor faaer jeg Stolper fra til denne høie

Port?

To andre. Vi stege høit paa Taurus, for at see os om; Da saae vi Elephanter dybt i Dalen gaae. Som skyndte sig at træde ned en Bondes

Mark.

Did iilte vi, at straffe dem for dette Spil, I det vi, som et Lyn, brød deres Tænder ud. See, hvilke Støtter! har du endnu Måge seet?

Den første. Jeg krummer lige dem ved Midnatsmaanens Ild. Hvor faaer jeg Kobber fra at tække Huset

med?

To andre. Ved Rhinen stod to store Leire, fyldt med

Mænd

Med Harnisk, Hielm og Daggert, Spyd og

Sværd og Skiold. Hvert Skiold var drevet Kobber, langt og

blodigt rødt. De tyktes gode os at tække Huset med; Thi tog vi sagte hort fra hver en Månd sit

Skiold,

Skiøndt under Hovdet, som en Pude, tæt

det laae.

I Morgen, naar de vaagne, har de intet Skiold, Desmeer de stole maae paa deres skarpe

Sværd. Den første. Hvor finder jeg et Spiir, med Diamant besat, Der værdigt er at kneise her paa dette Taarn?

To andre.

En flødeskiægget Konge hist paa Thronen sad,

Og sov med Sceptret bagvendt i sin venstre

Haand,

Og rørte det i Søvne, som til Tidsfordriv,
Imellem sine Slaver, at den sidste Rest
Af Kraft og Orden svandt, og Alt blev Ruskomsnusk.
Forbittret vred vi Spiret af den matte Haand.
Her vil det passe bedre, høit mod Himlen rakt.
Den første.
O, skiønne Spiir! Kom med det! Snart er
Alt fuldbragt.
See, hvor i Natten, i den slumrende Natur,
Sølvmaanen spiller paa den hvide Marmor-
rnuur,
Og titter med sin Straale giennem Vindvet her,
Mens Stiernen spiller høit i Spirets Demant-
skiær.
Men stille! Morgnen pibler frem bag Bølgen
kold,
Og skimter alt paa Tagets røde Kobber-
skiold.
Hvor vil ei Dagen undres, naar den skue
faaer
Den pludselige Borg, som stolt paa Jorden
staaer!
See Kuplen, hvor den høi og herlig hvælver sig!
Kom bring mig Farve blaa, som Himlen
blidelig!
Og duk i Havet, skynd dig, du! ved Sidons
Strand,
Og bring en Purpurmusling fra det dybe
Vand,
Saa skal jeg Roser male, som skal staae
i Blod,
Naar Blade hvirvle sig om Haverosens Fod.
Her maler jeg Gulnare. Hvilken Svanebarm!
O, den skal giore Søn og Sønnesønner varm!
Den matte Oldings Blik skal paa det malte
Taft

Gienstraale med et Glimt af svundne Ungdoms Kraft.

See, hvor hun smiler! Hurtig nu! fuldender Alt!

Hist er det lidt for brecft, her er det lidt

for smalt.

Saa! stille! Intet meer! Ha, skiønne Har-

monie!

lianen galer.

Alle Aanderne.

Rødkammet Vægter gol. Nu er vor Tid

forbi.

De forsvinde.26 Adam Gottlob Oehlenschläger.

Thor i Helheim.

(Af „Thors Rejse til Jotunheim".)

Et Saga fast utrolig Jeg nu kundgiøre maa: Mod Utgards tierne Bolig Monne de Kæmper gaae; Hvert Skridt de monne tage. Da var det ligerviis, Som gled de to tilbage Hen paa den glatte Iis.

Da monne Veien dale; Det gik i Dybet bråt. Man hørte Flaner gale, Det blev til mørke Nat, Da Thialf og Roska gyste, Men frem gik Asa-Thor; Hans Harnisk for dem lyste, De traadte i hans Spor.

Alt mere dybt de stege Ned i de steengraa Field; Da saae de Skygger blege, Og hørte Kildevæld: Gud Thor ei længe hviled, Han slog sig ei til Taal; Med raske Skridt ban iled Hen mod sin Idræts Maal.

Som nu han frem sig skyndte Heel fro og trøstelig, Da Mørket snart begyndte I Lys at tabe sig. Man skued Fakler blaane Udi den dybe Grøft. Glimt af den blege Maane Faldt i en Klippekløft.

Da kom de til en Laage Udi den Klipperad; Der monne to Skygger vaage. De tæt for Døren sad. De vare dødligblege Og under Øine blaae; De op fra Bænken stege, Og paa det Følge saae.

Den ene var en Qvinde, Den anden var en Månd; Sligt Folk man ingensinde Saae i et andet Land. De monne svårligt fryse Udi det kolde Hiem. De toge til at gyse, Da Thor tiltalte dem.

De havde Hielme sorte, Hver løfted Hamren sin; Foruden Pandserskiorte De stod i hvide Liin. De Hamre graalighvide Var giort af Dødningbeen ; De lod dem mat nedglide, Da Asa-Thor fremtreen.

De sagde: »Ingensinde Slig Skare før hidkom. Hvad søger I derinde? Vend om, o Flok! vend om.« De monne svårligt sukke Udi den skumle Yraa; De sagde: »Vi mon indlukke Kun dem, som døe paa Straa.

Hvad vil I Kæmper stærke, Som gløder i liflig Kraft, Forinden Sprinkelværke, Hvor ingen Fryd er havt? Hvor blakketbleg en Qvinde Uddeler Sorg og Qvalm Blandt dem, som boe derinde, Hendøet paa Bænkehalm?«

Da sagde Thor hiin stærke Til Rosk' og sine Mænd: »Nu kan jeg fuld vel mærke, Hvor vi er vandret hen. For Helheims sorte Grotter Vi nu tilvisse staae. Loke! din blege Dotter, Vi snart at see vil faae.«

Da skielved Loke fage, I Kinder steg hans Blod, Han vilde gaae tilbage. Han blev i Hu saa mod, Han sagde: »Jeg vil ei skue Min Æt saa drøvelig; Til Asgårds lyse Lue Jeg atter svinger mig.«

Da raabte Thor hiin faste, En Gud saa god, som stærk: Du maa dig ei forhaste Med overilet Værk. Hvad nytter Sorg hiin svare Alt over Skiebnens Bud? Lad bråt slig Daarskab fare! Den sømmer sig ei en Gud.

Alt' af en Jetteqvinde Du dig bedaare lod. Det Gode ingensinde Sprang ud af Jetteblod.27 Adam Gottlob

Oehlenschläger.

Men vist din Elskovsbrynde Stod udi Skuldas Bog; Hun monne din Daad fremskynde, Den Norne viis og klog.

Man for din Æt maa gyse, Men hvo foragter den? Den skabtes til at kyse Guder saavel som Mænd. En Ångst, som ulmer, flammer, Og bryder voldsomt ud, Den kun fra dig nedstammer, Du underfulde Gud!

Hvor heldigst Livet gløder, Hvor det i Kraft bestaaer, Der altid Frygten møder Om at det snart forgaaer. Saaledes Fenris skrækker I Valhals bedste Lyst; Hans Blik en Frygt opvækker Selv udi Odins Bryst.

Hvad var vort Asgard vide Vel frem for Jordens Hiem, Hvis ikke Sorg og Qvide Og Død adskilte dem? Den eviglumske Smerte, Ret som en Snog saa grøn, Omvinder Jordens Hierte, Det, Loke! er din Søn.

Vel var det, Asa kiære! At Hel Du avled stærk; Hun bør høit agtet være, Ilun straffer Niddingsværk. Hun er min Hevnerinde, Hun tugter rædde Mænd; Thi lad din Sorg forsvinde, Og vend ei om igjen!«

Alt ved den kloge Tale Forsvandt da Lokes Frygt. Han monne sig husvale Alt ved den Herres Kløgt. Sit Spyd Gud Thor da hæved, Og stødte Døren ind; Den let tilbage svæved, Ret som et Blad for Vind.

Da saae man Thor at drage Med sine Mænd afsted. Høit Hallen monne gientage Den Skares tunge Fied. Det var sig Roska liden, Den fagre Lillievaand, Hun vandred Thor ved Siden, Og holdt ham ved hans Haand.

Igiennem krumme Gange Kun svage Lys de saae; De var saa saare trange, Der var heel ondt at gaae. Da pludselig de skued En Hule hen mod Nord, Hvor Stenen høit sig bued Udi en Sal saa stor.

Der sad langs Væggens Side De rædde Helheims Mænd; De var saa syglighvide. Thor vandred mod dem hen. De var saa saare bange, De svedte Angstens Sved. Om deres Liv en Slange Tæt slyngte sig, og bed.

En Stol høit monne stande Alt under hvælvet Steen; Den var af Hovedpande, Og skiore Dødningbeen. Der saae man Hel at true, Halv var hun hvid mod Fod, Mod Issen blaa at skue Af underløbet Blod.

Et Dødningbeen hin hvide, Vel bleget i Maaneskin, Hun strakte ud til Qvide Med et hevngierrigt Sind. Det monne muldent lugte, Hun svang det som en Vaand; Som Kongespiir hun brugte Det i sin klamme Haand.

Det var saa tyst derinde, En Liiglugt overalt; Der rørtes ingen Vinde, Kun hule Suk giengialdt. Tre Fakler blaalig lued, Ved hver en Dødning stod; Man idel Rædsel skued, Kun intet Spor af Blod.

Da saae man Thor at smile, Han vendte sig omkring, Han monne hurtigt ile Hen i de Dødes Ring. Han raabte høit derinde Da disse strenge Ord: »Saa gaae det hver en Qvinde, Som ei tør følge Thor!

I uselige Daarer, Som frygted Saar og Død! Nu Hel jer evig saarer Med Qval og bitter Nød.16

Adam Gottlob Oehlenschläger.

I lod ei Hielmen hvælve Om Issen kiekt i Strid; I skabtes til at skiælve. Saa skiælv til evig Tid!«

Derpaa den strenge Kæmpe Treen fast for Hela frem. Han monne Stemmen dæmpe I hendes mørke Hiem. Han sagde: »Gustne Qvinde! Retfærdigt straffer du; Dog staaer jeg ei herinde Med en frivillig Hu.

Til Utgards Drot at drage, Dertil stod fast mit Sind, Da monne han det saa måge, At her jeg vandred ind. Thi siig mig, hvis du mægter, Hvad Kaas jeg tag-e maa, For til de stærke Slægter I Jotunheim at gaae!«

Da skreg til Miølners Svinger Hel med sin Stemme styg; Det klang, som Sværdet klinger Udi en Pandserryg: »Forlad min sorte Bue! Gak frem! Snart est du der. Det blinder mig, at skue Din Sundheds Rosenskiær.«

Da vinkte bråt behænde Gud Thor med dristigt Blik. Sig Loke bort mon vende, Da Hel forbi han gik; Fast han sit Øie lukked, Saa tung var ham den Gang. Hun saae paa ham, og sukked, I hendes Spiir det klang.

Det vil jeg ei fordølge, Da gik den stærke Gud Alt med sit lidet Følge Af Hulen snarligt ud. Igiennem Bierget vide Han foer paa hurtig Fod; Paa Fieldets anden Side Den Gud da snarlig stod.

Scene af „Hakon Jarl".

En Bondestue.

Hakon Jarl. Karker. Hakon.

Har du nu vel forrettet, hvad jeg sagde? Karker.

Ja, Herre Jarl! Jeg sagde dem paa Skibet, At du var gaaet op i Landet, for At trække Veiret blandt de kolde Træer, Fordi det var for hedt paa Søen nu I Middagsstunden; hvilket kommer af, At Solen skinner ned med Glands paa

Vandet

Og saa fra Vandet atter op igjen, Saa man har ondt at gjøre, thi paa Søen Er altid tvende Sole, det vil sige: Kun een paa Himmelen, men een paa Søen, Paa Landet er man plaget kun af een, Og derfor var du gaaet op i Land. Hakon.

Og at jeg vilde holde Maaltid her, Det sagde du vel ogsaa?

Karker.

Herre Jarl!

Det kan I sagtens tænke. Naar forglemmer Jeg Maden, og hvad der vedkommer Maden? Det er det Allerbedste her i Verden; Skiøndt rigtig nok man paa den anden

Side

Vel kunde vende ind, at ogsaa Drikken Kan hae sin store Nytte. Det forstaaer sig, Jeg sagde: Jarlen æder her sin Davre. Paa Vandet skvulper Skibet op og ned, Saa faaer man Maden i den gale Hals; Hvad kan det hielpe?

Hakon.

Ret, min Karker! ret! Du est en vittig Gut. Gaa nu og hielp Kisping at syde. Jeg vil være ene. Naar Thorer kommer, eller Thorers Svend, Saa lad dem frit kun træde flux herind. Karker.

Godt, Herre Jarl! det alt skal efterkommes.

gaaer.

H akon.

Gid kun jeg havde flere slige Svende, Saa var jeg sikker, hvor jeg gik og stod. En Hund er ikke nær saa tro og stærk, Og dertil kommer dog, at han kan tale, Et Redskab og et Vaaben, uundværlig! Jeg bytted ham ei for det bedste Sværd.

Sætter sig.

De Andre med de skarpe Blik og med De kloge Ord, de staae ei til at troe.

iAdam Gottlob

Skiøndt Thorer — Thorer! har du hilset

Olaf?

Har du alt sendt ham bort til sine Guder I Luften hist?

Støtter Haanden til sit Hoved og grunder.

Det var ei min Beslutning. Den kom fra Thorer. Thorer maa forsvare Sin Daad for Odin. Odin vil ei vredes. Hvad? skulde denne Vanvid ei forhindres, Som truer med at styrte Guderne Fra deres gamle Stole? Olaf vilde Ei blot tilrane sig min Kongemagt, Men endnu meer, Valfaudurs. Lad hain

falde!

Thi bråt, thi hurtig maa den hele Sag Forandre sig, hvis Alt skal end gaae godt. Det er den høie Tid at standse Stormen, Det er den høie Tid, den høie Tid! I graane, mine Haar! men, hvide Lokker! I snart skal vorde gule,

giver Tid kun! De skielm ske Møer spotted mig tilforn, Fordi mit Haar var sort og ikke guult; Giv Tid, I Børn! guult, guldguult skal det

vorde,

Det skal forgyldes af den gyldne Ring. — Hvo kommer der? Ha, sikkert Thorer Klake. Han loved mig at bringe Olafs Hoved, Mit Blik sig vægrer ved at skue did.

Han bliver siddende i sin forrige Stilling. Olaf Trygveson træder ind, hyllet i en graa Kappe, med en sid Hat paa Hovedet.

Hakon

uden at vende sig.

Min vakkre Thorer Klake! er det dig? Er Alting lykkedes, og bringer du, Hvad du har lovet? Svar mig, Thorer

Klake!

Olaf."

Alting er gaaet, som det burde, Herre! Men undskyld Thorer, at han selv ei kommer Og bringer Eder hid Kong Olafs Hoved! Det faldt ham vanskeligt. Thor veed, ban

havde

En Slags Modbydelighed for at bringe Det selv, og sendte mig.

Hakon.

Vel, vel! saa gaa. Og grav det dybt i Jordens Mørke ned. Jeg vil ei see det selv. Mit Øie taaler Ei sligt et Syn, det staaer for mig i Drømme. Grav Liget ned, og siig din Herre, Træl! At strax han kommer.

Olaf.

Thorer Klake sover.

Hakon.

Han sover?

Olaf.

Middagssøvn; stivt har han strakt sig Hen under nogle dunkle Hyldebuske. Hakon.

Saa væk ham da! Afsides. Nu sove, efter

slig

En Gierning? Thorer! Jeg beundrer dig, Du har et sieldent Mod. Hoit. Gaa, væk ham, Træl!

Olaf.

Men vil I ikke først see Olafs Hoved?

Hakon. Nei, har jeg sagt! nei!

Olaf.

Herre Jarl! 1 troer, At det seer skrækkeligt og hæsligt ud, Men intet mindre. Herre! Olafs Hoved Seer ud saa sundt, som noget her i Landet. Hakon.

Gaa, siger jeg!

Olaf.

Nu har jeg aldrig seet! Jeg havde hort, at Jarlen var en Helt, Som Faa i Norden, og han frygter for At see et livløst

og afhugget Hoved! Hvor vilde I da skiælve, Herre! hvis I saae det end paa Kroppen.

Hakon

vender sig forbittret.

Træl! du vover —

Hvor har du det?

Olaf

tager Hatten af, og slaaer Kappen tilside.

Paa mine Skuldre, Herre! Tilgiv mig, at jeg bringer eder det Paa denne Viis; den faldt mig mageligst.

Hakon. Hvorledes? Olaf? Ha, Forræderi!

Olaf.

Min Gubbe! spar dit raske Heltemod. Vov ingen Dyst med Olaf; husk, at endnu Han har sit Hoved heelt og ubeskaaret. Og at din svagelige Oldingskraft Er ikkun for den hovedløse Olaf.

Hakon.

Ha, Niflheim!

Falder ind imod Olaf.

Olaf

slaaer Sværdet tilside, og siger med tordnende Stemme:

Saa vær rolig, siger jeg, Og stik dit Sværd i Balgen! Mine Mænd Omringe Huset; mine Skibe veie Vel op mod dine. Jeg er kommen for At vinde Landet i en ærlig Feide. Du selv har lokket mig med Rænker til det. Nu staaer du som en Træl, foragtelig, Indviklet i din egen Snare. Jeg Vil ei benytte mig af denne Fordeel,

Som Skjebnen skienker mig. Jeg stoler paa, At jeg kan dristig gaae dig under Øiet. Dit Anslag, som du seer, er gaaet ilde, Din Thorer svømmer i sit eget Blod. Du seer, det var mig let at gribe dig; At slaae dig ned var endnu mere let. Men jeg bekiender mig til Christi Lære, Og jeg foragter denne usle Fordeel. Thi vælg imellem tvende Kaar: bliv Jarl Paa Hlade, som du varst, og sværg mig

Troskab,

Hvis ei, da fly! Hvor vi da sees igien, Det gielder blodige og røde Pander.

Hakon stolt og rolig.

Det Sidste vælger jeg, det Sidste, Olaf! Du kalder mig en Niding og en Træl? Det lokker høit et Smil paa mine Læber. Man hører, at du est en Yngling, Olaf! Kaadniundethed og Overmod er det, Hvormed din Alder melder sig. See mig I Øiet, Olaf! og betragt min Pande: Har du hos Trælle fundet sligt et Blik? Og finder du, at Feighed og at Lumskhed Har smaalig foldet denne Pandes Rynker? Jeg lod dig lokke; ja naturligviis, Jeg vidste, du behøved kun et Vink, For strax at flagre efter Lokkemaden, At i din kloge Siæl du agted mere Dit Slægtskab med en uddøet Kongeæt, End Hakon Jarls beundrede Bedrifter, At kun du vented paa en Leilighed, For at forstyrre Gubben i sin Ro. At denne Færd jeg ønskte overstaaet Jo før jo heller, kan det undre dig? At jeg bedrog en Sværmer, som foragter De høie Guder, kan det undre dig? Og kan det undre dig, at jeg tillod Min Kæmpes Anslag, da en fiendtlig Skiebne Lod til at ville styrte — mig ei blot. Men Valhals Guder?

Olaf.

Hakon! mindes du, Erindrer du dig, Hakon! at du selv Har været Christen, at du lod dig døbe Af Biskop Popo, at du siden sveg Din Ed? Hvor mange Eder har du sveget?

Hakon. Forbandet være dette Øieblik, Da, ført bag Lyset af den sledske Munk, Jeg lod mig daare ved en ussel Kunst: Han kunde bære ildrødt Jern i Haand, Naar først den vel var overstrogen med En Hexesalve!

Olaf.

Gamle, blinde Gubbe! Jeg ynkes over dine sølvgraae Haar.

Hakon.

Ha, spar din Ynk! Saa som du seer mig

lier,

Seer du det sidste Glimt, den sidste Gnist Af gammel nordisk Kraft og Helteliv. Den skalst du ikke slukke, Ungersvend! Med dine sygelige Feberdrømme. Jeg veed det vel, det er de Christnes Sæd, At ynke, at omvende, at forbedre; Vor Sæd er den: dybt at foragte eder, At pønse paa jer Undergang og Død, Som Gudernes og Heltelivets Fiender. Det Hakon gjør, og derudi bestaaer Hans Nidingsfærd. Ved Odin og ved Thor! Du skalst ei slukke Norges Kæmpeild Med dine fromme, vaade Drømmeskyer. Olaf.

Velan! det kommer an derpaa. Vi skilles. Vee dig, naar næste Gang vi atter sees! Hakon.

Vee mig, om jeg da ikke knuser dig! Olaf.

Himlen vil træffe dig med sine Flammer! Hakon.

Nei, Thor skal splintre Korset med sin

Hammer!

I)e gaae hver til sin Side.

Frode paa Tiflis 0.

(Af „Helge".)

Kong Frode staaer i Leiregaard, Han gav sin Broder Ulivssaar, Det var stor Ynk og Smerte: Ung Halfdan ligger krum paa Skiold Med Staalet i sit Hierte.

»Nu er jeg Drot i Danmarks Land; Og den, som snart mig bringe kan De unge Brodersønner, Med Ringen af hiin roden Guld Den Kæmpe jeg belønner.«

Der søges Dag, der søges Nat I Mark, paa Sø, i Skov og Krat, Man kan dem ikke finde. De sidder i det Jordehuus, I Mulden dybest inde

Dankonning lader Bud udgaae Til Hexen hist i Hyttens Vraa, Som svagt for Stormen luner. Hun grunder paa det hvide Sand, Og skriver sine Runer:Adam Gottlob Oehlenschläger.

»Hvis Brodersønnerne skal døe,

Du søge maa paa Vifils 0

Med Flid og ufortrøden.

Han var Kong Halfdans gode Månd,

Han svor ham Tro i Døden.«

Dankonning gaaer fra Leirelund, Han seiler ud en Morgenstund Fra Isefjordens Kyster. Havfruen svømmer ved hans Skib Med sine hvide Bryster.

Den gamle Vifil staaer paa Toft Med breden Hat, i hviden Koft, Med Haanden over Brynet; Han bliver Kongesnekken vaer, Og gyser over Synet.

»Nu iler, Pilte! som en Vind I Busken ind, i Skoven ind, Lad Jorden eder dække. Jeg skuer hist med spændte Seil Den begbestrogne Snekke.

Den lober, som en Drage styg Med høie Vinger paa sin Hyg', Fra Siølunds dybe Fjorder. Den torster efter Kongeblod, Den bringer Eders Morder.«

Ung Helge river gram og vred Eu smekker Green fra Pilen ned: «0, kunde jeg liam standse! O, var jeg Månd, som jeg er Gut, Og var min Kiep en Landse!«

Da gamle Vifil Bonde leer: «At I)u est Halfdans Son, jeg seer. Du viist ei længe blunde; Snart voxer op den liden Ulv Med hvassen Tand i Munde.

I skal ei denne Sinde døe; Og naar jeg raaber Hop og IIø — I kiende mine Hunde — Saa iler til det Jordehuus ! I her forraades kunde.«

Kong Frode stiger ud paa Strand; Da lægger sig om Øens Rand En kold og fugtig Taage. For blomstrende Skiold ungeblod De gode Alfer vaage.

De muntre Drenge lege hist I Skoven med den Blomsterqvist;

De vil dem ikke skiule. Mildt vifter Morgenluftens Pust I deres Lokker gule.

»Og hør, du Vifil Bonde! nu! Jeg mener, du est falsk i Hu, At Piltene du giemmer.« — »Hei,« raabte Vifil, »Hop og Hø!« Han hørte deres Stemmer!

Da smutte begge Drenge bort, Liig Skovens kongelige Hiort For Pilen, som vil døde. »Der kommer vel engang den Tid, At vi kan Faren møde.« —

»Hvad raabte du paa Hø og Hop? Paa Steilen fletter jeg din Krop! Viist du dem Faren dæmpe?« — Da svarte Vifil diærvt og stolt; Thi Vifil var en Kæmpe:

»Herr Konning! Øen er ei stor; Lad søge, hvis Du mig ei troer, Bag Dysser, Træer og Stubbe. Men hør dog nu et Alvorsord Af en bedaget Gubbe :

Din Broder lumskelig du slog; Men hvis Du og hans Sønner vog- — Ved Odin i Valhalle, Du mistede to Fiender smaae, Og fikst til Fiender— Alle!«

Kong Frode smiler stolt med Spot: »Din sølvgraa Tinding klæder godt, Jeg vil dig Livet skienke. Du veedst, at Børn og gamle Folk Kan sige, hvad de tænke.« —

»Og kan jeg sige, hvad jeg vil, Vel, Konning! hør opmærksom til: Jeg svær ved Halfdans Fane: Her synger dig din Svanesang Den sølverhvide Svane!«

De Sendebud for Kongen staae: »Vi monne rundt om Øen gaae, Men fandt kun Ravn og Heire.« Da steg Kong Frode paa sit Skib, Og drog igien til Leire.

Adam Gottlob Oehlenschläger.

Hroar og Helge ved Faarestien.

(Af „Helge".)

Hroar.

Helge! jeg græder, du spotter og leer. Signe, min Soster, jeg dagligen seer, Tor ikke tale, for Signelil staae, Men kun som Hyrde paa Grønningen gaae.

Vidste du, Signe, som har os saa kiær! Vidste du, Hroar og Helge var nær, Ikke saa tidt med en svulmende Barm Sadst du og støtted dit Hoved til Arm!

Ofte, naar Sævar indbyder til Fest, Kider til Borgen den hielmede Giest, Stolt paa sin Ganger, saa mægtig og fri,

Klædt i sit Harnisk, vor Hytte forbi;

Medens som Trælle vi skamfulde staae Med vore Hætter af Gedeskind paa, Aabne ham Ledet, og lukke det til, Høre kun langtfra det klingende Spil —

Helge! da ønsker jeg tidt mig til Hel. Heller dog død, end en ynkelig Træl! Heller i Graven, end levende død Haanes, og trælle for Vand og for Brød!

Helge.

Hroar, min Broder! du skiælder din Dragt? Elsker, som Qvinden, Du Flitter og Pragt? Skindet er stivt, af umageligt Maal? Vel Dig! Det vænner til Kobber og Staal.

Hroar! du vrager vellystig din Mad? Ønsker, som Bonden, det spækkede Fad? Skamme dig maatte du; giør mig ei rød! Knoklerne styrkes af Vand og af Brod.

Snart skal vi hevne paa Frode vor Spot. Nøden opdrager en Skioldunge godt. Drengene vogte spagfærdige Faar; Drotten at ave de Kæmper forstaaer.

Sævar maa prøves. End kan vi et Aar Dræbe ham Ulven, og vogte hans Faar. Senerne hærdes, og Solen giør bruun, Snart er vor Hage bedækket med Duun.

Signe, vor Søster, vi dagligen see: Armen er trind, som af krystede Snee; Barmen er svulmende, Kinden er rød, Skiondt hun begræder vor tidlige Død.

Signelil trives uagtet sin Sorg, Har, hvad hun ønsker: en Månd og en Borg. Det tør jeg sværge: Naar Intet hun veed — Ei hun forraader vor Hemmelighed.

Kong Hroar.

(Af „Hroars Saga".)

Skiøndt Yrsa var vant til at leve i de angelsaxiske Skove, maatte hun dog studse ved at see de frodige Træer, som omringede den danske Fiord, og som hang langt ud i Vandet med deres Grene. Det var ikke her Sand og Steen, som udgiorde Strandbredden ; men den friske Græstørv kantede Bredden med Blomster og Urter lige ud over Bølgerne. Ved Enden af Fiorden gik en Bro ud i Havet, og ligefor denne saae de en bred aaben Trægang, som førte til Kongens Lystgaard. Denne Trægang var ikke plantet, som i vore knappe Tider, men udhugget, ved, blot i et lige Strøg, at tage Træer bort. Af det meget Tømmer, Hroar havde ladet fælde, for at giøre Leireskoven sund og tilgængelig, var Hroarskilde bygget; dog vare de bedste Bygninger af brændte Stene. Husene stode adskilte fra hinanden ved Hauger og Gierder. Kun tvende Hovedgader giennemskare Byen, og forenede sig i et Torv, hvor Kongsgaarden stod; for Resten vare alle Bygningerne adskilte, som endnu i Bagdad og andre østerlandske Stæder. Indbyggerne bestode af Kongens Kæmper, deres Æt, endeel Smedde, Tommermænd, Murere, Skibsbyggere og andre Haandværks-folk. Kongens Trælle havde et stort Huus, hvor de boede skikkelig godt, og hvorfra de ginge daglig at forrette Hoveri paa Mark og Eng. Væve, sye, og tilberede Lægedom giorde Qvinderne. Omkring Byen var en Vold og en Grav, forsynet med tvende Vindebroer, den ene ind i Landet, den anden til Kongens Lystgaard, der laae mellem Staden og Fiorden. Her tilbragte han Sommeren; og Reigin skyndte sig med Yrsa, fulgt af de gamle Fiskerfolk, for at hilse paa Kongen. Men i det Yrsa gik med Reigin giennem Trægangen i Tusmørket, blev hun forskrækket. Det forekom hende, som om hun saae tvende blege, blodige Mennesker bag Træerne, med stive Arme og Been, opspilede Øine; og i Hænderne holdt de blinkende Knive. Hun tog det for et ondt Varsel, og betroede sin Sorg til Reigin.21 Adam Gottlob Oehlenschläger.

Men han smiilte, og sagde: »Vær rolig! Disse vare Stimænd, som Hroar har ladet henrette og hidsætte til Skræk og Advarsel for andre.« Da de kom nærmere, fandt Yrsa, at det var virkelig saa. De vare bundne til Pæle, man havde trykket deres Hænder fast om de blodrustne Knive, udtaget deres Indvolde, og nu stode de saaledes vindtørre ved Veien. — «Du seer heraf, hvilken god Konge Hroar er,« sagde Rei-gin; »han er Stimænds og Røveres Skræk.« Yrsa gyste, i det hun gik dem - forbi, thi de stirrede fælt; men Reigin loe. Saaledes nærmede de

sig Kongsgaarden.

»Har Kongen ingen Hustru?« spurgte Yrsa. — »Hun er død for sex Aar siden.« — »Levede hun her?« — »Nei, i Northumberland, Hun hedde Ogn, var en fager Qvinde, som du.« — »Det kan jeg tænke, at hun ikke har levet her,« vedblev Yrsa; »hun vilde vist faaet Kongen til at borttage de fæle Liig. Kan man ikke hævde Retfærdigheden, uden at fordærve Naturen? Og skal de blodige Slagtoffere - med deres fortvivlede Træk daglig her tilintetgiøre ethvert blidt Indtryk af den blomstrende Vaar?« — »Stimændene fole ikke saa fronit, som du,« sagde Reigin. »Den blomstrende Skov finde de god nok til at skjule sig og røve i; men see de saadan en Fugleskræk, blive de rædde, og flyve bort, som Spurve fra moden Frugt.«

I Nærheden af Kongsgaarden var Skuldes Jomfrubuur, og adskillige Bygninger for Kongedatterens Qvinder. Een af disse havde Reigin strax ladet indrette til Yrsa; og da hun ikke ønskede at see Kongen, før Jarlen havde talt med ham, bragte Reigin hende til hendes Buur.

Ved at træde ind i Høieloft, kunde han ikke nok beundre den Kunst, hvormed Konning Hroar havde ladet Bygningen opføre. I Stedet for at Kongshallen paa lidet nær før havde seet ud, som en af vore Lader, fandt Reigin Alting paa en langt kosteligere Maade. Høieloftet kunde være hundrede Skridt langt og fyrgetyve bredt. Ovenover hævede sig Sparværket i en ret Vinkel med et Tag af begede, sandede Trætavler; og stærke velhøvlede Biælker, som løb under Loftet, befæstede Taget vel med Væggenes Muur. I Baggrunden af Salen var en Forhøining med et Tralværk, og en liden Dør, hvorigiennem Qvinderne kunde komme, tage Deel i Aftenglæden, og gaae, naar de vilde. Til begge Sider stode Bænke, de fornemste Sæder belagte med

Hynder. Paa høire Haand var Gaffelbænkeu, med Kongens Høisæde i Midten. Bag Bænkene kunde Tæpper drages tilside, og her vare Bolstre, hvor de fremmede Giester, som besøgte Kongen, sov om Natten. Bag hvert Sæde var en Knage under Loftet, hvor Helten kunde hænge Hielm og Brynie, Skiold og Sværd. Og foran i Salen ved Indgangen stod et stort Kar med en Øse i. Dette fyldtes hver Aften med 01 eller Mundgodt, og det var sieldent, at ikke Kæmperne tømte det inden Midnat.

I denne Sal havde Kong Hroar tænkt at gieste sin Broder Helge, naar lian kom hiem; thi han søgte altid at overraske ham, og havde Helge udmærket sig ved en Bedrift, kunde han være vis paa, at den fredelige Broder ikke havde været ørkesløs. Denne Glæde var ham ikke forundt. Reigin bragte det sørgelige Budskab om Helges Død.

At han var død, giorde intet overordentligt Indtryk paa Kongen. Hvergang Helge drog paa Eventyr, formodede Hroar, det vilde gaae liam ilde; og ban forundrede sig mere over at han saa tidt uskadt var kommen tilbage, end over at han nu var falden. Han elskede sin Broder, men deres høist forskjellige Sind adskilte dem. Dette tog til, da Helge, alt som hans Rygte steg, begyndte at betragte Hroars Gierning med Foragt. Paa den anden Side voxte Hroars Misnøie over Broderens Vildskab, alt som Alderen giorde ham selv klogere. Saaledes vare da disse Brødre, som ofte skeer, blevne hinanden fremmede.

Derimod rystede Olufs Hevn Hroar desmere. Hans Kinder blussede, og det var kun den sikkre Efterretning om hendes Selvmord, som var i Stand til at berolige ham. Thi saa fredsæl han var, fik han Lyst til at hevne Broderens Død. Da Reigin fortalte Helges Endeligt, brast han i Graad, og raabte med en sær Iver: »0, min raske Helge! saa har du endt, som du har begyndt. Som en Ørneunge hævede du dig, og udstrakte tidlig dine skaldede Vingebeen; og som en Ørn stegst du siden, og styrtede fra Fieldet. Saaledes funkler og døer et Stierneskud. Saaledes synker en Vaardag: blomsterfuld, men uden Frugt. Gid jeg havde hørt dig siunge Biarkemaalet, medens de tilmurede Hulen! Gid jeg havde hørt Hesten vrinske! Ja, sikkert est du reden til Odin. Som Heimdal har du travet over Giallerbro; den har rumlet, og Odins Møer have kappedes om at bringe dig det første Bæger. Her sidder jeg Myre, og furer min22

Adam Gottlob Oehlenschläger.

Tue. Og hvad giør jeg dog Andet, end min egen Grav? Og den bliver ikke saa prægtig, som din. Farvel, min gode Broder! Tak for den Gang, vi sadde sammen ligeover for hinanden i Jordhulen; for da vi vendte Ryggen mod

hinanden paa Folens Ryg; for da vi stode Arni i Arm paa Thingstenen! Ak, vi skulle ikke hvile sammen i een Grav. Vore Livsbaner vare forskiellige, som Solens og Maanens, og langt adskilte staae Grændsestenene for vort Liv.«

Et Par Timer derefter talte Kongen atter med Reigin, og havde fattet sig. Yrsas Bryllup bedrøvede hain ikke nær saa meget, som Reigin havde tænkt. »En Brode, som begaaes uafvidende,« sagde han. »er ingen. Guderne raade for Lykken. De ere i Stand til at vende Ondt til Godt.« Reigin maatte fortælle ham om Freias Aabenbaring. »Det var Aften,« sagde han, »og vi stode just rede til at bestige Skibet; da overfaldt ps alle en søvnig Tunghed, og vi lagde os nogle Oieblik hen i Græsset. Om vi nu sov, eller vaagede, veed jeg ikke; men da vi opstode, havde vi alle havt een Drøm: Freia viste sig paa en Aftensky, og forjættede Yrsa en Søn, som hun skulde kalde Hrolf, og som skulde blive en sielden god Drot for Danmark.« — »Det var et godt Lofte,« sagde Hroar, »og paa. det Gode finder jeg en sær Glæde i at troe og haabe.«

»Hvorledes vil han modtage dig?« tænkte Yrsa, da hun gik til Kongen. Hun havde vel hort tale om Hroars Venlighed; men det fæle Rettersted havde nedslaaet hende, og hun formodede i Hroar at finde en streng Herre. Da hun kom ind i Værelset , mødte hende strax en liden midaldrende Månd, klædt i en mørkegrøn Kiortel med et smalt Guldbælte; ban havde glatte askegraae Haar og graae Øine. Han bad hende sætte sig, og sagde, at Kongen strax vilde være der. Yrsa yttrede sin Frygt for den Fremmede, livis aabne Ansigt indgød Fortrolighed. Den liden Månd smiilte, og sagde: hvis hun frygtede Kongen, var hun sikkert i hele Landet den Eneste. Det varede længe, inden Drotten kom, og hun havde imidlertid fortalt Alt, hvad der var hændet. Da hun var færdig, trykkede han hende til sit Bryst, og sagde: »Velan, min Søster! græd ikke mere. Du seer her Kongen for dig, og han skal altid være dig en Fader og Broder. Naar menneskelig Storhed har naaet sin høieste Grad, synker den

ofte; det saae vi med Helge. Naar Ulykken er steget til den yderste Spidse, vender den sig ofte til Held; det haaber jeg vi skulle see med dig.» I dette Øieblik koin den lille Agnar, Kongens Søn, ind, og satte sig paa sin Faders Knæ, uden Frygt for Yrsa. — »Du var gift, og dette er dit Barn ?« sagde Yrsa.

»Jeg har et heelt Aar været meget lykkelig,« svarede Hroar. »Det Aar svandt som en smuk Vaardag. Min Ogn skienkte mig min Agnar med Tabet af sit eget unge Liv. Jeg vil skaane din desuden noksom sønderknuste Siæl for et levende Billede af min Kummer.«

Med disse Ord gik han hen, og aabnede en Vinduesluge. Den vendte mod Ise-fiord ; over Fiorden stod den fulde Maane, og skinnede hen over Bølgerne giennem Strandens Bøgetoppe. Men uden for Vinduet havde Hroar ladet spænde en Vindharpe. Her sad han ofte, hørte Nattergalens Sang, drømte om en Aandeverden, et tilkommende Liv, og glemte Kæmperne og Skialdene i Hallen. Neppe havde ban aabnet Vinduet, og Alt var tyst, før de forunderligste Stemmer lode sig høre. Agnar sad paa sin Faders Knæ, og Hroar saae paa Yrsa, der lyttede forundret ved hans Side. Det var, som om fierne Hærskarer sang en lamgstforsvunden Sorg; som Sølvstenliner, der tabte sig i Nattens Brusen; som bølgende Melodier, der hævede sig, og forsvandt. Da bruste pludselig en Storm, Maanen skiultes. Stemmerne taug, og Trætoppene susede. »Natten kræver sin Ret,« sagde Hroar. »De Døde stige igien i deres Grave. Lader os ogsaa gaae til Hvile!« — Med disse Ord adskiltes Frænderne.

Kongen redder en Fugl, og den ham.

(Af „Hroars Saga".)

Da Hroar havde taget Afsked med Vidrik, gik han sin sædvanlige Vandring i Ledreskoven med Reigin Jarl. Paa Veien havde Reigin meget at tale med ham. Han var Kongens oprigtige Ven, og ærgrede sig over de Fiender, som i Drottens egen Gaard daglig formerede sig; bad Kongen tænke paa et Middel derimod, og meente, det var bedst, at afskedige alle de Ildesindede. Kongen sagde: »Ingen undflyer sin Skiebne.23 Adam Gottlob Oehlenschläger.

Ville mine Fiender mig ondt, kunne de vel træfie mig, naar de ere borte; List og Ni-dingsværk har en lang Arm.« — »Jeg beundrer din Rolighed,« sagde Reigin, «og tilstaaer reent ud, at jeg ikke kunde være rolig i dit Sted.« — »Hver har sin Tapperhed,« svarede Kongen.

Medens de gik saaledes , hørte de Noget pibe ynkeligt i et Træ. — »Det er en Fugl,« sagde Reigin. — »Den

synger ikke, den giver sig,« sagde Kongen. — »Det faaer den,« sagde Jarlen; «nu have vi Andet at tænke paa.« — »For Øieblikket intet Bedre,« svarede Kongen, og saae op i Træet. — »Det er umuligt at komme den til Hielp,« vedblev Reigin, »den sidder for høit.« — »Paa Vifils 0 har jeg lært at klavre i Træ,« sagde Kongen, »og jeg er endnu ei saa gammel, at jeg har glemt det.« — «Der er ingen Grene lavt nede paa Stammen,« sagde Jarlen. — »Saa maa du løfte mig,« raabte Hroar; »jeg er kun en liden Månd, jeg er ikke tung at bære.«

— »Men hvis du nu faldt ned, og slog dig ihjel,« sagde Jarlen, »var det da ikke en evig Skam, at man skulde sige, du havde mistet Livet over en Fugl?« — »Mange miste det for mindre,« sagde Hroar. Nu maatte den stive fiirskaarne Jarl løfte den lille smidige Konge paa sine Skuldre, og derfra klavrede Hroar op i Træet, og vovede sig ud paa de yderste Grene.

Han kom lykkelig ned med den lille Sisgen, der havde faaet Benet forklemt i en snever Træsprække, hvor den var fangen, og ikke kunde flagre sig løs. »Den skal være mit Fosterbarn, og Agnars Legekammerat,« sagde Kongen, tog den hiem med sig, og Vaulundur maatte flette den et smukt Buur.

— »Hvor barnagtigt!« sagde nogle af de Kæmper, som vare Kongen troe, men misbilligede hans Handlemaade. »I det Øieblik, Ufred er for Døren, og hans eget Liv i Fare, beskiæftiger han sig med en Fugl, og sørger for den. Løber han ikke letsindig i sin egen Ulykke? Stakkels Hroar! du falder sikkert som et Offer for Godernes Hevn.«

Imidlertid havde Hevnlysten ikke sovet. Hroars Fald var besluttet: han havde opdaget Godernes Hemmelighed, havde deres Skiebne i sin Haand. De havde hemmeligt svoret hans Død. Ved Løfter og Trusler havde man faaet de to Trælle , som opvartede Kongen i hans Sovekammer, paa sin

Side. Ralf havde lovet dem Frihed og Eien-domme, hvis de hialp ; i modsat Fald, for-sikkrede han dem, kunde de være visse paa, at de med det første vilde blive udvalgt til at toe Gudindens Billed i Lunden. Hvad dette yilde sige, vidste de. Saaledes havde «nan da en Dag, da Kongen var paa Jagt med sine Mænd, løsnet en Egebielke under Loftet i Sovekammeret over hans Seng, og med Kunst atter faaet den til at hænge fast, saa at man oppe fra andet Stokværk kunde slippe den ved et Reb, og lade den falde. Udfaldet maatte blive, at Kongen vilde knuses paa sit Leie, og det Hele faae Udseendet af et ulykkeligt Tilfælde.

Kongen kom silde fra Jagten, var træt, og gik til Sengs. Han havde ikke ligget længe, før han faldt i Søvn, og vilde uden Tvivl aldrig reist sig meer, dersom ikke den lille Fugl med sin Piben havde vækket ham. Hroar reiste sig overende i Sengen, og da han havde fattet sig, mærkede han snart, hvad det var. Han havde i Dag glemt at give Fuglen Vand og Æde, og i Aften havde Trætheden overvældet ham, saa han ikke heller havde tænkt derpaa.

Neppe mærkede han, hvad det var, før han sprang fra Leiet. »O, du arme Stakkel!« sagde han, »frelste jeg dit Liv for at lade dig sulte ihiel?« Med disse Ord skyllede han Bægeret, gød Vand deri, og heldede Frø i Lædiken med de tre smaae Huller. Da styrtede Biælken med stort Bulder fra Loftet paa Sengen, og slog den flad ned til Jorden. En stor Tummel blev paa Kongsgaarden. Kæmperne vaagnede, grebe deres Vaaben, og ilede til Kongens Sovekammer. De rædde blege Trælle kom med Kerter i de skiælvende Hænder. »Han er dræbt,« raabte man; »Kongen er søn-derknuust.« Men Hroar stod uskadt smilende med Fugleburet i Haand, og raabte dem i Møde: »Frygter ikke, mine Venner! Guderne have holdt deres Haand over mig.«

Da Reigin hørte, hvorledes Alt var til-gaaet, saae, hvorledes Biælken var falden, og hvad der havde reddet Kongen, stod han længe maalløs. Derpaa fæstede han sine Øine paa Kongen, og sagde: »Nu skal jeg herefter aldrig tvivle meer om et guddommeligt Forsyn.« Hroar smiilte mildt, og sagde: »Der kan du see, Reigin! man skal ikke foragte Smaafolk. Kan Konge redde Fugl, saa kan Fugl ogsaa redde Konge.« Per Daniel Amadeus Atterbom.

I Slutningen af det forrige Aarhundrede indtager Digtekonsten i Sverig tilsyneladende en særdeles heldig Stilling og lever under Vilkaar, som det kun til meget sjeldne Tider falder i Poesiens Lod at leve under: den kommer til Hove, den protegeres af Hans Majestæt Kongen og er som en Følge heraf i højeste Grad i Mode i alle de mangfoldige Kredse, der som concentriske Cirkler dannes om dette Midtpunct. Men denne Stilling er kun tilsyneladende heldig, disse Vilkaar ere kun tilsyneladende til Fremme for Poesien. I Virkeligheden forholder det

sig ganske anderledes, og den svenske Poesi, i Betydningen af en national Konst, levede tvertimod under meget uheldige Forhold. Den franske Atmosphære ved Gustav den Tredies Hof var nemlig alt Andet end velgjørende for Udviklingen af den svenske Poesis Blomster, og de kom da heller ikke ret til Frembrud, før Luften var bleven renset. Men denne Renselse nødvendiggjorde en lang og besværlig Kamp, som vi nu skulle betragte, idet vi fremstille den Mands Liv og Virksomhed, hvis Navn staaer over disse Linier. Thi Atterboms Navn er det rette Bannermærke for det Angreb, der i Begyndelsen af dette Aarhundrede rettedes mod den herskende Smag; det er som den fuldblodigste Repræsentant for de nye Anskuelser og som deres mest selvbevidste Forkynder at vi sætte ham i Spidsen for den nyere svenske Poesi; der gjøres vel derved et Brud paa den strænge chronologiske Orden, idet et Par Digtere, som senere skulle omtales udførligt, alt forinden hans Fremtræden tildels havde emanciperet sig fra deres Tid, men uden dog at stille sig polemisk lige over for den. Det gjorde derimod Atterbom i fuldeste Maal, og derfor vil det være til Gavn for Billedets Klarhed strax at lægge Accenten paa den ved ham skarpt udtalte Modsætning mellem den gamle og den nye Tid.

Den gamle Tid, Gustavianismens Tidsalder, har faaet Navn efter den Konge, der i saa høj en Grad paatrykte den sit Præg. Gustav den Tredie, en Søn af Frederik den Andens af Voltaire besungne og aldeles fransk dannede Søster, var voxet op under den franske Smags almægtige Indflydelse og var selv en af dens ivrigste Apostle. Efter det franske Forbillede stiftede han »Svenska Akademien«, hvis Formaal skulde være at udvikle det svenske Sprog for Veltalenheden og Poesien, men vel at mærke den Veltalenhed og den Poesi, der var syet over en fransk Læst. Den franske Smag var ene saliggjørende, og derfor see vi som Akademiets »aderton« Medlemmer de Mænd, der bedst havde forstaaet at tilegne sig denne Smags Ejendommeligheder. Hvad der skulde

prisbelønnes af Akademiet maatte ikke afvige fra den franske Poetiks og Rheto-riks stive Regler, og det er derfor intet Under, at Poesiens Muse den Gang klædte sig i Allongeparyk, Fiskebensskjørter og højhælede Sko og syntes særdeles godt om sig selv i dette Costume.

Det vilde dog være ubilligt at lægge nogen enkelt Månd og særlig Gustav III selv denne forfejlede Smag til Last; tvertimod skal den Ære ikke fratages ham, at han var en sangelskende Konge og anvendte sine bedste Kræfter paa at skaffe de skjønne Konster et venligt Hjem i det høje Norden. At han ikke havde Øje for den sande Poesis Væsen og ikke naaede længere end til en Efterligning af fremmede Forbilleder, dertil laa Grunden i hans Opdragelse lige fra Barndommen af og i hele Tidens Retning, og end ikke de mest fremragende Medlemmer af hans Akademi kunde komme bort fra denne. Leopold var fra Top til Taa en ivrig Tilbeder af den franske Smag, særlig af Voltaire, og den end mere begavede Digter Kellgren, hvis Syn paa Digtekonstens Natur og Væsen naaede dybest og videst, og hvis Betydning som lyrisk Digter langt fra er ringe, kunde i Følge sin Overbevisning ikke Andet end optræde polemisk mod de nye Ideer, der truede med et Stormløb mod Tidsalderens tilvante Anskuelser. Dette viste han ved sin Kamp mod den varmtfølende og dybttænkende Digter Thorilds Bestræbelser for at skaffe Shakspeare og Ossian Anerkjendelse.

Men samtidig med at den fine Verden saaledes traadte en stiv Menuet efter den elegante franske Lyres alexandrinske Tact, hørtes der langt nede i Folket paa Steder, der omtrent vare Hoffets Antipoder, den glad-vemodige Klang af en Guitar, hvis mægtige, snart kjækt jublende, snart blidt rørende Toner ledsagede de barokke og lystige Optrin af Folkelivet. Carl Michael Bell man med sine lette, klingende Rhythmer, med sin Spøg og sin Vemod er den mest afgjorte Modsætning til den lærde Digtning, man kan tænke sig. Hans Sange ere ikke komne til Verden for at gjøre Nytte, men fordi der i hans Bryst var et Væld af Poesi, der trængte sig frem uden at spørge hvorfor. At hans Digtning aldrig kunde blive indlemmet i Akademiets kanoniske Skrifter, er let at forstaae; men det skal dog siges, at Gustav III yndede ham og var ham en kongelig Ven og Hjælper.

Et andet betydeligt Talent, der ogsaa gik sine egne Veje, var den rigt begavede Lidner; men hans Indflydelse blev ikke stor, thi han led tidligt Skibbrud i Livet og overlod sig til vilde Udsvævelser, der snart gjorde Ende paa hans gode Evner. Af større Betydning er derimod Fru Lenngren, der med sin ejendommelige Begavelse staaer ganske

isoleret, ja endog som en Modsætning til den herskende Smag. Thi hvad der udmærker denne Digterinde er netop et sandt nationalt Lune, en bred og kraftig Vittighed i det Komiske og en fin, kvindelig Følelse i det Idylliske — de to Hovedretninger, hvori hendes Poesi bevæger sig. Hun og Bellman høre den Dag i Dag til Sverigs kjæreste Forfattere og have overlevet den Smag, der i deres Dage bredte sig paa Højsædet.

Det lakkede nu ogsaa lidt efter lidt mod Enden med denne Smag. Dens kongelige Velynder faldt i det Theater, han selv havde bygget, for Snigmorderens Kugle, og skjøndt Gustav IV Adolphs Regjering var alt Andet end gunstig for Udviklingen af den aandelige Frihed, begyndte dog netop i denne Tid Oppositionen at samle sig, om end under meget ugunstige Vilkaar. Det

var fra Universitetet i Upsala, at det Lys udgik, der skulde sprede Fordommens Taager. Den udmærkede Philosoph Benjamin Höijer var utrættelig i at forkynde de nye Sandheder i Aandens Verden og at bibringe sine Disciple de nye Synsmaader, som vare komne tilstede ved Kants Philosophi, ved Herders Gjenoptagelse af Folkevisen, ved Lessings og Winkelmanns Studier over Antiken, ved Schillers og Goethes poetiske Arbejder. Gjentagne Gange ansøgte Höijer Regjeringen om Tilladelse til at udgive et Tidsskrift, men man frygtede hans Anskuelser og deres Virkning; for at faae en Slags Grund til dette Afslag, gav man P. A. Wallmark, Forfatter af et Læredigt om Haanden, forsynet med oplysende Plancher, Privilegium paa at udgive en «Journal för Litteraturen och Theatern« og meddelte derpaa Höijer, »at Hs. Maj. ikke ønskede mere end eet litterairt Organ i hele sit Rige.« Men en saadan Ubillighed var netop skikket til at skaffe den gode Sag Venner, især mellem de Unge, der studerede ved Universitetet. Omkring Höijers Lære dannede der sig snart et Samfund af unge Videnskabsmænd under Navn af »Vitterhetens Vanner« (1803). Da dette Selskab ved de ældre Medlemmers Afgang fra Universitetet opløstes, stiftedes der 1807 et andet Forbund ined en lignende Tendens, »Auroraförbundet«, af to ganske unge Mænd, nemlig den attenaarige Palmblad og den syttenaarige Atterbom.

Per Daniel Amadeus Atterbom er født den 19 Januar 1790 i Østergöthland, hvor hans Fader var Præst. Han var ikke mere end fire Aar gammel, da han allerede kunde læse rent, og i sit sjette Aar studerede han ved Skinnet fra Kakkelovnen Snorre, Wilkina-Saga og Puffendorphs »Universalgeschichte«, af hvilken han lærte sig Tydsk. Hans E'ader, som syntes, at han læste for meget, understøttede ikke hans Videbegjærlighed, men ikke desto mindre havde han meget snart gjennemlæst Alt, hvad han kunde faae fat paa hjemme og i Omegnen. Den Vejledning, som han hidtil havde savnet, blev ham til Del, da han i sit tiende Aar kom til Skolen i Linköping, hvor hans Morbroder, en usædvanlig dannet Månd, ledede hans Valg af Lecture. Her gjorde han det første Bekjendtskab med sit Fædrelands Digtere og henryktes ikke mindre over Leopolds pompeuse Stil end over Lidner, Bellman, Kellgren og Franzén. Mest Indtryk gjorde dog de tydske Digtere paa ham, især Wieland og Biirger. Da han 1805 kom til Universitetet, fik han endvidere fat paa Goethe, Schiller, Novalis, Tieck, Schlegelerne, Fichte og Schelling, og disse Forfatteres Værker bleve hans Ynd-lingslæsning i den Grad, at han næsten kunde dem udenad. Som Olien forøger Ilden, forøgede denne idelige Læsning hans allerede iforvejen stærkt udviklede Phantasis Magt og gjorde ham end mere ubekjendt med den Verden, der ligger udenfor Digtningen, og som han alt fra sin tidligste Barndom havde holdt sig borte fra, for udelukkende at kunne leve i Phantasiens Lande. Dette maatte bevirke en vis Ensidighed i hans Anskuelser, paa samme Tid som det maatte forøge den Varme, hvormed han kjæmpede for dem.

Det var den sværmende Begejstring for sine Idealer og den brændende Iver for at forkynde deres Lære, der ledede Atterbom til at stifte »Auroraforbundet«. Dette fik snart en Virksomhed udadtil, der svarede til dets Stifteres levende Ønsker. I Marts 1809 blev den halvgale Gustav IV Adolph styrtet, og Sverig fik igjen den Trykkefrihed, som var Betingelsen for at Kampen mod det Gamle kunde blive ført med Udsigt til Sejr. Samme Aar bebudedes et nyt litterairt Tidsskrift »Lycaeum«, som hvis virksomste Medarbejder man nævnedePer Daniel Amadeus Atterbom.

Höijer. Redacteuren af den ovenfor nævnte autoriserede litteraire Journal, Wallmark, skyndte sig med at forsøge paa at kvæle dette Foretagende i Fødselen og skrev en pøbelagtig Artikel mod det nye Tidsskrifts Prospectus. Men lian opnaaede ved dette Angreb kun, at de fleste af den nye Skoles Medlemmer traadte sammen og stiftede det mod Wallmarks Organ udtrykkelig rettede Blad »Polyfem«, der tog »Journalen» under den varmeste Behandling og ubarmhjertigt blottede alle dens svage Sider og saarede dem med Sarkasmens Vaaben, medens »Lycaeum« optog den positive Side af Kampen og fremstillede den nye Skoles æsthetiske Lærdomme imod Akademismens. Wallmarks Journal svarede efter bedste Evne, men alt som dens Raseri steg, mistede den Evnen til at møde Modstandernes Angreb med den Koldblodighed, der er den bedste Allierede i en Kamp; og dens Raseri steg højt, især da det Uhørte indtraf, at der i et Skrift rettedes et. skarpt og voldsomt Angreb paa Leopold, ham, der som en Personi-fication af den gustavianske Tids Herlighed sad hellig og uantastelig paa Akademiets Trone.

Atterbom, der alt i »Polyfem« havde skrevet en meget bitter polemisk Comedie »Rimmarbandet«, fik 1810 »Auroraförbundet« til at stille sig i Spidsen for et nyt Organ for den nye æsthetiske Troesbekjendelse, og dette Tidsskrift »Phosphoros« har givet den nye Skole det Navn, hvorunder den er bekjendt i Litteraturhistorien. «Phosphoros« blev ved »Polyfems« Ophør Anfører i Kampen og forstærkede sig ved at drage talentfulde Medarbejdere til sig, blandt Andre Lorenzo Hammarsköld, der allerede 1804 havde indført Tieck og Novalis i den svenske Litteratur. Der blev nu formelig aftalt en Plan til at slaae Wallmark litterairt ihjel, og ikke mindre end fem Forfattere: Atterbom, Hammarsköld, Sonden, Dahlgren og Liwijn forenede sig om at gjøre hans litteraire Personlighed til Hovedfiguren i et episk Digt «Markalls sömnlösa nätter«, hvor et burlesk Lune forener sig med en betydelig Del Raahed til en Virkning, der dog ikke fuldkommen formaaede at knuse Modstanderen. Tvertimod kunde Wallmark nogle Aar efter møde med et Angreb paa Phosphoristernes religieuse Anskuelser, navnlig den stærkt katholiserende Tendens, der var en Følge af den ensidige Beundring, hvormed de sværmede for Middelalderen og Alt, hvad der vedkom den. Atterbom besvarede dette Angreb og begav sig derefter paa en Udenlandsrejse til Tydskland og Italien, til hvilken hans Venner udrustede ham, for at han kunde gjenoprejse sit af Naturen svage og af anstrængt Arbejde og litterair Kamp nedbrudte Helbred; thi foruden at tage væsenlig Del i «Phosphoros«, havde han aarlig udgivet en »poetisk Caiender« og været Medarbejder af »Svensk Litteratur - Tidning«, saa at han i de Aar havde udfoldet en meget betydelig Production.

Efter at Wallmark endnu en Gang paa den gamle Tids Vegne havde brudt en Landse med Phosphoristerne, denne Gang med Palmblad, kan den egenlige Kamp siges at være hendød, og Phosphorismen stod sejrrig paa Sral-pladsen, for saa vidt den havde gjort det af med sin Modstander; thi den offenlige Mening var vunden for de nye Ideer, og de Røster, der en enkelt Gang ved Akademiets Aarsfester hævede sig mod Tidens og Ungdommens Ugudelighed, vare kun Røster i Ørkenen. Men Phosphorismen blev ikke Sejrherre i den Forstand, at den nu kunde dictere Lovene for Fremtidens Digtning; den blev

tvertimod snart efter selv overvunden, ikke gjennem nogen voldsom Kamp, men ved de Anskuelser, der i Stilhed dannede og fæstnede sig som det sande Udbytte af begge de Kjæmpendes ensidige Overdrivelser. Thi ogsaa Phosphorismen var en Ensidighed. Den gjorde sin store Nytte ved at løbe Storm mod Akade-mismen, men den var selv ingenlunde i Stand til at bære Fremtidens Udvikling. Dertil var den fur det Første for uklar. Taagebilleder og Abstractioner træde i dens Værker i Stedet for de plastiske Former og klartudtalte Tanker, der ere Poesiens Livsbetingelse. For det Andet var den for unational til at kunne faae nogen blivende Betydning for den svenske Poesi. Den er saa stærkt paavirket af de tydske Romantikere, at den har mistet den Selvstændighed, som er saa nødvendig for et Digterværks fortsatte Liv i en Litteratur. Dette vil fremgaae af en Betragtning af Atterboms poetiske Skrifter.

Atterbom er en af Sverigs største Lyrikere, og som Lyriken er hans Styrke, saaledes er den ogsaa hans Svaghed, for saa vidt dette stærkt udprægede Anlæg for det Lyriske hindrer ham i at behandle et Emne i dramatisk Form efter de Fordringer, denne Digtart stiller. Skjøndt saaledes hans omfangsrigeste Arbejde netop er en dramatisk

Digtning »Lycksalighetens Ö«, saa har dette Værk dog sin største Betydning ved Skjønheden af de mangfoldige lyriske Partier, medens det lader meget tilbage at ønske hvad den dramatiske Composition angaaer. Denne er ikke alene løs i sin Sammenhæng og alt for lidet concentreret, men afbrydes tillige idelig ved de indstrøede lyriske Partier. Man nødes da bestandig til at fæste sin Opmærksomhed paa disse Enkeltheder, men her er ogsaa meget at beundre. Først Atterboms ualmindelige Herredømme over Formen, der overalt er ham lige underdanig, hvad enten han udtaler sine Tanker i de vanskeligste Versarter eller han efterligner Folkevisens konstløse Rhythmer. Dernæst de pragtfulde Farver, der staae til hans Raadighed, de med sydlandsk Ild malede Billeder og de glødende Beskrivelser, der træde Læseren i Møde saa at sige paa hver Side. Men her, hvor han har sin store, ejendommelige Styrke, faaer man ogsaa lettest Øje paa hans Svaghed; thi om end de pragtfulde Billeder for en Stuud kunne skjule den Mangel paa en stringent Tanke, som de ikke sjeldent maae dække, saa mærker man dog snart, at hvad der ligger bag ved Billedet ofte kun er en tynd Allegori, en flad Abstrac-tion, som savner det fyldige Liv, der maa være indblæst i enhver poetisk Figur. En Mystik, der vidner om Digterens Sympathi for Novalis, en mere dunkel end dybsindig Natursymbolik, der er en Arv fra Schelling, og en Phantasiens Rigdom, der minder om Tieck, ere de characteristiske Elementer, hvoraf denne store dramatiske Digtning er dannet, — de samme, som vise sig i det dramatiske Fragment »Fågel Blå», der dog er noget mere concentreret i Anlæget og ikke i saa høj en Grad som »Lycksalighetens Ö« bygget i Skyerne. Men begge disse Digtninge eje, som sagt, i deres lyriske Partier uforgjængelige Skjønheder og gjennemløbe Følelsernes hele Scala fra Jubelens højeste Dur til Förtvivlelsens dybeste Mol.

Et Emne, der ret kan siges at ligge for Atterboms poetiske Begavelse, og som neppe nogen anden Digter vilde have fundet paa at behandle paa samme Maade, har han udtømt i Digtcyclen »Blommorna», hvor han i det Enkelte paa-viser Naturens Symbolik og lader dens skjulte Tanker træde frem i poetisk Form,29 Per Daniel Amadeus Atterbom.

meget ofte med stor Skjønhed, men heller ikke sjeldent med en saadan Uklarhed i Tanken og overdreven Pragt i Billedet, at Virkningen svækkes derved.

Foruden disse større Digte har Atterbom skrevet en stor Mængde mindre, af hvilke flere høre til det Ypperste i den svenske poetiske Litteratur. Saaledes skrev han 1815 en lille Cyclus Digte efter Folkesangens Mønster, som udkom under Titelen »Minnesångarn i Sverige« og fortryller ved en egen hjertelig Simpelhed, der er meget forskjellig fra hans sædvanlige Maneer. Det poetiske Udbytte af hans Rejse er nedlagt i »Vandringsminnen«.

Ved denne Rejse slåp vi Traaden i hans personlige Leven og gjenoptage den her for at berette, at han efter sin Hjemkomst blev Lærer i Tydsk for Kronprinds Oscar, 1828 Professor i Philosophi og 1836 i Æsthetik. Tiden havde nu forandret sig saa meget, at han 1840 selv blev Medlem af det svenske Akademi. Han døde 1855, 65 Aar gammel.

Atterbom har ikke alene Betydning for den svenske Poesi som Digter og Polemiker; han har ikke indskrænket sig til at rive det Gamle ned, men har ogsaa med Flid og Grundighed søgt at opbygge noget Nyt og indtager en fremragende Plads i den svenske Videnskab baade som Philosoph i Almindelighed og som Æsthetiker i Særdeleshed. Hans »Svenska Siare och Skalder«, en Samling Biographier af udmærkede svenske Digtere og Tænkere, er et fortrinligt Værk, der vil bære hans Navns Berømmelse lige saa langt frem i Tiden som hans Digtning.

Härskri.

(1810.)

Välan, till kamp! De rusta sig, de fräcka, De frukta glansen af den nya dagen; På morgonsolens spann, af glorian slagen, Vill nattens ätt de gyllne tyglar bräcka.

Med vattusigtigt snack de hota släcka Ljusstrålen, från Uranias hjerta tagen: Välan! ur sumpen edra skrifter dragen! För Gudars skymf skall Gudars hämd er räcka.

Att er dess förr i egna böljor dränka, J söken gycklets finter fram, att hämma Den makt, hvars stridsmän krossa

edra hopar.

Än sen J få af våra glafvar blänka,

Dock snart skall högre skalla chorens stämma;

»Fall, Hekatomb!« re'n offerpresten ropar.

Den goda Smaken.

Biografisk vexelsång.

A.

Momus engång steg ned, i allongeperuk och ducriner,

Men med Apollos namn, midt i galanta Paris.

B.

Allmän tjusningen blef; i triumf till hofvet han fördes, Och i Madame Etiquette ställde be-spottarn sig kär.30

Per Daniel Amadeus Atterbom.

C.

Oder på namsdar, födelsedar, calembour'er och conter, Intet spardes; och snart fann han den fagra bevekt.

D.

Guden då flög till Olympen igen; men en nimbus af puder Dröjde i boudoir'n än med hans välsignelse qvar.

A.

Och den förkofrade sig, i nio kretsande månhvarf;

Ändtligen bar den sin frukt: »ni har en dotter, Madame!«

B.

Klen hon syntes; men, döpt af Boileau, fick hon af honom Genast i munnen, som napp, hela hans art poétique.

C.

Se! i en blink (o under!) hon stod, fullvuxen på golfvet, — Långt fruntimmer med vett, purt gouver-nant-ideal;

D.

Läpparna snögade strax maximer, som smälte, att isblankt Frysa ihop till satir, fabel, epik, dramatik.

A.

O, hvad Ludvik var stolt! och hur ömt hjert-gripen hans hofstat! Rimfrost grät Boileau, eau de lavende Fontenelle;

B.

Fyrtio beaux-esprits, i habit liabillé, till betjening

Stodo som ljus, och i chor ropades: Lefve vår Smak!

C.

Rak som en stång, styfkjortlad och prude, solfjädrad, friserad, Drog hon Europa omkring; tåget en segrerskas var.

D.

Främst basunare gingo, som bölade alexandriner ;

Sedan Lictorer, med spön, skurna till svärmares tukt,

A.

Och med gigantiska trägårdssaxar , att klippa hvar lustpark, Der poesi och natur drifvit sitt barnsliga spel.

B.

Momus, med handklapp, skrek: »Apollo!

förbi är ditt välde; Verlden förgäter din konst, hyllar min caricatur!«

C.

Mildt solguden till svar: »Men hvarför då icke? På jorden Allting äger sin tid; äge den häxan ock

D.

Än vår svenska Parnass hon regerar; dock rultar hon tandlös Redan, och sminket förslår ej för den skrumpnades kind.

Oehlenschläger.

(1810.)

Medan i Svithiod blekt det börjar att dagas, i Danmark Re'n fram ur dimmorna kör solen sitt lysande spann.

Natten, den långa, der flytt; som yngling är Brage pånyttfödd, Men, som Aladdin, han bar lampan af Österns magi.

Drapans sång han förstår med Kothurnens förena, och Nordens Gudar och hjeltar till lif kallar hans plastiska dikt.

Hell, ungdomlige sångaredrott! Snart hör du det hela Skandinavien, stolt, ropa dig till: »Du är min!«

Snart sig sträcker ditt hem från Danavirke till Norkyn, Och från dess fjällar, som örn, flyger kring jorden ditt namn.31 Per Daniel Amadeus Atterbom.

Yind arnes berättelser.

(Cr "Lycksalighetens Ö".)

Brant bergshöjd; öfverst, i en med mångfaldiga spetsar, liksom torn, försedd klippmassa, visar sig en rymlig, hvälfd Grotta. På något afstånd skönjes en hafsfjärd i dimma. Tvenne mot hvarandra lutande, pelarlika fjällstyeken bilda till grottan en triangelformig ingång. Svalor, tranor, lommar, vindspolar och stormfåglar hafva byggt sig nästen öfver och i trakten af ingången. Grottan upplyses af lyktgubbar, som sväfva omkring hvalfvet och väggarna. Midt uti, på en eldstad, upp-flämtar då och då en halft förkolnad glödhög. Framför eldstaden sitter Vindarnes Moder Anemotis, en urgammal, näston oformligt storväxt gumma, klädd i en svart, fotsid kofta , med ett eldrödt hufvudkläde, under hvars ofantliga, beständigt af och an fladdrande snibbar det långa, graa håret likaledes oupphörligt fladdrar omkring ryggen och skullrorna. Vindarnes Höfdingar, utom Zephyr, äro lägrade på sidorna, med sina svenner bakom sig. De dricka ur horn, som gå friskt omkring. Det lider mot dagbräckningen.

Anemotis. Så har jag nu inhämtat edra råd, Hvad för de nästa dagar är att göra. Jag tackar er, och tror att Äolus Skall ock bli nöjd med de beslut vi fattat.

Sun nan.

Om blott herr Zephyr, den sjusofvaren, Ej sätter sig emot.

Anemotis.

Hvad Zephyr menar I denna sak, jag vet ändå. I re Han ännu hvila må en liten stund ; Han är ju barn till lemmar, som till lynne. Emellertid vi frukostera må, Och glamma lustigt om, tills röda hanen Derute manar med sitt skyltvakts-rop Enhvar till uppbrott, och med halfrädd blick Den första grynings-strimman tittar in Igenom öppna dörren i vår bergsal.

Sunnan

sakta till Östan.

Jag tror minsann, att gumman blifvit vitter!

Anemotis. Men, medan nu I sitten här omkring mig, Uppfriskade och blidare till sinnes, — Må hvar och en af er. J tappra söner, Erinra sig, hvad i går qväll jag bad; Och redigt, och i ordning mig förtälja Sitt gårdagsvärf. Du, Sunnan, må begynna! Du ser så klipsk ut, och du pratar helst.

Sunnan.

På gift och qvalm och ångande kryddor mätt, Jag drog från Ceylon hit öfver Sahras slätt. En karavan der sökt, genom mången dag, I glödhet sand med klagan ett vattudrag.

Förtärd af törst, man hägringar locka såg, Med gröna öars buskar, med glasblank våg; Men, hvart som helst den trötta kamelen lopp, En gulbränd öckens yta bedrog hans hopp.

Tillsist ändock man råkat en dadelpalm: I skuggan sjöng en källa sin aftonpsalm. De vise köpmän ströko de långa skägg, Och sträckte makligt sig inom tältets vägg.

Nu skröt enhvar i kapp af det mod han haft, Sin vägkunskap, och sina kamelers kraft; Se'n öfverslog man vinsten, med stolta rop, Af gull, af elfenben och af slafvars hop.

Jag sände då en qväfvande hvirfvel ut — Och hastigt tog det högvisa tåget slut. Blott här och der ett hufvud ur sanden glor: Men att det räknar längre, jag knappast tror.

Ej blir från svartblå läppar en ed mer hörd! Den gula månen låtsar, att vara rörd; Han grinar ömt, och lyser schakalen dit, Som gör vid läckra rätten sin bästa flit.

När snart de sluga skallar, i krithvitt sken, Ej prunka mindre rart, än sitt elfenben: Jag än engång vill skåda de kloka män, Hur, utan hjernor, likväl de grubbla än.

Gapskrattar.

Anemotis

missnöjd.

Du är dig lik! — Skall du ej nånsin lära Hvad bildning är? hvad karakter, och seder?

Sunnan skrattar ännu hårdare. Ja, skratta du! — Jemt gör du mig bekymmer.

Hanen utanföre gal.

Hör! — Det var första ropet. — Nå, min Nore?

Nordan.

Med skäl du klandrar, Moder! min broders

nidingsfård; Om dö han kunde, genast han fölle för mitt svärd.

Jag annat haft att sköta: att hålla rent mit haf

Från pysslingar, som söka min bostad och sin graf.

De spana alla vägar, de fresta tusen grepp: Än åka de på slädar, än segla de på skepp; Än tro de, att mitt hem är ett isfält utan tö ; Än, att i öppet vatten jag bor på solblid ö.

Du känner sjelf, o Moder, mitt slott. Så säg, velan!

Om slika kräk till gäster j a g härbergera kan ?32

Per Daniel Amadeus Atterbom.

Om ock min fästnings vallar, der isbergstornen stå,

Dem släppte in i borgen, hvad hjelpte det ändå?

Af blåhvit glansk-is hvälfda, på stolpar af granit,

Jag mina salar murat, ej utan konst och flit;

Men friska luften spelar i rummen öfverallt.

Kring mig och mina svenner: det kallar menskan kallt.

När norrskens-dagern blickar på fönsternas kristall,

Vi leka krig derinom, vi leka hjeltars fall;

Och när vi slå med svärden på sköldar af magnet,

Ett ljud går genom verlden, det ingen tyda vet.

Hvem skulle i min boning då trifvas, utom vi? —

Grann är min trägård: ätbart finns ingenting deri.

Af snö ju hvarje blomster, af bernsten frukten är,

Af malm de blanka träden, dem gripar vakta der.

Du gillar alltså, Moder! helt visst mitt företag:

Jag mot en mensko-skara har åter skipat lag.

I en af mina portar de hjeltar frösö fast;

Likt fångna möss de qvidde, allt under skeppets rast.

Jag såg det usla fartyg: det stod bland isfjäll klämdt,

Och qvickt min hofnarr, björnen, med kräken dref sitt skämt.

Jag lät de fikna sjömän få tömma ut sitt mod,

Tills svält och kyla svalkat den alltför heta blod.

Då steg jag upp på vallen, och röt: med dån och knall

Flög hvarje torn tillsides, och fri var böljan all;

Ej hvar och en till kusten kom hem med arm och fot;

Men nog gick resan hurtigt, och nog fick soten bot.

Anemotis.

Hvad du är hård och skarp! — Har jag ej sagt dig,

Att något mera mildhet icke skadar? Man bör ej vara rättvis blott, men älskvärd.

Nordan skakar på hufvudet, och vänder sig mot elden, med ryggen åt gumman.

Jag vet väl, att min varning du försmår; Men sanningen, den säger jag ändå! —

Hanen gal andra gången. Synkretsen börjar ljusna i öster. Det andra ropet! — Har du, Östan, ej Ett mera glädtigt budskap, än de bägge: Så sitt helt stilla på din bänk, och tig!

Östan.

Nej, min Moder, låt mig tala! Glada tidender jag bär:

Genom Iran sist, från Ganges, till ditt hem jag kommen är.

En Nabobs palats på vägen hvälfde jag med hån omkull;

Nu hans trälar dela rofvet; röfvarn stoppa de i mull.

Men vid Schiras, just som solen sänkte sig i Zenderud,

Höll jag opp med snabba ridten, steg till jord i ambraskrud.

Än är Persien mig kärest af all land på jordens ring;

Hela dagar i dess parker tumlar jag min schäck omkring.

Hvar ban sätter lätta hofven, hvar med nåd min vinge rörs,

Balsam doftar, naphta glimmar, sångens muntra täfiing hörs:

Liksom bi kring mandelträdet, lydiga sin drottnings ord,

Honingsljufva visor svärma kring den rosen-höljda jord.

Skymning, Nattens härold, redan hennes tjäll på skull ran bar;

I jasminens silfverskålar nyss min qvällsvard tillredd var;

Smekt af solens afskedskyssar, het af lust och blygsam harm,

Skälfde drufvans purpurknopp på marmor-klippans hvälfda barm.

Daggens rörliga juveler krönte myrten-skogens hår;

Jorden, lik ett lyckligt öga, glänste af en glädjetår;

Såg sig om i mörkblå rymden, till de gyllne systrar opp.

Som vid kärleks-stjernans harpa ordna sina dansars lopp.33 Per Daniel Amadeus Atterbom.

Bäst jag nu bestyrde tvenne palmers bröllopp

med hvarann, Till min syn, från flodens andra brädd, en sällsam anblick hann: En sultan, som ännu icke glömt en älskad

skönhets graf, Och med några hofmän, sorgsen, dit på valfart sig begaf.

Upp på tigerfläckig fåle, stum, den bleka

herrskarn sprang, Mot stegbögelns gull den krökta seger-

sabelns balja klang; Häftigt grep han sammetstygeln, hogg med

sporrens diamant, Och i brusande galopp flög tåget öfver djup och brant.

Framför hvita graf-moskéen turbanprydda

skaran höll: Då, hvad harm! sultanen ref sitt hår, och

på sitt anlet föll. Rosengården, rikt planterad, vattnad af hans egen hand,

Var en rishäck, nästan mördad af min broder Sunnans brand!

»Allah!« skrek han, »har du hjerta att min saknad gäcka så?« — Då jag, medlidsam, till häcken smög mig

fram paa luftig tå; Andades på blad och grenar: hastigt slogo

knopp vid knopp, Lika den Begråtnas kinder, ros vid ros mot älskarn opp.

Se'n en springbrunn lät jag välla fram ur markens dolda grund; Väldiga cypresser ofvan sluta skyddande förbund.

Näktergalen der förklarar nu för rosorna sin bön,

Turturn och gazellen ila dit vid spegelböljans dön.

An em o tis.

Tack, snälla Östan, för din snälla gerning! Ditt dagsverk hedrar dig.

Nordan

afsides til Sunnan.

Hur grå som helst En käring må bli, så ljusnar hon ändå Hvar gång hon gnolas hör på spinnrocksvisan

Om det der lumpna tokeriet kärlek.

Sunnan. Ett obestridligt rön!

Hanen gal tredje gången. .Man ser genom grottans öppning en gles skymt af morgonrodnad.

Anem otis.

Men re'n till afsked Har Rödkam ropat; det är tid, att nu Enhvar sig skyndar bort till ort och pligt. Jag skall nog väcka Zephyr —

Vindarne rusa opp från sina säten.

Lefven väl!

Välkomna åter! Helsen Äolus, I fall han träffes kan på något ställe! — En styrkedryck på resan först!

Vindarne stöta dryckshornen tillsammans, och tömma dem.

Se så!

Chor af vindarne.

Upp genom luften, bort öfver hafven, Hän öfver jorden, i stormande färd ! Morgonens drottning, med rosiga stafven, Vinkar oss ut i sin vaknande verld. Upp. till de brusande

Böljornas lek; Upp, till de susande Lundarnes smek! Menniskan, djuren, i qvalmiga nästen Lyssna med oro till vingarnes dån ; Vi sväfva fria till himmelens fästen, Komma med budskap igen derifrån!

De störta under hvinande gny ut igenom dörren.

Y i s a.

(t!r „Lycksalighetens Ö".)

Ungmön i lunden på jagtnätet band, Morgonfrisk, morgonklädd; Snöfågeln satt på dess hand. Jägaren ropte: »Min flicka, sitt still, Fågeln af handen nu skjuta jag vill; Blif ej så blek! se, hans lott är ju söt: Hårda bädd! hulda bädd! Huru ljufligt att dö i ditt sköt!« —

»Skjut!« sade mön: men för blixten så brådt Spratt hon opp, späd och rädd ; In i dess barm flög hans skott. »Gerna,« hon suckade, »kysste du mig; Döden blef också en kyss ifrån dig! Stå ej så blek! äfven denna är söt: Hårda bädd! hulda bädd! Huru ljufligt att dö i ditt sköt!«34

Per Daniel Amadeus Atterbom.

Jägarn tog bössan, i mynningen såg;

I en blink från dess brädd

Lydde en kula hans håg.

Nu till sin mö, i den grönskande skog,

Sönk han mot blodiga barmen, och log:

»Var ej så blek! se, vår lott är ju söt:

Hårda bädd! hulda bädd!

Huru ljufligt att dö i ditt sköt!«

G- å t a.

(Cr „Lycksalighetens Ö".)

Felicia. Ett vatten rikt i perlor väller: Ur jorden ej dess ådror gå, Från himlens moln det gjuts ej heller, Det bittert är, och sött ändå. Dess flod, hvars ursprung mörkren skydda, Så mild, som genomskinlig är; Till högsta slott, till lägsta hydda Den lika dyrbar läskning bär.

Och har du sett dess källor stråla Emellan dunkla bräddars par, Med speglar, som på bottnen måla En dager, mer än solens klar? Har allt det ljus, som de förvara, Jemväll för dig i droppar blänkt, Så säg: hur vill du helst besvara Den helsning de ditt hjerta skänkt?

A s t o 1 f.

Det vattnet vi ju tårar kalla: I helig natt dess ådra göms; Hur bittert ock dess vågor svalla, Känns sötman dock, ju mer det töms. Det flyr då ur de tvillingsbrunnar, Der himlen ler på djupets grund, Ocb ur två stjernor oss förkunnar Det högsta själarnes förbund.

Och när ej ord, ej toner stamma Den vällust fram, som »kärlek« näras, I tårar glittrar då hans flamma Tilldess hans ljudspel åter stäms. När älskarns mun dem törstigt söker På ögonlock, som fällt dem nyss, Då vet han, hvar han ljufvast öker Den eld, som gnistrar i hans kyss.

Astolfsqvädet.

(Ur „Lycksalighetens Ö".)

Och dvärgarne hamra så flitigt i fjäll; Blåser kallt, kallt nordan öfver skog — Och natten står mörk öfver Östrabo-häll. Men klockorna ringa för vår drottning!

Der smids, dag och natt, allt hvad smidas kan ; Der smider i berget mång bortröfvad man.

Der smids på en krona, som Runqvinnan får, Se'n sätter hon den på sitt utslagna hår.

Och högt ropar falk, och gällt skäller hund; Kong Astolf, han jagar vid midnattsstund.

Och ulfvarne tjuta, och ugglorna glo, Gullsporrarne klinga på stenbunden mo.

»Kong Astolf! Kong Astolf! vänd om till din borg;

Den natten kan göra dig mången en sorg.

Kong Astolf! Kong Astolf! rid hemåt igen, Der väntar din lilja sin endaste vän.«

Kong Astolf, han fattar sitt horn och sitt spjut: »När tog väl slik jagt innan gryningen slut?«

Så rider han sig dit ban ej varit förr, Han rider till Runqvinnans gyllene dorr.

Det skiner derur som en sol öfver hed, Runqvinnan står ute vid borgaled.

I kalk af demant bär hon klaraste mjöd, Och niger belt djupt under gullkronan röd.

Det lyser af ögon, det lyser af hand, Den fagraste mö står på silfversand.

Det blommar på läppar, det blommar på kind ; Det hviskar en röst, som en sommerqvälls vind :

»Väll mött, konung Astolf! sitt af och stig in; Den fagraste mö vill bli kärestan din!

Väll mött, konung Astolf! träd in i min sal; Min dryck skall dig värma, ty natten är sval!«

Han drack ur den kalken vid Runqvinnans sång, Den första, den andra, den tredje gång.

Den första han drack, tog ban tärnan i hand ; Då glömde han bort både rike och land.35 Per Daniel Amadeus

Atterbom.

Den andra han drack, tog han tärnan i famn; Då glömde han bort både Gud och Guds namn.

Den tredje han drack, gick i berget han in; Då glömde han bort hvita liljan sin.

Nu står han i bergsal af ädelsten: Liten Svanhvit, hon hvilar i mull sina ben.

Nu leker ban harpa vid Runqvinnans bord: Liten Svanhvit, hon suckar så tungt upp ur jord.

Nu går han på gullgolf, men ej utan knot; Blåser kallt, kallt nordan öfver skog — Liten Svanhvit. hon gråter inunder hans fot. Men klockorna ringa för vor drottning!

Lilas Yårvisa.

(Ur „Fågel Blå".)

När morgonens stråle på rutorna faller, Som lärka jag vaknar, när lärkan jag hör; Jag flyr genom fönster, jag flyr genom galler, Jag flyger till Våren, som står utanför.

I natt kom, helt tyst, han från himlen tillbaka, Der åter, på englabesök, han var gäst; Han hviskar till Jorden: »Förlåt mig, min maka!

Du väntat; men nu är jag här, till vårfest.«

Och upp ur sin blund spritter rodnande bruden, Och sveper i ljusgröna täcket sig tätt; Han småler, och hämtar den smyckade skruden, Och lofvar se bort, tills den sköna sig klädt.

Hon frågar: »Nå väll! hvilka smycken består du?

Syren till mitt hår, och narciss till min

barm ?« — Han svarar: »Ja visst! efter andra ej trår du ; Men fagrast dig pryder, att själen är varm.«

Då spelar bland lofven den lyckliga flamman Af ljuset, af lifvet, i söder, i nord ; Och alla små fåglar, de stafva tillsamman På kärlekens bön, på onämneligt ord.

Men spörjs han: hvad vill all den leken betyda?

Då svarar han tvärt: "Gör ej tiden mig lång !

Min pligt är att älska; min fröjd är att lyda; Min tanka är blomma; min lära är sång.«

Rosen.

(1811.)

(Hr „Blommorna".)

Den lefvanda fullhetens yppiga prakt, Den eldiga kyssens berusande makt, Sötman af lifvets festliga dag, — Skänkte mig hulda Nornors behag.

Spinnande årens ändlösa garn, Smycka de vårens skönaste barn: Kinder af purpur! mun af korall! Perlor om halsen af daggens kristall!

Bestrålar ej skarlakans-slöjan min barm? Omlindar ej klara rubinen min arm? Af grönskande sammet min lifklädnad är, Och skor af smaragd jag på fötterna bär.

En Näktergal plågar mig, tidigt och sent, Med sånger, der Himlen blott vet, hvad han ment!

Hans svärmiska längtan mitt bröst ej forstår, Och blindt är mitt öga för sångarens tår.

Men kommer min Fjäril, så grann som till dans, Då sänker min törn-vakt båd' sabel och lans; På solstrålen rider han in i min borg, Och aldrig gör Rosa den riddaren sorg.

I ensliga hvalfvet af bok och af lind, Han kysser skön jungfrun på glödande kind, Den rodnar, lik jorden, af

vällustens vin, Vid brudqvälls-musiken från surrande bin.

Jag vet, att den flygtige lemnar mig snart: Som vattnets och ilens, är kärlekens fart! Men tröttsam på längd är en enformig vän, Och fagrare lockar min fägring igen.

Gemensamt, som solens, är skönhetens sken: En dåre blott vill henne njuta allen! Bland stjernornas andar så friast, som störst, Oändligt hon stillar det ändligas törst.

Ett hjerta blott slår i det eviga Allt! En lag blott jag lyder: hvad detta befallt! I tusende skepnader klappar dess blod, Och alla sig läska ur varandets flod.

Så delar jag med mig, till tidens fördrif, Den flödande strömmen af tjusande lif; Hvad mer, om der skummar förgängelsens våg, Blott rhythm är i störtande timmarnas tåg?36

Per Daniel Amadeus Atterbom.

Så kyssens i ådrorna blixtrande kraft, Och nektar-champagnens astraliska saft, Och ambran, som höjs från mitt purprade bräm.

Förklara dig blommornas drottnings system.

Rosen än en gång.

(1837.)

(Ur „Blommorna".)

Var jag så, som detta väsen sungit? Var väl min den nyss förnumna röst? — Andra tider kommit; länge klungit Har en annan ton i rosens bröst. Ej så hjertlös kärleken gestaltar Skönsta bilden af sitt ljusförbund; Som jag blommar omkring Ormuzd's altar, Så jag blommar ock i Freyas lund.

üu har sett mig le åt fjärils-spratten, Hvilkas hvimmel kring min spetsgård drog; Tro ej derför, att jag glömt den natten, üå min näktergal sin luta slog! Vore sanning i den spridda sagan Om mitt sinne, bortvändt ifrån hans, — Hade döf jag varit för hans klagan : Skälfde jag väl nu i tårars glans?

Har du älskat? Kan du då förglömma, Att en sällhet gifs, i stumhet klädd, Skygg att blicka fram ur helig gömma, För sin egen ljufva lockning rädd? Och sä inneslöt jag mig i bladen Djupare, ju högre hjertat brann; Men han märkte ej, hur perleraden Af en himmelsk dagg från ögat rann.

Så vi foro fort: min skald att sjunga, Jag att glöda, — än med knoppen stängd; Och med pil på pil mig sköt hans tunga, Med en lockton, städse mer förlängd. Men när gryningsstrimman kysste skogen, Såg jag upp, besegrad af haus klang, Och all skatten af min känsla, mogen, Morgonrodnande ur bojan sprang.

Ack! men hans farväl var redan sunget, Innan så min låga frambröt bel ; Af förmycken sång var söndersprungen Af för ömt begär, lians strängaspel.

Nu vällkommen, storm! Den purpurröda Fursteskruden kläd mig hastigt af; Blomstrens drottning hofs det att förblöda Just utöfver Sångardrottens graf.

Bolmörten.'

(Dr „Blommorna".)

Det lystna, det mättar först då sin lust, När dess väg åt dunklet och skarnet bär; Det egna, det frodas först då med must, När till gift det blir, som allt annat tär. Fägg från dig din barnsliga fasa! Min rot är söt .... Du njöt? du njöt? — Hvad? Är det ej trefligt att rasa?

Hur platt ar all skogsbygds, all oskulds pris ! I landsvägs-diken, i stadsbo-gränd, Der vinkar och ångar mitt paradis, Der ser under lugg jag på mången känd.

Utrota mig vilja de vise ____

Jo pytt! jo pytt! På nytt, på nytt Står jag upp, der de höglärdt förbise.

De dumma, de dygdiga växter puts Jag gör med min ändlösa fruktsamhet. Du ser i min kalk blott chaos och smuts? Ett täckare färgspel jag aldrig vet! Hör mig i förtroende hviska: Var fordomsfri! — Ha, ha, hi, hi! Hos mig bor det muntra, det friska.

Ett värmande rus, med en koller på, En tärna från gatan, ett pharao-bord, En räfkrok till lyckan, med dunster blå Om menniskorätt och fädernejord: Allt leder till målet din kosa: Till Faderns hem, Der värdig lem De svaflade stallbröder rosa.

Kort sagdt: vara till, är ett dåligt skämt; Små roliga ögonblick dock jag liar; När en själ blir bedöfvad, ett hjerta klämdt, När en yrsel igenom hvart sinne far!En rysning allt lefvande fattar. Hvarför? hvarför? — Du dör! du dör! Jag gömmer mig i bladen, och skrattar.

Vallmon.

(Ur „Blommorna”.) Till hafvet Solen ilar, Af dagens bragder säll; Den milda sömnen hvilar I skuggans stilla tjäll. Jag fäst min purpurbindel Omkring hans dufna hår, Och för min andas svindel Allt lidande förgår.

Det vilda hjertat tystnar Med löfvens sista flägt, Och i naturn, som lyssnar, Är minnets vemod väckt. Det fordna fosterlandet Med månan tindrar opp, Och dikten lösar bandet Af verklighetens kropp.

Se aftonrodnans fjerran, Dit blicken tårad flyr: Det är ett sken från Herran, Som ur hans portar gryr. Der, vallmokrönt, i glansen Står döden, huld och snar, Och från den röda kransen Den röda strålen far.

Hans fromma öga blinkar Igenom nattens flor, Hans hand med palmen vinkar Till hemmet der han bor: Små glada englar smeka Hans bleknande behag, Och bjuda dig att leka Med dem en sommardag.

Men, tills den dagen nalkas, Som drömmar komma de, Och för din själ, som svalkas, I ljusgestalter le. Din barndom återvänder Till den förlåtne än, Och grafven återsänder Hvar nedergången vän.

På hjertats skära strängar En flyktad oskuld slår, När än på fagra ängar Det sälla barnet går; Ett älskadt echo svarar Din gömda saknads gråt, Guds herrlighet förklarar Det tomma lifvets stråt.

Var lugn! Cypressen susar På dina gudars graf, Men genom rymden brusar Den storm dem frihet gaf. Snart äfven oss han skickar, Till Fabelns ljusa land, Och morgonsolen blickar På våra grifters sand.

Möte på afstånd.

(Ur „Minnesångarn i Sverige”.) Han (ur dälden, nedanför slottshöjden).

Stor sorg och daglig qvida, I verlden hvar jag är, Mitt trogna sinne månd' lida För dig, min hjertanskär! Christ styrke din goda vilja, Som skiner i månklar natt! Men klippa och ringmur skilja Mig från min ljufvaste skatt.

Hon (från höjden, ofvan muren).

Min vän, haf lustigt sinne, Fast dig synes lyckan vrång; Haf stadighet i minne, Fast du skulle lida tvång! Låt icke dig förskräcka De hinder, som möta vår tro; Gud kan väl sin arm uträcka Från himmelen, der han bor.52 Per Daniel Amadeus Atterbom.

Han.

Bland ekar och branter höga. Der faller strömmen så strid; Der skåda två högblå ögon Allt ned utför borgens lid. Der bor den enda, den rena, Hvar morgon och afton ny — Du vet nog, hvem jag törs mena, Den enda mig trost kan fly!

Hon.

Bland vidén i dalen djupa Står qvarnen i strömmens drag; Det drifver ej annat, än kärlek, Från afton till ljusan dag. Men hjulet i stycken springer, När forsen är alltför full, — Och klockan till likfärd ringer, Om dig jag förlora skull'.

Han.

Redlighet är mitt sinne, Och trohet min högra hand ; Den sträcker jag upp åt de tinnar, Som gömma mitt liljeband. Det bandet aldrig brister. Jag svär det uppå min Gud! Jag ler åt de falska lister Och vrånga klaflares hug.

Hon.

Omöjeligt mig- förfärar De falska tungors tal; Ej skall dem ske den äran, Att de forandra vårt val. Gud låte dem sig besinna, Som månde deremot stå! Men vi, — hur kunne vi finna En annan väg till att gå?

Han.

Kom ned uti rosenlunden, Ell' räds du för troll och rå? Den knut, mellan oss är bunden, Deröfver de intet förmå. Slätt ingen skall den skilja. Den knutits i himmelrik ; Den lösas kan af Guds vilja, Men aldrig af verldens svik.

Hon.

Ja, ville en Kongsson komma Ock räcka sin krona fram, Och säga: min hjertans blomma, Låt ympa dig på min stam! Mitt ord, det skulle jag hålla; Mig tubbar ej mensko-mund! Ehur man må lisma och trolla. Jag ryggar ej mitt förbund.

Han.

Jag vill dig Gudi befalla, Min brud, både natt och dag! Jag g-år att honom åkalla, Den väktaren är ej svag. Som morgonen med sin strimma, Så lyser mitt hjertas vif; Salig din födelsetimma, Och saligt din moders lif!

Hon.

Jag lefver väl som en dufva, Som har sin make bortmist; Af daglig ängslan hon trugas, Allt på sin ensamma qvist. Men bäckarna saktelig rinna, De hinna dock hafvet till slut; Kärlekens sorger försvinna, Troheten varar dem ut.

Han.

En ungersven hafver diktat Slig visa vid midnattstid; Hon blef både börjad och lyktad, När borta var sol så blid. Farväl, snöhvita rosa, Mång' tusen god natt sammalund' Så mång', som sandkorn i hafvet Och stjernor på himlens rund!

Hon.

En jungfru from hafver lyssnat Till visan vid midnattstid; Hon måste bryta sin tystnad, När sång förspordes så blid. Farväl, du sångare trogen, God natt, i tusendetal! Så mång', som fåglar i skogen Och blommor i grönan dal!
Nikolai Frederik Severin Grundtvig

blev født den 8de September 1783 i Udby Præstegaard i Nærheden af Vordingborg. Hans Fader talte fjorten Præster blandt sine Forfædre, og hans Moder førte sin Slægt tilbage til Skjalm Hvide. Deres Søn blev allerede i sit niende Aar sendt bort fra Hjemmets smilende Natur til Jyllands alvorlige Hedeegne for at opdrages hos sine Brødres tidligere Lærer, der nu var Præst. Han blev saaledes fra Barndommen af vant til Stilhed og Ensomhed, og fra den ydre Naturs Ro trak hans Aand sig tilbage i sig selv og beskjæftigede sig med Læsningen af de Bøger, den fandt mest Behag i: Huitfelds Krønike, Holbergs Kirkehistorie og Comedier og Tusind og een Nat. Et aarligt Besøg i Hjemmet var en kjærkommen og gavnlig Adspredelse, oplivende for hans stille Tankeliv. Efter et sexaarigt Ophold i den jydske Præstegaard blev han sat i Aarhus Latinskole. I de to Aar, han tilbragte her, gjorde han Bekjendtskab med Suhms Bog »om Odin og den hedenske Gudelære«, med Carl den Stores og Olger Danskes Krøniker og med en Mængde andre gamle Folkebøger, som han forelæste i et Skomagerværksted i Huset, hvor han boede. Med denne Læsning og med at gjøre Vers fordrev han den temmelig kjedsommelige Tid, indtil han i Aaret 1800 kom til Universitetet. Aaret efter oplevede han Slaget paa Rheden, som han, dybt og mægtigt bevæget, beskuede fra Toldbodbroen. En anden Rørelse af en lignende stærk Natur bibragtes ham ved

hans Fætter Steffens's Forelæsninger over Goethe; de samme to Begivenheder, der vare saa afgjørende for Oehlenschläger, fik saaledes ogsaa deres store Indflydelse paa Grundtvig; om han end ikke gik ind paa Alt, hvad Steffens foredrog, ja endog besvarede hans Anskuelse om Historiens Sammenhæng og Christus som dens Midtpunct med Spot, saa gav dog netop dette Steffens's Grundsyn Stødet til, at Grundtvig begyndte at tænke over Sagen og slutteligen baade havnede i den samme Anskuelse og blev enig med sin Fætter i dennes Beundring for Goethe og Shakspeare. Dette Omslag i hans Meninger fandt dog først Sted nogle Aar senere, da han, efter at have fuldendt sit theologiske Studium og ivrigt sat sig ind i det islandske Sprog og Sagaerne, blev Huslærer paa Langeland. Her begyndte han for Alvor at læse Shakspeares og de tydske Digteres og Philosophers Værker, og Fordybelsen i disse poetiske Skatte, Forstaaelsen af den nordiske Oldtids Aand og den fulde Hengivelse i Christendommens Lære vare de Factorer, der frembragte et stærkt og rigt Liv i hans Aand, Scl£L ät han selv betegner denne Periode som sit Livs sande Vaartid. Spirerne i hans Sjæl udfoldede sig endnu kraftigere ved det mægtige Indtryk, som Oehlenschlägers40

første Værker gjorde paa ham, hvor han »sad i sin Vraa, hælvten Skjald og hælvten Bog-Orm«; han blev selv dreven til Production og skrev et Par Afhandlinger »om Sangene i Edda« og »om Asalæren«. De gik, til Trods for deres kraftige og, beaandede Sprog, temmelig sporløst forbi; mere Opmærksomhed vakte hans djærve Ord »om Videnskabelighed og dens Fremme« og især hans dristige Udfordring til Tidens Irreligieusitet og Præsternes Lunkenhed i lians Afhandling »om Religion og Liturgi«. Han anslog altsaa tidligt som Skribent netop de Strænge, -som hån senere skulde gjøre saa mægtige Greb i.

I den sidste Tid af Grundtvigs Ophold paar-fcangeland skrev han, harmfuld over den Letsindighed, den kjøbenhavnske Befolkning viste saa kort efter Nationalulykken i 1807, et polemisk Skrift: »Maskeradeballet i Danmark«; det vakte ikke synderlig Opmærksomhed^ 1808 kom han tilbage til Hovedstaden og blev snart efter Alumnus paa Valkendorffs Collegium. Samme Aar udgav han sin mærkelige »Nordens Mythologi«, hvor de enkelte Myther ere poetisk anskuede og hele Gudelæren betragtet fra et philosophisk Standpunct. En poetisk Behandling af de gamle Sagn forsøgte han i de 1809 udgivne »Optrin af Kæmpelivets Undergang i Nord«, som han i et smukt og varmt Indledningsdigt tilegnede Oehlenschläger. Bogens Indhold: »Gorm hin Gamle«, »Palnatoke« og »Vagn Aagesen« er behandlet i en fri dramatisk Form og inddelt i forskjellige »Samtaler«, hvor Optrinene af Asalærens Kamp mod den fremtrængende Christendom føres forbi Læseren, fremstillede ud af den historisk-poetiske Livsbetragtning, »at et Folk kan kun levende fortsætte sin Bedrift, naar dets Aand, dets ejendommelige Livskraft, er over det og virker i det.« En Fremstilling af den nordiske Gudeverdens tidligere Liv bebudede han at ville give i en Behandling af Sagnene om Odins Komme til Norden og Sværdet Tirfing; men i Stedet for Opfyldelsen af dette Løfte gav han i »Optrin af Norners og Asers Kamp« (1811) en Bearbejdelse af Kæmpedigtene om Volsunger og Niflunger, som han vil have betragtet som første Del af det tidligere udgivne Værk.

Denne sidst udkomme Digtning fuldendte han i sin Faders Præstegaard; det religieuse Røre, som han 1810 vakte ved sin Dimisprædiken »Hvi er Herrens Ord forsvundet af hans Hus?« forvoldte ham nemlig saa megen aandelig Anstrængelse og satte ham i saa stærk indre Bevægelse, at hans Helbred betydeligt svækkedes og fornemmelig hans Nervesystem blev nedbrudt. Ved sine Venners Foranstaltning kom han bort fra Kjøbenhavn og modtog sin Faders Tilbud om at blive hans Capellan. I Udby Præstegaard skrev han ogsaa sin »Verdenskrønike«, der ved det ejendommelige Standpunct, hvorfra Historien her var betragtet, vakte stor Opsigt og mødte stærk Modsigelse, der indviklede Forfatteren i en ny lang og hidsig Strid.

Efter Faderens Død 1813 vendte Grundtvig tilbage til Kjøbenhavn, og da han paa Grund af sin Stilling i Kirken ikke kunde faae noget Embede, henvistes han til at udfolde en stor Virksomhed som Skribent, især religieus og historisk. Ogsaa til Emne for sine Digte yndede han fortrinsvis at vælge et historisk Stof eller at nedlægge en religieus Anskuelse i dem; i det store Digt »Roeskilde Riim« (1814) bevæger han sig saaledes hele Tiden paa historisk Grund og lader den poetiske Form være noget Underordnet ved Siden af den historiske Tanke, han vil

fremhæve. I en stor Mængde Samlinger og en endnu større Mængde Dagblade har han udstrøet sine Digte, der kun behøvede en41 Nikolai Frederik Severin Grundtvig.

ringe ydre Foranledning for at vælde ud fra hans Indre. I «Kvædlinger eller Smaakvad« saralede han 1815 en Del af dem og ledsager her hvert Digt med Noter over dets Fremkomst og en Kritik, som ofte ganske uforbeholdent bryder Staven over det Standpunct, hvoraf det er fremgaaet, paa samme Maade, som naar han i Fortalen til »Optrin af Norners og Asers Kamp« siger, at han »engang hartad var tilsinds at brænde det hele Eventyr, da den afgudiske Snak, selv i Hedningmund, tyktes ham forargelig, og al verdsligt Skjaldskab en Sjæls Overdaad, der ligesom dens legemlige Frænde svækker og sløver, i det den kildrer og gotter«. Medens Grundtvig saaledes med stor Objectivitet har formaaet gjentagne Gange at udtale sig om sin egen tidligere — ikke blot poetiske — Virksomhed, gaaer denne hans Dom hyppigt ud paa at fordømme den Stemning, hvorudaf de enkelte Poesier ere skrevne, og han har saaledes selv en Følelse af, i hvor høi Grad han præger selv et massivt historisk Stof med sin Subjectivitets Stempel, Selet ät det ganske optages i hans ejendommelige Forestillingskreds og farves af hans cbaracteristiske Behandling.

Denne Bemærkning faaer man atter Lejlighed til at gjøre ved den store Oversættelse af Snorro og Saxo, som udfyldte de følgende Aar af hans Liv; det er i Virkeligheden mindre en Oversættelse end en Omskrivning af de gamle Krøniker, hvor Sprogtonen er lagt saa nær til Folkesproget, at den ikke sjeldent støder det dannede Øre. Hvad Versene angaaer, da ere de behandlede med endnu større Frihed, idet Grundtvig her ofte i Stedet for Originalernes Digte giver sine egne, hvoraf nogle høre til de bedste, han har skrevet.

En lignende fri Behandling underkastede han 1820 det angelsaxiske Digt »Biowulfs Drapa«. Hans Studier hertil førte ham dybere ind i den angelsaxiske Litteratur og gav ham Lyst til at redde den fra Forglemmelsen; ved Hjælp af offenlig Understøttelse foretog han tre Aar efter hinanden Rejser til England, hos hvis Lærde han mødte stor Imødekommen. Hans Plan om Udgivelsen af de angelsaxiske Sprogmonumenter blev dog af Omstændighederne taget ud af hans Hænder og lagt i en engelsk Udgivers. En Udgave af Bjowulfsdrapen paa Grundsproget er senere udgaaet fra hans Haand, lige som han ogsaa har oversat og udgivet det angelsaxiske Digt »Phenix-Fuglen«.

Efter sine engelske Rejser (1829—31)udgav han 1832 »Nordens Mythologi« i »anden omarbejdede Udgave«, men denne Bog er langt mere et ganske nyt, selvstændigt Værk end en ny Udgave af det ældre Skrift. Den samme humoristiske Behandling, som han i sin nye Mythologi underkaster Gudesagnene, havde han tidligere for en stor Del ogsaa anvendt paa Historiens Begivenheder i sine «Krønike-Riim til Børnelærdom« (1829), et Arbejde, hvis Formaal er det rent praktiske at lette Børnene Læsningen af Historien ved at stykke den ud i enkelte Tidsbilleder og binde dem i Hukommelsen med Rhythmens og Rimets Baand; om Samlingen opfylder denne Hensigt, er tvivlsomt; mindre tvivlsomt er det, at den for Størstedelen falder udenfor Poesien, skjøndt der findes mange ved deres Sandhed i Synet og Styrke i Udtrykket herlige Stropher.

Det gaaer imidlertid ikke an, selv om man saa meget som muligt vil holde sig til Grundtvigs digteriske Virksomhed, at forbigaae med Tavshed den Forandring i hans ydre Stilling, som Tiden havde medført. Han blev 1821 uden at have søgt derom Sognepræst i Præstø, men forflyttedes Aaret efter i Følge sit eget Ønske til Kjøbenhavn som residerende Capellan ved Frelserens Kirke. Mod

det af Clausen 1825 udgivne Værk om »Catholicismens og Protestantismens Kirkeforfatning« rettede Grundtvig strax sit skarpe Stridsskrift »Kirkens Gjenmæle«, hvor han for første Gang klart angiver sit kirkelige Standpunct ved at sætte det apostoliske Symbolums christelige Gyldighed over Bibelens. For dette Skrift blev han sagsøgt, domfældt og sat under Censur. Da han til Pintsen næste Aar, Christendommens Tusindaarsfest i Danmark, skrev nogle Psalmer, forbød Kirkebestyrelsen deres Brug. Grundtvig svarede herpaa med at begjære sin Afsked, og skjøndt nu Arbejdet for det daglige Brød var blevet ham tungere, havde han dog Tid og Styrke nok til gjennem

en Række af Aar at føre den Kamp paa Kirkens Omraade, som haus »Gjenmæle« havde givet Signalet til. Efter sex Aars Forløb blev det ham dog atter tilladt at forkynde Guds Ord, men uden at han maatte forvalte Sacramenterne. Medens han nu hver Helligdag samlede en talrig Menighed ved sin Aftensangsgudstjeneste i Frederikskirken, fortsatte han med en beundringsværdig Arbejdsomhed sin udstrakte Forfattervirksomhed, der især omfattede Kirke- og Skolespørgsmaalene, og paabegyndte sin store »Haandbog i Verdenshistorien« (1833—44); som Digter gav han nye Vidnesbyrd om sine store Gaver i de 1838 udkomne »Nordiske Smaadigte« (udgivne i Christiania), og som Psalmedigter berigede han i »Sangværk til den danske Kirke« Menigheden med en Skat af aandelige Sange, dels oversatte, dels originale, der egenlig betegne hans Lyriks Culmination.

1839 traadte Grundtvig igjen i Statens Tjeneste; Frederik den Sjette kom ham i Møde og tilbød ham Præsteembedet ved Vartou; i denne lille Ho-spitalskirke samledes nu hans Menighed om ham og er vedbleven, stadig voxende i Tidernes Løb, at hænge ved ham med en aldrig svækket Trofasthed og Hengivenhed; fra denne Kirkes Prædikestol have hans Ord lydt ud over Landet og have viist en særegen Kraft til at vække og styrke, Folkeaanden ikke mindre end den christelige Aand. Thi hans Begavelse som Taler er lige saa rig og ejendommelig som hans Digterevne; derfor flokkedes i 1838 en talrig Tilhørerkreds om den Talerstol, hvorfra han foredrog den nyere Historie, og det Samme gjentog sig,' da han 1843—44 holdt Forelæsninger over den græske og nordiske Gudelære — udgivne under Titelen »Brage-Snak om græske og nordiske Myther og Oldsagn« — og 1854 over Højnordens Historie; derfor have faa Folketalere kunnet glæde sig ved en større Opmærksomhed hos en talrig Forsamling end »gamle Grundtvig«, og derfor ere hans Taler paa Thinge altid blevne hørte med Undren over den rige Aand, der fødte dein. Det ligger i Grundtvigs hele Syn paa Forholdet mellem Skrift og Tale, at han sætter Ordet langt over Bogstaven, ja endog betegner hint som »levende« lige over for dettes »Død«. Hans Løsen i Skolen er: folkelig Dannelse ved det levende Ord, og mer og mindre er dette Løsen blevet Grundlaget for de mange Folkehøjskoler, der i de senere Aar ere blevne oprettede i Danmark, efter at han havde givet Impulsen til Højskolen i Rødding. Oprettelsen af denne Skole er kun eet af Leddene i hans Kamp for Sønderjyllands Danskhed; sammen med hans Bestræbelser i denne Retning gaaer hans Virken for Nordens Enhed.

At give en udtømmende Fremstilling af Grundtvigs hele Virksomhed er det Samme som at skrive det danske Folks Culturhistorie i dette Aarhundrede, saa dybt har han grebet ind i alle de vigtigste Spørgsmaal; og blot en Opregning af alle hans Skrifter om folkelige, religieuse og fædrelandske Anliggender,43 Nikolai Frederik Severin Grundtvig.

hans kirkelige, politiske og poetiske Tidsskrifter og Aarsgaver, hans Taler, Prædikener, Ordsprogsamlinger og Digte er næsten uoverkommelig. Men gjennem alle de spredte Grene af hans vidtløftige Virken gaaer der en og samme Livs-saft, en og samme Grundanskuelse: et fast og sikkert Syn paa Christenfolkets Udvikling til Verdensfolket, i hvilket Norden har sin betydningsfulde Stilling; en Betingelse for denne Nordens virksomme Deltagelse i Verdenshistorien er saa atter, at der værnes om dets nationale Ejendommeligheder, at det ikke forvanskes af Tydsklands »Boglærdom« og Romerlitteraturens »Dødbideri«, men faaer en christelig og nordisk Opdragelse gjennem det levende Ord. For denne sit Livs Sag har han, som han selv siger i »Skribenten Nik. Fred. Sev. Grundtvigs litteraire Testamente« (1827) kjæmpet »ikke sjelden ubehændig, men heller ikke sjelden kraftig, og altid ærlig, velvillig og frisindet, som skarp og fritalende«. Han har mere end nogen Anden været et Tegn til Modsigelse, men aldrig har han af Menneskefrygt undladt at fremsætte sin Mening, enten den gik mod Regjeringen eller Folkemassen. Og ikke mindre end hans Tanker selv har det Udtryk, han giver dem, ofte vakt Harme og Spot. Det kan heller ikke nægtes, at han stundom er dunkel og uforstaaelig for dem, der ikke have Nøglen til hans Billedsprog, og at han ofte synes at vise en bevidst Bestræbelse efter at fremsætte sine Tanker i platte Udtryk; men lige saa ofte forstaaer han paa en forunderlig Maade at udtale sig i et Sprog, der netop ved at benytte det simpleste og jevneste Udtryk faaer en ejendommelig Skjønhed og Sandhed. Hans Stil frembyder talrige Exempler baade paa de gode og de slette Sider af den Grundlov, hvorefter han handler, og som han har udtalt paa sin egen Maade i de Ord: at de Lærde maa lære at forstaae «Folke-Aanden og Modersmaalet, ligesaavel i Vadmels-Koften og paa Blaargarnstungen, som hvor de slide Fløil og Silke, lære at forstaae, at

Bogsproget i sin Udvikling, som jeg dog vel ikke har stræbt at hemme, er paa vilde Veie, og skrider kuu frem med Dødning-Been til Konst-Barbariets tomme Ørk, saasnart det løsriver sig fra sin levende Rod i Moders-Maalet«.

Sit halvhundredaarige Jubilæum som Præst holdt Grundtvig 1861, og der blev ved den Leilighed tillagt ham Rang som Biskop. To Aar efter, paa hans 80aarige Fødselsdag, samledes en stor Mængde af hans Venner til et kirkeligt Møde i Kjøbenhavn, paa hvilket han udførligt fremstillede sin Virken, lige som han ogsaa i et længere Digt »den levende Røst« poetisk fremsatte sin Synsmaade. Hans to Digte fra den sidste slesvigske Krig, »Trøstebrev til Danmark« og »Budstikke i Højnorden«, ere nogle af de sidste Toner fra hans Harpe.

»Lad de Lærde«, siger han i sit »Testamente«, »sætte deres Ord mod mit og bevise, at de blev klogere, at de blev klarere ved deres stille Granskning, end jeg ved min Gjæring, som I kan see, jeg slåp dog fra med Livet, og som jeg ikke har konstig afbildet, men ladet saa varm, saa fuldstændig og levende, som jeg det kunde, udstrømme paa Papiret, for derfra at indstrømme i beslægtede Naturer, og vække den levende Kamp, uden hvilken vi er Dødens Trælle, uden hvilken vi see aldrig den guldtakte Gimle, see aldrig den levende Klarhed, som overstraaler Fuldkommenheds-Landet og vindes kun herneden, som Bruden er vundet, naar hun livsalig indsmiler Haabet i Beilerens Hjerte! En Månd er jeg blevet, ringe tilvisse, hvad man kalder slet ingen Ting, men dog en Månd,

som ei vilde bytte med Jorde-Rigs Konger! Skribent er jeg blevet, vistnok

ei af de forgudede, men en Skribent, som seer sig tilbage, seer sine Feil,

retter dem gjerne, men smiler dog kun over dem og over de Øine, som saae ikke Andet«.

Af „Optrin af Kæmpelivets Undergang i lörd".

Viborg Thing. Palnatoke. I mange hundred Aar sig ei har sanket En saadan Mandeflok i Ring, Fra Eirarsunds den fjerne, østre Bredde, Til Jotlands Grændseskiel er ei En 0 saa liden, ei et Syssel, Hvorfra jo sees Mænd i Kreds; Men heller aldrig er i Danmark holdet Et saadant Thing, og aldrig drev Saa stor en Nød de gamle Fædre Til Stevne. Nys er død en Drot, Hvis Hylding Faa af os kan mindes, Dog før er Konger døde, og med Ret Vi for den Døde os en ny udkaare; Men Mer vi tabte i de sidste Tider, Thi vore Fædres Guder tabte vi, Først nu er Danmark, høvdingløs at nævne. Vi kom her, for at kaare os en Konge, Og for at kaare Guder. Siger nu! Hvorom skal der vel handles først: Om Kongen, eller om de høie Guder?

Flokken

(med Gny).

Om Guderne, om Guderne!

Palnatoke.

Velan!

Saa vælger da imellem Krist og Odin, Imellem ham, som blev fra Arilds Tid I Danmark dyrket, som gav Seier Til Fædrene, og efter stolte Liv Paa Jord, dem favnede i Valhal; Og ham, hvis Dyrkere vi selv Og vore Fædre have kækt betvunget Ved Odins Hjelp, som bruge Kors for Sværd, Og fare ned til Helas skumle Bolig, Hvor giftig Taage hvert et Aandedræt Forpester, og hvor evigt Mørke ruger! Ei Begge kan I tjene, og kun Børn, Ei Mænd det egner saa at vakle; Thi vælger nu med velberaadet Hug Imellem Kraft og Svaghed, Krist og Odin!

Nogle tav, men Flere vare de, som raabte:

Ei vil vi dyrke hviden Krist, Men Odin, Thor og Frei og Odin.

Palnatoke. Naar det er eders faste Villie, naar I har besluttet, at de høie Åser Skal ene være eders Guder . . .

O din k ar.

Stands

Du Hedning! og forfør ei Folket, Og bind ei Munden paa de Mange her, Som døbtes, og som mærkedes med Korset ! Frem kristne Mænd! bekender eders Tro, Og siger hvem det er, som I vil dyrke.

Frem traadte en Flok og sagde efter, saa som Odinkar mælte:

Paa Kristum, paa hans Fader, og Den Helligaand vi tro, men ikke Paa Odin, eller nogen Skurdgud.

Palnatoke. I Mænd, som holde .ved den gamle Sæd! Som sankes vil med eders djærve Fædre Paa Odins Bænk i skjoldbelagte Sal, Som vil hos Freia favne eders Møer, Som tør i Ragnarokes haarde Strid For Åser kæmpe, staa mod onde Jetter, O skynder Eder hen i Guders Lund! O dvæler ei hos denne vantro Skare! Hofgoder, I som Odin ynder! frem! Og følge Hver, som vil i Valhal glædes!

Tause vandre Goderne fort, hartad al Skaren fulgte, og kun en liden Flok blev hos Odinkar.

Offerlunden.

Iløit løftede sig Altret i den aflange stensatte Krinds, og Folket udbredte sig paa Sletten.

Goderne. Smitted en vanhellig Fod

Hellige Kreds, Hastelig visne den Fod! Kredsen er ren.

Stenene stande i Kreds, Tregange Tregange Ni, Tregange drage vi rundt, Rundt om den hellige Kreds. Hammerens Tegn Vier og værger. Jette og Trold! Viger for Hammerens Tegn!45 Nikolai Frederik Severin Grundtvig.

Kraftens hellige Sten! Længe du stod Øde i Gudernes Lund, Taus og forladt; Atter vi knæle paa Sten Trindt om din Fod, Odin har vundet i Nord, Stor er din Pris.

Derpaa reiste Goderne sig og omginge Altret med Kvad. Austri og Vestri, Sudri og Nordri, Dværgene bære Himlen paa Skuldre, Saa bære fire Stene, mod fire Hjørner, den høie, Hellige Sten.

Mægtige Guder! Skuer til Jord! Svæv over Lunden Yenlige Njord! Noatuns Konge, Alternes Drot! Sku vores Idræt, Lyt til vort Kvad!

Kn Hest droges frem.

Goderne. Solen og Maanen Skinned paa Himlen, Straalende Freia Skinned i Sal, Listige Jetter Vilde dem røve, Hesten dem rædded, Derfor er Hesten Aserne kær.

Solen og Maanen Skinne paa Himlen, Straalende Freia Skinner i Sal; Jorden oplyses, Hjertet opglødes, Hesten det voldte, Derfor vi offre Hesten til Åser Her udi Lund.

En Gode. Kniven jeg sliber, Hvislende piber Tørstige Sten.

En Anden. Piblende Vædske Snarlig skal lædske Tørstige Sten.

Tordenen rullede i Skyen.

Goderne

(til Folket.)

Aukathors Vogn! Hører du hellige Døn? Valhals forsonede Guder Nærme sig. Knæl! Bed dem med luende Andagt Blive os nær!

Folket knælede, stærkere rullende nærmede sig Tordenen, og et mægtigt X.yn rammede Hesten.

Goderne

(til Folket.)

Skued du Straalen, Hvor den sig hvirvled Ned over Kredsen, Sagtelig rørte Alterets Kanter, Hvor den med Raslen Nedsank i Hestens Viede Tinding?

Hellige Guder! Selv har I kaaret Offeret nu. Kniven er hvættet, Bråt vorder tvættet Alterets Sten.

Det flyder, det flyder, I Bollen sig gyder Det rygende Blod, Mod Himlen det ryger, Mod Gudernes Borg, Og Teignen bestryger Den mossede Sten ; Graa var dens Lød, Nu er den rød. Saa staar i Kampen Graa Væv af Stridsmænd, Faste som Kamp, Graa stander Væven, Rødner i Kampen, Skifter sin Lød.

(til Folket.)

Skuer du Odins Hungrige Fugle? Hører du Ravnen Skrige i Luft? Vel har behaget Mægtige Åser Selvkaarne Offer.

Pris da de vældige Guder i Valhal! Drik deres Minne! Kæmp deres Strid!

Nikolai Frederik Severin Grundtvig.

Knud Lavard.

(Af „Kvædlinger").

(Ved min Reise til Sorø).

Saa gladelig farer jeg hen over Land, Mit Øie har Stjernerne fundet, Nedsænket i Hav er nu Solluens Brand, Og Dugdraaben Støvet har bundet, I Skumringen vinker den kjølige Lund Nu alle Smaafugle til natlige Blund, Og Blomsten alt blunder i Enge, Paa Himmelen tindre de Stjerner saa smaa, Saa tindre de Smaalys i Hytternes Vraa Og lyse de Bønder til Senge.

Hvi flygter hist hver Stjerne bort, Og hvi mon over Skoven ruger Den Sky saa sort?

I Haraldstæd sad Hertug Knud I Julefestens Dage, Ved Aften treen i Sal et Bud, Og talede saa fage: I høre mig nu Hertug Knud! I komme flux i Skoven ud, Kong Magnus eder bier.

Og det var Eriks djærve Søn, Saa bråt han sprang fra Borde, Men Ingeborg ham drog i Løn, Og saa tog hun til Orde: I ride ei, min Herre god! Thi vist det gjælder eders Blod, Kong Magnus vil jer svige.

Ei er jeg som en Kvinde ræd, Og Magnus er min Frænde, Saa talde han, men Kvinden græd, Og bad i stor Elende: O! drag ei denne onde Færd! Men tænk paa Fostret, som jeg bær For eder under Hjerte!

Han klapped hende under Kind, Og sagde: vær ei bange! Men der hun saae ham stolt i Sind Heel vaabenløs at gange, Med Graad og Suk da gik hun hen, Og spændte Sværdet ved hans Lænd, Bad ham med Gud at fare!

Og det var hellig Hertug Knud, Og Sivard, Saxlands Sanger, De rede flux af Byen ud Alt paa den rappe Ganger, Men der de rede hen ad Snee, Fru Ingeborg hun tykdes see Om Knud et Jordelagen.

Og der de komme ud fra By,

Tog Sivard til at kvæde,

Saa sørgelig det klang i Sky.

At Knud han maatte græde,

Om Grimhilds Svig var lagt det Kvad,

Der hun tillaved blodigt Bad

For sine Brødre baade.

Heel fager er den gamle Sang, Saa mælde Knud med Blide, Men alt for ynkelig den klang Dog her ved Nattetide, Saa hug han Sporen dybt i Hest, Og reed, alt som han kunde bedst Sit Dødningrid til Skoven.

Fru Ingeborg saa enlig sad I Salen med stor Kvide, Og inderlig til Gud hun bad, De Taarer flød saa stride, Men der det var ved Midienat, Da banked det paa Døren bråt, Dog Ingen var derude.

I Blod og Bryst en Rædsel foer Og stemmed hendes Aande, Som uden Liv hun sänk til Jord Udi sin store Vaande, Og det var i den samme Stund Da dræbdes Knud i mørke Lund, Af Magnus og hans Svende.

Saa myrded de den Herre from, Det Gud tilstæde vilde, Til Vidne om hans Helligdom, Udsprang saa klar en Kilde, Men hver en Stjerne flygter ræd, Fra mørke Skov, fra Haraldstæd, Hvor Magnus slog sin Frænde.

Hevnerens Engel alt svæved, Truende Sværdet han hæved Over det syndige Folk, Derfor, du Hellige! døde, Dobbelt blev Dannemarks Brøde, Dobbelt blev Dannemarks Straf.

Herren dog saared og læged, Han er retfærdig og god; Kilden, som sprang af dit Blod, Dannemark kjøled og kvæged; Kilden, som sprang af dit Blod, Valdemar heed den paa Jorden, Samlet med Absalons Flod Kjøled og kvæged den Norden.47 Nikolai Frederik Severin Grundtvig.

Yillemoes.

(Af „Kvædlinger").

Kommer hid, I Piger smaa! Strængen vil jeg røre,

Taarer skal i Øiet staae, Naar min Sang I høre;

Om saa bold en Ungersvend, Alle fagre Pigers Ven, Sørgelig jeg sjunger.

Vaaren er nu kommet nær, Dagene sig længe,

Vaaren har I Piger kjær, Blomster groe i Enge;

Dog I skal i sene Aar Mindes at I saae en Vaar Med bedrøvet Øie.

Ak, thi før sig op af Jord Blomsten kunde trænge,

Falmede en Blomst i Nord, Som skal mindes længe:

Villemoes var Blomstens Navn, Og ei glemmes tunge Savn Midt i Blomsterflokken.

Han var Dreng, men stod som Månd, Medens I var spæde,

Staae og slaae for Fædreland Var den Unges Glæde;

Strømmen gaaer mod Kjøbenhavn, Kongedyb er Strømmens Navn, Der blev Helten viet.

Drengen voxte op til Månd, Barnlig dog i Sinde,

Maatte han paa Sø og Land Alle Hjerter vinde:

Sømænd bare ham paa Haand, Og den fagre Liljevaand Gav ham sin at kysse.

Gjerne han paa Haand og Mund Hende kysse vilde,

Lod sig og en liden Stund • Vel i Snarer hilde!

Men han var og blev en Månd, Kjæk han drog til fremmed Land Manddoms Værk at øve.

Sælsomt i hans Aand det lød: Hører du, det dønner!

Dannemark er stædt i Nød, Kalder sine Sønner.

Og som gamle Danmarks Søn Fløi han mod det høie Døn, Fædreland at værge.

Ak! den Gjæve kom, og saae Fædrelandet bløde,

Hvor de stolte Snekker laae, Var saa tomt og øde;

Disse Snekker var hans Hjem, Han opvoxed mellem dem, Stred i deres Skygge.

Dertil var fra Hedenold Hid til sidste Dage

Disse Snekker Danmarks Vold, Vold foruden Måge;

Sorg og Harm i Heltens Sind Maatte da vel gange ind, Følge ham til Graven.

Vinter leed, og Isen brast, Over brede Vande

Kristian med sin høie Mast Lod fra Norrig stande,

Helten stod saa rørt i Sind, Store Taarer faldt paa Kind, Der han Snekken skued.

Kjære Snekke, hilset vær! Saa tog han til Orde,

Sømmelig er vist din Færd Med de høie Borde;

Ak! men det er Hjertesorg, At kun af den stolte Borg Staaer et enligt Kammer.

Høie Magter, I som slog Dannemark med Jammer,

Lad mig til min Afgang dog Böe i dette Kammer!

Men skal ogsaa det forgaae, Lad mig først da Bane faae Paa dets røde Tilje!

Snekken seiled under 0, Kjæmper var omborde,

Vikinger laae trindt paa Sø, Dog den seile torde.

Vikinger sig flokked bråt, Leired sig i dunkle Nat Om den prude Snekke.

Hist i Nord gaaer Odden ud Mellem høie Bølger,

Der blev Døn af stærke Skud, Kristian ei sig dølger;

Men som gamle Kristian Staaer han fast paa danske Strand, Skjøndt hans Blod udrinder.48

Nikolai Frederik Severin Grundtvig.

Bretlands Viking, har du Mod Til med mig at sande,

At du maatte give Bod Til de danske Vande,

Bod til gamle Dannebrog, Som du nys uheiset tog Med saa ringe Møie?

Snart ei saaes meer dit Flag, Om for dine Skibe,

Hvad du gav for Kristians Vrag, Prisen skulde blive;

Ringe blev paa Hav din Roes, Om du fandt en Villemoes Paa hvert Skib, du borded.

Villemoes! du maatte gaae Andet Hjem at finde,

Taarer i vort Øie staae, Men de tør ei rinde;

Ak! thi vilde vi, at du Skulde vanke her endnu, Kristian overleve?

Herren var det, som til sig Kaldte Livets Flammer,

Ved Hans Tempel til dit Liig Låve vi et Kammer,

Over dine Kjæmpebeen Reise vi en Bautasteen, Give Stenen Mæle.

Hörer det, I Piger smaa! I maa ikke græde,

Men naar over Eng I gaae Mellem Vaarens Spæde,

Binder da af dem en Krands, Parrer Blomsterne med Sands Til den Faldnes Ære.

Hvis det rørte Hjertes Sang Hjertet røre kunde,

Sjunger den da mangengang I de stille Lunde;

Sjunger den ved breden Strand, Naar hen over hviden Sand Bølgen sagte triller!

Saxos Minde.

(Af „Nordiske Smaadigte").

Øm over ældgamle Dannemarks Ære, Absalons Saxo! det var du som Faa, Meer end Stærk-Odder og F r odernes

Hære

Du den udbredte paa Bølgerne blaa:

Du den udbredte med Heltenes Minde, Som i dit vingede Ord Vidt over Tidernes Strømme henfoer, Stræber end Prisen og Kronen at vinde!

Dannemarks Længsel er Dannemarks

Ære,

Dyb, som det bølgende, sortladne Hav, Ja, som det Hav, hvorpaa Folkenes Hære Drev deres Idræt, og fandt deres Grav; Derfor, i Heltenes Række, den følger, Altid paa Laud og paa Søe, Stjernen, som vinker til Kiærligheds Øe, Evigheds-Strømmen i Tidernes Bølger!

Dannemands Længsel er Dannemands-

Kiende,

Aldrig den stilles ved timeligt Held,

Hvad den begjærer, maa aldrig faae Ende,

Maa være Livets og Kiærligheds Væld;

Den er oprundet af Paradis-Minde;

Derför, i Lys og i Løn

Dana sig teer for hver heltelig Søn

Som en vidunderlig Paradis-Kvinde!

Altid naar Had ding i Høielofts-Stuen Slynger om Ragnild i Dvale sin Arm, Pludselig øiner han Kvinden ved Gruen, Stirrer paa Blomsterne i hendes Barm, Synker med hende i Dybet saa saare, Giennem den taagende Dal, Skyggernes Rige og Valfaders Sal, Hvor kun med Blænd-Værk sig Kæmperne

daare!

Soelklare Vange forlyste hans Øie, Vinter-Grønt er ham en ønskelig Krands; Kvinden dog lærer ham: ret kun forn øie Duftende Blomster og levende Glands, Standser kun med ham ved Paradis-Haven, Hvor, med et Nattergal-Slag Liflig bebudes den evige Dag, Vidnes om Liv, som ei gjækker bag Graven!

Derfor maa Dannemarks Helte og finde: Lidt er Beundring i Liv og i Død; Kiærligheds Kys og et levende Minde Er hvad dem huger i Lyst og i Nød: Derför langt stoltere Helte Man finder, Men aldrig Helte paa Jord, Om de fra Hellas til li s havet foer, Fandt saa høimodige, kiærlige Kvinder!

Derfor har R øgn v al d, den Helt over Bjerge, Tlij o d o lf af Hvine til Skjald for sin Æt, Bauta-Steen prud, som mod Glemsel kan værge, Ristet med galdrende Runer fuldtæt;Nikolai Frederik Severin Grundtvig.

49

Hvem der fik Øie for hvad de betegne Seer, ved Valkyriers K>ad, Steendøde Kæmper opstande paa Rad, Og som Einherier strides og segne!

Ingen som Brage kan sjunge paa Vale, Skiolde-Brag svarer til Sværd-Tunge-Slag. Ingen som S nor r o kan Kæmper afmale, Ret som de færdes ved Nat og ved Dag, Ret som de stode paa Ormen hin Lange, Og som de sad

over Bord, Skifted saa mangent et skjemtefuldt Ord, Beiled, og lytted til Skjaldenes Sange!

Ei kan enSkjoldunge-Drape vi samle, Der sig tør ligne ved Ynglinge - Tal: Lidt er kun Hjärne mod Brage hin

Gam le,

Naaer ham til Skuldrene neppe, som Skjald; Men naar ban kvæder om Dannemarks

Frode,

Da er det Kiærligheds Sang:

Hjerte, som banker mod Hjerte med Klang;

Da er udødelig for ham den Gode!

Brage i Valhald selv Adelsteen

bænker,

Hjertet i Norge kun føler hans Savn; Hjärne en Bolig i Hjerterne skjænker Hver, som blandt Daner vandt Fredegods

Navn !

Dannemark skjænker hans Minde Sang-

Kronen,

Bærer i Hjertet om Land

Frode saalænge, til selv over Strand

Atter, i Sønnen, ban stiger paa Thronen!

Saxo, du følde, det var ikke Skvalder, Hvad liden Fugl mellem Bøgene sang! Tak for de Toner fra Heltenes Alder, Som sig i dig over Bølgerne svang! Ja, for Din Kiærlighed takket du være! Altid skal Priis efter Spot Times den Månd, der har sørget saa godt For de Ufødte til Fædrenes Ære!

Tak for den Aske fra Brand-Old du

gjemde,

Gav os i Urnerne, som du den fandt! Dannemark vel, i sin Dvale-Tid, glemde, At det er Guld-Støv, med Perler iblandt, Men naar af Asken den Gamle sig hæver, Smykket med Perler og Guld, Og med de Blomster, hun fandt under Muld, Tone skal sødt, hvad i Harpen nu bæver!

Tak for hver Levning af Høi-Oldens Kæmper,

Frodes Stærk-Odder, hidført over Strand! Tak for Du skarred med List og med Læmpe! Tak for hans Tunge, og Tak for hans Tand! Tak for hvert Ledd og hver Lem af den

Bolde!

Glipped det end for din Haand,

Hvad kun kan lykkes for Tidernes Aand,

Du gav til Sankning dog Tøi, som kan holde!

Vel os fortælle de skruttede Dværge: Kæmper mod dem er kun Puslinger smaa, Tuerne vorde de høieste Bjerge, Naar de kun sige, det synes dem saa; Men, kommer Dag, kommer Glands i vort Øie, Gjæster os Aanden paa Nye, See dine Kæmper vi kneise i Sky, Stige med Glæde paa Skuldrene høie!

Tak for dit Billed af Ylfinge-Trætten! Skinner det ikke, er Skylden ei din; Men om end Ulven er synligst i Ætten, Skimtes dog Skjoldunge-Datteren fiin; Tone skal Kvad, end i kommende Dage, Liflig om Villum og Svenn,

Deilig vemodig om Knud og hans Mænd, Og om Kong Valdemars Fader med Klage!

Han, som slog Harpen for Erik hin Mil de, Slog den for Daner i Hytte og Hald, Tonerne bølgede, dybe, men vilde, Endte i stormende, brusende Fald; Sværd-Tid og Ulv-Tid paa Marken de fødte: Favnetag, Tempel og Slot Fandtes til Blodbad ei længer for godt, Frænder hinanden og Odelen ødte!

Tak for den Skildring af Valdemars Dage, Du udarbeided, fuldsikker paa Haand! Klart den os viser, at Meget tilbage End var paa Marken af Fædrenes Aand: Meget hos Faa, men kun Lidt hos de

Fleste;

Meget hos Axel og Dig,

Lidt kun i Folket til Sørøver-Krig,

Saa den med Eder hensov for det Meste.

Langt er det Sagn omdeVendiske Krige, Længere vist, end det huger Enhver, Tungere falder din Tale tillige, Hjärne ei kvæder om Vikinge-Færd; Dog ei det Mindste Du nænner at glemme, Dertil var Axel for kjær: Ord af hans Læber og Slag af lians Sværd, Alle tilhobe Du skjænked Din Stemme!

Dog, intet Under, du elsked den Bolde, (Sildefødt Søn af det ædelste Kuld), Vilde hans Navn paa de svømmende Skjolde Riste med storladne Runer i Guld; Strid paa sin Snekke, og øm i sin Kirke, Han jo, med Sværd og med Stav, Heltenes Minde og Heltenes Grav Stræbde at skjænke et nyt Danne-Virke!

Stod, som for dig, os kun Helten for Øie, Kraftig og kjærlig, oprigtig og klog, Deel vi vel tog i hvad han maatte døie, Fandt, han var stor paa de smaalige Tog; Saae det med Sorg, at hans Redskab var ringe, Saae det paa Vendernes Spor: Æren var liden, men Seiren var stor; Rovdyr det gjaldt om til Freden at tvinge!

Tak da, du Kjære! for Alt hvad Du skjænked,

For hvad du selv kaldte Absalons Værk! Tak, fordi ham mellem Helte Du lænked, Som var for Danmark en Støtte fuldstærk, Ham, ved hvis Aande det saa blev omgjærdet, At i den søvnige Old

Marken og Mindet dog sov under Skjold! Hil være Axel med Staven og Sværdet!

Bjarkemaalets danske Efterklang.

(Af „Nordiske Smaadigte").

Soel er oppe, Skovens Toppe Glimre alt som Gimles Tag; Bud os bringer Hane-Vinger, Hanegal om klaren Dag. Vaagner, vaagner, Danske Helte! Springer op og spænder Belte! Morgenstund har Guld i Mund!

Høit det gjalder, Luren kalder

Kæmper op af Morgen-Blund, Stolper knage, Luer brage,

Blusse over grønne Lund; Vaagner! ei til Gammens-Tale, Viin og Smiil i Konge-Sale! Hildurs Leeg er nu for Haand.

Vaagner! skuer Borgens Buer, I den røde Buegang!

Luren gjalder,

Leire falder,

Under Skuldes Jubelsang;

Hj ar t var Ild i Skoven tænder,

Bladet falmer, Bøgen brænder,

Vaagne maa selv Dan og Skjold.

Op nu fage, For Rolf Krage Kiækt at løfte Skjold og Sværd! Vel for Luer Ei han gruer,

Men for Syn af Nidingsfærd. Ring med Glands og Sværd med Egge Mild han gav med Hænder begge, Hvem tør nu slaae Ring om ham!

I sin Bolig, Tryg og rolig,

Slumred sødt den Drot saa bold,

Falske Luer

End han kuer,

Med sit brede Dane-Skjold;

Men ak! dog han staaer paa Gløder,

Tryllesværd og trindt han møder,

Hvem tør skyde Skjold for ham!

Den, som kaldte; Det tør Hjalte, Det tør Sællands Bondeknøs; Det tør B iår k e, Om i Marke

Fen ris-Ulv end selv var løs, Lyst han har til med god Løve, B ø 1 v æ r k selv at naae og kløve ; Bodvar Bjarke slaaer tilbunds.

Rolf kan blegne, Bjarke segne. Hjalte svømme i Blod, Leires Buer Kan i Luer,

Synke ned for Hj ar t v ar s Fod; Han dog Marken ei beholde, Før de Emmer vorde kolde, Dræber ham den sidste Gnist!

Soel er oppe, Skovens Toppe Glimre alt som Gimles Tag, Bud os bringer Hane-Vinger, Hanegal om klaren Dag; Vaagner, vaagner, Danske Helte! Springer op og spænder Belte! Morgenstund har Guld i Mund.Nikolai Frederik Severin Grundtvig.

51

Modersmaalet.

(Af „Skolen og Livet").

Moders Navn er en himmelsk Lyd, Saa vide som Bølgen blaaner, Moders Røst er den Spædes Fryd, Og glæder, naar Issen graaner. Sødt i Lyst og sødt i Nød, Sødt i Liv og sødt i Død, Sødt i Eftermælet!

Moders Røst er den Vuggesang, Der huer os bedst af Alle, Modersmaal har en himmelsk Klang, Naar Børnene »Moder« lalle.

Modersmaal er de Fagres Sprog, Os tryller i Ungdomstide; Modersmaal er den Kiæres og, Vi favne som Duen hvide.

Modersmaal var de Kongers Sprog, Vi mindes med Fryd og hædre; Modersmaal var de Kæmpers og, Vi kalde med Stolthed Fædre.

Modersmaal er det Kraftens Ord, Som lever i Folkemunde; Som det elskes i Syd og Nord, Saa siunges det sødt i Lunde.

Modersmaal er det Rosenbaand, Som Store og Smaa omslynger; I det lever kun Fædres Aand, Og deri kun Hiertet gynger.

Modersmaal er vort Hiertesprog, Kun løs er al fremmed Tale. Det alene i Mund og Bog Kan vække et Folk af Dvale.

Modersmaalet ved Øresund Og trindt i de grønne Lunde Deiligt klinger i allen Stund, Men deiligst i Pigemunde.

Sødt i Lyst og sødt i Nød, Sødt i Liv og sødt i Død, Sødt i Eftermælet!

Psalmer.

i.

Kirken, den er et gammelt Huus, Staaer, om end Taarnene falde, Taarne fuldmange sänk i Gruus, Klokker end kime og kalde,

Kalde paa Gammel og paa Ung, Høiest paa Sjælen træt og tung, Syg for den evige Hvile!

Himlenes Gud vist ei beboer Huse, som Hænder kan bygge, Arke-Paulunet var paa Jord Kun af hans Tempel en Skygge, Selv dog en Bolig underfuld Bygde Han sig i os af Muld, Reiste af Gruset i Naade!

Vi er Guds Huus og Bolig nu, Bygget af levende Stene, Som under Kors med ærlig Hu Troen og Daaben forene; Var vi paa Jord ei meer end To, Bygge dog vilde han og böe Hos os med hele sin Naade!

Samles vi kan da med vor Drot Selv i den laveste Hytte, Synge med Fryd: hvor her er godt! Tog ei Paladser i Bytte; Aand er og Liv i allen Stund Ordet til os af Jesu Mund, Ordet kun hellig-er Huset!

Husene dog med Kirkenavn, Bygte til Frelserens Ære, Hvor ban de Smaa tog tit i Favn, Er os, som Hjemmet, saa kiære, Deilige Ting i dem er sagt, Sluttet har der med os sin Pagt Han, som os Himmerig skænker!

Fonten os minder om vor Daab, Altret om Nadverens Naade, Alt med Guds Ord om Tro og Haab Og om Guds Kiærligheds Gaade, Huset om ham, hvis Ord bestaaer, Cliristus, idag alt som igaar, Evig Guds Søn, vor Gienløser!

Give da Gud, at hvor vi böe, Altid, naar Klokkerne ringe, Folket forsamles i Jesu Tro Der, hvor det pleied at klinge: Verden vel ei, men I mig seer, Alt hvad jeg siger, see, det skeer! Fred være med eder Alle!

II.

Det er saa yndigt at følges ad, For To, som gjerne vil sammen være, Da er med Glæden man dobbelt glad, Og halvt om Sorgen saa tung at bære;

Ja, det er Gammen At reise sammen, Naar Fjederhammen Er Kiærlighed!

Det er saa hyggeligt allensteds, Hvor Smaa og Store har Eet isinde, Og det, som drager de store Læs, I Hjerte-Kamret er inderst inde; Ja, det er Gammen At holde sammen, Naar Ja og Amen Er Hjertets Sprog!

Det er saa herligt at stole paa, Vi har en Herre, som Alting mægter, Han os ei glemmer, naar vi er graa, Hans Naade rækker til tusind Slægter; Ja, det er Gammen, At allesammen Er Ja og Amen Guds Naades Ord!

Det er veemodigt at skilles ad, For dem, som gierne vil sammen være, Men, Gud skee Lov! i Vorherres Stad For evig samles de Hjertens-Kiære; Ja, det er Gammen At leve sammen, Hvor Ja og Amen Er Kiærlighed!

Hvert Ægtepar, som med Kiærlighed, I Jesu Navn, holder Bryllups-Gilde, Skiøndt Alt i Verden gaaer op og ned, Skal finde tidlig og finde silde: Det er dog Gammen At sidde sammen, Hvor Arne-Flammen Er Kiærlighed.

in.

At sige Verden ret Farvel, I Livets Gry og Livets Kveld Er lige tungt at nemme, Det lærdes aldrig her paa Jord, Var, Jesus, ei du i dit Ord Hos os, som du er hjemme!

Hvor tit hos dig end Trøst jeg fandt, Naar Hjertet skjalv og Graaden randt, Og Verdens Bølger bruste,

Ved Støvet hænger dog min Sjæl, Og Slangen bider i min Hæl, Skiøndt du dens Hoved knuste!

O Jesus, Herre, Broder sød! Du kiender bedst den bittre Død, Du har den overvundet; Vor Skabning grandt og kiender du, Veed godt, vi alle seer med Gru Vort Timeglas udrundet!

O, kom du, som engang, jeg veed Du i din Faders Herlighed Skal klart dig aabenbare; Var det i Gry, var det i Kveld, Jeg skyndte mig, med kort Farvel, I Sky til dig at fare!

Men kommer Døden førend du, Kom da iløn, og kom ihu, Hvor mørkt der er i Graven! Omstraal mig, saa jeg glemmer den! Salv Øiet paa din syge Ven, Saa jeg kan see Guds-Haven!

Kom i den sidste Nattevagt, I en af mine Kiæres Dragt, Og sæt dig ved min Side! Og tal med mig, som Ven med Ven, Om hvor vi snart skal sees igien Og glemme al vor Kvide!

Kom, som du vil! jeg veed det vist, Du selv har sagt, at her og hist Du kiendes vil paa Røsten: Den Røst, hvorved, trods Verdens Larm, Os Hjertet brænde kan i Barm, Og smelte hen i Trøsten!

O lad mig, i min sidste Stund, Det høre af din egen Mund, Som Aand og Liv kan tale, Hvor rart der er i Himmerig, Og at du Stol har sat til mig I dine lyse Sale!

Før Døden, med sin Iistap-Haand, Giør Skiel imellem Støv og Aand, Bortvifter Hjertets Varme, Indslumre skal jeg da med Lyst, Som Barnet ved sin Moders Bryst, I dine Frelser-Arme! LERIK GUSTAF GEIJER.

Oppe i Wermlands storartede nordiske Natur med de mørke Skove, de mægtige Vanddrag, de høje Bjerge og dybe Dale, med den jernrige Jordbund og den jernkraftige Befolkning saae den Månd Dagens Lys, paa hvem man med Rette kan anvende Shakspeares Ord: »Han var en Månd, tag ham i Et og Alt«.

Han blev født den 12 Januar 1783 paa Ransäters Brug, hans Faders Ejendom. Skjøndt hans Barndom faldt i de mærkelige Aar, da den franske Revolution og dens Følger løsnede Jorden i dens Fuger, forstyrrede Verdens Larm dog ikke den idylliske Ro i hans lykkelige Hjem, hvor hans Liv randt stille og fredeligt mellem Leg og Arbejde, men tillige mellem Indtryk af en mægtig Natur og en stræbsom Befolknings kraftige Virksomhed, der vare vel skikkede til tidligt at udvikle en mandig Alvor i den Unges Bryst. Han blev 1799 Student i Upsala, og da han tre Aar efter havde fuldendt sine Studier, vendte han tilbage til Fædrehjemmet.

Her fattede han den Beslutning at besvare det svenske Akademis Prisopgave for 1803, et Æreminde over Sten Sture den Ældre. Han tog strax fat paa Sagen og overvandt lykkeligt de Hindringer, der stillede sig i Vejen for dens Gjennemførelse. Mangelen paa brugelige Forarbejder var endda ikke den største af disse, skjøndt Dahlins svenske Historie kun kunde yde ham en meget ufuldstændig Hjælp; for at hans Forehavende ikke skulde røbes, maatte han gaae tilværks med en Forsigtighed, som det snevre Samliv i Familiens sluttede Kreds gjorde det dobbelt vanskeligt at iagttage. Det nødvendige Papir maatte han hemmeligt tage fra sin Faders Skrivebord og gjemme saavel det som Manu-scriptet, efterhaanden som det blev færdigt, i et gammelt Uhrfoderal. Da Arbejdet omsider var renskrevet, indpakket og forseglet, maatte han en tidlig Morgen roe over Søen til den næste Poststation og aflevere det, for ikke at røbe sig ved at putte det volumineuse Brev i Gaardens sædvanlige Posttaske. Efter nogen Tids Forløb, i hvilken han med Opmærksomhed havde gjennemlæst Aviserne, faldt hans Øje en Aften paa en Bekjendtgjørelse fra Akademiets Secretair, hvori Forfatteren af en indleveret Afhandling med det af ham brugte Motto opfordredes til at navngive sig. Han havde nær røbet sig selv ved den Bevægelse, han sattes i ved denne Opfordring, hvis Betydning han ikke forstod; imidlertid efterkom han den dog og modtog med næste Post Meddelelse om, at han havde vundet den store Pris. Fuld af Henrykkelse styrtede han ind til sine54

Erik Gustaf Geijer.

Forældre med Brevet i Haanden; hans Moder græd af Glæde, og hans Fader, der eliers aldrig kjærtegnede sine Born, kunde senere paa Dagen, da han tilfældig mødte ham, ikke beherske sin Bevægelse, men maatte give den Luft ved at trykke sin Haand mod Sønnens Bryst — en Hædersbevisning, der rørte Geijer mere end nogensomhelst anden af dem, han senere modtog.

Da han Aaret efter kom til Stockholm, havde den unge Mands Navn alt en saadan Celebritet, at det blev ham let at slutte Bekjendtskab med Datidens litteraire Berømtheder; paa en Sommerudflugt traf han første Gang sammen med Tegner, og trods den store Forskjel mellem dem, blev dette Møde Begyndelsen til et trofast, livsvarigt

Venskab. Men dette Liv mellem Litteraturens og Videnskabens Dyrkere formaaede ikke at give Geijer den Aandens Ligevægt, han længe forgjæves eftertragtede i sin Ungdom. Stærke indre Kampe og alvorlige Studier for at vinde et sikkert Grundlag for en Livsanskuelse betegnede denne Periode af hans Liv, og hans Dage forbittredes af Mismod og en Mangel paa Selvtillid, der truede med at gjøre ham aldeles uskikket til Livets Gjerning. Med en ubegrændset Modtagelighed læste og studerede han til alle Sider, men formaaede ikke at hævde sin egen Personlighed som selvstændigt Midtpunct i dette Virvar af Meninger, Anskuelsesmaader og Systemer, der truede med at voxe ham over Hovedet. At hans store Flid og udstrakte Læsning gjorde ham det let at tage den philosophiske Magistergrad 1806, var ham ingen Trøst; snarere forekom Laurbærkrandsen ham som en grusom Ironi, da ban følte sig aldeles ude af Stand til at producere i nogen Retning. De fleste dygtige Naturer kjende denne aandelige Krisis, som den Overfladiske aldrig naaer dybt nok til at blive greben af; men de fleste dygtige Naturer gjennemgaae den sejrrigt, og saaledes ogsaa Geijer. Han kom 1809 til at ledsage en ung Adelsmand til England og blev saaledes reven ud af sit Grubleris og sin Søgens Ensomhed og sat hen i Omgivelser, der netop ved den stærke Modsætning, deres kraftige praktiske Liv stod i til hans Famlen efter Theorier, gjorde et forfriskende Indtryk paa hans Sind og havde en oplivende Indflydelse paa ham i det Aar, han opholdt sig i England, hovedsagelig beskjæftiget med at studere Landets og Folkets Historie.

Han kom tilbage til Sverig 1810 og blev ansat i Upsala som Docent i Historie. Imidlertid var Stormen mod Akademismen brudt løs, og en ny Tid var i Færd med at rejse sit Hus efter at have ryddet Grunden. Phosphorismen gik sejrrig frem mod de forældede Former og kastede dem over Ende, men dens eget Bygningsmateriale var af for luftig en Natur til, at dens Værk kunde faae nogen stor Fasthed eller nogen lang Varighed. Allerede nu var der dem, der følte, at den ikke tilfredsstillede Tidens vigtigste Fordringer og dybeste Trang. Denne Trang var ikke ejendommelig for Sverig alene, men føltes almindelig over hele Europa. Napoleons vældige Tog gjennem Landene truede hvert enkelt Folk med Tabet af dets Selvstændighed, og alle Folkeslag syntes bestemte til som tomme Chiffre at skulle gaae op i en eneste stor Generalnævner. Men Tryk avler Modtryk, og netop Faren for Nationalitetens Fortabelse gav Folkene Kraft til at vove en sidste, fortvivlet Anstrengelse foldens Bevaring. Det var denne nationale Trang, der betegnede Tidens Retning; i Sverig var en af dens Yttringer den, at man ikke kunde føie sig tilfredsstillet ved. en Digtning, der med Alt det, at den plantede den virkelige Poesis Fane55 Erik Gustaf Geijer.

paa den golde Formalismes Ruiner, dog ikke var saaledes udgaaet fra Folkets eget Indre, at det kunde gjenkjende sig selv deri. Dette er Grunden til, at Phosphorismen blev stillet i Skygge af den nationale Skole, der snart dannede sig ved Siden af den. En af Hovedmændene for denne Skole var Geijer. Gjennem sin indre Strid og Kamp var han omsider naaet til den Overbevisning, at som Personligheden er Grundprincipet i Menneskets Udvikling, saaledes er Nationaliteten, Folkets Personlighed, det i Menneskehedens. Den samme Synsmaade deltes af en Kreds af unge Mennesker, for Størstedelen Wermländinger lige som han selv, der sluttede sig sammen i et Forbund, som fik Navnet »det göthiske« og udtalte sine Meninger gjennem det af Geijer redigerede Tidsskrift »Iduna«.

I dette Tidsskrift have de første af Geijers Digte seet Lyset. De ere ikke mange i Tallet, men de udmærke sig alle ved en Kraft og Mandighed, deier for dyb til at behøve det store Apparat af ydre Attributer, som flere af hans Samtidige ved en Vildfarelse antoge for de rette Kjendetegn paa den ægte nordiske Digtning. Geijer var en altfor dannet Personlighed til som Ling at gaae poetisk Bærsærkegang i en nordisk Mjødrus, eller som Almquist, Hazelius og Andre at flytte op til "Wermlands Skove for ved et urnordisk »Manhemsför-bund« at pode Oldtidslivet ind i Nutiden. Geijer indsaae, at det Nordiske i Poesien og overhovedet i Konsten ikke kan hæftes udvendig paa, men maa udgaae indvendig fra som et Grundsyn, der giver Productionen dens ejendommelige nationale Præg. Denne Anskuelse, som han senere kort og vægtigt har udtalt i sin lille Afhandling om den nordiske Mythologis Anvendelighed i den skjønne Konst, har ligget til Grund for hans tidligste Poesier. Derfor vil man i Geijers Digte ikke finde nogen stærk Anvendelse af udvortes nordiske Reqvi-siter, men inan vil finde en Bestemthed i deres Form, en Kraft og Klarhed i deres Udtryk og en mandig, alvorlig Grundtone i deres Bund, der netop gjør dem til Digte af en fuld nordisk Støbning. Til Emne for sin Fremstilling valgte han Figurer og

Episoder af Nordens tidligste Folkeliv og har her givet os saadanne friske, sunde Livsbilleder som »Vikingen«, »Odalbonden«, o. fl., der først viste Vejen for den rette poetiske Skildring af Folkets ejendommelige Livsformer, en Anvisning, som Geijer senere fuldstændiggjorde ved Udgivelsen af den første svenske Folkevisesamling.

Det er allerede sagt, at Geijers poetiske Production ikke var betydelig, og den er ogsaa kun en Side af den imponerende Personlighed, der vel har vundet sin største og uforgjængeligste Berømmelse for sin fædrelandske Historieskrivning i »Svea Rikes Häfder« og »Svenska Folkets Historia«, men tillige har ydet noget Ualmindeligt som Politiker, som Taler, ja som Componist; thi han har til flere af sine Digte componeret Melodier, der den Dag i Dag høre til dem, det sangrige svenske Folk helst synger.

Her, hvor Hensigten kun er at forberede et Bekjendtskab med Digteren Geijer, kan der ikke gives en Fremstilling af Alt, hvad han har været for sit Fædreland, ja for hele Norden, blandt hvis ypperste Mænd han rager frem som en mægtig Malmskikkelse, mod hvilken Dadelens Pile prelle magtesløse af. Vel ere de i Mængde blevne afskudte mod ham, da han 1838 brød med sin Fortids conservative Anskuelser og med en aaben Erklæring om sit forandrede Syn paa Forholdene gik over i de Liberales Lejr; men langt snarere56

fortjener den Månd Roes end Dadel, der har moralsk Mod til at afkaste de gamle Meninger, naar hans Tænkning viser ham deres Fejlagtighed; «det skader ikke, om jeg er affaldet fra mig selv, naar det kun viser sig at være skeet med Grund«, sagde han ved den Lejlighed og lod Døgnet larme omkring sig uden at ændse dets Skrig. »Jeg er og har altid været en Søgende«, siger han et andet Sted, »jeg har ikke havt Sandheden, men jeg har søgt den«. Med Rette kunde han bruge disse Ord om sig selv, thi lige fra hans uroligt gjærende Ungdomstid til hans Manddoms alvorlige Forskerværk har Sandheden været det Lys, som han med Ærlighed, Mod og Alvor har søgt. Derfor er Geijers Skikkelse Skikkelsen af en Månd uden Piet eller Lyde, en helstøbt, kraftig Figur, hvis mindste Yttringer udgaae fra et Centrum, urokkeligt som Nordpolen: Personlighedens Sandhed.

Geijer døde den 24 April 1847, to Aar efter at han havde nedlagt sit Embede som Professor i Upsala, hvor Studenterne med en sjelden Hengivenhed hang ved ham. Med de alvorlige Toner til hans skjønne Digt »Viken tidens flygtiga minnen« modtoge de deres elskede Lærers jordiske Levninger og bare dem til deres sidste Hvilested.

Invigningen.

Sång i Götiska Förbundet.

Vill du veta hvem Göten var, Du, som vår broder är vorden? — Try ting voro för honom klar'; Han djupt i sitt hjerta de trenne bar, Han såg dem i himlen, på jorden.

Nordstjernan öfver hans hufvud brann, Bland stjernor ovansklig allena: Ej nedan om fjällen hon nånsin försvann, Hon byter ej ställe, hon vandra ej kan, Allt hvälfver kring henne allena.

Hvad hon är i himlen, på jorden är tro: Den ära, som löfte ej ryggar; Uppå den ovanskliga ensamt bero Allt samfund, all säkerhet, välfärd och ro, Och Göten vid henne sig tryggar.

Hans land drog ej Söderns yppiga färg: Med svett gror blott skörden i Norden. Han lefde bland strömmar og skogar och berg; Men dristigt han trängde till fjällets märg: Med jernet han öfvervann jorden.

Derföre lärde han kraft af sitt land, Ej blott uti lemmar, men hjerta.

Bergen och skogen, dem tämde hans hand, Hans själ klädde af alla vekliga band Och log åt dödar och smärta.

Tro, skild från kraft, utan sjelfbestånd är; Med kraft utan tro fins ej heder. Blott den är man, som åt båda sig svär; Hvad samfält de skapa, af Göten lär! De skapa de manliga seder.

Han bygger det land, der fjällen stå grå, Och floden ur urnan dansar, Och rent sig hvälfver himmelens blå, Och evigt friska luft-strömmar g-å

Öfver kullar, som granskogen kransar.

Man andas ej fängelse-luft i det land: Man blir fri som sin himmel, som jorden, Som böljan, som leker kring klippig strand; Och frihet — en fackla i evig brand — Upflammar från höjden af Norden.

Vill du då blifva hvad Göten var, Du, som vår broder är vorden, Låt dessa try ting för dig vara klar'! Har du dem blott i ditt hjertas förvar, Du ser dem i himlen, på jorden.57 Erik Gustaf Geijer.

Manhem.

Det var en tid det bodde uti Norden En storsint ätt, beredd för frid sora krig. Då, ingens slaf och ingens herre vorden, Hvar odalbonde var en man för sig. Med svärd han röjde våld, med plogen jorden, Med lugn för Gud och man han gick sin stig. Sig sjelf sitt värn, han visste andra skydda, Och kungasöner växte i hans hydda.

Till honom ej från vidt aflägsna stränder Med skeppen flöto konstiga behof. Ej krämarn musten sög utur hans länder, Ej flärdens yppighet hans vinst begrof. Men åkern plöjde han med egna händer, Hans tillit var hans arm, hans skatt var hof. Vår konst att njuta är, hans var umbära, Och sjelf sig vara nog, var all hans lära.

Om han ej öfvad var att sirligt tala, Hans handslag gälde mer än ed och skrift. Han drog ej agg inunder löjen hala: Hans hand bar svärd, inen ej hans tunga gift. Han ej förstod med ord en skuld betala, Och språka om sitt hjertas ömma drift. Hans hat var eld, hans vänskap gick i döden, Och med sin fosterbror ban delte öden.

Hans lärdom var ej stor. Han visste lida Och lefva som en man. Hvad vet' vi mer? Vi veta huru sol och stjernor skrida — De öfver veklingar gå upp och ner. Vi apa åskan, kunna vapen smida, Men ej det mod, som emot faran ler. För lyckan krypande vi slåss om brödet; Han upprätt stod och brottades med ödet.

Och föll han äfven — ej han hördes qvida, Han tåligt drog hvad lag som menskan fått. Med fåfäng suck han had ej plågan bida, Han tiggde ej om lifvets usla lott. Med färdigt mod att lyda och att strida, Han böd ett stålsatt bröst mot lyckans skott. Allt kan dess nyck förta och allt beskära, Ej makt att lefva fri och dö med ära.

Af dessa dygder fordom Manhem nämndes, Ty det var fosterland för manlig dygd. Vid blotta namnet veklígheten skrämdes Och tänkte rodnande sin egen blygd. Här, der ur klippans hällar jernet tämdes, Hon grundades den evigt fria bygd; Och när åt bojan folken tyckts sig lemna, Då kommo Nordens söner att dem hämna.

Så tänkte man i våra fäders dagar. Du är försvunnen, tid af dygd och makt! Hvad mer, om Tysklands lärdom oss behagar Och Gallien kläder oss med lust och prakt Och Indiens krydda våra rätter lagar, Om lika många band de på oss lagt? Hvad mer, om tusen skatter till oss hvälfva, Och vi då ega allt och ej oss sjelfva?

Och Nordens son Europas flärd församlar, Och känner allt, men ej att vara fri; Af ljus ej ser, af idel visdom famlar, Tills lust och maklighet hans herrar bli; Och, då hans sköra lycka slutligt ramlar, Än vekligt höjer hopplöshetens skri, Än trotsigt vill åt ödet vördnad lära Och talar högt om sina fäders ära!

En slaf är den, som usla lustar jaga, Om kedjan aldrig skramlat kring hans fot. Blott det är dygd, att handla och fördraga Med enfald och med kraft och utan knot. Det blott en vishet finns — att emottaga Med lugn sin lott, oaktadt ödets hot. Du fåfängt söker den kring vida jorden, Om i ditt bröst den ej är nedlagd vorden.

På segerrika marker Svensken träder, Der berg och skogar tala forntids bragd. Han ropar dig, den sång, sora stormen qväder Kring kämpars aska, djupt i högen lagd: Kan du förgäta dina stora fäder Och ibland deras skuggor stå försagd? Steg då med deras ätt och deras seder Ock Nordens kraft i grafvens sköte neder?

Nej, renom det, de fordna dygders tempel, För evigheten rest på denna jord! Är hon ej med naturens egen stämpel Till manlighetens starka boning gjord? Upplifvom dem, de forntida exempel Af ära, kraft och tro uti vår Nord ! Då skola i vårt fall vi äfven hämnas, Och Manhems namn på jorden åter nämnas.

Vikingen.

Vid femton års ålder blef stugan mig trång, Der jag bodde med moder min. Att vakta på gettren blef dagen mig

lång; Jag bytte om håg och sinn'. Jag drömde, jag tänkte, jag vet icke hvad, Jag kunde som förr ej mer vara glad Uti skogen.58

Erik Gustaf Geijer.

Med häftigt sinne på fjället jag språng Och såg i det vida haf. Mig tycktes så ljuflig böljornas sång, Der de gå i det skummande haf. De komma från fjerran, fjerran land, Dem hålla ej bojor, de känna ej band Uti hafvet.

En morgon från stranden ett skepp jag såg; Som en pil in i viken det sköt. Då svälde mig bröstet, då brände min håg, Då visste jag hvad mig tröt. Jag lopp ifrån gettren och moder min, Och vikingen tog mig i skeppet in Uppå hafvet.

Och vinden med makt in i seglen lopp; Vi flögo på böljornas rygg. I blånande djup sönk fjällets topp, Och jag var så glad och så trygg. Jag faders rostiga svärd tog i hand Och svor att eröfra mig rike och land Uppå hafvet.

Vid sexton års ålder jag vikingen slog, Som skällde mig skägglös och vek. Jag sjö-konung blef — öfver vattnen drog Uti härnadens blodiga lek. Jag landgång gjorde, vann borgar och slott Och med mina kämpar om rofvet drog lott Uppå hafvet.

Ur hornen vi tömde då mjödets must Med makt på den stormande sjö. Från vågen vi herrskade på hvar kust — I Walland jag tog mig en mö — I tre dagar gret hon, och så blef hon nöjd, Och så stod vårt bröllop med lekande fröjd Uppå hafvet.

En gång äfven jag egde länder och borg, Och drack under sotad ås *), Och drog för rike och menighet sorg, Och sof inom väggar och lås. Det var en hel vinter — den syntes mig lång, Och fast jag var kung, var dock jorden

mig trång

Emot hafvet.

Jag ingenting gjorde, men hade ej ro, För att hjelpa hvar hjelplös gäck. Till mur vill man ha mig kring bondens bo Och till lås för tiggarens säck.

*) Att aldrig dricka under sotad ås, det vill säga: under tak å land, var eljest vikinge-sed.

På sakören, edgång och tjufvar och rån Jag hörde mig mätt — vor' jag långt derifrån Uppå hafvet!

Så bad jag — men hän gick ock vintern

lång,

Och med sippor stränderna strös, Och böljorna sjunga åter sin sång Och klinga: till sjös, till sjös! Och vår-vindar spela i dal och i liöjd, Och strömmarna fria störta med fröjd Uti hafvet.

Då grep mig det fordna osynliga' band, Mig lockade böljornas ras. Jag strödde mitt guld öfver städer och land Och slog min krona i kras, Och fattig som förr, med ett skepp och ett

svärd,

Emot okända mål drog i vikinga-färd Uppå hafvet.

Soiri vinden frie, vi lekte med lust På fjerran svallande sjö. Vi menniskan sågo på främmande kust På samma sätt lefva och dö. Bekymren med henne städs bosätta sig; Men sorgen, hon känner ej vikingens stig Uppå hafvet.

Och åter bland kämpar jag spejande stod Efter skepp i det fjerran blå. Kom vikinga-segel — då gälde det blod; Kom krämarn — så fick han gå. Men blodig är segren den tappre värd, Och vikinga-vänskap, den knytes med svärd Uppå hafvet.

Stod jag mig om dagen å gungande stäf, I glans för mig framtiden låg; Så rolig, som svanen i gungande säf, Jag fördes på brusande våg. Mitt var då hvart byte, som kom i mitt lopp, Och fritt som omätliga rymden mitt hopp, Uppå hafvet.

Men stod jag om natten å gungande staf, Och den ensliga vågen röt, Då hörde jag Nornorna virka sin väf I den storm genom rymden sköt. Likt menskornas öden är böljornas svall: Bäst är vara färdig för medgång som fall Uppå hafvet.

Jag tjugo år fyllt — då kom ofården snar, Och sjön nu begärar mitt blod. Han känner det väl, han det förr druckit har Der hetaste striden stod.59 Erik Gustaf Geijer.

Det brinnande hjerta det klappar så fort, Det snart skal få svalka å kylig ort Uti hafvet.

Dock klagar jag ej mina dagars tal: Snabb var, men god, deras fart. Det går ej en väg blott till gudarnas sal; Och bättre är hinna den snart. Med dödssång de ljudande böljor gå; På dem har jag lefvat — min graf skal jeg få Uti hafvet.

Så sjunger på ensliga klippans hall Den skeppsbrutne viking bland bränningars

svall — I djupet sjön honom rifver — Och böljorna sjunga åter sin sång, Och vinden vexlar sin lekande gång; Men den tappres minne — det blifver.

Skogsbruden.

Kfter en folk-saga.

Ur vågen steg sol'n lik en rodnande brud. Från slumrande flickan lätt, utan ljud, Sig jägaren smyger. Han tar sitt gevär; Hans hund honom helsar; sin falk han bär. De ila i villande skogen.

I morgonens dagg han badar sitt hår, I middagens lågande hetta han går, Och aftonen kom, det blef qväl, det blef natt. Han jagar, han går — men då mörkret satt Uppå skogsbrynet, var han ej hemma.

»O jägare skön, hvarthän, hvarthän?« Så klingar en stämma. — »Mig herberge län!« Han svarar. — Han känner en kyss på sin

mun,

Och inför hans ögon i samma stund

I glans står en underskön jungfru.

Han ser uppå henne; på honom hon ser: En jägare ratar ej godt qvarter. Hennes läpp var så röd, hennes kyss var

så varm,

Hennes öga så blått, som snö hennes barm, Han tar henne i sina armar.

Och dunkel är skogen: dem ingen ser. Jag vet ej. han vet ej hvad sedan sker. Men när som han väcks ur det tjusande rus, Då ser ban sig vara bland tusende ljus I en sal uti djupa berget.

Som blixtrande ögon demanter se ned På honom i salen från hvarje led, Och hvalfvet är bygdt af klingande malm, Och luften är vällust-andande qvalm.

Ack, hur blir han då väl till sinnes!

Och guldkrönt står bruden i skinande sal Och för till hans läppar den gyllne pokal. Men rör ban den, leker en flamma på stund Kring läppen, och gnistorna falla till grund; Der rinna de opp såsom rosor.

Ack! visst är jag stadder på farlig stig, Sad' han; men hon sade: »jag släpper ej

dig«. —

Hvad blir det väl af mig nu, arme dräng! — »Du har druckit mitt vin, du har delat min

säng,

Och min, min är du för evigt«.

Då rusar han opp med lågande mod Och kämpar med trollet på lif och blod. »Gå, ropar hon sist, det är thorsdags-

qväll; Men minns, före midnatt du är i mitt tjäll! Och dröjer du, död jag dig hemtar«.

Han flämtande hastar sin ensliga led, Hans hund visar väg på den skumma hed. Han aktar ej regnet, ej stormens sus; Han finner det kända, det älskade hus:

»Låt upp! Det är jag som klappar«.

Der sitter hans flicka med sorgse sinn'. Hon känner den rösten, hon tar honom in: »Du blickar så rysligt! Hvi är du så blek?» — Mitt löfte jag skändat, min tro jag svek; Jag vet att min död det blifver.

»Må Gud dig förlåta! — din brud dig tillger; Än lefva vi lyckliga dagar fler. Jag tänkte på dig, jag har bundit en krans; Jag tusende gånger har sagt: den blir hans, Den vissnar, men han blir mig trogen«.

«Ack, se ej så vildt! Se, jag bär ingen

harm«. — Så fäster hon kransen invid hans barm, Hon smeker hans lockar, hon kysser hans kind. Nu strömmen, j skyar, och tjut, du vind ! Vid den älskades bröst är det stilla.

Som töcknen smälta för solens blick, Så löstes hans smärta, hans plåga förgick; Som rosornas dagg af en flägt kysses bort, Så kysstes hans tårar af innan kort; Han hoppades, älskade, glömde.60

Erik Gustaf Geijer.

Tyst! hörs ej som steg uppå stugans golf? Nej, vinden blott susar — nu klockan slår

tolf —

Då sönk i hans bröst liksom iskallt stål, Och ynglingens dag, den var vid sitt mål. Fördömd den som sådant vålde!

Och grannarne kommo, båd' herre och fru, Om morgonen in. — De unga tu, De sofvo så sött: men sömnen var lång — Och presten och klockarn söngo sin sång: De älskande sänktes i grafven.

Det sades, »hans hjertblod satt på hans krans«. Jag vet ej, så sagan bland ungdomen fanns. De gamle förtälja den, varna hvar qväll: »Om du hemma en käraste har i ditt tjäll, Så sök ej en annan i skogen«.

Den lilla Kolargossen.

I skogen vid milan sitter far, Mor sitter hemma och spinner; Vänta, jag blir väl också' karl, Får en fästemö efter mitt sinne. Det är så mörkt långt, långt bort i skogen.

Tidigt med solen jag hemifrån gick; Friskt lif medan solen glimmar! Till far skall jag bära mat och drick; Nu komma snart qvällens timmar. Det är så mörkt långt, långt bort i skogen.

Jag är ej rädder på liten grön stig, Der jag ensam i skogen månd' gånga. Men furorna se så mörkt på mig, Och bergen kasta skuggor så långa. Det är så mörkt långt, långt bort i skogen.

Tralala! Friskt sinne som fågeln i flygt! Nu vill jag springa och sjunga. Hu! utur berget det svarar så styggt, Och orden de komma så tunga. Det är så mörkt långt, långt bort i skogen.

Ack, vore jag väl hos min gamle far! Jag björnen hör brumma och sjunga; Och björnen han är den starkaste karl Och skonar hvarken gamla eller unga. Det är så mörkt långt, långt bort i skogen.

Och skuggan faller så tjock, så tjock, Som en fåll, öfver ensamma leden. Det tassar, det braskar öfver sten och stock, Och trollena träda på heden. Det är så mörkt långt, långt bort i skogen.

Ack Gud! der är ett, der är två — i sitt garn

De mig ta — se hur granna de svinga! De vinka — Gud trösta mig, fattiga barn! Här gäller för lifvet att springa. Det är så mörkt långt, långt bort i skogen.

Och natten den nedsteg och timman blef sen Och villare och villare blef leden. Det tassar, det rasslar öfver stock och sten; Den lille springer på heden. Det är så mörkt långt, långt bort i skogen.

Med pickande hjerta, med rosblommand'

kind

Vid milan hos sin far han faller ner: »Välkommen, välkommen, kär sonen min!« — Ack, jag har sett trollen och väl mer! Det är så mörkt långt, långt bort i skogen.

»Min son, jag satt här i så månget år, Och är med Guds hielp välbehållen. Den rätt kan läsa sitt Fader vår, Han rädes hvarken fan eller trollen, Fast det är mörkt långt, långt bort i skogen«.

Ord til Carl XD> Marsch.

Viken, tidens flygtiga minnen! Stundens fröjder, bleknen, forsvinnen! Natten nedsteg på våra sinnen, Och för skuggorna är vår sång. Hågkomst af de framfarna dagar, Som oss eldar och oss anklagar! Gråa gäst, som ej tid försvagar, Följe ditt allvar vår dunkla gång!

Efter hundraåriga skiften Våga nalkas till hjeltegriften! Plåna med tårar ut minnes-skriften, Hur den störste bland Carlar föll! Alltför stor för den nykloka tiden, Kastad ur fornverlden in i striden, Svärd för rättvisan, — okänd för friden, Tills den för evigt hjelten behöll.

Oledsagad går ej af jorden Hjeltars anda: — då störte i Norden Svithiods makt, ett kummel vorden Öfver den siste kämpens ben. Fåfängt stodo skuggorna vakter Kring förr segerbekrönta trakter. Annan tid kom med andra makter — Göta-lejonet slumrade re'n.61 Erik Gustaf Geijer.

Onda drömmar dess dvala störde, Feberns rysning dess lemmar rörde, Sårens brand dess krafter förstörde, Knottet yrade kring dess man. Kom så flärden från andra länder, Klippte dess skägg och bröt dess tänder, Redde det bojor med Iena händer. Skogarnas konung, vakar du än?

Eller njöt du väl nog försoning, Hjeltevålnad? Skall utan skoning Svea sjunka? — dess jätteboning Öde stå för minnenas ro? — — Si! de folk, för hvilka du blödde, Minnandes de anor dem födde, Af hjelte-arm förenta och stödde, Räcka sig handen till evig tro!

Röst från Valhall: »Det är fullbordadt Hvad i Nornornas råd var ordadt: Då brödraband Skandiens folk omgjordat, Häruppe ock firas försoningens lag«. Ljusklädde hjeltarne vinka neder, Karlvagnen gnistrande strålar breder, Morgonen randas. En CARL den bereder, Och Oscar heter den gryende dag.

Marsch.

Fädernesland, hvars herrliga minnen Fylla med vördnad ynglingens själ! Fädernesland, ingif våra sinnen De dygder, som fostrat din ära, ditt väl!

Länge nog dina grafvar svara Hvad du var, och ej mer kan vara. Hoppas ej blott på skuggornas röst! Tala i dina ynglingars bröst! Än återstår af fädernas lära, Att lefva som de och dö med ära.

Skål.

Jag vet ett land, der himlen omkring fjällen, Sig svänger präktig, djerf och underbar; Der tusen stjernor gnistra uti qvällen, Och högst står, trofast, Nordens stjerna klar; Der granens liår och björkens kransa tjällen — Från bergen brusar floden stark och snar: Der såg jag himlen först, såg hafvet, jorden, Och jag vill lefva och vill dö i Norden.

Jag vet ett folk, vid hafvets bröst upp-

ainmadt,

I dalens vagga uti jernets land, Af hjeltefåders gudaslägt härstammadt — Från bergen herrskar det med mäktig hand, Af skogen, klippan, böljorna hörsammadt, Och har sitt rykte sträckt till fjerran land : Jag mäktigare folk på jorden känner, Men jag vill lefva bland de fria männer.

Jag vet en hjelta på den fria jorden Och bland de tappra männer, — hög ocli god, Den skönsta gåfva Södern gifvit Norden, En riddare af kungligt ädelmod, Sin konungs, Sveas, folkens älskling vorden: För honom rinne gerna allt vårt blod! En furste, ädlare, ej verlden känner, Och lefve han! — är skåln bland Svenska

männer.

Längtan.

Ser jag strömmen strida Rinna och ej bida, Svalla, falla fort! Ser jag molnen vandra, Evigt sig förandra, Fly till fjerran ort; Hör jag vinden susa, Genom skogen brusa, Suckar jag som han: . »Skyar, vågor, vindar, Sen j under lindar Den som har min tro; Ifrån mig, som, ängslad, Fästad, tröstad, fängslad, Fåfängt söker ro, Helsen henne! Klagen, Se'n er kosa dragen, Skynden fritt ert lopp! Spriden er, förrinnen, Hasten och forsvinnen Som min ungdoms hopp!«

Påsk.

Du segern oss förkunnar. Du oss förlossat har. Dig prise våra munnar, O Jesu, vårt försvar! Du dödens udd har krossat Och grafvens bommar lossat Och lifvet fört derut.80 Erik Gustaf Geijer.

Du träder fram i ära, Ocli verlden fylls af ljus. Dess strålar hugnad bära I sjelfva dödens hus. Fröjd är i änglars boning, På jorden fröjd, försoning Och ett odödligt hopp.

Ej grafven oss förskräcker: Den var din bädd också. Din milda hand oss räcker, Hur djupt vi hvila må. Den dig i lifvets skiften Har följt, skall ock ur griften Upptagas i din famn.

Ty lär oss lefva, lida Som du, och dö din död! Låt oss din hjelp få bida, 1 kampen var vårt stöd! Blott den, som delar striden, Skall dela segern, fridén Och himlens ro med dig.

När, Herre, du oss väcker Den sista morgonväkt, Och du din hand utsträcker Att dömma jordens slägt: Ljuft skall din stämma klinga Och oss det budskap bringa, Att ingen död mer är.

Skörden.

I nåd du, Herre! på oss tänkt: Vår jord din rikdom hyser. Den frukt, uti dess sköt vi sänkt, I gyllne mognad lyser.

Välsignelse Blott du kan ge: Din högra hand Åt våra land Har gifvit korn och kärna.

Si, axet fälles till vår fot; Oss fäller dödens glafven. Af ladan tas vår skörd emot, Och skördaren af grafven. Kanske besår Om några år En odlare, Ovetande, Den torfva, som oss höljer.

Den jord, vi egt, oss eger då; Vårt goda ega andra, Och nya tjäll kring nejden stå, Der nya slägter vandra. Men, Herre! du Skall, liksom nu, Ock låta då Din sol uppgå, Och skördar pryda jorden.

Allt verldsligt flyr, förgår så fort Ej må vi derfor sörja. I lifvet vi din godhet sport, I döden vi den spörja. Ty den på dig Förlitar sig, Af död ej rörd, Skall, som din skörd, Till dina hyddor samlas. ESAIAS TEGNÉR

I Capellanboligen i Kyrkerud, et Sogn i Wermland, fødtes den 13 November 1782 en Dreng, som samme Dag blev døbt med Navnet Esaias. Hans Fader var en Bondesøn fra Småland, der ved Flid og gode Evner havde arbejdet sig op over sin Stand og efter fuldbragte Studier havde faaet et lille Præsteembede. Moderen var en Datter af en nærboende Provst, der ogsaa var bondefød, saa at Esaias Tegner baade paa fædrene og mødrene Side var af Bondeæt.

Allerede i sit tiende Aar blev han faderløs. Af hans fem Søskende vare de to ældste Brødre blevne Studenter; men hans to Søstre, en svagsindet Broder og han selv, Husets yngste Barn, vare endnu henviste til Moderens Vejledning og Opdragelse. Det var, derfor en ikke ringe Lettelse i Enkens ublide Skjæbne, da en Ungdomsbekjendt af hendes Månd tilbød at tage Esaias til sig og sørge for ham; Tilbudet blev modtaget med Taknemmelighed, og Esaias forlod sit fattige Hjem, for at tage Bolig hos den Hædersmand, der indfriede sit Løfte, saa han havde Ære af det. Hans Navn var Branting; som kongelig Embedsmand havde han Bestyrelsen af et Fogedcomptoir under sig, og det var hans Hensigt at anvende sin Fostersøn til de Forretninger, som denne Bestilling medførte, da Drengen alt tidligt havde røbet ualmindelige Anlæg for Regnskabsføring ved at holde sin Moders Tiendebøger i Orden. Trods sin unge Alder kom han ogsaa snart ind i Sagerne og udførte sin Gjerning med en saadan Orden og Paalidelighed, at Branting med hver Dag fik ham kjærere. Jevnlig tog han ham med paa

de mange Rejser, han paa Embedsvegne maatte foretage rundt om i Landet, og saadanne Udflugter samt Deltagelsen i de landlige Sysler dannede en gavnlig Modvægt mod det stille x^rbejde paa Comptoiret. Efterhaanden blev det dog mere og mere tydeligt, i hvilken bestemt Retning Drengens Interesser gik. Hans Læselyst tiltog bestandig; han forstod vel ikke andet Sprog end sit Modersmaal, men alle de Digterværker og historiske Arbejder i dette Sprog, han kunde faae fat paa, gjennemlæste han med stedse stigende Iver; paa samme Tid vaagnede Lysten til Versmageri hos ham, og der indtraf ikke nogen betydeligere Hændelse i hans Liv og blandt hans Omgivelser, uden at han maatte gjøre den til Gjenstand for poetisk Fremstilling, hvorved han tidligt erhvervede sig en ikke almindelig Færdighed i Sprogets Behandling.

Den hæderlige Branting skjulte ikke for sig selv, at hans unge Vens Evner viste ham ind paa en anden Vej end den, der fører til Comptoirpulten. »Esse er64

for god til at sidde og skrive Tal hos mig«, hørte man ham flere Gange yttre, og den fromme Månd saae i Drengens Begavelse et Vink af Forsynet, som man ikke maatte handle imod. Hans Overvejelser i denne Anledning modnedes til Beslutning en stjerneklar Aften, da de begge kjørte hjem fra en lille Rejse; Branting førtes ved Betragtningen af Stjernehimlen til at tale om Guds Almagt, og Esaias supplerede hans Bemærkninger ved at fremsætte, hvad han havde læst sig til om Himmellegemerne og deres Bevægelse. Nogle Dage efter foreslog den Gamle ham, at han skulde begynde paa at studere, han vilde sørge for Midlerne dertil og havde i den Anledning allerede skrevet til Esaias's ældste Broder og til Capitain Löwenhjelm, i hvis Hus han opholdt sig som Lærer. Forslaget om, at Capitainen skulde tage Esaias i Huset til sig, for at han kunde tage Del i Undervisningen, gik denne redebont ind paa, skjøndt han med tarvelige Indtægter havde ni Børn at sørge for.

Esaias Tegnér gik i sit fjortende Aar, da han forlod sin Fosterfaders Hus, for at rejse til sit nye Hjem. Her tog han med Kraft og Iver fat paa Arbejdet, som betydeligt lettedes for ham ved hans mærkværdig stærke Hukommelse; dels vejledet af sin Broder, dels paa egen Haand læste han Latin og Græsk og lærte sig selv Engelsk af Macphersons Ossian, en Digtning, som gjorde et stærkt Indtryk paa ham.

Efter at femten Maaneder saaledes vare forløbne, flk Broderen Tilbud om en meget fordelagtig Plads hos Fabrikejer Myhrman; Omsorgen for den yngre Broder bragte ham dog til at knytte Modtagelsen af Tilbudet til den Betingelse, at Esaias maatte følge med ham, for at fuldende sine Studier; denne Anmodning blev beredvillig opfyldt, og saaledes holdt begge Brødrene deres Indtog i det venlige, gjæstfrie og dannede Hjem, der skulde blive af saa stor Betydning for den yngste af dem.

Hvad der først fængslede Esaias's Interesse her, var de velfyldte Bogskabe, der ikke blot rummede svensk, engelsk og fransk Litteratur, men ogsaa en rig Samling af græske og romerske Classikere. Især fæstede hans Blik sig med Begjærlighed paa en Foliant, paa hvis Ryg stod det Ord: Homerus. Uden noget sikkert grammatikalsk Grundlag, uden Kundskab til Dialectanomalierne, blot ved Hjælp af den latinske Oversættelse og en kun paa Prosaisterne beregnet græsk Grammatik arbejdede han sig paa egen Haand tre Gange gjennem hele Homer i Løbet af et Aar, uden paa samme Tid at forsømme Læsningen af andre gamle og nye Forfattere: Xenophon og Lukianos, Horats, Virgil og Ovid, Rousseau, Voltaire og Racine.

En saa udholdende Anstrængelse af de sjælelige Evner i saa ung en Alder vilde neppe have kunnet finde Sted uden Skade for Legemets Udvikling, hvis Tegnér ikke havde havt sit Ophold i en kraftig nordisk Natur og levet i en Kreds, af sunde, sjælelig friske og legemlig stærke Mennesker, hvis hele Liv var præget af gammeldags Orden og Regelmæssighed. Han fik ikke Lov til bestandig at hænge over sine Bøger: om Sommeren blev han trukken med ud til Legemsøvelser under fri Himmel, om Vinteren til Slædefarter og Skøjteløben.

Et Tidsrum af to Aar forløb paa denne Maade for Tegnér, kun afbrudt af et Sommerbesøg hos hans Moder, hvilket han dog saa langt fra betragtede som en Recreation, at han tvertimod benyttede Lejligheden til at studere endnu ivrigere, saa at han ofte kun undte sig tre Timers Nattesøvn. Nogen Tid efterEsaias Tegnér.

at han var kommen tilbage fra denne Udflugt, overtog han ydermere sin Broders Timer, da denne imidlertid havde faaet Præsteembede. Han var nu snart færdig med sine forberedende Studier og saae sig ved Myhrmans og Brantings ædelmodige Hjælp i Stand til et Ophold ved Universitetet, for at tage den saakaldte Kansli-Examen. I September 1799 kom han til Lund og blev den følgende Maaned indskreven som Student efter en Examen, hvor han lagde større Kundskaber i Latin og Græsk for Dagen, end der behøvedes for at blive Magister. For at gjøre disse Kundskaber frugtbringende, skrev han en latinsk Monographi om Anakreon, der vakte Opmærksomhed hos adskillige af Professorerne. Desuagtet vare hans Udsigter ikke meget lovende, og han indsaae ikke, hvorledes han skulde kunne tilbringe saa lang en Tid ved Universitetet, at han kunde tage Candidatexamen; thi Understøttelse af Myhrman og Branting fandt han det nu ikke længer passende at modtage, da han vilde gaae videre ad den akademiske Vej, end det oprindeligt var paatænkt. Han søgte derfor i Maj 1800 en Huslærerplads i Småland, som han ogsaa fik, og vandt saaledes Midler til et nyt Ophold i Lund; i Foraaret 1802 tog han Candidat-Examen med bedste Character, hvorfor han blev udnævnt til Primus ved den paafølgende Magisterpromotion.

Sommeren tilbragtes i Wermland. Hjemme hos Moderen var Sorgen til Huse, thi Døden havde bortrykket to af hendes Børn, den ældste Søn og en Datter. Des større var Glæden hos Branting, der var stolt af sin Fostersøn, og hos Myhrman, hvor han modtoges af Alle med uskrømtet Venlighed, men af En med et ungt Hjertes kjærlighedsfulde Forventning; en Aften i August tiisvore den tyveaarige Yngling og den sextenaarige Pige, Husets yngste Datter, hinanden evig Troskab, og fire Aar efter førte han hende som sin Hustru til sit nye Hjem i Lund. Thi i Mellemtiden havde han som Docent i Æsthetik og som Vicebibliothekar opnaaet en saadan Stilling, at han med stræng Sparsommelighed kunde ernære en Familie.

For Tegner begyndte nu den lykkeligste Tid i hans Liv. Som Lærer for Ungdommen saae han sin Virksomhed paaskjønnet ved en stedse stigende Tilstrømning til sine Forelæsninger og en bestandig tiltagende Yndest blandt Studenterne; som Menneske blev han ved sin Elskværdighed og rige Begavelse Sjælen i en lille Kreds af Universitetets bedste Kræfter, der samledes til regelmæssige Møder. Det var ogsaa paa denne Tid at han begyndte at tiltrække sig Nationens Opmærksomhed som Digter. Under sine anstrængte Studier havde han ikke syslet meget med poetisk Frembringelse; ved at lære de fremmede Litteraturers ypperste Digtere at kjende saae han, hvor langt han var fra' at naae det Ideal, disse holdt frem for ham. Da de egenlige Studereaar vare endte og hans Forlovelses gyldne Tid brød frem, meldte Trangen til at digte sig igjen, og han skrev i de Aar flere Digte til sin Elskede, til sine Venner og til Minde om kjære Afdøde, Digte, der alle røbe et stort Herredømme over Formen, men — med Undtagelse af det smukke Digt »till min hembygd« — savne indre Selvstændighed og ere paavirkede af ældre Mønstre som Oxenstjerna, Leopold og Lidner. Da skrev han i 1808 sin Krigssang »för det skånska landtvärnet«, der vakte ualmindelig Opmærksomhed ved sine kjække Toner og sin fædrelandske Aand; den slog ned i Tiden som et fuldt Udtryk for dennes egen Tanke og bragte sin Forfatters Navn i Alles Munde.

Endnu mere Berømmelse vandt Tegnér ved sit Digt »Svea«, der 1811 blev prisbelønnet af Akademiet. Det anslog Strenge, der gåve stærk Gjenlyd i Folkets Bryst, det talte myndigt og dømmende om Tidens Vanart, det opflammede ildfuldt og kraftigt til at følge Fædrenes Spor og ikke forsage i Kampen, og det forjættede i store, dristige Billeder en herlig Fremtid for det gjennem Kampen gjenfødte Fædreland. Det er ved sin Tone et Vendepunct i den svenske Digtning, men det er det ikke mindre ved sin Form; thi medens Digtets første Halvdel endnu bevæger sig i den traditionelle, alexandrinske Tact, bryde pludselig Tankerne den trange Form og styrte videre som en svulmende Fos i frie Rhythmer. Digtets Slutning er et fuldstændigt Affald fra den rette akademiske Lære, men desuagtet kunde Akademiet ikke andet end tilkjende det sin Pris. Dog maa det siges, at det allerede i sin første alexandrinske Del er naaet ud over Akademismens tomme Rhetorik; den rhetoriske Svada, som »Svea« ikke er fri for, rummer kraftige Tanker og er ikke bestemt til at skjule Mangelen paa dem.

Da Tegner som en af Sverigs populaireste Mænd i 1812 kom til Stockholm, blev han strax dragen ind i de

litteraire Kredse. Nærmest sluttede han sig til Götherne; han blev Medlem af deres Forbund og skrev adskillige Digte i »Iduna«, men opgav aldrig saa meget af sin Selvstændighed, at Götherne kunde regne ham for en af deres Trofaste. Til Akademismens Veteraner stod han i et venskabeligt Forhold, han dømte mildt om deres Fejl og fremhævede deres Fortrin, som Samtiden var saa tilbøjelig til at glemme i Kampen mod dem; Gustafs Tidsalder stod bestandig i et skjønt Lys for Tegner, og det smukke Billede, han mange Aar senere gav af den i sin berømte Tale ved Akademiets Halvhundredaarsfest, hentede sine Farver fra det milde Sind, hvormed Tegner forsonende dømte den litteraire Kamps Overdrivelser. Hos de iltre Phosphorister høstede han Skam til Tak for denne neutrale Holdning; de henregnede ham til de »teckanförbidande Neutrer« og lode ham høre ilde for hans Mangel paa et bestemt Partivalg. Tegnér blev ikke Svar skyldig paa disse Angreb, men persiflerede selve Skolen f. Ex. i Digtet »Polarresan« og en af dens Høvdinge i det vittige Digt »till Hammarspik«. I sine berømte Taler ved Reformationsfesten 1817 og ved Magisterpromotionen i Lund 1820 fremhævede han skarpt Phosphorismens Mangel paa Klarhed i Udtrykket og dømte denne Udtrykkets Uklarhed som en Uklarhed i selve Tanken ved den bekjendte Sætning: »det dunkelt sagda är det dunkelt tänkta«.

Medens Tegner saaledes hævdede sin Selvstændighed mellem Partierne i den svenske Litteratur, var hans levende Phantasi let modtagelig for Indtryk udefra, og man kan i hans rige Productivitet kjende Paavirkning af Tidens største Digtere, af Goethe, af Schiller, af Byron og af Oehlenschläger. Aanden i den Tegnérske Digtning er ikke stærkt individualiseret, og hvad det Formelle angaaer, da er af de ydre Former enhver ham lige underdanig, et saa beundringsværdigt Mesterskab har han i Behandlingen af Sproget. Hvad der bliver tilbage som det egenlig Characteristiske for Tegnér er hans Forkjærlighed for det Rhetoriske og hans vidunderlig rige Billedverden; i dette Characteristiske ligger der en Fare for det Poetiske, som især Tegnérs Efterfølgere ere bukkede under for, medens hans egen Digtning havde saa sunde Rødder i Poesiens Jordbund, at den. ikke lod sig kvæle af de altfor frodige Slyngplanter.67 Esaias Tegnér.

Yi skulle betragte nogle af de månge poetiske Arbejder, der strømmede fra hans Pen i denne Periode, da ogsaa hans Samfundsstilling begunstigede den poetiske Production ved den store Forbedring i hans Kaar, der var en Følge af hans Udnævnelse til Professor i Græsk og til Præst for to Præbendemenigheder. Det er i denne Tid, at Tegnérs Poesi baade fremvælder rigest og naaer sit Højdepunct. Med en sand Overdaadighed strøer han sine Lejlighedsdigte omkring, og med en beundringsværdig Lethed bevæger han sig i alle Poesiens Sphærer, i det oldnordiske Kvad saa vel som i den ephemere politiske Satire, i Naturbeskrivelsen saa vel som i den religieuse Lyrik; indenfor den samme frugtbare Periode falde ogsaa de tre større Digte, som vi nu skulle dvæle ved.

Af disse udkom »Nattvardsbarnen« 1820. Digteren har her fundet et Emne, der paa en særdeles heldig Maade ligger netop for hans Ejendommelighed, og derfor har han i denne Digtning ydet noget Fuldendt. Sin store Styrke i Naturbeskrivelsen har han her faaet rig Anvendelse for, og endnu naturligere føjer Emnet sig efter hans egenlige Begavelse, den for den oratoriske Diction. I den gamle Præsts tre Taler, der udgjøre Hovedindholdet af Digtet, udfolder Tegner hele den Rigdom af rhetorisk Pragt, der stod til hans Raadighed, og faaer Lejlighed til at glimre ved den, vel noget didaktiske, men desuagtet poetiske Udvikling af et Tankeindhold ved Hjælp af poetiske Billeder, der er saa characteristisk for hans Digterbegavelse.

To Aar efter udkom »Axel«, en poetisk Fortælling, der blev beundret som hans mest fuldendte Arbejde, førend dets Efterfølger endnu havde seet Lyset. Grunden til Beundringen er vel nærmest at søge i Digtets noget sentimentale Stemning og end mere i dets Billedpragt; men denne, der paa en naturlig Maade fremgik af Motiverne i det foregaaende Digt, gjør her ikke sjeldent et Indtryk af betydningsløs Leg med de yppige Billeder, uden at der sees noget organisk Sammenhæng mellem Billedet og det, der skal betegnes ved det. De stærke Farver ere vel skikkede til at gjøre et blændende Indtryk paa Mængden af Læserne, men for den dannede Kritik vise de sig netop som en af Digtets svageste Sider.

Det Samme er i lige saa høj Grad Tilfældet med «Frithiofs Saga«, der udkom fuldstændig 1825. Ved dette Digt sattes Kronen paa Tegnérs Berømmelse, og det har baaret hans Ry langt ud i Verden ved at blive oversat paa de fleste europæiske Sprog. Det er overflødigt at bemærke, at det ikke uden egen Fortjeneste har opnaaet en saa

uhyre Lykke, og at det i sine Enkeltheder har Partier af høj poetisk Skjønhed. Men hvad der er dets Svaghed, er dels den ovenfor nævnte Ødslen med Billeder, der ikke voxe naturligt ud af Tanken, dels Uoverensstemmelsen mellem Digtets Stof og dets Plan. Dets Stof er den sentimentale Kjærlighed, og det er vel dette Stof, der har bidraget mest til Digtets Popularitet; dets Plan er derimod Fremstillingen af en Række Scener fra den nordiske Oldtid, fra det kjække Vikingeliv, og mellem dette Stof og denne Plan er der en afgjort Uoverensstemmelse. Det er med Rette blevet sagt, at Frithiof og Ingeborg langt mere ligne et Par Elskende fra Ridder- og Troubadurtiden end fra den nordiske Oldtid, og hvor det paa sine Steder er lykkedes Digteren at skildre denne kraftigt og godt, der falder Digtets Tone ikke sammen med den, dej; klinger gjennem Sangen om de Elskendes Kjærlighed. Men snarere vist nok paa Grund af end til Trods for denne indre Svaghed gjorde »Frithiofs

Saga« en Lykke, som intet andet nordisk Digterværk har kjendt Måge til, og det har ogsaa i sine Enkeltheder saa skjønne Partier, at det bestandig vil hævde sin Plads som en af Perlerne i den svenske Poesi.

Som for at Tegnérs borgerlige Stilling skulde culminere samtidig med hans Digterberømmelse blev han i 1824 valgt til Biskop i Wexiö og maatte saaledes forlade sit kjære Lund, for at overtage en Virksomhed, der var ham mindre kjær end hans Lærerdont og tillige laa mindre for hans Begavelse. I Følge sin Stilling maatte han deltage i det politiske Liv paa Rigsdagen, men kunde ikke finde sig til Rette mellem Tidens liberale Bevægelser og dadlede dem nu og da i Tale og Digt. Han blev paa Grund af disse Forhold mere og mere dragen bort fra Poesien, og hvorvel han udkastede Planer til flere større Digte, som han ogsaa begyndte paa, fuldendte han dog intet af dem; med mindre Arbejder var han vel næsten lige saa rundhaandet som tidligere, men de fleste af dem staae tilbage for dem, der tilhøre den foregaaende Digteperiode; en lysende Undtagelse gjør den før nævnte Tale ved Halvhundredaars-festen i det svenske Akademi, som han alt var bleven Medlem af 1819.

For at gjenoprette sin svækkede Sundhed maatte han 1833 gjøre en Rejse til Carlsbad, der bragte ham i Forbindelse med flere af Udlandets berømte Mænd, men ikke havde den tilsigtede Indvirkning paa hans Helbredstilstand. Denne blev alt mere vaklende, og han udtalte flere Gange sin Frygt for en Sindssygdom. »Gud bevare min Forstand«, hedder det i et af hans Breve. »Der gaaer en Aare af Galskab gjennem min Slægt. Hos mig er den vel hidtil brudt ud i Poesi, som er en mildere Art af Vanvid; men hvo borger for, at den bestandig vil skaffe sig Luft paa denne Maade?« Hans Frygt var ikke grundløs, og han maatte efter Lægernes Raad bekvemme sig til et Ophold i Slesvig Sindssygeanstalt fra Efteraaret 1840 til næste Aars Maj. Efter sin Tilbagekomst kunde han atter overtage sine Kaldsforretninger, men snart svigtede Kræfterne ham atter, og hans sidste Aar hengik under tiltagende legemlige Smerter og aandelig Sløvhed. Endnu en Sang kvad han, en Afsked til Lyren; da denne Svanesang var sunget, brød hans Aand sine Lænker.

Esaias Tegner døde den 2 November 1846 og ligger begraven i Wexiö.

Krigssång för Skanska Landtvärnet.

Hyi pröfvas ej huggande Jemen ännu ?

Hvi klyfvas ej skuggande Hjelmar i tu? Förlorad är tiden I kojornas skygd: Till fältet, till striden För fädernebygd!

Hvad krigiska röster! De komma från öster,

De dåna, som stormen kring fädernestrand. De komma från vester, De objudna gäster.

Till striden, till striden för fädernesland!

Ack! ett folk af stilla herdar, bodde Vi lycksalige i okänd Nord ; Uppå fädrens fält vår föda grodde, Och i fädrens dalar sprang vår hjord.

Våldets slagtningar oss brydde föga, Liksom åskor hörda långt ifrån ; Men de nalkas, — och med blodigt öga

Tittar kriget ner på fjällens son.

De sekelsgamla, De lagbesvurna Verldsformar ramla: Det strömmar en flod Af offerblod Kring verldens urna.

Som en röfvare i natten smögo De förrädiske med bortgömd dolk. Plötsligt deras fanor flögo Bland ett tryggt och fredligt folk. Våra skördar komma de att ströfva, Våra fäders ben att trampa på, Våra qvinnors dygd att röfva, Våra söners kraft att slå.

Oss dalarne nära, Oss kringmura berg: I bröstet är ära, I benen är merg. Vi samlas, vi tåga Till fosterlands värn, Med hjertan af låga, Med händer af jern.

Fritt på pannan segrarn sätte Mången stulen krona opp! Fritt de svaga folken mätte Med sitt blod hans bödlars tropp; — Än har ingen ovän stuckit Ut sitt läger på vår strand, Ingen oväns häst har druckit Källorna i Göthens land. Ännu ledas våra tärnor Till sin brudstol af vår hand, Ännu blicka Nordens stjernor Ner på ett sjelfständigt land.

Blott hjertat är modigt Och viljan är varm, Vi lyfta vår arm Och hämna oss blodigt. Fritt öfver oss hvalf Båd' Ryske och Danske: Vi kaste vår handske Mot ödet sjelf. —

Hvarför mäter icke hjelten Sjelf sin kraft med Svenske mäns! Hvarför vaka ännu Beiten Troget kring en hotad gräns?

Låt dem skicka sina slafvar, Låt dem hvimla kring vår strand ! Inga byten, endast grafvar Få de i de frias land.

Ty Lejonet vakar På jägarens ban, Det ryter, det skakar Sin väldiga man. Det hör inga böner, Det räds intet hot. De osällas söner Dess kula gå mot.

Bojor och blygd de förmätne ärna Oss, som ej frukta, oss, som ej fly. Förr ifrån himlen de stjäla en stjerna, Än de ta bort från vårt land en by. Många de äro: välan, så dricke Jorden de mångas blod — och bli fri! Många? — de stridande räkne vi icke, Endast de slagna räkne vi.

Upp, motorn de krossande Härar med mod! Upp, släckom de blossande Åskor i blod! På sträckande kampar De flykta, — farväl! Förskräckelsen trampar De flyendes häl.

Så länge ännu Carlavagnen vältar De gyllne hjulen omkring nordens zon; Så länge bergen än ge jeru och hjeltar, Så länge står det gamla Sveas thron.

Den fallne skall hvila i Fädernas jord. Hans rykte skall ila i Sjelfständig Nord. Den gamle skall komma På vacklande staf Och lägga en blomma På ynglingens graf;

En flicka med sväfvande Lockar skall gå Och fålla en bäfvande Tår deruppå; En skald skall besjunga, Med hjertat i brand, Den slumrande unga, Som föll för sit land.70 Esaias

Snart stormen tiger, Och solen ler, Och fridén stiger Från himlen ner. Kring bygden skallar Blott fröjd och ro, Och under tallar De frie bo.

Och dagen firas Med dans och lek, Vår panna siras Med krans af ek. Den fyllda kannan Kring laget går, Och ingen annan Är skåln än vår.

Let Eviga.

Väl formar den starke med svärdet sin verld, Väl flyga som örnar hans rykten; Men någon gång brytes det vandrande svärd Och örnarne fållas i flygten. Hvad våldet må skapa är vanskligt och kort, Det dör som en stormvind i öcknen bort.

Men Sanningen lefver. Bland bilor och

svärd

Lugn står hon med strålande pannan. Hon leder igenom den nattliga verld, Och pekar alltjemt till en annan. Det Sanna är evigt: kring himmel och jord Genljuda från slägte till slägte dess ord.

Det Rätta är evigt: ej rotas der ut Från jorden dess trampade lilja. Eröfrar det Onda all verlden till slut, Så kan du det Rätta dock vilja. Förföljs det utom dig med list och våld, Sin fristad det har i ditt bröst fördold.

Och viljan, som stängdes i lågande bröst, Tar mandom, lik Gud, och blir handling. Det Rätta får armar, det Sanna får röst, Och folken stå upp till förvandling. De offer, du bragte, de faror, du lopp, De stiga som stjernor ur Lethe opp.

Och dikten är icke som blommarnas doft, Som färgade bågen i skyar. Det Sköna, du bildar, är mera än stoft, Och åldren dess anlet förnyar. Det Sköna är evigt: med fiken håg Vi fiska dess gullsand ur tidens våg.

Så fatta all Sanning, så våga all Rätt, Och bilda det Sköna med glädje! De tre dö ej ut bland menskors ätt, Och till dem från tiden vi vädje. Hvad tiden dig gaf må du ge igen, Blott det Eviga bor i ditt hjerta än.

Sången.

Har du betraktat diktens lunder Med gyllne frukt i löfvens skygd? Och silfverbäckar gå derunder Och leka i den gröna bygd. Hur skönt de glada landskap skifta I morgonrodnan purpurfärg! Hur hoppets gröna fanor vifta Uppå de solbeglänsta berg!

Hvi klagar skalden då? Hans flamma Är hon ej gode Gudars lån? Hvi sörjer han, den otacksamma, Det Edén, han ej drefs ifrån? Har han ej qvar ännu dess dalar Med grönklädd vår, med gyllne höst? Och sjunga ej dess näktergalar Alltjemt ur djupet af hans bröst?

Med himmelsk fröjd den gudasände Omfamnar lifvet som en brud. Hvar inre syn, hans hjerta tände, Han präglar ut i bild och ljud. Den verld, som i hans barm låg fången, Se, fram i dagen har hon gått. En evig längtan är ej Sången, Han är en evig seger blott.

Gif akt! Den höga Genius svingar Med klang utöfver haf och jord, Med morgonrodnaden till vingar, Med manteln af en Majsky gjord. Så glad som fåglens morgonqvitter, Så stark, som åskan, då hon slår, Och evighetens cirkel sitter, Bland rosor gömd, omkring hans hår.

Han vet ej af den mörka sagan Om trånad utan mod och hopp. Han känner ej den veka klagan, Ej missljud, som ej lösas opp. Hans saknad är en flod, som brusar Melodiskt mot det sökta haf; Hans suck är vindens lek, som susar Emellan blomstren på en graf.Esaias

Tegnér.

Hans tempel står i ljus och lågor, En källa sorlar rid dess mur: Från tidens botten gå dess vågor, Och skalden dricker kraft derur. Mot hvarje qval, hans hjerta sårar, Dess helsodryck en läkdom fått. Den källan är ej jordens tårar, Nej, hon er himlens spegel blott.

Välan, ur källan vill jag dricka Med mod, om jag är drycken värd. Med friska ögon vill jag blicka Omkring mig i den sjuka verld. Den gyllne lyran skall ej klinga Om qval, dem sjelf jag diktat har, Ty skaldens sorger äro inga, Och sångens himmel evigt klar.

Så länge öfver tappra fäder Det stjernerika grafhvalf hängs. Så länge friska nordanväder Än sjunga Sveas barn till sängs: — Så länge Nordens bröst bevare Sin undersköna stämmas gång, Och berg och dalar återsvare Den manliga, den Svenska sång!

Halkan.

Verldens gång utför mitt fönster Jag en stund betrakta skall. Akten er, J dagens mönster! Som ett glas står gatans svall. Det är farligt, Skynden varligt! Verlden bringar er på fall.

Se, der går en stjern prydd herre. Aj, Hans Nåd, han föll omkull. Hela himlens här, dess värre, Rullar i den låga mull. Kryp och bocka, Plocka, plocka Himlakartan åter full!

Unga sköna! foten slinter, Akta! ack, re'n är det skedt. O hvad rosor i vår vinter, O hvad liljor himlen gett! Stackars tärna, Rodna gerna!

Res dig, jag har intet sett.

Med ett Peru uppå fracken Och en kantschu i sin hand, Kommer hjelten, men i backen Tumlar han för kung och land. Värjan brister, — Hvad du mister För ett värn, mitt fosterland!

Ers Högvördighet, predika Ej om Adams fall så torrt! Se, der ligger Doktorn lika Som de andra innan kort. Doktorshatten Far för katten, Grip den, lärdomen blås bort.

Hvilken diger fru på moden! Det blef jordskalf, om hon föll. Ve, der ligger slagtarboden, Gud ske lof, att gatan höll. Mutter fryser. Hu! jag ryser,

Stackars gumma, hur du föll!

En af dagens vittra hjeltar Kommer der, så smal och lätt, Ett Genie! men se, han vältar, Sjelfva snillet går ej rätt. Men i fallet Höres skallet Af en splitterny Sonnet.

Se, två Recensenter mötas, Vidtberömda för talang. Deras pannor sammanstötas, Hör ni bara, hur det klang! Nya, gamla Skolan ramla'; Amen, Amen, jorden sang.

Dock — jag vill ej stå här Mina bröder till förfång. Ut ibland dem jag mig tränger, Ännu är dock dagen lång; Men till natten Slår jag vatten Öfver gatan än en gång.72

Esaias Tegner.

Polarresan.

Trött att gissa och att fråga. Forskarn vill till polen tåga. Icke vill den djerfve stanna Förr'n han står på jordens panna. Och ur varelsernas graf Mäter jord och himmel af.

Nu på Nordens haf han gungar. Sjökon solar sina ungar På ett isberg. Hvita björnen Brummar der, der fiskar örnen. Tunga hvalen, lik en ö, Välter i den vreda sjö.

Men det nedslår ej hans tankar, Högst i norr han kastar ankar Vid en landfast is. »J bröder, Här, så länge nordsol glöder, Vänten mig. Till polen än Har jag hundra mil igen.«

Med kompassen uti handen Far han från den frusna stranden. Mjell är tusenårig drifva, Blank är isens silfverskifva. Solen i en evig ring Dansar himmelen omkring.

Hvilken slätt! En grafhäll, skuren Af albaster för naturen! Här har intet väsen andats Alltse'n skapardagen randats. Lif ej rör sig, växt ej gror; Tystnan här hos döden bor.

Dock han viker ej tillbaka. Trött att vandra och att vaka, Hugger han i isens hällar Sig en säng, och, svept i fållar, Slumrar som ett vilddjur der, Målet med hvar stund mer när.

Ändtligen till polen når han. Segrande på toppen står han Utaf axeln. Hur det brusar Utur djupet! Huru susar Klotets tunga massa, svängd, Gnisslande, kring axelns längd!

Nu förfärad och förlägen Ser han efter återvägen. Ve! hvad trollmakt honom fäster! Hvar är öster nu och vester? Hvar är söder? Hvar är norr? Ingen utväg! intet sporr!

Och en röst ur djupet ryter: »Dåre, som med vishet skryter! Punkten, hvarkring verldar vandra. Har ej väderstreck som andra. Döden blott dess nycklar har. Har du nått den, så blif qvar!«

Med hvar stund blir skuggan längre. Med hvar stund blir cirkeln trängre, Som kring fästet solen målar, Tills hon gömmer sina strålar. Men den stolte vises Jag Fryser der till dommedag.

Carl XII.

Kung Carl, den unga hjelte, Han stod i rök och dam. Han drog sitt svärd från bälte Och bröt i striden fram. »Hur Svenska stålet biter, Kom, låt oss pröfva på! Ur vägen, Moscoviter, Friskt mod, J gossar blå.«

Och en mot tio ställdes Af retad Vasason. Der flydde, hvad ej fälldes; Det var hans lärospån. Tre konungar

tillhopa Ej skrefvo pilten bud. Lugn stod han mot Europa, En skägglös dundergud.

Gråhårad statskonst lade De snaror ut med hast: Den höga yngling sade Ett ord — och snaran brast. Högbarmad, smärt, gullhårig, En ny Aurora kom : Från kämpe tjugeårig Hon vände ohörd om.

Der slog så stort ett hjerta Uti hans Svenska barm, I glädje som i smärta, Blott för det Rätta varm. I med- och mot-gång lika, Sin lyckas öfverman, Han kunde icke vika, Blott falla kunde han.Esaias Tegnér. 73

Se, nattens stjernor blossa På grafven längese'n, Och hundraårig mossa Betäcker hjeltens ben. Det herrliga på jorden, Förgänglig är dess lott! Hans minne uti Norden Är snart en saga blott.

Dock — än till sagan lyssnar Det gamla sagoland, Och dvergalåten tystnar Mot resen efterhand. Än bor i Nordens lundar Den höge anden qvar: Han är ej död, han blundar, Hans blund ett sekel var.

Böj, Svea, knä vid griften, Din störste son göms der. Läs nötta minnesskriften, Din hjeltedikt hon är. Med blottadt hufvud stiger Historien dit och lär, Och Svenska äran viger Sin segerfana der.

TJr „Axel".

Det var en afton. Qvällen låg Och drömde på sin bädd i vester, Och tysta som Egyptens prester Begynte stjernorna sitt tåg. Och jorden stod i stjerneqvällen Lycksalig som en brud, som står Med kronan i de mörka hår, Och ler och rodnar under pellen. Af dagens lekar trött och varm, Najaden stilla låg och myste, Och aftonrodnan satt och lyste, En präktig ros, i hennes barm, Hvar kärleksgud, som legat bunden När solen sken, blef lös och red På månens strålar upp och ned Med pil och båge genom lunden, Den dunkelgröna äreport, Der våren nyss sitt intåg gjort. Ur ekarna slog näktergalen; Den sången klingade i dalen Så öm, så oskuldsfull, så ren. Som något qväde af Franzén. Det var som om naturen sade, Att nu sin herdestund hon hade, Så lifligt och så tyst ändå,

Du kunde hört dess hjerta slå. —

Då gingo med förtjusta sinnen

Bredvid hvarann de unga två:

Som brudpar vexla ringar, så

De vexlade sin barndoms minnen.

Han talte om de glada dar,

Då i sin moders hus han var,

Det furutimrade, det röda,

Som stod bland tallar högt i Nord,

Och om den kära fosterjord,

De kära syskon, alla döda.

Han talte om, hur mången gång

Den gamla, djupa kämpesång,

De läderbundna sagoskrifter,

Hans längtan väckte till bedrifter,

Och hur i drömmen mången natt,

En kämpe utaf stål, han satt

På tolffots höge gångarn Grane

Och red, som Sigurd Fofnisbane,

Igenom Vafurlågor hän
Till Minnets mö, hvars borg på fjällen
Stod flammande i månskensqvällen
Uti en lund af lagerträn.
Qväft blef hans bröst, qväf blef hans kammar,
Han flydde mellan skogens stammar
Och steg med barnslig glädje opp
Till örnen uti furens topp,
Och gungade för nordanvinden ;
Det svalkar hjertat, svalkar kinden.
O! den som finge åka i
Den vagn af moln, som far förbi,
Och draga fjerran öfver fjärden
Långt bort uti den sköna verlden,
Der segren vinkar, ryktet står
Med krandsen för den tappres hår,
Och der kung Carl (han har allenast
Sju och ett halft år mer än du)
Med svärdet plockar kronor nu
Och, gudasköpt! ger bort dem genast.
Vid femton år min moder höll
Mig längre ej, med gråt jag föll
Till hennes barm, och drog till Polen.
I lägret se'n mitt lif försvann,
Och troget som en vakteld brann
Det bland kanonerna och stålen.
Men såg jag fåglarna ibland,
Som närde sina små och smekte,
Såg jag ett barn, som låg och lekte
Bland blommorna vid bäckens rand;
Då syntes tomt mig krigets dunder,
Och fridens bilder växte strax
Uti min själ, med gyllne ax,
Med glada barn, med gröna lunder.
Och vid en stilla hyddas dörr
En flicka stod, och qvällens flamma

Låg på dess anlet, just det samma,

Jag stundom sett i drömmen förr.

774

Nu på en tid de bilder fara Beständigt kring uti ruin själ: Jag sluter ögat, och likväl Jag ser dem lefvande och klara, Och flickan, som står midt deri, Hon är din spegelbild, Marié!«

Förvirrad svarade Maria: »Hur lycklig likväl mannen är! Den starke ingen boja bär, Han hör från början till de fria, Och farans tjusning, ärans glans, Och jord ocli himmel äro hans. Men qvinnans öde det är gifvet Till mannens bihang genom lifvet, Förbindningen uppå hans sår, Förgäten sedan de grott samman: Hon offret är, han offerflamman, Som präktig emot himlen går. — Min fader föll i Czarens härar, Jag minnes knappt min moders bild, Och öcknens dotter växte vild I detta slott, der slafven ärar I herrskarns nycker, som ban tål, Sin egen uselhets idol. Ett ädelt sinne måste vämjas Vid väsen, som så villigt tämjas. Såg du uppå oändlig slätt Vår sköna, vilda gångar-ätt? Som hjelten modig, lätt som hinden, Hon hörer ingen herre till; Med örat spetsadt står hon still Och vädrar faran, vänd mot vinden, Och plötsligt i ett moln af dam Hon jagar öfver fälten fram, Och strider sina egna strider Med oskodd hof, och gläds och lider. »J öcknens fria barn, hur sällt, »Hur skönt ert lif på gröna fält!« Så ropte jag, och bad detn bida Hvar gång min gnäggande Tatar, En betslad slaf, mig lydigt bar Vid sina fria bröders sida; Men skaran lydde ej, och gick Förbi oss med föraktlig blick. Odrägligt för min fria anda Blef slottets evigt enahanda; Och kriget har jag flitigt lärt Mot skogens ulf, mot bergens gamar, Och ofta köpt ur björnens ramar Ett lif, som då blef något värdt. Men ack! Natur, vi öfvervinna Ej dig: i hydda som på thron, Som sömmerska, som amazon, Din qvinna blir ändå en qvinna,

En ranka vissnad, om ej stödd,

Ett väsen, hvartill hälften felas:

Hon har ej sällhet, som ej delas,

Och hennes fröjd är tvilling född.

Det klappar i min venstra sida

En oro, ljuf ändå att lida,

En längtan till, jag vet ej hvad,

Så smärtsam och ändå så glad.

Den har ej gräns, den har ej syfte;

Det är, som om mig vingar lyfte

Från jorden, från det låga grus,

Till stjernorna, till Gudars hus;

Och åter som jag fölle neder,

J kära varelser, till eder,

J trän, som jemte mig växt opp,

Du kulle med din blomstertopp,

Du bäck med dina kärlekssånger!

Jag hört, jag sett er tusen gånger,

Men liknöjd som en bildstod ser, —

Nu först, nu först jag älskar er.

Det är mig sjelf jag älskar minder,

Det är en känsla mera hög,

Mer ren än förr, alltse'n — . .« Här flög

En rodnad öfver jungfruns kinder,

Och meningen, som ej fick slut,

Uti en halfsuck taltes ut. —

Och näktergalen slår i skogen, Och månen står bak skyn och lyss; Och med en lång, en evig kyss, Som lifvet varm, som grafven trogen, Upplöstes deras själar i En enda salig harmoni. De kysstes som, när offret brinner, Två flammor kyssas; de bli en, Som strålar med ett högre sken Och närmare mot himlen hinner. För dem var icke verlden till Och tiden i sin flygt stod still. Ty hvarje stund i dödligheten Af tiden mäts och har sin gräns, Men dödens kyss och kärlekens De äro barn af evigheten. De lycklige! Om jorden all Gått opp i rök, ej cle sett flamman, Och fästet kunde störtat samman, De hade icke hört dess fall. Som Söderns Genius och Nordens Med mund mot mund de hade stått, Och icke vetat, att de gått Till himlens salighet från jordens.75 Esaias Tegnér.

Ur „Frithiofs Saga".

I. Ingeborgs klagan. Nu är det höst,

Stormande häfver sig hafvets bröst. Ack, men hur gerna jag sute Ändå derute!

Länge jag såg

Seglet i vester, det flög på sin våg. Ack! det är lyckligt, får följa Frithiof på bölja.

Bölja, du blå,

Svåll ej så högt! det går fort nog ändå. Lysen, J stjernor, och sägen Seglaren vägen!

När det blir vår,

Kommer han hem; men den älskade går Ej till hans möte i salen, Icke i dalen;

Ligger i mull

Bleknad och kall för sin kärleks skull ; Eller hon klagar och blöder, Offrad af bröder. —

Falk, som han glömt!

Du skall bli min; jag vill älska dig ömt. Sjelf vill jag mata för ägarn Vingade jägarn.

Här på hans hand Virkar jag in dig i dukens rand: Vingar af silfver och rika Guldklor tillika.

Falkvingar tog

Freja en gång och kring rymderna drog, Sökte i norr och i söder Älskade Öder.

Länte du ock

Vingarna ut, de ej bure mig dock. Döden allena mig bringar Gudarnas vingar.

Jagare skön,

Sitt på min skullra och blicka åt sjön! Ack! hur vi längte och blicke, Kommer han icke.

När jag är död,

Kommer han säkert; minns då hvad jag bjöd: Helsa och helsa du åter Frithiof, som gråter!

II. Frithiof och Björn. Frithiof.

Björn, jag är ledsen vid sjö och våg, Böljorna äro oroliga sällar. Nordens de fasta, de älskade ijällar Locka med

underlig makt min håg. Lycklig är den, som hans land ej förskjutit, Ingen förjagat från fädernas graf! Ack! för länge, för länge jag flutit Fridlös omkring på det vilda haf.

Björn.

Hafvet är godt, det må du ej klandra; Frihet och glädje på hafvet bo, Veta ej af den vekliga ro, Älska alltjemt att med böljorna vandra. När jag blir gammal, vid grönskande jord Växer jag också väl fast som gräsen. Nu vill jag kämpa och dricka om bord, Nu vill jag njuta mitt sorgfria väsen.

Frithiof.

Isen har nu dock oss jagat i land, Rundt kring vår köl ligga vågorna döda: Vintern, den långa, vill jag ej föröda Här ibland klippor på ödslig strand. Ännu en gång vill i Norden jag jula, Gästa kung Ring och min röfvade brud; Se vill jag åter de lockarna gula, Höra dess stämmas, de älskade ljud.

Björn.

Godt, jag förstår dig: kung Ring skall röna Vikingahämnden är föga blid. Kungsgård vi tända vid midnattstid, Sveda den gamle och röfva den sköna. Eller kanhända på vikingavis Aktar du drotten en holmgång värdig, Eller han stämmes till härslag på is: — Säg, hur du vill, jag är genast färdig.

Frithiof.

Nämn mig ej mordbrand och tänk ej på krig! Fredlig till kungen min kosa jag ställer. Han har ej felat, hans drottning ej heller, Hämnande Gudar ha straflåt mig. Litet har jag att på jorden hoppas, Vill blott ta afsked af den jag har kär, Afsked för evigt! När lunderna knoppas, Kanske ock förr, är jag åter här.

Björn.

Frithiof, din dårskap jag aldrig förlåter. Klagen och suck för en qvinnas skull! Jorden, tyvärr! är af qvinnor full, Miste du en, stå dig tusen åter.

Vill du, så hämtar jag dig af det kram Hastigt en laddning från glödande Söder, Röda som rosor och spaka som lam; Se'n dra vi lott, eller dela som bröder.

Frithiof.

Björn, du är öppen och glad som Frej, Tapper att strida och klok att råda; Odén och Thor, dem känner du båda, Freja, den himmelska, känner du ej. Icke om Gudarnas makt må vi tvista: Akta dig, väck ej den evigas harm! Fort eller sent hennes slumrande gnista Vaknar i Gudars och menniskors barm.

Bj örn.

Gå dock ej ensam! din hemväg kan stängas. Frithiof,

Ej går jag ensam, mitt svärd följer med. B j örn.

Minns du, hur Hagbart blef hängd i träd? Frithiof.

Den, som kan tagas, är värd att hängas. Bj örn.

Stupar du, stridsbror, jag hämnar dig väl, Ristar väl blodörn pä Frithiofs bane.

Frithiof.

Onödigt, Björn! den galande hane Hör han ej längre än jag; farväl!

Tid Svenska Akademiens femtiåra minneshögtid.

Jag stod på stranden under kungaborgen, När dagens oro ändtlig somnad var, Och öde voro gatorna och torgen,

Och på kung Gustafs stod sken månen klar. Der låg ett uttryck i de milda dragen Som när det åskat i en fredlig dal, Och Hjelten var der, men jemväl Behagen, En segerkrans, men som bland blommor

tagen,

En blick till hälften örn, till hälften näktergal.

Förunderliga makt, som konstnärn äger! Se anden färdig så till strids som sångs, En bild, som oss sin egen saga säger, En lefvande Gustaviad i brons!

Ja, sådan var han, när han kom ur striden, Men sådan äfven, när han göt sin själ I folket in, bland konsterna och friden, Ty store andar ge sin form ät tiden, Och Gustafs tidehvarf bär Gustafs drag

jemväl.

Min barndom föll uti hans solskensstunder, Jag mins den tiden: hur den är mig kär, Med sin förhoppning, sina sångar-under Och alt det nya lif, som rördes der ! Det var som våren, när hans värma droppar Ur blånad sky och löser vintrens tvång: Då leka djur, då svälla lundens knoppar, Och kinden färgas, menskohjertat hoppar Och allt omkring är lust och mod och fågelsång.

De gamle Carol i ner hade somnat I blått och kyller, ifrån splitets dar, Som allt försökt och ingenting fullkomnat, Då ingen kung och ingen ära var. Hvad Norden evigt vill, en kung, som känner Sin egen kraft, stod åter fram i glans, Och der vardt ordning ibland frie männer, Och makt och lydnad blefvo åter vänner, Och allt var gladt och tryggt vid tanken, att han fanns.

I purpur satt förtjusaren på thronen, Och spiran var en trollstaf: med hvar stund Der växte nya hjertan i nationen Och nya blommor, fast påjernmängd grund. Vår gamla dröm om bragder och om ära Förflyttades till någon fredlig trakt. Der ek och lager sina kronor bära, Och milde Vise ljus och seder lära, — Och Styrkan skar sitt skägg, och Vettet blef en makt.

Den Svenska äran bröt sig nya banor I tankens obesökta land: Linné Stod segersäll bland sina blomsterfanor, Oskyldig, älskvärd, konstlös liksom de. Melanderhjelm beräknar himlafärden För månens skifva, för planetens ring, När Scheele skedar skapelsen i härden, Och Bergman drar grundritningen till

verlden,

Och häfdernas rnystér ransakar Lagerbring.

Och här, der Mälarn gjuts i Östervågor Och kungastaden midt i skogen är, Hvad sydligt lif inunder norrskenslågor, Hvad sångartempel på de öde skär! Det språk, hvars toner ligga midt emellan77 Esaias Tegnér.

Hvad Norden djupt, hvad Södern klangfullt

har,

Ett bortglömdt barn, som kom i samqväm

sällan,

Steg fram och speglade sin bild i källan Och häpnade att se, hur högt, hur skönt

det var.

Och då sjöng Gyllenborg, en mäktig

ande,

Fast stundom rimfrost på hans vingar läg. Ack, klippor finnas der vi alla strande, Och äfven dikten har sin frusna våg. Men stark var bågen, som den ädle spände, Och pilen skarp, som sökte opp sitt mål, Och allt hvad menskohjertat djupast kände Steg fram och gret i menniskans elände, En djup, oändligsuck, vårt slägtes modersmål.

Bredvid hans sida, drömmande och stilla, Satt Creutz och band på rosor utan tagg, Och diktade om Atis och Camilla En sång af vestanvind och morgondagg. Den Sången är en dröm ur gyllne åren, En gång i lifvet af hvart hjerta drömd, Fast ej så skön, fast ej så himlaboren: En sång så ljuf som lärkornas cm våren, Öm, enkel, oskuldsfull — och derför är han glömd.

Gif plats, gif plats , ty Nordens vingud

nalkas,

Och sången svärmar kring hans vigda mund. Hör hur ban skämtar, se hur gladt han skalkas Bland nymferna uti den gröna lund. Men ack! hans glädje ligger ej i kannan, Ej i idyller, som han kring sig strött; Hans druckna öga söker än en annan, Och märk det vemodsdraget öfver pannan, Ett nordiskt sångardrag, en sorg i rosenrödt.

J Djurgårds-ekar susen vänligt öfver Den störste sångarns bild, som Norden bar! Det fins ej tid, som dessa toner sofver, Det fins ej land, som deras like har. En sång, som växer vild, och likväl ansad, Bär konstens regel, men försmår dess tvång, Till hälften medvetslös, till hälften sansad, En gudadans på gudaberget dansad Med Faun och Gratie och Sångmö på en gång!

Dernäst hör Lidner: »grafvens portar

knarra

»På tröga gångjern, domen förestår, »Och lampans matta sken på marmorn darra, »Och midnattsklockan ifrån tornet slår.« Förstörd, förvissnad före mogningsstunden,

En rik, men sönderbruten harmoni, En Genius, ack! för djupt i stoftet bunden, Hur ömt begråter han i lagerlunden Hvar likes qval: du hör hans eget deruti.

Men som en stilla sommarqväll på landet, När daggen darrar uti blomsterskåln, Och aftonrodnan knyter rosenbandet Kring vesterns lockar, kring de lätta moln: På ängen samla sig till dans de unga, De gamle till rådplägningar i byn, Sitt matta guld i vinden skördar gunga, Hvar blomma doftar, alla fåglar sjunga, Och frid och salighet se ner ur aftonskyn:

Så är det i din sång, o Oxenstjerna, Italiens himmel öfver Nordens berg ! Din sångargratie är en sydlig tärna, Och sydlig äfven glöden af din färg. Hvad solglans ligger öfver dagens stunder, Hur klangfull lian genom skörden går, Och hoppet, lifvets tröst och diktens under, Hur blef det diktadt under furulunder! Jag undrar mången gång, men gläds, att du var vår.

Och Kellgren, som »af skönhet och

behagen

»Oss än en ren och himmelsk urbild ger!« Se'n nya skapelsen stått fram i dagen. Hvad ha vi andra till att skapa mer? Hur klingar Svenska lyran i hans händer, Hur ren hvar ton, hur skär, hur silfverklar! Ack! i mitt öra, hvart jag också länder, Den diktens grundton ständigt återvänder, En dunkel melodi ifrån min barndoms dar.

Men hvad är lyrisk klang på silfvervågor, Och evig blomdoft uti blånad luft? Den ädle skalden har ock andra frågor, Och skönhet vill han, men jemväl förnuft. När Kellgrens snille slog de stora slagen, De blixtrande, för sanning, rätt och vett, I skämt och allvar, hur det flög för dagen Kring land och rike, och en hvar betagen Sprang upp och undrade, att han ej förr

det sett!

Roms sångargudar flyttade till Norden Med Adlerbeth, — en Romare i slägt Med dem till andan, icke blott till orden, — Och tjuste åter i sin nya drägt. Och Rosenstein, så hög som han till sinnes, Så klassisk, bandet uti sångens krans, Fast icke sjelf en sångare, — hvar finnes Den Svenske skald, som ej med tårar minnes En själ så ljus, så ren, så faderlig, som hans?78

Esaias Tegnér.

Och han, som slöt den långa sångarraden Och lefde länge för att sörja den, En rosenkrans med taggar mellan bladen, Behagens, skämtets, tankens, Gu stafs vän: Han, som bar kronan i de vittras gille, En lagrad veteran i Vettets sold, Kanske ej främst som skald, men främst som

snille,

Som ville ädelt, kunde hvad han ville, Den blinde siaren Tiresias-Leopold!

Jag sjöng hans drapa, Minnets döttrar

sjunga

En dag, och bättre, hvad han Sverge var, Ty der bor oväld uppå framtids tunga, Och all förtjenst till slut sin krona har. Han stod emellan tvenne sångartider, Den enas varning och den andras stöd, Men tid och sansning kämpade hans strider, Tills solen bröt utur sitt moln omsider Och sjönk förstorad ner i gull och purpurglöd.

De gamla gyllne lyrorna ha tystnat, Och deras klang är klandrad eller glömd. Till många toner ha vi sedan lyssnat, Och strängt är Gustafs sångarskola dömd. Naturen vexlar, äfven snillet träder I vexladt skick för skilda tider fram, I Grekisk enkelhet, i galakläder, Med lejonman, med skiftrik turturfjäder, Men ett dess väsen är: väl den, som det förnam!

Der låg ett skimmer öfver Gustafs dagar, Fantastiskt, utländskt, flärdfullt om du vill. Men det var sol deri, och, hur du klagar, Hvar stodo vi, om de ej varit till? All bildning står på ofri grund till slutet, Blott barbariet var en gång fosterländskt ; Men vett blef plantadt, jernhårdt språk blef

brutet,

Och sången stämd, och lifvet menskligt njutet, Och hvad Gustaviskt var blef derför äfven

Svenskt.

J höge skuggor, ädle sångarfäder, Jag lägger kransen på ert stoft i dag. En efter annan bland oss alla träder Snart opp till eder uti stjernstedt lag. Der låt oss sitta och se ner till Norden, Förtjuste af hvad skönt som bildas der, Och strof - vis om hvarannan sätta orden Till stjernmusiken om den fosterjorden, Som väl förgätit oss, men dock är oss så ki

Afsked till min lyra.

Farväl, min lyra! Ja, nu är det slut. Lägg dig och sof, nu ha vi sjungit ut. För dina toner mina sorger veko, Som Sauls fordom, och af dem ljöd eko I månget godt och bättre bröst än mitt. Men tystna nu! Hvarann vi äro qvitt.

Jag Svea sjungit, jag har Frithiof sjungit, Natur och Gud och menskor sjöng jag glad : Egentligt lefde jag blott, då jag qvad. Från norr till söder vinden ofta sprungit, — Och mången ta gg mitt arma hjerta stungit, Men mången ros ock läkt mig med sitt blad. Jag vet ej rätt, så som min lefnad skridit, Om mer jag fröjdats, eller mer jag lidit.

Mit vapen var du: jag har intet annat. Du var min sköld: jag ingen annan haft. Vi gått på äfventyr, och ha ej stannat, Förr'n vi eröfrat verlden med vår kraft. Men vapenskölden man vid grafven krossar; Den siste af min slägt mig ändtligt Gud

förlossar.

Farväl, du dikt, du själ utaf min själ, Farväl, du himlaburna, långt farväl! Jag måste hän, jag får ej längre stanna. D u var mig allt, det Goda som det Sanna. Jag haft dig kär för allt och öfver allt, Och uti himlen än jag skymtar din gestalt.

Den dag skall komma, då utur min aska En skald skall uppstå för att sjunga ut 1 slag, som klinga, uti toner raska, Hvad jag ej hunnit, förr'n min kraft tog slut, Hvad stort och ädelt i det nordanländska Som återstår ännu, det väldiga, det Svenska.—

Farväl! jag slutar der jag börjat har, Farväl, du dikt, som verklighet mig var Och lifvets lif och evighetens kärna;

Jag skiljs från dig, fast jag ej skiljes gerna. Det blifver sent, J bröder! Dock en gån g Farväl och afsked må på jorden stanna. Farväl, farväl! Skiljsmässan blir ej lång. Förvissna, Febi lager, på min panna, Dö på min tunga, du min sista sång! BERNHARD SEVERIN INGEMANN,

utvivlsomt den af de danske Digtere, hvis Poesi er trængt dybest ned i Folket, blev født den 28 Maj 1789 i en Præstegaard paa Falster. I hans fredelige Hjem, hvor han var det yngste af ni Børn, udgik der fra Faderen en streng christelig Aand, der dog ingenlunde banlyste uskyldig Glæde og Munterhed fra den kjærlige Familiekreds. Desværre mistede Bernhard allerede i sit ellevte Aar sin Fader, hvis Minde han altid dvælede ved med den største Hengivenhed, og Moderen valgte nu Slagelse til Bosted, nærmest af Hensyn til Bernhards Skoledannelse. Hun kunde dog med Lethed have gjort et bedre Valg, thi den lærde Skole i Slagelse var paa denne Tid i en saa anarchisk Tilstand og Disciplinen saa slet, at man maa undres over, at der dog frelstes nogle dygtige Elever ud af denne almindelige Fordærvelse. Blandt disse var Ingemann, der blev Student 1806 og nu skulde fortsætte sin Læsning i Kjøbenhavn.

I denne blev han afbrudt ved den store Begivenhed 1807: Kjøbenhavns Bombardement. Den lille og spinkle Ingemann tog lige saa godt som de øvrige Studenter Bøssen paa Nakken og var fra Volden Øjenvidne til den Ødelæggelse, som de engelske Bomber anrettede. Da han blev afløst, gik han tankefuld hjem til sin Bolig, men idet han vilde gaae op ad Trappen, raabte en Matrosdreng leende til ham: »Hele Huset er gaaet ud, Herre!« Som alle de omliggende Steder var Ingemanns Bolig ogsaa brændt, og saa vel hans Bohave som hans første Digte vare gaaede op i Luer.

Men snart havde han en ny Digtsamling færdig, som han udgav 1811. Foruden et østerlandsk Eventyr »Parizade« indeholdt den lyriske Digte og Ballader, hvis Særkjende er en sværmerisk elegisk Tone og en fremherskende Tilbøjelighed for gruopvækkende Emner. Digtene lignede Digteren, som han var paa den Tid; han befandt sig i en sygelig, lidende Tilstand, der syntes saa betænkelig, at hans Venner betragtede ham som Dødens sikkre Bytte; hans angrebne Nervesystem gjorde ham endnu mere følsom, end han allerede var af Naturen, og skræmmede hans Phantasi hen i Livets Natskygge. Men disse Digte tiltalte i høj Grad Tiden, hvis aandelige Sundhedstilstand ej heller var den bedste, og de gjorde megen Lykke, især hos Damerne. Han skyldte dem, at en ung, følelsesfuld Kvinde, der fandt sin Sjæl sympathetisk berørt af den unge Digters sværmeriske Kjærlighedslængsel, knyttede sin Skjæbne til hans og gjennem et helt langt Liv blev ham en trofast Ledsagerinde. Sin overstrømmende Kjærlighedslykke gav han Luft i nye Digte, og allerede Aaret efter udkom et80

nyt Bind, der tillige indeholdt et persisk Eventyr paa Vers »Gangergriffen« og det dramatiske Digt »Mithridat«. Samme Aar vändt han Universitetets Guldmedaille for Besvarelsen af dets æsthetiske Prisopgave om Forholdet mellem Digte- og Talekonsten. Det følgende Aar udkom under Titelen »Procne« et Bind lyriske Digte og Romancer, der sluttede med Tragedien »Turnus« og Kjærlighedsromanen »Varners poetiske Vandringer«, i hvilken sidste Digteren skildrer sit eget Hjertes Historie og gjennem en stedse stigende Scala af Sentimentalitet naaer op til en saa svimlende Spidse, at han rent taber Fodfæstet paa Jorden og svæver i den reneste Ætherregion. 1814 udkom det store episke Eventyrdigt »De sorte Riddere«, der imidlertid er mere speculativt end episk anskueligt, idet det søger at udvikle en idealistisk Verdensanskuelse gjennem en Række symbolske Handlinger, udførte af allegoriske Personligheder, der savne alt Slægtskab med Eposets Objectivitet.

Ingemann selv betegner dette Digt som Afslutningen af sin første Digterperiode, og han characteriserer denne som fortrinsvis lyrisk med episk og dramatisk Tendens. Hvad der udmærker disse Ingemanns første Arbejder er en smuk Form, der især fremtræder som en let og flydende Versification; deres Svagheder ere angivne ovenfor og kunne i Korthed sammenfattes som Mangel paa Begrændsning i Følelsens Herredømme, Sää ät den ofte bliver til Føleri, og en fremherskende Tilbøjelighed til at lade Ideerne fremtræde som Symboler og Allegorier, i Stedet for at lade dem udfolde sig gjennem levende Væseners Udvikling og Handling. Den tomme Symbolik var endog selve Samtiden for indholdsløs, saa at til Exempel »De sorte Riddere« aldrig formaaede at trænge igjennem; derimod faldt Digterens overdrevne Følsomhed aldeles sammen med Tidens eget Hang og bidrog mest af Alt til

at gjøre ham saa populair, at den opgaaende Stjerne en Tid lang endog syntes at skulle overstraale Oehlenschläger.

Ingemanns anden Digterperiode er nærmest lyrisk-dramatisk, dette forstaaet baade saaledes, at han i dette Afsnit af sin Digtervirksoinhed producerede saa vel Lyrik som Drama, og saaledes, at han indenfor det Dramatiske ikke formaaer at tilbagetrænge et fremtrædende lyrisk Element. Hans store Frugtbarhed frembragte i Løbet af otte Aar ikke mindre end ni dramatiske Arbejder foruden en Mængde Digte og Fortællinger. Af hans Dramaer gjorde Tragedien »Blanca« en saa stormende Lykke paa Scenen, at den omsider gav Stødet til et Forsøg paa at bringe Publicum til at holde Maade med den alt for overdrevne Begejstring. I Modsætning til den fuldstændig panegyriske Omtale, som Ingemanns tidligere Lærer, Professor Jens Møller, bestandig ydede sin forhenværende Elevs Arbejder, leverede Peder Hjort en skarp Kritik af disse, og samtidig hermed rettede J. L. Heiberg i sin satiriske Comedie »Julespøg og Nytaarsløjer« et vittigt Angreb mod den forgudede Digter og hans forgudende Publicum. Ingemanns bløde Sind følte sig haardt krænket ved denne første litteraire Modgang, men han tog dog ikke til Gjenmæle, hvorimod Grundtvig paa hans Vegne blev indviklet i en litterair Strid med Heiberg. En Rejse, som Ingemann blev sat i Stand til at foretage, rev ham paa en velgjørende Maade ud af de litteraire Kampe, der drejede sig om hans Værd og Betydning.

Efter en Udflugt til Rhinen og et kort Ophold i Paris, der slet ikke behagede ham, tog han over Schweiz til Italien, hvis vigtigste Byer han besøgte.81 Bernhard Severin Ingemann.

I Rom fuldendte han i Løbet af Vinteren 1818—19 det dramatiske Digt »Tassos Befrielse«, besøgte fra Neapel sin Helts Fødeby Sorrent, tilbragte atter Paasken i Rom og vendte over Venedig, Wien, Berlin og Dresden tilbage til Hjemmet efter en halvanden Aars Rejse, der paa mange Maader havde havt en gavnlig Indflydelse paa ham. Denne er ikke saa meget at spore i den Samling Digte, han efter sin Hjemkomst udgav under Titelen »Rejselyre«, som i de »Eventyr og Fortællinger«, der ogsaa saae Lyset strax efter hans Tilbagekomst. De bære Spor af en større Friskhed og et mere aabent Blik for Livets virkelige Forhold, end der findes i noget af hans tidligere Arbejder, lige som de ogsaa vise hen til det Omraade, hvor Ingemann har naaet sin største Berømmelse som Digter.

Den erhvervede han først i sin tredie Digterperiode, som har optaget de tidligere Momenter i en objectiv Digtning, der kraftigst fremtræder i hans nationalhistoriske Romaner.

Efter at Ingemann i Sommeren 1822 var bleven ansat som Lector i dansk Sprog og Litteratur ved Sorø Akademi og havde hjemført sin mangeaarige Forlovede som sin Hustru, begyndte der for ham et Afsnit af hans Liv, der var lige saa lykkeligt som det var langt. Ved sin Ungdomselskedes Side tilbragte Ingemann Resten af sine Dage i det yndige lille Hjem ved Søen og Skoven, omgivet af Egnens Rigdom paa Minder fra den danske Middelalders bevægede Liv. Fra disse Minder hentede han Emner til sine følgende Digterværker, de historiske Romaner, der ere hver opvoxende Slægts Yndlingslæsning og have bidraget uberegneligt til Opvækkelsen af en national Aand og Interesse for Fædrelandets Historie.

Disse Romaner ere sex i Tallet, naar man til dem henregner de to historiske Digte, hvormed Rækken begynder og slutter: »Valdemar den Store og hans Mænd« (1824) og »Dronning Margrethe« (1836). Imellem disse to Yderpuncter ligger en sammenhængende Skildring af et Tidsrum af Middelalderen, udført i de fire egenlige Romaner »Valdemar Sejer«, »Erik Menveds Barndom«, »Kong Erik og de Fredløse« og »Prinds Otto af Danmark«. Fremstillingen i disse Romaner støtter sig fornemmelig til Folkevisens Beretninger og har derfor mere poetisk Liv end historisk Nøjagtighed; det historiske Costume er ikke tegnet med en saa omhyggelig Correcthed som i de Walter Scottske Forbilleder, og Ingemanns Romaner have ogsaa i denne Henseende været Gjenstand for en skarp Kritik. Men til Gjengjæld fængsle de ved en digterisk Livfuldhed og en varm Fædrelandskærlighed, der har gjort dem til sande Folkebøger for hele Nationen, lige fra de Fornemmes Sale og ned til Bondens Hytte.

Samtidig med denne Production udfoldede Ingemann den anden Hovedside af sin poetiske Individualitet, Psalmedigtningen. Ved Siden af Grundtvig staaer Ingemann som den anden store Psalmedigter i den nyere

danske Litteratur, og hans »Morgenpsalmer« og »Højmessepsalmer« saa vel som hans Morgen- og Aftensange kunne henregnes til det Ypperste, der er digtet paa Dansk i denne Genre. Et dybt og inderligt religieust Sind udfolder sig i dem mildt, forsonende og harmonisk; om Fred og Forløsning klinger hans Davidsharpe hellere end om Synd og Fordømmelse, som i det Hele taget hans Sinds særegne Mildhed og Kjærlighed har givet alle hans Værker et Præg, der stiller ham som den lyse Balder mellem Danmarks Skjalde.82

Bernhard Severin Ingemann.

Som et Sideskud af Ingemanns Syslen med historiske Emner fremstod Romancecyclen »Holger Danske«, en poetisk Behandling af den bekjendte Nationalhelts Liv og Daad, i hvilken nogle af Ingemanns skjønneste Digte findes. Som videre Skridt ad den ved Romanerne indslagne rent episke Bane kan man betragte de forskjellige Noveller og Fortællinger, der Tid efter anden udkom, og hvoraf nogle ere en Efterligning af den Hoffmann'ske phantastiske Maner, medens andre bevæge sig i Nutidens klare Dagslys, saaledes som »Christen Bloks Ungdomsstreger« og den fortrinlige Roman »Landsbybørnene«, der er et af Digterens ungdomsfriskeste Arbejder til Trods for at den er et af hans sidste.

Af Ingemanns øvrige talrige Værker, der beløbe sig til ikke mindre end henved fyrgetyve Bind, maa endnu for Fuldstændigheds Skyld nævnes det polemiske Digt »Huldregaverne eller Ole Navnløses Levnetseventyr«, hvori han 1831 for første Gang tog til Gjenmæle mod Kritikens Angreb og foranledigede en litterair Kamp, hvori bl. A. Sibbern og H. C. Ørsted deltoge; det dramatiske Eventyr »Salomons Ring« med Forspillet »Sulamith og Salomon«; Fortællingen »Kunnuk og Naja eller Grønlænderne« og Eventyrdigtet »Guldæblet«, hans sidste større Digtning.

Ingemann døde den 24 Februar 1862 i sit kjære soranske Hjem. Tre Aar iforveien havde han paa sin halvfjerdsindstyvende Fødselsdag modtaget et uforglemmeligt Bevis paa Nationens Kjærlighed og Beundring, idet han offenlig hyldedes af Gamle og Unge og modtog som en Gåve fra Danmarks Kvinder et kosteligt Guldhorn, prydet med Figurer fra hans forskjellige Romaner og Eventyr.

Af „Yarners poetiske Vandringer".

Du, som, svøbt i Skjønheds Rosenklæde, Gaaer i jordisk Drägt, en himmelsk Aand ! Du, hvis Øie straaler hellig Glæde! Elskte! see, mit Liv er i din Haand: Som en eenlig Lampe svagt det brænder, Viftende i Nattens Mulm og Slud — O! beskjærm den huld med dine Hænder! Eller — sluk den ganske ud!

Kan du elske dette dunkle Øie? Det har stundom smilet, ofte grædt; Længe har det stirret mod det Høie Og om en fortrolig Stjerne ledt. Mange Stjerner saae det koldt nedblinke, Ingen, som det kunde tale til — Ingen saae det sympathetisk vinke: Derfor dæmped Graad dets Ild.

Kan du elske disse blege Kinder? Glædens Rose blomstrer ei paa dem: Kun hos dig jeg Glædens Blomst gjenfinder, Eller hisset i et bedre Hjem;

See! jeg tabte den i Livets Bølge, Da jeg vaagned af min Morgendrøm: Derfor maa den blege Yngling følge Blomsten i den vilde Strøm.

Kan du elske dette hede Hjerte — Denne mørke Tale i mit Bryst, Dette Barn, som luller i sin Smerte, Dette Barn, som græder i sin Lyst? Kan du elske, hvad jeg ei begriber, Denne dybe Attraa i min Sjæl, Som i det Uendelige griber Uden Maal og Grændseskjel?

— O! saa slyng da dine Rosenkjæder Om min Harpe, om mit. Digterliv! Væk min Aand til bedre Væsners Glæder Ved et mægtigt sympathetisk — Bliv! Lampen grib, imens endnu den brænder; See! den vifter saa i Mulm og Slud; O! beskærm den huld med dine Hænder! Eller — sluk den ganske ud!83 Bernhard Severin Ingemann.

Til Dannebroge.

Vift stolt paa Codans Bølge!

Blodrøde Dannebrog! Din Glands ei Nat skal dølge;

Ei Lynet dig nedslog. Du over Helte svæved,

Som sang i Dødens Favn; Dit lyse Kors har hævet

Til Himlen Danmarks Navn.

Fra Himlen er du faldet,

Du Danmarks Helligdom! Did har du Kæmper kaldet,

Som Verden leder om. Saalænge Rygtet svinger Sig over Land og Sø, Mens Nordens Harpe klinger, Din Roes skal ei uddøe.

Suus høit i Kampens Bulder

Om Juul, din Kæmpe bold! Naar Tordnen om dig ruller,

Du sjunge: Tordenskjold! Og flyver du mod Himlen

I stolte Luers Favn, Da nævn for Stjernevrimlen Din høie Hvidt fe Ids Navn!

Hvergang en Stjerne funkler,

En Helt du nævne kan, Men Ingen, som fordunkler

Din store Christian; Paa Lysets Kyst han stander

I Seiersklædebon, Hvergang en Kæmpe lander Hos Rud og Absalon.

Med Palmen Christian vinker

Naar, Dannebrog! han seer Dit hvide Kors, som blinker

I Kampens Flammeskjær — Vift høit for alle Vinde!

Kald dine Sønner frem! Mens Havets Bølger rinde, Din Glands omstraale dem!

Vai stolt ved Danmarks Strande!

Vai stolt ved indisk Kyst! Og ved Barbarens Lande

Lyt stolt til Bølgens Rost! Den toner om din Hæder

Og dine Kæmpers Priis, Og Heltene det glæder I deres Paradiis.

See dem, du har tilbage!

De blusse ved dit Navn, Vil for din Hæder drage

Med Lyst i Dødens Favn. Uplettet skal du svinge Dig over Verdens Sø Til Nordens Brynier springe — Og Danmarks Hjerter døe.

Marsk Stigs Døttre.

Marsk Stig havde blodige Daad fuldbragt,

Som aldrig vil gange af Minde: Han havde sin Herre og Konning undsagt,

Og dræbt sin Lyksaligheds Fjende; Nu var han vandret til Fædres Hjem, For Gud at lægge sit Regnskab frem; To Døttre bleve tilbage — De maatte af Dannemark drage.

De havde ei Fader, ei Moder meer,

De havde ei Ven eller Frænde; Sørgmodig de paa hinanden seer:

»Hvorhen skal vi Arme os vende? Mon Nogen os huser i fremmede Land?« Og saa tog den Ældste den Yngste ved Hand ; Paa Kind runde Taarerne stride — De drog udi Verden den vide.

Saa ginge de Piger til Sveriges Land;

De græd og sørged saa saare. Kong Byrge han var saa haard en Månd,

Han rørtes ei ved deres Taare. »Marsk Stig haver fældet min Ffænde kjær; Hvorlunde bomme hans Born nu her? Tænk aldrig Huusly at finde, Hvor Eriks Venner er inde.«

»Hvad kunne vi for Konning Eriks Død?

Vi arme uskyldige Piger! Forladt vi flygte og søge vort Brød

I fremmede Lande og Riger; Men Ingen os huser i fremmede Land —« Og saa tog den Ældste den Yngste ved Hand, Paa Kind runde Taarerne stride, De gik udi Verden saa vide.

Som Maager flye over vildene Strand

Og hvile paa skaldede Stene, Saa gik de Piger til Klippernes Land,

Den Normannakonning at tjene. Og Kongen seer paa de Piger smaa: »To vænere Møer jeg aldrig saae — I kan dog ei brygge og bage Med Hænder, saa hvide, saa svage?«84

Bernhard Severin Ingemann.

»Nei væve vi kunne i Ror og i Lad

Og spinde dig Guldet, hint röde; Men aldrig bliver vort Hjerte glad Siden Fader og Moder os døde: I Dannemark er vi baaren og fød, Marsk Stig, vor Fader, er bleg i Død; Men vi fælde Taarer saa stride Og gaae udi Verden den vide.«

Og Kongen dem klapped paa blegen Kind;

Han bad dem ei sørge, ei græde; Han monne dem klæde i Skarlagenskind

Og i Fruerstuen indlede: »Jeg kjendte jer Fader, den Dannemand — Han var en Herre til Mund og til Hand; Velkomne hans Børn mig ere — Nu jeg eders Fader vil være.«

Taus sad de Piger ved Væverlist Og vov med Guldet, hint røde. Først Jomfru Maria og Jesum Christ

Og Fader og Moder, som døde; Saa vov de Hjort, saa vov de Hind, Saa vov de dem selv med hviden Kind, Saa vov de med Fingre snare Guds hellige Engleskare.

Og der de havde det Værk fuldbragt,

Da var deres Sorrig forsvunden; Men Øiet tindred saa blegt, saa svagt,

Som Lampen mod Morgenstunden, Den Ældste trykte den Yngste i Hand, Og ginge de til hint bedre Land, Hvor Uskylds Taarer, de stride, Aftørres af Engle blide.

Menneskets Engle.

To Engle smaa Os følge hvor vi gaae: Usynligt de paa vore Skuldre hvile. Ved høire Kind Den Ene titter ind I Sjæl og Øie, naar vi kjærligt smile.

Hver ærlig Id Han skriver op med Flid; Hver Tanke, from og god, han tro bevarer. Hvert Palmeblad Han strax forsegler glad: Hver Midnat han til Allah med det farer.

Med strenge Flid Paa hver uærlig Id Og paa hver ufrom Tanke seer den Anden.

Ved venstre Kind Han seer i Øiet ind Og læser Brødens dunkle Skrift paa Panden.

Hvad Ondt han saae Han strax opskrive maa; Dog tøver han en Stund med Seglets Gjemme. Raab til din Gud! Og Englen sletter ud Hvad angerfuld du bad din Gud forglemme.

Men vender du Før Midnat ei din Hu, Og Angerstaaren ei dit Øie væder — Dit Syndebrev

Forsegler han, der skrev — Men — Englen paa din høire Skulder græder.

Holger'Danskes Sange.

I. Hilsen til Frænderne.

Vær hilset, mit gamle Fædreland!

Du kjender mig vel ei ganske? Engang jeg var en navnkundig Månd; De kaldte mig Holger Danske.

Med mig drev Lykken et underligt Spil:

Hvert Barn mit Navn skulde kjende; Dog Mænd skulde troe, den Månd var ei til, Hvis Ry foer til Verdens Ende.

Mit Liv blev givet et sælsomt Kaar:

Det aldrig i Verden ophører, Og død kan jeg synes i tusind Aar, Men dog i Løndom mig rører.

Jeg lever i Danskens Hjerte og Sind,

Jeg lever paa Folkets Tunge. Kom ei jeg i Verdenskrøniken ind, Dog Skjaldene om mig sjunge.

Min Aand med Folkets Slægter foer hen;

Dybt slumred den mange Gange. Med Folket den vaagner og kommer igjen Med Livet i Daad og Sange.

Mit Navn hver Bonde kjender endnu, Og glad jeg rækker ham Haanden. Mit Levnet kommer hver Dansk ihu, Som glædes ved Folkeaanden.

Du veed det, Landsmand! jeg er ei død:

Med Kraft jeg kommer tilbage; Jeg er din fuldtroe Hjælper i Nød Paa Dannemarks gamle Dage.85 Bernhard Severin Ingemann.

II. Holger Danskes Vngge.

Ved Leire græsse nu Faar paa Vold, Hvor fordum Kæmperne drukke.

Paa Leire stod der et gammelt Skjold; Det blev Holger Danskes Vugge.

Det gamle Skjold var der Lykke ved: Det var med Runer indgravet;

Det bar, som Vugge, til Sjølunds Bred Kong Skjold paa Baad over Havet,

I Vuggen saae jeg paa Bøg og Eg; De sused ved Borgens Rude.

Fra Marken tog de den gule Neg: Den blev Holgers Danskes Pude.

I Vuggen hørte jeg Harpers Klang Og Sang om Kæmpernes Seire:

Det var de danske Skjalde, der sang Om Kæmpedrotter paa Leire.

1 Vuggen smelted en Sang mit Bryst, Liig Havfrustemmer fra Voven:

Det var de danske Jomfruers Røst Fra Fruersalen i Skoven.

Jeg glemmer aldrig den danske Sang, Som Kæmper og Jomfruer synge;

Og hvergang jeg hørte Skjoldets Klang — Jeg hørte min Vugge gynge.

III. Holgers Sang om Livet.

Jeg saae kun tilbage. Mig Livets Lyst

bortklang ;

Da toned mig i Sjælen saa trøstelig en Sang: See frem, men ei tilbage! — Hvad Hjertet

attraaer,

Maaskee dog engang under Solen du naaer.

Lad Bølger bortrulle ! lad Løvet flagre hen! Rask bruser dog Strømmen, frisk Skoven,

staaer igjen. Lad Solen formørkes og Maanen tage af! Dog Sol og Maane stiger fuldkarsk over Hav.

Lad rulle det Svundne i Tidernes Elv! Det Liv, der ei bortfarer, er Sjælen dog selv. Har Sjælens Liv ei Ende, saa er der ingen

Død,

Og vi er dog saagodtsom i Paradiset fød.

Der springer en Kilde ved Livstræets Rod: I Verdenshavet strømmer Udødeligheds Flod ; Og Havet ei ældes, og Jordens grønne 0 Hver Sommer staaer forynget i livsgrønne Sø.

Een Draabe kun af Kilden, hvor først den

udsprang!

Een Blomst kun af Grenen, hvor Livets

Æbler hang! Og Haaret aldrig graaner, og Sindet blie'r

ei tungt;

Men Hjertet gløder evig lyksaligt og ungt.

Hvor Livskilden springer, didhen staaer

min Hu.

Hvor Livstræet blomstred, der blomstrer det

endnu.

See frem, men ei tilbage! — Hvad Sjælen

attraaer,

Maaskee dog engang under Solen du naaer.

Men naaer under Solen ei Sjælen hvad den

vil —

Saa er der andre Sole og andre Stjerner til. Og slukkes alle Sole og Stjerner engang — Dog Livets Kilde springer, hvor evig den

sprang.

Morgensange, i.

Nu vaagne alle Guds Fugle smaa, De flyve fra Reden og sjunge; De prise Vor Herre saa godt de formaae; De takke for Livet og Lyset med floitende

Tunge.

Nu qviddrer Svalen paa Kirketag, Og Spurven ved Menneskers Huse. De synge: Godmorgen! de synge: Goddag! De synge: Gudsfred! Gud skee Lov! og i Luften hensuse.

Smaafuglens Sang Vor Herre forstaaer; Han kjender hver Sjæl i sit Rige; De Fattiges Lovsang han ikke forsmaaer; Han seer, hvad de maalløse Skabninger alle

vil sige.

Os seer Du ogsaa, Du kjære Gud! Du hører vor Røst i din Himmel; Naar Fuglene flagre af Rederne ud, Du hører

Smaabørnenes Priis i din jublende

Vrimmel.86

Bernhard Severin Ingemann.

II.

Nu titte til hinanden de favre Blomster smaa; De muntre Fugle kalde paa hverandre; Nu alle Jordens Børn deres Øine opslaae; Nu Sneglen med Huus paa Ryg vil vandre.

Den kjære Gud og Skaber den mindste Orm

er nær;

Han føder Fugl og Markens Lillie klæder; Dog Menneskenes Børn har han allermest

kjær —

Gud aander paa Øiet, naar det græder.

Guds Søn var selv et Barn, og paa Krybbe-

straa ban laae; Hans Vugge stod paa Jord foruden Gænge. Guds Himmeriges Fryd har han lovet de

Smaa

Og Blomster fra Paradisets Enge.

Guds Søn har os saa kjær; han er Børnevennen stor: Han bærer Barnet op til Gud paa Armen; Han Storm og Hav betvang, da han vandred

paa Jord;

Men Børnene leged ham ved Barmen.

0 Du, som os velsigned og tog i Favn de

Smaa,

En Morgen see vi Dig i Paradiset! Du lærte os til Gud vore Øine opslaae — Evindelig være Du lovpriset!

Aftensange.

i.

Der staaer et Slot i Vesterled,

Tækket med gyldne Skjolde;

Did gaaer hver Aften Solen ned

Bag Rosenskyernes Volde.

Det Slot blev ei med Hænder gjort:

Mageløst staaer det smykket;

Fra Jord til Himmel naaer dets Port,

Vor Herre selv det har bygget.

Fra tusind Taarne funkler Guld; Porten skinner som Ravet; Med Straalestøtter underfuld Sig Borgen speiler i Havet. Guds Sol gaaer i sit Guldslot ind, Skinner i Purpurklæder. I Rosensky paa Borgens Tind Staaer Lysets Banner med Hæder.

Solenglen svinger Lysets Flag, Vandrer til fjerne Lande; Ham følger Liv og Lys og Dag Bag Nattens brusende Vande. Liig Solen farer Livet hen, Gaaer til Forklaringskysten: Med Glands opdukker Sol igjen Fra Paradiset i

Østen.

II.

I fjerne Kirketaarne hist Nu Aftenklokkerne ringe. Snart sover liden Fugl paa Qvist Med Hovedet under sin Vinge. Nu samles Frænder kjønt igjen, Som Fugleunger paa Grene; Men Den, som har slet ingen Ven, Han sidder ved Qvel alene.

Snart ruller ud den stille Nat Sit Skyggeflor over Himlen, Og Den, som sidder mest forladt, Seer op imod Stjernevrimlen; Og gjennem Himmelsløret ud Der skinner Øine fuldklare: Mildt seer den kjære store Gud Herned med sin Stjerneskare.

Han seer til sine Børn da vist, Han seer til Høie og Ringe, Selv til den lille Fugl paa Qvist Med Hovedet under sin Vinge. Til dem, som sove, seer han hen, Han vugger Fuglenes Grene; Og Den, som har slet ingen Ven, Han lader ei sidde ene.

Det Barn, der synes mest forladt, Gud Fader selv vil bevare: Han sender i den stille Nat Til Jorden sin Engleskare. De sprede deres Vinger ud, Naar alle Øine sig lukke. Selv vaager hele Verdens Gud Ved Skabningens store Vugge.109 Bernhard Severin Ingemann.

Indgangsord til de historiske Romaner.

(Af „Valdemar den Store og hans Mænd".)

Aarhundreds-Stjernen for tolvte Gang Sig over Golgathas Kors opsvang; Længst Østens Straale i Norden lyste, Men Danmarks Hjerte i Dödskamp gyste: Tungt Herrens Haand over Folket laae; Det var som Dannemarks Tid var omme, Som skulde Gudherrens Dom nu komme, Og Folk o g Rige og Navn forgaae. — Stig op af Graven, du Slægt, som døde! Forkynd dit Fald og afmal din Brøde! Advar os for Udslettelsens Dom, Og viis os hvorfra din Frelse kom! Men I, som lyste i Tider dunkle, Som klare Nordlys ved Midnat funkle! I store Aander, som over Jord Med Frelsens evige Banner foer, Der Herren mægtig sin Haand udstrakte Og Folkeaanden til Liv gjenvakte! Lys atter for os fra natlig Tid, I Aandekæmper i Herrens Strid! Og blunder atter i Blødheds Drømme Mit Fødeland ved de dybe Strømme — Hvad heller raser i blinde Lyst Forvildet Slægt mod sit eget Bryst — Da ryster Sjælen og vækker Aanden, Og styrker Hjertet og ruster Haanden Til dansk og stor og til herlig Id — Til Danmarks Frelse i Nødens Tid !

Af „Valdemar den Store og hans Mænd".

Ilde gaaer det i Danmark til: Om Kronen Kongerne stride; Hver Månd øver hvad helst han vil, Paa Frænde Frænder ei lide. Landets trofaste Mænd er faa; Dem Kongetvisten adskiller. Sjælen tænkes saa lidt der paa: Sig Hjord med Hyrde forvilder. Blod der rinder paa Land og Sø; Ved Kullen Vetteman seirer; Røverflokken hans Fæstemø I Klintehulen omleirer.

Asbjørn stander paa Viborg Vold; Der seer han ud saa vide. Ei det aner den Ridder bold Hvad liden Kirstin maa lide.

Ei han hører det stille Suk, Skjøn Huldfrid til ham udsender. Dannerlyngen alt grønnes smuk; Der Kongestenen han kjender:

»Hist Kong Dan med sin Krone stod Der speider nu sachsisk Rytter. Før hin Grønning er rød af Blod, Sit Stade Kong Knud ei flytter. Fuldtop har han af Saxlands Mænd Og af de Hamborgerdrenge; Jyden er ham en fuldtro Ven, Det har vi mærket saalænge.« Asbjørn Snare mod Leiren seer — Dens Forsvar tykkes ham ringe: »Er her da ingen Stridsmænd fleer, Som tør over Aaen springe?«

Valdemar hører den Ridders Ord — Han kommer med Axel Hvide: »Vel slig Manddom jeg os tiltroer, At vi over Aa tør ride. Ei vi pleie for Knud at flye, Det Viborg Slette kan sande: Sidst vi mødtes her under By, Han hented sig blodig Pande, Bedre skal det ham nu ei gaae! Det vil Konning Svend jeg love. Lidet baader det her at staae: Bag Vold fra Æren vi sove.«

»Længe vi skal ei sove meer!«

— Gjensvarer Hr. Axel Hvide: — »Bonden bringer ei Øxne fleer,

I Krybben Hingstene bide. Øllet drypper alt tyndt fra Tap, Og Brødet skiftes i Smule; Trægest Bjørn kun suger paa Lab Til Hunger ham driver af Hule.«

Arnold Sanger ved Siden staaer, Til Køllen Gubben sig støtter: »Ilde drømte Kong Svend igaar, Og nødig Foden han flytter. Heller vil han i Viborg böe Og svelte i spærret Rede, End ustadige Lykke troe Og nærme sig Grathe Hede.»

»Ei saa langt vi til Leding gaae:«

— Gjenmæler Hr. Axel Hvide — »Fjenden staaer jo her jævne Aa, Han venter os under Lide. Fæster Kongen til Varsel Tro, Det bedste han ei forgjette! Sidst, her mødtes de Konger to, Vi seired paa Viborg Slette.«88

Bernhard Severin Ingemann.

»Ret saa!« — svarer den gamle Skjald — »Kun Lykken Lykken indhenter: Snubien ganger somhelst for Fald, Og Ravnen paa Valen venter. Ingen holder ved Viborg Stand, Som Dansken Sorg vil berede! Derfor sørger vel Konning Dan: Han vogter end Lyng og Hede. Mange Drotter er Landsens Pest, Kun Een skal Kongesten smykke: Hvo det mener med Danmark bedst — Ham gamle Dan giver Lykke. Drotten veed jeg, som skjevt det gaaer, Og Drotten, som det gaaer værre — Brud og Krone den Drot her naaer, Som vorder Dannemarks Herre!«

Valdemar taler til Axel bråt: »I har belt selsomme Svende; Sover jeg ikke i næste Nat, Den gamle Skjald I mig sende! Til jeg modes med Knud paa Val, De Timer tykkes mig lange: Eventyr vil jeg hore i Hal Og lytte til gamle Sange! Klerken, I har mig sendt igaar, Han er i Krøniken dygtig; Meer han veed, end hvad jeg forstaaer; Men fast han er mig for kløgtig. For den Skriver jeg blues maa: Vor Idræt vil han fortælle — Fuldtop har han at skrive paa; Men Intet har ban at melde.«

Axel smiler ved Fyrstens Ord: »Min Skriver har lært at bie; Ingen blev end paa een Dag stor — Om ufødt Gjerning vi tie! Frugten kommer før Blomsten ei, Og Høsten ikke før Vaaren; Den vel finder til Æren Vei, Som dertil er fød og baaren!«

Kongen kommer fra Borrevold; Det Slot saa fast han lod bygge: »Viborg har nu et dygtigt Skjold, Det Danmarks Krone skal hygge! Fjendens Blider os her ei naae, Hans Gravsvin frygter jeg ikke; Sætter ban Fod over Viborg Aa — God Hilsen skal jeg ham skikke!« Kongen mønstrer sin Skandsevagt Ved Gravene, dybe og brede: »Op, I Karle, og giv god Agt! Til Skudvogn Stenen I hede! Ruller Fjenden sit Stormtaarn frem Og sætter til Volden Stige —

Brændselsminen opspræng med Klem, Og lad ham i Flammen skrige'. Magt mod Magten! og List mod List Mod Rotten stille vi Saxe! Kværnsten tager fra Møllen hist Og sætter paa Egeaxe! Løbehjul paa de Bræder skraae Lad gjennem Stormhullet fare! Splitte skal de som Avner smaa Den helvedviede Skare! Igelkatten paa Skrænten staaer Med Børsten af Egepigge; Hvem den rører med mindste Haar, Skal knust til Dommedag ligge!«

Kong Svend paa Volden ganger Og taler stærke Ord; Men gamle Arnold Sanger Kun lidt hans Manddom troer. Han Sælskindshuen ryster Og mumler mut i Skæg: »Paa Skarn sig Hanen bryster, Mens Hønen lægger Æg.« Men Valdemar fremtræder Og taler gjæve Ord: »Ei stort sig Falken glæder, Naar under Tag han boer. Bag Sværd I bedre hygger Guldkronen, end bag Grus: Mig tykkes, Drot! I bygger Os her et Fangehus. Skal danske Mænd nu svelte Af Frygt for sachsisk Sværd — Skal Hamborgs Kræmmerhelte Krye skjelde Dansken her — Og skal vi længer tøve Bag Skandsegrav og Vold — Jeg vil den gamle Løve Udslette af mit Skjold!«

»Det skal I ei behøve!« — Gjensvarer Konning Svend: — »Til Tid er, maa I tøve Og ruste mine Mænd. Et Døgn I sagtens tæmmer Ubændigt Løvemod; Forinden vel I nemmer Hvad før I ei forstod. Den Ros Jer Ingen negter: I ordne kan en Hær, Helt mandelig I fegter I Rækken, Spær mod Spær; Men Fjendens Raad at lempe Og bruge farlig Ven — Med Kløgtens Pil at kæmpe — Det maa I lade Svend!«Bernhard Severin Ingemann.

Med Sned i mørke Mine Den Sjølundsdrot bortgaaer: Krigskonster, smaa og fine, Den Konning ei forsmaaer. Iløn han Speider sendte Med Guld i Fjendehær, Mens Valdemar kun brændte Af Lyst til ærlig Færd.

Den unge Hertug grunder paa

De Ord, Kong Svend lod fälde:

»Vil her paa Ræveklør ban gaae —

Hvi maa jeg Drot ham kalde!

Hvi bandt mig dyre Lehusmands-Ed

Til ham, min Sjæl foragter!

Fast var det, naar jeg for ham stred,

Som tvang mig onde Magter.

Men Fyrsten, som jeg kæmper mod,

Med Høimodsblik mig blender —

Hvi randt min ædle Faders Blod

Dog for hans Faders Hænder!

Fast er det mig, hvergang jeg staaer

Mod Knud i Kampens Hede,

Som vilde Armen, naar den slaaer,

Til Favntag sig udbrede.

Men Sværdet brænder i min Haand:

Jeg elske maa og hade —

Jeg hevne maa min Faders Aand,

Kan ei den Kamp aflade.«

Til Borrevold, uglad i Sind,

Den unge Hertug ganger;

Paa tause Vink, til Borgen ind

Ham følger Arnold Sanger.

Med Valdemar den gamle Skjald

I Højenloft indtræder;

Ved Tærsklen i den nye Hal

Han standser mørk og kvæder:

»Paa Irland standed et Kongeslot; I Verden var ei dets Lige: Der dømte aldrig saa slet en Drot, Som Tro og Lov vilde svige.

Om Themar Slot ganger Sagn om Land: Paa hellig Grund var det bygget; Men faldt der Dom af uretviis Månd, Blev Borgens Grundvold oprykket.

Og der en Konning sin Fjende sveg Og Ret til Uret omvendte, Bråt Grunden under hans Throne veg, Og Borgen sit Sted ei kjendte.

Sig Salen dreied. og Taarnets Top Mod Himlen peged ei mere; Sig nedad vendte hvad før stod op — Der bygger

ei Konger flere.«

Saa sang den gamle Arnold Skjald

Og dybe Stemme liæved:

Fast var det som den Konninghal

Paa nye Grundvold bæved.

Ung Valdemar paa Skjalden seer

Og Ilden i hans Øie:

»Saa mægtigt du ei sjunge meer!

Du sprænger Kongens Fløie.

Dit Eventyr jeg vel forstaaer:

Det Ord Kong Svend skal sande;

Dog, om end Borrevold forgaaer,

Gud lade Danmark stande!

Men ti med dine dunkle Ord

Om Tider, som skal komme!

Ei meer jeg stort paa Drømme troer

De bedste synes tomme.

Om Danmarks Lykke drømte jeg,

Men vaagned til dets Kvide,

Og mange Sjæle blev der ei,

Paa hvem jeg nu kan lide.

Lad falde Hvo ei kan bestaae

Og ærlig Seier vinde!

Men Tro og Love holdes maae,

Selv mod min Arvefjende.

Et Eventyr min Hu staaer til;

Paa det skal du mig følge!

Kong Knud i Kvel jeg gjeste vil

Hinside Aaens Bølge.

Nu ei som Fjende, ei som Ven,

Ukjendt, hans Gjest jeg være!

Men mødes vi paa Val igjen,

Det gjælder Liv og Ære.«

Saa taler Hertug Valdemar,

Og gamle Arnold nikker:

»Hvis Konning Svend din Fjende var

Du gjested ham ei sikker.

Med Knud den Spas du vove kan,

Selv om han Gjesten kjender:

Kong Knud er ingen ugild Månd;

Men han har falske Venner.

Vogt dig for visne Sorte-Plog,

I hvad du har isinde!

Den Haand, som Konning Erik slog,

Forraader Ven som Fjende.

Paa begge Skuldre bærer han

Sin Kappe, naar det gjælder;

Alt Svend sin Faders Banemand

Blandt kjøbte Venner tæller.«

Mørk Valdemar paa Skjalden seer: »Saa veed du hvad jeg aned? Hvor er nu Tro og Love meer? Har Djævlen Vei os banet? Hans Vei jeg gaaer til Seiren ei Med Ræv og falske Slange — Jeg kjender vel en bedre Vei, Den vil jeg trøstig gange!«

Med Gubben saa den unge Drot I lønligt Kammer taler. Mens Solen over Viborg Slot Mod Vesterhavet daler.

Af „Valdemar Seier".

Medens Kongen og Grev Albert feidede lykkeligt i Preussen og Polen og gjorde store Erobringer fra Veixlen langs med Havet til Samland, nærmede Tiden sig, da Dronning Dagmar skulde være Moder. Hun glædede sig ofte inderlig, fast barnlig dertil; men undertiden blev hun beængstet og urolig tilmode. Derfor søgte hun jævnlig Bevægelse i fri Luft. Ledsaget af Kirstine af Rise, gik hun daglig i Slotshaven og sad der ofte halve Dage paa sit Yndlingssted mellem Ellebuskene ved Aaen, hvor hun havde ladet det side, fugtige Jordsmon ophøie og en lidén Løvhytte indrette ved den sivgrønne Aabred. Der laae altid en lille, nydelig Baad med Purpursæder og forgyldte Aarer, som Kongen havde ladet bygge til smaa Lystfarter med Dronningen paa Aaen. Naar Dagmar var alene med Jomfru Kirstine paa dette sit Yndlingssted, fandt hun ofte en barnlig Glæde i at sætte sig i den fastbundne Baad og vugge sig i den mellem de høie Siv og Rør, medens Jomfru Kirstine maatte synge Viserne for hende om Rosmer Havmand og Eline af Villenskov, om Elvehøi og Elvepigerne og de mange vidunderlige Sagn, hvorpaa de gamle danske Folkesange ere saa rige. Naar Dronningen hørte disse Sange, syntes hun at være kommen til et fortryllet Land, hvor den hele Natur ligesom var levende og besjælet, og hvor Englene fra hendes skjønne Barndomsdrømme under de simple, rørende Toner gyngede sig med det voxne Barn i den gyldne Vugge.

En Aften ved Solens Nedgang sad Dronningen saaledes vuggende og drømmende i Baaden. Jomfru Kirstine sad lige-overfor hende paa Rorbænken og sang:

»Bonden udaf Villenskov

De Trolde gjennem Vinvet saae:

Hjælp mig nu, Jesus Mariæ Søn!

Disse Trolde de agte mig paa.

Han slog Kors i hver en Vraa Og mest udi hans Stue; Forfærdedes nogle Trolde derved — De fløi ad vildene Skove.

Somme fløi Øster, Somme fløi Vester,

Nogle fløi Nord paa;

Nogle fløi ned i dybene Dal;

Jeg troer, de ere der endnu« — —*).

»Hvad fattes Eder? min ædle Dronning!« — afbrød Kirstine pludselig Sangen — »I bliver saa bleg, og hvad stirrer I saa besynderlig paa?«

»Ak! jeg drømte saa sødt og tænkte paa min Fader og min Moder og mine Barndomslege« — sagde Dagmar — »men saa sang du om de onde Trolde, og mig syntes, de stäk Hovederne frem af alle Buske og truede mig.«

»Kors bevare os!« — sagde Kirstine og saae sig halv ængstelig om — »men I troer dog aldrig, ædle Dronning, at der er saadant Troldpak meer til i Verden? det var jo kun i gamle, gamle Dage, inden her var Kirker og Præster og rigtig christen Tro i Landet.«

»Du sang jo selv, at Bonden slog det hellige Kors for Troldene« — sagde Dagmar. — "Jeg troer vel ikke saa lige Alt, hvad der staaer i slige Viser, men der er dog visselig ligesaavel onde som gode Aander til; derpaa kan ingen Christensjæl tvivle; og ingen Sjæl er saa god og uskyldig, at vi jo hver Aften maae bede den kjære Herre Gud befrie os fra det Onde. Sig mig, kjære Kirstine, seer du ikke ogsaa ligesom et blegt kvindeligt Ansigt hist imellem Sivene? — nu synes mig endogsaa, det bevæger sig — og seer du de vaade Lokker med Sivkrandsen?«

»Akja, ædle Dronning! jeg seer noget Lignende. — Befaler I ikke at vende tilbage til Slottet? det begynder allerede at skumre — og Aftenluften — —«

»Sig kun rentud, du er bange, lille Kirstine!« — sagde Dagmar — »nu er jeg det ikke længer: vi staae jo Alle i Guds Haand. Den blege Kvinde synes ikke heller at ville os noget Ondt: hun seer saa lidende og sørgmodig paa mig; maaske er det en ulykkelig Pige, som har skjult sig derude for at beklage sin Nød for mig i Løndom. Maaske kan jeg hjælpe hende. See, nu kommer hun nærmere!« —

*) See Kæmpevisen.91 Bernhard Severin Ingemann.

»Ak, det maa vist være et stakkels vanvittigt Menneske« — sagde Kirstine med en Blanding af Frygt og Medlidenhed — «see hvor besynderligt hun fordreier Ansigtet og peger mod Himlen! — og hør! hør! hun synger« —

Med dæmpet Frygt og nysgjerrig Opmærksomhed hørte Dronningen og Jomfru Kirstine nu tydelig en klar, bævende Stemme, som sang afbrudt og sørgmodig mellem Sivene, medens den hemmelighedsfulde Sangerinde aldeles skjulte sig for dem. Forbauset hørte Dronningen følgende Ord:

Dagmar, Dagmar, du Dronning from! Din Skjæbne spurgte jeg Stjernerne om.

En Son du føder, saa lys og bold; Hans Moder var varm; hans Fader var kold.

En Søn du føder med gyldne Haar; En stakket Lykke jeg kun ham spaaer.

Han lege skal med Guldkronen rød Til Fugl med Staalklo volder hans Død.

Men hvis jeg Skriften foroven nam, Dit unge Liv du lader for ham — Langt borte fra Fader og Moder.«

»Ak, hører du, Kirstine!« — sukkede den fromme Dagmar og græd bitterlig. — »Det er min Død hun spaaer mig. — Guds Villie skee! men her er dog saa skjønt i Verden at leve!« —

»For Guds Skyld! kom, min ædle Dronning, og lad os flye! det er en ondskabsfuld, vanvittig Kvinde, som vil skræmme Livet af Eder med sine Spaadomme. For Gud i Himlens Skyld, lad os komme herfra!«

Dronningen reiste sig vaklende for at stige af Baaden; men da sang atter den løndomsfulde Stemme vemodig og

hjertelig:

»I tør ikke græde, græd ikke fordi Himmeriges Dør staaer aaben for dig — Den Havfrue dandser paa Tillie!

I Himmerig skal du bygge og böe, Der fanger du først baade Hvile og Ro; Men Havfruen dandser paa Tillie!«*)

Med Møie kom Dronningen af Baaden og sänk bleg og afmægtig om i den forfærdede Jomfru Kirstines Arme.

*) See Kæmpevisen.

»Jesus! Marié!« raabte den beængstede Pige og hørte nu en stærk Pladsken , som af Aareslag eller af Nogen, der svømmer; men denne Lyd blev svagere og svagere og tabte sig snart ganske der, hvor Aaen løber større og bredere ud imod Havet.

»Var det en Drøm?« — sagde Dronningen , idet hun slog Øinene op og reiste sig langsomt — »eller har vi virkelig hørt og seet en Havfrue, som spaaede mit Barn ilde og mig selv den bittre Død?«

»Ak, tænk ikke paa den besynderlige Hændelse, gode, fromme Dagmar!« — bad Kirstine — »det har sikkerlig kun været den gale Malene, som maa være løben ud af Ribe Daarekiste. Jeg har engang seet hende og hørt hende synge. Hun gaaer ogsaa gjerne med Krandse i Haaret og synger ligesaadan underlig og forvildet Snak og Stumper af gamle Viser om Hexe og Trolde. Jeg skal aldrig meer synge saadanne Viser for Eder: havde vi ikke havt Hovedet fuldt af slige Eventyr, skulde vi nok seet hvem det var og ikke ladet os saaledes forskrække.«

Det lykkedes tilsidst ogsaa den om-hyggelige Kirstine, at berolige Dronningen og faae hende til at antage hendes naturlige Forklaring af denne gaadefulde Hændelse, som Kirstine dog selv hemmelig ængstede sig over. Dagmar lod fordetforste Kirstines beroligende Formodning gjælde, men bad hende dog imidlertid ikke tale til Nogen om hvad der var hændet; selv vilde hun i al Stilhed lade det nærmere undersøge.

Næste Dag befandt Dronningen sig vel og syntes munter som sædvanlig; men hun vovede sig dog aldrig meer nogen Aften ned til Aaen, og naar hun havde været ene i sit Lønkammer, syntes Jomfru Kirstine ofte med Bekymring at kunne see paa hendes Øine, at hun havde grædt.

Som den betænkelige Fødselstime nu nærmede sig , længtes Dronningen ofte inderlig efter Valdemar. Hr. Ib Urne maatte hver Dag ind og fortælle hende Alt, hvad man hørte om Kongen og hans Færd. De sidste visse Efterretninger, man havde fra ham, vare om den polske Hertug Mistwins Undertvingelse, og hvorledes denne mægtige Fyrste havde maattet sværge Kongen Troskabsed. Om Grev Albert og Ridder Otto spurgtes mangen djærv Daad, og Alle, som yndede den kjække Ridder Otto og havde frygtet for Følgerne af hans Overilelse mod Erkedegnen, glædede sig nu ved at høre, at han som Korsridder havde udført den 8*92

Bernhard Severin Ingemann.

Bodsgjerning, der for denne Sags Skyld ved et Pavebrev var bleven ham paalagt af Erkebispen, idet han ved en dristig Ridder-daad havde befriet ti christne Præster af Fangenskabet hos de Vantroe. Ingen glædede sig meer ved denne Efterretning, end Kirstine af Rise; men hun fordulgte det omhyggelig og lod som om hendes store Glæde og Beundring kun gjaldt Kongens Lykke og Seier.

Om Carl af Rise hed det, at han havde reddet sin Vaabenmester Grev Alberts Liv ved et uventet Baghold paa de polske Grændser.

»Den raske, gode Dreng!« — udbrød Rigmor med barnlig Aabenhjertighed og klappede i Hænderne, da hun hørte det. Hun huskede ikke Andet, end at de begge vare Børn endnu; men Rigmor var nu næsten en halvvoxen Pige, og havde Carl af Rise hørt, hun havde kaldt ham Dreng, vilde han have fortrydt storlig derpaa; thi han var nu ligesaa høi som Ridder Otto og langt stærkere, og han drømte ikke om Mindre, end om at vinde Guldsporen paa dette Felttog.

Det gik dog lettere med Dronningens Nedkomst, end hun havde ventet, og der blev stor Glæde paa Ribehus og over hele Landet, da den Tidende hørtes, at den fromme Dronning Dagmar havde skjenket Kongen en Søn og Thronarving. Uagtet nemlig Kronen ikke var arvelig, men Folket havde Valgret, var den førstefødte Kongesøn

dog somoftest Den, det danske Folk helst og- klogeligst valgte. I de samme Dage havde ogsaa den stille, sørgmodige Grevinde Ida født en Søn til Verden, og den lykkelige Grev Claus , som var bleven tilbage paa Ribehus, ilede selv med disse glade Efterretninger til Kongen.

Dronning Dagmar græd af Glæde og inderlig Hjertenslyst, da hun vuggede den lille, lysøiede Prinds paa sine Arme; men det var hende et stort Skaar i hendes Moderglæde, at Valdemar ikke var tilstede og kunde dele hendes Lykke, og at ikke hendes Fader og Moder kunde see hvor lyksalig hun var. Hun kyssede Barnet vel tusinde Gange og takkede Gud for den vidunderlige Gåve og for den usigelige Fryd, som hun aldrig før havde drømt om kunde være saa stor og overvættes. Hun saae Barnet i de stille, blaa Øine, og det var som hun saae sig selv ind i Sjælen, De fine, gule Silkehaar vare ogsaa hendes ; men hun saae dog i Barnet kun den seierrige

Valdemars Søn og bad kun om, at Drengen maatte vorde god og from og blive Kongen og Folket til Glæde og Velsignelse.

Dagmars Glæde over hendes lille Valdemar, som hun allerede nævnede ham, var saa stor, at den udtømte hendes Kræfter. Følgerne af Skrækken hin Aften ved Aaen og de sørgmodige Dødstanker, hin ulykkelige Spaadom havde efterladt i hendes stille Sind, holdt hende endnu paa Sygeleiet, da hun modtog Kongens Brev, hvori han høilig glædede sig til at see hende, som en lykkelig Moder, og modtage sin Førstefødte af hendes Arme.

Prindsesse Regitze, som havde modtaget Kong Eriks Ægteskabstilbud, læste i samme Stund med jævn Tilfredshed et Brev fra sin Broder, hvori han meldte, hvad han ogsaa havde tilskrevet Dronningen, at den første Dag i næste Maaned, som ved Brevets Modtagelse nu var nær forhaanden, agtede han at holde en stor Seiersfest paa Ribehus, hvorved han tillige vilde lade sin Søn døbe og holde sin kjære Søsters Bryllup med stor Hæder og Glands. Derom var der ogsaa afsendt Bud og Brevskab til Kong Erik i Sverig.

Dagen førend den store Festdag var bestemt holdt Kong Valdemar med vaiende Faner og klingende Spil sit Indtog paa Ribehus under Folkets larmende Fryderaab. Det glade, nysgjerrige Folk strømmede i store Skarer ud og ind gjennem Ribe Porte, for at see og hilse deres seierrige Konge og for tillige at betragte den fremmede Konges Indtog; thi der var sendt Kong Erik en talrig Ridderskare imøde, og ban kunde ventes hvert Øieblik.

Valdemar svang sig af sin Stridshingst i Slotsgaarden og ilede, støvet og jernklædt, som han var, op paa Slottet, hvor han haabede at see den unge, blomstrende Moder komme ham sjæleglad imøde med hans Førstefødte. Men hans Glæde formindskedes svarlig, da han nu hørte af sin Søster Regitze, at Dronningen endnu ikke var fuldkommen karsk og ikke maatte forlade sit Sovekammer. Han traadte da ind til hende i det dunkle Gemak og følte sig strax besynderlig nedslagen midt i sin kraftige Livsglæde og beklemt af den indespærrede Luft, der kom ham imøde: det sparsomme Lys viste ham ikke en sund, blomstrende Moder, men en stille, bleg Kvinde med et fint, spædt Barn i de bævende Arme.93 Bernhard Severin Ingemann.

Dagmar laae paa en Løibænk med Purpurtæpper; hun følte sig svag og angreben ; men Glæden gav hende Kræfter. Hun reiste sig og løftede Barnet mod Valdemar med høi, stille Glæde, men tillige med inderlig Vemod; thi hun saae hvilket smerteligt Indtryk Synet af hendes Svaghed gjorde paa Kongen. Der glindsede en voldsom tilbagetrængt Taare i hans stolte Øie; han udbredte heftig Armene mod Moder og Barn med en overvældende Følelse af Glæde og Smerte; men Dagmar bævede frygtsom tilbage for hans Rustning, og Barnet skreg. Valdemar lod hurtig sine jern-pantsrede Arme synke og rakte Dagmar sin Haand.

»Tilgiv min Ubetænksomhed!« — sagde han — »jeg ventede ikke at gjensee dig saaledes; jeg troede, du var karsk og glad, og havde født mig en stærk og kjæk Søn.«

Med disse Ord kastede han Pantseret hastig fra sig og satte sig nu roligere ved Siden af Dronningen paa Løibænken. Men Dagmar bøiedesit Hoved over Barnet og græd.

»Græd ikke, du fromme, velsignede Dagmar!« — sagde nu Valdemar mild og venlig — »græd ikke fordi jeg kommer saaledes ind til dig, som en Stormløber! — Tak, inderlig Tak for Gaven, du har bragt mig og Danmark! har den kun ikke kostet dig selv Sundhed og Tilfredshed!«

»Kjære, stærke Valdemar!« — svarede Dagmar og klappede ham venlig paa Haanden — »du finder mig som et stort Barn, der frygter og græder for den mindste Smaating. Jeg er ikke hjertesyg, men savner kun Kræfter, og Klangen af dit Harnisk var nok til at skræmme mig og bringe mig i Graad. Men naar jeg nu kan see dig hver Dag, saa skal du see hvor karsk og glad jeg skal blive!«

»Min Fraværelse har dog ingen Deel i din Svaghed?« — spurgte Valdemar — »det gjaldt Folks og Rigers Vel, det gjaldt Korsets Fred og Ære. Jeg har holdt mit Ord: Herren gav Hedningerne i min Haand, og du seer mig igjen som Seierherre!«

»Gud velsigne din Id og din Seier!« — sagde Dagmar, — »gjaldt det Korsets Fred og Ære, var min Længsel og mit Savn kun en ringe Olferskjærv til den store Fredens og Kjærlighedens Herre. Men tænk nu ikke paa mig, kjæreste Herre og Konge ! tag nu Sønnen paa eders faderlige Arm og giv ham eders Velsignelse! Nu græder han ikke meer; see, nu smiler han rolig og vilde gjerne række de smaa Arme imod Eder, hvis han kunde.«

Kongen tog Barnet paa sin Arm og betragtede det med blandet Glæde. »Gud styrke og velsigne dig, min Søn!« — sagde han bevæget — »du har din Moders fromme Øine og faaer vist hendes deilige Haar; men skal du engang bære Scepter og Krone, maa du ikke frygte for mit Pantser. Vidste jeg ikke, det var en Prinds, du havde skjenket mig, fromme Dagmar !« — vedblev han og lagde Barnet forsigtig tilbage i Moderens Arme — »vilde jeg troe, det var en lille, fin Prindsesse, hvis fromme Billede engang kunde pryde Kirker og Klostere og gjøre Skjalde og unge Fyrster til Gjække.«

Kong Eriks Ankomst kaldte nu Kongen fra Moder og Søn og nødte ham til at overvinde det forstemmende Indtryk, Dronningens Svaghed og Synet af den spær-lemmede Prinds havde gjort paa ham. Det første Møde med hans kongelige Svoger var ham ubehageligt; thi den svenske Konges Frimodighed og kjække Væsen erindrede Kongen om Slaget ved Lene og om at han nu rakte den Månd Haanden, som Ven og Svoger, der havde været Skyld i saa mange tappre Danskes Fald. Det var første Gang i Verden, Valdemar saae sig i den Nødvendighed, at skulle modtage en Gjest, som kunde rose sig af at have beholdt Valpladsen og sjunget Te Deum, medens de Danske sang Sørgesange. Men Valdemar betvang denne Følelse af Uvillie og krænket Stolthed og modtog sin kongelige Gjest og Svoger med ridderlig Høflighed og hædrende Opmærksomhed. FRANS MICHAËL FRANZÉN.

Medens Kampen mod Akademismen førtes af Phosphorister og Göther og disse to Partier i Litteraturen atter bekjæmpede hinanden indbyrdes, og medens Tegnér valgte sin Vej midt mellem de stridende Anskuelser og forstod at tilegne sig det Bedste af hver Skole uden at underordne sig nogen af dem — var der to Digtere, hvis første Toner alt klang i den akademiske Tid, men som dog ikke tilhørte Akademismen og ej heller sluttede sig til nogen af dens Modstandere eller traadte op mod nogen af de litteraire Bevægelser. Uanfægtede af Tidens Kampe udviklede de deres Ejendommeligheder, hver paa sin Maade, og da Striden var forstummet, var deres Anseelse som to af Sveriges ypperste Digtere anerkjendt af alle Partier. Det er Digterne Frans Michaël Franzén og Johan Olof Wallin, »den kviddrende Svale« og »det brusende Orgel«.

Den førstnævnte af dem blev født i Uleåborg i Finland den 9 Februar 1772, en syttenaarig Moders Førstefødte. Med saa meget inderligere Omhu varetog den udmærkede Kvinde sin Søns Pleje, som hans svage og fine Legemsbygning syntes at true hans Liv med Fare. Hans aandelige Evner vare derimod ypperligt udviklede og overbeviste snart Faderen om, at de ikke vilde finde deres rette Virkekreds i Handelsboden, hvor han først havde bestemt at sætte Sønnen som sin Medhjælper. Da Franzén var bleven tretten Aar, fik han derfor Lov til at rejse til Abo og lade sig indskrive som Student. Med udmærket Fremgang lagde han sig her efter Videnskaberne og fandt ogsaa Lejlighed til at tilfredsstille den Trang til poetisk Production, der alt tidligt havde yttret sig hos ham; en Samling af unge Studerende dannede et »Sällskap för dygd och flit«, hvor man blandt andre Øvelser ogsaa forsøgte sig i Forfatterskab.

Men pludseligt syntes Omstændighederne at ville drive Franzéns Vej ind i et andet Spor. Hans Faders uventede Død kaldte ham tilbage til Hjemmet, hvor han følte det som sin Pligt mod sin højtelskede Moder at være hende til Raad og Støtte ved at overtage Ledelsen af den vidtløftige og indbringende Kjøbmandsforretning, som

Faderen havde drevet. Franzén gjorde et oprigtigt og velment Forsøg i denne Retning, men hans Tilbøjelighed for Videnskab og Konst var stærkere end hans Kraft til at overvinde den, og da Moderen selv opfordrede ham til at fortsætte den akademiske Bane, tog han atter med Glæde fat paa sine Studier og litteraire Beskjæftigelser. Hans første mere udførte poetiske Forsøg tilhøre denne Tid og bestaae i lyriske Digte og smaa dramatiske Arbejder, som han opførte i Forening med sine Søskende.95 Frans Michael Franzén.

Sytten Aar gammel tog Franzén den philosophiska Grad med bedste Character; med den vundne Laurbærkrands ilede han til Stockholm, for at sætte den paa sin Moders Hoved; den endnu unge og smukke Kvinde havde efter Sønnens Tilskyndelse giftet sig paany og opholdt sig for Tiden i Sverigs Hovedstad, hvorfra hun efter et kort Besøg vendte hjem med sin Ægtefælle og sin Søn.

Under dette Ophold i Hjemmet bleve de første af Franzéns Poesier — deriblandt »Menniskans anlete« — bekjendte i videre Kredse og gjorde stor Lykke; Kellgren indførte dem i sit Blad med højst hædiende Anbefalinger, og det svenske Akademi tildelte snart efter Forfatteren en Prisbelønning.

I Aaret 1795 fik Franzén Lejlighed til at gjøre en større Udenlandsrejse. Til Kjøbenhavn kom han just i de Dage, da den store Ildebrand hærgede Byen; her gjorde han Bekjendtskab ined de mest fremtrædende danske Litterater, med Jens Kragh Høst, Rahbek, Frankenau og Malte Conrad Brun, og knyttedes til det faa Aar efter stiftede »skandinaviske Litteraturselskab«, efter at han paa en Maade havde givet Anledning til Stiftelsen af J. K. Høsts Tidsskrift »Nordia« ved sit Digt »Svenska sanggudinnan till den Danska«, der havde været indført i »Stockholmsposten« og var blevet besvaret af Frankenau. Med Baggesen stiftede Franzén Bekjendtskab i Hamborg, hvor han ogsaa blev optaget i Klopp-stocks Kreds; herfra rejste han gjennem Tydskland og Nederlandene til Paris; i næsten et halvt Aar gjorde han her mangen Erfaring, der virkede kjølende paa den Frihedsbegejstring, hvormed han havde betraadt Frankrigs Jord. I England besøgte han London og Oxford og lagde sig især efter Bibliothelcs-væsenet, da han under sin Rejse var bleven udnævnt til Universitetsbibliothekar i Abo, et Embede, som han tiltraadte, da han efter halvandet Aars Fraværelse atter satte Foden paa Hjemmets Grund.

Snart efter sin Hjemkomst vandt han Akademiets store Pris for sin Sang over Grev Creutz. Blandt ni Besvarelser af dette Prisemne gik Franzéns af med Sejren, uagtet hans Digt ingenlunde er tilskaaret efter det akademiske Maal, hvorfor ogsaa Akademiet ledsagede sin Kjendelse med en Reservation mod den ubetingede Anerkjendelse af Digtets Form. Det synes, som om Franzén har lagt sig denne akademiske Betænkning paa Sinde; thi i sine umiddelbart herefter følgende Poesier har han mere end tidligere søgt at naae Læredigtets Ideal og erklæret som sin æsthetiske Overbevisning, at det Moralske er Poesiens Endemaal. Muligt er han kommen til denne Anskuelse ved sin Omgang med Akademismens Heroer Kellgren, Leopold og Gyllenborg, skjøndt han paa samme Tid omgikkes Fru Lenngren og tidligere havde havt mangen Samtale med Höijer i Upsala. Et philosophisk didaktisk Poem om Menneskets Bestemmelse, som han indsendte til Akademiet, er ganske skrevet i dettes Aand; i hans »Emili eller en afton i Lappland« ere Læredigtets Bestanddele kryddrede med idylliske Episoder, der mere nærme dette Digt til den sande Poesi.

Det Idylliske er Franzéns Styrke, og overalt, hvor dette Element er det raadende, er han uovertræffelig. Faa Digtere have som han kunnet tegne Naturen i dens stille Skjønhed eller det huslige Livs Hygge med simple, men yndige og fine Træk. Lad være, at det Yndige og Fine i flere af hans Digte er kommet lidt vel meget hen mod det Sentimentale; han er dog en Mester i at gjengive de svage Nuancer i de poetiske Blomsters Farve, som et mindre kjærligt Øje96

Frans Michael Franzén.

ganske overseer; i Livet elskede han Blomster, Fugle og smaa Børn, og for Blomsternes, Fuglenes og Børnenes Liv har han en Sands og et Hjerte som Faa. Saadanne lyriske Smaastykker som dem i Digtkrandsen »Selma och Fanny« eller i haus »Naturbilder« kunne kun fødes i et Sind med en næsten apostolisk Blidhed, og netop et saadant Sind var ejendommeligt for Franzén. Det hvilede over hele hans Væsen lige fra Barndommens første Dage til den sene Oldingealder og laa som et mildt Skjær over hans fine Ansigt med de fromme Øjne og det i

Midten skilte Haar.

Medens i Franzéns idylliske Smaadigte Tankens Ynde iklædes en Form, saa let og lys som en solbeskinnet Sommersky, slaae hans Kræfter ikke til, hvor han vover sig til Løsningen af Opgaver, der ligge i andre af Poesiens Omraader, og disse Arbejder indeholde kun for saa vidt noget Vellykket, som der er idylliske Partier i dem. Dette er saaledes Tilfældet med det før nævnte Digt »Emili«; dets Tegninger af Naturen og det huslige Liv ere fulde af Ynde, men dets Hovedparti, en langt udspunden og trættende Samtale mellem to Nygifte, er det besværligt at komme til Ende med. Langt bedre er det episke Digt »Svante Sture«, en Slags Walter Scottsk Fortælling, men i metrisk Form; utvivlsomt vilde baade dette Digt og det langtrukne Epos »Columbus« have vundet ved en Fremstilling i Prosa, da Franzén, til Trods for sin mesterlige Behandling af det lyriske Vers, synlig trættes og mattes under det episke Verses Ensformighed. At hans Phantasi, der var saa forunderlig hjemme i den lyriske Stemning, ikke havde Kraft og Plastik nok til at forme episke Characterer og fremstille dem anskueligt, derom vidne baade disse Digte og det store ufuldendte Nationalepos »Gustaf Adolf i Tyskland«, hvor dog enkelte Partier ere vellykkede. Endnu mindre var Franzén Dramatiker, og hans uforholdsmæssig brede Skuespil »Lappflickan i kungsträdgården« er et meget uheldigt Arbejde.

Derimod deler han med Wallin Æren som Sverigs ypperste Psalme-digter og staaer som saadan omtrent i samme Forhold til denne som Ingemann til Grundtvig, som en Johannes til en Paulus. Ogsaa i sine Prædikener har han nedlagt Vidnesbyrd om sin fromme evangeliske Sjælsretning; han blev nemlig kaldet til Præst i Kumla 1812, efter at han havde forladt sin Fødepro-vinds, da Finland blev skilt fra Sverig. I dette Kald virkede han i tolv Aar; han blev da forflyttet til Stockholm, en Omstændighed, der medførte lians Udnævnelse til Secretair i Svenska Akademien, hvoraf han alt længe havde været Medlem; som Secretair var det en af hans Forretninger at forfatte Mindeskrifter over Akademiets afdøde Medlemmer, og en Række fortræffelige Levnetsskildringer ere derved i Aarenes Løb flydte fra hans Pen.

1831 udnævntes Franzén til Biskop i Hernösands Stift. Med Undtagelse af et Besøg i sit Fødeland, da han 1840 blev kronet til Jubeldoctor i Helsingfors, opholdt han sig i sin Embedskreds til sin Død, der indtraf den 14 August 1847, efter at hans sidste Leveaar vare henrundne under tiltagende legemlig Svaghed. Men indtil sine sidste Dage vedblev han at digte; ofte sad den alderstegne Gubbe i sin Lænestol med bøjet Hoved og syntes at slumre; men da havde han digtet en Sang, som man skyndte sig at opskrive. Det var nu næsten mere end i hans Ungdom de kjære Blomster, der vakte hans Digteraand til Virksomhed; ja, selv hans Afkræftelse blev et Emne for hans Digtning; da han tilsidst ikke kunde falde i Søvn, naar ikke hans Datter vuggede ham i Slummer,97 Frans Michael Franzén.

som man vugger et lille Barn, digtede han en Vuggevise for sig selv, lige som han ogsaa har skrevet sin egen Dødspsalme.

Franzén var to Gange gift, anden Gang med Enken efter sin Ven og Landsmand, Digteren Choræus.

Ur „Selma och Fanny".

Menniskans anlete.

Redan hann sin purpurslöja Öfver Cederskogen höja

Tidens sjette dag. Guldbevingad, öfver bäcken Fjäriln flög till rosenhäcken, Kysste dess behag.

Pärlan sken i vattnets spegel ; Hvita glänste svanens segel

I ett skuggrikt sund; Winet glödde rödt i drufvan; Öra och menlös, lekte dufvan Uti Edens lund.

Men den högsta skönhet feltes I naturen: — Kronan feltes

Än i skapelsen; Till dess menniskan ur gruset Hof sitt anlete i ljuset, Hof opp ögonen.

Snön på fjellen höll ej färgen, Morgonrodnan bakom bergen

Sönk fördunklad ner; Stjernan, som i dagens panna Satt så skön, ej ville stanna Öfver jorden mer.

Djuren hyllande sig böjde För de ögon, som sig höjde

Ifrån stoftet opp; Der behag och kärlek myste, Der, bland sorgens tårar, lyste Ett odödligt hopp.

Englaskaran står betagen, Ser de talande behagen, Och på skaparn ser. Skaparn tryckte sitt insegel På sitt verk; och i dess spegel Ser sin bild, och ler.

J som ropen: det är ingen, Ingen själ, fördold i tingen:

Allt är stoft, ej mer. Dårar! blott till källan stigen: Sen ert anlete, och tigen, Rodnen, höljen er.

Se den gamle Vises panna, Se en tafla af det sanna, Som ger sekler dag. Se en blick ur hjeltens öga, Se ett elddrag af det höga, Som ger verldar lag.

Och det sköna, milda, ljufva? —' Lyft min Selmas morgonhufva

Från dess rosenkind; Se dess ögon, ömma, blyga; Se dess mörka lockar flyga Sorglöst för en vind.

Eller följ den hemligt flydda, Då hon lyss, i Sorgens hydda,

Till dess klagoröst. Se, hur själen, genom tåren På de svarta ögonhåren, Blickar fram med tröst.

Skymt af himlen i naturen, Englavålnad ibland djuren,

Menskoanlete! Pryder du blott dödligheten? Skall du ej i evigheten Tåras än och le?

Ack jo! englar än skall röra Selmas upsyn, då de höra Hennes röst bland sig. Selma! än i himlens salar, Än i Elyseens dalar Får jag se på dig.98

Frans Michael Franzén.

Champagne Vinet.

Drick! de förflyga de susande

Pärlorna: drick! Skynda! det ljufva, det ädla, det höga

Söker du fåfängt, sen anden förgick. Dåren, sora fäste vid skummet sitt öga, Vatten, blott vatten, på läpparna fick.

Njut! de försvinna, de tjusande

Stunderna: njut! Ytterst förfinade, känslan och löjet

Reta och domna i samma minut. Snappa i flykten behaget och nöjet:

Högst är raketen, i det han går ut.

Snar är på jorden den rusande

Glädjen, ack! snar. Fångad af ynglingens spända förhoppning,

Än ur en drufva, förädlad och rar, Än från en munn, lik en ros i sin knoppning,

Strax till sitt hem öfver molnen hon far.

Den enda kyssen.

Du far då bort, och lemnar mig på stranden, Att stå en bild och blicka efter dig. Ännu en gång ur slupen räck mig handen; Ännu en gång ur hufvan le åt mig.

Den är förbi, den himmelskt sälla tiden, Då till ditt rum jag smög mig då och då, Och fraset blott utaf din klädnings siden Förtjuste mig, som väntade på tå.

Och lukten blott af blomstren, som du skötte, Jag vet ej hvad så älskvärdt sade mig: Till dess du kom, och jag dig hänryckt

mötte,

Och stod der stum, blott för att se på dig.

Det är förbi: — jag får ej mer dig höra, Än vid din båge, än vid ditt klaver, Och lutad stå bakom din stol, och röra, Tätt vid din kind, den lock, der faller ner.

En enda kyss, den första och den sista, Skänk mig till slut, som åt en bror, en vän, Jeg ser en tår ur dina ögon brista: Ack! låt mig blott få kyssa af dig den.

Din stolta slägt skall se det, och förlåta: Det är ju allt, hvarom min kärlek ber. Ett lydigt barn, han sen går tyst, att gråta, Och minnas blott, och alldrig se dig mer.

Mins äfven du mig någon gån g der borta? Dock, nej ! förgät mig och var lycklig, du! Och jag? — Min sorg skall nog sig sjelf

förkorta.

Till dess gör den, blott den, mig säll ännu.

Stjernorna.

Lilla Fanny såg så glad Upp åt stjernorna, och sad': »Med hvad många ögon ser Gud på Fanny ner.«

»Gud också här nere är, Fanny! Ser du blomstren der? Som Guds ögon, äfven de Vänligt på oss se.«

»Mamma! nu först skön och klar Står han för mig, vet du hvar? Der! i dina ögon ser Gud på mig, och ler.«

Ur „Naturbilder",

Modren vid vaggan.

Vyss! vyss! Mamma sjunger och barnet lyss.

Vyss! vyss! Pärlan ligger i blommans barm, Barnet hvilar på Mammas arm. Akta, lilla ärla, Spill ej blommans pärla. Stilla, katt, och tyst, du hund: Barnet sofva vill en stund.

Vyss! vyss! Barnet tystnar vid Mammas kyss.

Vyss! vyss ! Blomman sluter sin knopp igen: Barnet gör så med ögonen. Tittar skälmen åter? Snäll, som dock ej gråter! Liten vill i vaggan ner: Mamma der på honom ser.

Vyss! vyss! Mamma sjunger och barnet lyss.

Vyss ! vyss! Fågeln ligger så trygg i bo: Liten får i sin vagga ro,Frans Michaël Franzén.

Bryr sig ej om Påfven, Eller Kejsarhofven. Under Mammas hand och sång, Går hans verld sin tysta gång.

Yyss! vyss! Sakta! — barnet har somnat nyss.

Yyss! vyss! Ack! hvad sofver der, än i knopp? Blinda lustar, bedragna hopp! Göms en mask der redan. Som der herskar sedan, Fläckar blomman, frukten stör, Sorg af all min glädje gör!

Yyss! vyss! Barnet sofver och Mamma lyss.

Yyss! vyss! Ingen skall dig förderfva här: Modershjertat är dig så när. Snart får fågeln vingar, Fjerran från mig svingar. Vet jag, hvart han flyger ut, Hvar han hamna skall till slut?

Yyss! vyss! Sof, och vakna vid Mammas kyss.

Vyss ! vyss! Sorglös sofve din oskuld än: Moders ögat är öfver den. En gång, när du vaknar Och dess omsorg saknar, Blicka då med tro och hopp Mot ett Fadersöga opp!

Gossen.

»Se Mamma! hur det brinner der Så många ljus på himmeln!

Men är det sanning, att det är Hvar afton Jul i himmeln?

Der sitter salig syster nu

Och leker med Guds englar;

Dit kommer också jag ännu, Och vi bli sjelfva englar.«

Så talte Clas, en liten en, Och såg på himlens stjernor,

Men glömde alla englar sen, I dans med jordens tärnor.

De små.

Vet, söta Pappa, då jag for I jons så snällt till ottesången, Och lyste med mitt hvita flor, Som en prinsessa, första gången — Det floret, som den bocken bar Åt mig till Jul, och ville stånga, Och jag skrek till, och tänk! det var Bror Wills med horn så långa, långa!

Det floret, hvad det klädde mig Med lilla rosenröda tröjan! Och Mormor sad: Gud signe dig! Du är så vacker med den slöjan, Som Magdalena, der hon står Inunder Christi kors och gråter — Och vid det ordet föll en tår På Mormors stora bibel åter.

Och Pappa slog mig med sin vant, Och sad, jag var en liten näbba; Och Stella såg så obekant Uppå mig, och begynte bjebba; Och Pappa lyfte sjelf mig opp I breda släden bredvid Mamma; Och klatsch! for Brunte med ett hopp Ut genom porten i det samma.

Jeannette ! se intet på dig så; »Sitt råk« — sad söta Mor i racken. Och när jag lyfte hufvet då: Putsveck! var hufvan öfver backen, Och flög i vädret opp och ner, Just som vår stora hvita dufva; Och alldrig tänkte jag att mer Få se min enda granna hufva.

Men ett tu tre! kom en så nätt, Så vacker gosse: och i blinken, Fast ingen bad, for han så lätt, Som Wilhelms snurra, öfver brinken, Och fick så qvickt i bandet fast, Som Mormors stygga katt i vingen På svalan, då hon skrek så hvasst: Jo pytt! jo pytt! och flög ikring'en.

Der satt vi flata i vår rack, Just som två bilder, midt på vägen; Och intet sad jag en gån g tack: Vet Pappa! jag var så förlägen. Men han var just, som min kusin, Så egen, och tog af sig hatten, Och sad' med en så hurtig min: Nog flög hon bra; men jag fick fatt'en.

Och sen i kyrkan, bäst jag satt

Och såg ett hål på nya floret!

Och sad åt Mamma: tänk! hvad spratt! —

Så står han midt för oss i choret.

Och hade Pappa sett hans hår!

Så långt det hängde, som en kappa;

Och brunt som kalfe, när jag slår

Helt litet grädda i för Pappa.

Och hvit och röd, som mjölk och bär, Han stod der, splitterbar i barmen; Och rocken var som himmeln der, Och hatten låg så nätt på armen. Tänk! att jag än i all min dar Sett ingen så'n! — jo tyst! —min amma Beskref Guds englar; och det var I drömmen en — ja, just densamma.

Men hör nu Pappa! — bäst jag ser, Så brinner jag så röd i synen; Och dosan far i bänken ner Pladask! med alla sockergrynen. Och han i Choret såg sig om Med sina stora, sköna ögon. Jag vet nu intet hvad det kom Ifrån de

sköna, bruna ögon.

Det var så godt, det var så ömt! Jag hade lust att ta'n i fam'en Det var, som om jag hade drömt, När Presten i en hast sad' Amen. Hvar är min handske? sad jag då. Du har ju honom på dig, flicka! Sad' Mamma, och jag skämdes så; För han gick just förbi och nicka,

Och sen, när jag kom hem, och låg I fönstret: gick han otta gånger På gatan af och an, och såg Hit opp, och helsa alla gånger. Det ringer! tyst! hvar är mitt flor? Vi ska väl, Mamma, dit vi ärna. Vet Pappa att jag alldrig for I någon aftonsång så gerna.

Till en ling flicka. Unga flicka! i din vår

Bind dig myrtenkransen. Dansa medan du det får: Snart är du ur dansen.

Innan morgonen sin kos Smyga sig behagen ; Då en annan yngre ros Tränger dig ur dagen.

Spegla dig, så länge än Spegeln dig berömmer:

Denna oförstälda vän

Nog en dag du glömmer.

Medan du omkring dig ser Ynglingar i låga,

Flicka, sjung vid ditt klaver, Skämta vid din båga.

Snart en Herre återstår Af den slaf, der smilar.

Barnet gråter, vaggan går, Och klaveret hvilar.

Lek med diktens drömmar än, Och dess blommor plocka.

Lek med sjelfva Kärleken, Såsom med en docka.

Snart med en förvisnad barm, Såsom Fru, du vaknar,

Vaknar till besvär och harm, Och din krona saknar.

Rosorna i hymens bädd Taggar ha, som sticka.

Värre dock, att tvär och hädd Gråna bort som Flicka.

Medan lifvet blommar än, Hvar minut värdera.

Dina femton år igen Får du aldrig mera.

Glädjens ögonblick.

Sörj ej den gryende Dagen förut. Njut af den flyende Hvarje minut. Rosornas doft, Drufvornas ånga, Skynda att fånga: Yngling! de vissna: du sjelf är ett stoft.

Fatta det. blinkande Glaset förnöjd. Sjung om den vinkande Kärlekens fröjd. Men då du ler, Munter för dagen, Skräm ej Behagen: Flydda en gång, de ej följa dig mer.Frans Michael Franzén.

101

Drick ur den sparade Ungdomens bål, Drick den bevarade Oskuldens skål Glädje och Dygd Elda hvarannan. Kransad om pannan, Visheten skämtar i vinrankans skygd.

Klinga med roliga Vänner i lag. Tryck den förtroliga Handen i dag Kanske du den Alldrig mer trycker: Härjaren rycker Brud ifrån brudgum och vän ifrån vän.

Glad må du somna i Grafven, du ock; Känslorna domna i Tiden ändock. Efter en qväll Måttligen njuten, Hjertligen sluten, Sofver man roligt, och vaknar man säll.

TJr „Tidsbilder".

Svenska sånggudinnan till den danska. 1794.

Kom, min Syster, kom och räck mig handen : Lät oss följas åt på Pindens topp; Och de skönsta blommor långsmed stranden Af dess Silfverkälla plocka opp.

Lät oss sedan vid oliven sitta; Och med täflan binda hvar sin krans, På hvaran, i det vi binde, titta, Rätta egna misstag af hvarans.

Se, min Syster! sköna äro begge: Din mer småtäck; min mer allvarsam. Kom och lät oss kyssas, då vi lägge För Apollo våra kransar fram.

Nyårs-visa 1797.

Jag sitter i mitt fönster här

Och ser på tidens å: Den far och far, och lika när Är mig dess ström ändå.

Der dö väl många bubblor bort,

Som glänste för min syn; Men nya växa innan kort Med lika bild af skyn.

Och lika falska? — Ja, än sen!

Låt bubblorna förgå: Det ljus, de brutit, strålar än Och skall allt högre nå.

Jag sitter i min stillhet här

Med handen mot min kind, Och ser de nya segel der, Som svälla för sin vind.

Och mången köl, som nyss der for

Så stolt med dån o^h skum, Ur vägen nu i tysthet ror, Och ingen ser dess rum.

Säll den, som endast långt ifrån

Betraktar verldens gång Och gör sitt arbete i vrån, Med munterhet och sång.

Han vet ej af, att tiden går,

Om ej i tornet der, Och säger åt det nya år: Ha! är du redan här?

Ja, det är här det nya år

Som tänder Sverges hopp: Hvar dag på himlen högre står Den unga solen opp.

Tills ljus och värma på en gång

Den väckta säden får, Och hamnens stoj och lundens sång Förkunna: det är Vår.

Den inre föreningen. 1810.

Folken må söndras af skiftande magter. Döden må bryta de käraste band: Tanken går fram genom ropande vakter, Känslan besöker de saligas land.

Minnet har qvar, hvad ej sinnena röna, Hoppet åt seklerna sträcker sin syn. Hjertat, som rörs af det ädla och sköna, Anar sin vän bortom hafvet och skyn.

Fritt som i luften der skyarna segla, Möts man i tankens ovanskliga verld. Sanning och tro! i er trollruta spegla Hjertan hvaran bakom murar och svärd.102

Tiden omkring- oss sig hvälfver, som fästet: Stjernor gå opp, medan stjernor gå ner. Flydde du stormen? — Som fågeln till nästet, Kom du dock åter: så klaga ej mer.

Pligterna helge de omknutna banden, Fäste ditt hem der din kallelse är. Mellan planeterna flyger dock anden: Flöge han ej öfver klippor och skär?

Hvad! om en skärm vid ditt öga är bunden ? Hvad! om dig mättes de steg du får gå? Trång är din krets, och förgänglig är stunden Inom det verkliga lifvet ändå.

Men i det lif, du jjlig tänker allena, Allt är oändligt och evigt och godt. Der med de ädlare, tyst, dig förena: Verka osynlig mot villor och brott.

Ljuset är ett, som kring verldsrymden

strömmar:

Ett är förnuftet. O! känn, vid dess röst Hjeltar från fordom, i saliga drömmar, Vise från fjerran, omsväfva ditt bröst.

Himmelska rike! ej våldet, ej splitet Flyttar dess gränsor, dess ordning förstör. Evigt det varar, så länge blott nitet Inom dig sjelf för det rätta ej dör.

Heliga känsla! de bröst, der du bjuder, Känna sig lugna på hvardera strand. Regnbågen lik, öfver hafvet som sjuder, Bind, genom skyn, du de söndrade land.

Ur „Emili eller en afton i Lappland".

Spring, min snälla ren, Öfver berg och fält! Vid min flickas tält Får du krafsa sen. Ymnig mossa der Under drifvan är.

Dagen är så kort, Vägen är så lång! Spring du vid min sång! Låt oss skynda bort! Här är ingen ro, Här blott ulfvar bo.

Se, der flög en örn: Säll den vingar har! Se, hur molnet far: Satt jag i dess hörn, Såg jag ren kanske Dig der borta le!

Du! som hjertat här Fångade i hast: Så en vildren fast Vid en tam man snär! O! du drar mig mer Än en fors dit ner.

Sen jag dig fick se, Tusen tankar jag Har båd natt och dag: Tusen äro de Och blott en ändå: Att dig äga få.

Du må gömma dig Bakom däldens sten, Eller med din ren Fly till skogs för mig! Undan, undan skall Både sten och tall.

Spring, min snälla ren, Öfver berg och fält. Vid min flickas tält Får du krafsa sen. Ymnig mossa der Under drifvan är.

Stycken af religiöst innehåll.

Synderskan i Phariseens lins.

Du, som försummar Herrans nåd! Betänk, betänk ditt öfverdåd, Som evigt dig förtappar. Ach! hör: ännu förbarmar sig Din Frälsare, och söker dig, Och på ditt hjerta klappar.

Se, synderskan, vid Jesu röst, Med bäfvan slår sig för sitt bröst, Med fruktan honom följer: Men då hon all hans kärlek ser, Hon vid hans fötter faller ner, Och dem med tårar sköljer.

Och med sitt hår hon torkar dem. Bland döttrar i Jerusalem Nyss mån att utmärkt blifva, Hon nu försakar all sin flärd Och öfverger en fåfäng verld, Att Gud sitt hjerta gifva.

Och se, hur mild han tar emot Det arma hjertats bön och bot, Och tröstar den förgråtna: »En krossad själ, som närmar sig »Så ömt, så innerligt till mig, »Bli många fel förlåtna.«

»Din tro har frälst dig: gack med frid.« Med frid hon gick, att all sin tid Sin Frälsare tilhöra. Hvem synder ej på denne jord? Men väck oss, Jesu! med ditt ord, Att vi må bättring göra.

För barn.

Milde Jesu, du som sade, Låter barnen till mig gå, Du som händren på dem lade, Du välsignar än de små. Sjelf ett

barn till Herrans tempel, Bars du i din moders famn. Låt mig minnas ditt exempel Från den stund, jag mins ditt namn.

Nämd i dopet bland de dina, Låt mig växa upp som din. Låt den knoppen ej förtvina Som du sjelf har ympat in. Hjelp min håg att tidigt lära, Tidigt älska Herrans ord. Att en dag bland dina kära, Jag må helgas vid ditt bord.

När jag sen går in i verlden, Lat din Ande följa mig: Att ej lasten eller flärden Drar mig från den rätta stig. Till en glädje för de mina, Låt mig vandra all min tid; Och der ljusens englar skina, Möta dem i evig frid.

Gubbens vaggvisa.

Ligg nu stilla, Gubbe grå, Barn ånyo vorden. Icke stör dig i din vrå Någon flägt från Norden. Vaggan går sin jemna gång Somna sött vid Daddas sång. Bry dig ej om orden.

Hör likväl ett ord till tröst, Då du vaknad qvider: Allas moder vid sitt bröst Sofver dig omsider; Och en Fader väcker dig För att ta dig upp till sig, Om du tåligt lider.

Franzéns dödspsalm.

Min stund lär kommen vara. Din vilje ske, o Gud! Jag är förnöjd att fara Och väntar på ditt bud. Hvad kan mig verlden gifva, Som ej är flärd och brist! Hos dig vill jag förblifva. Kom snart, o Jesu Christi

Ack! jag har mycket brutit; Men till ditt kors jag ser. Också för mig du gjutit Det blod, der rinner ner. Din lydnad allt fullkomnat, Min Jesu! ock för mig. O, tag, när jag har somnat, Min frälsta själ till dig!

Jag lemnar här de mina Ej utan smärta qvar. Men, Gud! de äro dina. Du i din vård dem tar. Behåll dem vid din lära Och på den rätta stig. Se'n låt mig se de kära Församlade hos dig.

Välsigne Gud er alla Nu och i evighet! Hvem han härnäst vill kalla, Han sjelf allena vet. J, som för mig här beden, Tilldess min timma slår, Er sjelfva städs bereden Att gå den väg, jag går. JOHAN OLOF WALLIN,

— »Davidsharpen i Norden,« — er født oppe i Dalarne den 15 October 1779. Han tilbragte sin Barndom i trange Kaar og lærte tidligt ved Kamp og Arbejde at erhverve sig den Villiestyrke og aandelige Kraft, der senere udmærkede hans Personlighed. Uagtet hans svagelige Helbred gjorde den trykkende Fattigdoms Byrde end tungere, overvandt han dog sejrrigt alle Hindringer og kom til Gymnasiet i "Westerås; og uagtet hans Ophold her flere Gange blev afbrudt ved lians Rejser til Hjemmet, hvor han ved at undervise heldigere stillede Børn maatte erhverve det Fornødne til Studiernes Fortsættelse, flk han dog det Vidnesbyrd med sig til Universitetet i Upsala, at aldrig før havde Gymnasiet afsendt en Discipel, der var hans Lige i Evner og Flid.

I Upsala vakte han første Gang Opmærksomhed som Digter ved et Lejlighedsdigt i Anledning af en Medstuderendes Død; snart efter blev han ogsaa anerkjendt af Akademiet og vandt i fem Aar sex af dets Prisbelønninger, dels for Oversættelser af latinske Digtere, hvis Poesi han bestandig viste stor Forkjærlighed for, dels for et alexandrinsk Læredigt iden akademiske Stil: »Första Uppfostringen.« I Aaret 1808 tog han den store Prisbelønning paa tohundrede Ducater, som Akademiet havde udsat for en Sang ved Afsløringen af Gustav den Tredies Mindesmærke.

Det usædvanlige Held, hvormed Wallin strax betraadte Digterbanen, fulgte hain ogsaa senere i hans Vandring ad Embedsvejen. Han steg hurtig fra Værdighed til Værdighed, begyndte 1806 som Præst ved det kongelige Krigs-akademi og endte 1837 som Sveriges Erkebiskop; som mellemliggende Trin kan fremhæves hans Udnævnelse til Præst i Solna og Ulriksdal, til Medlem af det svenske Akademi, til Lærer for Hertugen af Södermanland, til »Ledamot« og senere til Commandeur af Nordstjerneordenen, til Domprovst i Westerås, til Overhofprædikant og til Medlem af Psalmebogscommissionen.

Denne sidste Værdighed er ikke den mest glimrende, men maaskee den mest betydningsfulde. Dels alene, dels i Forening med Franzén og Choræus havde Wallin udgivet flere nye og omarbejdede Psalmer, hvorved Opmærksomheden blev henledet paa ham, da Talen blev om Tilvejebringelsen af en ny Psalmebog for den svenske Kirke. Med sin kraftige Villie og sin utrættelige Arbejdsomhed blev Wallin snart Sjælen i

Commissionen og satte omsider sin Mening igjennem lige over for dem, der vilde iværksætte Revisionen ved helt at ombytte de gamle Psalmer med nye. Wallin holdt paa, at de bedste af deJohan Olof Wallin.

105

gamle skulde bevares, de mindre gode omdigtes i Fortidens enfoldige, trohjertede Aand og Samlingen suppleres med saadanne nyere Psalmer, der vare digtede i denne Aand. Selv udfoldede han en storartet Virksomhed som Psalmedigter og har beriget den nye svenske Psalmebog med over halvandethundrede dels originale, dels oversatte aandelige Sange.

Denne Digtning er det, der har givet Wallin det store Navn blandt Nordens Skjalde og gjort ham, som Tegnér en Gang sagde, »en Psalmebog højere end de andre.« Med en Vælde og en Styrke, der er i Slægt med det gamle Testamentes ophøjede Alvor, bruse Tonerne fra hans Harpe og fylde det religieuse Sind med storartede Indtryk; Ordene falde fra hans Læber med et Fynd som fra en inspireret Prophet og slaae ned i Sjælen med vækkende og formanende Magt. Som Wallin paa en ypperlig Maade har gjengivet mange af Davids Psalmer i sit Modersmaal, saaledes er hele hans Psalmedigtning præget af den Alvorsaand, der hviler over disse det gamle Testamentes, aandelige Sange. De Wallinske Psalmer gjøre deres Virkning ved deres store Tanker og dybe Pathos; man vil af og til bemærke, at denne Pathos udtrykker sig paa en Maade, der er mere rhetorisk end poetisk, og at dens Sprog ynder Anvendelsen af Antitheser, en Ejendommelighed, der staaer i Forbindelse med den Wallinske Veltalenhedsform og ikke forfejler sin Virkning.

Thi ogsaa som Taler var Wallin ypperlig begavet og har som Prædikant udøvet en stor Magt over sine talrige Tilhørere. Som oftest lød hans Tale alvorligt, formanende, vækkende, med vægtfulde Tanker og mægtige Billeder, og dens Indtryk forhøjedes ved det malmfulde Organ, gjennem hvilket den bares til Menigheden. En dyb, kraftfuld Stemme, der kunde høres selv ud over en stor Forsamling under aaben Himmel, var en af de lykkelige Gaver, hvormed Wallin var udstyret, og en smuk, konstnerisk uddannet Declamation havde han selv tilegnet sig, hvorfor det med Rette er blevet betragtet som et heldigt Tilfælde, at Tegner ikke selv kunde være tilstede ved Akademiets Halvhundredaarsfest, hvortil han havde skrevet sit berømte Digt, saa at man havde den sjeldne Nydelse at høre Tegnérs klingende Vers fremsagte af Wallins- herlige Stemme.

Det Billede, man faaer af Wallin ved at sætte sig ind i hans Psalmedigtning og hans Veltalenhedsværker, stemmer fuldstændig overens med hans virkelige Personlighed. Hans private Liv var simpelt, næsten patriarchalsk, men i sin ydre Optræden var han en imponerende, majestætisk Skikkelse, i hvem man strax kjendte den mægtige Prælat. I hans Aasyn havde en stærk Villie præget Trækkene, og han forstod ogsaa med Myndighed og gjennem alvorligt Arbejde at gjøre denne Villie gjældende. Ellers havde det ogsaa været umuligt for ham at sætte saa mange og betydningsfulde Foranstaltninger igjennem, som han i Tidens Løb har knyttet sit Navn til; thi foruden de mangfoldige Embedsforretninger, der hvilede paa ham, har han taget Del i Udførelsen af saa mange forskjelligartede Arbejder, at man forbavses over hans Udholdenhed. Det var ogsaa uden Tvivl Overanstrengelse, der fremkaldte hans Død allerede i hans tredsindstyvende Aar, den 30 Juni 1839.106

Johan Olof Wallin. 106

Till mina Föräldrar.

Dyra namn! fast ej i verldens öga Afundsvärda, frejdade och höga, Men i himlen tecknade ändå — Men för mig nog lysande och kära! Först åt er skall hjertat offer bära, Sist för er — med dröjd förstumning — slå.

Hell dig, du, min gamle far! och hell dig Ömma mor! Med ingen rik och väldig Bytte jag min födsel och mitt namn. Himmelsk frid till hyddan vare buren, Der jag först mot dygden och naturen Log ifrån en huld och olejd famn!

Ärlighet i hjerta och i seder, Måttligt kraf på lycka och på heder, Skuldfritt hopp till varelsernas Far, Rik och nöjd, om jeg fått detta ärfva, Ville jag en lager blott förvärfva, För att fägna edra gamla dar,

Och se'n, i en omärkt vrå på bygden, Få åt er ocli himmelen och dygden Helga lifvets snart förflutna stund,

Undra fjerran från, hur' de i verlden Åt passionen, lyckans nåd och flärden, Resa slott på dödlighetens grund.

Försakelsen.

Vinka, glädje, vanskligt trofast! Flyktiga nomad! i verlden Slår du upp ditt tält ibland; Men der blef du aldrig bofast, Alltid färdas du, och färden Bär till obekanta land.

Äfven jag böds in i tältet, Tömde glädtigt nektarskålen, Utan fruktan att bedras; Likväl står jag nu på fältet, Utan skugga emot strålen, Utan värn mot stormens ras!

Sälheternas minnen smärta, Sällheternas hopp bedraga, Deras njutning är en dröm. Säg mig, du som har ett hjerta! Måste icke menskan klaga, Att dess själ blef god och öm?

Undan flärden eller döden, Hvarför mäktar hon ej berga Något dyrbart föremål? Hvarför, mot de grymma öden, Som dess skörd i broddén härja, Har hon ej ett bröst af stål?

Hvarför, lik den lätta slupen, Än på svällda vågors bränning, Än i afgrundernas famn, Skall hon vräka öfver djupen, Utan ledning, utan känning Af en efterlängtad hamn? . . .

Jo, min hamn, mitt mål jag känner Hamnen i den stilla grafven, Målet på dess andra strand. Stilla sorger, mina vänner! I mig lotsen öfver hafven Till ett lyckligare land.

Vandren gerna vid min sida, Kommen att min själ fullkomna Under pröfningarnas år! Härligare skall jag strida, Roligare skall jag somna, När min aftontimma slår.

Menskan klagar, då hon lider, Men hon höjes, hon förkofras, Hon blir god och känslofull. Heta äro qvalens strider, Men den ädla malmen sofras Genom elden, och blir gull.

Mellan ömma sorger sliten, Lyckans råd hon ej behöfver För att tänka sant ocli stort, Mer och mer blir jorden liten, Himlen klarnar upp deröfver, Lidandet är himlens port.

Som, vid höstens början, dagen, Skönare än alla vårar, Ljusnar fram bland milda regn, Så, af himmelsk kraft betagen, Småler själen genom tårar, I den stilla sorgens hägn.

Fast ej middagssolen blänker, Helsar likväl aftonstrålen, Vänligt leende och klar, Medan hjertat tacksamt tänker På de dyra föremålen, Som det ännu äger qvar.Johan Olof Wallin.

107

Mera talrika, men smärre, Mera spridda, mindre njutna, Medan dagen strålar än, Bli de större, bli de färre, Tätare till hjertat slutna Mot den skumma aftonen.

Vänskap, vishet, väna luta, Som bland sorger vägen banen! Tåld och nöjd i ert förbund, Skall jag rätt min lefnad njuta, Skall jag, sjungande som svanen, Möta min förvandlings-stund!

Hemsjuckan.

Hvart stiger din suck, o mitt klappande

bröst?

Hvar höres, o bedjande hjerta, din röst? En främling jag står på den ödsliga strand, Och känner en längtan, En trak t an, en trängtan — Jag vill öfver hafvet till okända land!

I öfverflöd har jag mitt lystmäte fått Af kunskapens träd, så på ondt som på godt. Jag sett huru dagarna komma och gå: Som bölja på bölja Hvarandra de följa, Och doft och enformigt mot stränderna slå.

De jublandes gny och de jemrandes skri Jag hört, hur de gå hvar på sin melodi, Den gamla, bekanta, som hvar och en kan; Ej olika toner, Blott variationer Till tidsfördrif stundom den dödlige fann.

Om sommaren kläder sig jorden till brud, Om vintern så drager hon svepningens skrud : Så gjorde hon förr, och så gör hon i år, Om hösten hon gråter, Om våren hon åter Med barnslig förnöjelse torkar sin tår.

Hon bergas och härjas, den hvälfvande jord. De vise der talte mång ståtliga ord Om frihet och dygder och gyllene tid; Sin fackla de buro För kungar, som svuro, I trötthetens timmar, den eviga frid.

De talte så fordom, de tala så än; De svuro, och svära detsamma igen. Men idligt sig vänder det rullande klot, Och gyllene tiden Och eviga friden Få der intet fäste för halkande fot.

Jag sett, hur det tillgår på jordenes ring; Men nytt under solen jag sett ingenting. I hundrade former är allt likadant: Sin yta det fejar, Men troget sig drej ar Kring samma sin axel, som det varit vändt.

Inbyggarne alla på verldenes ö, Jag vet hur de födas, jag vet hur de dö, Och hur, dessemellan, de larma en stund, En myggdans, som stimmar I solskenets timmar, Tills natten gör slut på båd' strid och

förbund.

Ej många de äro, mitt eländes år; Min tid, på lågt när, ej till fädernas når: Dock hafver jag skådat mig mätt häruppå. Det blir som det varit: Är hvad jag förfarit, Och summan af allt hvad jag lärt mig förstå.

Nu lägger jag neder min pelegrimsstaf, Och ser mot det stilla, det stjernströdda haf, Förmår ej att vända mitt öga från er, I strålande öar I azurens sjöar, Som dagens, när dagen hos oss har gått ner.

O, låten mig följa de facklor I tändt! Jag har ingen lust med den verld, som jag

känt;

Jag andas ej fritt på dess qvalmiga strand; Mig drifver en längtan, En aningsfull trängtan, Jag vill öfver hafvet till okända land !

George Washington.

Svensk! fatta glaset i din hand, Och klinga med Amerikanarn För fadren af hans fosterland, Den gamle, tappre saiufundsdanarn! Så högt i ärans Pantheon Som du din store Wasa ställer, Så han sin store Washington — Och bådas bröst af stolthet sväller.108

0 frihet, ur Guds hjerta ledd Att strömma i hvar menskoåder! För dig har hafvet ingen bredd, Och jorden inga antipoder. Ehvar du lyfter kämpens arm Mot dem som menskorätt förtrycka, Går pulsen hög, blir själen varm, Och ropet skallar: seger! lycka!

Du var det, af hvars riddarslag Han dubbades, den ädle hjelten, Som med tyranners nederlag Förhärligat virginska fälten. Du var det, på hvars bud han kom, Slog fienden — och så till dalen Med Fabii lager vände om, Den borgerlige generalen.

Du var det, hvilkens höga tolk Han blef, och kändes på accenten, När han gaf lagar åt sitt folk, Den konungslige presidenten. I fridens råd med samma mod Satt nu den vise i sin toga, Som det, hvarmed den tappre stod Vid Trenton. Yorktown, Saratoga.

O! när i glömskans djupa famn Så mången storhetsbubbla brister, Och månget firadt furstenamn Sitt sken på minnets stjernhvalf mister; Då skall han, krönt af seklers lof, Bland de odödelige throna, Den konungen förutan hof, Förutan vakt och prakt och krona!

Vår känsla vallfar till hans stoft, Till hjeltegrafven, der han hvilar , . . Der sprids ej veka blommors doft, Der växa inga tårepilar; Men nit för frihet, lag och ståt, Men tro och vänskap åt all verlden, Och arfvet af evärdligt hat Till våldet, träldomen och flärden!

Vaggsång.

Sof i ro, du lilla! Sof på mammas arm! Slumra in så stilla Mot din mammas barm! Intet buller skall dig väcka, Ingen oro dig förskräcka. — Sof i ro, du lilla! Undan verldens villa, Bryderi och larm!

Slumra trygg, du snälla, Som ditt öga slöt! Mamma skall ej fälla Lillan ur sitt sköt. Mamma slumrar ej, ty

mamma Hon är sjelf båd' vakt och amma. — Slumra trygg, du snälla, Menlösa och sälla, Slumra try gg och söt!

Dröm i ljuflig dvala, (Säg mig drömmen se'n!) Hur du skall betala Mammas vård igen! Dröm om många glada dagar, Som du åt din mamma lagar; — Dröm i ljuflig dvala, Hur Guds englar tala Med sin lilla vän!

Mammas enda nöje! Blomma för dess hopp! Lif och trefnad dröje I din sköna knopp! Mammas nöje är att sakta I din slummer dig betrakta; — Mammas enda nöje Är ditt oskuldslöje, När du vaknar opp.

Sof i ro, du lilla! Sof på mammas arm ! Slumra in så stilla Mot din mammas barm! Lyckligt lång är ännu färden Fram till sorgerna i verlden, Sof i ro, du lilla! Undan verldens villa, Bryderi och larm!

Ingångspsalm till nya psalmboken.

Upp, psaltare och harpa! Upp, kraftens ord, du andans svärd, Tveeggade och skarpa, Ur dvalan väck en syndig verld! Och, nådens milda lära, De väckta hjertan bjud Att känna, älska, ära Barmhertighetens Gud, Som, huld, i Zions gårdar, Med andan och sitt ord, Alltsom en herde vårdar Sin dyra återlösta hjord!Johan Olof Wallin.

109

Han, för de qvistar torra, Ej hugga vill sitt vintträd ner; Han skonar ett Gomorrha, Der tio fromma blott han ser: Der två och tre allena Uti hans dyra namn Sin bön och sång förena, Han öppnar nådens famn, Och hjertan vederqvecker Och gifver själar ro Och med sin sköld betäcker Sin frälsta kyrkas hopp och tro.

Så kom i helig prydnad,

0 Sulamith, du Christi brud!

1 oskuld och i lydnad

Möt här din Herra och din Gud ! Han är din brudgum blifven, Att frälsa dig från fall; Och är för dig utgifven, Att han dig helga skall. I trohet och i renhet Gif hjertat med din hand, Och vårda andans enhet Med kärlekens och fridens band!

Ej evigt är du yorden I dessa Kedars hyddor fäst: En liten tid på jorden Du går en främling och en gäst. Var trogen — o, var trägen I lof och bönesång, Så blifver himlavägen Ej slipprig eller lång! . De frommas samljud tvingar Till tystnad qvalens röst: När Davids harpa klingar, Det stormar ej i Sauls bröst.

Men, glad som Moses skådar Från öknens sand, från mödans ban, Det land, som Herren bådar På andra sidan af Jordan; Så själen sig förnöjer Af salighetens hopp Och, tjust, från jorden höjer Sin blick till himlen opp; I tron hon ser och smakar, Hur ljuflig Herren är, När helig andakt vakar På alla känslor och begär.

Kom, Israel, att dyrka Din Gud på hvarje tid och ort — Men blifve dig hans kyrka Ett heligt rum och himlens port!

Ej störe menskofunder Och jordiskt känslopräl De helga sabbatsstunder, De höga föremål, Att Herren i dit öra Ej ropar innan kort: «Jag vill ditt spel ej höra, »Haf dina visors buller bort!«

Dig skall ditt Zion sjunga Och bära fram för dig, o Gud, Med hjerta och med tunga Sin lofpsalm och sitt böneljud! Ditt ord i våra bygder Må rikeliga bo Och bära frukt i dygder, Gudaktighet och ro! Som hafvets sand otaligt Ditt folk föröke sig Och, heligt och lycksaligt, I evighet lofsjunge dig!

Bön.

Mitt hem, mitt blifvande hem ej här, Ej här uppå jorden jag finner, Ty verlden, med allt hvad deruti är, Likt höstliga blomman försvinner; Mitt lif är en flyende skugga, en dröm, Af gårdagens regn en uppsvällande ström, Som genast i jorden förrinner.

Men, Gud, gif mig nåd, att, som du har

befallt,

Besegra de lustar mig fresta,

Och älska och frukta dig, Gud, öfver allt

Och älska och hjelpa min nästa!

Se'n sjunke i frid min försvinnande dag!

Hvad helst dig behagar, må bli mitt behag,

Ty, Herre, du känner mitt bästa.

Arbetarens sång i olyckstiden.

Jag fruktar ej brist eller hunger Och skiftar för sorger ej hyn: Jag vet hvad den fågelen sjunger, Som fröjdas deruppe i skyn. Fast han ej kan så eller skära, Han vittnar, att Herren är nära Och sträcker till allt sin försyn.110

Jag vet ock hvad liljan predikar, Fast hon ej fick tunga och ljud. Ej hafver hon många gelikar I fägring och kostelig skrud. Fast hon ej arbetar och spinner Hon år ifrån år sig befinner Dock härtigen utstyrd af Gud.

Och jag skulle tvifla och klaga, Som vore all glädje förbi, Om också en faderlig aga Min lott någon tid skulle bli! Ack! älskar ej Gud den han tuktar ? Och den, hvilken honom blott fruktar, För annan slags fruktan är fri!

Ske Herrans den Heliges vilja! Mig tryggar hvad Frälsaren lär: Att mer än båd' fågel och lilja Jag är, såsom barn, honom kär, Och vet, att, hvad prof han mig ämnar, Han styrka derunder mig lemnar, Och slutligen frälsning beskär.

Friskt mod, att med raskare ifver Blott gripa till verket! och tro Att, hvad jag behöfver, det blifver Min del, så af möda som ro!

Välsignelsen gifves från ofvan, Men arbetet nedkallar gåfvan Till ärlig mans åker och bo.

Efter storm på hafvet,

Kring rymden breddes fasa, Och natten föll på böljans stig. Vi hörde vädren rasa, Vi sågo djupen öppna sig. Från denna sköra planka, Som kringdref lik ett flarn, For hjertats sista tanka Till vänner, makar, barn. Vår sista suck i nöden Till Gud med bäfvan gick, Och hotande kom döden Allt närmare hvart ögonblick.

Men Herren tillslöt grafven, Som öppnade sig djup och vid, Den Herren, som åt hafven Och länderna kan gifva frid.

Till stormen: »tyst!« han sade, Till böljan: »lägg dig ner!« Och böljan ner sig lade, Och stormen röt ej mer. I vattnets lugna spegel Nedblickar solen skön: Vi hisse våra segel, Och prise den, som hört vår bön.

Pris dig, som ensam räddar Och kärleksfull det rop förnam, Som genom molnens bäddar Till dig ur djupen trängde fram! Till dig vårt lof skall stiga Med glad och tacksam röst. Ack, bjud ock stormen tiga I våra egna bröst! Fräls oss ur syndanöden, I Jesu dyra namn, Och låt i sjelfva döden Oss finna der vår säkra hamn!

Nyårspsalm.

Åren utan hvila Med tidens böljor rinna, Och menskans dar försvinna Som bubblor deribland.

Lifvets stunder ila; Vi måste alla följa Med tidens strida bölja Till evighetens strand.

Du som härlig ställde Din thron högt öfver tiden, Der sällheten och fridén Ej mer förbyta sig!

Evige! ditt välde Ej ljus och mörker skiftat; Den lag, för oss du stiftat, Förvandlar icke dig.

Konung i det höga! Du slägter bortgå låter Och andra komma åter, Och tidehvarfven fly.

Men ditt fadersöga Mildt vakar öfver alla; Din nåd, som vi åkalla, Är hvarje morgon ny.Johan Olof Wallin.

År och vänner flykta: Men du densamme blifver; Du än åt barnen gifver Den vård du fådren gaf:

Mod åt de betryckta Och styrka åt de svaga, Och trost åt dem som klaga Vid sina vänners graf.

Gud! vi vandra trygga, När redligen vi vandra, I kärlek för hvarandra Och lydnad för ditt bud.

Gud! på dig vi bygga Vårt hopp i alla öden; I lifvet och i döden Du vårdar oss, o Gud!

Lofvad vare Herren! Sannfärdig, vis och nådig Och helig och rättrådig, Han öfver allt förmår.

Lofvad vare Herren! Hans lag, hans nådelära, Hans härlighet och ära I evighet består.

Bröllopspsalm.

Välsigna, o Gud, all kärleks Gud! De själar, som fromma och rena, I lydnad för ditt och hjertats bud

Sig nu högtidligt förena! Det hjerta, som följer en trogen hand, Skall öde och tid ej förbyta; Det heliga, ljufva och fasta band, Som dygdiga vänner knyta, Skall döden allena bryta.

De två äro ett från denna stund:

Så, Evige! bjuder din vilja;

Dem du har förenat i äkta förbund,

Dem kunna ej menniskor skilja. Hvad helst öfver dem du sedan beskär, De skola sitt öde ej klandra: I glädje och sorg, i ro och besvär, De äga sitt allt i hvarandra, När de i din fruktan vandra.

Så vandren tillsammans i lust och i nöd,

Och glömmen ej skriftens lära,

Att mannen är qvinnans hufvud och stöd,

Och qvinnan dess glädje och ära. Förnöjelsen aldrig från hjertat är skild, Om kärleken hjertat ej felar;

Ty kärleken, tålig, förtrolig och mild, All börda han drager och delar, All smärta hugsvalar och helar.

Nu sluten hvarandra i trogen famn, Och frukten ej okända öden; Nu bären lycksaliga makars namn

Med ära och trohet i döden! Beständigt hos er, uti hjerta och tjäll, Må dygden och trefnaden råda, Förljufva er dag och försköna er qväll, Och Herren till slut eder båda Med sällhetens krona benåda!

Begrafningspsalm.

Så vandre vi all verldens väg, Den ena med den andra — Kom, ho du är, och öfverväg Hvarthän du snart skall vandra! Du bygger hus, du önskar ro: Se här det hus, der du skall bo, Den bädd, der du skall hvila!

I detta vansklighetens land Du fåfängt lyckan söker: Du knyter dina vänskapsband, Och dina skatter öker; Men Herren, Herren har befallt Att du skall dö och lemna allt, Som fröjdat dig på jorden.

Se — grafven öppnas, och din vän Uti dess djup försvinner: Han kommer ej till dig igen, Men snart du honom hinner. Snart hvila våra kalla ben, Och sommarns flägt och solens sken Skall dem ej mera lifva.

Men han, som oss till lifvet väckt, Skall undanvälta stenen Och lifva med sin Andas flägt En gång de kalla benen : Vid skenet af hans härlighet Skall ära och odödlighet Hans trogna barn bekröna.

O, må vi här till Guds behag Så redeligen vandra, Att i vår Faders hus en dag Vi återse hvarandra! Den frommes pröfning är ej lång: Hans död är blott en öfvergång Till rätta lifvets njutning. JOHAN LUDVIG HEIBERG

hører til en Familie, der har sat sig mere end eet Mindesmærke i den danske Litteratur og Konst. Hans Fader var den bekjendte dramatiske Digter og satiriske Skribent Peter Andreas Heiberg, der i Aarhundredets Slutning gik i Spidsen for de nationale og frisindede Bestræbelser og ved sin skaanselløse Satire omsider paadrog sig Regjeringens Forfølgelse, som endte med, at han maatte vandre landflygtig fra sit Fædreland, hvilket han aldrig mere gjensaae. Hans unge Hustru — der senere vandt Berømmelse som Forfatterinde til »En Hverdagshistorie« og de efter den opkaldte Noveller — overgav nu Opdragelsen af sit eneste Barn, der var født den 14 December

1791, til Faderens Ven Knud Lyne Rahbek og dennes elskelige Hustru Karen Margrethe eller »Kamma«. I deres Hjem, det bekjendte »Bakkehus«, samledes paa den Tid Hovedstadens dygtigste Mænd, og Johan Ludvig, blev saaledes ikke ved Forandringen i sine nærmeste Omgivelser draget bort fra den Indflydelse, som den dannede Omgangskreds i hans Forældres Hus alt tidligere havde udøvet paa ham. Da hans Moder, hvem han lige fra Barndommen af og hele Livet igjennem hang ved med en rørende Kjærlighed, ikke lang Tid efter giftede sig paany med den svenske Baron Gyllembourg-Ehrensvärd, tog hun sin Søn hjem til sig og førte ham ind i en Kreds, der i Aand og Begavelse ikke gav den paa Bakkehuset Noget efter. Heibergs Barndom og første Ungdom henlevedes saaledes under meget gunstige Vilkaar. Ved stadig at bevæge sig i begavede og højt dannede Omgivelser modtog han tidligt den Sands for Formens Skjønhed, der har været saa betegnende for hans hele Virksomhed som Digter og Kritiker; og paa samme Tid udvikledes hans rige Aandsevner ved en omhyggelig privat Undervisning. Han blev Student 1809 og tog det følgende Aar anden Examen, men havde nu Vanskelighed ved at træffe et Valg mellem alle de Studier, der tiltalte ham. Han kastede sig med lige stor Iver over de levende Sprog, Mathematik, Astronomi, Naturhistorie og Æsthetik og læste med stedse stigende Interesse de bedste danske og fremmede Digterværker, hvis Skjønheder vakte ham selv til poetisk Virksomhed. Ved Juletid 1813 udgav han under Titelen »Marionettheater« to Comedier, en Bearbejdelse af Moliéres »Don Juan« og det romantiske Drama »Pottemager Walter«. De skaffede strax hans Navn den samme Anerkjendelse hos Publicum, som han alt i længere Tid havde nydt i de litteraire Kredse, han omgikkes, og hvor saadanne Kvinder som Adelaide Brun (senere Grevinde Bom-belles) og saadanne Mænd som Weyse, H. C. Ørsted, Oehlenschläger og Baggesen ydede ham deres Hylding. Skjøndt han med sin skarpe kritiske Sands snart

fik Øje for Knudepunctet i den forbitrede Fejde mellem disse to sidstnævnte Digtere og deres Partifæller, og skjøndt han med sit Blik for Formens Berettigelse i Poesien var tilbøjelig til at give den Baggesenske Kritik Ret i dens Anker, havde han dog Resignation nok til at holde sig udenfor Kampen. Mod en anden Udskejelse af Smagen rettede han derimod et skarpt og vittigt Angreb i sin Comedie »Julespøg og Nytaarsløier«, som brød Staven over Publicums blinde Forgudelse af den Ingemannske Digtning og gav Anledning til en heftig Polemik med Grundtvig, i hvilken et af Heibergs Indlæg var den satiriske Piece »Ny AB C-Bog i en Times Undervisning, til Ære, Nytte og Fornøielse for den unge Grundtvig, et pædagogisk Forsøg.«

Samme Aar, 1817, udgav han det romantiske Drama »Dristig vovet halvt er vundet«, et Digt, der er udsprunget af Heibergs Studier af den spanske Litteratur, særlig af Calderon, hvis Digtning udgjorde Emnet for Heibergs kort derpaa følgende Disputats for den philosophiske Doctorværdighed. I det mythologiske Skuespil »Psyche«, der i Tiden ligger nær ved de allerede nævnte Værker, er den antike Mythe behandlet i romantisk Form.

Uden endnu at kunne beslutte sig til noget enkelt Studium eller nogen bestemt Livsstilling delte Heiberg fremdeles sin Tid mellem Læsningen af sine Yndlingsforfattere og poetisk Production; et Arbejde fra sin tidligste Ungdom, »Tycho Brahes Spaadom«, omarbejdede han til Opførelse paa Theatret, og et Bind Digte samlede han af alle de spredte Poesier, han fra Tid til anden havde bragt for Dagen paa forskjellige Steder. Da fik han 1819 kongelig Understøttelse til en Udenlandsrejse, under hvilken han opholdt sig tre Aar i Paris hos sin landflygtige Fader og omgikkes saavel med en Mængde franske Digtere og Videnskabsmænd som med de mange Landsmænd, der fra Tid til anden gjæstede Paris. Sin gamle Interesse for Naturhistorien nærede han ved hyppige Besøg i »Jardin des plantes«, og sin Forkjærlighed for Poesien, især den dramatiske, fandt han rig Lejlighed til at tilfredsstille baade ved Studier af den franske Litteratur og ved meget flittigt at besøge Theatrene, paa samme Tid som han ved grundig Undervisning udviklede sin medfødte musikalske Sands. Han var kun lidet productiv, og det eneste poetiske Arbejde, han fuldendte i Paris, var Dramaet »Nina eller den Vanvittige af Kjærlighed«; men han samlede Honning til Kuben og skulde ved sin Hjemkomst forbavse ved Forarbejdelsen af det Materiale, han tog med sig fra Frankrigs Hovedstad.

Thi i denne Stad fik Heiberg Impulsen til at skabe den Digtart, ved hvis Indførelse paa den danske Scene den af Kotzebuesk Smagløshed og Ifflandsk Sentimentalitet afbrudte nationale Comik kom til sin Ret igjen. Den

Heibergske Vaudeville er nemlig trods sin Oprindelse fuldkommen national; det franske Forbillede er gjengivet paa en ganske selvstændig Maade, hvorved den danske Vaudeville, saaledes som Heiberg har afgrændset den, er bleven en dramatisk Genre med indre Originalitet. Dette er med Hensyn til Indholdet opnaaet derved, at Charactertegningen og Situationen kun ere tidssvarende Udviklinger af det ved Holberg skabte danske Lystspils ejendommelige Sider, og med Hensyn til Formen derved, at det musikalske Element er hævet op til en Betydning i den dramatiske Composition, som den franske Vaudeville ikke kjender. I denne Henseende kom Heibergs musikalske Dannelse ham til stor Nytte, lige som ogsaa

hans Blik for Formen og hans snart erhvervede sceniske Rontine gjorde ham udmærket skikket til Digtning for Theatret.

Den første Vaudeville »Kong Salomon og Jørgen Hattemager« kom frem i Vinteren 1825. Heiberg havde i Mellemtiden været ansat som Lector ved Universitetet i Kiel, hvor han havde foredraget dansk Litteratur, Sprog og Mythologi. Paa samme Tid havde han gjort grundige Studier af den Hegelske Philosophi, og det var lykkedes ham at trænge ind i Systemets Kjerne, fra hvilket Centralpunct han senere betragtede alle de Phænomener i Litteratur, Konst og Politik, som han har udtalt sig om under sin frugtbare Skribentvirksomhed. Men det ved disse philosophiske Studier vakte rige indre Liv gjorde ham Opholdet i den lille Universitetsstad endnu utaaleligere, end han tidligere havde fundet det, og han greb den første Lejlighed til at slippe bort fra den. En saadan Lejlighed tilbød sig, da hans første Vaudeville gjorde saa stor Lykke, at han kunde ansee sig berettiget til at bygge sin fremtidige Existens paa den Virksomhed, som hans Arbejde for Theatret vilde skaffe ham.

Publicum modtog nemlig »Kong Salomon og Jørgen Hattemager« med overordenligt Bifald som en Gjenoplivelse af den gamle danske Comedie, hvad den ogsaa i Virkeligheden var; thi ikke alene holdt med den atter Holberg sit Indtog paa Scenen, men den kaldte ogsaa en saadan Lystspildigtning til Live som den, hvormed Hertz, Hostrup, Overskou og Arnesen have beriget Litteraturen. Hundrede Aar efter de Holbergske Comediers Fremkomst brød den Heibergske Vaudeville Isen for en ny comisk Nationallitteratur, hvori vor Tids Sæder og Mennesker ere tegnede med en lige saa stor Sikkerhed og Sandhed som i hine Mesterværker.

Vaudevillerne »den 28 Januar«, »Aprilsnarrene eller Intriguen i Skolen«, »Recensenten og Dyret«, »Et Eventyr i Rosenborg Have« og »De Uadskillelige« fulgte rask ovenpaa hinanden og besejrede i Forbindelse med den aandfulde Afhandling »om Vaudevillen« snart den Opposition, som enkelte Kritikere rejste mod den nye Digtart paa samme Tid, som Publicum mere og mere sluttede sig til den. For bestandig at kunne have et Organ, hvori han lige som i den nævnte Afhandling kunde hævde sit kritiske Standpunct, begyndte Heiberg 1827 sit navnkundige Blad »den flyvende Post«, et litterairt Tidsskrift for Poesi og Kritik, der hidtil har været enestaaende i den danske Litteratur ved den Følgerigtighed, hvormed de æsthetiske Domme udlededes af en bestemt og begrundet Overbevisning, og ved den Klarhed, der gjorde selv Emner af philosophisk Natur tilgjængelige for en større Almenhed. Allerede i Bladets første Aargang kaldte en Kritik af Oehlenschlägers »Væringerne i Miklagård« den Baggesenske Fejdes Kampgny til Live igjen, og i 1830 gav en Spøg i Anledning af Oehlenschlägers Laurbærkroning i Lund Signalet til Kampens Fornyelse; Heibergs dygtige Angribere vare især Hauch, Wilster og P. Hjort, men den Angrebne blev ikke Nogen Svar skyldig, og medens Striden førtes med et Overmaal af Vid og Satire, der ikke kjendte til Skaansel, fremgik der som Udbytte af den en Vurdering af den Oehlenschlägerske Digtning, i hvilken Eftertiden har givet Heiberg Ret.

Hans Arbejden for Scenen led ingen Afbrydelse ved hans kritiske Virksomhed; 1828 fremkom det nationale Skuespil »Elverhøi«, der med Kuhlaus herlige Musik er blevet et af Nationens kjæreste dramatiske Ejendele. Det

romantiske Drama »Prindsesse Isabella« gjorde ikke en lignende Lykke, men Vaudevillerne »Kjøge Huskors« og

»De Danske i Paris« ydede Digteren rigelig Erstatning for dette Uheld. Om muligt med endnu større Bifald optoges den paa Grundlag af Tiecks Eventyr smukt og fint digtede Comedie »Alferne« og den sidste af Vaudevillerne, den aandrigt og elegant udført Spøg »Nej«, hvori Hovedrollen — som i flere af Heibergs tidligere Stykker — udførtes af hans Hustru, det danske Theaters uovertrufne Konstnerinde Johanne Louise Heiberg, hvem han havde ægtet 1831 og med hvem han 1836 og 1839 besøgte Frankrig og Tydskland.

Heibergs Eventyr-Comedie »Fata Morgana« kunde ikke trods alle sine Skjønheder gjøre nogen Virkning paa Scenen, da dens philosophiske Grundtanke ikke var gjort tilstrækkelig anskuelig i den dramatiske Form; en lignende Mangel bevirkede, at den dybsindige og skjønne Digtning »Syvsoverdag« ikke opnaaede noget langt Liv paa Theatret. Stor Opsigt gjorde derimod de »Nye Digte«, der udkom 1841; den træffende Satire i »En Sjæl efter Døden« virker i denne ypperlige Digtsamling lige saa stærkt ved sin skarpe Klarhed som det romantiske Element i Romancecyclen »De Nygifte« ved sin forunderligt betagende Mystik, medens »Gudstjeneste« og »Protestantismen i Naturen« udfolde Digterens philosophiske Tænkning i poetisk Form.

Efter anonymt at have skrevet Lystspillet »Valgerda« trak Heiberg sig tilbage til de astronomiske Sysler, der bestandig havde udøvet saa megen Tiltrækning paa ham; han viede deni de tre Aargange af sin »Urania.« Krigs-aaret 1849 kaldte ham atter ned til det jordiske Liv, og han udgav et Hefte »Gadeviser«, til hvilke han selv har componeret Melodierne. Samme Aar blev han Theaterdirecteur og beklædte denne Post til 1856, da han veg for en Opposition, der voldte ham Fortrædeligheder i Pressen og ved Theatret. Hans sidste Værk var en lille Brochure om Theaterforholdene 1859; Aaret efter gjorde hans tiltagende Legemssvaghed Ende paa hans Liv den 25 August 1860.

Heiberg var en Månd af en ualmindelig omfattende Aandsbegavelse; herom bære hans Skrifter Vidne ved deres talrige Artikler saa vel om æsthetiske som naturvidenskabelige og politiske Emner. Størst Betydning har han i den danske Litteratur som Vaudevilledigter og som Kritiker; han er den Første, der har begrundet en kritisk Dom paa et strengt videnskabeligt Grundlag, og skjøndt han ikke har udarbejdet noget sammenhængende æsthetisk System, er der dog i hans forskjellige kritiske Afhandlinger i »Den flyvende Post«, »Intelligens-bladene« og »Perseus« en saadan Rigdom af fine og aandfulde Bemærkninger, af overraskende Betragtningsmaader og slaaende Bevisførelser, at de ere en uvurderlig Skat for det æsthetiske Studium.

Vaaren og Ereden.

Held os! Den Gamle med riimfrosne Lokker,

Vinteren, flyer: Vaaren, bekrandset med himmelblaaeKlokker,

Livet fornyer. Kampen var haard, men den Freden mon

bringe;

Seiren skal klinge, Løftet paa Tonernes mægtige Vinge Høit mod de purpurne Skyer.

Digteren, vakt af de første Violers

Yndige Blad, Aabner sin Barm for de himmelske Straalers

Qvægende Bad, Bryder sin Larve med Sommerfuglvrimlen,

Flagrer mod Himlen Over Convallernes hilsende Stimlen, Vinget, forynget og glad.

Ind under Bøgenes grønnende Kroner,

Salig i Aand, Vandrer han hen over Skov-Anemoner,

Lyren i Haand. Bogfinkens Qviddren hans Læber indvier;

Og naar den tier, Hilser han Vaaren med Vaarmelodier, Løsnet af Vinterens Baand.

Vinterens Sorger og Glæder nu dølger

Glemselens Flor. Flora kun vinker ham nu, og han folger

Glad hendes Spor. Vintren er flygtet og Striden herneden

Bort fra det Edén, Hvor hendes Smaa om et Alter for Freden Samles i duftende Chor.

Derfor om Vaaren og Freden hans Sange

Gjenlyde nu. Fiendskab, hiin sorte, kun fostret i lange

Nætter med Gru, Flye med den flygtende Vinter mod Polen!

Varmen af Solen Udklækker Hjerternes Blomst med Violen, Fred i vor Sang og vor Hu.

Nympher og Fauner ved Lyren han atter

Samler om den; Hellige Taarer, begeistrede Latter

Vækker han end. Satyren bringer ham vingede Pile,

Gyldne, der smile; See, hvor de flyve, og naae, hvor de ile, Himlen og Jorden igjen!

Saares der Nogen, da huske han, Striden

Blot er en Fest, Smile ved Saaret, og drage fra Siden,

Sadle sin Hest! Thi har vi Fred , kun i krigerske Leire

Bør vi den feire: Stedse Turnering og festlige Seire Freden forherliged bedst.

Du, som har Aarstiden vakt af sin Dvale,

Høit paa din Gang, Hersker af Solen, og Drot af Castale,

Smiil til min Sang! Nær i mit Hjerte den Flamme, du tænder!

Lær mine Hænder Dobbelte- Greb i din Stræng, naar den sender Pilens og Tonernes Klang!

Sange af „ElverM".

Jeg gik mig i Lunden en^sildig Sommerqveld,

Og tømte mig et Bæger af sprudlende Væld.

Men vogt dig, o min Pige, for Elverkongen

seer dig!

Den brusende Bølge sprang ud fra grønne

Høi;

Med Eet saa blev det stille, den flød uden

Støi.

Nu vogt dig, o min Pige, for Elverkongen

seer dig!

Da tonede Luften af Sang o g Strængespil,

Tre hvide Møer dandsed i Duggen dertil.

Nu vogt dig, o min Pige, for Elverkongen

seer dig!

Som Dunst over Engen saa flygtig til at see,

De Trende blev til Een og den Ene til Tre.

Nu vogt dig, o min Pige, for Elverkongen

seer dig!

Han selv stod i Midten af Hines lette Sving;

Da drog han af sin Finger en kostelig Ring.

Ja vogt dig, o min Pige, for Elverkongen

seer dig!

Jeg greb efter Ringen, men han greb om min Haand,

De hvide Moer slynged omkring os et Baand.

Ja vogt dig, o min Pige, for Elverkongen

seer dig!Johan Ludvig Heiberg.

Nu boer jeg i Høien sora Elverkongens Brud, O g kun naar Dnggen falder, jeg vover mig ud. Thi vogt dig, o min Pige, for Elverkongen

seer dig!

II.

Jeg lagde mit Hoved til Elverhøi, Mine Øine de finge en Dvale; Da kom mig imøde Jomfruer to, Og lokked mig med Sang og med Tale. Eia! hvor selsom en Dands !

Striden Strøm den stiltes derved, Som førre var vant at rinde. Alle smaa Fiske, i Floden svam, De legte med deres Finne. Eia! hvor selsom en Dands!

De vinked mig først og saa trued de mig, Jeg stod som med Lænker bunden. Da galede Hanen i fjerne By, Og Trolddommen var forsvunden. Eia! hvor selsom en Dands!

Thi raader jeg hver dannis Svend, Som ride vil i Skove, Han ride sig ikke til Elverhøi, Og lægge sig der at sove, Eia! hvor selsom en Dands!

m.

Der vanker en Ridder mellem grønne Træer, Roser og yndelige Blommer. Der synger en Drossel, han staaer den

saa nær,

Med Qviddren den hilser Skjærsommer.

Han lytter med List imellem grønne Træer, Roser og yndelige Blommer, Han grubler og støtter sig taus til sit Sværd, Mens Fuglen den hilser Skjærsommer.

Nu aabner en Jomfru Vindvet mod de Træer, Roser og yndelige Blommér, Som Fuglen hun synger, han staaer hende nær, Da føler hans Barm, det er Sommer.

Da spirer hans Haab altsom de grønne Træer, Roser og yndelige Blommer. Han skuer den Elskte, hun er ham saa kjær, Han hilser sit Haab i Skjærsommer.

Barcarole af „Prindsesse Isabella".

Lette Bølge! naar du blaaner, Gjennemsigtig, lys og klar, Himlens Farveskjær du laaner, Selv du ingen Farve har. Himlen ei, kun Himlens Billed Hviler i din dybe Favn; Aldrig er din Længsel stillet, Den er evig, som dit Savn.

Bølge! hvor du klarest rinder, Speiles Himlen i dit Bad ; Ak! din Længsel Hjertet minder Om hvad Skjæbnen skiller ad. Hjerte! du bør ikke klage! Selv Naturen føler Savn; Trøst dig, hvis du har tilbage Kun et Billed og et Navn.

Tycho Brahes Farvel.

(Af „Tycho Brahes Spaadom".)

Solen sänk bag grønne Lund, Og den lyse, fulde Maane Mellem Sjølunds Kyst og Skaane Straaled over Øresund. Hvælved om Uranienborg Sig den lyse Stjernebue. Tycho stod i Maanens Lue, Monne Landet rundt beskue, Tankefuld med dæmpet Sorg.

Og han sagde: Fædreland! Siig mig dog, hvad var min Brøde, Da din Søn du bort at støde Fra dit Hjerte nænne kan? Har du glemt min Kjærlighed? Det var mig, som monne bære Op til Stjernerne din Ære; Hele Himlen kan jo være Vidne til min Sønlighed.

Mit Chaldæa her jeg fandt, Ak! I elskte danske Sletter Vise jo i lange Nætter Himmelen til hver en Kant. Derfor, elskte Fædrejord, Fremfor alle Verdens Lande Har jeg elsket dine Strande, Og paa dem bør Templet stande For det lyse Stjernechor.r

Men Urania sin Ven Vil et andet Hjem berede, Hvorved hendes Kunst kan brede Sig til andre Lande hen. Dunkelt jeg kun Veien seer, Stjernerne maae den betegne. Ligemeget, hvad for Egne! Er ei Himlen allevegne? Hvad behøver jeg saa meer?

W e y s e.

Prolog til det kgl. Theaters Forestilling paa Weyses Fødselsdag.

Den femte Marts er kommen igjen, Men hvor er vor og Musernes Ven, Hvis Navn gav Dagen sit Minde? Til Roskild har de vor Sanger bragt, Hvor Kilderne sagtelig rinde, Hvor Kirken stander i Oldtids Pragt, Orgelet bruser derinde.

Bestandig hans Sind, hans Hjerte var vendt

Mod Issefjords det graa Monument,

Som bereder Kongerne Hvile.

Tidt sad han bag Kirkens gothiske Muur,

Lod Haand over Orgelet ile,

Og danned af Toner en Architectur,

Hvortil selv Englene smile.

For ham var Alvor i Tonernes Leg; Til Herrens Ære hans Hymner steg Som gothiske Spiir saa kjække; Af Toner formet en Kuppel stod Paa tonende Søilers Række, Af farvet Lys der bølged en Flod Under det mystiske Dække.

Og naar ned til Jorden hans Tanke steg, Naar Orglet han bytted med Strængeleg, For Jordelivet at male,

Snart Kampens Bjergtop stod for vort Syn, Snart Fredens hellige Dvale, Man hørte Sjælens Torden og Lyn, Hørte dens Nattergale.

Men laante hans Kunst Digterens Ord,

Da pleied han dem med Ømhed stor

Som fattige Smaa, der klage;

Han Klæder og Føde skjænkte dem,

Han lærte dem at behage,

Han sendte dem fra sit, rige Hjem

Herligt smykte tilbage.

Og eied han ingen andre Smaa, Som nu til hans Grav forladte gaae, Mens Taaren ikke kan standse, Dog Een sig nærmer som Faderløs, Og bringer barnlige Krandse, Hvis Blade mildt over Graven strøes, Og det er den danske Romance.

Den danske, — ja, thi Weyse var dansk, Han selv og hans Musa fedrelandsk, En Gaade for fremmede Zoner. I Danmark slog den Stamme sin Rod, Som bar hans lønnende Kroner, Og Den, som ikke vort Sprog forstod, Forstod ei heller hans Toner.

Selv Den, som blot om hans Værker veed,

Men ei har kjendt hans Personlighed,

Hvor Meget tabte han ikke!

Dog af hans Nærmeste vist ei Faa

Sig liid til hans Fest beskikke,

Og vist hos mangen en Ven der staae %

Veemods Taarer i Blikke.

O! mindes du, naar han kom i dit Hjem,

Det Smiil, som alt han lokkede frem

Ved ind ad Døren at træde?

Det Ord: »det er Weyse!« anelsesfuldt

Bebuded en munter Glæde,

Og Glæden bragte haji med sig huldt,

Naar i Stuen han tog sit Sæde.

Han var dig altid en elsket Gjæst,

Af den mindste Kreds han danned en Fest,

Om Alt forstod han at tale;

En Sangfugl var han under det Frie,

Under huuslige Tag en Svale,

Hans Følelses Dyb, hans Vids Ironie

Kan blot Erindringen male.

Du mindes hans Aand, du mindes hans

Skjemt,

De lystige Viser du ei har glemt,

Hvormed han vakte din Latter.

Men ogsaa du mindes, hvad ei saa tidt

Du finder i Verden atter:

Det ædle Hjerte, trofast og blidt,

Som i Prøvens Time man skatter.

Dog, Ordet er her ei Venskabs Tolk,

Hans bedste Ven er det danske Folk,

Til Folket er Ordet rettet.

Snart lytter det til hans Rhythmers Dands,

Naar Teppet er atter lettet,

Naar han binder sig selv sin bedste Krands,

Af evige Toner flettet.Johan Ludvig Heiberg.

119

Den yngre Digterskole.

Ved Festen paa Oehlenschlägers 70aarige Fødselsdag.

At Danmark er ét lidet Land, Man tidt nok faaer at here, Men fagert er ved Skov og Strand, Hvor Skjalde Harpen røre. Her var og er et Sangerchor, Dets Tid er ikke svunden : Paa stærke Vinger mangt et Ord Saa vide fløi i Lunden.

Vel synger Hver sin egen Sang, Hver bar sin egen Stemme, Hos Alle dog en fælleds Klang Sig lader grant fornemme. Fra første Månd i Paradiis Nedstamme Smaa, som Store: I Skjaldes Kunst vi ligerviis Parnassets Adam spore.

Vort Land var skjønt fra Arilds Tid, Et Paradiis i Norden, En Have, venlig, lys og blid, Som ingensteds paa Jorden. Beredt var Alt, var saare godt, Det stod i bedste Pleie, Der mangled det en Adam blot, Som Haven tog i Eie.

Han kom, og hvad hans Øie saae, Han oplod for os Andre, Da lærte vi først ret forstaae Den Vang, hvorpaa vi vandre, Hvad Stjernen seer i Skyens Rift, Hvad Skoven har for Tanker, Hvad Havet dølger i den Drift, Som i dets Pulsslag banker.

Og som vort Lands Natur sin Tolk

Har i sin Adam fundet,

Har og Naturen i dets Folk

Ved ham Bevidsthed vundet.

Den danske Kraft og Kjærlighed

Stod frem i lyse Minder;

Til Kilden han har ført os ned,

Hvorfra vort Livsvæld rinder,

Og derved har han faaet den Magt, At hvor en Harpe klinger, Er i dens Tone Noget lagt, Som ham en Gjenlyd bringer. En Stammefader, end i Kraft, For ham vi tømme Glasset, Vi hilse ved dets ædle Saft Vor Adam paa Parnasset.

Protestantismen i Naturen.

i.

Det gjælder Kamp paa Liv og Død, Imod det Ydre ruster sig det Indre, Thi Hiint os længe Trældom bød, Men Dette — Tanken — har begyndt at

tindre;

Den trodser hvad den forhen lød, Og har den bragt det første Stød, Den lader sig ei meer forhindre, Den vil erobre Verden, ikke Mindre.

Den tegner Banen Med stærke Træk, Snart Seiersfanen Den planter kjæk.

IL

O men fornem de sorrigfulde Sukkes Klagende Strøm!

See, hvor de skjønne Phantasier vugges Bort, lig en Drøm!

Solen er opstaaet, Maanen ikke skinner, Sandsernes Verdens gyldne Trylleri Flygter og forsvinder; Alt er forbi!

Troen ei meer til Syn af Gud sig hæver, Tillidsfuld, stærk;

Kun som en Tanke han usynlig svæver Bag ved sit Værk, Ak ! og Naturen ikke længer smiler Huldt som den Dragt, hvori hans Væsen

kom;

Skilt fra Gud den hviler Aandløs og tom.

Frelseren vil sit Billed ei besjæle, Tegnet er dødt;

Fromhed ei længer for ham selv tør knæle, Sværmende sødt.

Markernes Krands til Korset ei man

bringer,

Helgenens Alter kun forladt man seer, Ei til Messe ringer Skovklokken meer.120

Johan Ludvig Heiberg.

Verden af tusind glade Phantasier! Ak, du forgaaer!

Luften forstummer, Kildevældet tier, Eensom jeg staaer.

Hvor skal jeg høre Svaret paa min Længsel?

Hvor skal jeg henflye til en savnet Røst? Hvor i dette Fængsel Toner min Trøst?

III.

Vend mod dit Indre dit Blik! Hvad i din Verden forgik, Vil i din Tanke du finde. Alt det Forsvundne derinde Liv og Tilværelse fik.

IV.

Den Gud, du søger, er din egen Gud; Hvad vil du mere?

Han træder ikke som en Gjenstand ud Blandt andre, flere.

Du føler hain, hvergang dit Hjerte banker Af hellig Lyst; ' Du hører ham i dine bedste Tanker Som evig Røst.

Idet du søger, du ham alt har fundet, Idet du spørger, er alt Svaret vundet.

Naturen, smykket i sin hele Pragt, Er altfor ringe

Til ved sin stille Flid en værdig Dragt For ham at bringe.

Men tom og aandløs er den derfor ikke, Og ei forladt:

Den skuer mod hans Sol med tusind

Blikke

Fra Støvets Nat,

Med tusind Tunger tolker den sin Stræben, Hans Ord den klinger ubevidst paa Læben.

V.

Aandens Lys i Sjælens Kammer Glimter med stærke Lyn, Den skuer Gud og sig selv ved de samme

Flammer,

I det samme Syn.

Og ved Lyset, der, lig en Stjerne,

Opgik i Menneskets Bryst,

Skal Naturen til det yderste Fjerne

Vorde klar og løfte sin Røst,

Og skal Mennesket besvare,

Som forgjæves spurgte den nys,

Og sit Liv aabenbare

Som en Stræben mod Frihedens Lys.

Af „En Sjæl efter Døden".

Sk uespilleren. Det banker paa Døren. Kom ind!

Dø den.

God Dag!

Skues p iller en. Hvem er De? Hvad vil De? Hvad er til Behag?.. .

Ih fy for Pokker! den stygge Maske! Døden.

Du tager feil, du stakkels Aske! Jeg har saamænd ikke Costume paa.

Skuespilleren. Hvad vil du da?

Døden. Det er let at forstaae, Jeg kommer herind for dig at hente.

Sku esp illeren. Saa beklager jeg dig, thi du kommer til

at vente,

Du maa vide, min Sygdom er ikke sand; Du kjender vel ikke vort Theater, Du blev nok narret af de røde Placater.

Døden.

Det faaer ikke hjelpe, min gode Månd! Selv de Sunde jo Døden hente kan, Og dig har den just idag fundet værdig, Derfor maa jeg bede dig: gjør dig færdig.

Skuespilleren. Ih nu! jeg har ikke saa Meget derimod; Jeg haaber, Directionen vil være saa god, Med en Sørgefest at hædre mit Minde, Og om min Buste lade Krandse vinde, Og at Mange vil ærgre sig, naar de see Mit Portrait ophænges i vor Foyer.Johan Ludvig Heiberg.

121

Tro ikke, dit Aasyn mig Skræk forvolder; Jeg er vant til at døe: I Helteroller Over hundrede Gange døde jeg alt; Men det forstaaer sig, naar Teppet faldt, Jeg reiste mig atter, og Haandtryk og Tak Belønned mig for den Hals, jeg brak. Jeg rigtignok gjerne vide vil, Om det her paa samme Maade gaaer til, Om samme Belønning os bliver givet, Naar Teppet falder for Jordelivet.

Døden.

Derom jeg ikke kan sige Stort;

Med Dommen jeg Intet har at bestille,

Jeg bringer de Døde til Himlens Port,

Der pleier man Buk fra Faar at skille,

Og de, som ikke for gode tages,

Maae drage til Helved, hvor aldrig de vrages.

Du maa vide, jeg er kun et simpelt Bud

I det store Collegium hos Gud;

Men tidt kan et Bud, som tjente med Iver,

Vide, hvad Resolutionen bliver.

Maaskee jeg kan sige dig, hvor du skal böe;

Det kommer jo meget an paa din Tro.

Sk uespi lleren.

Min Tro er af høist forskjellig Art: Snart paa Christus jeg troede, paa Jupiter

snart,

Og snart ved Mahomeds Maane jeg svoer, Snart dyrked jeg Brama, snart Odin og Thor, Men derfor vil Fanden mig ikke spise, Thi jeg har lært af Nathan den Vise, At man kan i hver en Religion Dannes til en agtværdig Person.

Døden.

O ja- J^g tænker, hvis du er god, Kan du gjerne være ved freidigt Mod.

Skuespilleren.

Men det er Knuden! Jeg veed ikke ret, Om jeg bør kaldes god eller slet, Det gjør mig lidt underlig tilmode, At, skjøndt jeg begeistres for det Gode, Er min Begeistring, saavidt jeg troer, For det Onde dog ikke mindre stor, Paa den ene Aften jeg lover forvist, At Dyden skal evig seire tilsidst, Jeg tordner med min brølende Stemme Mod Verdens Tyranner, som Pligten glemme, Mod lumske Munke, mod Præsidenter, Som snyde den Fattige for hans Renter, Jeg falder paa Knæ med en Bøn til Gud, Og seer imidlertid saa rørende ud, — Men den næste Aften jeg gaaer omkring Med skulende Blik og gjør fæle Ting,

Jeg piner og plager skikkelige Folk, Jeg myrder dem baade med Gift og Dolk, Jeg maner Helvedes Aander frem, Og glæder mig ret til at omgaaes dem, Og føler mig stolt og en rigtig Ka'l, Idet jeg trodser den evige Qval.

Døden.

Jeg kan tænke, du taler om dine Roller, Men derpaa kommer det her ei an; Kun Det, som du selv for Sandhed holder, Til Gud eller Djævlen dig føre kan.

Skuespill eren.

Min bedste Død! hvor kan du troe, At man ved Theatret har Tid og Ro Til selv at tænke, til selv at mene? Man siger, hvad Digteren har befalt, (Hvis man lærer sin Rolle, notabene), Men veed ei, om det er sändt eller gält.

Døden.

Men hvad ei man seer af de enkelte Dele, Det seer man lettelig af det Hele. En Digter lader til Orde komme Gode

som Onde, Frække som Fromme; Men den Mening, han selv om Begge har, Af hele Værket maa blive klar.

Skuespill eren.

Min bedste Død! hvor kan du dog troe, At man ved Theatret har Tid og Ro Til at sætte sig ind i det hele Værk? Den Fordring er sandelig altfor stærk. Det er sjeldent, man rigtig kjender sit Eget; At kjende de Andres er altfor Meget. Desuden vil du fordetmeste see, At Poeten har ingen bestemt Idee; De fleste veed ikke selv hvad de vil; De erfare det først, naar de see vort Spil.

Døden.

Det gjælder vel om de slette, men ei om

de gode ?

Skuespilleren.

Men det er de slette, jeg holder mig til; Ved de andre føler jeg mig fremmed tilmode,

Men af de daarlige just jeg hölder, Thi af dem faaer man netop de bedste

Roller.

D øden.

Ja, naar man er daarlig Skuespiller.

Skuespilleren. Jeg beder dig, skaan mig for alle Piller! Min Kunst har for længe siden mig adlet, Jeg har Hævd paa, aldrig at blive dadlet. For de Andre kan en Visker være fornøden, Men jeg er uforbederlig, det er bekjendt. Jeg hader Recensenter som Døden, Og hader ogsaa Døden som Recensent.

Døden.

Jeg recenserer dig ikke, min Bro'er, Jeg fik kun en Skrupel ved dine Ord.

Skuespilleren.

Og hvilken Skrupel?

Døden.

Jeg tænkte paa, Du vil sagtens nødig til Helvede gaae; Men efter hvad du har yttret her, Ligger den Tanke mig temmelig nær, At du er som Kunstner et daarligt Subject, Men i saa Fald gaaer du i Himlen reject, Thi Enhver, som røgter sit jordiske Kald Paa daarlig Maade, staaer hist for Fald. Jeg selv har ofte Sanct Peder hort, Naar de Døde jeg har til Himmerig ført, At sige til En og Anden: »Gaa bort! »Du gjorde dit Fag, dit Embede Tort, »Var daarlig Poet, var daarlig Dreier, »Var daarlig Minister eller Skorsteensfeier,« Eller hvad det nu var. Og gav han til

Svar:

»Jeg veed, at min Villie dog ærlig var, »Og at Feilen kun i min Evne stak,« Gjensvarede Petrus: »Det er tosset Snak! »Med den gode Villie man. finder en Plads, »Hvor man Gud, sig selv og Verden er

tilpas,

»Men Forfængeligbeden maa tidt forskylde, »At man ikke kommer paa sin rette Hylde.« Saaledes talte ban, den Guds Månd.

Skuespilleren.

Men det er jo forskrækkeligt! Siig, hvordan Skal jeg da gjøre, for mig at frie? Vel tvivler jeg ikke paa mit Genie, Thi jeg bliver beklappet hver evige Dag, ... Men sæt, man i Himlen har en andan Smag?

Døden.

Derfor jeg netop spurgte dig om, Til hvad Mening du selv i Livet kom, Thi hvis du blot er et Instrument, Hvorpaa snart en Fusker og snart en Mester Sin Vise spiller ved alskens Fester, Da er det med din Salighed slet bevendt.

Skuespilleren.

Nei, hvad det betræffer, har det ingen Nød. Jeg var ei som et Instrument passiv, Jeg gav min Spiller active Stød. Jeg kan sværge dig til: i mit hele Liv Blev aldrig noget Skuespil prøvet, Hvorpaa jeg som Criticus ei mig øved, Og viste de Andre paa en Prik, At det var usselt, at d^t var daarligt, Og især den Rolle, som selv jeg fik, Jeg gjennemheglede ret alvorligt. Men Stridighed var dog ei min Sag, Thi naar Stykket vandt Publicums Behag, Og jeg selv til Applaus i Rollen kom, Forandrede jeg ret gjerne min Dom.

Døden.

Jeg er bange for, det vil ikke forslaae Til at lade dig ind i Himlen gaae; Jeg vil derfor bede dig tænke paa, Om du ei foruden din Kunstnersphære, I en anden Kreds har virket med Ære. Var der Intet, som lokkede dig til Hæder, Undtagen at staae paa de vante Bræder?

Skuespill eren.

Jeg har Færdighed i at cabalere, Jeg føier Evne til at regjere, Jeg finder Lydighed triviel; Jeg offrede gjerne Kunstnerkronen, Ifald jeg som Medlem af Directionen Kunde raade for Kunstens Vee og Vel.

Døden.

Jo mere jeg hører, jo mere du snakker, Desmere jeg frygter, at Petrus vil Betragte dig som en daarlig Makker, Og sende dig glat ad Helvede til.

Skue spilleren.

Saa er jo den gamle Mening sand, At Skuespilleren ikke kan I Himlen komme, men bliver sendt Til Helvedes Ild og evig brændt? Er det Retfærdighed? svar!

Døden.

Ih nu!

Ifald den hele Stand er som du, Har Sagen jo nogen Rimelighed. Men saadan er det dog ikke. Jeg veed, At Scenens i Sandhed glimrende Navne Faae Tilladelse til i Himlen at havne. Jeg bragte dog Nogle til Himlens Port, Til hvilke Sanct Peder sagde: »Kom ind! »Her samler sig Alt, som er ædelt og stort, »Men ingen Forfængelighed og Vind.« —Johan Ludvig Heiberg.

123

Men som sagt, jeg forstaaer mig kun lidt

derpaa;

Du vil snart erfare det. Kom, lad os gaae! Bed dit Fadervor, forinden du døer.

Skuespilleren.

Det kan jeg ikke, jeg har ingen Souffleur.

Døden.

Du klingende Bjelde, du lydende Malm, Bered dig paa Helvedes hede Qvalm!

Scene af ,,Aprilsnarrene".

(Skuepladsen forestiller en Skolestue.)

Madam Rar, Frugt- og Vildthandlerske.

God Dag, gode Frue, god Dag! og tusind Lykønskninger til Deres gode Geburtsdag.

Fru Bittermandel, Bestyrerinde af et Pige-Institut.

Jeg er ganske skamfuld over alle de gode Sager, De har sendt mig.

Madam Rar.

O Bagatel ! det er ikke værd t at tale om. — God Dag, Trine!

Trine, Madam Rars Datter. God Dag, lille Moder!

Madam Rar.

Nu hvorledes skikker Trine sig, min gode Fru Bittermandel?

Fruen.

Vel nok, Madam Rar, det er saamænd den flittigste og artigste Elev, vi har her i Institutet. Med hende vil De nok blive fornøiet, hun gjør en ypperlig Fremgang.

Madam Rar.

Ja Gud give det! Det er saamænd en svær Byrde at opdrage saadant et Pigebarn, og et stor Ansvar for Gud og Mennesker.

Frøken Trumfmeier, Lærerinde.

Vi ere meget vel tilfredse med hende.

Zierlich, Lærer.

Udmærket godt med Kryds.

Tennemann, Dandselærer.

Ja Kors! Mamsellen er mycket bra i sine Ting.

Madam Rar.

Jeg takker Gud daglig paa mine Knæ, fordi jeg har faaet hende paa et godt Sted og vel ud af Huset. Jeg har saa Meget at tage vare paa hjemme i min Boutik, at jeg umulig kunde holde Øie med hende. Der er nu denne forbandede Dreng, denne hersens Hans Mortensen, som vil lege Kjæreste med hende, og render efter hende allevegne. Jeg beder Dem fremfor Alt, Frue, at passe vel paa at han ikke kommer her.

Fruen.

Gud bevares!

Frøkenen.

Nei det kan De være rolig for.

Madam Rar.

Ja for De kan troe, det er en intrigant Krabat. Han practiserer sig ind allevegne. Om det saa var imorges, saa kom han saamænd og snusede omkring i Boutiken. og gjorde sig saa vigtig, som om ban havde Statssager at forebringe, men det var ikke Andet end et Paaskud for at see om Trine ikke skulde være der. Men De kan troe, jeg feiede ham ogsaa afsted, saa ban flk Been at gaae paa. Og saa stjal han mig ovenikjøbet en halv Snees Borsdorffer-Æbler.

Fruen.

Jeg lover Dem høit og helligt, at han skal aldrig sætte sine Been mere lier. Han har saamænd ikke været her siden

Juul.

Madam Rar.

Ja min gode Frue, jeg stoler paa Deres Løfte, for jeg vil slet ikke at Trine skal have nogen Commers med den forbandede Dreng. Men lad os nu ikke mere tale om Det. (De sætte sig om Kaffebordet). Trine har gjort prægtige Fremskridt i Syning. Det var en kostelig Skjerm, som hun forærte mig til min Geburtsdag.

Frøkenen.

Ja De maa ogsaa vide, det var et Examens-Stykke.124

Johan Ludvig Heiberg.

Madam Rar.

Men uden Fortrydelse, hvoraf kom det at jeg maatte betale fem Rigsdaler for den, da hun dog selv havde syet den? Det er saamænd ikke for de snavs Penge, jeg spørger derom ....

Frøkenen.

O de fem Rigsdaler! Nu veed jeg hvad De mener. Det skal jeg strax forklare Dem! Seer De, til Examenstiden har Enhver saa Meget at tage vare paa, at Ingen kan faae gjort med egen Haand blot Halvparten af sit Arbeide. Det er Skik og Brug at lade fattige Piger i Byen sye Examens-Arbeiderne færdige, og saa giver man saadan En en Rigsdalers Penge derfor.

Mad ain Rar.

Fem Rigsdalers Penge vil De nok sige.

Frøkenen.

Jeg beder om Forladelse, jeg fortalte mig.

Madam Rar.

Ja Gud bevares ! det var saamænd ikke derfor, jeg spurgte derom. De Penge ere meget vel anvendte. Men siden jeg nu engang er her, kunde jeg ikke faae at høre en lille Prøve paa Trines Fremgang i sine Videnskaber? Jeg seer at her er baade Lærer og Lærerinde tilstede.

Zierlich.

Madam! De har at befale. Lad os begynde med Geographien. Siig mig, lille Trine, hvor ligger Amsterdam?

Trine.

Det er Hovedstaden i Engelland.

Zi erlich.

Stop!

Madam Rar.

Nei det er min Tro ikke saa. Saa ulærd jeg er, saa veed jeg dog at Amsterdam ligger i Holland, for derfra faaer man deilige hollandske Østers.

Zierlich.

Ja hun vidste det meget godt; hun fortalte sig kun. Men De seer dog, hun kom det temmelig nær; thi Holland er nær ved Engelland, og desuden ende begge disse Landes Navne paa Stavelsen Land. Nu skal De see. (Til Trine). Siden du nævnede Hovedstaden i Engelland, hvad hedder den da? Nu? — Lon — Lon — Lond —

Trine.

London.

Zierli ch.

Meget rigtig. Hvor mange Indbyggere har London?

Trine.

Over fire tusinde.

Zierlich.

Ja det er vist.

Madam Rar.

Ja det er det min Tro ogsaa, for der skal endnu være flere Mennesker i den ene By end i Kjøbenhavn og Christianshavn tilsammen. — Men lærer hun ogsaa sin Religion ?

Zierlich.

Tilvisse. Lad høre, Trine: Mod hvem har Mennesket Pligter?

Trine.

Mennesket har Pligter, først imod sig

selv.....for det Andet .... for det

Andet ....

Zierlich.

Ja lad os kun blive staaende ved det Förste. Hvilke ere Menneskets Pligter imod sig selv?

Trine.

At spise, drikke, klæde sig, erhverve Formue, holde sig reenlig og overhovedet gjøre Alt hvad som tjener til Selvophol-delsen.

Madam Rar.

Det kunde hun min Tro perfect. Men hvordan gaaer det med Sprogene?

Frøkenen.

Trine, læs et Stykke Fransk for din Moder. Tag Hallagers Læsebog.

Trine (tager Bogen).

Hvor skal jeg læse?

Frøkenen.

Slaa op paa første, bedste Sted. Der!

Trine (læser).

»Laissez la vanit'é«. — Laissez —

Frøkenen.

Laissez ? lad fa — lad fa —

Trine.

Lad fare.Johan Ludvig Heiberg.

Frøkenen. Rigtig. Videre.

Trine.

La vanité —

Frøkenen.

Nu? hvad er vanité? Van-i-té?

Trine.

Lad fare at komme Vand i Thee. (Læser).

»Donnez moi une ....Giv mig

en Mark.

Madam Rar.

Det gaaer saamænd rask.

Frøkenen.

Det er Nok. Nu skal De høre, hun taler ogsaa Sproget, (tu Trine) Marchez vous quelquefois dehors et promenez? Allons, courage, ma petit mademoiselle!

Trine.

Oui comça.

Frøkenen.

Combien étes vous ågé?

Trine.

Oui comça.

Frøkenen.

Il est bien-tot été. Voulez vous prendre avec l'institut au jardin des bétes?

Trine.

Oui comça.

Madam Rar.

Det gaaer som en Kjep i et Hjul. Vel svarer hun ikke Meget ....

Fruen.

Men det Lidt, hun siger, er vel anbragt.

Zierlich.

Man maa netop forstaae et Sprog grundigt, for at kunne udtrykke sig deri med den fornødne Korthed.

Tennemann.

Mamsellen har en ofantlig vakker Accent uti Fransyskan.

Zierlich.

Det Tydske gaaer ligesaa godt. (tü Trine.) Wann sollen Sie zu Confirmation stehen?

Trine.

Sechzig Jahr.

Madam Rar.

Ja det kan jeg forstaae. Hun siger, naar hun bliver sexten Aar. Ja det er nu Altsammen meget godt; de Sprog kan komme hende til Nytte, naar hun skal handle og kjøbslaae med Fremmede i Boutiken. Men der er endnu en vigtig Ting tilovers, og det er Regning; ja det er saamænd det Allervigtigste for en Pige i hendes Stilling. Staaer hun sig godt i Regning?

Zierlich.

Det forstaaer hun fra Grunden af. Trine, hvad er Regula de Tri?

Trine.

Det er saadant Noget som : naar et Pund Kirsebær koster to Mark og otte Skilling, hvad koster saa en Parquet-Billet?

Madam Rar.

Aa Snak, Barn, der er jo ikke Comedier i Kirsebærtiden.

Zierlich.

Jeg skal have den Ære at sige Dem, hun mener en Parquet-Billet til Morskabs-Theatret paa Vesterbro.

Madam Rar.

Ja det er en anden Sag. Kan hun da regne det Stykke ud?

Zierlich.

Det er rigtignok noget vidtløftigt.

Madam Rar.

Ja jeg forlanger det ikke. Men jeg gad nok høre hendes Fremgang i Musik.

Frøkenen

(sætter sig ved Claveret).

Kom, Trine, syng din Arie. (Synger.) »In diesen heilgen Hallen.« — Naa kom nu.

Trine.

Nei jeg er saa forkjølet; jeg er ganske hæs.

Madam Rar.

Et lille Stykke.

Frøkenen.

Det gaaer nok. (Præluderer.) Naa hvor bliver du af?

Trine.

Jeg kan virkelig ikke.

Frøkenen.

Aa Snak, det gaaer nok.

Trine.

(gaaer bort fra Claveret, og vender sig til de Andre). Mel. An dem schönsten Frühlingsmorgen. 1.

Nei det maae De mig forlade, Jeg idae: ei synge kan, Ei en eneste Roulade Jeg at gjøre var istand. Hvis jeg skal,

Mama, Faaer jeg tralle da: La la la la la la la.

(Frøkenen reiser sig fra Claveret.) 2.

Ja for Snue^ jeg Dem sværger Kan jeg knap en Node see. Selv den lette Fidelberger Vil ei gaae.

Frøkenen (corrigerende).

»Fidele berger«.

Trine. Hvis jeg skal, Mama, Faaer jeg tralle da! La la la la la la la.

Madam Rar. Ja ja, naar hun ikke kan synge, saa vil vi ikke heller plage hende.

Tennemann

(tager sin Violin op af Lommen.)

Men sedan Mamsellen ikke er enrhu-merat paa Fötterne, saa kan hun låta see sine Progresser uti Dans. Allons, à votre place. (Til Madam Rar.) Dette her er en Pas de deux, som jag har componerat for Frök-nerna Gyldenasparges, Döttrar af Excellencen Greve Gyldenasparges, som er gift med en Dotter af Baron Silverkartoffel. Det er en stor Seigneur uti Sverrige. Jag har i många År varit Dansmestare hos hans Familie. Attendez; Mamsellen vil nu dansa Solo , men det er dock en Pas de deux; jag vil sjelf figurera deri, för at gi Madamen en Idee om Ensemblen. (Til Trine) Eh bien, commencez.

(ünder denne Replik flyttes Kaffebordet hen i Baggrunden paa høire Side af Døren. Alle sætte sig ned i en Række paa venstre Side. Tennemann spiller, Trine dandser under følgende Sang. Han figurerer med hende, og gnider af og til paa Violinen.)

Mel. af CendriUon: A quoi bon la richesse. 1.

Tennemann. En avant deux, en arrière! Uttilbeens! Hufvud rak! Så! det er en annan Sak! Var lite meer legere !

Queue de chat! Nu giv mig Handen, Først den ena, saa den anden. Animeer sin Mouvemang! Ja hun har et stort Talang. Stå! Stå!

Nu dansar jag ena, Mamsellen seer derpå. Saa vakker en Solo vist aldrig för man så.

Chor.

Saa prægtig en Solo vist aldrig før man saae. 2.

Tennemann.

Hvad er Detta? ta mig tusen! Uttilbeens, har jeg sagt! Vil Mamsellen give Agt; Vred blir jag i Kabusen. Hun maa troe, hun tör ei fjase. Runda Armar! Avec grace! Hufvud rak! Hold Takt! ça ça! Saa! nu går det mycket bra, Stå! Stå!

Nu dansa vi sammen; hur vakkert er ei Det! Saa Hvar à sa place, og tilsidst en Pirouette.

Chor.

Vist aldrig vi skued saa stolt en Pirouette!

Madam Rar.

Naa det maa maa sige, om hun aldrig havde lært Andet, saa har hun lært Dandsen tilgavns.

Tennemann.

När Madam er satisfaite, så er jag mycket flatteret deröver.

Madam Rar.

Ak jeg kan næsten ikke bare mig for at græde af Glæde over min Datters store Fremskridt i sine Videnskaber. Ja

saadant et Barn er lykkeligt, dersom hun bare skjønnede derpaa.

Fruen.

Der bliver ingen Umage sparet med hende.

Frøkenen.

Nei det veed Gud!

Zierlich.

Vi gjøre Alt for at danne hende til et værdigt qvindeligt Medlem af Samfundet.

Madam Rar. Ja hun er i gode Hænder, og De kan stole paa min Erkjendtlighed. POUL MARTIN MØLLER

var en Søn af den for sin classiske Lærdom bekjendte Præst, senere Biskop Rasmus Møller og blev født i Jylland den 21 Marts 1794. Den vigtigste Del af sin Barndom tilbragte han dog ikke i sin Fødeegn, men paa Lolland, hvortil hans Fader blev forflyttet 1802. Sammen med sine Søskende udviklede han sig her til en sund og kraftig Dreng, hvis stærke Legeme var vant til at udholde allehaande Anstrengelser, og hvis opvakte Aand med Lethed tilegnede sig den Undervisning, som Faderen selv meddelte sine Børn. I sit trettende Aar blev Poul Martin sat i en Latinskole og gjorde her gode Fremskridt, mest i Latin og Græsk, paa samme Tid som hans hurtige Nemme lod ham tilstrækkelig Fritid til at læse Morskabsbøger, især af comiske Forfattere, og til at sørge for den legemlige Udvikling ved at tumle sig under aaben Himmel med jevnaldrende Kammerater. Han var i alle Henseender en rask og begavet Yngling, hvis Character allerede da tydeligt bar det samme Præg af Aabenhed og Ærlighed, øjeblikkelig Heftighed og jevn Godmodighed, der betegnede hans modne Alder.

I en Alder af atten Aar kom Poul Møller til Universitetet og bestod sine Examina med bedste Character, tildels med Udmærkelse. Han tog med Iver Del i det akademiske Liv og i Tidens øvrige Bevægelser og tilbød saaledes strax sin Tjeneste, da der i Vinteren 1813—14 blev Tale om, at Studenterne skulde drage ud til Fædrelandets Forsvar. Hans poetiske Aare, som alt havde røbet sig i Skolen, gav ogsaa i denne Tid talrige Livstegn fra sig i en Mængde erotiske Smaadigte til en fjern Elsket, for hvem hans unge Hjerte brændte med den første Kjærligheds varme Lue. Dog tænkte han neppe paa at vinde Laurbær som Digter; hans Poesi var kun Frugten af Øjeblikkets Stemning, og naar Stemningen var borte, faldt det ham ikke ind at kalde den tilbage for at holde den fast og fængsle den i Versets Baand. Han var i det Hele taget et Menneske, der holdt af at leve Øjeblikkets Liv i dette Udtryks ædleste Mening; i Samtaler med sine Venner — og til dem hørte alle de fortrinligste unge Studerende — gav han sig ganske hen og udstrøede med rund Haand de geniale Indfald og slaaende Bemærkninger, som ved slige Lejligheder fødtes i hans Aand, men som det ikke var hans Sag at samle til et Hele eller at forarbejde til et videnskabeligt eller konstnerisk Værk.

Over denne Aandens utrættelige Virksomhed i en Form, der paa een Gang var ham en Behagelighed og en Nødvendighed, forsømte han dog ikke128

Poul Martin Møller.

Arbejdet i strengere Forstand, men tog allerede 1816 den theologiske Embedsexamen, uagtet denne just faldt paa en Tid, da hans Sjæl var dybt nedbøjet af den smertelige Skuffelse, han led ved at see sin kjæreste Ungdomsdrøm forsvinde, sit Hjertes dybeste Følelse gjækket. Det varede længe, inden han kunde gjøre sig fortrolig med den knugende Tanke, at Alt var forbi, og Skyggen fra denne kvalfulde Tid af hans Ungdom breder sig ud over mange af hans senere Digte.

Den paafølgende Vinter tilbragte han i Hjemmet sammen med Christian Winther, der nu var bleven hans Halvbroder. Her studerede han Italiensk, oversatte Stykker af sin Yndlingsdigter Homer — et Brudstykke af Odysseen, »Eventyret i Kyklopens Hule« havde han alt forinden udgivet — og forfattede den nordiske Fortælling »Eivind Skaldaspiller«; i Digtet »Torbisten og Fluen« gav han en Bitterhed Luft, som han endnu til enkelte Tider ikke kunde beherske. Paa en Herregaard i Sjælland, hvor han havde modtaget en Huslærerplads,

skrev han kort efter Digtene »de vilde Jægere«, »den Eenbenede«, »St. Laurentius« og »den gamle Elsker«.

Da han i Efteraaret 1818 gjensaae Kjøbenhavn, kom han midt ind i den Baggesenske Fejdes Tummel. For en Natur som Poul Møllers var det en afgjort Umulighed at holde sig udenfor en Kamp, hvor han saae sine egne helligste Interesser staae paa Spil. Han brugte da ogsaa sit vægtige Slagsværd saa godt, at han blev en af de mest fremtrædende Kjæmper i Striden; han var en af de Tolv, der sendte Baggesen den bekjendte Udfordring til en latinsk Disputats, han skrev sin vittige og bidende Parodi »Om Jenses Lidenhed« og udsendte sit »Himmelbrev i Grundtvigs nye, historiske Smag«, en med alle sine Overdrivelser ypperlig Efterligning af den grundtvigske Sprogtones Ejendommeligheder.

Da Poul Møller var kommen til Ro efter den Baggesenske Fejde, fattede han den Beslutning at begynde paa et planmæssigt Studium af sin Yndlings-videnskab, den classiske Philologi. En uventet Omstændighed hjalp ham til at samle sine Kræfter om denne Opgave med mere Energi, end det vilde have været ham muligt under hans sædvanlige Forhold. Et Handelscompagni tilbød ham Plads som Skibspræst ombord paa et stort Skib, der skulde til China. Uagtet Poul Møller ikke følte sig hendraget til den præstelige Virksomhed og ikke kunde tilfredsstille sig selv som Prædikant, tog han dog mod Tilbudet, fordi det paa en saa kraftig Maade understøttede hans Forsæt og fordi han ogsaa nok haabede at kunne være til Gavn og Opbyggelse for sin lille Menighed, selv om han ikke kunde opfylde de høje Fordringer, han for sit eget Vedkommende stillede til en Ordets Forkynder. Han flyttede altsaa i Slutningen af October 1819 ind i sit svømmende Studerekammer og tilbragte næsten to Aar her med flittig Granskning i de gamle Skrifter. Men en saa frisk Natur som hans maatte ogsaa paa anden Maade drage mangfoldig Nytte af Rejsen, og han optog under den lange Fart en Mængde vexlende Indtryk i sin livfulde Sjæl, hvorved han modnedes i sin Verdensanskuelse og udvikledes i sin Opfattelse af Livet og Menneskene. Uforglemmelige Dage tilbragte han især i Capstaden, i Batavia og i Canton, og saa vel hans Dagbogsoptegnelser som de Digte, der bleve til undervejs, vidne om hans Sjæls Karskhed; den friske Rejsestemning har præget sig kraftigt i Digtet »Freidigt Liv«, lige som den sunde Længsel efter Hjemmet har faaet et smukt Udtryk i det herlige Digt »Glæde over Danmark«.129 Poul Martin Møller.

Da han kom hjem til Fædrelandet igjen, enskede han at kunne fortsætte sine rolige Studier og havde især tænkt sig Sorø som et passende Sted for et fredeligt og arbejdsomt Liv; der var dog ingen Udsigt for hain til at opnaae Ansættelse der, og han maatte derfor tage imod Informationer i Hovedstaden for at erhverve Livsopholdet. Endnu var philologisk Læsning ham den kjæreste, men han begyndte dog paa denne Tid ogsaa at vende sin Hu til Philosophien, lige som han ogsaa var poetisk productiv; den vittige topographiske Beskrivelse ai' »Lægdsgaarden i Ølsebymagle« er maaskee tildels bleven til paa Rejsen, men den fortræffelige Novelle »En Students Eventyr« — der desværre kun er et Fragment — er skreven efter Hjemkomsten, oprindelig som en Efterligning af Walter Scotts Romaner, men senere flyttet frem i Tiden, saa at den som et af de første Exemplarer af dansk Novelledigtning giver en udmærket Skildring af samtidige Forhold og Characterer. Hans ypperlige Studentersange tilhøre ogsaa denne Periode, da han med Iver deltog i den nystiftede Studenterforenings Liv. Nogle i Tiden lidt senere Digte bære et mørkere Skjær, frembragt ved et skuffet Kjærlighedshaab, der for nogen Tid gjorde ham bitte'r og forstemt, men dog nu, i hans modnere Alder, ikke havde den knugende Magt over hans Sind, som da hans Hjerte første Gang vaandede sig i haabløs Fortvivlelse.

Det Fortræffelige i disse forskjellige poetiske Værker af Poul Møller er især at søge i den Friskhed, der som en sund og kraftig Søbrise gjennemstrømmer saa vel Tankerne som deres sproglige Udtryk. Her er ingen Affectation, ingen Sentimentalitet, ingen Leflen med Følelser, som Digteren kun kjender paa anden Haand; Alt er Oprindeligt, Selvtænkt og Selvlevet, og derfor skal man have ondt ved i Poul Møllers Digte at støde paa disse loci communes, som saa mange andre Digteres Værker vrimle af. Og som hans Poesi er skudt op af en Jordbund, der fuldstændig er Digterens Selvejendom, saaledes have ogsaa dens Blomster og Blade deres egen, selvstændige Form og Farve. Poul Møller er Realist i Valget af sine Billeder og sit Sprog — men vel at mærke en Realist, der bliver indenfor Poesiens Enemærker; han holder sig nær op til det daglige Virkelighedsliv, og han skyer ikke at tage et bredt og fyldigt Udtryk i Munden, hvorved hans Sprog faaer en ejendommelig kraftig Naturlighed, der dog hele Tiden er behersket af Skjønhedens Love og derfor kan staae som et Mønster paa dansk Stil.

Dette gjælder ikke mindre om Poul Møllers Prosa end om hans Poesi, og Vidnesbyrd herom kan findes i de mange forskjellige Afhandlinger og Kritiker, som hans philosophiske Studier i Tidens Løb affødte. Disse Studier drev han med en saadan Alvor, at. lian i 1826 kunde modtage en Kaldelse som Professor i Philosophien ved det unge norske Universitet. Han tilbragte fire Aar i Christiania, men skjøndt hans Tilhørere viste megen Interesse for hans Forelæsninger og megen Hengivenhed for hans Person, og skjøndt hans Ægteskab med en elskelig Hustru gjorde hans Hjem til en Bolig for huslig Lykke, var han dog i for fremrykket en Alder bleven omplantet paa fremmed Grund og længtes tilbage til sine kjære Omgangsvenner i Kjøbenhavn. Da der derfor blev en Professorplads ledig ved det kjøbenhavnske Universitet og den blev ham tilbudt, betænkte han sig ikke paa at modtage den. I sin nye Virksomhed fandt han stor Tilfredsstillelse og levede ret et fyldigt Aandsliv i Videnskabens og den skjønne Litteraturs Tjeneste, indtil det haardeste Slag af Skjæbnen: lians

unge Hustrus Død, næsten bøjede den kraftige Månd til Jorden. I lang Tid følte han sig ude af Stand til nogen aandelig Syssel, og kun langsomt rettede han sig igjen. Sine Børn gav han tre Aar efter en anden Moder i en fortræffelig Kvinde, der havde staaet hans afdøde Hustru nær; men kun et Aar forundtes det ham at glædes ved den Erstatning, hans Smaa havde faaet for et Tab, som han selv aldrig kunde forvinde. En Sygdom, der i hans sidste Leveaar var tagen til i en betænkelig Grad, endte hans Liv den 13 Marts 1838, otte Dage forinden han skulde fylde sit fireogfyrgetyvende Aar.

Desværre findes der ikke noget Portrait af Poul Møller, der gjengiver hans legemlige Træk, saaledes som de tegnede sig i hans Ansigt med den høje, hvælvede Pande, de blaae, levende Øjne, den krumme Næse og den fintdannede Mund. Men i hans Skrifter møder os overalt det harmoniske Billede af en kraftig, sund og dygtig Personlighed med skarp Tænkning, dyb Følelse og et bredt, ægte dansk Lune.

Den Eenbenede.

Fy! skamnier Jer dog, I uartige Drenge! Og lader en eenbenet Stakkel i Ro! Slet ingen af Eder kan vide, hvorlænge Vor Herre vil lade ham løbe paa To.

Mig Himmelen ogsaa lod smage den Lykke, At hoppe som I over Grøfter og Steen. Ei stedse jeg saa haver hinket ved Krykke; Ei stedse var dannet af Træ mit Been.

Da hvilte jeg med min Marie i Skoven, Hist henne bag Bøgens skyggende Læ, Mens Fuglene sang saa lifligt foroven; Nu er mit Been af det samme Træ.

Ja der jeg hvilte med Pigen i Armen, Bestraalet af Solens velsignede Lys. O Blodet mig løber saa varmt i Barmen, Ved Tanken om disse saa brændende Kys.

Men da nu Sangen i Lundene døde, Og Bladet saa gult og forkrøllet faldt af, Da svandt og min Kjærligheds Roser røde; Naturen blev mig en gyselig Grav.

En Anden hvilte med Pigen i Armen, Beskinnet af Praasens forbandede Lys. Hu ! Blodet mig brænder som Gløder i Barmen Ved Tanken om dissse saa troløse Kys.

Saa blev jeg Soldat, med Bøssen paa Nakke Fortvivlet paa Fjenden jeg slog og skjød. O! hvor jeg min Gud dog nu vilde takke, Om ban mig da havde undt min Død!

Som Kegler Vennerne faldt ved min Side, Men alle Kugler forbi mig gik, Tilsidst jeg i Græsset maatte mig vride, Jeg en Bajonet i Knæet fik.

Idag jeg mødte Maries Blikke, Imens jeg lænet til Væggen stod. Hun græd, endskjøndt hun kjendte mig ikke, Ellers havde hun grædt det røde Blod.

Een Skilling hun gav mig, ogden jeg gjemmer; Det Lønnen er for min Kjærlighed; Og Synet af den mig saa underligt stemmer, Jeg tænker saameget, saameget derved.

Fy! skammer Jer dog, I uartige Drenge! Og lader en eenbenet Stakkel i Ro! Slet ingen af Eder kan vide, hvorlænge Vor Herre vil lade ham løbe paa To.

Den gamle Elsker.

Og naar jeg nu bliver en gammel Månd,

Og mit Skjæg er hvidt; Naar Piben jeg holder med stumpede Tand, Og hviler mig tidt;Poul Martin Møller.

131

Og naar jeg en lille Papacallot

Paa Hovedet har, Og ikke kan læse Aviserne godt Foruden Glar;

Og naar du nu sidder, en gammel Viv,

Og har glerut din Sang, Og eier ei meer dit smalle Liv Og din Jomfrugang;

Dit Hoved ligner en Bøg i Høst

Efter Regn og Blæst; Du dølger et Liig af dit yndige Bryst Med en sort Modest:

Da slumrer jeg engang sødelig ind

Og hliver saa blid, Mens Fluerne surrer omkring min Kind Ved Middagstid.

Da kommer en Drøm fra min Ungdomsvaar

Til min Lænestol, Efter dig jeg en inderlig Længsel faaer, Du Qvindernes Sol!

Da ta'er jeg min Stav, da ta'er jeg min

Hat,

Og vandrer min Vei; Oin dit Huus jeg trælfer ved Dag eller Nat, Det ændser jeg ei.

Jeg vandrer afsted, saa godt jeg kan

Med de vaklende Knæ, Og drikker af Bækkens det klare Vand Med min Ryg til et Træ.

Og naar du da strikker med dine Smaa

Ved det store Bord, Med eet det banker pludselig paa, Før du veed et Ord.

Da kommer en skikkelig gammel Person,

Hans Tinding er bar. En underlig, sørgelig, lystig Patron, To Roser han har. v

Den ene han sætter i dit Bryst,

Den anden i sit, Og seer paa den aldrende Viv med Lyst, Og hviler sig lidt.

O Lina! huldsalige Lina min!

(Saa raaber han ud), Lad mig hvile her ved din fagre Ruin, Før mit Lys gaaer ud.

Og hvor er din Barm saa rund og saa fuld?

Du Sølvergraae! Du havde vel hundrede Krøller af Guld, Nu har du saa faa.

Du var en Due saa melkehvid:

Jeg var en Ørn. Vor Alvor tog den løbende Tid; Nu er' vi Børn.

Op lystig! flet os et Silkegarn!

Væk med Forstand ! Kom lystig i Haugen, du gamle Barn! Med den lystige Månd.

To Skamler dem vil vi sætte os paa

Med barnlig Hu; Og Sommerfugle, de røde, de blaae Dem fange vi nu.

Som Svalen bygger en Rede fiin

Paa styrtede Muur, Saa vil jeg nu her i det Skjønnes Ruin Slaae op mit Skur.

Og naar de da visne de Roser to,

Saa visne vi med. Vi ville da sove sammen i Ro, I en evig Fred.

Öe vilde Jægere.

Gjennem Moser og raslende Siv vi gaae Med Bøsser og vældige Støvler paa

I Maaneskin. Vandhønen plumper med sorte Fjær I det blommede, grøntbroderede Kjær I Maaneskin.

Til Høire, til Venstre man hører Knald, Og Vandet rødmer af Maagernes Fald

I Maaneskin. Hector gi'er Hals i de ranke Rør, Ei en Piet paa hans brogede Pels er tør I Maaneskin.

Hisset synker vor gode Kammerat, Ham sige vi da for evig god Nat

I Maaneskin. Rammer den svigtende Flint en Ven, Man siger Farvel! og jager igjen I Maaneskin.

Den stolte Svane, den hvide Fregat, Høit seiler i Luften i dunkle Nat

I Maaneskin. Den tumler ned og mister sit Vær, Og med Roser glimre dens Liliefjær I Maaneskin.

Sin bøiede Hals den endnu engang Høit løfter, og sjunger sin hule Sang

I Maaneskin. I lodne Tasker vi gjemme vort Rov, Thi nu slukkes alt over sorte Skov Vort Maaneskin.

Som en Kjæmpe hilser i sorte Nat Os Borgen hist med sin røde Hat

I Fakkelskin. Men naar det lyser paa østre Toft, Kommer Fruen med Viin udi høien Loft I Solens Skin.

Scener i Rosenborg Slotshave.

I. En gammel Pedant.

Langs hen med Væggene paa Byens Gade Jeg som en Hønsetyv mig listed' om; Her leger jeg nu Skjul iblaodt de Glade, For Lyset frygtsom og med Ryggen krum.

See, hvor fortrolig Cavaleren bukker Og nikker til det unge Rosenblod, Mens jeg bag Busken staaer forsagt og sukker,

Gud veed, hvorfra han faaer sligt Heltemod!

Jeg koster udi Kjoler mange Penge, Men een er mig for kort og een for lang, Og alle paa min lærde Krop de hænge Som Fugleskræmmen paa en Humlestang.

Og disse Nankins Buxer var saa nette. For fjorten Dage siden splinternye, Men nu tilredte fælt af Blæk og Plette, — Er det et Under, man er folkesky?

Og Ærmet strax forslidt ved Haanden bliver, Opslaget med det første falder fra; Hvis man sig til lidt Hæder stundom skriver, Saa skriver man sig ogsaa Hæder fra.

0, I velsignede, hvidklædte Skjønne! I ta'er mit Hjerte for en slukket Praas; I tage feil. Smaapiger i det Grønne! Varmt er det, ikkuns Munden er i Laas.

Mit Bryst en haabløs Længsel stedse fylder, Naar jeg beskuer eders favre Krands, Skjøndt fjern, jeg her i Skammekrogen

hylder.

Som feig Tilbeder, eders rige Glands.

Tro mig, min Aand har Ungdomsild i

Grunden,

Endskjøndt den gaaer med Dødens Liberi; Saae I ei før en Bog, som, sletindbunden, Forinden havde deilig Poesie?

Det gaaer mig som en ung eenbenet Kriger, Paa Ballet gad han gjerne daudse med; Hans Hjerte svinger med de unge Piger, Men Kroppen bliver paa det samme Sted.

Gid Pallas vilde Skyen om mig hænge, Hvori useet jeg kunde skride frem; Om her jeg tover stakket eller længe, Saa maa jeg dog profecto eengang hjem.

Dog freidigt Mod den kjække Lykke frister, Jeg vover mig fra denne mørke Krog, Og ved min Stok jeg gandske langsomt lister 1 Gangen mellem dette lange Tog.

II. En Tigger.

For mig maa nu Skildvagten blive sort, Saa slåp jeg dog gjennem Havens Port. Naar han efter Trappetøsene kiger, Jeg passer mit Snit og herind mig sniger. Saadant et langt, opløbet Dyr Troer ret, han er en Fandens Fyr, Naar han kan staae baade Dag og Nat Ved et Skilderhuus og med Fjer i sin Hat. Hau troer, han er bedre end en anden, Fordi han er gjort til at skydes for Panden. Jeg aldrig i Verden hørte Måge, At vise pjaltede Folk tilbage! Man trænger jo allermeest til Solen, Naar man har store Huller paa Kjolen; Desuden vil kloge Folk jo sige, At Solen er baade for Smaa og for Rige. Nu maa jeg passe paa mit Skud Og mærke, hvem der seer barmhjertig ud. Der gaaer en Fyr i rød Mundering, Han har nok en temmelig smal Fortæring. Der gaaer en Student med to lange Been, Har han to Skilling, saa faaer jeg een. Den lille Jomfru, som hisset kommer, Hun har formodentlig blinde Lommer; Desværre, der bruges ei nu for Tiden, At Qvindefolk gaae med Lomme paa Siden.133 Poul Martin Møller.

Men jeg maa hen i en større Stimmel, Min Plov gaaer bedst i en blandet Vrimmel; Folk giver Skjerven med større Fryd, Naar de har Vidner paa deres Dyd. Man kan løbe en Dag her i Kongens Park, Før man faaer sanket en ussel Mark, Og saa vil Publicum takkes til, For det sine Pligter opfylde vil. — O, hvis jeg blot een Dag maatte raade, Da skulde de Rige foruden Naade Rives og knibes med gloende Tænge Og paa et Spid over Ilden hænge, Eller slides itu af fire Heste; Men det er da endelig det Bedste, At deres Qvide faaer aldrig Ende, Naar de i Helvedes Luer brænde. — Naar saa jeg Stakkel engang er død Og kommet vel i Abrahams Skjød, Saa maae de kalde mig for en Slyngel, Hvis jeg skal lædske dem og der' Yngel. Her gaaer nu og den arbeidende Klasse ; Istedet for sit Kald at passe Og slide for dem, som har Behov, Den spilder Tiden i denne Skov. Med mig er det da en anden Sag, Gud veed, jeg gaaer her ei for Behag; Men det er jo engang min Bestilling At gaae og bede Folk om en Skilling; Enhver bør drive sin Næringsvei,

Farvel.

Farvel, min velsignede Fødeby! Min Moders Gryde ryger i Sky, Min Faders Qvie gumler i Stald, Min Søsters Hane sover paa Hald. Jeg vil løbe min Vei.

Farvel, du min Farfaders gamle Huus! Hav Tak for 01 af vort Gildekruus, For Dørtræet, hvor jeg med Ranglen sad, For Moders Melk og for Tyggemad Og Springom i vor Lo.

Leerstampede Gulv, hvor med Skjorte paa Jeg lærte krybe, jeg lærte gaae! Nu kjedes jeg plat ved saa stakket Gang, Og Stuen bliver mig alt for trang. Jeg maa løbe min Vei.

Lad Oxen bindes ved Huusmands Plov, Jeg priser den vildene Hjort i Skov. Naar Anden rokker i Rendesteen, Er den sneehvide Maage dog vel saa reen Mellem Himmel og Hav.

Jeg vandrer og seiler foruden Ro; Jeg" slider vel hundrede Soller af Skoe. Al Verdens Kringel og snurrige Bold, Baade hvor den er varm og hvor den er kold, Vil jeg rigtig besee :

Appelsiner og Druer og Granens Tap, Frøkener, Fruer og Ridder og Knap! Jeg vil glide paa Ski ved Nørrepol, Og gaae nøgen for Otaheitis Sol Med en Krands af Koral.

Sin Skjæbne frister den friske Månd. Kanskee jeg som Ridder fra fremmed Land, Med sneehvide Heste for Gyldenkarm, Kommer lijem med en Kongemø i min Arm Til min Moder igjen.

For det første den rygende Grød jeg flyer Og synger op udi vildene Skyer: Hurra, blaatrøiede danske Knøs! Heis Pjalten i Veiret og Skuden øs! Snart vi flyver afsted.

Freidigt Liv.

Min Fader mig tog fra min Moders Kind,

Han vel i sin Trøie mig svøbte,

En Psalme blev suset af Nordenvind,

Den salte Bølge mig døbte;

Min Vugge var det atlantiske Hav,

Min Vugge den blev til min Faders Grav.

Af Kloden jeg er et reisende Lem, Jeg gjester de grønneste Lunde, Men intetsteds et blivende Hjem I Verden fængsle mig kunde; Hvor Blyet synker halvtredie Favn, Der finder jeg mig i min Faderstavn.

Min Broder jeg fandt bag den Greves Plov, Han drev tre svedige Stude; Med en høirød Hue han gik og sov, Og tungt hans Hoved mon lude; Som Fluen skrider paa tjæret Dæk, Hans Træskoe gik i det sorte Dræk.

Blot fire Heste jeg har paa Stald, Men aldrig i Verden de trættes, Og aldrig jeg bruger et Pidskeknald, Skjøndt blot af Luften de mættes; Foruden Vinger og uden Been De løbe omkaps med den vilde Reen.134

Poul Martin Møller.

Saa tog jeg min Broder ved hans Arm O g bad, han vilde mig gjeste; Der snøftede for min gyngende Karm Den væligste af mine Heste; Den væligste kalde vi Nordenvind, Den lyder alene sit eget Sind.

Glæde over Danmark.

(Skrevet paa Sydhavet.)

Rosen blusser alt i Danas Have,

Lifligt fløiter vist den sorte Stær,

Bier deres brune Nektar låve,

Hingsten græsser stolt paa Fædres Grave,

Drengen plukker af de røde Bær.

Her imellem Havets dybe Kløfter Gives aldrig Vaar og Blomsterpragt; Hvalen dum og kold ved Skibet snøfter, Tause Fugl de brede Vinger løfter Med sit Bytte fra den vaade Jagt.

Mine Venner i den danske Sommer! Mindes I den vidtforreiste Månd, Som saa langt fra Danas favre Blommer, Her hvor Sydens Blæst paa Seilet trommer, Flakker fra sit elskte Fødeland?

Udi Ost og Vest, og hvor jeg vanker, Drømmer jeg om Jer ved Danmarks Sund; Selv iblandt Constantia* fulde Ranker Mindes jeg med længselsfulde Tanker Løvet i Charlottes Bogelund.

Klerken raaber i Manillas Rønner: »Danmark er et lidet fattigt Land!« Det forsikkre Javas rige Sønner, Selv Batavias skrantne Kræmmer stønner: »Danmark er et lidet fattigt Land.«

Morgenlandets Søn i Kaaber lange Bag sin Vifte gisper efter Luft, — Han har spraglet Fugl, men ingen Sange, Hjerteløse Moer med gyldne Spange, Store Glimmerblomster uden Duft.

Kunde du, ved Guld og Sølv at love, Kjøbe dig en nordisk Qvindes Tro, Kjøbe dig et Pust fra Søens Vove, Kjøbe dig et Ly af Thules Skove Og en Kløvermark til Middagsro?

Fattig Månd, som pløier danske Lande, Ryster Æbler af sit eget Træ, Har en kraftig Arm, en kløgtig Pande, Korn paa Marken, Melk i sine Spande, Qvien staaer i Græsset over Knæ.

Ja, vor danske Jord er sommerfrodig; Der er Kræfter ved det danske Brød: Derfor er den danske Månd saa modig, Derfor var Normannens Kniv saa blodig, Derfor er den danske Kind saa rød.

Lad kun Østens Drot blandt kjøbte Friller Døsig strække sig paa Purpur ud, Lytte til den sorte Halvmands Triller, Mellem Salens tenipelhøie Piller, Kold og gusten som en Marmorgud.

Under lyse Bøg den danske Beiler Med sin herligtvoxne Pige gaaer, Over deres Hoved Maanen seiler, Svanen i det klare Vand sig speiler, Nattergalen høit i Busken slaaer.

Dersom Sligt for Fattigdom du tyder, Østens atlaskklædte, rige Månd, Glad mit sorte, danske Brød jeg bryder, Takker Gud, mens fra ruin Læbe lyder: »Danmark er et lidet fattigt Land!«

Sonetter, i.

Naar Lyset flammer rødt i dunkle Stue, Og lange Skygger rundt paa Væggen

sætter,

Fra Ruden flyver ud den arme Flue, Saa høit den sine Silkevinger letter.

Den hvirvler sig om Glandsen i en Bue, Ret aldrig den det søde Skjær forgjetter, Men Farten mod sin lille Sol den retter, Indtil den aander ud i heden Lue.

Saa maa jeg mig i Kredse stedse svinge Rundt om dit Øies englelyse Stjerne, Skjøndt i mit Bryst det sender Luepile,

Det søde Baal jeg flygtede saa gjerne, Og dog saa gjerne vil jeg ved det hvile. Til Graven dækker koldt min brændte

Vinge.Poul Martin Møller.

135

II.

I Løvens Fødeland en Jomfru pranger. Hun er en deilig Datter af de Blanke; Hun med et Blik forvirrer Mandens Tanke, Og hvem hun seer, dem gjør hun strax til

Fanger.

I Skyggen af Constantias fulde Ranke Skjøn Jomfru rider dristig paa sin Ganger; Og Haandens Lilie med de gyldne Spanger Den planter hun i Dyrets sorte Manke.

Saa lidt du kan forstaae min ømme Tale, Som Baba-Kiris Qvad paa Klippens Tinde, Min plumpe Tolk ei tyder Elskovs Tanke;

Jeg stum maa følge dig i dine Dale. To Skygger vil du bag din Ganger finde, Naturens Datter bag Constantias Ranke.

III.

Den Svend, som Tabet af sin Elskte frister, Vildfremmed vanker om blandt Jordens

Hytter,

Med Haab han efter Kirkeklokken lytter, Som lover ham igjen, hvad her han mister.

Men neppe han med en Usalig bytter, Hvis Hjerte stedse koldt for Elskov

brister,

Som sig uelsket gjennem Livet lister, Hans Armod kun mod Tabet ham beskytter.

Til Livets Gaade reent han savner Nøglen, Hver Livets Blomst i Hjertets Vinter

fryser,

Han gaaer omkring med underlige Fagter.

Ræd, Spøgelser han seer, naar Solen lyser, Modløs og syg, foragtet han foragter Det skjønne Liv, som torn og ussel Gøglen.

Licentiaten.

(Af Novellefragmentet „En Students Eventyr".)

For tre Aar siden havde Familien paa Ravnshøi og adskillige af deres velhavende Naboer, der ei have nogen offentlig beskikket Medicus i deres Nabolaug, forenet sig om

at holde sig en Læge for egen Regning. Jeg besluttede da at gribe denne Leilighed, for at bringe min kjære Frænde til et Slags Virksomhed. Thi selv er ban alt for lam paa Villien til at udføre nogen Beslutning. Jeg gav ham et Brev i Lommen, satte ham paa en Fragtvogn og troede, Sagen var fuldkommen i sin Rig-tighed. Men da jeg et Aars Tid efter begav mig ud for at see, hvorledes han skikkede sig i sin nye Stilling, og i denne Hensigt lod mig føre til Stedets Læge, fandt jeg til min store Forundring, at en anden Medicus øvede sin Kunst der i Egnen. Nu vilde jeg igjen reise til Staden, for om muligt der at opspørge Licentiaten. Paa Veien overnattede jeg i Møllekroen og saae der, mens jeg i Aftenskumringen sad med den lystige Vært og betragtede Kakkelovnsilden, en lang, kroget Skikkelse liste sig langs med Væggen og forsvinde gjennem en af Dørene. Denne Skikkelse vil jeg beskrive; thi med det Samme beskriver jeg min Fætter. Han er halvfjerde Alen lang, og af Skamfuldhed over denne overnaturlige Længde, som ved hans Smekkerhed endnu mere bliver iøine-•faldende, bøier han sin Ryg saa meget, at hans Hoved falder under et almindeligt Menneskes Synskreds. Naturen har lettet ham denne Stilling ved at forsyne hans Rygrad med to Led, saaledes at den, i Særdeleshed naar han sidder, udgjør tre Linier, der danne to stumpe Vinkler med hinanden. Forresten er der Intet at mærke ved hans Ydre, naar man undtager en Klumpfod, som gjør ham det nødvendigt, til Brug for sin høire Fod at holde sig en Snørestøvle.

Hvad var det for et Menneske? spurgte jeg Værten.

Det er een af mine Gjæster, gav han til Svar; ban kom for et Aar siden til mit Huus og lod til, at have stort Hastværk: thi han bestilte Thevand til næste Morgen Kl. 4, for ret betids at fortsætte sin Reise. Men den næste Dag lod han Vognen afsige. Dette gjentog han siden hver Dag i det første halve Aars Tid; men nu lader det til, at han har slaaet sig til Ro her i mit Huus. Det er et godt Stykke Karl, som aldrig kommer nogen Sjæl for nær; men jeg troer, sandt at sige, ban er ikke vel forvaret. Hans Lærdom har gjort ham forrykt i Hovedet.

Vælg Deres Ord forsigtig, sagde jeg, thi han er mit kjødelige Søskendebarn paa mødrene Side.136

Poul Martin Møller.

Ja, sagde han; saa maa De jo seir bedst vide, hvordan han har det. Han er forfærdelig folkesky. Igaar lod han en Stige sætte til sit Kammervindue, for at, kunne komme ned i Haven og gjøre sig sin sædvanlige Motion uden at gaae igjennem Gjæstestuen. Sommetider ligger han en heel Dag i Dvale, sommetider spanker han op og ned ad Gulvet og giver sig til at præke for sig selv. Men det er jo gandske overflødigt, at jeg fortæller Sligt til Dem. De maa jo selv bedst kjende hans Underligheder. Han gjør os, *som sagt, ingen Bryderier. Vi ere blevne saa vante til at see ham humpe omkring her i Huset, at jeg endogsaa troer, vi vilde savne ham, dersom han reiste sin Vei. Min Datter Marie passer meget omhyggelig paa, at han i betimelig Tid faaer sin Mad og Drikke, ellers troer jeg, han

af Glemsomhed sultede reent ihiel. Jeg siger tidt nok til hende: Lad os engang see, om ikke hans Natur selv kan minde ham. Ban er dog saa lang, at han maa kunne kræve sig selv. Men hun er altfor blødhjertet til at anstille Forsøget. —

Jeg sad oppe til langt ud paa Natten for at skrive Breve, og hørte ham imidlertid bestandig pusle paa sit Værelse. Snart phantaserede han nogle faa Minuter paa sin Fløite, snart spadserede hans taus og med stærke Skridt omkring paa sit Gulv. Jeg gik ud i Haven, for at kige gjennem hans Vinduer. Lyset paa hans Bord var brændt langt ned i Pladen, da han i sine overjordiske Tanker havde forglemt, at skyde det i Veiret. Luen steeg og sänk i Blikroret, der var gandske blaat af Heden, og den smeltede Talg udbredte sin Stank i hele Værelset. Halv liggende, halv siddende befandt han sig i en meget lav Lænestol, med sire lange Been udstrakte paa Gulvet. Han var fordybet i Betragtninger og stirrede stivt hen for sig igjennem sine Briller. Begge hans Hænder, der endnu holdt fast paa Fløiten, hvilte aldeles ubevægede paa hans Skjød. Jeg betragtede ham flere Minuter, uden at han gjorde Mine til at rore noget Lem. Naar jeg ikke havde seet det brændende Blik gjennem Brillerne, vilde jeg have taget det for en heldig Voxaf-støbning af min Fætter Licentiaten. Tilsidst raabte jeg til ham gjennem det aabne Vindue: God Aften, Fætter! — Han foer sammen uden at bringes ud af sin forstenede Positur. Nu krøb jeg ved Hjælp af den nylig anbragte Stige gjennem Vinduet ind

til ham, og bragte ham ved mine Nævers Kraft ud af sin Dvale. Han reiste sig op med endeel forlegne Bukninger og fremstammede nogle ufuldbaarne Complimenter, hvormed han yttrede sin Taksigelse, fordi jeg saa gjerne paatog mig den Uleilighed, at hjælpe lidt paa hans Leveplan, og gjorde mig endeel Undskyldninger, fordi han ikke havde fulgt den Bane, jeg havde foreskrevet ham. Hans Tanker skride saa langsomt, at han undertiden mangler Aandsnærværelse til at svare paa det eenfoldigste Spørgsmaal. I Særdeleshed er han uforstaaelig, naar han nylig har været hentaget af sine metaphysiske Phantasier. Da hersker der en saadan Skilsmisse imellem hans Ord og Mening, at ban ei er i Stand til at fremføre nogen fuldstændig Sætning; men alle hans Tanker komme dødfødte til Verden. Da nogen Ligevægt var tilveiebragt i hans adspredte Sind, aflagde han sit Skriftemaal, der, med Forbigaaelse af hans hyppige Pauser og mislykkede Perioder, lød saaledes : Dagen efterat jeg var kommet hid, var det mit faste Forsæt at begive mig til Ravnshoi; men det var mig umuligt at finde min Lommesax, og du vilde dog neppe forlange , jeg skulde fremstille mig for et Herskab med uklippede Negle. Da jeg den følgende Dag greb en Brand paa Skorstenen for at tænde min Pibe, brændte jeg mig en stor Vable paa den høire Pegefinger. Med en saadan legemlig Smerte begriber du vel, jeg manglede det frie Hovedomløb, som udkræves, naar man skal indføre sig selv med en passende Hilsen hos en virkelig Justitsraadinde. Da Møllerkonen den tredie Dag, efter min Anviisning, skulde forbinde min syge Haand, og med en tændt Praas vilde brænde Sytraaden over, dryppede syv store Talgpletter paa min sorte Kjole. Da den første Draabe var faldet, forudsaae jeg, at der vilde følge flere paa; men jeg var saa betaget af Taknemmelighed over hendes Omhu, at jeg ikke havde Mod til at gjøre hende opmærksom derpaa. Nu gik lang Tid hen, inden jeg flk anskaffet noget Terpentin til at tage disse Pletter af med. Imidlertid vare mine skjønneste Kraver smudsede, og endeel Uger forløb, inden jeg fik dem besørgede til en Vaskerkone. Med saadanne smaa Uheld, som en oncj Dæmon sendte mig paa Halsen , forløb et Aars Tid uden at det var mig muligt at komme til Ravnshøi, som blot ligger en halv Miil fra denne Kro.137 Poul Martin Møller.

Men min Gud, udbrød jeg, hvorledes er det tænkeligt, at du ei paa en eneste af de 365 Dage fik det Heltemod, til Trods for alle Hindringer at gjøre det herkuliske Tog!

Saaledes, svarede han, taler bestandig du og Enhver, der har det Held, at kunne handle uden at tænke over sit Liv. Naar jeg havde kunnet indsee nogen tilstrækkelig Grund til at Reisen snarere skulde skee paa een Dag end paa en anden, da vilde den have gaaet for sig. Men Ulykken bestaaer egenlig deri, at jeg altfor tydelig indseer den Sandhed, at enhver Gjerning uden stor Skade kan opsættes en Dag.

Men deri tager du just feil, Fætter, gav jeg til Svar; ingen Ting' i Verden, som kan udføres idag, bør udsættes til imorgen.

Nægter du mig det, tog han atter Ordet, da maa du nødvendig indrømme mig, at den muligviis ligesaa godt kan

udføres et Minut eller et Secund senere; og denne forbistredе Mulighed varer ved, saalænge man drager Aande. Ingen kan bevise mig, at en Opsættelse, der varer en Secund eller Terts, skulde have fordærvelige Følger, og fordi Ingen kan bevise mig det, derfor gaaer mit Liv reent i Staa. Min uendelige Grandsken derover gjør, at jeg Intet udretter. Fremdeles kommer jeg til at tænke paa mine Tanker derover, ja jeg tænker over, at jeg tænker derover, og deler mig selv i en uendelig tilbageskridende Rad af Jeg'er, der betragte hinanden. Jeg veed ikke, hvilket Jeg der skal standses ved som det egentlige, og i det Øieblik jeg standser ved eet, er det jo igjen et Jeg, der standser derved. Jeg bliver ør og betaget af Svimmelhed, som om jeg stirrede ned i en bundløs Afgrund, og Tænkningen ender med, at jeg-føler en rædsom Hovedpine.

Kjære Fætter, sagde jeg rolig, med slige Grublerier vil du pine dig ligesaa forgjeves, som om du endevendte din Goliaths-krop, og forsøgte at spadsere paa Hovedet med dine lange Been i Veiret. Jeg kan slet ikke staae dig bi med at sortere dine mange Jeg'er. Det ligger aldeles uden for min Virkekreds, og jeg maatte enten være eller blive ligesaa gal som du, hvis jeg indlod mig i dine overmenneskelige Drømmerier. Min Viis er at holde mig til de haandgribelige Ting og vandre paa Forstandens brede Landevei; derfor komme mine Jeg'er aldrig i Ulave. Forresten seer jeg nok, at Forseelsen er min. Jeg burde

have ført dig lige til Maalet, aabnet Ju-stitsraadindens Døre, og stødt dig ind i Stuen saaledes, at du havde seet dig nødsaget til at gribe det første det bedste Jeg, for at byde Fruen og hendes gode Familie god Dag. Men siig mig nu, hvad du har taget dig for her i et udslaget Aar?

Jeg har, sagde han, samlet Materialier til mit store Værk over Menneskets physiske og intellectuelle Natur.

Au, svarede jeg, tænker du paa det endnu? For 10 Aar siden havde du den samme fixe Idee. Det maa blive ret et grundigt Stykke Arbeid. Jeg troede, du studerede Mineralogie, siden jeg saae den store Mængde Stene her paa dit Gulv.

De findes her alene for Værkets Skyld, sagde han. Jeg har bemærket, at Tankerne glide bedst fra Pennen, naar man besidder aldeles hensigtsmæssige Skriveredskaber. For at faae gode Penne, maa man have gode Knive, og for at skjærpe dem, maa man besidde ret udsøgte Slibestene. Derfor har jeg, inden jeg gik videre, forskrevet adskillige Steenarter, og rigtig nok, som du seer, maattet trænge temmelig dybt ind i Mineralogien som et forberedende Studium.

Herpaa gav jeg til Svar: Dette synes at være ret en grundig Fremgangsmaade, naar du hertil føier et flittigt Studium af Ornithologien, for at løse den Opgave, hvilke Fugles Fjær der yde de bedste Penneposer, og tillige opoffrer nogle Aar til Pædagogiken, for at udfinde, hvorledes en Dreng bedst opdrages, for engang i Tiden at blive en dygtig og retsindig Knivsmed.

Egentlig talt var det slet ikke for vidt drevet, sagde han. Du spotter, fordi du ikke forstaaer mig. Disse Forsøg paa at lette den aandelige Virksomhed ved Materiens Beqvemhed afgive jo tillige Bidrag til Værket selv, ligesom ogsaa Betragtningen over, hvorledes jeg bragtes til Undersøgelsen, udgjør et nyt Capitel. Fremdeles —

Ja, stop nu, Fætter, afbrød jeg ham, ellers løbe vore Tanker atter Surr, ligesom da vi kom i Vilderede med vore Jeg'er. Man bør ikke roe saa langt ud, at man taber Landet af Sigte.

For at rede mig selv og min Fætter ud af det filtrede Hjernespind, hvori han gjerne saaledes indvikler os, at jeg med min jydske Forstand tilsidst veed hverken ud eller ind, gav jeg mig til at undersøge,

hvad Forfatning hans Klæder befandt sig i; thi han er i enhver praktisk Dont aldeles raadvild og hjælpeløs. Jeg erfarede da, at hans Garderobe ved den menneskekjærlige Maries Bistand var bragt i bedre Stand, end jeg havde troet. Medens jeg syslede hermed, blev jeg vaer, at han, ved at holde Frakken opknappet, gav sit Liv et bredere Gjennemsnit, for at spærre mig Udsigten til en vis Krog. Naar jeg vilde kaste mit Øie derhen, trippede han omkring foran min Synslinie som en Gaas, der med udspilede Vinger søger at forsvare sit nys udrugede Kuld mod Hønsepigens Hænder; men hun sparker den kortsynede Gaas tilside med sine Træskoe og tæller alle

Gæslingerne i sit Sold, for at bringe dem i Nattely. Saaledes greb jeg, der havde mærket Uraad, den fortvivlede Licentiatus ved Armen og sagde: Gaa tilside, Fætter, jeg maa see, hvad det er for Contrabande, du har skjult her i Krogen. Her opdagede jeg en Stabel skimlede Kraver og Halsklude, som ban meget omhyggeligen havde vidst at skjule for Maries Speiderblik. Med en Lineal rørte jeg op i det ilde tilredte Linned , og forstyrrede derved eu heel Slægt Ørentvister i deres huuslige Lyksalighed. Den flygtende Sværm af Insekter undslap ved Hjælp af sine mangfoldige Been og smidige Kroppe for største Delen mine morderiske Forfølgelser; men jeg udbrød i Harme:

Hjertenskjære Fætter! Hvorfor i al Verden skjuler du din Skrøbelighed for mig? At du dølger din Uhumskhed for den smukke Mollerdatter, kan jeg finde forklarligt; men at du vil undsee dig for din kjødelige Fætter,

der saa tidt har seet dig i din hele Nøgenhed, det gaaer dog altfor vidt.

Bertel, svarede han, jeg forstaaer det neppe selv. Det er et mærkeligt psycho-logisk Problem. Det gaaer mig som en dødelig Syg, der ei engang har Mod til at aabenbare Lægen alle sine farlige Tilfælde. Saaledes deler Mennesket ved mange Lei-ligheder sig selv i to Personer, af hvilke den ene søger at føre den anden bag Lyset, imens en tredie, der i Grunden er den samme som de to andre, forundrer sig høilig over denne Confusion. Kort sagt, Tænkningen bliver dramatisk og spiller i Stilhed de meest forviklede Intriger med sig selv og for sig selv; men Tilskueren bliver bestandig paany Skuespiller. Derom anbringer jeg et langt Capitel i mit Værk.

For at han ikke skulde partere sig selv i altfor mange Personer, bragte jeg igjen Talén paa det mishandlede Linned. Jeg udfoldede en hvid Halsklud, som ved sine mange sorte Striber og Spor af Hagen tydelig røbede den Siudrighed, hvormed han havde vidst, bestandig saaledes at sammenlægge den, at en taalelig Yderside kunde føres frem for Dagens Lys. — Kjære Fætter, sagde jeg, man seer af dette Klædes Behandling, at du aldeles ikke mangler Kunstflid. Nødvendigheden vækker af og til endeel slumrende Kunstdrifter hos dig. — Imidlertid havde han tabt sig i Betragtningen over sit eget Hoveds dramatiske Natur, og gav mig intet Svar. Møllerens Gaardhane lod sig høre første Gang, og jeg steeg igjen ud af Vinduet, for at opsøge mit Natteleie. ERIK JOHAN STAGNELIUS.

Om denne ulykkelige Digters ydre Livsforhold er der ikke meget at fortælle. Han blev født den 14 October 1793 paa Öland, hvor hans Fader var Præst. En mærkværdig hurtig Opfattelse og en ualmindelig god Hukommelse udmærkede ham som Dreng og gjorde ham det til en let Sag at tilegne sig den Undervisning, som Faderen i Forbindelse med en Privatlærer meddelte ham. Størstedelen af sine Kundskaber tilegnede han sig dog paa egen Haand, og han var i Fædrehjemmet anseet for et Vidunder af Begavelse og Lærdom, allerede inden han var kommen saa vidt, at han kunde begive sig til Universitetet i Lund. Her opholdt han sig dog kun i kort Tid; han afsluttede sine Studier i Upsala og brugte kun to Aar til at fuldende sit akademiske Cursus. I Stockholm lik han et lille Embede under Regjeringen, men døde allerede før han havde naaet sit tredivte Aar, den 23 April 1823.

Stagnelius's tidlige Død var en Følge af en smertefuld Sygdom, som han havde baaret paa i hele sit Liv, og i denne hans Legemes Svagelighed kan ogsaa Nøglen til hans Digterejendommelighed søges. Hans Liv henrandt under voldsomme Smerter, der stundom sejrrigt overvandtes af hans frie Aand, stundom æggede den til i vild Trods at søge Forglemmelse for Kvalerne i Udsvævelser af alle Arter og atter stundom indhyllede ham i en dyb Melancholis uigjennemtrængelige Taage. Saaledes tumledes han som en skrøbelig Baad paa sit Livs oprørte Bølger; snart formaaede hans Digtergenius at hæve sig paa kraftige Vinger op over Forkrænkeligheden og at beskue Jordlivets haarde Prøvelser som et Led i den guddommelige Verdensstyrelse, og hans Klage smeltede da hen i blid Vemod; snart søgte hans forpinte Sjæl en stakket Bedøvelse i de uædle Nydelsers Favntag og færdedes med sygeligt Velbehag mellem Billeder og Tanker, der vare af en saadan Natur, at man har gjort Digterens Eftermæle en Tjeneste ved at undertrykke dem.

Da en fuldstændig Udgave af hans Skrifter efter hans Død udkom i tre Bind, fik Almenheden et samlet Blik paa hans Digtning og fældte med en sjelden Enstemmighed den Dom, at Sverig i Stagnelius havde mistet en af sine ypperste Digtere. Han havde vel alt i levende Live vakt en forventningsfuld Opmærksomhed, men Indtrykket af de enkelte Digtninger, han selv havde udgivet, forstærkedes i høj Grad, da man med eet Blik kunde overskue dem alle.

Blandt disse Digtninger falder »Wladimir den Store« først i Tiden. Dette episke Digt udkom 1817 og gjorde strax Opsigt ved sin ypperlige Versitication140

Erik Johan Stagnelius.

og sine livfuldt malede Skildringer. Det følgende Aar vandt Stagnelius Akademiets Pris ved Digtet »Qvinnorna i Norden«; men sin egenlige Ejendommelighed aabenbarede han dog først i »Liljor i Saron«, der udkom 1821.

Digteren udfolder i denne Digtcyclus sin Verdensanskuelse, en Art Gnosticisme, der er lige saa rig paa store Tanker, som den er uanvendelig til poetisk Fremstilling. Ved Pleroma eller den himmelske Kirke tænker han sig det højeste, absolute Urvæsen, det evige Ord, det oprindelige Lys, der højt oppe over den sublunariske Verden omslutter denne og af sig selv frembringer de uendelige Æoner: Englene eller Ideerne, ved hvilke alt organisk Liv er til. Dette organiske Liv gjemmer en dyb Trang til at hæve sig op mod Pleroma, og mægtigst er denne Trang i Menneskesjælen, Anima, der sørgende sukker under Materiens Aag fra den Tid af, da Verdensfyrsten, Demiurgos, fængslede Anima i de jordiske Lysters og Lidenskabers Lænker. Mod den evige Visdom, der er Pieromas Væsen og for Anskuelsen viser sig som fuldkommen Skjønhed, længes Anima og har i sin Længsel den Fortrøstning, at naar Korset, Christi Symbol, er naaet gjennem Anger og Lidelse, da gjenvinder Jorden sin oprindelige ideale Skjønhed og befries for Demiurgens Vælde.

Denne korte Redegjørelse for den halvt philosophiske, halvt religieuse Grundtanke, hvorpaa »Liljor i Saron« hviler, er nødvendig for at kunne for-staae de sublime Digte, der indeholdes i denne Samling. At denne Verdensanskuelse paa en naturlig Maade er et Product af en ildfuld Aands Kamp mod Legemets martrende Tryk, sees lige saa let, som at dens abstracte Bestemmelser ikke falde sammen med Poesiens Krav paa at udfolde Ideerne gjennem concrete Skikkelser. At disse Digte desuagtet have sikret Stagnelius et varigt Eftermæle som en af den nyere Tids bedste Digtere, skyldes den Rigdom af skjønne Tanker og den yndefulde Form, hvormed de fremtræde.

Sjælens Higen mod det Høje, Psyches Længsel efter Befrielse, udgjør Grundtonen ogsaa i mange andre af Stagnelius's Digte. Saaledes er Livet betragtet som Straf og Lidelse i det dramatiske Digt »Martyrerna«, der bærer Prisen fremfor hans andre dramatiske Arbejder, fordi han her trods alle de lyriske Episoder har hævet sig til en Objectivitet i Skildringen af Tidsalderens Sæder og Charac-terer, der ofte savnes i hans andre Digte, selv naar de høre ind under Eposet og Dramaet. Stagnelius er nemlig ikke blot Lyriker; han har forsøgt sig i alle Digtarter, i Romancen, i det rent episke Digt (Wladimir, Blenda, Gunlög o. fl.) og i Dramaet (Bacchanterna, Riddartornet, Thorsten fiskare o. fl.); han henter Stof til sine Digte fra de mest forskjellige Tider og Lande og søger i Formen at nærme sig snart den græske Tragedie, snart det moderne Epos.

Saa månge Digtninger han end har udført i det korte Spand af Aar, han førte sit smertefulde Liv, ere dog maaskee lige saa mange aldrig komne Andre for Øje end ham selv; thi i sine hypochondre Timer forkastede han, hvad han tidligere havde skrevet, og brændte mangt et Digt, som ikke længere tilfredsstillede ham. Det staaer ogsaa i Forbindelse med hans melancholske Hang til Ensomhed, at han ikke sluttede sig til noget litterairt Parti og ikke ydede Bidrag til nogen poetisk Aarbog. Alene med sig selv og sine Smerter gik han sin tornefulde Vej, der til Held for ham, men sikkert til Tab for Poesien, tidlig standsede ved Graven.141 Erik Johan Stagnelius.

TJr „Wladimir den Store".

Anna till hvila gick. På elastiskt svällande bäddar Sänkte hon ned i gardinernas hägn sina

blomstrande lemmar. Af mångborrade flöjter och lutors darrande

strängar

Hastigt en öm musik i nattens högtidliga

skymning

Höra sig lät. Än bröto med kraft de kärliga ljuden

Segrande fram, än de sväfvade skyggt tillbaka och dödde. Än var det glädjens röst, än i sorgens

klagande toner Ljuden förvandlade sig; dock mild var den

klagan de göto. Så kring den rodnande flickans behag, i

kärlekens inajdar, Sväfvar ynglingens själ och triumferar och

bäfvar.

Anna slumrade in. — Ur österns gyllene

portar

Tågade solen fram i naturens jublende riken; Skönt var dess himmelska ljus, men dubbelt

skönare glansen, Som framstrålade snart ur prinsessans vaknande öga.

Nu i dess sofrum trädde en tropp af unga

slafvinnor.

Ett välluktande bad åt dess skimrande

lemmar de redde, Smorde med oljor dess hår och räckte den

höljande drägten. Redan på zenith stod den bländande solen.

Då insteg

Herrskaren sjelf till Anna. Slafvinnorna

veko, och vördsamt Talade så med bedjande röst den stolte

monarken:

»Sköna prinsessa, förgäfves min kropp var tröttad af striden; Själen tänkte på dig, I himmelsk strålande fägring Stod för min tanke din bild och fördref

den gyllene sömnen. Anna! Du snärt i bojor min själ. O, jag

dåre, som trodde Fordom mig kärlek ha rönt! Ett rus, en

svindlande yrsel Var det allena, hvad förr i en flickas armar

jag kände.

Tusende känslor, ej anade förr, nu mitt hjerta bestorma,

Nya solar gå opp för min blick; jag trånar, jag söker, Likt en förlorad hälft, dig, hulda, med

darrande längtan. Gif mig, o Anna, ditt hjerta, din hand!

På gyllene throner Herrlig sitta du skall. Från Dons till det

nordliga Dvinas Mynning mitt välde dela du skall, och offer

dig bäras.

Novgorods handlande stad och det torn-

försvarade Kiev Skola sig böja för dig, deras herrskare hylla

din spira.

Fridens gyllene band mellan Greklands ätter

och Rysslands Mägtigt du knyta skall och af tvenne de

ädlaste folkslag Dyrkas i långliga tider som skyddsgudinna och moder.«

Teg; och i ögat prinsessan han såg med glödande väntan. Rodnad begöt den frågades hy; nu en darrande blekhet Följde på kindernas brand ; sitt glimmande

öga mot jorden Slog hon förvirrad ned, men höjde det segrande åter

Och med en stolt, dock bäfvande, röst tilltalade drotten: »Wladimir, icke så! Gå, krigiske furste,

och aftvå

Först dina händer från grekernas blod; först,

Wladimir, afsvär Evigt de spökens tjenst, dem med rysliga

offer du dyrkar, Innan om kärlek till mig, till Basilii syster, du talar. W lad i mir, ständigt min själ skall tacksamt vörda din godhet; Älska dig vågar jag ej. Om du önskar

att lycklig mig göra, Sänd mig då hem till de mina, och evigt

jag skall dig välsigna. O, hur jag längtar att träda på nytt bland

de heligas skaror! Saligt mitt hjerta slår, när malmens ropande stämma Kallar i templet opp, när festligt de trognas

församling

Sjunger sitt hallelujah, när presten, i skinande kläder, Skyar af rökverk strör, och de vigda, herrliga ljusen

Brinna med guldrödt sken för det allra-helgastes förlåt,142

Erik Johan Stagnelius.

Liksom de klara stjernornas här på den

blåa olympen, Hvilken en förlåt sjelf blott är till en sällare ljus verld. O, vid din bild på nytt i tårar jag längtar

att digna,

Helga Maria, himmelens brud och dotter

och moder! Äfven vid din , o Gud, som, bestänkt af

försoningens blodsdagg, Sträcker från korsets stam besällande armar

mot verlden ! Wladimir, hör! O, skänk mig på nytt till de heliga åter!«

Detta prinsessan. En tår i dess blåa, strålande öga Trängde sig fram; hon vände sig bort och

torkade af den. Moln, ett sörjande moln, betäckte Wladimir s panna, Stridiga känslor sleto hans bröst af ömhet

och vrede.

Ömheten segrade dock, och så tog herrskarn

till orda:

»Hårda christinna, res, och le åt hedningens

tårar.

Wladimir hindrar dig ej: ej hans själ

uthärdar den tankan, Att en minut han förbittrat för dig, guddomliga flicka! Bifall endast en bön: en skänk dock värdes

emotta,

Som vid Bosforens strand, i din broders

gyllene salar Tyst påminner dig än den suckande ryska

monarken.

Ringa är skänken för dig: blott perlor och

guld kan jag gifva; Men ej till offret sjelft, till de offrandes

hjertan och uppsåt Skåda de himmelske blott.« Han teg, och

i lådor af silfver Buro på herrskarens bud två slafvar till

höga prinsessan Allt hvad Novgorods handlande män på kölar

och vagnshjul Bringa från Gangens strand, från den bern-

stensammande Glissjön Täckast och kostligast hem till de ryska

furstinnornas prydnad. Gyllene smycken åt armar och hals, en tiar

af demanter, Härmande stjernornas eld, en ros af glittrande stenar, Ämnad att pryda den strålandes barm, perl-smyckade gördlar,

Slöjor af luftigt gas, de silfrade dimmorna

lika,

Hvilka ur ängens famn skördmånadens qvällar

sig höja;

Vidare kostliga dosor af guld, kristalliska

flaskor,

Fyllda af Syriens oljor, af Myrrhas balsamiska tårar: Allt, med ett ord, man här fann, hvad

skönhetens välde förhöjer. Kalla nu Wladimir lät den tappre, den

redlige Dmitri, Hvilken, en christen sjelf, dock i kamp mot

hedniska folkslag Wladimir följt och nyss ur det grymma

bulgariska kriget Tågat med palmar hem; sin klinga dock

aldrig ban badat Rysligt i trosförvandternas blod: till herr-

skarens läger Nyss i ett vigtigt hvärf från det lysande

Kiev han kommit. Inför Wladimir trädde han nu; då började denne: »Dmitri, sadla din häst, med en skara af

väpnade männer Skyndsamt färdig dig gör, till det mägtiga

Constantinopel Och till den grekiska kejsarens borg dess

syster att föra. Henne, o Dmitri, ditt lif för allt slags

våda försvarar; Wladimir s nåd skall löna ditt hvärf.«

Han gick och på Anna Fäste en sörjande blick vid sin bortgång:

Glimmande tårar Badade tyst hennes kind. Snart kom den

gyllene vagnen, Dragen af gnäggande fålar och följd af

ridande stridsmän. Anna i vagnen steg, ledsagad af tjenande

tärnor.

Hastigt den rullade af. I slöjan sitt blomstrande anlet Höljde prinsessan och gret. och tänkte se-rafiska tankar.

Chorsång ur „Bacchanterna".

Bland alla gudars skara Hvem är som Dionysos? Olympens rika fullhet I honom bor allena.143 Erik Johan Stagnelius.

Låt myrten och violer

Bekransa gudens lockar.

Låt rosenröda peplum

Omkring hans länder fladdra,

Bespänn hans char med dufvor, —

Och Cypern skall med häpnad

Sin sköna drottning hylla.

Låt silfverkogret klinga

Från elfenskullror neder,

Låt Pythonsbågen glimma

I gossens veka händer, —

Och Cynthus strax skall böja

För honom sina kronor,

Och Dafne hänryckt bjuda

De friska lagerlöfven.

Öfvergifven, tärd af sitt hjertas plågor, Satt på klippans mossiga häll vid hafvet Ariadne, dyster och blek som nattens

Sörjande måne.

Utåt ändlöst böljande rymder såg hon Bort mot himlens rand, i hvars mörka blånad För dess häpna, tårade blick förrädarns

Vimpel försvunnit.

Vilda stormar tjöto kring Dias stränder, Röda blixtar fräste i luftens mörker, Och ur bergens heliga grottor dundren Skallade åter.

»Himlamagter!« ropade Ariadne

Och åt höjden bedjande armar sträckte.

»Himlamagter, låten er vredes blixtar

Krossa min hjessa!

Jag, din ättling, dundrande gud i molnen, Cretas stolta, prisade kungadotter, Jag, af brottslig kärlek förledd, har lemnat Heliga lärer

Och ur fadrens gyllene salar flyktat Evigt bort, af nattliga skuggor gynnad! Jag i nöjets rus åt en okänd främling

Offrat min oskuld!

Dyre fader, öfver din silfverhjessa Hån jag samlat. Aldrig ditt öga mera Vid din kyska, blomstrande dotters åsyn Strålar af glädje.

Du är hämnad. Han, för hvars skull jag

arma

Pligt och ära, vänner ocli slägt försakat, O, han sjelf med tusende dödars marter

Straffar min kärlek!

Theseus, dig jag räddat ur labyrinthens Mörka villor, skyddat för tjurens eldgap; Dig ur dödens armar jag ryckt, och — himmel! — Detta är lönen.

Ensam, ack, jag irrar på öde stränder, Ingen mensklig varelse här jag skådar' Askor blott och forsarnas fall och stormen Trötta mitt öra.

Fast, o Zevs, din ormanda vigg deruppe Nekar grymt att ända mitt lif, fast skogens Ulf försmår att äta den öfvergifnas

Sprittande lemmar,

Skall jag sjelf den eviga glömskan finna. Vågor kring mig tjuta; hur lätt jag störtar Ned från klippans lutande spets i hafvets Sjudande bråddjup!

Tjuten, vindar, rasen, I höga böljor! Vaggen bort till Atticas stränder liket! Till förrädarns irrande fot mig vaggen,

Brusande vågor!«

Så hon sade, reste sig upp och ville Re'n i hafvets dånande sköt sig kasta, Då en karlhand fattade ömt den sträckta Glänsande armen.

Minos' dotter tittade rädd tillbaka, Och en yngling, däjlig som morgonsolen, Ljus, med snöhvit panna och purpurkinder, Mötte dess blickar.

I hans lockar irrade prydligt rankan, Tätt af röda, svällande drufvor smyckad, Och ur ögat, fästadt på Ariadne,

Strålade vällust.

»Håll, o flicka!« sade hans rosenläppar. »Jag, af Jofur aflad, af Jofur buren, Jag, som nyss på Indiens fält har skurit Eviga palmer,

Och hvars altar redan på Gangens stränder Festligt brinna, redan på Tmoli höjder, Jag, Lyäos, drufvornas gud, med tårar

Ber dig om kärlek !

I en guldvagn, dragen af leoparder, Vid min sida skall du till himlen åka. Flicka, hvad? Du tvekar. Välan, ett under Tyde min allmagt.«44 Erik Johan Stagnelius.

Sagdt: och löste varsamt ur flickans lockar Den af perlor glimmande krans, hon fordom Bar i Cretas gyllene kungasalar,

Slungade kransen

Uppåt himlens fäste, och se, af stjernor Tändes strax en krona i blåa rymden. Oförgängligt glimmar hon der i nattens Heliga mörker.

Hell dig, Bacchus! Arma förskjutna hjertan I förtviflans rysliga stund du räddar. Brusen, viner! Kärlekens plågor stillar Bacchus allena.

Ur „Martyrerna".

Flavius.

Ack, mamma, länge har du varit borta Ifrån din Flavius. Säg mig, hvar du varit. Du är så tankfull. Dystert är ditt öga, Och våt din kind. Jag tror, att du har

gråtit.

Perpetua.

Jag kommer från en sjuk. Eländets åsyn Mitt hjerta qväljer, och i tårars lopp Det ömma qvalet sig en utgång söker.

Flavius.

Säg: hvarför är du alltid hos de sjuka? Blif hellre hemma, spela på theorben Och sjung en glädtig visa för din Flavius!

Perpetua.

Min son, man skaptes icke blott för sig, Man är ej ensam på den vida jorden. Tro mig, o Flavius, ej theorbens röst Är ljuf som vittnesbördet i ens hjerta, Att pligtens fordran man tillfyllestgjort. Så himmelskt säll är ingen veklings sömn På rosors bädd i myrtenträdens skugga, Som dygdens hvila efter mödans kamp. Ack, Flavius, alla måste vi omsider Från verlden dö. Ej evigt solens ljus Skall kyssa oss ur lätta morgondrömmar, Ej evigt månens vexlingar regera Vår snabba tid. Snart ingen helsning mer Från vårens lärka, ingen vänlig sång Från näktergalarne i rosenlunden! Då, när en slutlig qväll i blodig purpur Vår himmel klär, då fröjdas dygden först, Som dagens tyngd bland pligtens törnen burit.

Likt åkermannen efter slutad skörd.

Hon minnets fest i fridens skugga firar,

Och änglar torka från dess panna svetten

Och räcka vänligt aftonens pokal,

Der glömskan af det jordiska sig blandar

Med himlens försmak. Mot en evig morgon

Hon slumrar in vid psalmodiers ljud.

Flavius.

Ljuft är ditt tal, o moder! Väl begriper Jag ej din mening; högt mitt hjerta slår Likväl af tjusning vid de söta ljuden. Se, när du talte, i mitt öga trängde Sig underbart en tår. Jag tyckte mig I famnen af en mörk, omätlig skog En vänlig fogels sång om natten höra.

Perpetua.

Med tiden, Flavius, skall du allt förstå, Skall fröjdfullt se, hvad än du endast anar. Till Gud jag hoppas det, ej sanningen Skall flyktigt blott ditt glada öra tjusa, Nej, heligt bo i hjertats helgedom Och ordna, lik en himmelsk trollmusik, Till dygdens offertjenst det korta lifvet.

(Hon sammanknäpper händerna till bön.)

Ja, du som räknar barnens suckar alla, Gud, hör den bön, ett sorgfullt moders-

hjerta

Ur jordens dalar skickar till din thron ! Ej guldets låga skatt, ej ärans skimmer, Ej nöjets kalk, af druckna sinnen bräddad. Jag för min älskling gråtande begär. Må glädjens sol hans bana städs förgylla, Må svarta moln hans lefnads himmel hölja, Allt det är intet — räkna honom blott, När lifvets dröm af evigheten slutas, Till brödrafolkets sälla myriader, Som, i den hvita sabbatsdrägten klädde Och skuggade af segrens friska palm, Triumfens sång på andars Zion höja!

Flavius.

Skön är du, när du beder. Strålar glänsa Då i ditt öga, och ditt anlet skimrar Som liljans krona, som en marmorbild I tempelsalen. Lär ock mig att bedja!

Perpetua.

Jag kan det ej. Det Ord, som skapte

hjertat.

Kan ensam lära hjertat bönens ord. Så ögat ej af egen kraft kan se, Om dagen ej dess späda dag bestrålar. Ett underverk nödvändigt är, om stoftet Skall tala med sin Gud, og Anden blott,Erik Johan Stagnelius.

Den rena dufva, som med silfvervingar Mildt sväfvar öfver tidens mulna flod, Lär våra bröst den helga suckens genljud. Kom hit imellertid! Jag vill dig visa, Hur du till bönens nåd skall dig bereda. När till ditt upphof med din känslas offer Du ämnar framgå, tankarne då ropa Från hvarje jordiskt föremål tillbaka! Knäpp sedan händerna till vittnesbörd, Att dina sinnen du för verlden sluter! Böj sedan knän, för hela verldens Herre Böj dina knän! Blott till det låga sänkes Det höga neder. Bönens himlastege Står djupt i ödmjukhetens blomsterdal. Höj sedan tungans, höj ditt hjertas röst Och bed med dessa eller lika uttryck:

0 Du, som fjerran öfver molnens rymder Och stjernornas och änglarnas församling Bor i ett ljus, dit tanken fåfängt lyftar Sin matta vinge! Du, som. himmelskt god, Af stoftets barn dock helsas vill som Fader! Må, Evige, för äran af ditt namn

1 hvarje bröst ett heligt rökverk brinna! Må jorden, länge höljd af brott och plågor, Omsider fri ocli lycklig bli! O, komme Till oss ditt rike, Herrans stad, det nya Jerusalem, bebodt af nåd och sanning,

I gyllne skyars krans från himlen ned! Då skall ej längre blott en magtlös suck, En fåfäng bön vårt hjertas kärlek tyda: Ske skall bland oss din vilja, som den sker Ibland din himmels eviga naturer. Allgode Gud, åt våra själar gif I pröfningens och jämrens törnedalar, Hvad för det högre lifvet de behöfva! Styrk deras kraft och faderligt dem mätta Med gyllne frukter ur ditt paradis! Förlåt oss, Herre, så som vi förlåta! Mät bördan efter våra svaga skuldror Och led oss ej i frestelser, der segren Ej är beredd! Oss från det onda fräls! Ty kärlekens och ljusets gudaspira Du evigt sträcker öfver ting och andar, Och i äoners skiftande äoner Är magten, äran, herrligheten din.

Flavius.

O hvilken bön! Hvar har du lärt den,

moder?

Perpetua.

Har jag ej sagt? Det Ord, som skapt vårt

hjerta,

Kan ensam lära hjertat bönens ord.

Ja, Flavius! Gud, den milda Gud, hvars blod

Försonar jorden, lär oss så att bedja.

Kom till mitt bröst! Snart skall din moder

sofva

I grafvens natt. Snart skall du fåfängt

söka

Dess öppna famn, dess varma kyssars tröst. Fly*då till Gud, den kärleksrike Fadren I fästets höjd, hvars öga aldrig blundar. — Gråt ej, min son! Den intet kan förlora, Hvars kärlek är ovanskligheten sjelf.

Ur „Liljor i Saron".

I. Fången.

I verldsfurstens harem Är Anima fången. På grönskande mattor Hon suckande skrider, Och kronljusen sänka Från mörkblåa taket Sitt darrande skimmer På vandrerskan ned. Sju bistra demoner Med blodröda sablar Vid portarne vaka; Tolf lågande drakar Kring borgen sig lagt. Af forntida vänner Ej någon hon skådar; Blott månguden kommer. (En väktare är han; Men Animas tårar Den kalle dock röra.) I stjernklara nätter Han leende kommer Och klappar på fönstret Och för till den anna Guddomliga budskap Från andarnes land. Och soljungfrun kommer. (En väkterska är hon; Men Animas böner Dock henne beveka.) I ångande vårar Den strålande kommer Med blomstrande skänkerna Sunnan ifrån.

Ack, verldsfursten grufligt Den fångna behandlat. Från skinande barmen Han stjernkedjan ryckte,

Från snöhvita medjan Han kämpande löste Den lysande gördeln, Som rodnande blygsel, Din älskling, Maria, Den strålande etherns Guddomliga dotter, I himmelen väft. Från glänsande lemmar Han ryckte den ljusa Etheriska slöjan Och klädde den fallna I fruktansvärdt svart. Ty verldsfursten älskar Det nattliga svarta: Ej kan han sig vänja Vid skimmer och ljus.

Betraktelsens spegel Med darrande händer Den sörjande flickan För anletet håller Och kastar den bort, Och gråter och vrider Bloddaggiga händer Och ropar: »O himmel, Hur rysligt förvandlad Nu Anima är! Hvart flydde de rosor, Som kinden förgyllde? Hur slocknade ögats Eldstrålande skimmer? Ur guldgula lockar Är solkronan fallen, Från tynande kroppen Är snödrägten röfvad. O, såge mig Christus, Han hatade mig.«

O Anima, torka Från svanhvita kinden Din bäfvande gråt! Ur Pleromas salar Dig Christus betraktar. O, vet, att i ångrens Försonande tårar Du skönare blänker För ljusdrottens öga, Än förr i den leende Kärlekens prakt.

II. Jorden.

»Hvem skapte dig så mörk, o moder,

Så tung och kall? Hvem bjöd dig gråta dessa floder, Ett verldshafs svall?

Ej tröstar glansen af din yta Din sorgsna son.

Blott härmad är dess prakt, — der skryta Blott ljusets lån.

Af rosor och af hyacinther Din mantel ler;

Men tanken endast natt och vinter Derunder ser.

Häruppe gycklar lifvets skara I menlös ro.

Förruttnelse och maskar bara Der nere bo.

Hårdt är ditt hjerta. — Ej det ömmar För barnens lott.

Ej blod i dina ådror strömmar, — Metaller blott.

Hur grymt med våra qval du skämtar. Med vårt begär!

Det bröst, som efter sällhet flämtar, Du guld beskär.«

O son, ej mörk jag skapad blifvit, Ej kall jag var.

Den drägt, din ondska åt mig gifvit, Jag sedan bar.

Se'n brottsligt du dig skilja låtit Från ljusets Gud,

Jag natt och dag allena gråtit I sorgeskrud.

Blott minnets bleka krona sirar Mitt dunkla hår,

När jag din oskulds dödsfest firar Hvar flyktig vår.

Gå, helga du på nytt din vilja! Var åter ren

Och silfverhvit som dalens lilja I månens sken!

Med lifvets Fader dig försona! Mot verlden strid

För himmelrikets sköna krona, För dygdens frid!

Då skall jag åter mot dig mysa; Med glädjens namn

Du skall mig nämna och ej rysa För modrens famn.

Då, när min sorgetid har farit Som moln förbi,

Skall jag ånyo, hvad jag varit, Ditt Edén bli.Erik Johan Stagnelius.

O gläds: snart dödens tegar föda

De helga ax. Då skall jag högt af kärlek glöda Som fordomdags

Och hänryckt uppstå till det möte,

Jag länge flytt, Och bära i Gud Faders sköte Hans barn på nytt.

III. Floden.

Se den klara

Strömmen fara

Genom fält och skogar hän !

Se dess ljusa

Böljor susa

Under gröna poppelträn!

Aldrig rastar,

Fjerran hastar,

Fjerran bort hans silfvervåg.

Intet hinder

Honom binder

På hans långa vandringståg.

Vårens händer Kring hans stränder Blommor strö till tusental, Och de unga Foglar sjunga

Rundt omkring i skuggrik dal.

Eliséer,

Land, af féer

Rikt befolkade, han ser,

Och kring svallen

Af kristallen

Gjutas myrtenskuggor ner.

Månens milda Klot ses bilda I hans våg sin återglans. Solens skära Guddomsära

Lifvar den med stjernors dans.

Gröna öar,

Vattnets mö ar,

Sträcka honom famnen mot.

Guld och klara

Perlors skara

Trampas flyktigt af hans fot.

Evig trånad, Dunkel brånad

Honom för mot hafvets strand.

Oceanen Länkar banen Med fördolda kärleksband. Utan hvila Ses han ila, Vill i azurdjupets ro Sig förlora, I det stora Fadrens vatturike bo.

Så ock anden, Löst ur banden Af en jordisk kärleks tvång, Söker friden, Genom tiden

Rastlöst hvälfvande sin gång. Vårens löjen, Lifvets nöjen Han föraktar. — Glädjens hamn Vill han hinna Och försvinna I oändlighetens famn.

IV. Samtal. »Hvi suckar du, flicka? Kring nejderna blicka, Dem solen bestrålar Med lefvande glans! Se sjöarnes vatten, Dem månen om natten Med trollsilfver målar, Se fjällarnes krans! Räds icke mitt dunder! På Tabor du står. Olympiskt derunder Jag blixtrar och slår. O, torka från kinden din vekliga tår!«

»Nej, evigt han rinne! Mitt sörjande minne Dock aldrig förglömmer Sitt heliga förr. Med gråt mot det höga Dig lyfta, o öga, Tills öppnad jag drömmer All salighets dörr. Se, lärkorna svinga Från cedrarnes topp: Hur festligt de klinga Sin njutning, sitt hopp! O, finge jag följa med skaran dit opp!

»Kom, blicka hit neder! Sin himmel der breder Bland rosiga vårar En yppig natur.

Stolt vandrar Jordanen Den ilande banen: Mildt vattna hans tårar Jerusalems mur. Till drottning dig kröna Skall Yerldsfurstens hand. Du är i hans sköna, Förlofvade land. 0, nalkas ej qvällen med facklornas brand?"

»Hvad ödsliga länder! Från Dödshafvets stränder Förfärliga töcknar Stå qväfvande opp. Din vår är så kulen; Din flod, ack, hur mulen, I svartbrända öcknar Hemskt kröker sitt lopp. Din magt och din ära Ej tjusa min hog, Se'n en gång de skära Guds himlar jag såg, Der Ordet sig speglar i lifskällans våg.«

»Se Libanons fjällar! Med tidiga qvällar Omskygga hans toppar De vandrandes stig. I nattliga schakter Planeternes vakter Guld, silfver och koppar Der vårda åt dig. Se, vinbergen sjuda Af färger och lust. Snart drufvorna bjuda Sin fradgande must, Vid bäckarnes hviskning och vindarnes pust.«

»Fritt glöde de klara Metallernas skara, Af stjernorna ammad, I grufvornas natt! Fritt mogne din ljufva, Nektariska drufva, Af solen beflammad, Sin fuktiga skatt! Din lust jag föraktar, Din skimrande mull; Till himlen jag traktar: Af fröjd är den full, Af oskuldens silfver och kärlekens gull.

Mig lockar azuren, Den högre naturen, Dit stjernornas dyrkan Och tidens ej hann,

Der sanningen prålar I urtankens strålar, Och Christus och kyrkan Betrakta hvarann. Klart gjuter kring polen, I helgonens krans, Den andliga solen Sin eviga glans.

Djupt hvimlar derunder planeternes dans.«

V. Flyttfåglarne.

Se foglarnes skara! Till främmande land De suckande fara Från Gauthiods strand. Med vädren de blanda Sitt klagande ljud. »Hvar skola vi landa? Hvart för oss ditt bud?« Så ropar den fjädrade skaran till Gud.

»Vi lemne med oro De skandiske skär: Vi trifdes, vi voro Så lycklige der. I blommande lindar, Der nästet vi byggt, Balsamiska vindar Oss vaggade tryggt. Nu sträckes mot okända rymder vår flygt.

Med rosiga hatten På lockar af guld, Satt midsommarsnatten I skogen, så huld. Ej kunde vi somna — Så däglig hon var — Af vällust blott domna, Tills morgonen klar Oss väckte på nytt från sin brinnande char.

Ljuft träden då sänkte Kring tufvor sitt hvalf, Dem perlor beständkte, Der törnrosen skalf. Nu sköflad är eken, Och rosen har flytt. Af vindarne leken I storm sig förbytt. Af frostblommor hvita är majfältet prydt.

Hvad göra vi längre I norden? Dess pol Blir dagligen trängre, Mer dunkel dess sol.149 Erik Johan Stagnelius.

Hvad båtar att qvida? Vi lemne en. graf. Att fly i det vida, Gud vingar oss gaf. Så varen oss helsade, brusande haf!«

Så foglarne qväda På skyndande färd. Snart mottar de späda En skönare verld, Der rankorna skälfva I almarnes topp, Der häckarne hvälfva Bland myrten sitt lopp, Och lundarne klinga af njutning och hopp.

När grymt sig förbyter Ditt jordiska väl, När höstvinden ryter. Gråt icke, o själ! Det ler bortom hafven Mot fogeln en strand: På hinsidan grafven Är äfven ett land. Forgyldt af den eviga morgonens brand.

VI. Snckarnes rnystér.

Suckar, suckar, äro elementet, I hvars sköte Demiurgen andas. Se dig om! Hvad gladde dina sinnen, Kom ditt hjerta fortare att klappa Och med fröjdens milda rosenskimmer Flyktigt stänkte dina bleka kinder? Säg, hvad var det? Blott en suck af vemod. Som, ur andelifvets källa fluten, Vilsefor i tidens labyrinther.

Tvenne lagar styra menskolifvet, Tvenne krafter hvälfva allt, som födes Under månens vanskeliga skifva. Hör, o menska! Magten att begära Är den första. Tvånget att försaka Är den andra-. Skilda åt i himlen, En och samma äro dessa lagar I de land, der Achamot befaller, Och som evig dubbelhet och enhet Fram i suckarnes rnystér de träda. Mellan lifvets sorgesuck och dödens Menskohjertat vacklar här på jorden, Och hvart enda andedrag förkunnar Dess bestämmelse i sinneverlden.

Ser du hafvet? Ilande det kommer, Vill med blåa, längtansfulla armar

Under fästets brölloppsfacklor sluta Till sitt bröst den liljekrönta jorden. Se, det kommer! Hur dess hjerta svallar Högt af längtan! Hur dess armar sträfva! Men förgäfves. Ingen önskan fylles Under månen. Sjelfva månens fullhet Är minutlig. Med bedragen väntan Dignar hafvet, och dess stolta böljor Fly tillbaka suckande från stranden.

Hör du vinden? Susande han sväfvar Mellan lundens höga poppelkronor. Hör du? Växande hans suckar tala, Liksom trånsjukt han en kropp begärde Att med sommarns Flora sig förmäla. Dock re'n tyna rösterna. På löfvens Eolsharpa klingar svanesången Ständigt mattare och dör omsider.

Hvad är våren? Suckar blott från jordens Dunkla barm, som himlens konung fråga, Om ej Edens Maj en gång begynner. Hvad är lärkan, morgonstrålens älskling, Näktergalen, skuggornas förtrogna? Suckar blott i vexlande gestalter.

Menska, vill du lifvets vishet lära, O, så hör mig! Tvenne lagar styra Detta lif. Förmågan att begära Är den första. Tvånget att försaka Är den andra. Adla du till frihet Detta tvång, och, helgad och försonad. Öfver stoftets kretsande planeter Skall du ingå genom ärans portar.

Romanser.

I. Necken.

Qvällens guldmoln fästet kransa, Elfvorna på ängen dansa, Och den bladbekrönta Necken Gigan rör i silfverbäcken.

Liten pilt bland strandens pilar I violens ånga hvilar, Klangen hör från källans vatten, Ropar i den stilla natten:

»Arma gubbe, hvarför spela? Kan det smärtorna fördela? Fritt du skog och mark må lifva, Skall Guds barn dock aldrig blifva!150 Erik Johan Stagnelius.

Paradisets månskensnätter, Edens blomsterkrönta slätter, Ljusets änglar i det höga, Aldrig skådar dem ditt öga.«

Tårar gubbens anlet skölja, Ned kan dyker i sin bölja. Gigan tystnar. Aldrig Necken Spelar mer i silfverbäcken.

II. Flickan ocli jägaren.

Mamma sagt mig hundra gånger: »Svär, o flicka, att åt skogen Dina blickar ens ej vända; Ty af bergsrå är han full. Mången flicka der med ånger Önskat att, förbudet trogen, Hon ej lupit från sin slända, Sina kardor och sin ull.«

Rosig morgonen sig höjde, Hjul och qvarnar hördes bullra; Jag åt skogen såg och tänkte På hvad mamma förr mig sagt. Kom så jägarn — kom och dröjde Utför hyddan. På hans skullra Herrligt eldgeväret blänkte I den röda solens prakt.

Och han började att locka, Och han sade: »Bästa flicka,

Kom att mig till skogen följa! Se, hur ljuf och grön ban är! Kom att purpursmultron plocka Under ekarne och dricka Källans friska silfverbölja! Kom att bryta rosor der!

Gyllne äpplen träden kröna, Underbara foglar sjunga, Harpor ner i berget tona, Skogsfrun på dess kullar går. Mellan buskar i det gröna Frasar den af perlor tunga Silfvermanteln, och en krona Strålar kring den högas hår.« —

Och hans ord min åtrå väckte. Allt, hvad mamma mig förmanat, Jag, min toka, strax förglömde Och till skogs med jägarn gick. Mörka skuggor snart oss täckte. Hvad min tanke aldrig anat, Hvad mitt hjerta aldrig drömde, Innan kort jag röna fick.

Bästa flickor, mig ej frågen, Hvilka under det kan vara! Intet ord min tunga äger, Som dem riktigt nämna kan. Varen stilla och på högen Läggen detta rådet bara: »Misstron allt, hvad jägarn säger Blott med falskhet umgås ban.« CHRISTIAN HVIID BREDAHL.

Den Aand, der kommer til Udtalelse i denne Digters Værker, bærer Vidne om, at hans Sjæl maa have været Skuepladsen for mægtige Optrin og afgjørende Katastropher, som ikke have havt den ydre Verden til Tilskuer; ja, end ikke af hans Livs udvortes Gang kan man slutte sig til hans Sjælelivs stærke Bevægelser, thi vel faldt hans borgerlige Stilling ikke sammen med den, der i Almindelighed er Digterens, men hans Levnetsløb var dog ikke betegnet ved saadanne store Omvæltninger, der kunde indeholde en Nøgle til hans Digtnings ejendommelige Character.

Christian Hviid Bredahl blev født den 30 October 1784; hans Fader, der var Landmand, satte ham i hans tolvte Aar i Slagelse Skole, hvis Tilstand, som det allerede blev bemærket, da Talen var om Ingemanns Skolegang, næsten var fuldkommen anarchisk. Indeholdt denne Skolens Mangel paa Orden og Disciplin saaledes en stor Fare for de mindre characterfaste Elever, saa maatte den paa den anden Side netop give en Personlighed som Bredahls en tidlig Øvelse i Selvopdragelse og Selvtugt. Hans kraftige og sunde Natur førte ham lykkeligt ud over Skolelivets Skjær; han ansaae det ikke, som Flertallet af sine Kammerater, for en Skam at lære Noget, og han hævdede sin personlige Anseelse mellem dem med Myndighed. Hertil hjalp ham meget hans imponerende Skikkelse, hans legemlige Kraftfuldhed og hans strenge Retsfølelse. Hvor en Stor mishandlede en Mindre, der var Bredahl strax rede til at beskytte den Svage og hævne Magtens Misbrug; for Resten holdt han sig mest for sig selv og fulgte sin Naturs besynderlige Indskydelser, enten de drev ham op i Kirketaarnet, hvor han hjalp »Kjærlingen« med at kime, eller de førte ham ud paa Kirkegaarden, hvor han lettede hende Arbejdet, naar der skulde graves en Grav. Stærke Legemsøvelser vare ham en Nødvendighed, og medens disse udviklede hans physiske Kræfter, voxede hans Aand ved det alvorsfulde Tankeliv, han overlod sig til, og som tidlig gav ham et næsten tungsindigt Blik paa Verden.

1801 blev Bredahl Student og lagde sig i nogen Tid efter Theologi, skjøndt neppe hans Aandsretning førte ham hen imod dette Studium. Han var heller ikke synderlig flittig og vedblev at følge sine Yndlingstilbøjeligheder for legemlig Idræt og aandelig Sysselsættelse med hvad han følte sig mest tiltrukken af. Hertil hørte Poesien, til hvis Dyrkelse han hengav sig i al Hemmelighed, uden at offenliggjøre nogen af sine Frembringelser eller blot betroe dem til en Ven. Han var allerede femogtredive Aar gammel, da han fremtraadte med første Del af de »Dramatiske Scener, uddragne af et ældgammelt Haandskrift,152

Christian Hviid Bredahl.

frit oversatte af det Kyhlamske ved C. Bredahl, Kyhlamnensis Musæ Famulus vilis et immeritus.«

Da Bredahl begyndte dette sit Hovedværk, levede han langt fra Hovedstaden. Fra Morgen til Aften, ja stundom Natten med, strejfede han om i Mark og Skov med Bøssen i Haanden, og paa disse vidtløftige Vandringer under aaben Himmel var det, at de Tanker formede sig i hans Hoved, som han poetisk har gjengivet i sine dramatiske Optrin fra det vidundrelige Kejserdømme i Maanen; det er ogsaa meget betegnende, at en Uretfærdighed, som han blev Vidne til, og som oprørte hans Sind — en Skovfoged, der skjød paa en gammel Kone, fordi hun sankede Brænde i Skoven — var den ydre Anledning til, at han tog fat paa Udarbejdelsen af disse Scener, i hvilke ban med Indignationens Styrke svinger sin Svøbe over alt det Usle og Elendige i Mennesket og Samfundslivet; han stævner alle de menneskelige Laster og Misbrug ind for sin Domstol og udtaler i tordnende Pathos eller med ætsende Satire sin Foragt for det Låve og Slette, for Raaheden og Hykleriet, Hovmodet og Trællesindet. En Tankeretning, der er i Slægt med den, som lod Schiller skrive »die Räuber«, og en Sprogtone, der baade i sin malmfulde Alvor og i sin djærve Komik er af samme Rod som den Shakspearske, betegner den mærkelige Cyclus af Digtninge, som Bredahl i Løbet af fjorten Aar lod udgaae under den fælles Titel »Dramatiske Scener«. Titelen angiver disse Poesiers Form; thi uagtet alle de sex Dele staae i en vis Berøring med hverandre, er dog hverken hele Rækken nogen organisk Enhed eller de enkelte Afsnit saa sikkert componerede i dramatisk Henseende, at man kan kalde dem andet end »Scener«, mægtige Brudstykker, der virke enkeltvis ved deres storladne Former, men som ikke i deres indbyrdes Forbindelse føre en saadan strengt afsluttet Handling eller levende Characterudvikling frem for Beskueren, som er en af Grundbetingelserne for Dramaet.

Bredahls «Dramatiske Scener« gjorde ikke noget stort Indtryk paa hans Samtid, ja gik næsten uændsede forbi, fordi denne Samtid vilde høre langt blødere Strenge klinge end de Bjørnesener, der vare spændte paa Bredahls Harpe. Hans oekonomiske Stilling, der ved flere tilstødende Uheld var bleven temmelig daarlig, forbedredes derfor ikke ved hans Digtervirksomhed, og det kom i Aarenes Løb saa vidt med hans Armod, at han anonymt maatte anraabe sine Medborgeres Velgjørenhed. Bredahl havde giftet sig med sin afdøde Broders Enke og levede med hende og en Søster i en lille Bondegaard i Nærheden af Sorø; han drev selv sin Jord, pløjede, saaede og tærskede, sparede ikke sine gode Kræfter, men kunde dog ikke slide saa meget sammen, at han kunde leve fri for Næringssorger. Saadanne Omstændigheder ere ikke gunstige for den digteriske Production, og dog var det just i disse Aar, at Bredahl skrev sine »Dramatiske Scener» og nogle polemiske Skrifter, rettede dels imod det Mystiske hos Oehlenschläger og Ingemann, dels mod Formpoesien hos Hertz. Medens han gik langsomt bag Ploven eller flyttede Kvæget paa Engen, arbejdede de poetiske Tanker i hans Hoved, og de store Syner svævede forbi hans indre Øjne; naar han kom hjem i sin fattige Bondestue, fængslede han dem til Papiret.

Bredahl levede i sin landlige Hytte, indtil han som en krumbøjet, næsten firsindstyveaarig Olding endte sine Dage, der i Slutningen af hans Liv vare rige paa legemlige Lidelser, den 16 Januar 1860.153 Christian Hviid Bredahl.

Af „Dramatiske Scener".

Sal hos Zebul, en Månd af den mosaiske Troesbekjendelse. Zebul (læser i et Flyveblad.) Moses (kommer ind.)

Moses.

Jeg sad og regned, saa jeg transpirerte; Saa kom min Frøken Søster og fortalde, At Hr. Papa mig kaldte — Zebul.

Hisset ligger Et halvt Dusin Indbydelsesbilletter; Afhænd Enhver paa sit Sted, efter Paaskrift, Til mine gode

Venner blandt de Store. Moses.

Det er, sgu, allesammen Folk af Vælten Og Venner af vort Huus. Det kommer af, at Papa er rig —

Zebul. Ei rig; en holden Månd, Der aagrer med sit Pund, saagodt han kan. — Ifør dig dine bedste Klæder, Moses; Thi Pragt og Penge ere Adkomstbreve Til Agtelse blandt Folk af alle Stænder; Hvor disse Skildte ikke hænge ud,

Der gaaer Man os forbi med Hatten paa--

Helst Penge, Søn ! Elsk dem af gandske Hjerte ! Lyksalighed ei gives uden Penge; Den tager til, som Pengene formeres! Dem maa man holde paa; de ere Love, Den hele cultiverte Verden lyder; Rig er Man Alt; men arm aldeles Intet! Moses.

Jeg skal, sgu, pynte mig, saa Folk skal gabe Paa Gaderne og tabe Mund og ^Næse Og vise mig Respect — Men siger Nogen: »Der gaaer en Jøde« lader jeg ham stevne! Zebul.

Vær snedig, som en Slange, — godt den glider Paa glatte Bug! — eenfoldig som en Due! Roes, buk for Alt, hvad Roes og Buk forlanger! Udvendig maa du være glat og sleben; Indvendig kan du være som du vil; Her trænger Synet ei igjennem Ruden! — Indlades du til disse Herrer selv, Saa mærk dig først, fra hvad Kant Vinden

blæser,

Og vogt dig for: at lade Munden løbe! Og, naar man spørger , efter Skik og Brug, Hvorledes jeg og Frue mig befinder; Saa svar: ret vel, buk dybt, tak underdanigst For naadig Efterspørgsel -— Moses.

Nu, Papa,

Jeg er, sgu, ingen ubehøvlet Knegt! — Men skal Hr. Suffisance ikke bydes?

Zebul. Der gaaer jeg selv.

Moses.

Men Høiraad Israel Er reist fra Byen til sit Gods paa Landet —? Zebul.

Det veed jeg meget vel, han ei kan komme; Det er mig kjert; jeg haded' ham af Hjertet Fra den Ulykkesstund, han kom mig i Forkjøbet, veed du, med Udpantningen Hos Ridder Mum, hvorved jeg tabte meget! Moses.

Pfi, det var lumpen gjort af Israel! Zebul.

Jeg gjemmer det, jeg gjemmer det, min Søn! Indbydes skal han. Naar nu Fruen siger: »O Gud, min Månd er bortreist til vort

Landgods! »Ak hvor uheldigt! Vær forvisset om, »Det vil ham smerte, at han ei kan nyde »Tiltænkte Ære, ei den Lykke have, »At profitere, som han ønskede, »Af denne Godhed! Hils og tak forbindtligst« —

Saa svar: O vær forsikkret, Eders Naade, Det vil min Fader inderligen smerte, At Skjebnen nægter ham den store Glæde,

At profitere af Høiraadens Selskab---

Spring op til Mamri Isaak med det samme, Og hils og spørg til hans Befindende. Moses.

Det kan jo være ligemeget, enten Den Prakker lever eller døer, Papa! Zebul.

Vist ei; han er den snueste blandt mine Agentere, som gaae omkring i Landet. Moses.

Det var en anden Sag! Den kjere Månd!

Zebul. Gaae nu med Jacobs Gud!

Moses.

Adieu, Papa!

(gaaer.)

Zebul.

Det er nok mig den Skribler stikler paa — »De aagre, schakkre — evig intet andet« — O, det er Løgn — fordømte Blækinsect! — Jeg kommer til at lade Oldfux svare; Hans Pen er villig; den sig lader hyre; Men han er dyr, og Pengene er' dyre! — At Sligt maa trykkes ! — Svinets Navn

er Simber — Han burde slaaes med svære Pengebøder!

(han gaaer.)

(Skov. Ved Roden af et Træ sidder Ynglingen Murmoll tankefuld; ved ham ligger en Fløite.)

Murmoll. Det er forbi! O, hvi saa elskelig Og — ak! saa brødløs, Kunst? — Farvel,

I Drømme! Tag denne Taare, Tid, paa Sorger rig, Og rul den bort i dine røde Strømme! Det er forbi! — Omslyng mig med din Arm, Dødsvangre Krig! aabn mig din Troldomsgrube! Og, under Buldret af din Tordenstrube, Jeg trøstig gaaer i Kamp og Vaabenlarm.

(reiser sig.)

Jord val d,

Keiser Glomers forviste Hofnar, (kommer som Olding, med et langt, hvidt Skjæg.)

Guds Fred! Mig lokker hid dit Fløitespil; Til sligt mit gamle Øre gjerne lytter. Blæs atter Liv i Fløiten, vakkre Landsmand ! Murmoll.

Liv? Jeg vil blæse dig- en Dødningdands.

(blæser.)

Jord väld.

Nu, liflig blæser du. Men hvi saa eensom I denne Trængselstid? Hvad er din Dont?

Murmoll. Min Dont var hidtil fredelige Sysler; Jeg aad og drak og sov — dog alt til Maade; Foer om paa Fjeldene, i Skove, Dale, Og blæste dem et Stykke. Alt imellem Jeg digtede en Sang saa godt jeg kunde, Og sang den for et venligt Øre. Stundom Jeg bladed' om i nye og gamle Boger; Beholdt, hvad godt var, i Hukommelsen; Det Maadelige stræbte jeg at glemme; Det Slette lod jeg urørt staae i Hylden. Naar Overflod paa noget Godt jeg havde, Jeg sørged' for min egen Tarv og Andres. End skjøtter jeg mig selv og frygter Gud, Men følger ikke altid Landeveien.

Jord väld. Og fik du Suul til Brødet?

Murmoll.

Nei. End du?

Jord väld. Jeg rørte ved en mægtig Herres Byld Og de saa kaldte »Stores« Øiestene; Jeg kaldte Narren Nar og Tyven Tyv, Hvad enten nu han gik i Fløil og Purpur, Hvad heller dækked det indskrumpne Legem Med usle Pjalter —

Murmoll.

Nu, saa veed jeg Resten. Jord väld. Hvad veed saa du?

Murmoll.

At Lykkens Baad er læk; At du med Ære bærer sølvgraat Haar; (Kun hører Skjægget ei din Hage til.)

At fordums Venner vendte Jordvald Ryggen, Til Landflugt dømt af Gl o mer, Kyhlams

Keiser. . . .

Jordvald. Hvad Nyt har Rygtet nu at haste med? Hvor staaer det til i Keiserstaden,Landsmand?

Murmoll. Der gjærer Alt til Oprør, siger Rygtet. Nød driver Nøgenhed fra skumle Vraa Og Rædsel Rigmænd fra de gyldne Sale. Til vort Fordærv har Fienden, som os gjester, Hidsendt en Mængde gyldne Blæsebælge, Som skal til Ilden puste, vil man vide.

Jordvald. Der kunde Fienden mulig spart sit Guld. Murmoll.

Er blandt os selv saameget Tønder, troer du?

Jordvald. Min Tro er ligefrem: at ublu Aager, Rovsyge, fuul, og skamløst Underslæb; Lovtrækkerier under Retfærds Maske; Andægtig Hyrdes Høkren med sin Hjord Og Jødevrimmelens med Landets Penge; Velnæret Ladhed, mæsket Dovenskab I Overdaads og Vellysts dybe Sole; Spidsfindighed i gaadefulde Love, Der knytter Knuder, Dommersværd maa løse; DulgtNag og Had, som logre lumskmed Halen, For desto bedre Rovet at skambide; Ukrigersk, lav Selvkjærlighed, som larmer, I Fredens Ly, med Hjelme, Pantserplader, Og, svulmet op af Hovmod, kaster haanlig Staalhandsken til sin Broder, Ærens Søn; Drømt Viisdoms Dunst, som vidt sig folder ud I hjerneløst og usælt Eventyr; Tomt Gøgleri, en Sværm af kaade Muser — Goldammer — smugle ind paa Bræderne; Flau Glimresyge; Høihedsnykker; Syslen Med Døgnets Tant; cholerisk Frihedssvimmel, Som, lovløs, styrter Frihed ned i Trældom; Ulvagtig Fromhed, klæd i Faareskind, Vel garvet af skinhellig Skarnbasyngel, Som gyder Mistro ind i Magtens Øre Mod dem, der ei vil troe paa Gøglerier, Og stræber ivrig, med fanatisk Peststof, At smitte Troens ætherrene Væsen, Og brøler Mord og Korstog, for at reise Rettroenhedens blodige Trophæ Paa Liget af Oplysning og Fornuft; — Sligt Tønder vel (og meer, som jeg fortier) Kan (troe mig, Landsmand!) Velstands Væld

udtørre,

Vindskibelig Arbeidsomhed bestjæle, Dens dyrebare Marv og Blod udsuge, Dens Kraft nedknuge under Byrders Vægt; Forvandle Mod til Mismod; virksom Tro155 Christian Hviid Bredahl.

Til ørkesløs, vanhellig Grillesyge; Opfostre Tvist, Partihad, Fanatisme; Af Underdanens Bryst udrive Troskab Og Kjerlighed til ham , som bærer Kronen; Forvirre, ryste, styrte — indtil Alt Opløser sig med Gru i blodigt Oprør.

Murra oll. Det Tønder, Landsmand, findes overalt Paa Jordens vide Kreds i Mængde samlet. Ei foregivet Huld hos misbrugt Magt; Ei løiet Maadehold hos Hærskesygen; Ei Frygt, Tyranners Skjold; ei Overmod; Ei lovløs Frihedssot; ei Trældomsaand; Ei meedløs Haardhed ; ei utidig Mildhed; Ei diplomatisk Kløgt, ei Klubmænds Sqvalder; Ei Smigers Honning; ei Satirens Lud; Ei Hænder, foldede til Bøn alene, Men aldrig mødige af gavnlig Daad; Ei grundløs Troe, og ei fanatisk Iver; Men ene Alt, hvad dette modsat er, Formaaer, at dæmpe Oprørstoftets Gjæring. Jord väld.

Paa svare Trængsler er vor Alder frugtbar, Og denne Tid paa jammerfulde Optrin; Med overlegen Magt os Fienden gjester; Et Slag er tabt og Fienden rykket frem; Forræderi — gaaer Rygtet — er iblandt os; En Skare af vor Hær er gaaet over Til Fienden; Tvedragt, Guld og gyldne Løfter Faae mange Landsmænds Troskab til at vakle; Et Oprør er i Udbrud, om ei udbrudt — Hvad mangler meer til Topmaal?

Murmoll.

Hungersnød.

Jord väld. Dens Forbud træffer du i mangen Hytte, Den selv i mangen Vraa — Murmoll.

End: Landfarsot. Jordval d.

Den har — gaaer Rygtet — Fienden bragt

os hid.

Murmoll.

Saa er her Topmaal — Himlen sig forbarme!

Jord väld.

Vend, ung og kraftfuld , du dit Bryst mod

Fienden!

Gaae, kjærap for Fædrelandet og vor Keiser! Ei Ungdomskraft den hulde Moder svige I Nødens Stund!

Murmoll.

End om den sveg? Jord väld.

End: om den ligefrem Gik hen og solgte hende til Slavinde Og sagde: »Tager hende hen til Trældom, Mig er det ligegyldigt, Hvis hun vorder?« Murmoll.

Og Keiseren?

Jord väld. Hvad ban?

Murmoll.

Er du hans Talsmand? Jord väld.

Og: om hans Lune havde dig mishandlet, Med Landflugt Troskab lønnet, Godt med Ondt; Stod du, i Nødens Stund, ei ved hans Side? Murmoll.

Giv mig din Haand; min skal ei svige ham! Hvor er vor Keiser?

Jord väld. Paa Saringo's Landsted, I Leirens Midte og ei langt herfra; Gaae, søg ham der og slaae for ham og Laudet! Murmoll.

Til Kampen paa dit Ord. Jeg maa dog prøve, Om jeg en Hjort mon være, eller Løve.

Jord väld. Dig følge Held, og Gud velsigne ham! — Her kommer Nogen, troer jeg. — Gaae

med Gud

Tal ei om Jo rd väld; han er dømt til Landflugt.

(gaaer.)

Murmoll.

O, kan det glæde dig; saa troe kun du, At dine Ord min Pligt mig lærte nu.

(gaaer.) VITALIS.

Erik Sjöbergs Biographer fortælle, at han valgte ovenstaaende Navn til Forfattermærke, fordi den Dag, da han leverede Manuscriptet til sin første Digtsamling i Trykkeriet, var betegnet saaledes i Almanaken; men de gjøre tillige opmærksom paa, at han neppe har valgt det uden at have havt en Bitanke med dets skjulte Betydning som sammensat af de to Ord vita og Iis (Liv og Strid), og det kan ikke nægtes, at denne Betydning kun altfor godt angiver den Lod, der tilfaldt den ulykkelige Digter i det korte Spand af Aar, det forundtes hain at leve.

Allerede fra Barndommen af var Erik Sjöberg fortrolig med Livets Alvor. Han blev født den 14 Januar 1794 i Södermanland af fattige Forældre. Faderen, en simpel Arbejdsmand, saae med Bekymring sit Barns legemlige Svaghed, der gjorde det uskikket til en Gang at tjene Brødet ved Haandens Gjerning, og hans mere end trange Kaar gjorde ham det til en Umulighed at tænke paa at faae Sønnen frem ad den Vej, som hans store og tidlig vakte Læselyst pegede hen paa som den eneste rette. Ogsaa i Skolen tildrog Drengens udmærkede Anlæg sig Opmærksomhed, og da en polemisk Brevvexling mellem ham og en jevnaarig Kammerat yderligere havde

forraadt hans ualmindelige Begavelse, gjorde Skolelæreren Skridt til, at disse sjeldne Evner kunde blive udviklede paa den rigtige Maade. Det lykkedes at faae en lille Sum samlet til Understøttelse for hans Studeringer, ScLcl ät han 1807 kunde komme til Strengnäs Skole, hvorfra han meget hurtigt gik over til Gymnasiet. Her fik han snart et stort Navn blandt Kammeraterne som Poet, og han blev Sjælen i en lille litterair Forening af unge Mennesker, mellem hvilke ogsaa hans Ven Nikander fandtes. I sine Sommerferier tog han Ophold hos Slægtninge paa Landet, men da den medfødte Stolthed, der tidlig røbede sig hos ham, forbød ham at tage imod Naadegaver, naar han kunde undgaae det, gjorde han Tjeneste som Bondedreng og vogtede Svin — med Virgil til Selskab; thi denne Digters Skildring af Æneas's Besøg i Underverdenen havde gjort et mægtigt Indtryk paa ham, lige som han i det Hele taget tiltaltes stærkt af de døde Sprog, i hvilke han drev det til en ualmindelig Færdighed.

1814 blev Sjöberg Student i Upsala. Han var fattigere end de fleste fattige Studenter og maatte under Nød og Trang kjæmpe sig gjennem Studierne, som ofte rent maatte afbrydes, naar han for at friste Livet maatte tage mod en Plads som Huslærer. Men den urokkelige Villiestyrke, der boede i hansVitalis.

157

skrøbelige og svagelige Legeme, besejrede dog omsider alle Hindringer, og han tog 1824 den philosophiske Grad.

Under sit Ophold i Upsala var Sjöberg fremtraadt for Offenligheden som Digter, første Gang med Bidrag i en Kalender for Damer 1820. De bleve senere særskilt trykte og udkom i andet forøgede Oplag i Sommeren 1821. I denne Digtsamling, som han dedicerede til Maanen for at raillere over Nikander, der havde tilegnet Kronprindsen sine første Poesier, findes nogle af Yitalis's bedste Digte, og han har allerede her anslaaet alle de Strenge, der fandtes paa hans Lyre, thi i denne Samling er der optaget saa vel de smukke alvorlige Digte «Skaldens trost,» »Enslingens sång i den store öknen,« »Under en sjukdom, till Laura,» som de vellykkede satiriske Forsøg »Komiska fantasier« og »Orden».

Hvad Vitalis's alvorlige Digte angaaer, da ere de næsten alle gjennemtrængte af den melancholske Sindsstemning, der havde boet i hans Sjæl alt fra Barndommen af, og som Livets haarde Tryk og hans bestandige Sygelighed ikke egnede sig til at raade Bod paa. En bitter Misfornøjelse med Verden og en inderlig Længsel efter Forløsning fra dens Plager er et gjennemgaaende Kjende-mærke for Vitalis's alvorlige Digte, blandt hvilke det er en Undtagelse at træffe paa Udbruddet af en frisk og frejdig Stemning. Men hans Verdenssmerte har Intet af den Cynisme, der er saa hyppig f. Ex. hos Heine; det er en af Sorger og og Smerter pint stille Sjæls dybtfølte Fortvivlelse og Higen efter Befrielse, en Higen, der i Slutningen af hans Liv førte ham hen imod den religieuse Trøst. Indholdets Dybde og Fylde udmærker Vitalis mere end Lethed i Sprogets Udformning, der undertiden ikke falder heldigt for ham; men om Tankefylde vidne de fleste af Vitalis's Digte, ikke mindst de erotiske, som i deres vemodige Haabløshed ere henvendte til en inderlig elsket Kvinde, der ikke gjengjældte hans Følelser.

Som comisk Digter vakte Vitalis ved sin første Fremtræden store Forventninger, og det er muligt, at han havde drevet det til noget Ualmindeligt i denne Retning, hvis det var blevet hans Skjæbne at føre et længere og indholdsrigere Liv. Men de smaa Forhold, hvorunder han levede, og den snevre Horizont, der begrændsede hans Blik, fordi han aldrig ret lærte Livet at kjende i dets rige, skiftende Mangfoldighed, indskrænkede det comiske Omraade, indenfor hvilket hans. Phantasi kunde bevæge sig, saa at han i sin Fattigdom paa vexlende Emner gjentager sig selv og for ofte spiller paa den samme Streng. Men afseet herfra finder man i Vitalis's comiske Digte, ved Siden af en stundom lidt trættende Vidtløftighed, mange Vidnesbyrd om virkelig Vittighed, ofte ogsaa om sand Humor. Baade i hans Bibelparodier og i hans »Komiska Fantasier« er der Kvikhed og Vid, og især naar han drager til Felts mod phosphoristiske og göthiske Overdrivelser og Svagheder, er han ret i sit Element og sparer ikke paa sit satiriske Salt, skjøndt han selv i Begyndelsen af sin digteriske Løbebane havde staaet disse Skoler nær.

Efter sin første heldige Debut udgav Vitalis endnu et Par Digtsamlinger, der vel bleve modtagne med Bifald, men vare for smaa til at henlede nogen almindelig Opmærksomhed paa ham eller skaffe ham en saa sorgfri Stilling, at

han kunde hengive sig til Production uden at lide altfor stærkt under Livets Tryk. Han vedblev sin haarde Kamp mod Armod og Sygelighed og maatte skaffe sig det nødvendige Underhold ved Informationer og litterairt Trællearbejde:158

Vitalis.

efter at han uden Held havde ansøgt om en Docentpost, ja endog om et Skole-lærerembede; en Understøttelse, som Kronprindsen havde tilstaaet ham, for at han kunde tage den philosophiske Grad, forbød hans overdrevne Samvittighedsfuldhed ham at beholde, skjøndt hans Helbredstilstand gjorde ham Ro og Hvile til en Nødvendighed. Brystsygen havde tegnet sine skarptbegrændsede røde Pletter paa hans blege, magre Kinder som et umiskjendeligt Varsel om en tidlig Død, og gjentagne Blodstyrtninger gjorde dennes snare Komme end sikrere. Sin Moder, ved hvem han hang med en rørende Kjærlighed, havde han mistet 1823, og med hende brast det eneste Hjerte, der slog varmt for ham. Han stod nu mere ensom i Verden end nogensinde før og længtes inderligt efter en Ende paa sine Lidelser. Som alt sagt fik hans Tanker i Slutningen af hans Liv en afgjort religieus Retning, og Thomas a Kempis »om Christi Efterfølgelse« var den sidste Bog, han læste; Døden traf ham saaledes ikke uforberedt, da den den 4 Marts 1828 endte Erik Sjöbergs korte, men tornefulde Livsvandring. En af hans sidste Gjerninger var at brænde en Del utrykte Manuscripter; de »Samlade Dikter af Vitalis« udgjøre kun en lille Bog, men den rummer enkelte Perler af uforgjængeligt Værd.

Skaldens trost.

Förundras ej, om i min blick du röjer Af längtan född, en oförgänglig tår; Om ungdomslust uppå min kind ej dröjer, Der grafvens tusenskön i blomning står; Om mina läppar törstande jag böjer Dit, hvarifrån all hjertats svalka går, Till sångens källa, lifvets helsokälla, Der lugn och kärlek utur djupet qvälla.

Ty öfver allt du denna längtan finner, Hvarhelst ditt öga lifvet genomser. • Ej förr'n i vester Solen hvila hinner; Den unga blomman sjelf ur tårar ler: Med vingad åtrå flodens svall försvinner Till det oändliga i djupet ner. Naturen skapat mig utur sitt hjerta: Jag är en suck af hennes egen smärta.

Jag vet ett land, der lifvet mer ej prålar Med rosenfårgad lögn uppå sin mund. Sin blomsterdröm den sköna vårn der målar Inunder evig Sol, på evig grund: Till jorden falla endast matta strålar På sångarns luta i hans skaldestund, Men ohörd sången bort med stunden svävfvar Och dödens aning genom tonen bäfvar.

I dag!--Se'n skall du ej den röst mer höra,

Som sjöng så svagt min vällust och mitt ve. Ty längre lif dagssländorna ej föra: Med soln framkomma och försvinna de. När aftonvinden sörjer kring ditt öra, I den en bild af mina öden se! Så kring min graf far vemodsfull Sylfiden, Och blåser bort mitt minne utur tiden!

Dock klaga ej, när Engeln vill mig båda Och himlens eld sitt offer snart förtär! Der borta, der de sköna former råda, Går salighet emot hvart fromt begär. Här gafs mig skönheten i bild blott skåda: Der skall jag skåda henne, som hon är, Och, som ett töcken, lifvets korta smärta Uppklarna underbart vid hennes hjerta.

Enslingens sång i den stora öknen.

Allt skönt, som uppblommar på jordens rund, Skall i dag eller morgon dö, Och der rosen rodnar i denna stund, Snart tumlar sig stormen i snö.

Hvad med kärlek jag slutit tätt till mitt bröst, Derifrån, som en bölja, flytt hän, Eller liksom lofven i stormig höst Uti gula hvirflar från trän.Vitalis.

159

En vän jag hade: jag gjutit mitt blod, Om hans blick det begärt af mig; Men mitt hjertas värma han ej utstod: Måste bort för att svalka sig.

Då gret jag högt och ropte hans namn: Min hade han varit en gång. Hans minne jag endast slöt i min famn, Och då blef all verlden inig trång.

Då kom jag till Sirenernas kust, Till kärlekens rosenlund. Der var en blomma min ögonlust. Men endast en liten stund.

Så härlig blommade upp min ros, Och doftet blott kärlek var, Men en röfvare bladen tog sin kos Och lät mig taggarna qvar.

Och min varelse blef så stum och kall, Som om döden lagt handen derpå; Dock försmår jag trösten af tårars svall: Nog gråts det på jorden ändå.

Men mitt öga ler matt, som höstsoln ler Öfver öknens ensamhet. Ny vår man ofta på jorden ser: Min själ ej af vår mer vet.

Men när stormen himmel och jord upprör, Har jag än åt lifvet min lust. Den, som ingenting på jorden tillhör, Han lider ock ingen förlust.

Nu går jag på verldens marknadstorg, Der hvar vara en leksak är. Jag kan ej få solen på himlens borg. Och jag derför intet begär.

Till Laura.

Om till dig, på Sylfidens vingar, Som leker fromt uti ditt hår, En sorglig andestäinma klingar, Som ensam aningen förstår: Det är en ton från fjerran strand Af lutan i din älsklings hand.

Och rör till vemod opp ditt hjerta Den fångna fågelns sång i burn, Hvars toner lefva blott af smärta, Fast vårfröjd leker i natura: För dig hans sällskap vare kärt, — Han har den sången af mig lärt.

Om du ett dunkelt irrbloss finner, Som mellan stumma grafvar far, Och när du ilande försvinner, I dina spår sin bana tar: Det, sköna, är min tankes bild, Alltse'n jag blef ifrån dig skild.

Om på din väg en bleknad blomma Med lutad stengel ensam står, Och om du skådar hos den fromma På kindens guld en stilla tår: Hon efterbildar dig min blick, Ifrån den stund du från mig gick.

Så du Naturen dig forklare, Hvarhelst för dig i sorg hon stär. Mitt bud hon till dit hjerta vare 1 vestans suck, i blommans tår. Liksom för mig, hvad skönt hon bär, En stråle från din skönhet är.

TJnder en sjukdom, till Laura.

Se vissnande de unga rosor luta: I dem mitt öde förebildadt är. Till afsked klinga då, min fromma luta! Ännu en gång mitt skönaste begär En tår skall öfver dina strängar gjuta. Det är ett regn, som hjertat svalka bär. Jag många tårar utaf ömhet gråtit: Det var den skatt, Natura mig öfverlåtit.

Af dödens kyssar re'n min panna svalkas: Med öppen famn min moder, jorden, står. Ju närmare jag hennes hjerta nalkas, Dess stillare mitt eget hjerta slår. Om ej bland kindens rosor löjet skalkas, När ned jag i det stilla djupet går, Dock döden skönt min vestra himmel färgar Med rosorna, som på min kind han härjar.

Ett ögonblick jag äfven glädjen kände: Jag den, o Laura, vid ditt hjerta fann. När du din ömma blick ned till mig sände, Min lott af guld och silke Pareen spann. På dina läppar låg, hvad helst mig hände, Och i din blick min varelse försvann. Som hamnar förbiflögo lifvets öden; Ty i din famn jag re'n var bortom döden.

Du danat mig med dina blickars flamma, Till hvad som helst ditt hjerta mig beslöt. Jag älskat dygden, ty du var densamma: Din kyss på mina läppar sången gjöt.160

Vitalis.

Från dig, från dig de blyga liljor stamma, Som sig den unga Fantasien bröt. Då för min själ Naturn, med mystisk tunga, Om qval och nöje började att sjunga.

0 jord, låt i ditt sköt en flykting finna Det lugn, som åt hans irrlif blef fornekt. Tag mig i famn, du dystra fostrarinna! Nog lifvets drömmar med mit hjerta lekt. Du på din barm kännt mina tårar rinna: Ha de ditt modershjerta ej bevekt?

Mig vämjes vid det usla lifvets skiften: Har du tillreds, o Moder, åt mig griften ?

Dock skall jag icke din fullkomligt vara. Tag ditt. Det hindrar mig att vara fri. Mig lyster till de ljusa verlder fara. Der hvarje andedrägt är harmoni. Der himlen härlig skall sig uppenbara

1 högre skönhet, än min fantasi

Uti min Maj, i lifvets diktningstimma, Dess guldport sett i aftonsolen glimma.

Om du, o Laura, närmar dig till linden, Hvars skugga svalkar stoftet af din vän; Och då en himmelsk rodnad höljer kinden, Det är din älsklings kyss, som färgar den. Det är min sång, som klagar uti vinden, Det är min själ, som går til dig igen, Och uti dina läppars rosenkalkar Ännu en gång den sköna törsten svalkar.

När med mitt stoft de leka himlens väder, Och lifvet intet mer har qvar af mig, Om dig din älsklings minne sorgligt gläder Och i en tår det vaknar opp hos dig, — Min anda, när du till klaveret träder, I en af dina toner gömmer sig, Och, tröstande, när du din stämma höjer, På dina läppar bland de sista dröjer.

Lifvet ocIl döden.

Står jag om en morgon på fjällets topp, Med sin grönskande Majkrona krönt, Och ser dagen i guld och purpur gå opp, Jag ropar: Hvad lifvet är skönt!

Liksom uti lunden foglarnes röst, Då ljusningens timma är när, Uppvakna til sång i mannens bröst De mäktiga hjelte-begär.

Då känner min själ en osläckelig lust Att fjerran från hem och från hus, Som Solen, vandra från kust til kust, Och skapa blommor och ljus.

Står jag om en afton på fjällets topp, Försunken i andakt och bön, Och ser Natten i silfver och purpur gå opp, Jag tänker: Hvad döden är skön!

Och nalkas en smekande aftonvind Med blommors doft i sin famn, Då tror jag Naturen kyssa min kind, Och med kärlek hviska mitt namn.

Ser jag den oändlige himmelen stå Med stjernor, soni barn, i sin famn, Alla menniskobragder tyckas mig små; Blott stort den Oändliges namn.

Ack, hur de förlora sin trollande röst, All jordens fruktan och hopp, När de eviga tankar i skaldens bröst, Som stjernor på himlen, gå opp.

Grafven.

Så stolt i morgonpurpurn, Sol, du lyser; För mig är du blott skön, då du går ner. Hur starkt du bränner, dock mitt hjerta fryser; Hur klart du strålar, jag blott mörker ser. Hvar stjerna flyr och hvarje blomma gråter, När du, som en despot, går opp i blod. De dristiga stormfåglar nalkas åter Hvart skepp, som gungar öfver tidens flod.

Men ned till grafvens djup ej stormen hinner: Lugnt är det trånga torfbetäckta hus. Det arma hjertat, läkt från lifvet, finner Den äkta ro först fjerran solens ljus. Ty grafven är en sköld, som emottager Hvar pil, hon sänder emot hjertat ned. Den bleka gästen gröna täcket drager Utöfver sig och slumrar uti fred.

J grafvens kamrar, sköna hviloställen, Magnetiskt dragen J min själ till er! Hvar är min längtans vän, den lugna qvällen, Då soln för mig går sista gången ner? Då uti jorden sluts med skalden inne Den luta, som hans tröst och rikdom var, Och ofvan jorden står blott till hans minne En blodig ros med törnen kringhvärfd qvar?Vitalis.

Men till dess aftonklockans toner klinga, Framåt jag blicka vill med stilla mod. Fritt må mig törnen uti öknen stinga: Fritt ligge uppå dem, som dagg, mitt blod. Snart skall jag vid min moders hjerta svalkas : Som kläder skall afläggas lifvets tvång. Ack, redan dig min fromma längtan nalkas, O helga graf! och helsar dig med sång.

Graf, lugna hamn för alla stormens ilar! Jord, hvarest fridens helsoörter gro! Oas, der ljuft man uti öknen hvilar,

Der jag engång skall under gräset bo! Sig lägga åter hjertats vilda vågor, Som trotsigt upp mot himlen reste sig: Som månljus, milda, brinna lifvets lågor,

0 graf, hvar gång jag tänker uppå dig.

Komiska Fantasier, i.

Af Naturens ålderdom komma lär, Att allt så kär'ngaktigt på jorden är. Vi vilja dermed ej nöjde vara, Men hädan till Schlarafferna fara. Schlaraffeland är det idylliska land, Der Fröknar, med doftande blomsterband, De rosenulliga lammen föra. De hafva intet annat att göra.

1 klippta myrtenskogar de gå:

Med konfekt uppföda de lammen små. De sitta i Fröknarnas knä och beta Och ej af verldens ondska veta. De aldrig nånsin slaktade bli: De nyttjas blott der till Poesi. — Man krig hos Schlarafferna icke känner: De äro alla menniskors vänner; Om ej en herdinna, med förklädsband, Sin älskare stundom slår uppå hand. Då blir älskarn rädd och börjar att gråta, Tilldess hon månde honom förlåta. Och de konstälskande lammen stå Och se med många tårar uppå; Och hade de fått poetisk tunga Så skulle de sjelfva börja att sjunga. — Konserter anställa fåglarne små Och Schlaraffern sitter och hör uppå: Och, rätt som han der i skuggan sitter, Hör bäckens sorl och nektergalns qvitter, Komma stekta kapuner till myrtenlund, Och fråga ödmjukast efter hans mund; Och om då Schlaraffern är rätt benägen, Så visar han dem hvar hans mund är belägen.

II.

På Parnassen stå lagerträden i blomma, Och Skalderne, inspirerade, komma, Stå qvar, fast dertill de veta ej skäl; De stå der både länge och väl. Då vinkar en qvist i de heliga lunder; De komma och sätta hufvudet under. Då bryter sjelf qvisten sig lös derifrån Och kastar sig ned på Apollos son. Så går han nu på den lagrade jorden Och gråter, en evig friare vorden. Tror Pallas skall blifva i honom kär, För han under ögonen fager är. Tror Muserna skola till honom smyga; Men ack! de Muser, de äro så blyga, Och aldrig en kyss han af dem månde få; Han kan ej de himmelska qvinnor förstå. Men, som det aldrig närmare blifver, Han i myrtenskuggan sig sätter och skrifver, Till Laura vid namn, en elegie, Med tusende ack! och o! uti, Och illa uppå sin luta låter. Den har öra af sten, som då ej gråter.

Men hvad som fordras för en Poët, Törhända mången ännu ej vet. Dertill först fordras en älskarinna, Som hvarken skall kunna sy eller spinna, Men endast klaga öfver sin lott, Som om hon en sticka i hjertat fått. Om föremålet för hans flamma Ej finns på jorden, det gör detsamma. Och dernäst en måne med blanka behag, Som är full hvar tjugunionde dag, Som mycket väl med de älskande menar, Och tittar på dem genom trädens grenar. Hur om qvälln de kyssa hvarann han ser. Dock tiger månen med hvad som sker. Han vill dera ej i förlägenhet sätta; Han låter Skalderna sjelfva berätta Hvad de haft för sig i myrtenlund. Fast ingen dem frågar, de svara på stund. Gåspennor ock fordras för den, som yill skrifva, Om än af sig sjelf han måste dem rifva. Men ock , om poetiska banan skall pröfvas, Månd' ett bläckhorn, det är: Mimers brunn,

behöfvas.

För ett öga månd Odin visdom få. Men om vi pantsatte bägge två, Så torde vi ock förståndiga blifva; Ty den, som är blind, låter bli att skrifva. Men papper fordras också dertill, Hvars Historia i korthet jag omtala vill. I sin barndom är det ett litet frö, Som man i jorden månde utströ.

13162

Vitalis.

Men efter några dagars förlopp

Gör det sig grönt och kommer opp.

Så står Herr Linstängel, stackars skälm,

I grön uniform och ljusblå hjelm,

Och när Västan kommer, den Franska sprätt,

Och vill lära honom att buga sig nätt,

Så säger han intet, men bugar sig,

Ty han tycker icke om trätor och krig.

Men fast han är så ödmjuk och from,

Blir lian råbråkad utan ransakning och dom.

Att räkna bråk är icke så lätt;

Men att bråkas sjelf det är svårare, det!

Men Herr Linstängel får ingen ro i sin kropp;

På spinnrockens torn nu fästes han opp;

Der görs han så mager, subtilig och lång;

Han blir det ej gerna, han blir det med tvång.

Dock får han ännu ej vara i fred:

Han åker uti den skrällande sked.

Men går ban nu af, subtil som ett hår,

Snart läks med en knut ihop hans sår. —

Se'n måste han ock mycket ondt stå ut

Utaf synålar, Damernas spjut.

Se'n ställa sig pigor vid en å:

De orena linntyg de skölja och två

Att hvita de bli, som Narcissor små.

Men förut få de stryk af den klappande mö;

Fick en menska så mycket, så skulle hon dö.

Men när ban kommit i de år

Att af honom en trasa blott återstår,

Han sig uti Andans tjenst beger:

Hans regeneration vid Tumba sker.

Fornforskaren.

En man utaf den Götiska Schola,

Att med gammalfrun Antiquitas bola,

Gick genom Svea och Götha land,

Och hade en Runostaf i hand.

Ett hundhufvud han till knäppknapp hade:

Man många under om Runstafven sade.

Väl Sejd och Galdrar tro vi ej på,

Men menigheten mumlade så,

Att honom han månde som slagruta bruka,

Att finna jordgods, till exempel en kruka

Med brända ben och aska uti.

Vi tro att det skedde af sympathi.

Kring grafställen månde han idligen spöka,

Och liksom svinet i jorden böka.

Om han en liten mullvadshög fann,

Strax grep med förtjusning han verket an.

Han tänkte kunna i kullen råka

Någon kruka, hvarom han se'n kunde språka,

Någon liten stridsyxa, med runor små, Som han kunde visa sin konst uppå, Och uti Iduna vidlöftigt beskrifva, Och förnuftet ett hugg med stridsyxan gifva.

En dag, då ban gick utöfver en höjd, Några stenar han såg, sig till stor fröjd. Ej någon en sådan glädje erfarit, Som sjelf ej Antiquarius varit. De stenar stodo uti en rad: Deraf blef mannen hjertinnerligt glad. Han tänkte uppå hvad det kunde vara, Och huru de stenar han skulle förklara, Om det, måhända, ett kummel var Ifrån högålderns gyllene dar. O nej, vid Geten Hejdruns spenar, Utbrast han, det är ju Domarestenar. Med makt sin plånbok ur fickan han tog, Och der en trogen teckning uppdrog. Ja, temligen trogen, det kan jag berätta, Dock månde han något mossa tillsätta, Ty mossa på stenar man anse kan På samma sätt, som skägg på en man. Bevis om högre ålder det gifver, Hvaraf man vördig och ansedd blifver.

Men bäst i sin ritning fördjupad han står, Så kom der en man med silfverhår. Sitt hufvud ned på bröstet han sänkte; Fornforskaren då i sitt sinne tänkte: Helt visst en Domares ande jag har Framför mig, som uti fordna dar, Har skipat lag uppå dessa stenar, Om icke jag allt för vilse menar. Han vände sig då till den gamle man , Och sporde honom dristligen an. Han sade: Du man ifrån Sagas tider, Som kring den märkvärdiga platsen skrider, Säg mig hvad de stenar betyda må, Som här i en fyrkant på kullen stå? Då talade Häradsdomarn — ocli värre Det lät än en dödsdom : »Min gunstige Herre! På denna plats, i min ungdoms dar. En liten badstuga uppbygd var.«

Holofernes.

Den mäktiga Kejsaren Nebucadnesar, I spetsen för sina Assyriska knesar. Drog ut i ett härnad, på Kejsaresätt, Och slogs, som hin håle, på Ragau slätt.Vitalis.

1G3

Då måude i gräset hans fiender bita: Sjelf Konung Arphaxad, så hvit såsom krita, Fann rådligt, att gångaren sporrarne ge, Men dog uppå flykten utaf diarrhé.

Nu söng man Te Deuni, man firade fester: Ej Kejsarn fick rum mellan Öster och Vester, Så uppblåst af seger och ära och makt På thronen han satt uti herrskareprakt.

Vid Psaltares ljud och vid ljud af trumpeter, Och harpor, och gigor, och hvad det allt heter, Utfärdades straxt det förståndiga bud, Att Kejsaren Nebucadnesar var Gud.

Och stackare kommo från Öster och Vester, Och alla de kände stor lust att bli Prester, Så rikligt de månde sin rökelse strö, Att Kejsarn, som Phoenix, deraf kunnat dö.

I grannlanden uppkom nu ångest och oro, Men Israels barn dock så bange ej voro. Helt dristigt till thronen de larfvade fram, Och pekade fingret och sade: Fy skam !

Det ordet lät sällsamt i Kejsarens öra, Och genast att barnen gudfruktige göra, Begaf Holofernes med hast sig åstad , Och lägrade sig för Bethulias stad.

Men barnen försigtigt sig månde betrygga, Med torn och ined skansar. Det lärt sig

att bygga! De Pharaos fogdar, med käpp uti hand. Till Mästare haft uppå Nilflodens strand.

Härförarn sitt manskap vid brunnarue lade, Att Israels barn intet vatten mer hade, Dock gåfvo de vatten och Kejsare hin, Till dess uti staden blef brist uppå vin.

Nu sin Nationaldrägt uppå sig de togo; De aska, som puder i hufvudet slogo. De sminkade sig uti synen med träck, Och ända till halsen de kröpo i säck.

Den drägten var prägtig, det kan man

straxt höra, Dock var ej lätt att i henne sig röra, I synnerhet uti kapplöpning och dans, Ty hål uti säcken för benen ej fanns.

Men Judith sig klädde i sammet och siden; Med spann hon sig prydde och gyllene smiden. Han påtog sig hufva och kostelig skrud, Och stod ibland Israels barn, som en brud.

Hon sedesamt månde till stadsporten stiga, Ledsagad af Abra, sin kammarepiga, Som bar i en säck både fikon och mjöl. I handen hon hade en kruka med öl.

Då sade Osiaz: Du Israels lilja, Må himmelens Herre fullborda din vilja, När natten uppstiger på himmelen blå, På det bland de heliga räknas Du må!

Men Judith och pigan, så nätta och sippa, Nu månde med grace genom stadsporten

trippa,

Utöfver kornåkrar och blomstrande fält, Bort till den Assyriska Höfdingens tält.

Der satt han, så mätt uppå ära och bragder, Bland purpur och guld och de gröna smaragder. För honom föll Judith den fromma, på knä, Då sad' Holofernes: P a r 1 e z vousFrançais?

Fram sattes nu russin och pepparekaka, Men Judith ej ville det ringaste smaka. Hon satt vid ett bordshörn, rödblommig

och täck ,

Och ärtiujöl och fikon hon åt ur sin säck.

Men Bagoa sängen med omsorg beredde. Ett täcke af purpur deröfver ban bredde, Guldpottan ban satte på tillbörligt rum, Och lemnade kammaren ödmjuk och stum.

Men ack! Holofernes, i gästabudssalen För ofta i botten beskådat pokalen. Han skönhet och kärlek och Judith förgät Och somnade in. — Då blef Frun desperat.

Helt tappert hon fattade hjelten i lufven , Som låg i sitt purpur, så drucken och dufven ; Och grym och förfärlig som Pareen, med sax Hon klippte utaf honom hufvudet strax.

Assyrierne nu utan hufvud sig kände; Som halshuggne tuppar kring fältet de rände, Men Israel efter de flyende sprang, Och likpsalmer för dem i fjällmarken sang.

13* JOHANNES CARSTEN HAUCH,

Søn af en dansk Fader og en norsk Moder, blev født den 12 Maj 1790 i Frederikshald, men tilbragte den vigtigste Del af sin Barndom i Bergen og i en dejlig Egn ved Hardangerfjorden, hvor ban var i Huset hos Præsten Hertzberg for at opdrages. I denne Månd havde Faderen truffet et udmærket Valg, thi Hertzberg var ikke alene selv en sjelden udrustet Personlighed, men forstod ogsaa at lede den Unges Uddannelse efter saadanne sunde Principer, at Legemets Udvikling ikke traadte i Skygge for Aandens, og at dennes Evner vaktes i flere Retninger

og med Liv og Interesse omfattede Lærdommens forskjellige Omraader. Hauch har derfor Meget at takke denne Månd for og tænker i sine nys udkomne Livserindringer med Taknemmelighed tilbage paa sin Lærer og paa den storartede og skjønne Natur, hvor han tilbragte sin Barndom.

Hauch havde endnu ikke fyldt sit tolvte Aar, da han mistede sin Moder, en from og stille Kvinde. Kort efter hendes Død flyttede Familien til Kjøbenhavn, da Faderen var bleven Stiftsamtmand paa Sjælland. Der begyndte nu et ganske nyt Afsnit i det unge Menneskes Liv; han blev sat i en god Skole, og uagtet han i Begyndelsen havde noget vanskeligt ved at følge med de øvrige Elever og led stærkt af Længsel efter Barndomsegnen, gjorde han dog snart gode Fremskridt. Hans Sands for Poesi, der tidligere mest var bleven næret ved Læsning af Holbergs Comedier, blev nu udvidet ved Bekjendtskabet med Horats's lyriske og Homers episke Digterværker, og han begyndte ogsaa selv at prøve sine Kræfter som Poet.

Aaret før han skulde være Student fandt Englændernes Overfald paa Kjøbenhavn Sted, og Hauch, der endnu ikke kunde faae Adgang til Studenter-corpset, traadte i ungdommelig Begejstring ind i Livjægernes Rækker og deltog med dem i et hæderligt Udfald mod Fjenden. 1808 blev han Student og kastede sig med stor Iver over de philosophiske og physisk-chemiske Studier, saa at han til anden Examen fik Udmærkelse i alle de herhen hørende Fag. Det var Bestemmelsen at ban skulde studere Jura, men forinden han tog fat paa dette Arbejde, lagde han sig i nogen Tid efter Fransk og Tydsk og læste Voltaire og Wieland. Samtidig hengav han sig med usvækket Interesse til Philosophien og Naturvidenskaberne, ledet hen mod Studiet af disse sidste især ved Ørsteds Forelæsninger. Det blev ham mere og mere klart, at hans Kald ikke førte hain over mod den Embedsbane, som Juraen anviste ham, især efter at hans Sands for Poesien havde faaet en ny og stærk Vækkelse ved Læsningen af Shakspeares, Oehlenschlägers, Tiecks og Goethes Værker, de fire Digtere, der for ham bleve Koryphæerne i den nyere Poesi, og til hvilke senere Schiller, Novalis og GrundtvigJohannes Carsten Hauch.

165

sluttede sig som dem, der fornemmelig udøvede en stærk Indflydelse paa ham. Ogsaa ined æsthetisk Forskning gav Hauch sig af, men navnlig er hans Tilslutning til den Schellingske Naturphilosophi Særkjendet for denne Del af hans Ungdom.

Enkelte Digte fra denne Tid lod Hauch trykke i Tidsskrifter; under de litteraire Stridigheder mellem Baggesens og Oehlenschlägers Tilhængere hørte Hauch, som naturligt var, til disse sidste og tog med stor Varme og Frejdighed Del i Angrebene paa Baggesen. Et Par større Arbejder fra denne Tid er det polemiske Digt «Contrasterne» og det lyriske Drama »Rosaura;« men ikke længe efter deres Udgivelse bleve deres Svagheder ham indlysende, og mismodig over sin formentlige Mangel paa Digterevne forlod han med en Resignation, hvorpaa der kun altfor sjeldent gives Exempel, den poetiske Production for med Iver at kaste sig over Naturvidenskaberne. Han tog 1820 Magisterconferensen og disputerede det følgende Aar for Doctorgraden, hvorefter han med offenlig Understøttelse tiltraadte en længere Udenlandsrejse.

I Paris opholdt han sig et Aar og rejste derfra over Sydfrankrig til Nizza. Her blev hans ene Fod angrebet af en Sygdom, som blev baade lang og smertefuld og sluttelig først hævedes ved en Amputation. I denne sørgelige Tid, da han skilt fra Slægt og Venner laa syg i det fremmede Land og ikke kunde sysselsætte sin Aand med det sædvanlige videnskabelige Arbejde, blev Poesien hans Trøst. Medens han sund og kraftig bevægede sig i Hjemmet og i Vennernes Kreds, havde Musen svigtet ham; nu kom den til ham med Lægedom for Smerterne, sad som en trofast Veninde ved hans Leje og malede sine phan-tastiske Billeder for hans Blik, saa at han glemte Virkelighedens tunge Tryk. Midt under Sygdommen skrev han i Syditalien det romantiske Eventyr »Hama-dryaden« og Sørgespillet »Bajazet;« i Rom inspirerede Minderne om Oldtiden og Middelalderen ham til Dramaerne »Tiberius« og »Gregorius den Syvende.«

Med disse Digterværker begynder egenlig Hauchs poetiske Løbebane; det maa siges om dem, at »Hamadryaden« til Trods for det Ufuldkomne i Tankens Gjennemførelse dog er udsprunget af et poetisk Syn og er rig paa skjønne Enkeltheder, og at saa vel »Bajazet« som »Tiberius,« uagtet de mere gjøre Indtrykket af Studier end af fuldendte Konstværker og navnlig ikke egne sig til scenisk Fremstilling, dog udfolde en Række interessante

Characterbilleder, medens de have deres Rod i en ethisk Grundbetragtning og udtale sig gjennem en Pathos, der røber den ægte Tragiker. Dog havde Digteren mere Øje for deres Fejl end for deres Fortrin og havde næsten fattet den Beslutning at bryde fuldstændig med Poesien for at tage blivende Ophold i Italien som Naturforsker, da hans Venner i Hjemmet bevægede ham til at opgive dette Forsæt og vende tilbage til Fædrelandet. Efter sex Aars Forløb gjensaae han Danmark og blev strax ansat som Lector i Naturvidenskaberne ved Sorø Akademi.

Hjemme havde imidlertid Heiberg ved Indførelsen af Vaudevillen givet Smagen en Retning, som Hauch ifølge sin Natur maatte blive fremmed for, ja endog stødes tilbage af, da den gjennem den »Flyvende Post« kom til Udtalelse i Form af Kritik og søgte at fastsætte en ny og rigtigere Bedømmelse af Oehlenschläger. Hauch blev indigneret over denne Formastelse og vendte sig med al sin redelige Naturs Varme mod Heiberg; men de Vaaben, hvormed denne Strid blev ført, vare uvante for Hauch, og medens hans egen Satire kun vidnede om166

en god Villie, blev han en Gjenstand for de vittigste Angreb af sin paa denne Arena saa overlegne Modstander og senere af Hertz i dennes epochegjørende «Gjengangerbreve.«

Høstede Hauch saaledes ingen Laurbær i denne Fejde, saa vandt han derimod en uvisnelig Krands ved den Række værdifulde Romaner, han kort efter begyndte Udgivelsen af. Ilan debuterede 1834 med en Skildring af den danske Historie, «Vilhelm Zabern,« som han af Mangel paa Tillid til sin litteraire Anseelse udgav anonymt. Da den med Rette gjorde Lykke, skrev han 1836 «Guld-mageren,» 1839 «En polsk Familie,« 1845 »Slottet ved Rhinen,« 1853 »Robert Fulton i« og 1859 «Charles de laBussière.» Paa samme Tid som Hauch berigede den episke Litteratur med disse fortræffelige Værker, skrev han for Scenen en Del Skuespil, af hvilke her skal nævnes «Svend Grathe,« der blev særdeles smigrende bedømt af hans fordums Modstander Heiberg uden dog at gjøre en tilsvarende Lykke hos Publikum, medens derimod det herlige Drama »Søstrene paa Kinnekullen« og Skuespillene »Tycho Brahes Ungdom« og «Æren tabt og vunden,» det sidste behandlende en Episode af Gustav Adolfs Historie, have kunnet glæde sig ved en stor og varig Yndest. Et Bind »Lyriske Digte,» som han udgav 1842, er en af de bedste Digtsamlinger i den danske Litteratur.

Hauch var en kort Tid Professor i nordisk Sprog og Litteratur i Kiel, men forlod Byen ved Oprørets Udbrud, I Kjøbenhavn holdt han Forelæsninger over den islandske Oldlitteratur og udgav 1849 »Saga om Thorvald Vid-førle.« To Aar efter blev han Oehlenschlägers Efterfølger som Professor i Æsthetik, hvilken Plads han endnu beklæder; i to Bind æsthetiske Afhandlinger har han nedlagt en Del af sine Konstbetragtninger. Han er endvidere Censor ved det kongelige Theater og var et Aar dets Directeur.

Endnu i sin høje Alderdom har han bevaret sin Productionsevne, ja det synes endog, at han med Aarene har vundet baade i Talent til at beherske Com-positionen og, hvad der er endnu mærkeligere, i den lyriske Følelses Styrke og Inderlighed. Vist er det, at det Bind »Lyriske Digte og Romancer,» han udgav 1861, indeholder nogle af hans skjønneste Poesier og i «Valdemar Atterdag« har en Romancecyclus, der med sin Friskhed og Farverigdom snarere synes at være udsprungen af et ungdommeligt Sind end at være frembragt af en alderstegen Digter. En anden Romancecyclus, »Valdemar Sejer,« som udkom Aaret efter, er som Helhed ikke saa vellykket, men har store Skjønheder i det Enkelte; senere har han i »Fortællingen om Haldor« gjennemført en mesterlig Efterligning af Sagastilen og i de nylig udkomne »Minder fra min Barndom og min Ungdom» dvælet ved de svundne Dage med den Gamles vemodige Erindring, men tillige med et rigt Sinds evige Ungdom.

I det skjønne Digt »Bekjendelsen« omtaler Hauch den Skjæbne, der er bleven hans som Digter. Han har aldrig hørt til dem, ved hvis Sang Mængden flokkede sig, dertil har hans Digtning været for alvorsfuld, for dybt bevæget ved hans mandige Blik paa Livet, for mægtigt greben ved Tanken om Døden; aldrig har han sunget uden for at tilfredsstille sin egen Trang, aldrig har han smigret Hoben, og derfor har han aldrig været populair i den Betydning, hvori dette Ord ofte tages. Dog maa det erindres, at hint Digt nu er femogtyve Aar gammelt, og at Hauch i Løbet af den Tid har udvidet Virkningen af sin Poesi til langt større Kredse end tidligere, uden at han derfor har opgivet noget af den ædle,Johannes Carsten Hauch.

frimodige Selvstændighed, der altid har udmærket ham; han er ikke stegen ned til Folket med den Hensigt at vinde det, men han har med Aarene bortkastet noget af den Uklarhed, der forhen heftede ved hans Digtning, og har derved draget Folket op til sig, saa at det nu i fuld Forstaaelse af hans Værker og deres Betydning seer i hans Poesi en højttænkende og varmtfølende Personligheds alvorlige og forædlende Tanker udtrykte i en netop ved sin Simpelhed skjøn Form.

Af „Tiberius, Eoms tredie Cæsar."

Tibers Pallads.

Tiberius Nero, Roms Cæsar. Ælius Sejanus, lians Fortrolige, Livvagtens General.

Tiber. Er Julia i Sikkerhed?

S e j a n.

Hun er;

Hun aldrig meer skal ængste Dig.

Tiber.

Jeg fatter.

S e j a n.

Dog maa jeg selv Dig plage nu, Tiber.

Hvormed ?

S ej an. Med en forvoven Bøn.

Tiber.

Saa tal! Sej an.

Min Sjæl

Er viet Dig, mit Hoved og min Arm; Dit Ord er Ledestiernen for min Daad, Dit Vink behersker mine Tanker, som Den hele Verdens; hvo gav ei for Dig Med Glæde hen sit Liv?

Tiber.

Sej an, Du veed Jeg lider Smiger ei; hvo smigrer, vil Bedrage. Siig Din Bøn, dog kort!

Sej an.

Skienk mig Livilla, Drusus Enke, til min Hustru. Tiber.

Du veed, Sejan, at Du kun Ridder er. Sejan.

Mæcenas selv var ikke meer, min Hersker! Og blev dog hædret hoilig af August. Tiber.

Sejan, vi tale skal derom — mit Venskab Har hoit Dig hævet alt af Ridderstand.

Den stolte Agrippina vredes vil, Dertil Plancina — dog forstaaer Du vel Den Kunst dem at berolige! — Sejan! Du veed ei, hvad jeg har for Dig bestemt, Ved hvilke Baand jeg vil Dig binde til Min Throne. Men, Sejan! — Germanicus! Det er den værste Hindring — nu vær mig Kun tro, Sejan! — Vær tro, og Du skal see.

Sej an. Mit Liv er offret Dig.

Tiber.

Vel, min Sejan! Jeg troer paa Dig—jeg maa dog troe paa Een I dette Liv — saa vil jeg troe paa Dig. Jeg Alt Dig aabenbare vil — Du er Den eneste — for Dig jeg intet skjuler. Sej an.

Min Cæsar tal!

Tiber. Du veed Germanicus Er ei den eneste, der ængster mig; Nei mange findes, der min Indvold gnave. Jeg læser i hvert Blik tilbagetrængt Forræderi -—- og hvis de kunde, troer Du, Jeg sikker var?

Sej an. Man maa dem forekomme. Tiber.

Ja ret, min Ælius! Dog Straf, min Ven, Selv hvis den er retfærdig, vækker Mismod; Hver frygter for sig selv, og let man troer, At den, der kan, og vil misbruge Magten. Sejan.

Derfor, min Fyrste, lad Senatet straffe; Regenten træde kan tilbage, dog Hans Villie skeer.

Tiber.

Ja vel, lad Raadet dømme! Man lærer altid noget. Heftige Ved Modstand glemme de sig let, og Cæsar Seer dem i Hjertet mere dybt, end selv De troe.168

Sej a n, Du taler viist.

Tiber.

Ei sändt, Sejan! Man siger, jeg er grusom?

S ej a n.

Cæsar —-

Tiber.

Ja,

Jeg veed, man siger saa. O Ælius! Jeg tvinges jo til Grusomhed; thi see, Det er det Græsselige — mine Fjender, Det er naturligt, at de hade mig — Dog mine Venner — ei om Dig jeg taler — Troer Du en Ven er ei en Fiende skiult, Meer farlig bag den falske Maske? O, Du vise Thales! Ret! Betragt Din Ven Som den, der vorde skal Din Fremtids Fiende. Af Livet øste Du Dit Tankesprog, Ei af en mat Moral, som Stoas Vise Forkynder, uden selv at følge. Ja,

— Jeg taler ei om Dig, Du er mig tro — Dog nødes jeg at tage Spise, Drik

Af Haanden paa min Ven — hvert Øieblik Kan ban jo dræbe mig. — 0 vee!

S ej an.

Tiber!

Tiber.

Sejan, hvad Du har hørt, har jeg tilforn Knap sagt mig selv. Du seer min Fare nu; Hos ingen fandt jeg Troskab — Dig undtagen —

De andre pønse paa min Død. Dog Mord Vil vække Mismod, Oprør; leve de, Da myrde de mig selv. Ved Jupiter! Mit Hjerte sig oprører, naar jeg skal Befale sligt — dog tvinges jeg. Ja selv Til Dig jeg nævner nødig — hvad Du vel Forstaaer. — Derfor, naar Du i Raadet hører Forviisning mig votere til Cythera, Min Ælius, da veed Du Meningen.

— En Storm paa Veien — Hændelsen —

Du fatter,

— Jeg veed Du kløgtig er. Jeg aldrig vilde Som Ven Dig agte, hvis Dit Hoved ikke Var rigt paa Midler til at naae sit Maal. Cytberas 0 er et Elysium — Forstaaer Du? og naar jeg for Frihed

stemmer,

Da er det Frihed fra vort Legems Baand

— Fra dette Fængsel, som os Plato lærer. Det er Dig nok, min Ven! jeg lægger i Din Haand min Sikkerhed, handl som Du vil, Dog tal blot ei derom —- Min Sjæl er syg Alt ved den blotte Tanke.

S ej an.

Vel! Sejan Forstaaer et halvtsagt Ord.

Tiber.

Jeg har ei Lyst At myrde. Hvis Du andre Midler veed, Saa brug dem ! Vellyst svækker Sjælen ; Rom Har skjønne Qvinder, drag dem i vort Forbund ! Mod Qvinden er tidt Manden svag — og

Elskov

Kan lokke Tanker frem. der ellers skjules; Et svagt, et ubevogtet Øieblik Ved Elskerindens Barm — brug det! —

Og giv,

Er nogen ei at troe, ham i Sardinien En Post; der kæmpe giftbefængte Vinde For os. Hvo frygter Kuld, til Rhætien, Hvem Heden svækker, skal til Africa;

— Thi jeg vil undgaae Skinnet.

Sej an.

Jeg det fatter —

Tiber.

Det mindste Ord maa Du berette mig; Hvad hemmeligt i Sovekamret hviskes — Hav Slaver i Din Sold! Et simpelt Ord, En liden Plante skjuler ofte Gift.

Sej an.

Ja vel!

Tiber.

Og hør, giv Agt paa disse Mænd, Der skriver op hver Handling, lure paa Mit Skridt og udsaae Gift i Folkets Siæle, Udklække Meninger, der længe skjult, Fremavle Villie, Lyst. O Daare, hvo Foragter dem — thi Tanken avler Daad; Er da ei farlig den, der styrer Tanken? Hver Philosoph, hver Digter, hver Skribent Er Cæsars Fiende.

Sejan.

Du har Ret, min Hersker. Tiber.

Sejan, foragt ei Underverdnens Guder! Man siger jo, der gives Ord og Blik. Der dræbe mere sikkert end et Glavind, Sligt Ord, det kan ei veies op med Guld. Udforsk Osiris Præster! Træd i Forbund Med Maanen og den blege Hecate! Foragt ei Underverdnens Jupiter! Han virker meget. Offere ved Midnat Af sorte Qvæg, og Billeder af Vox, Forbandelser og hemmelige Tegn, Nedgravne Knokler selv af Mennesker Har mangen ubemærkt til Hades ført.

— Sejan, jeg hader plumpe Mord! —

Hvis Du

Ved Guders Hielp kan virke, samt ved Ord, Da brug ei Vaaben.

Sej an.

Vel!

Tiber,

Og skulde—- skiøndt Det er mit Hierte høist imod — Diana Triformis æske Blod — ved Jupiter! Det er mig høist forhadt -— dog mangen Gang Er Mennesker af Pontifex jo offret Paa Forum for at frelse Rom — nok sagt: Et halvtudviklet, et uskyldigt Barn Behager, siger man, Proserpina; Og meget skues i den dunkle Indvold; Thi som et uudviklet Blad i Knoppen, Saa slumrer Tidens uopløste Gaade I Barnets Bryst; og naar de Ledemod, Der skiult er vant at virke i det Indre, Med Skiælven træde frem for Dagens Lys, Da træder Underverdnens skiulte Skat

0 g den umodne Fremtid i et Billed,

Og Skiebnens Gaade for den Vises Blik.

Se j an.

Sligt Middel nu imod Germanicus — Tiber.

Ja ret!

S ej an. Du vier ham til Frihed? Tiber.

Tys!

Sej an.

Ham Pi so hader.

Tiber.

Piso er Præfect

1 Syrien.

Sej an. Germanicus bortreiser

Til Orient.

Tiber.

Saa vil mit Riges Sikkerhed. Sej an.

Germanicus er fri.

Tiber. Sejan, Du er Mit andet Jeg. Mit Væsen i Din Siæl Sit Gienskin fandt. For første Gang Tiber Med Ro dog sover denne Nat.

Sej an.

Sov kun,

Sov kun Tiber! For Dig Sejanus vaager.

(Gaaer).

Tiber (alene).

Sov kun Tiber! — Hvad Tanke hæver sig Dybt i mit Bryst. Mit Hierte skiælver. Har Mig Stiernerne bedraget! Har mit Hiertes Troskyldighed forført mig! — Ha, han skal Aldrig Livilla ægte — nei! — Med Haab Jeg smigrer ham — og bruger ham — tilsidst,

Hvo veed ! — Sejan, Sejan! Det farligt er For dybt at skue i sin Herres Bryst.

(Gaaer).

Åf „Eobert Fulton."

Omsider frembrød den Dag, paa hvilken det skulde vise sig, om Fulton havde arbeidet forgjeves eller ikke. Det

var bleven afgjort, at Afreisen først skulde finde Sted ved Middagstid. Dog havde Fulton allerede været ombord tidlig om Morgenen, men var vendt tilbage igjen for at tage Afsked med sin Familie. Nogle Timer senere kom ogsaa David Baxter, der mod Sædvane var gaaet i Land for at modtage hans sidste Ordre med Hensyn til nogle mindre vigtige Ting, om hvilke ban endnu var uvis.

«Skal ikke Madamen være med i Dag?« spurgte David Baxter tilsidst, »vil De ikke see, hvordan det løber af? De kan jo tage de Smaa med Dem.«

»Nei,« svarede Abigail, »vi vilde ikke passe i den store Vrimmel.«

»Gaa Du nu i Forveien, David !« sagde Fulton, «jeg seer Dig nødig paa noget andet Sted i Dag end ombord paa Skibet.«

«Nu, frisk Mod, Robert!« sagde David. »Jollen skal vente ved Broen, og bryd Dig saa bare ikke om, hvad Folk snakker, for nu gjelder det om at seile stik imod Strømmen.« Med disse Ord trykkede han sin Vens Haand, hvorefter han gik.

»Jeg vil følge Dig ned til Flodbredden, Fulton,« sagde Thomas Milburn, »men ikke længere, saa kan jeg være den, der bringer Abigail den første Efterretning.«

Uagtet Abigail gik sin stille Gang og besørgede sine Forretninger i Huset, som sædvanlig, saa mærkede man vel, at hun indvortes var meget bevæget.

»Jo ældre Abigail bliver, desmere kommer hun til at ligne sin Moder,« udbrød den gamle Milburn, efterat han længe taus havde betragtet hende.

»Ak, Fader reiser vist langt bort,« sagde den lille Dreng, »han kommer nok ikke hjem i Aften.«

»Dersom jeg kom hjem i Aften,» svarede Fulton, »da var det intet godt Tegn; men ret længe vil det dog ikke vare, inden vi sees igjen.«

Noget efter indfandt John Bridle sig med flere Venner, der havde lovet at være

med paa Dampskibet, og Fulton beredte sig nu til at gaae. Abigail med hendes Born fulgte ham udenfor, og de bleve længe staaende for at see efter ham. «Jeg er den, der bestandig maa blive tilbage,« sagde Abigail tilsidst, da hun ikke længere kunde see ham; »hans Vei fører ham bestandig ud i det Fjerne langt bort fra mig.«

Man har et Brev fra Fulton , der er skrevet enten i disse Dage eller kort derefter. I dette Brev fortæller han blandt Andet, at han undertiden paa Veien til Byggepladsen pleiede at standse imellem Tilskuerne, naar han vidste, at disse ikke kjendte ham. «Jeg hørte da aldrig noget opmuntrende Ord,« skriver han, »ja neppe engang et Ønske for, at min Plan maatte lykkes; kun Spot og Haan og taabelige Vittigheder, hvori man stræbte at gjøre sig lystig over mit Forehavende.«

Paa denne Dag aabenbarede den almindelige Modstemning mod Fulton sig endnu stærkere end sædvanlig, og fra alle Sider hørte man spottende Udtalelser. Forskjellige grovttegnede Carricaturer vare desuden ophængte i Papirhandlernes og Billedkræm-mernes Vinduer. Paa et Sted var han saaledes fremstillet ombord paa sit Skib i nedbøiet Stilling, pustende til Ilden under en Dampkjedel; »men,» stod der nedenunder, »det hjælperikke, Skibet rører sig ikke af Pletten.« Paa en anden Tegning saae man en stor Fisk, der var kommen ind imellem Vandhjulene paa Dampskibet, hvorved disse sønderbrødes. Paa et tredie Billede saaes det hele Dampskib splittet ad og sprængt i Luften, medens Fulton selv med vildt op-reiste Haar, og med fordreiede Træk, syntes at omhvirvles ved Siden af sine Hjul imellem Skyerne. Lignende Vrængbilleder bleve ogsaa falbudte mellem Tilskuerne af omløbende Drenge, og et Par af disse henvendte sig endog til Fulton selv, da han gik ned til Skibet, og spurgte ham, om han ikke vilde kjøbe noget af deres Billedkram.

»Det giver dog den sunde Forstand, Nabo,« sagde en gammel Indvaaner af Newyork til en anden, »at Sligt er umuligt. Vi koge jo hver Dag ved Hjelp af Røg og Damp, men de ere ikke engang capable til at rokke en Theemaskine eller en Jerngryde fra deres Pladser, hvordan skulde de da kunne drive et Skib frem lige imod Vind og Strøm!« — ->Ja, jeg vilde ligesaa godt paatage mig at drive et Skib frem ved Røgen af min Tobakspibe,« sagde den anden, »det falder jo af sig selv, at Ingen kan seile med den

bare Damp, der jo i Grunden ikke er andet end Dunst og Luft, det har jeg hørt af en lærd Månd.» — »Ja,« svarede en tredie, »men det er da nok ogsaa kun Luft, der fylder Seilene paa de sædvanlige Skibe; desuden har jeg ogsaa hørt af en lærd Månd, at det egentlig er et Slags Luft, der driver en Kanonkugle frem.« — »Der har I ladet Jer Noget binde paa Ærmet, Nabo.« sagde den første, »for en Kanonkugle farer jo afsted ved Hjelp af Krudet, det veed ethvert Barn, og den, der fandt Krudet op, for ham tager jeg min Hat af, for han var en stor Månd; men denne Robert Fulton er jo ikke Andet end en Nar og et gält Menneske.« — «Ja, det er endelig sandt nok, og derom vil jeg ikke disputere,« svarede den tredie.

— »Kom her, Dreng!« raabte den første, »lad os faae et af Dine Billeder! der er mere Forstand deri end i alle Regjerings-mændenes Pander, for ellers vilde de aldrig have ladet sig tage ved Næsen af en saadan Vindmager som denne Fulton, der ovenikjøbet har en Skrue løs.«

»Selv om noget Sligt kunde gaae,« sagde en Haandværkssvend til sin Kammerat, »saa vilde det jo dog være en skammelig Ting, for man skal aldrig begynde paa Noget, der sætter Folk ud af deres Næringsvei; for lad nu saa være, at vi kom til at seile uden Seil, hvad skulde da Seilmagerne begynde paa? Det vilde jo være at ruinere skikkelige Folk, der skal føde Kone og Børn med deres Arbeide, og der aldrig har gjort den Slyngel, den Robert Fulton, det Mindste imod.« — »Ja, var jeg saasandt Seilmager, da skulde det svie til hans Ribbeen,» svarede den anden,

— «Skulde han sætte det igjennem,« sagde en gammel Irlænder, »da maatte det være ved Djævelens Hjelp, for Djævelen er bedst vant til at omgaaes med Røg og Damp, og han er ogsaa den, der bedst forstaaer at seile mod Veir og Vind.«

»See, der komme de med Synderen!« raabte En, da Fulton nærmede sig med sine Venner,— »Ja, ja, der er en forskrækkelig Mængde Mennesker,» sagde den gamle Irlænder, »det er præcis ligesom hjemme hos os i Limerick, naar En skal kagpidskes eller henrettes,»

»Ak, hvor han seer bleg ud, den Stakkel!« sagde en ung Pige, der stod noget længere borte. — »Ja, og han er dog ellers ganske smuk at see til,« sagde en anden.

— »Og han har et klogt Ansigt,« vedblev den første, »hvem skulde troe, man kunde see saaledes ud, naar man er forstyrretJohannes Carsten Hauch.

i Hovedet.(i — «Sligt kan man ikke see udenpaa, min Pige,» svarede en Månd, der stod ved Siden af dem; «viis mig Din Forstand af Dine Gjerninger, staaer der jo skrevet.« — »Ak, De har dog Synd deraf, at de leer af ham,« sagde den unge Pige, »hvis Vorherre har straffet ham saa haardt, at han ikke er rigtig klog, saa er det jo dog Noget, som han ikke kan gjøre ved.» — »Ja, ja,« svarede den Månd, der stod ved Siden af hende, »det kan nu ikke være anderledes, det er Verdens Gang, hvad vilde han paa den Gallei? som skrevet staaer.»

Menneskesværmen blev bestandig større, jo nærmere man kom til det Sted, hvorfra Dampskibet bedst kunde sees. Da Fultons Skibsjolle ikke var stor nok for at rumme det hele Selskab, der ledsagede ham, saa lod han Jolin Bridle, tilligemed en Deel af Selskabet, roe ombord i Forveien og blev selv staaende paa Flodbredden for at vente paa Jollens Tilbagekomst; thi uagtet der var mange Baade paa Floden, saa kunde han dog ikke benytte nogen af dem, eftersom de alle vare udleiede og fulde af Mennesker.

Sang af „Hamadryaden".

Mig ængster urolige Drømme, Jeg kan dem ei ret forstaae, Dog skiælver jeg liig en Forbryder, Naar jeg dem

tænke maa.

»Og skiælver Du liig en Forbryder, Da gaaer du en farlig Vei, Betro dig dog til din Moder, Hun vist forlader dig ei.«

Jeg siger det ei til min Moder, Skiøndt aldrigf hun har mig forladt; Jeg kæmper imod, til den klare Dag Opsluges af sorten Nat.

»Og kæmper du hele den klare Dag, Saa bringer dog Aftenen Fred; Om Natten maa du dog hvile, Da hviler din Smerte med.«

Saa lidt min Smerte sig hviler Som Aftenens vildeste Vind, Om Natten vaagner med større Kraft Den Tanke, der ængster mit Sind.

»Og vaagner den Tanke med større Kraft, Der aldrig din Hu forlod, Mod Enden kommer den rolige Søvn, Den fængsler det vildeste Mod.«

Som Barn jeg kiendte kun rolig Søvn, O! var jeg et Barn igien! Dog nu sig fletter i hver en Drøm En elsket, en fiendtlig Ven.

Polsk Fædrelandssang.

(Af „En polsk Familie".)

Hvorfor svulmer Weichselfloden, som et Heltebryst,

Der i Døden knuses mod en vild, barbarisk

Kyst?

Hvorfor klinger Bølgens Klage fra den sorte

Grund,

Som en saaret Gangers sidste Suk i Dødens Stund?

Weichselfloden snoer sig langsomt under

Krakaus Muur,

Stærke Skarer drog at bryde Ørnens Fange-

buur,

Sværd og Lee paa Sletten blinked mellem

Røg og Damp,

Ingen Stridsmand kom tilbage fra den vilde

Kamp,

Derfor høre vi bestandig Suk fra Flodens

Skiød,

Derfor risler den veemodig, som en Drøm

om Død,

Derfor sørge Mark og Enge med den hvide

Piil,

Derfor tabte Polens Døttre deres muntre Smiil.

Og ved Pigens Vugge sidde de med Graad

paa Kind,

Under Suk og Veemodssange slumrer Glutten ind.

Men naar Drengen vaagner, synge de om

Kampens Ørn,

Under Sang om svunden Storhed vaagne

Polens Børn.

14*172

Dødens Genius.

(Af „Ell polsk Familie".)

O, du, som græder, visk din Taare hort! O, du, som sørger, husk din Sorg er kort! Thi du har Ro, naar Hiertet stille staaer, Og Dødens Engel læger dine Saar.

Ja skiøndt i Graven falmer Fyrstens Drägt, Og skiøndt kun Ormen der har Kongemagt, Saa frygt dog ei, naar med et ydmygt Sind Du ad den mørke Hvælving vandrer ind.

Thi hvad du virker i din bedste Stund, Hvad Pigen aner i den dunkle Lund, Hvad Orglet vækker med sin dybe Klang, Hvad Barnet skuer i sin Drøm saa lang,

Og hvert et Ord, der skienker Livet Trøst, Hvert ædelt Forsæt, hver uskyldig Lyst, Hvert saligt Blund i Kiærlighedens Arm, Hvert deiligt Billed af en Digterbarm,

Det er kun Frø, der synker i mit Skiød, Og som du skue skal, naar du er død, At staae, som Blomster, i en evig Krands, Mens Gravens Bølge skienker dem sin Glands.

Thi al den Graad, der randt i Støvets Land, Den vorder her et dybt og deiligt Vand, Hvis Dug forfrisker mine Blomster smaa, Hvis klare Bølger ingen Storm kan naae.

I dem fornyes hver Erindring blid, I dem forynges selv den gamle Tid, Derfor i dem sig bader hver en Mø, Og sukker henrykt: det er sødt at døe.

Af Bølgens Dyb sig hæver mangen Strand, Hvor milde Blikke vinke Dig til Land, Der sidder Elskeren sin Elskov nær, De bedste Drømme drømmes atter her.

Og hver en Ven, for hvem din Taare randt, Selv den, du elsked, som du hist ei fandt, Den finder du, hvor Dødens Bølge leer, Og hvis I vil, I skilles aldrig meer.

Og Alfer lege under Rosens Tiørn, Det er de mindste, lykkeligste Børn, Hvis Blik jeg slukte, før de kunde see, Hvis Mund jeg lukte, før den kunde lee.

Og Ynglingsskarer, Oldingsskygger graae, Og skiønne Piger, længstforglemte Smaa, Og Helteslægter fra den svundne Tid, Paa tusind Veie samler jeg dem hid.

Og Mænd og Qvinder, spredt fra Syd til Nord, Uhyre Aander fra en anden Jord, Og de, der sildigst sprang af Tidens Strøm, De mødes her med Oldtids ældste Drøm.

Og Nattens Billeder bag Fjeldets Muur, Uhyre Fostre af en vild Natur, Og blege Larver, uden Siælens Liv, De flagre her, som Taager, mellem Siv.

Men hine Væsner, der ved Konst blev til, Der hist dig syntes kun et Skyggespil, De her, som Stiemer, paa min Himmel staaer, Og vinde Liv, hvor Jordens Pragt forgaaer.

Dog uden Ende løber Dødens Vei, Ved lierne Verdner selv den standser ei, I Evighedens Ring den taber sig, Og kun dens Indgang kan jeg vise dig.

Af „Yaldemar Atterdag".

I. Valdemars Sang.

Min Falk den fløi over Mark og Vang, Tidt og mangesinde, I Skoven jeg saae hende første Gang, I vogte den Jomfru vel!

Og Falken den fløi hende ganske nær Tidt og mangesinde, Vi fandt hinanden bag Skovens Træer, I vogte den Jomfru vel!

Og naar jeg lytter til hendes Sang Tidt og mangesinde, Da falder mig Tiden ret aldrig lang, I vogte den Jomfru vel!

Og naar hun i sit Vindue staaer Tidt og mangesinde, Og naar hun fletter sit lange Haar, I vogte den Jomfru vel!

Og naar hun træder i Dandsen let Tidt og mangesinde, Det er, som hun fletted et Tryllenet, I vogte den Jomfru vel!

Og naar hun sidder ved grønnen Lind Tidt og mangesinde,

Det er, som hun standsede Veir og Vind. I vogte den Jomfru vel!Johannes Carsten Hauch.

173

Og naar vi sees i den Rosenlund Tidt og mangesinde, Og naar jeg kysser den favre Mund; I vogte den Jomfru vel!

Og naar jeg trykker den Haand saa hvid Tidt og mangesinde, Og naar vi samles ved Midnatstid; I vogte den Jomfru vel!

Det er som al min Sorg bortveg Tidt og mangesinde, Og som jeg lytted til Huldrens Leg, 1 vogte den Jomfru vel!

Naar Gud kun hende vil unde mig Tidt og mangesinde, Begjerer jeg ei hans Himmerig, 1 vogte den Jomfru vel!

Og naar vi kan modes paa vante Yiis Tidt og mangesinde, Maa selv han beholde sit Paradiis, I vogte den Jomfru vel!

II. Valdemars anden Sang.

Jeg veed en Flod, jeg saae den kun i Drømme, Dog vist jeg veed, at den paa Jord er til, Bag Nattens Hal den skjuler sine Strømme, Og neppe mærke vi dens Bølgespil.

Bag sorte Klipper vælde frem dens Vande I dunklen Dal, hvor blege Vidier groe, Dens Bølger gaae mod ubekjendte Lande, Og Søvn og Glemsel i dens Haller böe.

Og mangt et Seiersminde den henveired,

Og mangt et Kongespiir og Heltenavn,

Og favre Blik,, der Helten selv beseired,

De tabte Glandsen i dens dunkle Favn.

Om tusind Sorger end din Hu betynge, Om giftig Klaffer følger Dig paa Vei, Og selv om Morgenstjerner Dig besynge, I Glemselsfloden dog det mærkes ei.

O favre Flod, saa skjenk Du mig en Bolig Og dæk mit Hoved med Dit blege Net, Skjenk mig et Læ, hvor jeg kan slumre rolig, Af Verdens bittre Frugter er jeg mæt.

Thi jeg har elsket, haabet, drømt og levet. Og stridt og kæmpet, til min Lok blev graa, Paa Smertens Torn har jeg mig blodig revet, Paa Sorgens Veie lærte jeg at gaae.

Min Glæde svandt, mig saarer nu dens Minde, Og ei jeg trøstes kan af Rygtets Glands, Den største Ros, som Verden kan opfinde, Jeg bytter gjerne for en Valmukrands.

Jeg veed det vist, Du kan min Smerte læge, Mig Drømmen førte til de dunkle Træer, Hvorunder Dine Vande sig bevæge, Et gammelt Viisdomsord jeg hørte der.

Om Sjælens Hjemvee hvisked Nattens Vinde, Som Vuggesang det klang i Dybets Skjød : »O sødt at døe, at glemmes og hensvinde, Langt bedre dog, om aldrig Du var født.

Henveires skal Dit Liv og Dine Drømme Og al Din Gjerning, mens Du Lyset saae, Mod Fredens Lande vandre mine Strømme, Vil der Du hvile, maa Du først forgaae.«

Paa Malmangerstrand ved Hardangerfjorden.

Her vandred jeg bag Strandens Træer Og speided vidt over Sø, Mens Maagen fløi bag de golde Skjær Og dreied sig under 0.

Jeg kasted min Medesnor i Vand Alt under den stenede Kyst, Og drog den sprællende Fisk paa Land Med Higen og skjæl ven de Lyst.

I Skoven kjendte jeg hver en Vraa Og hver en rindende Strøm, Jeg svømmed og leged i Bølgen blaa, Og Timerne svandt som en Drøm.

Jeg lagde mit Hoved paa vilden Sti Og lytted til Fjeldpigens Sang, Der lokkede Qvæget paa Bjergets ^i, Et Echo i Stenen klang.

Og Livet mig syntes et Paradiis, Og Venner jeg fandt, hvor jeg kom, Og Sommeren skifted med Snee og Iis, Det brød vi os lidet om.

Paa Kjelke vi gled i den dybe Dal Med Latter og Ungdoirislyst, Mens Syvstjernen glimted i Himlens Sal, Og Skyggerne voxed i Øst.174

Johannes Carsten Hauch. 174

Yi leged den deiligste Vinterleg Ved Nat og Stjerneglands, Mens Solen gjemte sin Isse bleg Bag Fjeldenes hvide Krands.

Og Stormen fløi over Bondens Tag Med Støi og susende Larm, Men Vaaren var i mit Hjertes Slag, Jeg agted ei Vindens Harm.

Den forgangne Tid.

»Vilde forfra Du begynde Dit forsvundne Liv igjen

»Med dets Fryd og lange Smerte?« saa Du spørger mig, min Ven, »Med dets Kamp og vilde Stræben, med dets

korte Ungdomsleg, »Med dets lette Regnbufarver, der med Pragt

i Skyen steg, »Med den Tid, da Hjertet banked i sin

første Elskovsdrøm, »Før din unge Kraft blev kuet i den tunge

Modgangsstrøm, «Med de Skuffelser og Syner, der som Taager

svandt i Luft; »Med de lyse Morgendrømme, med den milde Rosenduft,

»Dengang Sommerfuglestøvet laante Dine

Vinger Glands, »Da din Tinding end var smykket med den friske Foraarskrands?» — Aldrig vilde jeg begynde mit forgangne Liv igjen,

Med dets korte Morgendrømme, der i Sky

blev veiret hen, Med dets lyse Regnbufarver, der kun var et løiet Skin,

Med dets Skuffelser og Syner, der svandt hen som letten Vind, Med dets tunge bittre Kampe, Somrens Arbeid,

Høstens Slud, Dengang alle Haabets Stjerner syntes slukt

i Taager ud. Men at jeg har Livet levet fra dets Foraar

til dets Høst, Lært dets Glæder at vurdere, at forstaae

dets Sorg og Lyst, Og at finde midt i Stormen i mit eget Hjerte Fred,

Derfor takker jeg den Gud, der sendte mig i Støvet ned.

Bekiendelse.

Lykkelig den Sanger,

Som Vaaren skienker

En Krands af Violer,

Giennemflettet med Crocus,

Med Anemonens flygtige Blomst,

Og den blaa Hyacint,

Hvis Lokker glindser i Duggen.

End lykkeligere den,

Om hvis Harpe Sommeren slynger et Net

Af blussende Roser,

Fremavlet af den seirende Phoebus

Og den østlige Sky,

Der rødmer ved at see ham,

Liig den frygtsomme Jomfru,

Der aner sin Brudgoms Nærhed.

Men jeg blev henviist Til den dunkle Egn I Skyggen af den sildige Host, Hvor jeg lytted til Jordens Stemme, Naar den sukker ved Midnat Over sine visnede Børn, Og fylder Siælen med Veemod, Medens Stiernerne blinker i Vinden.

Derfor vendte sig Mange bort fra min Sang,

Som fra Vinterstormen og Høstens Blæst;

Og ikke har Folket

I tætte Klynger

Lyttet til min Harpe,

Der aldrig bekrandstes af Blomster.

Har jeg fremlokket Taarer i Nogens Øie, Eller bragt hans Barm til at svulme. Eller lært ham fra det visnede Jordliv At hæve Blikket mod Himlen, Lidet hørte jeg derom.

Thi sielden har et Haandtryk, Et venligt Blik,

End sieldnere en smeltet Menneskesiæl Betalt mig for min Sang.

Et dog trøster mig:

Den ydre Glands har mig aldrig bedaaret; Aldrig har Smiger lokket en Tone frem Paa min Læbe.

Heller jeg taug — langt heller — End jeg hæved min Røst, Naar ei i min Siæls Dyb Sangen fødtes, Og gierne kiøbte jeg min Musas Frihed Med Verdens Glimmer;

Med dette Adelsbrev vil jeg smykke min

Harpe,

Som ingen Blomster bekrandse.Johannes Carsten Hauch.

175

Et Andet trøster mig end: Thi jeg stirred paa Tidernes Løb, Og skiøndt dybt mig smerted Menneskets

Qval,

Saa følte jeg dog den høie Giengieldelses

Ret,

Hvis hellige Finger, I det den fælder sit Offer, Over dets Grav Henpeger mod Evigheden.

Og tidt har Maanens vexlende Skive

Skinnet paa min Vei

I det falmede Løv;

Og tidt saae jeg Syvstiernen

Og den himmelske Svane

Blinke med dobbelt Glands

I den mørke Høstnat;

Da aned jeg, at der gives Tanker, der,

Stiernerne liig,

Ikke lyse for Jorden, men over den.

Trøst i Modgang.

Vender sig Lykken fra Dig, Bli'er Du i Støvet traadt, Og bli'er af Fjender spottet, Af Venner selv forraadt,

Du skal det lidet agte, Naar Du Dig selv ei sveg, Vi sendtes hid til Arbeid, Og ei til Lyst og Leg.

Men hist, hvor Aander svømme, Paa Melkeveiens Hav, Hvor Livets hvide Svaner Opstaae af Tid og Grav,

Der skal det aabenbares, Hvad Du har tænkt saa tidt, At den skal høiest glædes, Som allermest har lidt.

Thi Smerten er kun Vrangen Af Salighedens Dragt, I Dybets dunkle Kilder Speiler sig Lysets Pragt.

Afsked fra Yerden.

Det er paa Tiden, bort jeg vandre maa, Den blege Død har lammet mine Kræfter, Det dunkle Eventyr jeg skal bestaae, Som Sjælen frygter og dog længes efter.

Hvad meest jeg elsked, fandt i Graven Skjul, Og ingen Ungdomsven jeg har tilbage, Jeg stod i Verden sora en fremmed Fugl, Hvis Sang kun var et Suk fra svundne Dage,

Hvad jeg har virket, har jeg fast forglemt, Det spredtes rundt som Løv for kolde Vinde, Kun Eet jeg veed, det har mit Hjerte gjemt, Min Barndoms Tro, den gik mig ei af Minde.

Og jeg har forsket rundt i mangen Bog, Og jeg har siddet ved de Vises Side, Trods deres Ord dog blev jeg lige klog Paa det, som allerhelst jeg vilde vide.

Thi Jordens Kløgt ei give kan Besked Om hvad der skimtes gjennem Gravens Rifter, Og hvad enfoldig Fromhed her ei veed, Det sees ei heller i de Vises Skrifter.

Dog var der Een, hvis Øie længer saae, Hvis Ord skal staae, naar Jordens Kløgt

forsvinder,

»Hvo ikke bli'er som en af disse Smaa,« Saa talte han, »ei Himlens Veie finder.»

Du Frelsens Aand, forlad da Du mig ei! Og tag den Kundskab bort, der mig forvilder! Udslet min Synd og led Du mig paa Vei, Igjennem Dødens Nat til Livets Kilder! KARL AUGUST NICANDER.

liige som sine Samtidige Stagnelius og Sjöberg levede Nicander et Liv i Sorg og Modgang og døde i en ung Alder. Han blev født den 20 Marts 1799 i Strengnäs, hvor hans tredsindstyveaarige Fader var Conrector ved Gymnasiet; da han endnu som Barn mistede denne ved Døden, flyttede Moderen ud paa Landet; hendes Søn blev Huslærer hos den Familie, i hvis Ejendom hun boede, og vandt dennes Tillid og Velvillie i den Grad, at dens Overhoved tænkte paa at give ham sin Datter til Ægte og gjøre ham til sin Arving, hvis han vilde opgive Studeringerne og tage fat paa Landvæsenet. Men dette kunde Nicander paa ingen Maade beslutte sig til, thi hele hans aandelige Retning førte aldeles bestemt hen imod Videnskaben og Konsten. Allerede paa Gymnasiet havde han øvet poetiske Sysler og knyttet et nøje Venskab med den ligesindede Sjöberg; de bedømte hinandens Arbejder og udtalte sig i en livlig Brevvexling uforbeholdent om de Fortrin og Mangler, de fandt i hinandens Digte. Ogsaa deres Debut i Litteraturen skete samtidig, idet de begge for første Gang fremtraadte offenlig med nogle Poesier i «Kalender för Damer 1820«.

Det følgende Aar udgav Nicander et stort Sørgespil »Runesvärdet och den förste Riddaren«, et Arbejde, som vakte stor Opmærksomhed til Trods for sine iøjnefaldende Fejl. I Grundtanken, Hedenskabets Strid med Christendommen, minder det om Oehlenschlägers «Hakon Jarl«, hvorvel det hidfører Collisionen gjennem en ganske anden Handling. Det er denne Handlings Mangel paa dramatisk Spændkraft, der er Hovedanken mod dette Stykke, og der bødes kun ufuldkomment paa denne Grundfejl ved en glimrende Diction og skjønne, især lyriske Enkeltheder. Nicanders første betydelige Arbejde aabenbarer saaledes strax hans Fortrin og hans Brøst, thi disse bestaae netop i en stor Rigdom paa pragtfulde og som oftest vel anvendte Billeder og et fuldendt Herredømme over Sproget i Forbindelse med en mangelfuld Compositionsevne og for liden Originalitet, der gjør, at man bag de fleste af de enkelte Digte, som han til forskjellige Tider skrev og udgav, kan see de meget forskjellige Forbilleder, der have fremkaldt dem.

Nicanders Formsands og sydlig varme Sprogtone kom især til sin rette Anvendelse i de Digte, hvor han hentede sit Emne fra Sydens Liv; af disse maae fornemmelig nævnes »Tassos död», der indbragte Forfatteren Akademiets*Karl August Nicander.

store Pris, og »Koning Enzio». Som Nicanders Kræfter bedst passede til Løsningen af saadanne Opgaver, saaledes var ogsaa hans hele Sind betaget af en længselsfuld Higen mod Syden, og det lykkeligste Tidsrum i hans Liv begyndte i 1827, da han ved Understøttelse af det svenske Akademi og den konstelskende Kronprinds Oscar saae sig i Stand til at gjøre det med saa brændende Ønsker attraaede Besøg i Europas sydlige Lande.

Men dette Tidsrum af Lykke fik ikke nogen lang Varighed. Efter nogle herlige Maaneder i Rom, tilbragte i Lærdes og Konstneres, fornemmelig i Thorvaldsens Selskab, og efter et minderigt Besøg i Neapel, befandt ban sig i Venedig i den yderste Pengeforlegenhed, som han gjorde flere for hans fintfølende Natur meget pinlige, men frugtesløse Skridt for at komme ud af. Han saae til Slutningen ingen anden Udvej end med et tungt Hjerte at gaae til Værten i det Hotel, hvor han boede, og betroe ham sin fortvivlede Stilling. Uformodet fandt han i denne Vært en uegennyttig Hædersmand, der ikke alene slog en Streg over Regningen indtil videre, men ogsaa skaffede ham Plads i Diligencen til Wien og forsynede ham med Rejsepenge. I Wien henvendte han sig strax til den svenske Minister, men blev modtaget paa en højst krænkende Maade og vilde, tilmed da ban blev syg, have tilbragt en meget sørgelig Tid i den østerrigske Hovedstad, hvis ikke en velhavende Landsmandinde havde taget sig af ham og forsynet ham med Midler til at naae Berlin. Her maatte han laane sig videre frem hos den svenske Legation og naaede saaledes fattig og nedbøjet tilbage til sit Fædreland, efter at han endnu i Stralsund havde modtaget den smertelige Underretning om sin Ven Sjöbergs Død.

Nicanders Stilling i Hjemmet var meget beklagelig. Han kom tilbage med Gjæld og havde ingen Udsigter til at betale den eller skaffe sig et tarveligt Udkomme. Han modtog en lille offenlig Ansættelse, men den indbragte kun Ubetydeligt, og han maatte see sin væsenligste Indtægtskilde i de Honorarer, hans litteraire Virksomhed kunde indbringe ham. Han oversatte for det kongelige Theater Shakspeares «Othello« og Schillers »Røverne« og »Jomfruen af Orleans«. Tillige begyndte han at beskrive sin Rejse i nogle «Minnen från Södern«, hvoraf første Del udkom 1831; anden Deel formaaede han aldrig at fuldende paa Grund af de smertefulde og ydmygende Erindringer, der knyttede sig til Slutningen af hans Rejse. Derimod udgav han under Titelen «Hesperider« et Bind Fortællinger og Digte fra Syden, hvori nogle af hans bedste og modneste Frembringelser forekomme, fordi Stoffet her saa fuldstændig falder sammen med hans Begavelses særegne Retning. Ved de Summer, som disse Arbejder indbragte, blev han sat i Stand til at tilbringe sine sidste Leveaar uden altfor stor Bekymring for Udkommet, ja kunde endog hjælpe sin gamle Moder og sin Søster i deres Fattigdom. Men hans Tilstand var dog alt Andet end lykkelig, thi hans Sundhed var i høj Grad nedbrudt af en ulægelig Hjertesygdom, som yderligere forværredes ved den Sjælelidelse, gjennem hvilken han kom til den Beslutning, at skille sine Veje fra den Kvindes, han elskede. Endnu havde han Kraft til i en Digtcyclus »Lejonet i Öknen« at bringe Napoleons Minde en begejstret Hylding; men dette blev det sidste større Arbejde fra hans Haand. Sygdommen gjorde raske Fremskridt og endte hans Liv den 7 Februar 1839. Paa hans Dødsdag kom en af hans kjæreste Venner til ham om Eftermiddagen. »Bliv nu hos mig, til jeg døer,« bad Nicander ham. Hen ad Aften178

følte han sig svagere, og efter de Ord: »Nu seer jeg ikke mere» hensov han roligt og stille.

I det lyriske Kløverblad, som dannes af Stagnelius, Vitalis og Nicander, indtager den sidste vel den ringeste Plads, men hans Digtning har dog sin Betydning som præget af en skjøn og ren Formsands og som udsprungen af et fuldt og varmt Hjerte. I Nicanders Personlighed maatte man iagttage de samme Mærker, der betegne hans Digtning; han røbede i hele sit Væsen sin aabne Sands for ydre Skjønhed og i alle sine Handlinger det ædleste og reneste Hjerte. Men hans Natur var for fin, for mimoseagtig til at kunne taale de skarpe Stød, som Virkeligheden førte imod den, og derfor bukkede han tidligt under og visnede hen lig en sydlig Blomst i den barske nordiske Luft.

Ur ,,Runesvärdet och den förste Riddaren".

Första Uppträdet.

Björkö. En trädbeväxt plan i Staden. Till höger en ättekulle, omgifven af granar; till venster på en bergshöjd ett Kapell med korsspira på tornhvalfvet. En gångstig leder dit. Oldurs boning ej långt från stranden af Mälaren. Bryggan mellan Adelsö och Björkö i bakgrunden, der äfven en uddig, grönskande kust af Adelsö synes. Längst bort Hofgårdens tinnar, upplysta af aftonskenet Solen gar ned. Et Drakskepp seglar förbi med stilla fart. På däcket sjunger en Viking med ljudande stämma:

God natt! God natt! Du Drottning i gyllne skrud! Du strålande Yikingabrud! Nog ser jag, du sörjer och gråter; Men gråt ej! vi träffas ju åter. Fast natten i Norden är lång, Så blir det väl morgon en gång.

0 vor' jag som du

Så nära den önskade strand, Det nya, lycksaliga land! Fort, Drake! på böljorna ila, Snart slipper du mig och får hvila. På hafvet, på jorden är strid;

1 jorden får Vikingen frid.

Jag ropar på storm: Fort vill jag på hafvet framgå; Men tyst ligger stormen ändå. För dref han med kraft mina segel, * Nu ser han sig hellre i spegel, Och smeker med jollrande vind Den flärdfulla sjöjungfruns kind.

Sol! ensam som du Jag far på den högblåa våg I stilla, högtideligt tåg; Du hvilar hos fränderna dina; Men hän äro fostbroder mina, Ej äger jag bror eller far — Mitt svärd är det enda jag har.

En afton som du, 1 guldklara rustningen klädd, Jag slumrar å blodrödan bädd. Du redan ditt anlete döljer: Jag sakta i spåren dig följer. Du glänsande Drottning, farväl! Far roligt, far stilla, far väl!

(Skeppet försvinner småningom med Solen. Rösten bort-ljuder Klockan ringer i Kapellet.)

Oldur

(utanför sin boning på en gräsbänk, slipande sitt svärd).

Jag känner väl det sköna vikinglifvet, Och sång på sjön har varit Oldurs vällust Uti den friska mannakraftens dagar. Då lät den klarare likväl än nu, Och ingen klagan gjorde klangen dyster. Nu ser jag sällan något vikingskepp, Nu hör jag sällan några sjömansqväden; Ty mina vapenbröder äro fallne: De unga känna icke gamla Oldur, Och ingen sjökung mera lägger till Invid det rika Björkös fagra kust; Ty andra skutor dem i vägen ligga.

(Han hör ljudet af klockan.)

Så — är nu spöketimman åter inne? Du trogna svärd! ej mer jag dig behöfver: Du har tjent ut. Så länge som jag lefver, Skall dock ej rosten dig i grund förtära. Det gamla torra blodet bort skall slipas —-Karl August Nicander.

Hvem vet när något nytt på klingan rinner? Det går så alltid, at det gamla, torra Skall lemna rummet åt det unga, friska. Ett bragdfullt lif är skönare än döden; Men när som åldren kommer, armen lamas, Och hjertat vissnar bort, och håret gulnar Som mogen säd på åkermannens tegar, Då blifver döden friskare än lifvet.

Andra Uppträdet.

Ett tåg af Christna bedjare. Nydöpta i hvita kläder gå förut. Derefter Biskopen i sin skrud med staf i handen och ett bildkors. Honom följa Prester och andra Christna. Folket, som möter tåget, knäböjer för korset.

Oldur, Peregrinus, tvenne väpnade knektar.

Peregrinus. Osalige, förstockade, hvem er du?

Oldur

Hvad vill du mig? Jag sitter ej i vägen.

Peregrinus. Såg du ej nyss det helga korset, gubbe, Som Bispen högt i sina händer förde? Du föll ej ned på dina knän till jorden Och tillbad det?

Oldur. Jag är för gammal vorden, Och mina knän så stela som mitt sinne. De kunna buga som ha mjuka ryggar Och tro på hvita Christ: jag gör det ej.

Peregrinus. Gud öppne dina ögon! Men till dess Du måste göra, som de andre göra, Och vänja dig vid ödmjukhet, min gubbe! Det går väl lättare, då du blir van. Du mäste buga, och du måste niga För korsets trä, der Herrans blod har runnit. Oldur.

Mer blod har runnit här paa fåstekorset. Fall ned och buga dig, du svarte man!

Peregrinus. O blindhet! Knektar, hållen honom fast, Och tämjen honom uti kedjors band! För Konungen han skall till rätta stå, Och plikta dyrt för det han korset hånat, Och dragit svärd mot obeväpnad man, Mot kyrkans tjenare — Fort, binden honom! Oldur

(hugger omkring sig med svärdet, öfvermannas, bindes och kastar svärdet åt sidan).

J Blodadyrkare! det är förgäfves — Mitt blod är redan kallnadt och förtorkadt; Er hunger kan af mig ej mättad varda. Förr tio slog jag; nu af två jag bindes. Och styrkans hämnd förlamas i mitt bröst. Ve den, som så sig sjelf får öfverlefva!

Peregrinus. Hör, gubbe! stort och djupt som hafvets rymd Är emot kyrkan och mot mig ditt brott, Och lifvet vore

sjelf en knapp försoning För allt det onda, som du tänkt och gjort; Dock vill jag icke dig ändå beröfva Ett skröpligt lif, som intet mig kan båta, Om du vill gifva mig en kostlig gåfva Till kyrka eller kloster. Du är rik, Har samlat skatter uppå många kuster, Dem du besökt på dina plundringståg. Tag fram en gyllne armring eller hjelm, En bägare af guld, en skål af silfver, Så vill jag lösa dig ur kedjan åter. Men skynda, innan Bispen återkommer Och blir oss varse — då är du förlorad. Oldur.

Dräp mig!

Peregrinus. Du har ett vackert silfverskrin, Med bilder siradt och med ädla stenar: Gif det; det passar väl för helgonben: Så vill jag läsa messor för din gåfva Och kalla fröjd utöfver dig från höjden. Besinna dig, och välj det bästa!

Oldur.

Dräp mig! Förr lär det ej bli något af med rofvet. Dräp mig! Se'n kan du sätta dig på kroppen, Och sjunga korpasång, och plundra fritt.

Peregrinus. Jag hör, jag hör. Du skall ock bönhörd

blifva —

Bortsläpen honom fort till fängselrummet, Der sol och måne honom ej besvära. Hvi tveken J? Hvi bleknen J? Oskadlig Är gubbars vrede. Leden honom bort!

(Knektarne fatta Oldur. Han stapplar omkull. De lyfta sina vapen för att slå honom.)

Oldur. Ut flög den unga örnen, Och den gamla satt qvar. Förr slog han stora björnen, Nu en korp honom tar; Hans gods och lif vill taga, Och till sit näste draga: Hvi dröjer unga örn, då den gamla lider våld ?

Nu dåna örnevingar Öfver berg, öfver dal. Hem unga örnen svingar Och gör korpen stort qval. Den gamla han förlossar, Förtryckaren förkrossar Ej dröjer unga örn, då den gamla lider våld./

Erik Wasas Kuna.

Tyrannen tog hvad tagas kan; Men jag en törnekrona vann.

»Gif akt! hvem der? hu! sjön är grön och stjernorna de skälfva — Herr Erik! lägg dig ned och sof; ty nu är

klockan elfva.« Så talte Lifdrabanten till Kung Erik.

Men Erik gick så många steg som slag

hans hjerta slog, Uppå Gripsholm än ingen blund hans heta öga tog,

Tungt är att vara Konung utan krona.

»Kom fram! jag vill betrakta dig, nu medan

månen lyser: »En kappa vill jag gifva dig; mig tyckes

att du fryser.» Så talte Lifdrabanten till Kung Erik.

Och Erik gick till gallret fram, och Lifdrabanten log. Han sade: »Skägg har du fått nog, se'n

Konung Erik dog, »Och deraf kan du väfva dig en mantel.«

Nu hördes klockan ljuda tolf från höga

fångseltornet, Brandvakten tutade så doft tolf gånger uti hornet.

Drabanten gick — og vakten tog en annan.

Men Erik gick så många steg, som slag

hans hjerta slog; Och stegen stå i golfvet qvar, som kungafoten tog;

Men, Gud ske lof, hans hjerta har fått hvila.

»Kung Erik! slut ditt öga till; ty tolf har

klockan slagit. »Kung Erik! sof, Kung Erik sof, fast de

din krona tagit:« Så talte Lifdrabanten till Kung Erik.

Slätt intet Erik aktade att klockan slagit tolf,

Men stadnade vid vaktens ord på maskestungit golf. »Kung Erik« lät så lustigt i hans öra.

»Kung Erik! kom till gallret fram; ty

månen skrider fjerran, »Om det är du, så buga dig i stormen

inför Herran:« Så talte Lifdrabanten till Kung Erik.

Kung Erik böjde hufvud ned, slöt ögat till om tåren,

Och Lifdrabanten log så skön med silfverhjelm på håren;

Men Erik bad i stormen inför Herran.

Och Lifdrabanten krönte då hans hjessa med en krans,

Bland många brutna törnen der en härlig blomma fanns,

Ocli kransen kom med friden under stormen.

Kung Erik sönk på bådden ned och sof vid ljud af psalmer.

Nils Sture kom, (så drömde ban) och bar i handen palmer,

Och kysste Konungen med törnekronan.

Så är det sagdt, att samma natt Kung Johans öga stod

Så öppet, som hans port var stängd — och såg sitt eget blod;

Men hur det var, må Gud allene veta.

Napoleons Monolog.

(Ur „Lejonet i Öknen").

Dixi et salvavi animam meam.

(Han sitter vid en af tvenne sorgpilar beskuggad källa, i en romantisk dal på S:t Helena. Bredvid honom slumrar, på gräset, den unge Las Cases.)

Det lider — till sitt mål min lefnad lider — Ej tiden; han ej mera går framå^. Med tunga steg han ned tillbaka skrider, Och stannar lyssnande emellanåt. Han lyssnar väl om dagen och om natten, Om ingen kommer med ett kraftens bud, Om ej utöfver hafvets stora vatten Condorens spända vingar gifva ljud. — Nej, Kronos! Du får hjelpa dig allena; Condoren fjettrad bor på Sanct Helena.

O! om ännu en gång han flyga finge Kring verlden, stolt och fri, som förr han fick, Med tvenne stormar, en på hvarje vinge, Med tvenne solar, en i hvarje blick: I lifvets bok han skulle vända bladen, Tillbringa än, i ofördunkladt sken, En bragdfull dag, så stark som Iliaden, Och snart en afton, mild som Odysseen. Då skulle Fridens gyllne bin få komma Och mätta sig ur Segrens purpurblonmia.Karl August Nicander.

Om blott naturen lydde min befallning, Så visst som menskor jag beherrskat har, En våg mig kasta skulle med sin svallning Intill den kust, der jag min krona bar. Millioner skulle täfla om den ära, Att mina fanor, mina örnar bära, Att dö för mig. Jag skulle dö för dem Och för mitt otacksamma kejsarhem. — Nej! intet af allt detta! Här jag hvilar. Förbi mig alla hafvets böljor gå. Min graf skall öppnas under dessa pilar, Som sörjande, med sänkta grenar, stå Vid blåa källans rand, paa hvar sin sida, Och skugga öfver hjeltens skugga sprida.

Som fordom, i den mörka poppellunden, Invid Egerias källa Numa satt Och helig vishet drack i högsta stunden Af mången stjernfull och högtidlig natt; Så sitter, efter många heta öden, Jag vid Helenas kalla källa här Och dricker hvad som mer än vishet är, Och mer än jordens klot. — Jag dricker

döden — Välsmakande och svalkande han är. Med hvar pokal, mig Vatten-nymfen räcker, En plåga i mitt hjertas djup hon släcker.

Sol! lys ej mer på mig! I fordna dagar Du var mig kär, då du mig handla såg. När jag med svärdet tydde fridens lagar, Och väckte allt, som uti dvala låg. För verk och handling blott fick menskan

ljuset:

När hennes själ blir trött och kraften matt, Och hjertat af en långsam pina fruset, Då är hon mogen för Tartarens natt.

Natt? — Långa natt! du natt förutan dager! Intill ditt sköte snart, o snart mig slut! Jag vet, hos dig ej blommar någon lager, Och lust till lagrar icke dit mig drager; Jag har ej rum för dem jag fått förut. Släck blott med mörker mina tankars svindel; Nog har jag tänkt, för mycket har jag hört: Och lös, så fort du kan, den trånga bindel, Som lifvets små pygméer kring mig snört. I djupet vill jag tåligt se'n förbida, Om äfven griften har sin ljusa sida.

Den, som har skapat verk för evigheten, En verld af hjeltar upp ur stoftet väckt: Som vakat dag och natt för menskligheten, Vidskepelsens och mörkrets spira bräckt: Som segrande gick fram i Solens länder, Fick tempel på den gamla Nilens stränder,

Och hette Kebir eller Eldens Far: — Som sedan sett ett ögonblick förstöra Sitt Pantheon, som nära fullbygdt var, Förskingra, trampa ned, tillintetgöra Sin hjelteverld, sin prakt, sin härlighet: — Den högste vise svare, om han vet, Hvad den bör tro om lifvets evighet! —

Men om det varar än på Stygens stränder, Och själens malm ånyo glödgas het, Förmodar jag, att ödets Herre sänder Min ande ut att styra en komet. Då skall han gå, som här, sin egen bana, Och ingen astronom förmå att ana Hvar han är hemma, hvad som är hans kall, Hvarfrån han kommer, och hvarthän ban skall. Men kommande och gående den samma, Af seklerna han kännes på sin flamma.

Lik dig, Las Cases! min landsflykts bästa

gåfva!

Så tyst, så oskuldsfull och skön som du, Historiens engel på min graf skall sofva Helt säkert ett århundrade ännu. Och medan verlden smäder eller glömmer, Han synes le — han vet om hvem han

drömmer:

Ur Minnets flod, som djupt och stilla går, Om mig en uppenbarelse han får. Och när en gång han allt att veta hunnit, Och nyckeln till min Lefnads gåta funnit — En blixt, den blåa rymden genomskär, Och honom väcker med en kyss så här.

(Han kysser den unga Las Cases, som vaknar hastigt och uppreser sig.)

Historiens genius lyfter sina vingar, Och när han flyger, från hans läppar klingar Ett sannt och oförgängligt gudasvar, Förkunnande för verlden hvad jag var. (Han fattar ynglingen vid handen och går hort ur dalen.)

Till Sångens Ursprung.

Dig, gode ande, ljusets rena källa, Mitt varma hjerta egnar denna sång; Ty klangrik lät du Diktens vågor qvälla

Utur mitt bröst så stilla mångengång. O! var jag värdig gyllne harpan föra, Och något sinne med dess toner röra, Så vet jag, att från dig min konst jag har, Du skönhetens och harmoniens far!182

Karl August Nicander. 182

Ej skåda dig blef gifvet stoftets söner: Din klarhed ej för ögon öppnar sig; I kärlek blott, i sånger och i böner Den rena andans känsla hinner dig. Så länge än min sångarharpa ljuder, Och hjertat än af diktens värma sjuder, Och du din gåfva icke tar igen, Jag vet, du älskar unga skalden än.

En gång, en gång, om trogen jag förblifver Och jag mitt ursprung ej förnekat har, Din herrlighet för mig upplåten blifver, Och dunkla aningen som solen klar. Det finns ett land, der englarna dig prisa 1 evighet, med himlens helga visa: Der alla helgon sällhet du beskär: Der får jag se dig, gode, som du är.

En fågel lik, i tysta myrtenlundar, Jag trånande de svaga ljuden slår; Vet ej, när min förvandlingstimma stundar; Men mot det goda landet hoppet står. Snart, sångare, när bullret dig förskräcker, Du dina späda vingar sakta sträcker, Och ilar, i den ljusa morgonstund, Tillbaka till din sköna fosterlund.

Der skall du ej på qvisten ensam klaga; Ty många fromma syskon har du der; En engel skall dig i sitt sköte taga Och alla lundens makter ha dig kär. Väl er det stundom gladt kring verlden fara; Men du skall finna: bäst är hemma vara; — Och när du fosterlandet hunnit har, Blir först din stämma klingande och klar.

Kyssen.

Linda, min Linda! Visst vill jag binda — Kransen är färdig på stund. Endast jag ber dig Ömt, att du ger mig Blomman du har pä din mund.

»Der har jag ingen; «Välj dig ur bingen »Skönaste rosen jag har.« Å jo, du har den, Akta, jag tar den — Se hvar hon sitter så klar.

»Mamma nog saknar »Den när hon vaknar: »Den kan jag icke ge bort.« Låna mig bara Blomman den rara, Skynda dig; tiden är kort.

»Illa det har sig,

»Om du bedrar mig.

«Ja! jag vill låna dig den.»

Tack! innan Mamma

Saknar densamma,

Får du din blomma igen.

Ungdomen.

Lifvet förgår som en flod. På dess bölja Åldrarne fly eller dränka sig der. Alla dess svall och dess störtningar följa: Föras och veta ej rätt hvart det bär. Ungdomen står, som en blomma, och tjusar Stilla på stranden, som först henne bar: Böjer sig undan för böljan, som brusar, Speglar sig tyst i den våg, som är klar.

Kärleken purprar dess doftande krona, Grönt är, som Hoppet, dess yppiga blad. Stormarne mildt hennes varelse skona; Lycklig hon är; hon är frisk, hon är glad. Men, om hon rycks af en hvirfvel från

stranden,

Sjunker hon icke, hon gungar derpå: Vaggas af vestan till skönare landen, Sväfvar på djupet och blommar ändå.

Härligt är endast det unga och rena: Skönaste fröjden är Oskuldens fröjd. Ungdomens oskuld eröfrar allena Lifvets förklarade, strålande höjd. Ljufvaste drömmen om sällhet och ära, Kronan af Lifvet, o Ungdom, är du. Lycklig är den, som i åldren kan bära Glad dina törnfria rosor ännu.

Ur „Hesperider".

I. Morgon ocli afton.

När solen öfver Rom går upp, jag tänker: Hvi spiller du ditt ögas gyllne glans På dessa spillror af en verld, som fanns? Ditt tempel föll: hvad båtar att du

blänker ?Karl August Nicander.

Men när nu Solen öfver Rom sig sänker, Jag tänker: Stanna, se på lifvets dans: Dröj än och se på denna blomsterkrans, Som konstens yngre slägt dig tacksam

skänker.

Men solen tyst går både upp och ned; Utöfver gömda grifter, glömda lagar, Hon tänder och hon släcker sina dagar. Ty himlen blott förbyter ej siu sed,

Och dess historia skrifs af Ljusets flamma, Uti årtusenden ännu densamma.

II. Nnnnan.

Osynlig söng du. Ej ditt milda, bleka Och höljda anlet fick min blick förnimma. Blott Röst du var i bönens andaktstimma, Och ensam den var nog att mig beveka. Vildt i ditt hjerta Minnets genier leka; Ditt ögas eld, som icke mer får glimma, Släcks ut af tårars flod — och månens

strimma,

Blott hon får dina kinders liljor smeka. Men tåligt bär den lott, dig ödet gifvit, Sjung nöjd din sång, låt lampans olja

brinna.

En värre dom än din har tiden skrifvit; Ty Roma sjelf, den manligaste qvinna, En skön, men blek och dokhöljd nunna

blifvit,

Hon, som dock fordom var en Krigs-

Gudinna.

III. Colosseum.

Du Jättemur, som trotsat tusen år,

Inom hvars djerfva, himmelshöga branter En legion af Sångens anförvandter, Det höga Minnets andar, fjettrad går! Murkrona, som på Romas kummel står, Och för hvars eviga, fast brutna, kanter En verld af himlahvalfvets diamanter, Ett stjernsystem till prydnad knappt

förslår!

Du Ring, som allt och intet innesluter, Nu är du skönast, nu då månen gjuter Sitt sken uppå ditt oförstörda grus; Ty Romas minne är som månens ljus, Det brinner än, och har i sekler brunnit — En återglans af Solen, som försvunnit.

IV. Till tre venner, som reste från Rom.

»Farväl! Farväl!« — så lyder menskans dom: Den skrifs med tårar: suckar den förklara. O! mycket bättre skulle menskan fara, Om på Farväl all jorden vore tom.

Hvart flyn J hän från Konstens helgedom, Från Söderns sol, den värmande, den klara? Kan något land på verldens charta vara, Dit man har lof att längta ifrån Rom? Blott Ett — det är: den dyra Fosterjorden; Ty fädrens land, om äfven högst i Norden, Är dock det skönsta Rom en dödlig har. Farväl! Farväl! jag eder flykt förlåter, Om blott jag visste, att J kommen åter, Och finnen mig på Tiberns stränder qvar.

V. Nyårsnatten 1828.

God natt, du gamla år! Sof tryggt och

roligt —

Om ock du ej på lagrar hvila får, Du slutar nu åtminstone förtroligt: Och då ditt hjerta sista slaget slår, En skål för gamla året må vi tömma; Hvad gammalt år må menniskan ej glömma!

God morgon, Nya år! Välkommen vare Du, Tidens yngste son! Vid nöjets bål Vi heise dig, men intet mer; vi spare, Till dess du tjenat tiden ut, din skål. Den må vi dricka nästa nyårsnatten, I vin. som detta, eller ock — i vatten.

Men nu en skål, vår bästa skål, för Värden! Hell! Albert Thorwaldsen! Paa tidens elf Går allt i ständig vexling — hela verlden Byts om; du varit, är och blir Du sjelf. Din far var Guden Thor vid Urdas floder, Och Greklands skönsta Grazie var din moder.

Och samma Kraft och samma Grazie stråla I dina bilder, som ej höggos blott. Dig lärde Grazien att med mejseln måla, Ett högre mål af dig Sculpturen fått; Förr var den kall, ur hårda marmorn skuren — Du gjort den varm, poetisk som naturen.

Ett godt nytt år för Dig! — Din vunna ära Af årens gång och skiften ej beror: Och Dn är trogen Konstens högsta lära: Din själ är öm, liksom din ära stor. Fastän din själ sin flygt mot höjden spänner, Du är på jorden glad, bland glada vänner.

Skål för den ungdomseld, som från din panna Så mäktigt strålar i din mandoms lif, Och brinner för det stora, sköna, sanna! Så rik på dagar, som på ära, blif! En skål för höga Norden, som dig födde, Der först, bland snön, ditt skaparsnille glödde! CARL JONAS LUDVIG ALMQVIST.

Hvis man nogensinde skulde savne et Bevis for den Paastand, at Genialitet og Samvittighed ikke ere nødte til at følges ad, saa behøver man blot at tye til denne Forfatters sørgelige Historie for at see Paastandens Rigtighed bekræftet; thi hvis nogen af de Forfattere, med hvilke vi her beskjæftige os, har været i Besiddelse af genial Begavelse, saa er det Almqvist, og hvis Nogen har forfejlet sin Vej paa det Forfærdeligste ved ikke at stille den i det Godes og Sandes Tjeneste, saa er det ogsaa ham.

Almqvist blev født den 28 November 1793. Om hans Barndom og første Ungdom er der ikke Meget at fortælle; han blev Student 1808, tog sin Embedsexamen 1815 og beklædte derefter en Plads i Kansliet. Herfra tog han 1823 sin Afsked for med nogle Venner at iværksætte den phantastiske Plan, som de yderste Conseqvenser af den göthiske Skoles Troesbekjendelse havde ført til, nemlig at træde udenfor det civiliserede Samfunds Skranker for at realisere Tanken om et sandere og mere i Fædrenes Aand levet Liv, bygget paa Naturtilstanden alene. Vennerne antoge Navnet •Manhemsförbundet« og droge op til Wermland for at begynde Livet forfra i dette Landskabs vilde Skove. Men den kolde Virkelighed svarede ikke ganske til den Phantasiens Varme, hvormed man havde omfattet denne Plan til et Liv, som kunde være Efterkommerne af de nordiske Forfædre værdigt. De Gamles Tarvelighed tog sig saa smukt ud i Sagaernes Fortællinger, men Grøden og Havrebrødet smagte derfor ikke deres mere forvænte Sønner bedre, især da man hverken Morgen, Middag eller Aften kunde bringe nogen Afvexling ind i denne ensformige Kost; det var herligt nok at læse om Jægerens frie Liv i Romancer og Sange, men det var ikke altid saa ganske let at træffe Vildtet med Kuglen, og Træthed og Kulde vare et sikrere Udbytte af Jagten end et Stykke i Tasken; det var smukt og kjækt, at man selv vilde pløje sin Ager, men af Arbejdet fik man Vabler i Hænderne og stive Fingre. Billedet af det frie og ubundne Liv, der havde vinket saa skjønt i Frastand, tog sig ikke fuldt saa godt ud nær ved, og Almqvist blev snart kjed af Sceneriet. Han vendte tilbage til Stockholm, blev 1827 Lector ved Carlberg og to Aar senere Rector i Hovedstaden. Han begyndte nu at udfolde en storartet Forfattervirksomhed. Først nedlagde han Udbyttet af sine Studier i mangfoldige forskjelligartede Skolebøger, men snart følte han sig hendragen mod en friere Production.Carl Jonas Ludvig Almqvist.

Sin vidunderlig rige, men utøjlede Phantasis Skikkelser førte han frem for Læseverdenen i en Cyclus Digtninge, der udkom under det fælles Navn »Törnrosens bok«, en Suite, der omfatter en Mængde enkelte Bind og endnu flere enkelte Digtningö i alle mulige Genrer, saa vel lyriske og episke som dramatiske, ja endog musikalske Arbejder, alle sammenfattede under Rammen af en Familiekreds , hvis Aftener tilbringes ved Fortælling og Oplæsning.

Det er kun faa af disse Poesier, man kan nægte sin Anerkjendelse, hvad enten man seer hen til Opfindsomheden, hvormed Stoffet er opfundet, eller til Formen, hvorunder det optræder, og dog ere begge Dele saa bizarre, at man studser ved det. Hvad Formen angaaer, da følger Almqvist kun sin egen Vilkaarlighed som Lov; han vælger til Dramaet lyriske Versformer, afbryder den episke Fortællen ved dramatiske Dialoger og hylder ogsaa i denne Side af sit Forfatterskab den Sætning, han har vedkjendt sig som sin Grundsætning: »Saaledes maler jeg, thi saaledes morer det mig at male.«

Værre er det, at denne Grundsætning leder ikke blot Formen, men ogsaa Tanken i Almqvists Digtning. Lige som han med et Ryk vilde rive sig ud af Sammenhængen med det borgerlige Liv og paa egen Haand grundlægge et nyt paa andre Love, saaledes vil ban ogsaa fra Grunden af selv construere de moralske Begreber ud af sin egen Tankes Opfattelse og vrager enhver traditionel Betragtningsmaade. Men da hans egen Personlighed ikke havde nogen stærk Rod i det Ethiske, saa ender denne hans Skepticisme med, at lian i sin Tvivlen og Forkasten forvirrer endog de simpleste moralske Begreber for sig selv og tillige søger at forvirre dem for Andre ved at bygge sine Skrifter over de Resultater, han er naaet til. Det vigtigste af disse Resultater er Overbevisningen om den enkelte Personligheds Berettigelse til at hævde sig selv uden Hensyn til Samfundets Fordringer, en Overbevisning, som han klarest og fyndigst har udtalt i Novellen »Det går an«, hvor Ægteskabet maa vige Pladsen for den frie Forbindelse mellem Månd og Kvinde i saa lang Tid, som de ere enige om at ville leve sammen.

Det »morede« Almqvist lige saa meget at fremstille denne sin Tankegang i sit mesterlige Sprog som at anstille andre bizarre Experimenter ved Opfindelsen af Emner, hvor hans rige Phantasi kunde lægge sig for Dagen. Hans bekjendteste Værker frembyde Exempler herpaa. I »Drottningens juvelsmycke« frembringer han den piqvante Virkning ved at stille en ung, ren og uskyldig, med Verden ganske ubekjendt elskværdig Hedningepige hen midt i Gustaf den Tredies fordærvede Hofliv. I »Ramido Marinesco« er det en Søn af Don Juan, der drager ud i Verden og vinder fire Kvinders Kjærlighed, som alle vise sig at være — hans Faders Døtre. I »Colombine« bliver en falden Kvinde ren gjennem sin Kjærlighed til en ung Månd, medens omvendt i »Signora Luna« en Helgen udvikler sig nedad til at blive Menneske. I »Isidorus af Tadmor« og »Marjam« polemiseres der mod Christendommens Undertrykkelse af det materielle Liv, og Apostlenes Inspiration fremstilles som overspændt Vanvid.

Tendensen i disse sidste Skrifter havde allerede vakt en Opposition mod Almqvist, der brød frem, efter at han i »Det går an« havde udtalt sin Dom over Samfundets Betragtningsmaade med Hensyn til Ægteskabet. En livlig litterair Strid udspandt sig paa samme Tid, som hans geistlige Foresatte opfordrede ham til at. klare sit Standpunct. Almqvist forsvarede sig med en

polemisk Kløgt, der vel kostede ham hans Stilling, men med det Samme skaffede ham en anden som Arbejder i den periodiske Presse. Her fortsatte han med stort Talent Apologien for sine samfundsopløsende Bestræbelser, indtil han en skjøn Dag i 1851 maatte forlade Sverig over Hals og Hoved som mistænkt for Falsk og Mord. I en Fiskerbaad slåp han ved Nattetid bort til Danmark i en Tilstand, som Fiskeren, der sejlede for ham, har betegnet træffende ved den Ytring: »Enten var den Månd ikke rigtig klog, eller ogsaa var han en stor Forbryder.«

Om der var noget Sandt i Anklagen for Mord, er aldrig blevet bevist; men Almqvists Grundsætninger vare saadanne, at han efter sit System ikke borde have bævet tilbage for at rydde en Månd bort, der stod i Vejen for ham, om det end er troligt nok, at han vilde have savnet Mod dertil. Han har aldrig søgt at rense sig for

Beskyldningen; ogsaa dette er forklarligt, thi, soin en Forfatter træffende har sagt, »han vil heller staae i Mindets Pantheon som en sublim Morder end som en gemen Reversforfalsker.« I Virkeligheden synes ogsaa Higen efter Berømmelse, selv en herostratisk, at have været en af Hoved-drivfjedrene for Almqvists Gjerning; han var af Naturen anlagt til at blive en Berømthed, og hans i qvantitativ Henseende forbavsende Virksomhed som Digter, Philosoph, Sprogmand, Mathematiker, Folkeskribent, Taler og Journalist vil sikre hans Navn mod Forglemmelse i den svenske Litteratur, selv om denne spredte Stræben mangler et fast Midtpunct, fordi han var, hvad han selv har kaldt sig, »et usammenhængende Fragment.«

Efter sin Flugt opholdt Almqvist sig i en Række af Aar i Amerika som Lærer under Navn af Professor Gustavi. Sine sidste Dage tilbragte han i Bremen, hvor han døde den 26 September 1866.

Ur »»Drottningens Juvelsmycke«.

Fredagsaftonen den betydelserika, olyckliga 16 Mars var inne, och hade redan hunnit nära klockan half 11 mot natten. Jag ber herr Hugo tänka sig Stockholms Operasalong inrättad för en lysande maskradbal. Den inre delen af salongen, som under theatraliska representationer utgör scenen, hade äfven nu på ömse sidor kulisser, och fonden upptogs af en förtrollande utsigt, en dekoration — ett mästerstycke af Deprez — ur den nyligen med så mycken glans gifna Oedipe. Emellan kulisserna gingo maskerade personer ut och in, till och ifrån dansen; hvarjehanda gångar ledde derifrån till enskilta rum och våningar i den vidlyftiga byggnaden. I synnerhet bör herr Hugo fästa sin uppmärksamhet vid tvenne kulisser

på venstra sidan ej långt ifrån nedersta oxögat. De föreställde, tror jag, drakens grotta i Kolchis, omgifven af rikt hängande löfverk och deribland en hög, kunglig cypress. Emellan dessa kulisser, förbi grottan, gick vägen till Foyern, der rafraichissementer af utsöktaste slag stodo tillreds för trötte dansande och masker, som arbetat sig varma i intressanta roler. Den öfriga delen af danssalen sträckte sig fram till första radens loger; ett provisoriskt golf var lagdt öfver amfiteatern, och man kunde gå ända fram till den kungliga stora logen. Det bländande skenet från tusen lampetter och ståtliga klädedrägter önskar jag att inbildningskraften isynnerhet hos de unge af mina åhörare måtte se så lifligt och grant, som det verkligen var. Dansmusik rullade i osynliga vågor öfverallt fram genom lampornas och dekorationernas skimmer: och, må jag tillägga, sjelfva den i svenska Historien förCarl Jonas Ludvig Almqvist.

denna förfärliga afton så ryktbare hoftrum-petaren Örnberg var en af medarbetarne i musiken.

Oaktadt en så hänförande prakt, leder likväl berättelsen oss nu icke in i sjelfva dans-salongen, utan vill, med en för muserna ej ovanlig nyck, att vi hellre skola trifvas i en af theaterbyggnadens talrika sidogångar i en del af huset, aflägsen från dansen. Gången går förbi flere smårum, inrättade för omklädningar, är ganska lång, och leder endast småningom genom krokvägar, far-stuar och trappor ner till dansrummet.

Gången är väl icke alldeles mörk, likväl endast svagt upplyst genom sparsamt skimrande lampetter. På afstånd höras döfva steg af en och annan vandrare, men ingen synes ännu.

Hastigt nalkas en ung, sirligt klädd, omaskerad person. I detsamma han i gången kommer förbi en liten sidodörr, öppnas den, och en man af högvuxen, ståtlig ställning, äfven omaskerad, träder ut.

»Herr Förste-hofstallmästare, sade den förre till den sednare med en bugning i hofvets manér, — jag kommer på befallning, meddelad genom Remy—«

Det är bra, min honnetta vän; Konungen väntar oss.

»Jag har ifrån kongl, slottet medfört flere af Hans Maj:ts kostymer; de befinnas i smårummen.«

Till exempel?

»Jag har hitfört Hans Maj:ts stora venetianska kappa af svart taft; item, Hans Maj : ts jacka af meleradt, grått silkes-stick-tyg — den jackan menar jag, som är fodrad med grått taft samt stoppad med bomull: item, Hans

Maj:ts escharp af samma slags silkes-sticktyg: item —«

Af masker och spanska hattar?

»Af spanska hattar och masker har jag varit i förlägenhet hvilka jag skulle taga, då jag ej fullt säkert vet, huru Hans Maj:t ämnar förkläda sig i afton; jag vet det så mycket mindre, som någon af hofvet har sagt — ja, herr baron och Förste-hofstallmästare! — någon hviskar, att Hans Maj:t skulle vara orolig, och ej ämna sig ner i redoute-salen — besynnerliga rykten — Hans Maj:t skall i nåder blifvit varnad genom en biljett?«

Ingen politik, min honnetta vän; vi hafva vårt att sköta.

»Vi hafve så, herr Baron.«

Konungen är aldrig orolig, Pollet. Han är här, och går säkert ned i dans-

salongen. Kostym? jag tror Hans Maj:t tar sin svarta domino.

»Biljetten skulle dock hafva antydt saker af den allrafarligaste natur.«

Och som Hans Maj:t så litet vårdade, att han lemnade den efter sig på bordet till öppet åskådande. och genast tog sitt parti bestämdt att vara här i afton.

»Beundransvärda mod! Det har smak af samma höga sinne, som då Hans Maj:t obekymrad och lätt igenkänd lade sig att hvila på öppna fältet i skotthåll för Fredrikshamns kanoner, och —«

Hvad under? vi tala ju om Konungen i Sverige?

Under samtalet hade de begge gått framåt och försvunno nu i den krökta gången.

Här började efter en stund bli folk-rikare; masker gingo bortåt, och masker kommo. Många sanna fysiognomier visade sig äfven, som buro sina masker i händerna, drogo djupa andetag, återheintade frisk luft, svuro , logo , talade modersmålet, fingrade på hår och knätofsar, dammade sina damaskor och voro i allt sig sjelfve.

Men ibland alla fästes vår uppmärksamhet uteslutande vid en hvitklädd Fruntimmersgestalt i en vinkel, som gången på ett ställe bildar. Hennes rol måste vara att spela novice, eller kanske redan nunna. En mörkblå, skir slöja doftar som en sky af sorg öfver hennes hufvud, doftar ned öfver axlarne och bröstet; men hon höjer den stundom upp, som för att efterse föremål , dem hon i verlden ännu ej förmår att glömma. När hon höjer den mörkblå voilen med sin venstra hand , varseblifva vi — om det är mask eller ansigte, kunna vi ej se så långt bort i den dunkla gången — men blekt eller hvitt, så hvitt nästan som gips ser det ut under hårfästet.

Hastigt hörs ett vildt, länge uthållet skratt på afstånd någonstädes i husets labyrinter, och ett doft echo deraf hinner som en efterdyning in i vår gång. Nunnan i vinkeln vrider sig dervid hastigt åt venster, men utan att lemna sin plats. Flere salfvor af den förnyade munterheten låta förmärka sig, småningom kommer en del af bullret närmare, flere personer springa förbi med ifver och häftighet. En och annan hviskar; i mångas ansigten syns förtjusning och undran : leende och glädje nästan i allas.

I ögonblicket sväfvar — liksom att fly undan de öfriges giriga blickar — en figur snabbt fram, mera likt ett lätt moln, än

en menniska. Knappt röra hennes små gula saffiansskor golfvet i gången. Af mörkröda silkesstrumpor syns likväl ej så litet, ty till hennes drägt hör en kort kjortel, fladdrande i orangegula veck. Lifvet är så smärt, att under gestaltens häftiga rörelse varseblifs deraf alldeles ingenting: men något bländande och mjellhvitt af längre skepnad, som på ett eget, fritt och naivt sätt skymtar framåt i gången, kan troligen ej vara annat än figurens tvenne armar, höljda i finaste linong eller kanske hvitt hollandslärft. Hon är redan förbi; men ifrån spetsen på kammen i nacken fladdrar en lång, genomskinlig, grön — ja, hvad skola vi kalla det? — voile skulle det väl betyda, ämnad att falla ned öfver hufvudet och ansigtet, men hade förmodligen under rörelsen blifvit kastad

bakåt, och flög nu graciöst i luften efter den bortskyndande, likt en dimma. Ifrån en ljuslampett, förbi hvilken hon kom, sprang hastigt en eldglans midt igenom det gröna floret, och det syntes genomväfdt af guldstrimmor.

Just i nichen under denna lampett stod den förut omtalade gestalten i Nunn-kosty-men. »Jesus! det är då åter min syster!« utbrast hon, när den okända i orangekjorteln for förbi; — »huru, o Gud, har Adolfine blifvit så förvånande smärt? ja smärtare än nånsin — så smärt hon också är —«

Amanda (att hon var nunnan i nichen förstår herr Hugo längesen) tystnade tvert i sin betraktelse, ocli drog sig darrande än djupare in i vinkeln, då hon märkte tvenne maskerade karlfigurer med hastiga åtbörder nalkas ifrån samma håll, som den springande feen kommit. Riktningen af deras gång och ifvern af deras gester visade, att de utan tvifvel sökte henne i gula kläd-ningen. — Den ena af de tvenne personerna höll den andra vårdslöst underarmen, stödde sig förnämt deremot och bemödade sig att hastigt komma fram. Amanda mätte honom med giriga och förskräckta ögon: »Svart kappa, svart domino, samma — ja det är han! — spansk hatt med stora bräm — men hvilket escharp? af grått, meleradt silkes-sticktyg? himmel! det är icke numera mitt escharp han nånsin efterfrågar att bära . . och (fortfor hon i sina tankar) hvilken högvuxen person stöder sig Ferdinand emot? någon af hans förledare, kanske Ribbing,

eller.....

De tvenne voro just nu komna intill henne.

»Skynda Essen! (sade han,som Amanda i tankarne tillbad som sin Ferdinand, sitt väsendes regent) dit bort var det som gröna floret skymtade.«

Vid dessa halft uttalade ord af sin älskade mask, kunde Amanda ej längre dröja i nichen. Hon följde efter så fort hennes förskräckelse tillät. Samma mask fortfor att tala till sin högvuxne följeslagare:

»Voilà Essen — une Comedienne de la pius parfaite ironie! d'une svelte divine . . . Mademoiselle Stading kallar jag ett intet emot denna figur.«

Amandas fot darrade: den yttersta fliken af den venetianska kappan, som sväfvade efter hennes högt älskade mask, nådde hennes händer, hon förde den till sin mun och kysste den. Men sällan förmådde hennes staplande steg följa de tvenne fortskyndande så nära: hon hörde maskens ord oredigа och brutna:

»Såg du, Essen, der glimmade längst fram något rödt; par Dieu, en af den fiera flickans strumpor. En Silf för Bellmans eller Kellgrens pensel! — hvilkendera afgöre vi ej — men hon är finare, luftigare, mera graciös än sjelfva Lydia — och fullt ut så jordisk som Ulla Winblad.«

Jag vågar tro (afbröt masken-följeslagaren) , att det röda gnistrar högre upp; aldrig voro Tartarens gångar så mörka som här. Nej, det är icke vid hennes fötter, det är på hufvudet det röda glimmar.

»Ah! det är på hennes hårsmycke, Essen, hvilken panna? fort, fort, annars försvinner hon.«

Amanda kunde ej mer: »Grymma, grymma — hviskade hon — sjelfva hårsmycket hade du lånat, Adolfine, lånat af mig! med det drager du honom nu till dig — drager . . o Gud i himlen!« — Nunn-gestalten sjönk tynande emot muren i gången. Hon kom icke längre.

De andra fortforo emellertid att gå längre fram.

»Förgäfves!« sade samma mask som sist, »vi stanna här, hon är nu borta: nere i redoutsalen skola vi sedan nog återfinna henne! jag går icke ifrån detta hus i qväll, Essen; jag skall ännu se henne en gång. Det röda är nu svart, vi se intet mer. Äfven när jag blundar står det röda för mig, ej olikt en purpurblixt ur afgrunden. Jag skall berätta det för Deprez, han skall afmåla det för Eurydice. — Narraktigt, tala om det för ingen, Essen, vi hafva våra imaginationer —«Carl Jonas Ludvig Almqvist.

189

Ers Majestät!

»Pauvre dame brune! elie avait la mine bien douce pourtant, sans affectation, sans färde, mais bien melancolique.«

Så stora glänsande ögon ser man sällan.

»Innan hon flydde, när vi först träffade henne, när jag röck voilen upp öfver hennes ansigte, trodde jag mig först se en mask, vackrare än någon natur kan härma.«

Sällan ses en verklighet sådan.

»Och hon flydde oss med en förskräckelse; så naiv, att den icke liknade en tillgjord rädsla, intet coquetteri, Essén.«

Så syntes det, men var kanske höjden

deraf.

»Pauvre belle dame, hon blir en triumf för theatern. Hans Henrik, narraktigt — nämn det för ingen; vi hafva en imagination.«

Sire!

»Detta barn är af obscure race. Hennes taille, hennes façon är gai, men ändå, si vous voulez, sombre; ja, noire. Jag såg på hennes händer innan hon förskräcktes för oss och sprang, jag såg på hennes kinder och mun — hon hör icke till de bättre klasserna.«

På en maskrad intränga folk af alla karakterer.

»Det röda står ännu för våra ögon, när vi blunde. Grand'chose! men det ville vi säga — Vi vilje göra en gerning i afton, som M:r Armfelt skall skratta åt i alla sina dar (och vi skole fournera oss sjelfve skratt deråt framdeles, frukte vi). Men nu — prenez-garde, M:r Essen — yppa oss för ingen, men gör som vi befalle.«

De voro komne på en plats, der ingen menniska mer omkring dem syntes. Öfverste-hofstallmästaren baron Hans Henrik v. Essen stod i ädel och skön, men vördnadsfullt böjd gestalt inför konung Gustaf III, som yttrade:

»Entendez-bien, mon arni; detta barn från mobben skall eftersökas för theatern, kanske är hon redan uppfiskad, ehuru jag ej sett henne der. Du skall hindra och afböja det. Ej Armfelt, ej Debesche, ej Aminoff får se henne; jag vill det ej.«

Hvad befaller då Ers Maj:t, att med henne skall göras?

»Pauvre åme, douce & jolie ! — hvad vill Konungen, att med henne skall göras? Essen frågar och Konungen svarar: vi vete ej. — Men hvad vi icke vilje med henne skola ske, det vete vi. Det är vår vilja, Essen, att hon ej blir 1'enfant perdu du theatre, icke chose perdue, voyez vous.

Enfin, c'est un affaire bien etrange d'etre perdu! — Aller se perdre! ah c'est immense, horrible, effroyable — n'est-ce-pas? Aller se perdre! grand Dieu.«

Min konung!

»Vi stå här ensamme, fortfor Gustaf III, ingen hör, ingen ser oss, ingen vet häraf. Sauver une fille, c'est un affaire bien ridi-cule pour un Roi, n'est-ce-pas? — — Que croyez-vous en? Essen skall ej yppa oss, Armfelt får icke le öfver oss. Essen är adelsman, gif mig parole.«

Ers Maj:t, tag min parole!

»Dunkla öde, hvad har jag med denna flicka att göra? — Chose sombre et perdue, que cette dame! — chose leste et charmante pourtant! — Ja, Essen, om det till exempel vore den sista handling under hela min regering — — ordspråket säger, att menniskans sista skall vara en inconsequence — jag skulle ändå ej ångra den. Essen skall hafva ett öga — vi vilje ej hafva det sjelf

— skall låta någon tänka på henne, låta någon af bourgeoisie — någon pålitlig se-henne till godo, utan att det

skall komma som en nåd från oss. Point de malice, monsieur, pas de mystification. Vraiment, c'est notre tout-de-bon, notre bon plaisir — jag önskar henne samma slut som mig sjelf.«

Grupper af gående på långt håll hördes, och en stark stöt, lik en fanfare af blås-instrumenter, ljöd från danssalongen med ett jubel, som genomträngde hela huset. »Mitt goda folk roar sig, kom Essen, jag vill gå ned. Folkets glädje det är en konungs element — Quelle misère, anonymen och hans biljett! Jag känner, att de älska mig alla, hvad fara för en konung som iag?«

Blott några illasinnade af adeln kanske

— minnen frän Gefle —

Konungen vände sig hastigt till sin följeslagare. »Essen, du är af adel — sådan blod älskar och ärar jag. Jag är sjelf af Wasa-hus, och vet hvad det är, att en sådan vara. Vore all Sveriges adel som du, Essen, då skulle jag icke hafva krossat henne, och hon skulle älska mig, såsom du gör. Kom låt oss le öfver denna vårt Sveriges ännu återstående misère. Snart skall sista stöten drabba den. Vi gå ned.«

En annan sida af den halfupplysta gången. Först två masker, tigande, mätande hvarann ifrån hufvud till fot. »Tvära stöflar . . godt.« Den ena nickar åt den andra.

— Derefter tre masker till, tigande, mätande de förra och hvarann från hufvud till190

fot. »Tvära stöflar . . bra.« — Derpå fem masker till, tigande, mätande de förra och hvarann från hufvud till fot. »Tvära stöflar . . riktigt.« — »Ingen främling här? Vi alla, män af adel?« Tio hufvuden nickade vid denna fråga mot hvarann.

»Kungen skulle vara härborta i gången — «

»Vi omringa honom.«

»Men han är icke här.«

»Men han skulle gå här.«

»Men han är borta! — Fä se der framme bakom hörnet —«

»Nej — fins icke!«

»Det är hans eviga och fördömda kungslycka, det är nu fjerde gången han är borta ifrån der han skulle vara.«

»Men femte gången skall han råkas.«

»I afton skall det vara sista gången han är borta ifrån der han skulle vara.«

»Hvad drägt bär han?«

»Det vet jag — «

»Hvad tecken?«

»Jag klappar honom på axeln.«

»Hvem har vapnet?«

»Mannen.«

»Hvad är vapnet?«

»Pistol med rännkula och knif med hulling. Jag såg på när hullingen filades.«

»Hvar är mannen?«

»Han skulle vara härborta i gången.»

»Vi omringa honom i triumf.«

»Men, han är icke här.«

»Men ban skulle gå här.«

»Men han är borta! — Få se der framme bakom hörnet —«

»Nej — fins icke!«

»Det är hans eviga och fördömda otur; det är nu andra gången han icke är, der han egentligen borde vara.«

»Men tredje gången skall han råka

rätt.«

»Hvad drägt bär Mannen?«

»Rund hatt, hvit ansigtsmask, svartklädd sedan från topp till tå, som iag.«

»Som jag.«

»Som jag.«

»Som jag.«

»Som jag.«

»Men här stå vi, utan både kungen och mannen.«

»De hafva sjelfve sökt upp hvarann utan oss? rätt så.«

»Kungen sökt mannen?«

»Nej, mannen har sökt kungen.«

»Utan oss ? rätt så.«

»Utan oss? rätt bra.«

»Utan oss? så mycket bättre. Då ser ingen af oss gerningen, då vet ingen gerningen. Men gerningen bär frukter — dem hemta vi.«

»Ännu skall Sverige hafva Adel!«

»Men det andra måste ske genast, så fort det första har skett.«

»Hvilket andra?«

»Regements-förändring.«

»Sch! intet Namn.«

»Rätt så; men Adel skall åter ega Rösten i riket; hvilken bäst vet, bäst vill, bäst kan. Pack skall bli pack igen.«

»Packets kung till pockers!«

»Ingen säkerhet mer sedan Säkerhets-acten!«

»Hota första riksståndet med vapen!«

»Bränvin öfver allt landet.«

»Ömkligt krig vid gränsen.«

»Sålda pastorater.«

»Schröderheim — Armfelt — fy — fy.«

»Bort! bort med Honom sjelf och sedan Förändring.«

»Men det kan ingen af oss utföra. Det skall Gubben göra.«

»Genast, så fort fallet skett för kula eller knif — genast skall då det andra ske, ty dröjes dermed, så tar en annan tömmarne — hertigen —• «

»Tyst — inga påpekningar.«

»Det är nödigt att saken lyckas på fläck. Det bör skaffas en chirurgus, som under sken af förbindning och tjenstfårdig-het gör såret värre, djupt, ohjelpligt, dödande inom qvarten. Chirurgus är der nere.»

»Äh — Mannen gör sin sak ensam, behöfs ej.«

»Genast efter fallet bör bud gå till Gubben; hvem går?«

»Jag går till Pechlin.«

»Sch! Sch! intet namn.«

»Jag går, säger jag-.«

»Kungen — Mannen — Gubben, det är de tre sakerna.«

»Och vi?«

»Vi äro hufvudsaken.«

»Hvad böra vi nu vidare göra?«

»Ingenting.«

»Ingenting alls?«

»Nej — ty Mannen gör saken med Kungen, och Gubben gör saken med Regementsförändringen. (i

»Sch! Sch!«

»Men något borde Vi göra.«

»Vi skola gå ned och se i danssalongen.«Carl Jonas Ludvig Almqvist.

191

TJr „Colombine".

Skåne. Ett litet Lus vid stora landsvägen. Inne i ett rum.

Colombine (ensam). Han är ute! han står vid sin vagn — de betsla åter upp hästarne — sköna manar! — Huru länge skall hans förvillelse räcka? Hjerta! — o hjerta! — Han har lemnat, öfvergifvit, försmått sin stora, präktiga slägt och ett så vackert umgänge, för hvad? för — himmel! — för mig. Slå af stolt glädje, o du mitt bröst! — Ovärdiga — — Men ett värde skall jag hafva ändå, ja, jag skall hafva ett. Han skall få veta allt, han skall lära känna mig i grund; så här går det ej an; det går icke an. Vi måste vara långt borta, vi hafva rest länge, fyra dagar, hvar kunna vi vara? i hvilken landsort? Var det icke genom Nortull vi foro ut ur Stockholm? jag tyckte så. Kanske; ja kanske. Se — det är så, att när en yngling, en förnäm yngling, som Herr Fredrik, reser i täckvagn med en flicka — en flicka, som jag — då måste vagnsfönstren vara väl tillslutna. Dock lät han det mörka fängelset ej räcka längre än genom staden, och den första halftinmien derutanför. Sedan, hvilken luft har jag icke fritt fått andas! hvilken täck sommar! hvad det är roligt att åka! Men ach — det går ej an — det går ej an —

Fredrik (inkommer). Nu, Colombine, är det färdigt igen. En gudomlig eftermiddag! Hästarne hafva pustat och vattnats.

Colombine. Måste vi resa genast? Stanna litet härinne.

Fredrik. Är du då emot, att vi resa?

Colombine. Hvart skola vi? hvart? hvar skola vi sluta? hur —

Fredrik. Dina ögon glimma, Colombine; men likväl ej så, som jag önskar. De hafva en fin, men mörk teint, såsom luften, när himmelen ämnar sig till vår-regn. Hvarföre så?

Colombine. Förlåt mina ögon; jag skall icke gråta, efter det icke fägnar Er, herr Fredrik.

Fredrik. Herr Fredrik? skulle icke detta vara aflagdt oss emellan?

Colombine. Förlåt min mun!

Fredrik. Icke förr, än den lär sig att säga något bättre, än herr Fredrik. Hvad var det, du lofvade mig?

Colombine. Jag är icke den, som Ni — som du anser mig för — herr Fredrik, det går icke an — Fredrik! det går omöjligt —

Fredrik. Hvad går icke an?

Colombine. Denna resa. Hör mig, dröj här inne en liten stund först, innan vi gå ut till vagnen. Bästa, ädla Fredrik

— jag har inga ord —

Fredrik. Sätt dig, och var mindre upprörd, Colombine. Hvilar någon stor och ännu för mig okänd hemlighet på ditt hjerta, så tala om den utan fruktan. Vi äro ostörde och ensamme. Hvad är det, skönaste flicka? Colombine, förskräck mig ej!

Colombine. Kalla mig icke Colombine. Säg Lotta

Fredrik. Heter du då icke Colombine?

Colombine. Jo, jag heter så. Ja

— jag heter så!

Fredrik. Då —

Colombine. När jag drömmer, tycker jag, att jag kallas Lotta. Jag ville drömma nu, när jag är hos dig, Fredrik.

Fredrik. Drömma? o nej. Var vaken hos mig, var säll och glad. Ljufva lockar!

Colombine. Jag är icke den — ach, icke den, Ni håller mig för.

Fredrik. Colombine eller Lotta — hvad gör det till saken? Men tala; hvad ville du tala om? önskar du något? din önskan är min himmel.

Colombine. Res hem! res hem! Ni har öfvergifvit en stor, en vacker slägt. Ni — Du har öfvergifvit en ädel, en dygdig flicka — o Fredrik — och för hvad ? för hvem? af nåd, låt mig icke utsäga för hvem! . . Men res hem, och låt mig —

Fredrik. Säg ut — hvad skulle jag låta dig?

Colombine. Låt det förlorade fälla, min herre. Det är icke bättre värdt.

Fredrik. Grymma skämt! Du förlorad? Och jag? hvad jag har öfvergifvit? Du känner icke hvad det är, som jag har lemnat: detta usla, tomma, ömkliga, eländiga, som endast bär namnet af heder, utan att vara —

Colombine. Men jag, Fredrik, jag hvarken bär namn deraf, ej heller är. O, lär känna mig, lär känna mig rätt i grund, och återkom från denna farliga förvillelse om mig. Tänk på en förlorad — en lastens

— Vissna och dö, mina ord!

Fredrik. Sköna läppar, Ni har likväl läst så mycket, Ni har fått så mycken192

uppfostran, att Ni borde tala bättre om den, som eger Er.

Colombine. Uppfostran? Visor — några romaner — modejournaler — hos S*

— hos R* — hos — hos fru B* —

Fredrik. Besynnerliga ton i sådana ord . . . Nåväl, hvad är nu hela din mening?

Colombine Min bela mening — mening? Min herre, jo, det är min mening, att Ni är mycket bedragen om mig, dock ej så mycket af mig, som icke mest af Er sjelf. Ni har öfvergifvit högsinta menniskor och en aktningsvärd krets, derför, att den endast egde skendygder, såsom Ni så ofta försäkrat mig. Kanske hade den endast sådana . . skendygder . . sken . . . . oh! det är dock något litet . . litet af det, som jag eger intet utaf; litet af det, som glimmar så för mig på afstånd . . långt, så långt, oändligt borta — dit kommer aldrig jag —

Fredrik. Grymma flicka, när skall du upphöra att vara så hård?

Colombine. Du skall höra på hvad jag menar — du har lemnat och rest ifrån din förlofvade!

Fredrik. Hon var aldrig min förlofvade. Det kom aldrig — tack, min Gud!

— så långt.

Colombine. Du lemnade en aktningsvärd qvinna — o , om du viste och förstod, Fredrik! — du skall veta, en aktningsvärd qvinna — det är någonting. — Nej Fredrik, tyst! tyst! och hör på mig! — aktningsvärd? — aktningsvärd! — du har en gång sett, en gång funnit, en gång haft en sådan qvinna — och du kunde lemna henne? olycklige! hvar tror du dig kunna finna henne igen? och du har kunnat resa bort ifrån henne? — Och jag, som aldrig har sett en sådan, jag, som ville gifva mitt lif för att få betrakta en sådan qvinna, och skåda hur hon ser ut; falla till hennes fötter, och lära mig — lära mig blott det, om jag kunde — lära mig, huru hon håller sina händer? Håller hon dem så här? eller så här? Nej — bort — sådana händer, som mina, kunna aldrig hållas väl — stackars finger, Er hjelper ingen fason.

Fredrik. Låt mig kyssa deras spetsar, det skall hjelpa dem.

Colombine. Nej tyst, tyst, och hör mig — tro icke dig sjelf, då du säger, att jag bedrager mig om mig sjelf, eller att jag är hård. Jag är icke, såsom du säger, blott till ytan . . . Nej, äfven i grunden är jag . . o Gud! Du har icke i mig funnit det verkliga, som andra hade blott till

skenet! Hos mig fins det hvarken till sken eller verklighet! Hvarken till yta eller djup ! hvarken i ansigtet eller i hjertat! O — hvarföre bär jag så vackra sidenkläder — Fredrik — Fredrik — Fredrik —

Fredrik. Olyckliga, englalika Colombine, jag behöfver endast några få ord för att vederlägga dig. Låt oss tala ännu mer rätt fram med hvarann, och svara mig på några frågor. Om du skulle vara eller hafva varit så i ditt hjertas innersta tycken

— om du skulle hafva varit lik alla de öfriga derborta, derifrån du flydde med mig

— kan du då förklara, huru jag en enda sekund skulle hafva kunnat fästa ett tycke, äfven det obetydligaste tycke vid dig?

Colombine. Jag hade vackra lockar, herr Fredrik.

Fredrik. Och vackra händer, icke så?

Colombine. Se icke på mina händer, och icke på mina lockar — ach — de hafva stundom varit utslagna, då voro de icke vackra,

Fredrik. Ännu en fråga, Colombine; en fråga, som fordrar den största uppriktighet, och hvars besvarande skall upplysa hela vårt ämne. Hvarföre följde du med mig? hvad nöje kunde du finna af min person? — har jag sagt ett enda ord, har du hört af mig den minsta andedrägt ur atmosferen derborta? Nej, du har icke hört det, och likväl lyssnade du på mig; du hörde länge, ofta, gerna. Du bedrog alla fru B:s planer; hvarföre gjorde du det? Hur kom det till, Colombine, att du kunde hafva tycke för sådana ord, som mina?

Colombine. Det var nytt för mig

— så hade jag aldrig hört någon tala — det var outsäjligt — så alldeles nytt —

Fredrik. Nytt? endast derföre, att det var nytt? — Så länge, så tyst, så uppmärksamt, med så klappande hjerta och så klara ögonkast lyssnar icke en flicka, af fru B: s slag, på ord af den mening, som jag talade till dig.

Colombine. Du känner oss ej —

Fredrik, Fy, säg icke oss. Du är icke en af dem.

Colombine. Misskän oss icke —vi få aldrig höra något vackert.

Fredrik. Bort med oss, säger jag

— vid Gud!

Colombine. Vi voro ju tre, då du gick förbi oss i alleerna på Carl XIII: s plats, den der aftonen. Månen glänste och klockan slog half tolf i Jakobs torn — ach, det var mitt lifs allraförsta afton! —Carl Jonas Ludvig Almqvist.

när du skulle gå förbi oss andra gången, stannade du hos oss tre.

Fredrik. Förbannade ord! säg icke oss ännu en gång! blott ögonen i ett ansigte var det jag stannade att se. De öfriga — vid Gud! — det var icke dem, jag följde hem! — icke dem —

Colombine. Misskän dem icke så, Fredrik — icke alla — min Gud , de förtjena en mildare dom.

Fredrik. Jag talar icke om dem, säger jag. Jag eger blott sinne och tanke för en.

Colombine. Tro icke mig så väl, herr Fredrik. Res hem, res genast! vakna upp ur denna grymma förvillelse om mig. Ach, res nu— det är bättre nu, än sedan. Hvad skulle det blifva af mig, om jag icke nu vore fullt uppriktig, utan bedrog

— och du en dag framdeles sjelf vaknade

— om du fann mig ovärdig — då! då! den stunden vågar jag icke tänka. Derföre, res nu!

Fredrik. Nu är det endast du, som finner dig ovärdig; men du skall snart upphöra med detta misstag, äfven du. Du har ännu icke besvarat min sista fråga; icke svarat, hvarföre — om du varit lika förkastlig, som de öfriga — du kunde finna behag i att höra mig? följa mig?

Colombine. Låt mig icke säga, hvaraf det kom; ty jag är ovärdig, att uttala hvad jag tänker.

Fredrik. Himmelska uppsyn. Hvad är du ovärdig att uttala?

Colombine. Att uttala, hvarföre jag hörde på^ dig — du, som bland oss alla valde mig ensam att tala till.

Fredrik. Oss alla? bruka ej detta uttryck, Colombine. Du är Colombine, och är såsom ingen annan.

Colombine. Men så förkastlig skall jag aldrig bli, att jag tillåter mig . . utsäga, hvarföre jag lyssnade och hörde så länge, så varmt, så outsäjligt på . . dig! (O, nu går detta ord lätt att säga) . . hvarföre jag glömde allt der hemma —

Fredrik. Hemma? säg icke så — der var du aldrig hemma.

Colombine. Hvarföre jag glömde allt för din skull, hvarföre min själ lyfte sig som med nya, okända vingar vid dina ord —

Fredrik. Jag vet hvad det är, du icke anser dig vård att få uttala. Detta heliga hvar] orel Men, Colombine, äfven häri gör du dig orätt. Det var icke derföre , att du älskade mig (förlåt — sade

jag ut ordet rätt?) — det var icke derföre blott; nej, icke för min person. Den rena, enkla stämman af dygdens himmelska ton behöfde blott låta höra den obetydligaste klang i ditt väsen, och genast märkte du den midt igenom den högljudda concerten af alla förströelsers och lasters charivari omkring dig. Du lyssnade — du följde

— och derföre säger också jag om dig, att du er sant dygdig i väsendets grund. Du just är, hvad så många i den öfriga verlden endast heta.

Colombine. Jag? för det? hvem skulle icke höra, när du talar? hvem icke följa, när du går? Icke är jag dygdig för det, Fredrik; då skulle alla flickor i verlden vara så, ty alla skulle med förtjusning-lyssna på dig. (Fast vi — vi voro icke bättre folk!)

Fredrik. Alla lyssna? — nej,visst icke.

Colombine. Din ädla brud —

Fredrik. Gudskelof, hon blef det ej.

Colombine. Din ädla brud — nej, låt mig tala — månne icke hon lyssnade och hörde på dig gerna? Mycket gerna hörde hon på dig, när du talade om dygd, om kyskhet, om himmelriket, om G —

Fredrik. Du marterar mig förskräckligt med denna brud. Så vet då — ja, förlåt min häftighet, min värme och mina ögonkast — jag borde minnas, att du ej sett dessa cirklar, som utgjort mitt hem; jag borde komma ihåg, att du ej känt ett doft ur dygdens boningar. Ah . . de som äro så stolta, för att de ega i behåll hvad ingen har velat hafva! — Colombine vet! hos min mor, hos Emilie, hos alla är det så dygdigt, så rent, att om dygd och renhet kan ingen der öppna sin mun, emedan det skulle vara oanständigt. Om Gud och himmelriket är det väl tillåtet alt tänka — äfven att, med iakttagande af en viss bien-seance i orden, tala derom — men alltid likväl med vilkor, att talande och åhörande förhålla sig som chinesiska dockor derunder.

Colombine. Jag förstår dig ej.

Fredrik. Och skall, som jag hoppas, aldrig begripa det.

Colombine. Chinesiska dockor? af postlin?

Fredrik. Nej, gunås, af kött och med menniskoblod. Dock bjuda de till att vara af postlin. — Har du icke sett postlins-dockor? jo visst. En chinesisk docka är en figur, som rör hufvudet åt alla håll, under det hela varelsen för öfrigt är fullkomligt stilla. Så är det också i de der194

kretsarne tillåtet och öfligt, att med hufvudet i alla direktioner, i resonnemanger åt alla håll, umgås med Gud, med himmelriket och de skönaste ämnen, allenast hela den öfriga varelsen är på sin vakt och förhåller sig chinesiskt derunder: fortfar i orubbadt skick, i välbehagligt stillastående. Men, låt oss lemna denna ömklighet. Jag har öfvergifvit min mors och hela den soi-disant städade, soi-disant dygdiga, soi-disant ädelmodiga, soi-disant förträffliga verldens chi-nesiska liemvister — — O Colombine, onv du viste hvad jag längtar efter Christendom.

Colombine. Och du reser likväl med mig?

Fredrik. Försmå icke mig, och försmå ej dig sjelf. Jag vet, att du är en synderska.

Colombine. Gud ske lof, för detta ord; nu är du på sanningens väg.

Fredrik. Lofvar du nu, att aldrig mer säga herr Fredrik?

Colombine. Men —nej! — det går ändå icke an, vi måste skiljas. Ty du, du Fredrik, du har dock aldrig varit det jag är och har varit!

Fredrik. Har jag aldrig varit — store Gud! skulle detta skilja oss åt —

Colombine. Du, min Fredrik, har aldrig varit en syndare.

Fredrik. Men Gud skall ändå förbarma sig öfver mig! Guds nåd skall ändå sänka sig ned till mig, fast jag känner, att jag icke så i ödmjukhet och själens skönhet kan knäböja, som den, öfver hvilken den heliga Aposteln sade, att der synden öfverflödar, der öfverflödar nåden ännu mer. Jag hoppas och tror, att ändå skall Christus förbarma sig öfver mig!

Colombine. Fast du icke är en syndare? jag förstår dig icke rätt — sätter du Christi nåd i fråga derföre? derföre, att du icke är en så stor syndare, som j . .

Fredrik. Colombine, det var allenast

ett kort ögonblick; men jag sätter den icke mer i fråga, ty jeg har synd och ömklighet i fullt mått. Mina så kallade fullkomligheter— just se der mina uselheter! Det är öfver dem, som jag behöfver och hoppas Guds oändliga, öfverflödande nåd, lika mycket som du öfver —

Colombine. O Fredrik — Fredrik — hvad jag älskar dig!

Fredrik. Vågade du att nu tala ut — Colombine. Ty nu kom en stråle i min själ, liksom att jag vågade anse oss — kanske — som jemlikar — likväl endast hos Gud — min Fredrik — der kunna vi kanske, om det är möjligt, blifva som jemlikar. Men icke på jorden. Ständigt här är jag den förlorade — den förskräckligt förlorade — litet luft! — luft! — låt oss gå ut — om det är möjligt — bort, förbi vagnen, Fredrik! — Jag ser genom fönstret derute en gångstig, som går ifrån stora vägen, uppåt i gräset, på andra sidan om gärdsgården der. — Ah, men det är sant — Fredrik T* kan icke gå vid min sida i hagen bortom gärdsgården — hans folk skulle stå vid vagnen och förundras deröfver — det passar ej, det går ej an — Fredrik. Colombine! Colombine. I vagnen kunde vi åka tillsammans, det kunde gå an. En herre

kan färdas i samma åkdon med......

med sina tjenare, sina tjenarinnor. Sitter icke hans kusk på kusksätet, och bärs af samma fjedrar, gungas af samma fjedrar, som hans herre? men . . . luft! luft!

Fredrik. Hvilka griller? hvilka tankar, Colombine?

Colombine. En gruflig smärta trycker mitt bröst. O, hvad jag gerna skulle vilja gå. Jag måste hafva åkit för mycket? jag är icke van att åka så länge, så mycket — Fredrik. Försmå icke denna hand, Colombine; kom, vi skola gå dit bort i lunden. Vagnen kan vänta. STEEN STEENSEN BLICHER.

Midt i den jydske Natur, hvis ejendommelige Træk baade i og udenfor Mennesket Blicher har skildret i saa sande og maleriske Billeder som ingen dansk Digter før eller efter ham, stod hans Barndomshjem, en Præstegaard i Nærheden af Viborg, hvor han blev født den 11 October 1782 af en Moder, der førte sin Æts Udspring helt ned til Skjalm Hvide. Faderen var en streng Orthodox, bekjendt soin theologisk og topographisk Forfatter; han forestod selv sin Søns Undervisning, indtil denne i sit femtende Aar kom ind i en Latinskole, hvorfra han sytten Aar gammel dimitteredes til Universitetet.

Blicher udmærkede sig ikke som Barn ved noget hurtigt Nemme; hans Sjæleevner, især hans Hukommelse, udviklede sig kun langsomt, og i legemlige Kræfter stod han tilbage for de fleste af sine Jevnaldrende. Han var kommen næsten dødfødt til Verden og var fra sin spæde Alder af mere end en Gang udsat for at maatte forlade den igjen, snart paa Grund af de mange Livsfarer, der truede ham under hele hans Tilværelse, snart som et Bytte for de Børnesygdomme, han maatte gjennemgaae. Dog rettede han sig betydeligt i sin Opvæxt og var, da han blev Student, ret stærk og kraftig. Da paadrog han sig et Par Aar efter ved uforsigtig Badning en stærk Forkjølelse, der snart antog Characteren af en saa hurtigt fremadskridende Brystsyge, at han neppe kunde gaae over Gulvet og blev opgiven af Lægerne som uhelbredelig. Da Lægerne ikke længer kunde hjælpe ham, besluttede Blicher at hjælpe sig selv og paa en radical Maade at skifte Curmethode. Han tog Plads som Huslærer paa Landet, gik jevnlig paa Jagt, spillede Fløjte for at styrke Lungerne og nød kraftig og nærende Spise. Efter to Aars gradvise Tilbagevenden af Sundheden kunde han vende tilbage til Kjøbenhavn som fuldstændig helbredet.

Under sit Ophold paa Landet havde Blicher gjort Bekjendtskab med Ossian og følte sin tungsindige Natur beslægtet med og stærkt henrevet af den skotske Bardes mægtige Kvad. En Oversættelse af Ossian blev hans første litteraire Arbejde; hvad han frembragte af selvstændig Digtning, fortæredes af Luerne under Kjøbenhavns Bombardement. Om disse Forsøg end ikke have været af betydeligt Værd, saa have de sikkert været betydelige i Antal, thi Blicher følte sig stærkt hendragen mod Digtekonsten, sysselsatte sig hovedsagelig med Læsningen af

de bedste fremmede Forfattere og var bleven vakt til Tænkning over Poesiens Væsen ved Steffens's Forelæsninger. Saa rigt som dette indre Liv var, saa196

Steen Steensen Blicher.

fattigt var det ydre. Blichers Kaar vare mere end tarvelige, og han maatte dels ved Ophold i Hjemmet, dels ved byrdefuld Timeundervisning friste Livet paa Bekostning af sine Studiers kraftige Fortsættelse. Endelig kom han til Ende med disse, da han i Foraaret 1809 tog theologisk Examen. Aaret efter fik ban Ansættelse som Adjunct ved Randers Latinskole og giftede sig med sin Farbroders unge, smukke Enke, efter at han lykkeligt havde overstaaet et Par heftige Ungdomsforelskelser, som hans allerede fra Barndommen af stærkt erotiske Sjæleretning havde gjort ham til et Bytte for.

Blichers Ægteskab blev rigelig velsignet med Bern, men var forøvrigt ikke lykkeligt. Det huslige Velværes bitreste Fjende, Næringssorgen, hjemsøgte hans Hus; hverken han eller hans Hustru vare synderlig fortrolige med en sparsommelig Husholdnings Grundsætninger, og Blichers knappe Løn gjorde Vanskelighederne for Udkommet endnu større. Han opgav derfor sin Lærerpost og drog med sin Familie til Faderens Præstegaard, hvis Avling han forpagtede, men uden at hans Kaar derved bleve forbedrede i de for Landmanden vanskelige Tider. I sin fortrykte Stilling fattede han da det barokke Forsæt at ville gjøre sine andre Evner frugtbringende og besluttede at bekjendtgjøre i de offenlige Blade, at en theologisk Candidat med bedste Character søgte Plads som Skovrider eller Skytte hos et Herskab og var villig til i sin Fritid at undervise i Latin, Græsk, Tydsk, Fransk, Engelsk og Italiensk. En Godsejer, hvem ban jevnlig fulgtes med paa Jagt, og af hvem han i den Anledning udbad sig en Anbefaling for sin Dygtighed som Skytte, fik ham dog til at opsætte Forehavendet og rejste til Kjøbenhavn, hvor han ved sin Indflydelse skaffede Blicher et Præstekald i hans Fødeegn midt paa den jydske Hede i Nærheden af Viborg.

Blicher var imidlertid inden den Tid begyndt at optræde som Forfatter. Hans første Digte, som udkom i to Bind med nogle Aars Mellemrum, vare gjennemstrømmede af en Grundtone, der var noget i Slægt med den Ossianske Melancholi, men forskjellig fra denne ved sin Evne til at kunne finde Udtryk for Tungsindigheden ogsaa gjennem livfulde Duraccorder. Det viste sig allerede i Blichers første Arbejder, at hans Begavelse havde sin rette Plads indenfor det Humoristiskes Grændser, og dette Kjendemærke for hans Poesi traadte endnu tydeligere frem i de novellistiske Skildringer, han begyndte at udgive nogle Aar efter at ban var bleven ansat i sin nye Stilling. Indtrykkene fra den jydske Hede, hvor han nu daglig færdedes mellem de alvorlige, mørke Lyngbanker, undlod ikke at fæstne sig i hans Opfattelse og at styre hans Indbildningskraft hen imod Opfindelsen af Personer og Begivenheder, der kunde fremtræde med dette storartede Sceneri til Baggrund. Endnu famlede han vel i nogen Tid om mellem andre Emner og Former, inden han fandt den Plads, der stod tom og ventede paa ham; han skrev en af sine første jydske Noveller »Præsten i Thorning« og samlede en Del »Jydske Røverhistorier« og »Oldsagn fra Alheden«, men anvendte samtidig sine Kræfter paa Opgaver fra en helt anden Region, paa dramatiske Arbejder i den comiske og den alvorlige Genre som »Avisfrieriet« og »Johanne Gray«. Men mere og mere gik det dog op for Blicher, hvor han skulde plukke den Krands, som var bestemt til at smykke hans Pande; at den var af simple Hedeblomster gjorde den ikke mindre anseet eller elsket af hans Landsmænd, thi netop nu begyndte Almenbedens Opmærksomhed at rettes mod »Spentrup-Præsten«, som han kaldte sig selv efter det nye Præstekald, hvortil han i Mellemtiden var bleven forflyttet;197 Steen Steensen Blicher.

man havde hidtil mest kjendt ham som Ossians Oversætter, nu tog man ogsaa hans egne Digte for sig, og, fremfor Alt, man læste hans Noveller og fandt, at der i dem var erobret et helt nyt Jordsmon for den danske Litteratur, og det et Jordsmon, som alt fra Arilds Tid havde været Nationens Eje, men som den nu for første Gang tog i aandelig Besiddelse gjennem Blichers Noveller.

Under en stedse stigende Popularitet udfoldede Blicher fra nu af gjennem en lang Række af Aar en betydelig Productivitet som Novelleforfatter. I otte Bind ere hans Noveller samlede, men disse Voluminers Antal og Tykkelse kunde godt reduceres noget uden Skade for Digterens Minde. Blicher har nemlig skrevet ikke faa Ting uden Minervas Bistand, blot for at hjælpe sig ud af en eller anden trykkende Forlegenhed, og han har stundom

benyttet sin voxende Navnkundighed til under sit Navn at byde Læseverdenen Routinearbejder, der ikke ere dette Navn værdige. Dette gjælder saaledes om mange af de Noveller, hvortil han har søgt sit Stof i fremmede Lande, og i hvilke han lægger an paa en pirrende Romanspænding. Men som en rig Erstatning for disse Fejlgreb har han i sine andre Noveller, dem, der behandle det jydske Natur- og Folkeliv i Nutid og Fortid, skjænket Folket en Række Skildringer, der ved deres Forbindelse af simpel Sandhed med ægte Poesi, ved deres Troskab baade mod Naturens og Konstens Fordringer, indtage en høj og i sin Ejendommelighed hidtil enestaaende Plads i den danske Litteratur. Blandt disse Noveller kan nævnes som nogle af de bedste og mest folkeyndede «Røverstuen«, »Hosekræmmeren«, »Kjeltringliv«, »Himmelbjerget«, »Marie«, »De tre Helligaftener« og den i sin slaaende Natursandhed og friske Humor uovertræffelige Cyclus Fortællinger og Digte i Almuedialect, som bærer Navnet »E Bindstouw«.

Foruden dette faste og uantastelige Centrum i Blichers Forfatterliv, finder man en Mængde peripheriske Puncter, hvoraf enkelte fortjene Opmærksomhed. Dette er saaledes i fortrinlig Grad Tilfældet med de forskjellige Digtsamlinger, han udgav; foruden om den tidligere nævnte maa her erindres om den Række Mindedigte over fortjente danske Mænd, der udkom under Navn af »Bautastene«, saa vel som om den yndefulde lille Digtsamling, der under Titelen »Trækfuglene, en Naturconcert« snart spøgende, snart vemodsfuldt characteriserer en Side af Naturlivet i Danmark ved en poetisk Gjengivelse af de forskjellige Vandrefugles Ejendommeligheder. Noget fjernere fra Blichers poetiske Midtpunct ligge de forskjellige Rejsebeskrivelser, hvori han paa Vers og Prosa fortæller om den Udflugt, han med kongelig Understøttelse gjorde til Sverig 1836 og om sin Vandring gjennem det vestlige Jylland ned til Hamborg. Uden al Forbindelse med hans digteriske Virksomhed staae derimod de mange Arbejder, i hvilke han har behandlet dels det ham saa kjære Emne, Jagtvæsenet, dels Spørgsmaal af national-oekonomisk Interesse. Blicher var en af de første Forfattere i Danmark, der drog Almenhedens Opmærksomhed hen paa dette Omraade; er dette et Vidnesbyrd om hans Fædrelandskærlighed, saa har han ikke i mindre Grad sat sig Mindesmærker om sit Frihedssind, thi han var en af de mest fremragende blandt dem, der vakte et politisk Liv i Danmark ved at stille sit velbekjendte Navn og sin folkelige Personlighed i Spidsen for de første store Folkefester.

Udbyttet af disse Bestræbelser faldt det i ikke hans Lod at opleve, thi just i de Dage, da den nye Tingenes Tilstand fødtes i Danmark, døde han den 26 Marts 1848. Han havde Aaret forinden søgt sin Afsked fra sit Præste-198

embede, som han aldrig havde omfattet med nogen virkelig Deltagelse, og som han blev mere og mere uskikket til at bestride; thi huslige Sorger og voxende Pengenød gjorde hans sidste Leveaar end trangere, end de tidligere havde været, og den sørgelige Trøst, han søgte i Glasset, var kun en kortvarig Bedøvelse, der idelig trængte til Fornyelse og snart nedbrød de Rester af Sundhed og Kraft, som hans Livs mange tunge Tilskikkelser havde levnet ham.

Blicher er begraven paa Spentrup Kirkegaard. I Viborg er der ved en Nationalsubscription rejst et Mindesmærke for den folkelige, i den danske Litteratur enestaaende jydske Digter.

Af „Kjeltringliv".

Dagen var lummerheed. En heftig Sydostvind blæste Varme ned — det var en reen Scirokko. Hvidligrøde Tordenskyer optaarnede sig hen over Horizonten i Østen og Vesten. De lignede en Række af fjerne Sneebjerge, hvis Kanter Solen forgylder, afdeelte ved dybe og dunkle Dale. Efterhaanden mistede een Skytop efter den anden sit skarpe Omrids, udtyndede og udvidede sig i lettere, lysere Strimer — Tegn til at »Himlens Artillerie« begyndte at tordne; men Buldret druknede i Blæstens susende Strøm , og Blinkene i Solens Straalehav.

Jeg vandrede frem midt imellem begge de ildsprudende Batterier. Tørsten drev mig; uagtet den stærke Varme tog jeg hurtige Trin, for at naae et Kjær, hvilket jeg med Sikkerhed vidste, skulde befinde sig i den Retning, jeg fulgte; hvor langt det var borte, kunde jeg ikke skjønne, da der paa denne flade Hedestrækning ikke fandtes

nogen ophøjet Gjenstand til Mærke; og havde der end været en saadan, den disige Lufts sittrende Bevægelse vilde dog have forvirret og gjort det ganske utydeligt.

Endelig øjnede jeg Toppen af nogle Vidiebuske og en bleg, grøn Stribe i Lyngen. Min Hund, endnu mere vansmægtende end jeg, vejrede højt og sprang foran mig derhen; jeg misundte ham hans Forspring. Desværre uden Aarsag. Jeg saae hain snart skrabe i Jorden, og vidste nu, at Kjæret var udtørret. Alligevel gik jeg did, for med egne Øjne at indhente den sørgelige Erfaring. Her stode vi begge skuffede i vor bi-ændende Forventning. Jeg kastede mig mismodig ned; men min stakkels Led-

sager peeb og fantede og skrabede ivrig det visne Græs tilside, for at køle det gispende Bryst i den endnu lidt fugtige Engbund.

Beklag os ikke, medlidende Læser! Jeg har kjendt en Månd — et Lykkens Skjødebarn, en Skjæbnens og Menneskenes Kjæledægge, som roste sig af, »at han aldrig i sit Liv havde været rigtig sulten eller tørstig« — beklager ham! den Ulykkelige vidste ikke, hvorledes Vand smager; vel endnu meget mindre, hvad det er, udmattet af Gang, svinglende af Hede og brændende Tørst at kaste sig i Bølgens kølige, styrkende Favn. Denne Lyst ventede mig kun en lille Fjerdingmiil fra det vand-løse Kjær, hvor jeg kjendte en med Lyng og Pors indfattet Hedesøe.

Gjenfødt til nye Anstrængelser, med hiin ubeskrivelig søde Dirren i alle Nerver, sad jeg lidt ophøjet over Søen i Vindsiden paa en Gravhøj — den eneste i Omkredsen saavidt Øjet naaede. Hunden laae ved mine Fødder, og deelte de ambrosiske Lækker-bidskener, Ost og Brød, da en levende Gjenstand tildrog sig hans Opmærksomhed: thi han rejste Hovedet lidt i Vejret, skjød Ørerne op, trak Øjenbrynene sammen, knurrede og udstødte et Par Smaabjæf. Jeg drejede mig om, og saae et Væsen nærme sig, som vel kunde forbause baade Mennesker og Hunde. Det var nemlig intet mindre, end en Slags Amphibie eller Hermaphrodit, en uhyre lang Holophernes med Skjorter paa, et Væsen altsaa — foroven Månd, forneden Qvinde. Skikkelsen skreed, med en Landse i hver Haand, hen imod mig- — min Tommelfinger faldt af sig selv om Hanen paa Geværet. Men snart opdagede jeg, at Landserne ikke vare Andet end Kjeppe, og endvidere, at Væsenet var en Dobbeltfigur199 Steen Steensen Blicher.

med to Hoveder, fire Arme, fire Stokke og fire Been — med korte og klare Ord: det var en Månd baaren af en Qvinde; een noget mindre end halvvoxen Dreng fulgte tæt bag efter. Vejen løb nedenom Højen paa den modsatte Side; men da de Kommende havde Solen lige i Øjnene, kunde de ikke see mig — Hunden taug, enten af Skræk eller af Forundring.

En Månd , som — figurlig talt — med Taalmodighed bærer sit Huuskors gjennem Livet, eller af Kjærlighed sin Kone paa Hænderne, er ingen stor Sjeldenhed; men en qvindelig Korsdragerinde i bogstavelig Mening — nemlig med sin Månd paa Ryggen, var endnu aldrig forekommet mig. Historien om »die Weiber von Weinsberg« har stedse syntes mig lidt fordægtig: »det er langt borte og længe siden« Sligt tildrog sig. I alt Fald var det kun en kort Spadseretour og dermed forbi: »einmahl ist keinmahl.« Og disse »verrufene Weiber« ansporedes jo mægtigen, deels af Frygt for Enkestanden, og deels maaskee af Lyst til at gjøre Opsigt blandt de fjendtlige Herrer Officerer. Her, paa den store, øde Alhede, maatte findes andre Aarsager; den første, jeg opdagede , var denne, at Manden manglede begge sine Fødder.

Da det lille Selskab var kommen midt for Højen, gjordes Holdt: Qvinden drejede Ryggen til Skraaningen, bøjede sig tilbage, og aflæssede sin Byrde; derpaa rettede og rattede hun sig nogle Gange, pustede ud, og nedlod sig imellem Manden og Pogen. Den Sidste lagde en lille Pose i hendes Skjød. Der blev fremtaget nogle Fødevarer og spiist i al Stilhed. Saasnart det tarvelige Maaltid var endt, begyndtes en kort Samtale, af hvilken jeg kun namsede enkelte Ord; thi den førtes i et Sprog, hvilket jeg af adskillige Udtryk — saasom »Jup«, »Brall« , »Pukkasch« , 1) — snart erkjendte for det saakaldte »romaniske«. Efter nogle Minutters Forløb var Materien udtømt, og alle Tre lagde sig til at sove.

Jeg rejste mig nu, og gik om paa den anden Side at Højen, for at tage den slumrende Gruppe i Øjesyn. Manden var en lille, men — paa det nær, at han manglede Fødder — ret velskabt Figur, med et friskt, brunladent Ansigt;

han lod til at være i sin kraftigste Alder. — Qvinden var endnu langt mørkere af Farve; havde store, sorte, sammenløbende Øjenbryn,

') Hei Lystighed. — Sviir.

en afstumpet Næse, fyldige Kinder, en temmelig bred Mund med tykke Læber, mellem hvilke fremskinnede de misundelsesværdigste sneehvide Tænder. Hun var meget føer af Bryst og Lemmer, og saae vel ud til at kunne tage sin Månd. — Saavidt havde jeg taget Skue af det synderlige Par; men hvad har man seet af et Menneske, naar Sjælens Vinduesskodder ere tillukkede? saameget omtrent som Bindet om en Bog.

Jeg havde allerede vendt mig hort for at gaae videre, da Purken gav sig til at raabe: »Madrum! Padrum! en Høvl! en Grønspæt!«1) Qvinden slog et Par sorte, dybtliggende og alvorlige Øjne op, satte sig langsomt overende, og nikkede ad mig paa en Maade, som er disse Mennesker egen, naar de hilse Nogen. I det Samme aabnede Manden for tvende store, lysblaae, muntre og livlige »Oklinger« ;2) han tog Hatten af, men blev liggende i sin magelige Stilling.

Jeg taler gjerne fremmede Sprog; ikke for at glimre med mine lingvistiske Kundskaber; men det medfører en særegen Behagelighed, saaledes at familiarisere sig med Udlændinge, da man ellers uden dette Meddelelsesmiddel maatte betragte hverandre som Døvstumme. De magiske Ord løse Tungen, aabne for Sjælens Tankegjemme, og bringe Liv i hiin spirituelle Tuskhandel, ved hvilken begge Parter vinde. Tilmed den sødtpirrende Overraskelse : naar en Rejsende, der møjsommeligen slæber sig frem i det uvante Sprog, nu med Eet tiltales i sit liflige Modersmaal; da faae Tanker og Tunge Liv og Vinger; Talen strømmer i flydende ustandset Løb — den Fremmede er paa eengang hjemme, han er atter iblandt Slægt og Venner.

Ikke af nogen her anført Grund — snarere uden Grund, som vi saa ofte tale og handle — flk jeg det Indfald, ikke at ville sætte min rothvelske Praas under en Skjeppe.

Jeg nikkede igjen til mine Arabere med et: »Goddeis Genter!«3)

Et let Smiil foer over Qvindens asiatiske Ansigt; men Manden hævede Overkroppen, støttede sig paa begge Haandflader, og saae med urolige Blik snart paa mig og snart paa Damen.

»Er det dinnoses Maie?« 4) vedblev jeg.

') Moder! Fader! en Hund! en Jæger! 2) Øjne. 3) Goddag Folk. 4) Kjæreste.

»Sibe, sibe,« 1) svarede han hurtigt, og gav hende tillige et ret venligt Øjekast.

»Det er Mængerie2) for Dinnoses at bære din Knasper,« 3)' sagde jeg til hende.

»Nobes,«4) svarede hun kort, og baskede med sin Kjep i Lyngen.

Jeg greb nu i Lommen, gav Drengen et Par Skilling — hvorfor Manden meget høfligt takkede — sagde Farvel, og gik.

Først da jeg var kommen et langt Stykke bort, fortrød jeg, at jeg ikke havde spurgt disse Mennesker lidt nøjere ud. Men saaledes gaaer det: jo nærmere vi ere det Ualmindelige, det Mærkelige, jo mindre vækker det Interessen: En Månd kan böe ti Aar paa Møen, uden at see Klinten, men rejser maaskee til Schweitz, for at see Schreckhorn og Staubbach: en Anden har to Gange været ude at see Rhinfaldet; men endnu ikke een Gang ved Vesterhavet, skjøndt han hver Dag kan høre dets vældige Torden. Da jeg besaae Rosenborg, skeete det i Selskab med fire Kjøbenhavnere — vi vare der alle Fem for første Gang. Den, der havde Penge og Tid, kunde gjerne faae i Sinde at svippe til Norwood eller Sieben-bürgen, for at tage en Zigeunerlejr i Betragtning; men vore danske Pariaer kunne gaae ham dagligen forbi, uden at værdiges et Øjekast.

Hvor synderlig — tænkte jeg siden — er dog ikke denne lille Caravane! Hvor uegennyttig, hvor stærk, trofast, ja heroisk er ikke denne Qvindes Kjærlighed til en hjælpeløs Krøbling, hvem hun paa sine Skuldre bærer — Gud

veed hvor langt og hvor længe! Hvor vældig er dog den usynlige Magt, som har forenet disse tvende Væsner — Ørkenens, den vilde Naturs vilde Born ! Og dog imod Naturens Generalregler; thi ellers er det Ranken, der snoer sig om Elmen; den svage Qvinde, der søger Beskyttelse hos Manden — her er det omvendt.

Under saadanne Tanker vendte jeg om igjen, for at oprette min Forsømmelse, og nærmere at lære at kjende det forunderlige Par, og dets vist nok besynderlige Skjæbne.

Jeg gik over en Fjerdingvej tilbage til Højen; men Caravanen var allerede borte; saalangt som jeg kunde øjne, var intet levende Væsen at see.

Det var henimod Aften — jeg maatte tænke paa Natten. Den Bye, hvor jeg havde besluttet at tilbringe samme, var over

halvanden Miil borte; og i Mellemrummet fandtes — saavidt jeg vidste — ingen menneskelig Vaaning.

»Sydostblammer og Qvindeklammer vil gjerne endes med Vand,« siger Jyden. Dette kan slaae fejl, især om Vedkommende beholde Marken og det sidste Ord; men Rigtigheden af hiint stadfæstede sig paa een for mig saare følelig Maade.

Blæsten havde lagt sig; men Himmelen var overtrukken med mørke, lavtdrivende Skyer. Tordendrønet hørtes lydeligere og lydeligere, og enkelte Lyn glimtede trindt omkring mig i det Fjerne. Jeg mærkede vel, at jeg ikke kunde undgaae Vejret; belavede mig derfor paa en vaad Trøje, men tillige paa Nydelsen af det stolteste Natursyn, vi hertillands kjende. »Hede — Nat — Torden og Lynild« saaledes beskrives hiin Skueplads, hvorpaa Lears Vanvid raser, frygteligere end selve Elementerne. Her havde jeg jo samme Skueplads, samme Decorationer, samme fortrinlige Maskinerie, og — jeg var ene: ustandset, uforstyrret kunde min Phantasie nu flyve paa Stormens Vinge og ride paa Tordenens Pile.

Frygt ikke, adstadige Læser! at jeg her skal rive Dig ud af din fornuftige Sjæls afmaalte, ordentlige Pasgang. Dennesinde skal jeg ikke pine Dig med hvad jeg har tænkt og følt: thi Noget er af den Beskaffenhed , at jeg vil beholde det for mig selv aliene. Og Noget er af en Genre, at jeg ikke kunde meddele Dig det, om jeg ogsaa vilde. Dersom denne Fortælling skulde falde i Hænderne paa Een, som har ladt sig gjennembløde, for at betragte et natligt Tordenvejr, — en Saadan veed omtrent hvad jeg mener. Andre maae nøjes med hvad jeg saae og hørte.

Det blev Aften — det blev Nat. Uvejret var om mig, var over mig. Thors Vogn buldrede ; Axlerne gnistrede; Bukkefødderne klapprede op og ned ad Skyernes Bjerge og Dale; Regn og Hagl styrtede drasende 1) ned. Bælgmørke og blændende Lysglimt vexlede med hinanden; snart vandrede jeg i synligt, føleligt Mulm; snart laae Heden foran mig i tvivlsomt Lys, og Himmelen viste mig i hurtige Øjeblink sit sønderrevne Forhæng. I saadanne Momenter savnede jeg Intet uden Macbeths Hexe.

') Dryssende.

') Ja. 2) Besværlighed. 3) Månd. 4) Nej.Steen Steensen Blicher.

Åf „E Bindstouw".

»Men no sku yi wäl haa en Vihs,« saah e Skwolmæjster. »Syng fram, Visti! Do ka jo w saamaange som dær æ Finger aa Tæer paa wos Aalsammel. Men de sku wæ søen en plasiele jen.« Visti ga hans Naaggel et Snow, læhted sæ fræ e Stuel, trak op i hans Bowser, sat sæ igjen, spotted hans Skroe ued, aa tow we gilik:

Øwli han wa sæ saa løste en Swenh, Skul han et Æren, saa stäk han irenh

Hisop aa hæhnier. Gik han mæ Hjølli aa gik han mæ Pio w, Aaller haad han Row, Undtawwen nær han sow Saa søhdele, saa bløhdele.

Skjøn Else hun æ sæ en Frøken saa fiin, Hun gor i Silke aa Moer aa Hermelien

Hisop aa hæhnier. So hun ham Øwli i Mark elie Skow Aaller haad hun Row, Undtawwen nær hun sow Saa

søhdele, saa bløhdele.

Dæ wa Daans po Goeren, aa Øwli han saang, Saa mæ den aa saa mæ den saa lettele han

spraang

Hisop aa hæhnier. Skjøn Else stod aa soe po, huddan han ku

sæ snow: Saa fik hun ingen Row, Undtawwen nær hun sow Saa søhdele, saa bløhdele.

Skjøn E1 s e vil faaløst sæ udi den grønne Luhn, Hin Tanker di wanked aalt i den samme Stuhn

Hisop og hæhnier: Da mødt hun ung Eiler aal udi den Skow, Aa saa fik hun Row, Di udi Græsset sow Saa søhdele, saa bløhdele.

AadasaahinForællernowa døh ud aaw Æll — Den jenn gik te Himmerig, den aahn gik te

Hæll —

Hisop aah dæhnier, Te Egtmand aa Haasbon ung Ej 1 e r hun tow; Saa fik de Bæhgi Row, Aa ve hweranne sow Saa søhdele, saa bløhdele.

Den Vihs grinned di aa hvæhjen, aa e Skwolmæjster skaaltred sæ aa gnej hans Arm, aa saah: »De haa da wor en skammele kaalhøhgen Knæjt den samm Ejler.«

»De ka hejer ett nøth aa væ saa mød rædh a sæ« saah Kjen Pæjster »nær En ska te aa ilaww mæ søen Nød.« — »De mo Do wäl sejj« saah Pe Baahstrup, han læhted sæ fræ e Bænk, aa sath sæ igjen — »Haad mi Aallfaaers Aallfaaer wo rædh a s86 9 saa had A knap sat hæhr.«

— »De war ibann« rowt Peh Pahvse, »H^a veed Do om di Aallfaaers Aallfaaer?«

— »De skal A sæjj Dæ« suert Peh Baahstrup. »Den Goer hær øhsten for, som vi Bynner inno kalle Baahstrup, men di Stuer kalle Marswynsluhn, den er i gammel Tier bøgged op aa fier Bynnegoer. Di hor te Annsbjerre, aa e Månd dæhr hed Jørren Maahswyen. Han røw di Baahstrupgoer nier, aa kyl di tow aa e Bebowwere i no Huhs i Vium, aa den treddi smed han te Søsle — faa degaang ku di jow tummel wos lissom di sjæl behaahged. — Den Fjahr de war aakkeraaet mi Aallfaaers Aallfaaer, han fik ettv Nød faa de føhst, men han vinted jow. Saa degaang te e Herrniand baad faat de nøj Stowhuus i Baahstrnp rest op, kallt han ed ætte sæ sjæl mæ de liæ Swynnawn, aa gjor et Gill faa hans Slæjt aa Venner. Som di no wa samled Herrer aa Frowwer i e Øwwestoww, saa gor mi Aallfaaers Aallfaaer in te dem ää taar hans Luh aa, aa sæjjer: »Godaw! aall I gue Venner aa Frænner!« — »Ær den Bunde gal?« rovt somm a dem, aa vil hat ham kyl ud. Men Maahswyen saah, te han mot gjahn blyww let, faa de wa Jen dæ had hans Frispraak ve ham. »Men hudden ka Do woww aa tittelier wos søen?« saa han. »Aaejou« suert mi Aallfaaers Aallfaaer, »A vedd ett ræther, end te vi hør aallsammel te jen Slæjt. Gue Haassbon hedde jow Maahswyen, den Månd dæhr hedde jow Griis.han dæh hedde G a alt, aa han dæh æ jow en W o n n i, aa mi Faaer haa di aall si Daww kal Pe Sow — saa maa A da aa wær e Swynslæjt.«

Aaeja! de grinn di aa. Men Jørren Maahswyen tow teuers, aa saah: »Sin Do ær aa wo Familli, komme Do te aa hae en knøv Swynstejh aa bow 11 aa saa kommer A aasse te aa gi Dæ nød aa rued i.« — Aa den Stejh han mint, de wa Baahstruphues, som han bøgged te ham, hwo han rueded aa snahged got nok, aa lians Bønh ætte ham. E Herremands Slæjt ær uddøe faa maange Tier sihn, aa saaen ær aasse aal di anner baadde Wonnier aa Grihs. Men e Sow i Baa-struphuus haar indda jen løwwen G riis, som I no ka sie.«

16202

Steen Steensen Blicher.

Til Glæden.

Hulde Engel, du min Barndoms Ven! Tro Ledsager i de svundne Dage! Siig mig da, hvor est du flygtet hen? Siig mig, naar — naar kommer du tilbage ?

Skjøndt ukjendt — du eengang fulgte mig, Da min Sjæl var fri for Sorg og Smerte; Nu — jeg kjender, nu jeg sjunger Dig,— Ak! hvi flygter du nu fra mit Hjerte!

Ukaldt varst du dengang altid nær, Leged med mig vaagen og i Drømme! Nu, jeg kalder dig, o Ven saa kjer! — Ubønhørt jeg maae i Taarer svømme.

Boer du i det Huus, hvor første Gang Du har mine Læber lært at smile? Boer du paa den løvbekrandste Vang, Hvor du saae min Morgenstund henile?

Blev du i den Lund, som jeg forlod, Da mig Skjæbnen ud i Stormen kasted? Hos den Kilde, som fra Bakkens Fod Mellem Blomsterne forbi mig hasted?

Boer du højt blandt hine Stjerners Hær, Som jeg saae paa Himmelbuen tindre? Har ej Himlen nu det samme Skjær? Er dens høje Stjernehvælving mindre?

Er ej nu, som fordum, Lunden grøn? Kilden klar udi sin Blomsterramme? Er min Ungdoms Dal ej længer skjøn? Eller — er jeg selv ej meer den samme?

Milde Engel! kom endnu engang! Fyld min Barm med hine Længsler søde! Tryl mit Hjerte med din Seraphsang! Qvæg mit Blik med Haabets Morgenrøde!

See! jeg søger dig — o kom igjen! Hør! jeg kalder, kom igjen tilbage! Før mig til mit gamle Edén hen — Eller til det ny du snart mig drage!

Til Sorgen.

Du, som taus med sænket Hoved staaer, Liig en Lillie knækket paa sin Stængel, Tornekrandsen om det sorte Haar, — Glædens stille blege Søsterengel!

Kommer ogsaa du fra Himlen ud? Kommer du som Regn og Storm og Torden? Kommer ogsaa du fra Glædens Gud, Som en Sky for Solen, over Jorden?

Har du i din Smerte ingen Trøst? Har du ingen Lindring i din Taare? Vækker du kun Sukke i mit Bryst? Rører du kun Hjertet for at saare?

Jo! du styrker, skjøndt du bøjer mig; Ej forgjæves skal min Taare rinde. Jo! jeg elsker, skjøndt jeg frygter dig, Du min Sjæls tungsindige Veninde!

Jo! jeg elsker dig, min blege Brud! Elsker dig som Nattens Skygger dunkle; Af din Sky gaae Glædens Straaler ud, Haabets Stjerner i din Skygge funkle.

Kom da Himlens Datter, naar du vil! Ej skal Hjertet briste, skjøndt det bæver! Mod det Lys, min Længsel stunder til, Du mit Øje fra dit Mørke hæver.

Af „Bautastene."

Buhl.

Glat var din Kind, da første Gang Du ind i Kæmperækken sprang;

Da mellem Mænd en Dreng Du stod , Og offrede dit unge Blod; Da uforfærdet udi Dampen Du viedes til Heltekampen!

Glat var din Kind, da første Gang, I Kuglers Hviin og Sværdets Klang, Dødsenglen foer forbi dit Bryst Med huul og rædsom Tordenrøst; Da første Gang du maatte bløde Udi det vrede Heltemøde.

Glat var din Kind, da første Gang Du Sværdet over Fjenden svang,

Da Kuglen kom og rev din Arm, Du Gjæve, fra din unge Barm! Da udi Ilden ufortrøden Du hærded Dig til Heltedøden.

Højt var dit Mod, da anden Gang Du ind i Kæmpedansen sprang, Da ene paa blodrøde Dæk Du standed —

Sejerherrens Skræk! Da lige frejdig udi Nøden Du smilende udæsked Døden!Steen Steensen Blicher.

203

Højt var dit Mod, da anden Gang Du over dine Brødre svang

Mod Overmagt din Kæmpearm, Mod Døden bød din kjekke Barm; Da, som i Storm en Eeg i Dalen, Du ene stod og streed paa Valen!

Højt var dit Mod, da anden Gang Du gjorde Britten Vejen trang,

Da svag af Kræfter, stærk af Aand, Du vristed Byttet af hans Haand; Da værgeløs, men uforfærdet, Du ene stod og mødte Sværdet!

Ild var din Sjel, da sidste Gang I Kampen søndersplittet hang, O Dannebrog! dit stolte Flag, Paa din den sidste Hædersdag, Hvor Du, o Buhl, i Lyn og Torden Gik til dit Valhal over Jorden!

Ild var din Sjel, da sidste Gang Du Staalet over Fjenden svang, Da Luen om dit blege Liig Med Bølgen streed; mens Aanden sig Svang did, hvor mellem Verdens Poler Det lyse Stjernebælte straaler.

Ild var din Sjel, da sidste Gang Du, under Kuglers hule Sang,

Paa Danskes Vej til Roes og Magt, Sortladne Hav, har Døden smagt! Til Himlen har Du Dig opsvunget: Nu Buhl, nu er dit Drapa sunget!

Saa skal din unge Slægt, o Dan! Til Heltedød for Fødeland,

Som Buhl! hiin danske Kæmpe god, Indvies aarle med 'sit Blod, Og mandelig og uforfærdet Slaae, eller falde under Sværdet.

Til Ossian.

Selma, Selma! hvor er din Skjald? Hverken paa Ardven, ej heller ved Caruns Fald. Lora rinder foruden Sang; Øde og stille er Conas Blomstervang.

Morven, Morven! hvor er din Drot? Dybt under Lyng ligger Ossians Kongeslot. Hjorten græsser paa Heltens Grav; Vandreren sukker frembøjet over sin Stav.

Fingal, Fingal! hvor er din Søn?

Hvor er hans Kæmpehal, hvor er hans

Harpe skjøu? Stormen hyler paa Selmas Vold; Harpen er borte, den ruster hos Trenmors Skjold.

Oscar! hvor er din Faders Gang? Vaaren venter forgjæves paa Bardens Sang. Somren svinder og Vintren gaaer hen; Hvor længe dvæler de henfarne Heltes Ven?

Flyver Kæmpen i Aanders Karm! Boer han i Tordenskyernes mørke Barm? Bærer Vinden den gamle Skjald? Rører han Harpen i Morgenens Taagehal?

Stiger Barden med Solen rød?

Daler han med den i Vesterhavs blanke Skjød?

Troner Kongen i Maaneglands?

Eller gaaer han i natlige Stjernedands?

Selma, Selma! hvor er din Skjald? Runger hans Harpe i Himmelens høje Hal? Lyder evigt i Englesang Den Røst, som stakket paa Caiedons Fjelde klang?

Cona, Cona! hvor er din Røst?

Er Sorgen udslukket i Sangerens ædle Bryst?

Hører Himlen den Skjaldesang,

Som før blandt Grave hernede paa Jorden klang ?

Toscars Datter! est Du ham nær? Svæver 1 begge i Nordlysets Flammeskjær? Synger Barden om Kjerligheds Lyst? Lyder ej mere om Krige hans Kæmperøst?

Pige! hører Du Ossians Qvad ?

Som, før i Selma, ved blinde Gubbe Du sad.

Hvorom nu monne han Harpen slaae?

Ak ! vel om Glæder, jeg aned, men aldrig saae;

Ak! vel om ham, der skabte den Lyst, Som ulmer hernede i jordiske Bardebryst; Optændte Gnisten i Skyggernes Dal, Der blusser til Lue i evige Himmelsal.

Ossian! naar skal jeg være hos Dig? Naar komme henfarne Barder at hente mig? Naar skal Sorgen forlade min Barm? Naar skal jeg stige paa Aandernes lette Karm?

Maanen skinner i Vesten bleg:

Vinden hviner i Tidselens hvide Skjæg;

Morgenlyset glimter i Øst;

Dagningen skinner paa Søens rødmende Bryst.

Vente maae jeg en liden Stund; Snart henslumrer jeg Livets urolige Blund. Da skal jeg vaagne hos Selmas Skjald, Vaagne i Alfaders straalende Himmelhal;

Flyve med Barden fra Pol til Pol, Med Conas salige Barde, fra Sol til Sol; Böe hos Skjalden i Himmelen blaae, Til bedre Glæder en bedre Harpe slaae!

Hedelærkens Yelkommenhjem til Nattergalen.

(Ved Ingemanns Hjemkomst fra Italien.)

Længe har jeg savnet, o Broderlil! din Sang: Hvor har Du været den Vinter mørk og lang? Iis og Snee har skjulet mit lyngtakte Huus, Haglen om mig raslet i Stormenes Suus; Eensom har jeg flaggret paa Marken kold og hvid,

Inderligen længtes efter Foraarets Tid, Tænkt med Fryd og Smerte paa henfarne Lyst, Blomsterrige Sommer og frugtrige Høst.

Hvor har Du været den lune Foraarsnat? Lyttende jeg ledte i nysudsprungne Krat: Solen straalte mægtig igjennem Snee og Slud; Martsviolen dufted, og Bøgen sprang ud. Blomsterflokken smilte paa Ager og i Kjær, Lundene grønnedes — men Du var ikke der, Alle de Smaafugle sang op i Skov og Vang — Hvor var Du henne, o Broder! med din Sang?

Hvor har Du været den Sommernat saa luun? Ofte jeg lyttende er vaagnet af mit Blund: Irisken qvidred i Skovens dunkle Sal, Stillitsen og Droslen — men ingen Nattergal. Ak ! hvor har Du været i Høsten, da jeg svang Over gule Stubbe mig i Skyen med min Sang? Alle mine Frender forlode mig nu — Taug da, o Broder, og forlod mig ogsaa Du?

Var Du i det Land, hvor Citronen vqxer vild? Hvor Orangen gløder i Sommersolens Ild? Milde Vinde vifte fra Himlen reen og blaa, Gjennem Myrthelunde de stille Bække gaae — I de grønne Dale er Strengeleeg og Dands, Brune Lokker flagre under spraglede Krands, Citharen klinger i maanelyse Nat, Brune Øjne tindre under nikkende Hat.

Var Du i det Huus, som paa Søjler er bygt? Gjennem mange Storme det stander fast og

trygt;

Gamle Marmorstøtter udi den høje Hal Lytte saa tause til Klippefossens Fald: Der sørger Niobe for evig uden Trøst; Slangerne kryste Laokoons Bryst! Fægteren krummer sig i Døden paa sin Arm; Cytherea smiler med Haanden paa sin Barm.

Var Du blandt de Klipper, som Skyen

gaaer forbi? Ludende i Taagen staaer Mulen paa sin Stie, Gamle Drager lure i Hulen dyb og mørk, Klippeelven bruser hen i den øde Ørk. Tordener brumle i Bjergets hule Skjød, Gjennem Røg og Aske opstiger Luen rød, Gnistrende Lava bag det flygtende Folk — Mellem faldne Mure Banditten med sin Dolk.

Broder! ak hvi vilde Du til det fjerne Land Drage bort saa vide udover Mark og Strand? Leer ej her om Dagen den Sol paa Himlen blaa? Maanen ej om Natten med alle Stjerner smaa? Ingen Klippe rejser sin sneebedækte Krop; Men med Løv og Blomster er smykket

Højens Top. Ingen Klippeelve i Dalen brøle vildt; Men i grønne Enge gaaer Bækken taus og mildt.

O! saa bliv nu hjemme paa faure Fædreøe! Flyv ej meer forvoven udover vilden Søe! Lad de Andre flaggre ustadige omkring! Her er dog det bedste paa hele Jordens Ring. Bliv, og byg din Rede i grønne Fædrelund! Fryd med dine Sange den tause Midnatsstund! Syng, naar S olen stiger paa Østerhimlens Blaa! Sødt, naar Solen daler, Du dine Triller slaae!

Af „Trækfuglene".

Præludium.

Sig nærmer Tiden, da jeg maa væk!

Jeg hører Vinterens Stemme; Thi ogsaa jeg er kun her paa Træk, Og haver andensteds hjemme.

Jeg vidste længe, jeg skal herfra;

Det Hjertet ikke betynger, Og derfor lige glad nu og da

Paa Gjennemrejsen jeg synger.205 Steen Steensen Blicher.

Jeg skulde sjunget lidt meer maaskee — Maaskee vel ogsaa lidt bedre;

Men mørke Dage jeg maatte see, Og Storme rev mine Fjædre.

Jeg vilde gjerne i Guds Natur

Med Frihed spændt mine Vinger;

Men sidder fast i mit snævre Buur, Det allevegne mig tvinger.

Jeg vilde gjerne fra høien Sky Udsendt de gladere Sange;

Men blive maa jeg for Kost og Ly En Stakkels gjældbunden Fange.

Tidt ligevel til en Smule Trøst Jeg ud af Fængselet titter;

Og sender stundom min Vemodsrøst Med Længsel gjennem mit Gitter.

Lyt og, o Vandrer! til denne Sang; Lidt af din Vej du hidtræde!

Gud veed, maaskee det er sidste Gang Du hører Livsfangen qvæde.

Mig bæres for, som ret snart i Qvel At Gitterværket vil briste;

Thi qviddre vil jeg et ømt Farvel; Maaskee det bliver det sidste.

Lærken.

Der er han selv! Velkommen tusind Gange Min Yndling, Du! som over Vintervange Tør vække Foraarslyst; Og, medens Frosten lukker Søens Bryst, Vil aabne mit med dine Jubelsange. Ak er det ei for tidligt dog, Du spaaer Om den saa inderlig forønskte Vaar? For tidligt jubilerer?

Hvis Vintren endnu een Gang triumpherer, Du vistnok for din Spaadom Utak faaer. Dog Nej! syng ligevel, du vakkre Digter! Du spaaer saa skjønt, om og din Spaadom

svigter:

Om af forsagte Sind

Gaaer alle Glæder ud -— og Frygten ind, Du uforfærdet dog for Haabet figter. Ret saa, min Ven! i Vinterstorme just Man synger bedst om Somrens Zephyrpust:

I Nattens Skygger dunkle, Om Morgendiamanterne, der funkle I Skummet af Skinfaxes Aandeprust. Med Glædessang Du hilser Morgenrøden, Heel ubekymret om den bringer Føden; Hver Aftenstund

Med Sang du synker hen til roligt Blund, Ved Midnat kvæder lige ufortrøden. Du synger naar du kommer, naar du gaaer; Ret saa! hvorfor i Høst ej, som i Vaar? Naar Vandretimen -lyder, I det Farvel, du Sommerlivet byder, Du lige frejdigt Afskedstrillen slaaer.

Duen.

Der kommer Duen: den blysomme Fugl, Og søger i Skoven det tætteste Skjul; For trofaste Elskov i huuslige Ro, For Familieglæder i lønlige Bo. Naar Bøgen i Maj slaaer sin Solskjerm ud, Du sidder derunder med kjelne Brud: Jeg hører din ømme Kjærlighedsrøst, Og mindes mit eget Hjertes Lyst. Der var en Tid, da jeg og som Du Har levet allene for Glædens Nu, Da mange Tanker bevæged mit Sind, Men alle de andre til een svandt ind; Da hver en anden ungdommelig Lyst Indsmelted til een i mit elskende Bryst: Da kom det mig for, som om Livet var En bestandig Vaar og bestandig klar. At alle de friske Blomster, jeg saae, Engang skulde visne, jeg tænkte ej paa. Jeg tænkte ej paa, at Skovens Pragt Engang maatte skiftes med Vinterdragt: Ej at din forelskede Kurren engang Vilde tie som al anden Fuglesang. Og ak! jeg tænkte end mindre paa, At Kjerlighed ogsaa kunde forgaae; Men elsk kun , min Due! og bryd dig ej om De Vintertanker, fra Skyggerne kom. O! kur kun og kjæl kun og hør ikke paa De Tungsindighedssuk, fra mit Hjerte gaae. Thi nyd du, mens Tid er, din Foraarslyst! Alligevel tidlig nok kommer din Høst. Vær klog da og glæd dig, imens du er ung! Den sildige Anger er bitter og tung: Naar Vinteren kommer saa kold og saa haard Du flytter jo dog til en anden Vaar. HENRIK ARNOLD WERGELAND.

Under Norges lange politiske Forbindelse med Danmark var der ikke Tale om nogen særlig norsk Litteratur; hvad der fandtes af Folkedigtning i Norge, var ikke meget kjendt udenfor de Bygder, hvori den var bleven til, og hvad den konstneriske poetiske Litteratur angik, da var det ikke alene det fælles Sprog, der gjorde den til en Del af den danske; ogsaa dens indre Character faldt saa fuldkommen sammen med den danske Litteraturs, at der ikke skjelnedes mellem danske og norske Forfattere. Fra Kjøbenhavn modtog Norge sin aandelige Cultur, ved Kjøbenhavns Universitet uddannedes Landets geistlige og verdslige Embedsstand, og i Danmarks Hovedstad levede og skrev de Forfattere, der berigede Fælleslitteraturen, uden at deres norske Herkomst gav dem noget særligt nationalt Præg — Holberg, Wessel og af yngre Digtere Storm, Rein, Zetlitz, o. fl. Selv en polemisk Retning som den, der flk sit Udtryk gjennem det berømte »norske Selskab«, var mere rettet mod æsthetiske Betragtningsmaade!" end udsprungen af nogen bevidst national Opfattelse af Litteraturens Phænomener.

Men dette Forhold maatte nødvendigvis forandre sig efter Norges Adskillelse fra Danmark. Det var at forudsee, at det unge Folk vilde bestræbe sig for at give sin Uafhængighed et Udtryk lige saa vel i Litteraturen som i de politiske Institutioner, og det kunde vel endog forudsiges, at denne Trang til et selvstændigt Særpræg vilde melde sig med en Styrke, der stod i omvendt Forhold til Landets Størrelse og Folkets Betydning i den europæiske Civilisation. Dette skete ogsaa, da den nye norske Litteratur fik sin varme og energiske Talsmand i den mærkelige Personlighed, vi her skulle dvæle ved.

Henrik Arnold Wergeland, Søn af den ved sit danskfjendtlige politiske Skrift bekjendte Præst Wergeland, blev

født den 17 Juni 1808 i Christianssand, men tilbragte sin Barndom i Ejdsvold, den norske Friheds Fødested, indtil han elleve Aar gammel blev sat i Christiania Latinskole. Allerede da begyndte hans digteriske Anlæg at give sig Luft i smaa satiriske Vers, hvori han snertede sine Omgivelser, saa vel som i adskillige dramatiske Forsøg, og han var endnu kun i sit trettende Aar, da han traadte offenlig frem i et Dagblad med en Novelle i Smag med de tydske Ridderromaner; ogsaa for Carricatur-tegning lagde han et Talent for Dagen ved adskillige Billeder, der persiflerede politiske og sociale Forhold.

Wergeland blev Student 1825 og ned sin Befrielse fra Skolelivets Tvang med en livfuld Naturs ubundne Frejdighed. Studenterlivet bevægede sig den Gang ikke i de eleganteste Former; tvertimod var der ikke saa liden Raahed forbunden med den akademiske Ungdoms Liv og Færden, og Wergeland var ikke den, der følte nogen Trang til at holde igjen. Med en frodig Livslyst, en altid aaben Modtagelighed og et kraftigt Legeme tumlede han sig blandt sine Kammerater i første Række, men midt i de vilde Excesser bevarede han en Begejstring for det Ideale og en Friskhed i sin Tanke, der har givet sig et betegnende Udtryk i hans første righoldige Production.

Som med en Naturkrafts Vælde brød denne Production frem i Wergelands Studenteraar; intet Emne laa ham for højt, intet Indtryk gik liam forbi uden at berøre Sangbunden i hans Indre, og intet ydre Baand kunde hæmme hans colossale Skabedrift. Men heller intet Hensyn til Traditionerne om Poesiens Væsen, ingen Iagttagelse af anerkjendte Regler standsede hans Digterflugt, og derfor er hans Production i denne Periode lige saa formløs og utilgjængelig, som den er frugtbar og rig paa enkelte geniale Fragmenter.

Mere end om alt Andet gjælder dette om Wergelands gigantiske Værk »Skabelsen, Mennesket og Messias«, et Digt paa mere end 700 Sider, som den enogtyveaarige Forfatter »nedrablede« paa omtrent et halvt Aar. Med glad Stolthed sendte han dette »Menneskehedens Epos og Republikanernes Bibel« ud i Verden som et Udtryk for de Ideer, »der gjennemglødede hans hele Væsen og bestemte hans hele Virken;« men Verden mødte det med en Kulde, som stod i et grelt Misforhold til den Glødvarme, der havde frembragt det. Og i dette Tilfælde laa Skylden nok mere hos Digteren end hos hans Publicum. Det kunde allerede falde svært nok at interessere en større Kreds for et ganske ungt Menneskes Opfattelse af Livets højeste Problemer og mørkeste Gaader; men naar selve Forklaringen gives i en Form og et Sprog, der gjør den endnu dunklere end selve Gaaden, saa er det undskyldeligt, om man vender sig bort fra Læsningen af et saadant poetisk Arbejde, lige som det er forklarligt, at Digteren troer sig miskjendt og søger Grunden til sit Værks Upopularitet hos sine Læsere i Stedet for hos sig selv.

Dette var netop Tilfældet med Wergeland, der indtil det Sidste betragtede »Skabelsen, Mennesket og Messias« som sit Hovedværk, som det, hvori han havde nedlagt sin Livsanskuelses Centraltanke. Det er af denne Grund nødvendigt at dvæle nogle Øjeblikke ved denne Digtning og at glemme dens utrolige Fejlgreb og ubegribelige Smagløsheder for at følge den Traad, der samler de enkelte Dele til en Helhed.

Digterens Blik paa Mennesket og Historien seer to Principer udfolde sig, som alt fra Begyndelsen af ere tilstede. Mennesket er skabt som et Væsen, der staaer i nøje og inderlig Forbindelse med Naturen; som et saadant Naturvæsen staaer han over den øvrige Skabning, hvis Behersker han er, men han er endnu ikke naaet til Aandens Højde. Han har kun en Anelse om det Hinsidige og skal langsomt, men harmonisk og uforstyrret i sin Udvikling, gjennem en lykkelig Tilværelse voxe op til en højere Fuldkommenhed. Men denne forudbestemte Udviklingsgang forandres, inden den endnu er begyndt, derved at Naturmennesket besjæles, idet en trodsig, tvivlende Aand Phun-Abiriel tager Bolig i den slumrende Adam, medens til Gjengjæld den af Kjærlighed besjælede

Aand Ohebiel tager Sæde i Evas Sjæl. Herved er der bragt en Splid ind i Skabelsesværket; en aandelig Magt, der vil drage Menneskeætten opad, er forbunden med den oprindelige jordiske Natur, og Menneskehedens Udvikling har nu til sit Maal, at skaffe det Aandelige Sejr over det Jordiske, lige som Historien kun er en Udfoldning af

denne Kamp i enkelte Optrin. Dette vises i Digtets andet Afsnit, hvor vi fra Scene til Scene blive Vidner til Kampen mellem Naturlivet og Aandslivet, mellem Retten og Styrken, idet Digteren fører os gjennem alle Tider fra Adam til Christus og gjennem alle Lande for at male sine Optrin af Menneskehedens Udvikling fra vild Overtro og raat Tyranni til sand aandelig Frihed og Kjærlighed. Dette Udviklingens Endepunct er naaet i Christus, hvis Liv og Virken er Gjenstand for Digtets tredie og sidste Afsnit, og hvad der i Historien ligger senere end hans Fremtræden, er kun Slægtens nødvendige, om end langsomme Stræben fremad for at naae det Fuldkommenheds- og Kjærlig-hedsideal, som han holder den for Øje, og som her paa Jorden skal realiseres i en Samfundstilstand med almindelig Frihed, Lighed og Broderfølelse.

Grundtanken i dette Wergelands Hoveddigt er ikke ny, men den er især i det første Afsnit gjennemført med et ofte genialt Digterblik og har fornemmelig faaet et skjønt Udtryk ved den Maade, hvorpaa Forskjellen mellem den mandlige og den kvindelige Sjæl er udtrykt. Ogsaa mange andre enkelte Partier minde ved sublim Tankefylde eller kraftfuld Udmaling om et sandt digterisk Udspring; men Digtet bliver ikke desmindre i sin Helhed ulæseligt ved den Bredde, hvormed andre Partier ere skrevne, ved en Ophoben af Billeder, der ikke lade sig gribe, ved en utøjlet Phantasis vilde Flugt over Stok og Sten, ved en Mængde Platheder og Smagløsheder og ved et Sprog, der bliver krampagtigt i sin Stræben efter trods sin Tyngde at flyve mod Solen.

Det Ideal af den kvindelige, i Kjærlighed hengivne Sjæl, Wergeland har tegnet i Ohebiel, havde sin Rod dybt i hans Sind og kommer i mange af hans øvrige Digte frem under Navnet Stella. Det var blevet skabt hos ham ved hans første ideale og luftige Ungdomsforelskelse, der var fri for enhver Tanke om sandselig Attraa, og det led ingen Besmittelse ved en følgende Kjærlighed, under hvilken hans daværende og tidligere Elskede smeltede sammen for hans drømmende Blik i denne rene, ætherklare Kvindeskikkelse, hvis Billede stedse stod for ham og inspirerede hans Digtning; denne gik i hans Ungdomsarbejder — »Digte, 1ste Ring« — henimod en Idealitetens Region, der slet Intet havde at gjøre med Virkeligheden, og hans Poesi var i denne Periode en lyrisk, ofte exalteret og i Exaltationen dunkel Udtalelse af inspirerede Syner, der viste sig for hans indre Øje uden at have nogen fast Grund i en Betragtning af den virkelige Verden.

Men paa samme Tid omfattede Wergeland netop denne Virkelighedens Verden i en anden Henseende med Kraft og Alvor. Naar han i sit store Digt rasede mod Konge- og Præstevælde og saae Menneskehedens Maal i en lyksalig Opfyldelse af Trangen efter Frihed og Lighed, da udtalte han her kun sin politiske Overbevisning og havde den alvorlige Hensigt at føre sit Liv som en tro Commentar til Digtet. Christendommen og Republiken — det var de to Ord, han skrev paa sin Fane, og han tvivlede ikke om, at den første, opfattet og udført i xland og Sandhed, maatte føre til den sidste. I sine politiske Digte besynger han med glødende Ord Frihedens store Helte og føier lige varmt forHenrik Arnold Wergeland.

209

ethvert Folk, der kjæmper for Frihedens Sag eller gaaer under i Kampen for den. I denne Henseende var han Kosmopolit, en nødvendig Consequens af hans christelige Republicanisme; men da i hans eget. Fødeland Kampen begyndte mellem det Egne og det Fremmede, sejrede Digteren over Tænkeren, og Wergeland fremstod som Bannerfører for »Norskhedens« mest kamplystne Fylking.

»Norskhedsperioden«, der falder i Begyndelsen af Trediverne, maa betragtes som en af de Børnesygdomme, et ungt Folk maa gjennemgaae, inden det naaer den fuldvoxne Mands Kraft. Følelsen af politisk Selvstændighed og Følelsen af andre ældre Nationers Overlegenhed i aandelig Udvikling fører baade til en pirrelig Frygt for at blive overseet og til en trumfende Hævden af sit Eget som bedre og fortrinligere end alt Andet. Saaledes ogsaa i Norge, hvor et højrøstet Parti døvede sin hemmelige Bevidsthed om den danske Culturs og Litteraturs høje Standpunct med voldsomme Forbandelser over alt det vage, leflende, danske Væsen og selvtillidsfuld Pukken paa det Hjemliges Herlighed. I Pressen og ved Folkefester førte Wergeland Ordet for det unge Norge, og det var en forbavsende Virksomhed, han i denne Tid udfoldede som Talsmand for Folkefriheden, for det menige Folks Tarv, for Norges selvstændige Bestaaen, ukrænket baade af Svenskhed og Danskhed, og for dets Forpligtelse og Evne til at leve sit eget Liv uden at nyde saa meget som en Krumme fra de Fremmedes Bord.

I deres Fordringer i sidstnævnte Henseende og deres Modstand mod Alt, hvad der vilde trænge ind over Norges Grændser uden at være hjemmefødt der, gik Norskhedens Zeloter omsider saa vidt, at de fremkaldte en Opposition, der traadte op imod dem paa det litteraire Omraade i den navnkundige »Dæm-ringsfejde«, der rejstes ved Welhavens Angreb paa Wergeland'). De to saa forskjelligt anlagte og saa uensartet udviklede Digternaturer tørnede sammen til en Kamp, der snart delte Folket, først og fremmest Studenterverdenen, i to fjendtlige Lejre. Paa den ene Side stod det »norske« Parti med sine Fordringer om, at man for at hævde den nationale Oprindelighed skulde afbryde ethvert Baand, der knyttede Culturudviklingen til Danmark, kjæmpe mod enhver Levning af den gamle Dannelse og i en Slags aandelig Quarantaine afspærre sig fra Omverdenen og fremelske de Spirer, der lovede et ejendommeligt nationalt Aandsliv og allerede betragtedes af det unge Norge som fuldtudsprungne Planter. Paa den anden Side søgte det Parti, som man i Modsætning til det førstnævnte kunde kalde det »danske«, at bevare Forbindelsen mellem den tidligere og den nu begyndte Culturperiode, idet det gik ud fra den Anskuelse, at den danske Dannelse knyttede Norge sammen med det almindelige europæiske Culturliv, og at kun en bornert Patriotisme kunde fordre en radical Bortskjæren af alt det Gamle for at begynde forfra med tomme Hænder.

Kampen fødtes med en selv for litteraire Fejder ualmindelig Forbitrelse, en Følge af, at den, skjøndt tilsyneladende litterair, i Virkeligheden drejede sig om Principer, der vare afgjørende for Nationens hele Liv. Man begyndte med hvasse Epigrammer i Studentersamfundet (»Stumpefejden«) og førte derfra Striden ud i Dagblade og Piecer. Saa vel Angrebet som Forsvaret samlede sig hovedsagelig om Wergeland, der betragtedes som Norskhedens Høvding, og det var

l) Se den følgende Biographi.210

mod hans »Skabelsen, Mennesket og Messias« at Hovedstormen rettedes i en af Welhaven skreven udførlig og skarp Bedømmelse af den Wergelandske Poesi. Et eget Organ fik det »danske« Parti, da det efter sin Udtrædelse af det almindelige Studentersamfund samlede sig i en særlig Forening og stiftede Ugeskriftet »Vidar«, efter hvis toaarige Tilværelse Welhaven med Kraft og Alvor fældte Dom i Striden ved sit Digt »Norges Dæmring«, der gav Anledning til en ny og heftig Opblussen af Kampen.

Det laa ikke i Wergelands Natur at undlade at give Svar paa Tiltale. Paa Vers og Prosa, i Avisartikler og Piecer hævdede han sit Standpunct og kjæmpede med sin medfødte Ildfuldhed for sine Ideer uden at veje de stærke Ord, han tog i sin Pen. I den Række satiriske Farcer, han skrev under Mærket Siful Sifadda, brugte han Persiflagens Vaaben mod sine Modstandere og lagde ikke Fingrene imellem. De første af dem — »Ah!« og »Irreparabile tempus« — have endnu en mere almen-satirisk Tendens, men de følgende tog mere og mere Sigte paa de tilstedeværende Forhold, som »Fantasmer efter Ravnekrogpoetens Manuscript«, der gaaer løs paa Regjeringsmyndighederne i Anledning af nogle Uordener i Christiania Grundlovsdagen 1829, »Harlekin Virtuos«, hvor Beundringen for det Fremmede er Satirens Gjenstand, »Om Smag og Behag kan man ikke disputere«, der snerter Danomanien, navnlig Theatrets Fordanskelse, og »Papegøjen«, der retter et ubarmhjertigt og i høj Grad personligt Angreb mod Dæmringspartiets Tilhængere.

I Farcerne »Norge i 1800 og 1836«, »Stockholmsfareren« (Nr. 1 og Nr. 2) og »den Konstitutionelle« behandler Wergeland de politiske Tilstande, som han omfattede med voxende Interesse. I Modsætning til »Intelligensens« Parti, der hellere glædede sig ved Culturens Blomst end deltog i Arbejdet for at udplante dens Frø i Folkets udyrkede Jordbund, ofrede Wergeland al sin Tid og Kraft paa at drage Almuen med ind i det aandelige Livs Rørelser og fremme dens Tarv paa alle Maader. Som Skribent, som Folketaler og Orgaui-sator virkede han med utrættelig Energi for den menige Månd, var altid paa Vagt mod Overgreb fra Myndighedernes Side og rede til at tale Folkets Sag. Hans Optræden var ved flere Lejligheder ikke saa ulig en Demagogs, og han kan ikke siges fri for at have været noget hensynsløs i Valget af sine Agitations-midler; men han har i fuldt Maal fortjent den ubegrændsede Popularitet, han erhvervede sig, og som greb enhver Anledning til at hylde ham som den mest frit tænkende og mest norsk følende Patriot i Norge.

Denne Wergelands stigende Indflydelse paa sit Folk var ledsaget af en tiltagende Modenhed hos ham selv, der gjør hans Manddomsaar roligere og mere sammenhængende at beskue end hans vilde, famlende Ungdomsliv. Dette gjælder ogsaa, naar man sammenligner hans digteriske Production i de to Perioder, mellem hvilke man kan sætte 1839, hans Bryllupsaar, som Grændse. Den Uklarhed saa vel i Tanken som i dens Udtryk, der gjør det saa vanskeligt at tilegne sig de tidligere Wergelandske Digte, forsvinder mere og mere; hans Phantasi farer ikke længer omkring som en løbsk Hest mellem Himmel og Helvede, hans Billedvrimmel bliver mere ordnet, hans af idelige Parantheser afbrudte Stil mere rolig og klar, samtidig med at den dog bevarer den ejendommelige Primitivitet og Styrke i Udtrykket, som characteriserer Wergelands Sprog. Medens man kun sjeldent modtager et harmonisk Indtryk af hans tidligere Arbejder — af hvilke endnu maa nævnesHenrik Arnold Wergeland.

211

Dramaerne »Sinclars Død« og »Campbellerne«, der gav Signalet til et nyt Udbrud af Partifanatismen — er der månge af hans senere Digte, ved hvilke man dvæler med Glæde, fordi Digterens umiskjendelige Genialitet her fremtræder under en klarere Form. Som saadanne veltalende Vidner om Wergelands store og aldeles originale Begavelse har han, foruden »Digte, 2den Ring«, efterladt os de større Compositioner »Spaniolen«, »Barnemordersken«, »den indiske Cholera», »Jan van Huysums Blomsterstykke«, en lige saa genial som gratieus Phantasileg, »den engelske Lods«, uden Tvivl hans ypperste Digtning, og de polemiske, i Ordets bedste Forstand tendentieuse Digte »Jøden« og »Jødinden«.

Wergelands personlige Stilling var i disse den ordnede Productions Aar saaledes, at den indeholdt Betingelserne for, at hans Aand kunde udfolde sin mærkelige Begavelse sikkert og roligt. Han var kommen ud over sin Ungdoms Gjæring uden at have mistet dens Bevægelighed, han levede med en elsket Hustru i et lykkeligt Hjem og havde med sin store Arbejdsomhed Tid nok fra sin Embedsvirksomhed som Rigsarchivar til at hengive sig til den digteriske Skaben eller sysle med sine kjære Blomster og andre Yndlingstilbøjeligheder. Vel blev ej heller denne Periode af hans Liv fri for offenlig Strid og privat Modgang, og »hans Halvbroder« Siful Sifadda maatte atter tage sit Kogger frem og sende Farcerne »Engelsk Salt« og »Vinægers Fjeldeventyr« over i Modstandernes Lejr som bevingede Pile; men hans Liv var i det Hele og Store lykkeligt, han stod i sin Manddoms fulde Kraft paa en vel erhvervet Popularitets faste Grundlag med Lyst til at virke og med et sikkert Maal at sigte efter. Sørgeligt var det derfor, at hans Livsbane skulde afbrydes saa tidligt. I Foraaret 1844 mærkede han de første Spor af den Sygdom, der efter et Aars Forløb lagde ham i Graven. Under dette lange Sygeleje arbejdede Wergeland med en forbavsende Kraft, besørgede anden Udgave af »Skabelsen, Mennesket og Messias«, skrev for Almuen og digtede nogle af sine skjønneste Digte, renere og fuldkomnere, jo nærmere Døden kom. Den endte hans ildfuldt bevægede Liv den 12 Juli 1845. Fem Dage efter blev han fulgt til Jorden af et Følge saa stort, som det aldrig forhen var seet i Christiania.

Af „Skabelsen, Mennesket og Messias"'

De to Aander*). (Phun-Abiriel og Obebiel over den dampende øde Klode.)

Phun-Abiriel. Se Rummets bugnende Bug har atter en ny Verden født: en ny Gaade.

Ohebiel.

Nedknæl, tilbed i Guds friske rygende Fodspor!

*) „Akadi ei" betyder den Førstskabte af Aanderne; „Phun-Abiriel" en skeptisk-kraftfuld Aand; „Ohebiel" en af Kjærlighed besjelet. „Æoner" betyde højere Aander.

Phun-Abiriel. Er Gud i denne Klump? Skal den tilbedes? Ohebiel.

Han Dyndet har belivet. Se det aander!

Phun-Abiriel. Ja bøjer eder, Aander! ja for en død Gud, siden den sande er navnløs t»g usynlig! for denne Forraadnelsens øde Triumfport, til Dødens Fest oprejst, som snart begynder med første Græs , der rejser sig i Dyndet som Livets blomstrende Fane, med Skabningens stolte Hær som Offerrækker i Midten af Toget, der

ender med Ormenes Sejrherrefølge! Ja bøjer Eder, Aander! Hist i Støvet en Støtte var vor Gud; her er en Klode.212

Henrik Arnold Wergeland. 212

Se, Tegn og Tro — det Visse er nok skjult som Livsblodsdraabe i Evigheds inderste

Hjerte —

er endnu Eders Viisdoms Fostermelk! Ja bøjer Eder, Aander, for den Klump! Thi Eders Viisdom, som begejstret vilde paa Udødelighedens morgenrode Vinger igjennemflyve Rummets Vidder, til Gud I saa, indtil hans Lyshav strømmed jer nært imøde — se den standser, synker i dette Dynd! Fra indbildt Seerhøjde af denne Klump, vil Aanden slæbes ned i Afsinds Dybder, grubler den derover; og dens Lyksalighed vil splittes ad, som Sky i Dug, af denne døde Damp, som egger op dens Skarpsind saa forgjeves. Jeg vil dog gruble, skjønt det mig fortærer.

Ohebiel. Ak tvivlfulde Phuniel, min Sorg!

djærve Abiriel, min Fryd ! Phun-Abiriel, min Vemods Elskov! Hvor uden rugende over dampende Kloder, for Gud at belure — ja under Livets Undfangelse , — finder min Sorg dig, Abiriel? Phun-Abiriel. Hvor er den Gud? Hans Kraft jeg seer

kun, hører

som Støvskyer Verdner suse i hans Fodtrin. Jeg skuer did, men seer som forhen Intet, Ak, Intet uden Sporets dybe Hvirvel, hvori til Afsind, uden at den drukner, min Aand fordrejes. Ha, var ej min Tanke saa let og tom, den, mørk som denne Klode, synlig rullede frem, og Jeg, som Gud, da skabte. Skjønt Aand, og skjønt jeg er, hvorhelst jeg tænker mig, flux flyttet hen, dog naar jeg tænker »Gud« , og vil Ham se, da er jeg hvor jeg var da Tanken talte, ombrust, bedøvet af hans Verdner.

Ohebiel.

Dog skal, ulykkelige Aand, min Ømhed din Grublen evig klarnende ledsage, som Faklen , der i Mulmet modig trænger igjennemborende Midnattens Hjerte. Og jeg vil tale til dens Eensotnhed; dens vilde Spørgsmaal blidelig besvare.

Phun-Abiriel. Ohebiel, du seer en Skygge sortne min stjerneklare Form igjennem, fra mit Indre sig udbredende — den er min Graad, og denne er Abiriels Tak. Ohebiel.

Betænk da Daarligheden, at en Aand, fra Støvet nys forløst, for tusind Omhvælv af Himlen siden, vil forlange at se den Evige! det naa kanhænde

de ældste skabte Aander, som har levet paa længst udslukte Stjerner, som Akadiel. Betænk, at om du Græssets Spiren kjendte, da holdt du Skabelsens Nøgle i din Haand! Men se, mens neppefødte Kloders Damp kun er den syge Næring for din Grublen, dens Dug, hvoraf den voxer i sin Skygge, og Verdnerne kun sammenrullede Gaader — se, Phuniel, de andre glade Aander, ja selv Akadiel, Aanders Førsteblevne, ved hver en nyskabt Jord sig fryde, som om den var en Blomme sprungen ud i Skaberens Spor paa Farten gjennem Altet. Thi til Lyksalighed de skabt den vide. Og glem ej, Phun-Abiriel, at almægtig Algodheds milde Sol fremkaldte Dig, en Aand, af Støv, en Aand, der leve skal om Verdnerne som Blomster visne hen, og at almægtige Alviisdom var den milde, men dog kjæmpestærke, Strøm, der rev dig hen som blinde Frø , der hist til Skud og fjernere til Palme bliver!

Phun-Abiriel. Erindringen jeg ene har; deraf jeg lever, Dyret lig af Drøv.

Ohebiel.

Er den ej alle Aanders Kundskabs Hjerte? Som Legemet om Hjertet, deres Viden rundt deres første Værens Minder voxer. Det første Ord, i Moders Øre gjemt, i Aanden staar endnu som friskt nedskrevet, og i din første Tanke diede og greb du alt Udødelighedens Barm. Men se, o Phuniel, i Verdens Skue er Kundskab, de

Udødeliges Næring, i maalløs Rigdom frem for Aanden lagt; og med hans Kundskab øger sig hans Magt. Som Tvillingbørn, der af Omfavnelser sin Væxt og Lighed synes at erholde, de voxe i hinaodens Ild og Lys, saa Evigheder blive dem for snevre, som Barnedragt for Ynglings Skulder glider. Og hans Tilværelsers Erfarings Dynge bestandig voxer; den er Aandens Bjerg, hvorpaa sin Viisdoms Borg han bygger, og hvorfra han Verden viden overspejder.

Phun-Abiriel. Hvad nærmer sig vel ad Uendelighed? Hvad bringer denne Stirren ud i Rummet, den Eviges Tankekreds, uden stum Beundring? Og ned Beundring knuger, ej opløfter.

Ohebiel.

O den er Aandens Kjærlighed og Offer til Ham, den Evige!

Phun-Abiriel.

Et dovent Leje den er, hvor alle Kræfter sove ind.Henrik Arnold Wergeland.

Men Phuniel har rejst sig derifra. Ind i sin Evighed han stirrer vaagen. O he biel.

Spejd ikke efter Gud! vær glad som Barnet! End er du kun blandt Aanderne et Barn. Find Leeg for Øjet i Hans Verdners Skjønhed ! Haab alt af din Udødelighed, der saa, skjønt ung endnu, jo Verdner at forgaa!

Phun-Abiriel. End Barn blandt Aanderne er Phun-Abiriel? Var ej hiin Klode, der saa rødlig flammer, min Vugge, hvor jeg vaagnede imellem vidunderlige Dyr og Planter? Den var Legepladsen, hvor jeg voxed frem, indtil jeg kastede, som Ormen Hammen, den smukke Sandsedragt, som mig omhylled, og som en Slange, nøgen som en Lynild, kom frem af Mulden her i Rummets Øde. Da endte jeg min Barndom.

Ohe biel.

Lign da heller

en trodsig Yngling, Phuniel!

Phun-Abiriel.

Ja, hvi seer

jeg ej min Fader?

Ohe biel.

Phuniel, seer du ikke hans Klædebon nedrullet over Dybet? dets mørke Folders Bølgen i dets Dampe? i Stjernebuen Perlerne i hans Belte? Og naar hans Digt, Alverden, du har læst, og fattet den Alkjærlighedens Højsang, da haab og tro, Du vil hans Aasyn se!

Phun-Abiriel. Til Haabets Siv sig ogsaa Aander læne? Og Troens Regnbu-Solskjærm, som vi bar engang, som Støvets Konger, over Hov'det, og som Bedrag're svor var rette Himmel, at ej Fornuften vild sig skulde flyve, naar over sig den saa den fri og sande, mens blodige Sener endnu lænked den til Mulden — skal den Aanderne bedække? Nej, kun hvad Phuniel veed, det vil han tro. Begreb og Tro hos Aanderne er Eet. Thi Gud ej vil, at de uværdigt tro hvad han ej har tilladt dem at begribe ved Kraft dertil i deres Sjel at lægge. Hvad jeg begriber tror jeg først, og lægger som funden Skat det til min Kundskab. Ohebiel.

Din Kundskabs-Kjerne er da Tro, hver Aands-

kraft

kun det Erobrende for Troen.

Phun-Abiriel.

Ja,

til ingen Gaade, selv ej den, som er v Draaben gjemt: om al Tilværelse,

og Gaaden »Gud« , hvis Knude er mig Selv, er meer tilbage.

Ohebiel.

Evigheden er den vide Plads, hvor Sejeren skal vindes.

Phun-Abiriel. Da svimler jeg, ved Skuet trættet af en Evighed i Evighed henglidende, som Ringen uden Led og Ende.

Ohebiel.

Hvis du det fandt, den Ring da slet var gjort, du Taare, hvileløs om Ringen glidende! Men se Akadiel sejerherreglad, som om han stod paa Maalets Tinde alt, hvorfra han seer den Evige hiinsides den Afstand, ingen Skabt skal overstige, og fanged Hans Afspejling i sit Aasyn! Den Aand er Aanders Første. Dog er hans Beundring mest begejstret, videst strakt, hans Godhed og hans Fryd i Alting barnligst, saa tidt en Blomst, han ikke før har seet, af utænkt Skjønhedsform, paa ijerne Klode til Lovsang bringer ham. Se, Phuniel, saa nyder Aanders Første Saligheden, og saa kan Du.

Phun-Abiriel.

Hvis Phuniel og Akadiel ej vare To, som Jord og Sky forskjellige.

Ohebiel. Ham stræbe Aanderne at ligne; thi da tro de, at de ligne Gud.

Phun - Abiriel.

Da skulde, hvis saa jeg troede, jeg min Frihed dræbe, af Sjelen vaske ud den Tanke »Gud« og grave kun Akadiels Billed ind, en Aands som jeg, og, hvergang ej jeg tænkte som Han, beskylde mig for Synd.

Ohebiel.

0 Phuniel, vid dog, det forbyder den Ret, som er til alle ligedeelt,

og adler Støv til Guddom, den, at stræbe, igjennem Banen, som Hvers Frihed bryder med uafhængig Kraft hvor bedst ham synes, at ligne sit og Alles Udspring. Den Ret er Børns Ret, at hvert Barn afbilder Faderens Dyd og Kraft i sin Karakters Farveskjær. Vi ere Alle Guds Børn, ifra den Førstefødte, som engang i ældste Tid laa svøbt, men nu °g gjennem Evighed for sine Søskende har Rang, fordi han bærer klarest alt sin Faders Træk i moden Skjønhed, til Yngste, som , af Sandsers Duft hendysset,

1 Græsset dier Livet ubevidst, uformelig end og sløv, knap meer

end varmet Jordklump, meer ulig sit Ophav,214

end Foster timegammelt er sin Fader. Og Aanders Arveret er den, at Hver skal mod sit Ophavs Guddom nærme sig ad selvbrudt Vej, paa uafhængig Flugt igjennem Evigheden. Deraf, Phuniel, den Selvbevidsthed, som med raske Drag paa Aandens Indres Baggrund, paa dens Ro'es udspændte Marmorflade maler af den Salighed, som er hans Fantasis og Hjertes ejendommelige Digt.

Phun-Abiriel. Bedst tror jeg Vanvid vilde digte. Det Luefarver har, Indbildningskraft. Og ene Vanvid og Alviisdom tør Tvivlens Tænder ikke gnage. Hvis da jeg kunde, hvis det ej en Grif i Støvet lænket var, jeg Vanvid løsslap. Thi snart det rev mig hen paa vinget Smiil til hvert et Maal, jeg tænkte mig, det rakte mig med Triumfens Latter sønderplukket hver Gaade, som jeg pegte paa; og naar, med kroget Gisning paa, det medede i Verdensdybet, flux det ud blev kastet, det fisked op den Perle , som jeg ønsked. Mit Vanvid hopped paa elastiskt Been hver Grændse over, hvor dybt under Viisdom maa krybe hen i tusind sunde og sene Tanker for at finde Indgang. Saaledes, o Ohebiel, hvis vanvittig jeg tænkte: »jeg er Gud,« da følte jeg en Guddoms Salighed.

Ohebiel.

Det være nok, at Alt om os er godt, at, som til Overflod, det Godes Farve og Form er Skjønhed, at, saalangt vi se, Guds Storhed voxer. Vi har Deel i denne, til Odelarv, saavidt vi kan den fatte. Af hans Algodhed har du Deel saa stor, som du med egen Godhed dig tilmaaler. Og du har Deel af hans Alviisdom , hvis du selv er viis.

Glød da i Aanders Fryd, der skinner gjennem den Skikkelse Guds milde Fantasi os gav, at, som hver Dyd og Kraft fremblomstrer , og som velvillige Følelser udvælde, dens Morgenskjær meer fagert skulde blomstre og Aandens Form en Dragt af Skjønhed vorde. Her lyver ikke Formen, som paa Kloden, hvor Laster funklede og Dyder rustned: er Aanden god og viis, saa er han skjøn. Men, o, dit Mismod, Aandens Tæring, da du ej kan løse selv din egen Gaade, hvis Led er' spredte i Uendeligheden, i Lænkerad fra første Sol og til Insektets Vinge, gjør din Skjønhed bleg, der skulde være Gjenskin af din Fryd.

0 Phuniel, min Sorg! Abiriel, min Beundring! To Magter stride i det Indre; lad

den sejre, som kun tror, at Verden er Guds Tempel, denne Jord en nysrejst Pille, Udødeligheden morgenfarvet Kuppel, spændt over hver en Aand, der som en Lovsang indruller gjennem Evighedens Porte! Og glød da med i Aanders fælles Fryd,

1 deres Saligheds Bevidsthed! Thi

Vi vide Gud er nær, at nu vor Godhed er større Deel af Guds Algodhed, vor Kraft og Indsigt i Alverden en større Deel af Almagt og Alviisdom, end da, berusede af Livets Blod, vi, skyggede af Dødens Vinger, sad sammen, elskende hverandre, paa lavere Fodtrin af Guds Throne, og fryded os som Konger over Tusind af Dyr og Planter.

Phun-Abiriel. Snart have disse Skyer kjæmpet ud, Solstraalen frem til denne Jord sig borer. Da vil den meer ej som isøvne gaa, ej gynge sagte som en Vugge; men dens Flugt begynder; soin berust af Lyset, som om den Solens Bæger havde tømt, med Regnbuharpe, Morgenskyers Krands, den henigjennem Rummet tumle vil. De glade Dyr da ere Klodens Jubel og Blomster og Træer dens vilde Fantasi. Da, medens alle Aander stimle til, at se det altid nye Skuespil, da vender jeg mig bort; thi da fremvælder den sorte Kilde til mit Mismod ; thi Jeg, som kan læse gjennem Kjød og Been hvad Sjelene paa disse Kloder tænke, jeg studser blind ved Lysets Underværker, og veed ej Hvad det tegner af i Blomsten, i Græsset linjer op, og efterklipper i Træets Blades aldrig eense Takker.

(Akadiel, en herlig Lysgestalt, viser sig fraoven, omgivet af Æoner.)

Ohebiel. Akadiel kommer! Knæl!

Phun-Abiriel.

Jeg ej tilbeder.

Jeg sænker mig i Mulm.

Ohebiel.

Ve! Dig jeg følger.

(Forsvinde halvt i Mulmet paa Klodens Natside.)Henrik Arnold Wergeland.

215

Af „En sangfuld Sommermorgen paa Skreya."

Yel Hellener undres ville

ved den stille Yngling: han, hvis Klinge peger stedse did hvor Døden leger, glad, hvor Eumeniden gaar, bøjer taareblommet Vaar.

»Vist han — en Hellener spørger —

svarlig sørger: over Panden Kummers Skyer, lig Pelidens Hjelmbusk, flyer? Han skal være højt fra Nord, hvor de gamle Göther bor?«

Ha, mit Liv var Vintersolen

under Polen: Morgnens gyldne, Aftnens røde Straaler blidt hinanden møde med et Kys: den hele Dag var et gyldent Vingeslag.

Ak jeg vilde dog saa gjerne,

at en Stjerne, Hæders Stjerne, skulde glimre i min Nat, og Mindet skimre, lig et Nordlys, paa den Grav, Skjebnen mig saa tidlig gav.

Meer end Stjernens Glands paa Baare var en Taare:

— Ak du veed vel, Hvis jeg kræver, naar sig Gravens Mos-barm hæver:

i min ,Nat den vil til inig glimre, Dioskuren lig.

Se det mørkblaa Sværd, jeg bølger!

Stjernen følger med dets Hvinen (lig det hvide Skum om Snekkens hvasse Side). Friheds Evangelium tolker Sværdets Tunge stum.

Hellas kalder: Se en Celte

vil blandt Helte søge sig en blodig Palme! (Vist, hvor Hjertets Roser falme, og hvor Livets Purpur veg, spirer en Cypresse bleg).

Naar jeg der de sjunkne Buer

sorgfuld skuer: Oldtids marmorklædte Tanker knuste under Efeuranker, vil jeg sige: saa jeg er! Templet knust jo Barmen bær.

Var min Barm ej Tempes skjønne

Enge grønne, hvor vort Blik blandt Roser røde barnlig-skjønne Guder møde? Hjertet var et Tempel fast?

— Underligt, saa snart det brast.

Lig Eurotas Blodet strømmed, da jeg drømmed.

— Nu den Tid er borte længe, da der svam spartanske Drenge: Tiden, da i smiilrød Ham gylden Drøm i Aaren svam.

»Se, der staar han i Geledet!

Herren veed det, hvorfor han, med Barmen aaben, uden Hjelm, de hvasse Vaaben søger: ere røde Saar Roser i en Normands Vaar?«

En af Dødens viede Skare

da vil svare: »Jeg med Ynglingen i Telte bor, men heller Sværd fra Belte sprang, og tolked selv sin Harm, end han aabnede sin Barm«.

»Spørg, i Pylus , Nestors Minde!

Ingensinde vil det svare, men paa hvide Marmorkind vil Taaren glide, naar du spørger om Messen's Skjebne og Aristomen's«.

»Chierdruens Guld-Smaragder

han ej agter: Ham ej alle Hellas Kvinder kun et halvfødt Smiil afvinder. Ha, ban er da lidet værd Andet end et sultent Sværd!«

»Aldrig saa jeg liam at smile,

sjeldent hvile sødt i Søvnen, men paa Kinden sad en Taare, halv af Vinden tørret: se den lignede paa sin Stol Persefone«.

»Ej jeg veed, hvad Sorg ham tynger.

Naar han synger, (som han sagte undertiden gjør, naar til sin Sorg fra Striden han gjenvender, rød af Saar): jeg hans Tunge ej forstaar«.

»Vaagen, og, naar Alt mon svømme

om i Drømme, tidt et Navn, som fremmed lyder,216

frem paa stille Taarer flyder. -— Ha, hvis jeg erindrer ret; Stella, Stella lyder det«.

»Dybt det Ord fra Hjertet springer;

thi det klinger klagende, som naar Alrunen rives voldsomt op af Grunden, underligt som Lyrens Klang, idetsamme Strengen sprang«.

»Vist ved »Stella« han vil minde

sig en Kvinde? Ham en mørk Erindring tynger, Havets Slange lig, som slynger svulmende et dobbelt Baand om vort Olds Laokoon«.

— Lad dem tale! snart de ville

rede stille op den Dødes Hovedgjærde: lænede til sine Sværde vil de bede Gud om Fred for den Yngling, de grov ned.

Om min Gravhøjs tause Side

vil sit hvide Blomstslør Hylden venligt folde, lig den grædende og kolde Niobe, hvis Marmor sig bøjer over Ættens Lig.

Dal, som Lyn paa Tordenvinge,

Moslems Klinge i mit Bryst! Ha, favre Sommer, flammerøde Samum kommer, drikker Rosens Purpurstrøm! -— Død og Liv er blot en Drøm! —

Et gammelnorsk Herresæde.

I Hordaland, i en snever Dal,

monne, lig Bersærk, trængt af Skjolde,

engang i Old en Furuhal

sin skumle Længde udfolde.

Mod Kvelden vilde et fremmed Blik tro at skimte Klipper sorte.

Hallen var lav, ej Guldspir fik de mørke tjærede Porte.

Ej staalblaa Svendeflok udenfor vogter der en søvnig Herre.

Klippen, som stejl ved Stranden staar, maa skjolddækt Nattevagt være.

Men Arnerøgen, som Aand af Grav,

stiger sort fra Hallens Tinde. Være den Vandrerens Ledestav, for skjulte Sti at finde!

Naar Døren aabnes, en Hundeflok bister frem fra Gruen springer. Kommer der Fjender, veed den nok at finde Mændenes Bringer.

I Krogen graaner et fugtigt Sejl.

Biler Tand i Bjelken holde. Ilden sig ofte seer i Spejl i Loftets bugede Skjolde.

Og Buer brede fra højen Knag

ud de snoede staalblaa Arme, Bunter af Pile hænge bag, og Bjørnesener og Tarme.

Frem tvende Guder bag Egebord, hvergang Ilden blusser, træde: Odin det er og Asathor,

som staa ved Husbonds Højsæde.

Fra Odins Hoved en gyldén Knap

— Solens Billed, — Mørket bryder. Asathors Hjelm med staalblank Tap af Mulmet neppe sig skyder.

De Stjerner blikke som i en Brønd,

ned i Hallen gjennem Ljaaren. Fjeldtinden hilser med Birken grøn der nedigjennem om Vaaren.

Paa Bordet ligger et Horn af Guld.

Sød paa Randen perler Mjøden. Natten forgjeves ud sin Muld har rystet over dets Gløden.

Lig blanke Stjerner om Fjeldsky rød,

mange dyre Stene ringe sig om det Guldhorns hule Skjød, hvor sære Runeord klinge.

I Krogen slumrer paa Bjørneskind

gamle Husbond. Haaret svømmer graat, lig en Fos, paa furet Kind, og nedad Bringen det strømmer.

Den vakre Gubbe forvist i Kveld kyssed Hornets fagre Kinder. Mjøden isøvne til hans Sjel

nu klæber Ungdommens Minder.

Mon hjalp han Harald i Hafursfjord tretti Kroner rask med Sværdet hamre til gylden Ring om Nord, i Kongers Blodflammer hærdet?Henrik Arnold Wergeland.

Mon nægted han, som saa mangen Helt,

arvet Guld til Ringen lade, valgte det flyvende Sejl til Telt,

og Bølgen til Odelstade?

* , *

*

Ingen veed det; thi Slemmedegn

brændte Hallen og Ættens Sidste. Bauten paa Højen har intet Tegn,

og Saga har glemt hvad hun vidste.

Den Elskedes Overfart.

— Tys! det pladsker over Vandet. Det er Hende ! Det er Hende! Hendes Forbud er alt landet: denne glade Angst for hende. Aaretakten kan jeg kjende: uden Regel, uden Lag, som mit eget Hjertes Slag.

Bølge! Bølge! skyd bagefter! sikkert, men med milde Kræfter! Ellers med mit Blod jeg plette vil din rene Barm, og trætte med mit Liig din Flugt den lette. Selv vil jeg i Stormen bo, at dig aldrig undes Ro.

Hulde Stjerne, over Vigen maa du trofast lyse Pigen. Er ej hendes Blik dit eget? har, i Eva-Aasyn præget, dog ej Jord, ej Himmel sveget? Kan du hade egen Ild? frygte den, der er saa mild?

Ve dig, om du kunde svige Baaden med den unge Pige! Skjønt du straaler i det Høje, Hevneren min Bøn skal bøje. Som den Dødeliges Øje Han kan dig udslukke bråt, gjøre al din Glands til Nat.

Lyser du med trofast Styrke, da jeg evigt dig vil dyrke. Jeg Bassin vil Kilden bryde, mine Blomster duggbegyde,

at jeg Spejle nok kan byde Dig og Hende, der saa lig er i Blik og Reenhed Dig.

Min Yivs Hjemkomst.

Gudskelov, min hulde Hustru! Gudskelov du engang kommer! O Velsignede, velkommen! O velkommen tusind Gange, var dit Fravær ej slig Sorg! O med tusind Kys velkommen, da dit Fravær er slig Sorg! O velkommen hjem igjen, til mit Hjerte hjem igjen inden disse Armes Grændser, hvor, min Viv, Din Verden ender! O velkommen hjem igjen!

Jeg har længtes, til jeg blegned, til mit karske Hjerte sygned, aabnet Favnen, fanget Luften, til min stærke Arm var segnet. Du maa tro det, ja ved alle denne Midnats vaagne Aander! skjønt imorgen ved dit Hjerte, Elskte, Du min Kind vil finde blussende af Glædens Sundhed.

O velkommen, hulde Hustru! skjønne Text for mine Sange! søde Smag for mine Læber! bløde Marmor for mit Favntag! ædle Billed for min Aands dybe, jublende Tilbeden! O velkommen hjem igjen!

Ak, hvad kan min Styrke tvinge, saa jeg ikke op kan springe? Ak, hvad binder mine Arme, at jeg ej Dig kan omfavne? Ak, hvad kan mit Øje blinde, saa det ej sit Syn kan finde?

Har mon hist fra Dødninghaven stakkels ugift Kvindes Gejst, svøbt i Hyldens Duft paa Graven, sig i Sommernatten rejst? er ind af mit aabne Vindu opad lette Ranke stegen, for med Trolddom mig at gjække, min Henrykkelse at vække, for med den Bedragnes Kval sin at kunne vederkvæge?

»Det er mig, og ikke Hende«, klang det, klang, som om man kunde tænke Klang fra Engens Klokkes og Konvallens spæde Munde, Toner i en Liljes Stengel.

»Det er mig! Du bør mig kjende: Jeg er Din og Hendes Engel, død forlængst, og før jeg vidste, at jeg var din første Elskov. Jeg velsignet Lar din sidste, aandet al min Ømhed ind i din Elsktes Jomfrusind, strøget ned med bløde Vinger Ringen først paa hendes Finger. Naar I ere glade sammen, er det mig, som altid fylder med den Tanke eders Sjele, at Serafer Glæden dele. Da for Alteret I knælte, holdt jeg over eder Begge svævende en himmelsk Krands med eu nær udsprungen Knop for ethvert af eders Løfter. Jeg for Herrens Throne lagde knælende den som et Oifer; og der ikke een er visnet, men den er endnu saa frisk , som om den var nylig dyppet i en Evighedens Kilde.

Og- nu er jeg kommen hid for din Hustrus rene Leje at bestrø med hvide Roser. Thi — maaske jeg burde tie — thi hun kommer end i Nat.«

Fordums-Yenner.

Ballade.

Med Døden i mit Hjerte,

og Smilet om min Mund, og i mit Blik en Smerte

ifra vor Afskedsstund — kom, Ludvig Daa, min Svorne, jeg beder, kom min Yen! Af tusinde forlorne

jeg har en Stund igjen.

Jeg har en Stund at tale

om rundne Dages Strøm, der kunde søndermale

til Skum vor fagre Drøm. Vi os ved Fossen sætte!

Se, hvor den Skummet slaar! Saa, Venskab, knust din lette Meened i Skum forgaar.

Du gyser der ved Faldet ; Du tør ej se derned,

som om du hørte Skraldet af en forsvoren Eed.

Friskt Mod! Ved Fossen Birken sin Fane frejdig slaar.

Histudenfore Kirken

vort næste Møde staar.

Vi os paa Engen sætte!

Dens Græs er guult og tørt.

Ak, just et Liv som dette har jo vort Venskab ført!

Det skjød som Græs i Vaaren; det visnede som Straa;

og Vindens Flugt har skaaren de Ax, som sad derpaa.

Vi sætte os paa Tinden, hvor Skyen flyr forbi!

Der sejle To for Vinden, forbundne fast som Vi.

De splittes i Sekunden. Forbi Fostbroderskab!

Saa af vort Venskab vunden vi har hinandens Tab.

Kom, sæt dig ved min Side!

Kom, tryk dig til mit Bryst!

Du skal dets Kvaler vide; saa lærer jeg din Lyst.

Der var du engang hjemme med al den Førstes Ret.

Ve mig, som ej kan glemme! Ve Dig, som kunde det!

Vi sætte os paa Randen

af vildest Afgrunds Hang!

omfavne saa hinanden,

og saa, min Ven — et Sprang!

Lad Dybet Tvende gjemme, som vare engang Eet!

Ve mig, som ej kan glemme! Ve Dig, som kunde det!

Sognefjorden.

Den har været Dødens Gjæst, Den har sejlet paa en Torden, Den er døbt i Rædsler vorden, som har pløjet Sognefjorden Forthun fra til Sognefæst,Henrik Arnold

Wergeland.

Har Du glemt dit Fadervor, mindes Du ej Bøn at bede: lær den af en Guddoms Vrede! tænk dig, Synder, da tilsæde i en Baad paa Sogne f jord!

Fjorden selv, den Havets Søn, af sin Fader dybt i Landet bortforviist, som Kain forbandet, i sit Mulm, med Fjeldets blandet, selv den kjender ingen Bøn.

Men den bedre end en Præst kan dig lære fromt at bede, ryste Hjertet i dets Rede, frem de glemte Budord lede, Du engang som Barn har læst.

Til Befal, til Bøn ej, vant, Sognefjordens Stiim af Bølger kun sin egen Vilje følger. Selv sin egen Storm den dølger som et Sværd i sit Gevandt.

Vil den suge endnu meer

Sorthed af Hurungers Skygge, skyder den af sine snygge tandudskaarne Bølgers Rygge ud en »Havguuls« sorte Fjer.

Som af Ravne pidsket da skynder den sig didindunder Skyens Taarn, hvor Fjorden bunder, mætter sig med Mulm, og blunder til den atter vil derfra.

Da — det er een Times Ro:

Slumren endt, naar den begynder — da, da er det Tid, du Synder! at du djg i Baaden skynder: Fjorden slumrer ej i to.

Uden Rast og uden Rist vil den atter til sin Fader: til det store Hav, soin hader Sønnen med de vilde Lader, og har derfor ham forviist.

Saa, til evig Fart fordømt, Fjorden fremad og tilbage mellem Hav og Bund maa jage, indtil alle sine Dage Tidens dybe Horn har tømt.

Af „Jøden".

Skibbrudet.

»Himmel, frels os! Dette sorte

Strøg derborte er ej Skyer; det er Land! Det maa Norges Kyster være; og hvor nær vi Døden ere, viser os det krappe Vand.«

Saa en enkelt Stemme skriger.

Stormen stiger; Ingen hører heller paa. ,

Men i Alles aabne Munde staar det kvalte Raab: »tilgrunde inden en Minut vi gaa!«

Ak! Saa lang en Frist ej gaves.

Alt begraves, førend ud Sekunden randt. Skibet', knust og overskyllet, som en Gejst i Jorden tryllet, flux for fulde Sejl forsvandt.

Men hvor Hvirvlen hvidest bryder,

op den skyder langt om længe dog en Månd. Det er Passageren: Jøden. Ham alene, frelst fra Døden, slynger Brændingen tilland.

Var ej Alles Time kommen,

var alt Dommen, at han skulde overbord. Thi hvorfor mon kom vel Nøden, tænkte de, om ej for Jøden, den Fordømte, som ej tror?

Til Amerika, hvor Aandens

og hvor Haandens Frihed findes, stod hans Med. I Europa blev ham Brødet altfor bedskt, i Taarer blødet, og hans Kind af Skam for hed.

Braadsjø, flux tilbage hastet,

har nu kastet halvdød ham mod Kystens Væg, som iblandt Europas Lande løfter sig som Fries Pande over Trælles låve Præg.

I en Revne mellem Stene,

hvor alene Muslingen kan Fæste faa, har han ind sin Højre kilet, Venstren stræber, vidt udspilet, Tangens glatte Busk at naa.

Kun et Greb endnu, og inde

vil han finde sig i Frihedstemplet da: bagom Kystens barske Rygge i de frie Nordmænds trygge gjæstfri Filadelfia.

Havet, kun tilbagegledet,

bedre veed det: Døningen sig frem igjen skyder , lig en Midgardsslange , opad Klippen forat fange Ham, som klæber sig til den.

Sugende den greb ham, førte

i oprørte Bølgers Grav hanx ud paany — ak! som om den vidste, Norge det berømte, frie, borge vilde ej en Jøde Ly?

Juleaftenen.

Hvo mindes ikke et Vejr, han tror, ej Himlen meer kan skikke? et Vejr, som om hver Sjel, fra Kains til den,

Gud sidst fordømte, den Jord forbandede, fra Helved rømte, som fristed dem at svige Himmelen? . .

Et Vejr, hvis Stemmes Forfærdeiser ej mere kan forglemmes? Thi Alle tænkte: det maa være sendt

for min Skyld ene; Orkanens Tordner mig, kun mig de mene: min Synd er bleven Aanderne bekjendt . .

Et Vejr, hvis Styrke kan lære Præst og Troende at dyrke Dæmoner i det Element, hvis Brag

den Gamle høre fra Barnsbeen kan i sit bemoste Ore . . et Skyens Jordskjælv, Luftens Dommedag? . .

Et Vejr, som rysted den Stærkes Hjerte i dets Skjul i Brystet, et Himmelvejr, hvori sit eget Navn

han paaraabt hørte af Aander, Stormene forbi ham førte, mens hver en Trætop hylte som en Ravn?

Men Ravnen gjemte sig selv i Klippen, Ulven Sulten tæmte, og Ræven vovede sig ikke ud.

I Huset sluktes hvert Lys, og Lænkehunden indeluktes. . . I sligt et Vejr, da faar du Bønner, Gud!

I sligt et Vejr — det var en Juleaften — da Nat det blev, før Dagens Maal var fuldt, befandt en gammel Jøde, nær forkommen, sig midt i Sverigs Ørken, Tivedskogen. Han ventedes til Bygden denne Side fra Bygderne paa hiin, for Julens Skyld, af Pigerne med Længsel, thi i Skræppen laa Spænder, Baand og alt hvad de behøvde til Morgendagen, Andendag og Nytaar. Det gjorde Længslen spændt,men ikke bange; thi endnu havde »Gamle-Jakob« aldrig den svigtet nogen Juul: Han kom saa vist som Juleaftnen selv.

I sligt et Vejr . .

»Tys! var det atter Stormen, som hylte gjennem Grenene? Det skreg. Nu skriger det igjen.« Og Gamle-Jakob flux standser, lyttende for anden Gang. Nu tier det. Thi Stormen øger paa, som Fossen drøner over Den, der drukner. Han vandrer atter. »Tys! igjen en Lyd!* — en Lyd, som skar igjennem Skovens Brusen. »Den falske Hubro skriger som et Barn. Hvo slipper Barn vel ud i saadant Vejr? Det gjør ej Ulven selv med sine.« Og den Gamle stolper atter frem i Sneen. Da skreg det atter, saa han meer ej tvivler; thi dette Stormkast, som hist borte alt et snoet Snetaarn hvirvler over Skoven, har ført et Ord, et enkelt Ord forbi; og flux han drejer did, hvorfra det kom, arbejdende sig dybere i Skoven og dybere i Sneen og i Natten, der som en kulsort Fjeldvæg rejste sig mod hvert hans Skridt, af Fyg kun gjennemlyst, som om den hele vide Skov var fuld af flyvende slørhyllede Gespenster, der hylende sig stilled ham ivejen, paa luftig Taa sig hvirvled, voxfce rædsomt, og saa forsvandt imellem Stammerne.

Dog kjæmper Oldingen sig frem mod Stormen. Han vandrer, naar den voxer; naar den sagtner og drager Aande, lytter han paaknæ. Men flux han springer op, og gaar i Mulmet, som Dvergen trænger gjennem sorte Muld. . . Han hører intet meer. Den Gamle skjælver ved Tanken, at ham onde Aander gjække, og mumler frem de Bønner, som han veed. Da klynker det igjen, og ganske nær; hans eget Raab mod Stormen vender kun tilbage i hans Mund. Men hist, ja hist! Ti Skridt endnu! Der rører noget Mørkt sig paa Sneen, som om Stormen legte med en

Stubbe, der var løsnet lidt i Roden. »O Jehovah! en Arm! O Jehovah!Henrik Arnold Wergeland.

et Barn, et Barn ! Men dødt!« — Ak, tænkte Stjernerne i denne Nat, da Bethlemsstjernen lyste mellem dem, at intet Godt paa Jorden kunde ske? Thi ingen af dem saa, at Gamle-Jakob saa glad, som om en Skat han havde funden, flux kasted bort sin hele Rigdom: Skræppen, trak af sin knappe Kjole, hylled den om Barnets Lemmer, blottede sit Bryst, og lagde saa dets kolde Kind derved, indtil det vaagned af hans Hjertes Slag. Da sprang ban op. Men nu hvorhen ? Thi Stormen har blæst hans Spor igjen. Det ej bekymred. Thi han i Tordenen i Skovens Toppe nu hørte Davids Jubelharper kun; ham Fygene nu syntes som Cheruber, der viste Vej paa svanehvide Vinger, og i det Maa og Faa, han fulgte, følte han Herrens eget stærke Fingertræk.

Men Huus paa vilde Tiveden at finde i slig en Nat, da Lys ej turde brænde? og midtvejs laa der kun en enkelt Plads, det låve Tag ej skilles kan fra Sneen, den sorte Væg ej fra et Klippestykke. Dog standstes ved et Under ban af den. Der sänk han ned. Han mægted ikke mere; og mange Vindstød for, før med sin Byrde han orkede at slæbe sig til Døren. Han banked sagte først; thi Barnet sov; og nu først savned han sin tabte Skræppe, fordi han intet ejede at give de gode arme Folk, som snarlig ville med gjæstfri Hasten aabne Døren. Ak, han banked mange Gange, før det svared: »I Jesu Navn, hvem der i slig en Nat?« »Den gamle Jakob. Kjende I mig ej? den gamle Jøde?«

»Jøde!« skreg forfærdet en Mands- og Kvinderøst. »Da bliv du ude! Vi eje ingenting at kjøbe for, og blot Ulykke vil du bringe Huset i denne Nat, da Han blev født, du dræbte.« » Jeg ?«

»Ja dit Folk, og det er Synden, som igjennem tusind Led skal straffes.«

»Ak!«

Inat da Hunden lukkes ind?«

»Ja Hunden, men ingen Jøde i et kristent Huus.«

Han hørte ikke meer. De haarde Ord ham koldere end Vinden gjennemhvinte, og slængte, stærkere end den, ham ned i Sneen, bøjet over Barnets Slummer. Da syntes ham, mens han mod Vind vet stirred, om ej det hvide Ansigt atter kom

tilsyne dog, som om han sänk i Duun, at liflig Varme gjennemflød hans Aarer, og at bekjendte Væsner, hviskende som Sommervindens Æolsspil i Græsset, omsvævede hans Leje, indtil En med løftet Finger sagde: kom! han sover. Og i en oplyst Sal ved Siden af forsvandt de Alle; Barnet kun forblev der ved Foden af hans Leje, dragende hans Puder stedse bedre om ham, til det forekom ham selv, at han sov ind. — Det Sneen var, som voxte om den Døde.

»O Jesus! Jøden sidder der endnu!« skreg Manden, da han saa om Morgnen ud. »Saa jag ham bort! Det er jo Juledag,« faldt Konen ind. »Og se den Jødeskjelm, hvor fast han holder Bylten klemt til Brystet!« »Han er paatrængende med sine Varer. Med stive Blik han seer herind, som om vi havde Penge nok at kjøbe for.« »Dog gad jeg se hvad han i Bylten har.« »Viis frem da, Jøde!«

Begge treen de ud. Den frosne Glands de saa i Ligets Øjne. De blegned meer end det, de skreg af Skræk, og skjalv af Angrens Slag.

»O Jemini!

Hvad Uheld her er hændt!«

De op ham rejste, og Bylten fulgte med. De aabned Kjolen. Der hang, med Armene om Jødens Hals, Margrethe, deres Barn — et Liig som Han. Saa slaar ej Lyn, saa rappe Orm ej bider, som Skræk og Smerte Ægteparret slog. Saa bleg som Faderen var ikke Sneen, saa bylte Stormen ej som Moderen. »O Gud har straffet os! Ej Stormens Kulde, vor egen Grusomhed har dræbt vort Barn! Forgjæves! ak, som Jøden paa vor Dør paa Naadens ville vi forgjæves banke.«

Da Skogen vejbar blev, kom Bud fra Gaarden, hvor lille Gretha fostredes ilægd, og hvorfra hun, da Helgen ind blev ringet, før Vejret kom, var vandret af sig sely, Forældrene at gjæste Juleaften. Dog kom det ej at spørge efter Barnet, men efter Jøden fra de Bygdens Piger, .. hvis Haab nu til at kunne gjæste Kirken kun stod til Nytaarsdagen, om han fandtes.

Der laa han død i Stuen foran Arnen, hvor Manden med et Blik som Jødens frosne, og i en Stilling krum som Ligets, sad, i Baalets røde Aske stirrende222

og stedse øgende dets Brand, at Liget dog kunde blive strakt og Haanden korslagt. Men foran laa paaknæ Margrethas Moder, sin Lilles stive Arme bøjende bestandig fastere om Ligets Hals. «Hun ej tilhører mere os,« hun hulked, »Han har vort Barn sig tilkjøbt for sin Død. Vi tør ej skille lidén Gretha fra ham; Thi Hun for os maa bede Jesus om hans Forbøn hos sin Fader; thi for Ham vil arme Jøde klage — —«

Af „Den engelske Lods".

Appearance of England.

» . . O, Kaptejn, hvad er dog Dette, som saa skinnende frembryder hist, hvor Himlens Grændse flyder sammen forst med Havets Slette? Mon det er den blanke lange Aasryg af et Skybjerg, dalet under Horizontens Bryn?

Mange, mange have falske Lande malet skuffende vort trætte Syn? — — O, saa hvid er ingen Sky!

Men maaske nybrudt Iisflag, dækt med Sne,

reen og ny, stormforslagen ifra Polen, vender frisken Brud mod Solen?

Eller mon det være k'an nye Haves Fraadebelte, Grændsebølger, som fremvælte

fra atlantisk Ocean? Eller mon det skulde være falske Svaners Linjehære? Da de nok i Horizonten sammen vil formere Fronten; men paa første Varselsskrig

al Armeen flux igjen adspreder sig, som i Hvirvelvinden Sneen. Skulde Verdens Grændsesnor, Havets Grændselinjes Række for de evige Sejladser, skabt af sølvhvidt Perlemor, i hiint Straalende sig strække? Er det Himmelens Palladser, frie Aanders lyse Hjem, • som i Vest sig hæver frem? Eller mon er Havets Øde Moderskjød for Himlens Stjerner?

Mon som Lys-Ejlande ud af dets Dybder de frembrøde og forsvandt i sine Fjerner? O, hvor herligt for en Gud da, at skue i den blaa Afgrund ind, hvorfra de gaa! herligt, som i aabent Øje,

i hvis Bæger Tanker, ømme, skjønne, høje, funklende sig frembevæger!«

Søfolkene. »Det som skinner vester hist mellem Sky og Havsensvover, Det er England, solbelyst, Klipperne ved Dover.

Fol det friske Livsenspust alt fra Gammel-Englands Ege! Vimplens Tunge, som beruust kan i det alt lege.

Kentshire's Enge har deri søde Blomsterdufte blandet; Sømandshjerter vimpelfri' juble imod Landet.

Hist se Englands Grundvold stærk: muslinghvid Cement fra Grunden Frihed har sit Forsvarsværk midti Havet funden.

Gud har bygget om dens Hjem stærke höje Bastioner, netop hvor det vender frem mod Europas Throner.

Shnkspearcliffens hvide Hvælv vesterud er Marmorfoden, hvorfra Sejrens Dronning selv stolt behersker Kloden.

Klippen mere hvid end Sne; natsort Muld derovenover; grønne Enge — Fløjl at se — gaa i lange Vover.

O hvor herlig saadan Grund maa for Englands Ege være, som til Frie yde kun sine Krandses Ære!

O hvor herligt for en Månd der at leve, bo og bygge! Og hvor herligt hviler han under Egens Skygge!«

Hardanger.

Gives Sted paa Jorden, hvor

gammel Kummer, ved at stemmes

i Naturens blide Toner,

kan bedøves og forglemmes, —

hvor sig Had med Had forsoner, —

hvor usalig Lyst til Synder

dæmpes , Lidenskaben tæmmes,

Løven lig i Barnets Snor,

kun ved Syn af Egnens Ynder,

Tanken om en Guds Nærvær

i Naturens Majestæt,

i hans Almagts Højhed klædt,

og ved Følelsen af Freden,

der er over Egnen gleden

som et paradisisk Skjær,

som en Glories Straaleære,

hvormed Høj og Tinde pranger:

— da forvist det Sted maa være i det dejlige Hardanger.

Gives Sted paa Jorden, hvor gudløs Last, som kommer did flygtig, ved et vildt Tilfælde, bliver from medeet og tror . . . Sted , hvor en fortvivlet Anger føler klart sin Skabers Vælde, men ej Giften af sit Bid mere Hjertet at fortære:

— o da maa vel Stedet være i det dejlige Hardanger.

Gives der paa Jorden Sted, hvor, om tvende Fjender mødes, uvilkaarligen de nødes til at standse sine Fjed og udrække Haanden begge, venlig Arm i Arm at lægge, slagne af den søde Fred i Naturens Herlighed . . hvor Forfængelighedsflammen synker i sin Aske sammen,

og Erobrer, hvis han kom, om med Blusel vilde vende, retsom bange for at skjænde hellig viet Tempeldom . . . hvor Naturen taler Trøst: Fjeldet som den issehvide børnekjære Oldefader, der sin gamle Favn oplader, Dalen med en Moders blide uforglemmelige Røst, Elven som en trofast Sanger, der vil Hjertet atter lære gamle Toner, svunden Lyst: — o da maa vel Stedet være i det dejlige Hardanger.

Ak, om saa livsaligt Sted findes paa vort Jorderige, hvor i blaanende Geled Alper frem af Dalen stige, — hvor ved den krystalne Bræ blomstrer snehvidt Abildtræ, medens i en Snefonns Spor vilde Rose lystigt gror, — hvor en Kilde først sin Sang kun mundharpespæd begynder murmlende blandt Mos og Stene; men saa under Orregrene fra sin Afdal ud sig skynder, dreven af ungdomlig Trang til med Hoveddalens Ynder i sin Glands sig at forene; og, lig David Harpeslager, fra en Hyrde bleven til Dalens Konning ved sit Spil, stolt og mægtig gjennemdrager, under tordnende Befälen, alt sit skjønne Rige, Dalen . . . ja, hvor findes saadant Sted: Majestæt og Yndighed i en inderlig Forening, hvor ifra den hvide Fonn brede sig i vid Forgrening Fagerliers grønne Baand, — hvor de blide Bakkehæld, som forbinde Fjord og Fjeld, glide ud i løvbekrandste grønne Odders Fryndserad, der sig spejle som i Bad, hvor de synes halvvejs standste. saa de ej forentes med Fjordens anden skjønne Bred, og hvorfra et Hyttehjem titter mellem Birke frem, fra hvis Tag, med mild Betoning over Alt, en

af et Offer og Forsoning — o hvor findes saadant Sted, disse løvbekrandste Tanger med den fromme Hyttes Fred, uden i din Herlighed, underdejlige Hardanger?

Den smukke Familj e.

Mærkværdigt! O, meer end Mærkværdigt!

Vidunder! Vidunder! O, at mine Knæ aarkede at bøje sig for

at tilbede!

Min Sjel har slaaet sine Vinger sammen; den knæler ligesom i et tilhyllet Kapel; thi mine Øjne have lukket sig over det Syns

Herlighed,

jeg har havt.

»Se dog« — sagde jeg til min Viv— »maaske

gjør jeg Rosen Uret. Kanske dog een er udsprungen inat.«

»Een fuldtud sprungen!« — raabte hun,

slaaende sine Hænder sammen — »og sex halvtudsprungne omkring.«

»O hvilken smuk Familje!« sagde jeg. »Den Fuldtudsprungue er som en Moder mellem sine Døtre.«

Vidunder! Himmelens Vidunder! I den største Rose sad der en Matrone, ikke

større end en Humle, og klædt som den i Gyldenstykkes Trøje og

sort Skjørt, og spandt nogle fine Støvtraade ud af en Blomsterkolbe til Teen.

»Srrr Stille!« sagde hun. »Aabn med et

Kys de sex halvtudsprungne af disse Roser, skal du faa se mine sex ældste Døtre.

Vi ere Génier, Englenes Tjenerinder. Alle Vi ere i din Moders Tjeneste. Hun har sendt os for at forfærdige den Dragt, hvori din Sjel skal fare hen.«

Jeg aabnede, som befalet, den ene Rose

efter den anden. I hver af dem sad en Genius, herligere

klædt end Guldbillen. Alle arbejdede de som Moderen.

Ansigterne syntes mig bekjendte. De syntes mig at være afdøde Elsktes.

»Se hvilken herlig rosafarvet Tunika, du

skal faa!«

sagde den Første.

»Frygt ikke for at den er for liden,« sagde

den Anden. »Saasnart den kommer ud under fri Himmel, udvides den.«

»Jeg tor dit Skjærf!« sagde den Tredje, toende nogle fine gyldne Traade i en Dugg-

draabe.

»Og Jeg! og Jeg!« sagde de Andre eftersom jeg kom til dem, »Se her! Se her!«

Og En lavede Rosenolje til at smøre de fine

Fjer med, som de sagde Sjelen allerede nu bar.

En syede paa et Par Sandaler, der

saa ud som et Par af de smaa hule fine

Blade i Rosens Indre. »Med dem kan du træde paa Solens Glødbund ,« sagde hun, og syede og syede med en Syl ikke større end en Mygs Brodd.

Den Sjette sad med Hænderne i Skjødet. »Jeg er alt færdig« sagde hun: »Min Moder

har alt faaet mit Spind, og saa kan jeg da sladre lidt.«

»Men kjender du mig ikke? Jeg er det fattige Barn,

som du ønskede var dit.«

»Se!« sladrede hun. »Vi ere flere end syv. Vi ere Een og Tyve.« Og til min Forbauselse tællede jeg

fjorten Knopper til.

»Først naar den Sidste aabner sig,« vedblev Hun,

»ønske vi Du skal flyve med til Himlen,

og Du skal se, hvor smukke og store vi blive i Flugten.«

»I den sidste Knop ligger kun en Kanarifugl, ikke større end et Bygkorn, og en højrød Dompap, ikke større end en

Granat.«Henrik Arnold Wergeland.

225

»Din Moder sender dem for at Du kan se,

at Du træffer Alle igjen i Himlen, som Du har elsket, endog

det Mindste. De søde Smaa skulle flyve med os tilbage.«

»Naar Hjertet hæves til Herligheden, fæster

ogsaa det uskyldige Jordiske, det har elsket, sig til det som til en Magnet . . .«

»Tys!« hviskede den søde Sladrerske. »Jeg forraader af Himmelens Religion.«

»Dog vil jeg sige Dig, at Du skal faa se

din Hest, om du længes. Du skal synes, at Du lægger din Haand paa hans Hals.«

»I en Skydal skal Du se ham spise Nelliker

tilhøjre

og Levkøjer tilvenstre.«

»Vil Du endnu engang tumle den; nu vel! Himlen har vide Sletter.«

»Det vil glæde din Moder, at du ikke har

glemt hendes Yndling, som hun saa ofte har klappet. Hun har fortalt os, at Brunen hver Dag

kom til hendes Vindu og saa med de kloge Øjne paa hende til den venlige Haand kom ud.«

»Visselig, hendes Hjerte vil banke af Fryd

over din Fart paa ham, thi hun veed at dit fryder sig, naar du

sprænger opad et af Tordenens Bjerge eller over Lynildens

Strømme.«

»Nu har jeg talt. Lad nu Rosen lukke

sig, for jeg trænger til Hvile efter mit Arbejde. Kun det endnu: saasnart den sidste Knop

har aabnet sig, falder vore Arbejdsceller sammen, og vi ile

tilbage til din Moder med den himmelske Dragt, hun vil skjænke sin Førstefødte.»

Til min G-yldenlak.

Gyldenlak, før Du din Glands har tabt, da er jeg Det, hvoraf Alt er skabt; ja før Du mister din Krones Guld, da er jeg Muld.

Idet jeg raaber: med Vind vet op! mit sidste Blik faar din Gyldentop. Min Sjel dig kysser, idet forbi den flyver fri.

Togange jeg kysser din søde Mund. Dit er det første med Rettens Grund. Det andet give du, Kjære husk, min Rosenbusk!

Udsprungen faar jeg den ej at se; thi bring mig Hilsen, naar det vil ske; og sig, jeg ønsker, at paa min Grav den blomstrer af.

Ja sig, jeg ønsker, at paa mit Bryst den Rose laa, du fra mig har kyst; og, Gyldenlak, vær i Dødens Huus dens Brudeblus! JOHAN SEBASTIAN CAMMERMEYER

WELHAVEN,

Bannerføreren for Oppositionen mod Ultranorskheden, havde alt fra sin Barndom modtaget Indtryk, der viste hen imod den Retning, hans Liv tog. Han blev født den 22 December 1807 i den mest kosmopolitiske af de norske Byer, Bergen, hvor hans Fader var en for sin Nidkjærhed og Humanitet afholdt Præst; hans Moder var Sødskendebarn til P. A. Heiberg, og Welhaven var saaledes allerede ved Fødselen temmelig nær knyttet til Danmark og blev end mere fortrolig med den danske litteraire Udvikling ved det Præg, Hjemmet modtog ved Besøg af Mænd som Johan Nordal Brun, Claus Fasting og Lyder Sagen. Især blev denne sidstes Indvirkning paa Welhaven af stor Betydning; som Lærer for den flittige og opvakte Discipel meddelte denne fintdannede og aandfulde Månd Drengen en Række Indtryk af det æsthetiske Skjønhedsliv saavel i den classiske som i den nyere danske Litteratur, der for bestandig gav Welhavens Aand dens fine Sands for Formen og dens stærkt udprægede Afsky for det Uskjønne og Uordnede.

Mere og mere indlevede Welhaven sig i Traditioner om det æsthetiske Liv i de dannede danske Kredse, som hans Lærer meddelte ham af sine Erindringer; mere og mere fæstnedes hans Sjæl i Skjønhedsindtrykkene fra den poetiske Læsning, han fordybede sig i under hans Veiledning. Det faldt derfor ikke i Welhavens Smag, at det faderlige Ønske bød ham at vælge Theologien som Studium, efter at han 1825 var bleven Student. Han holdt ogsaa kun ud, indtil Faderens Død 1828 løste ham fra hans Forpligtelse, og nu kastede han sig med Iver og Alvor over det Arbejde, der tiltalte ham mest. Den skjønne Litteratur og de æsthetiske Domme om dens Værker og Bestemmelsen af dens Væsen var det Studium, hvori han fordybede sig, og hvorfra han efterhaanden ved Flid og Selvtænkning samlede til en fast og urokkelig Overbevisning den Troesbekjendelse om Lovene for det Skjønne, der har ledet hans Polemik saavel som hans Digtning.

Til selv at optræde som Digter følte Welhaven dog endnu ingen Trang; han havde nu og da skrevet Sange og Digte til private Lejligheder, men han havde altfor stor Agtelse for Digtekonsten og altfor strænge Fordringer til dens Dyrkere, til at han kunde tillægge disse Forsøg noget Værd. Hans store Modenhed og skarpe kritiske Sands frelste ham fra at øde sine Kræfter paa en tidlig Production, medens de samme Egenskaber stærkere og stærkere drevJohan Sebastian Cammermeyer Welhaven.

ham til at nedlægge en Protest mod Norskhedens Udskejelser i Politik og Litteratur.

Hovedmanden for disse, Wergeland, var Welhavens Artiumskammerat, og de havde i nogen Tid plejet venskabelig Omgang med hinanden. Men disse to Mænds Naturanlæg og Aandsretning vare for uensartede til, at de længe skulde kunne trives Side om Side. Welhavens fine Formsands følte sig bestandig frastødt af Wergelands Formløshed, den enes Grundanskuelse om Poesien som en af Skjønhedens Aabenbaringsformer maatte idelig saares ved den andens Brud paa Skjønheden, og endelig var den tomme Raaben og Støjen af de Radicales Skare Welhavens inderste Natur imod. Men her viser det sig netop, at Welhavens Agtelse for Formen ikke var nogen Tilbedelse af det blot Formelle, thi hvad der støder ham bort fra Norskhedspartiets Gjøren og Laden var netop hans skarpe Blik for Tomheden i den Form, det opstillede for Folkelivet, uden at det endnu havde noget aandeligt Indhold at udfylde den med, og hans dybe Indignation over, at det i sin voldsomme Selvfølelse vilde stoppe Ørene til for Melodien og sætte et nationalt Hyl i Stedet.

Thi til en højere Rang af Lyd kunde den Wergelandske Pathos ikke naae for Welhavens fintorganiserede Øre, og mest uarticuleret og raat forekom Hylet ham i det store Epos »Skabelsen, Mennesket og Messias.« Denne Trods mod alle Skjønhedens Krav bragte endelig Welhaven i Harnisk, og han udsendte et Angrebsvaaben mod Wergeland i Form af et Digt, der begynder med det betegnende Spørgsmaal: »Hvorlænge vil Du rase mod Fornuften?« Wergelands Svar udeblev ikke, og fra begge Lejre vexledes der skarpe Skud. Fra Dagbladene førtes Kampen næste Aar af Wergeland over paa Studentersamfundets Arene, og her førtes den nu under Navn af »Stumpefejden« med Epigrammer fra begge de Stridende og med en voldsom Forbitrelses plumpe Udbrud fra de Skarer, der stod bag dem. Smædeversene fandt Yej ud til Publicum og delte Landet i de samme Partier, der før kun vare afgrændsede indenfor Studenternes Kreds, og Fejden fandt en Deltagelse og førtes fra begge Sider med en Bitterhed, der viste, at det her gjaldt mere end en Strid om Wergelands Digterbetydning, at det gjaldt to Aandsretninger og en Afgjørelse af, hvilken af dem der skulde blive den bestemmende for Folkets fremtidige Udvikling.

For med eet Slag at knuse Wergeland som Digter og med ham hans Parti skrev Welhaven sin sønderlemmende Kritik af hans poetiske Virksomhed: »Henrik Wergelands Digtekonst og Polemik, ved Actstykker oplyst«, et Skrift, for hvis Overdrivelser Kamphidsigheden maa være Undskyldning. Det blev betragtet som en afgjørende og uimodsigelig Højesteretskjendelse af Welhavens Tilhængere, men overbeviste-naturligvis ikke Wergelands, der faldt over dets Forfatter med Hadets hele Energi og ingen Vaaben forsmaaede, medens hine traadte ud af Studentersamfundet, dannede et eget Forbund og gåve dens litteraire Anskuelser Udtryk i et Blad, der tog Navn efter Fenrisulvens Banemand, Vidar.

Den Grundanskuelse, der kom til Orde i »Vidars« enkelte Artikler, fik et mere samlet og fyldigt Udtryk i den mandige Dommerrøst, hvormed Welhaven i »Norges Dæmring« (November 1834) med en smertefuld Indignations hele Styrke slog til Lyd for at lade et formanende Ord trænge igjennem deJohan Sebastian Cammermeyer Welhaven. 228

kjævlende Stemmers chaotiske Bulder. I dette mærkelige Digt stiller den alvorsfulde Betragter sig i tungsindig Ensomhed udenfor Masserne, skildrer Døgnets larmende Færd, som savner et højere Samlingspunct, Tidens ivrige Higen efter at fremme de materielle Interesser, der dog ere et Intet uden Aandens Befrugtelse, og den blinde Selvforgudelse uden Selvbetragtningens Alvor. Med skaanselsløs Kritik blotter Digteren sin Samtids Kræftskade, peger med ubarmhjertig Sikkerhed paa dens Oprindelse og varsler sit Folk aandelig Undergang, om det ikke optugter sig selv og lader Selvgodheden vige for den rette Selvtugt, der ene er istand til at lutre det enkelte Menneske som det hele Folk.

Det Udtryk: »en Røst i Ørkenen« er fra først af brugt om den pro-phetiske Gjerning og vil næsten altid kunne finde Anvendelse paa det utaknemmelige Hverv, som den paatager sig, der med dømmende Alvor tiltaler en forvildet Slægt. Men om Welhavens Yarselsord i »Norges Dæmring« kan Betegnelsen mod Sædvane ikke anvendes, thi langt fra at klinge bort i Rummet, blev det et Løsen, hvorunder de spredte Venner af den sunde og harmoniske Folkeudvikling samlede sig, og et Signal, der kaldte Modstanderne til en ny forbitret Episode af den

lange Kamp. Den litteraire Strid blussede op med en Voldsomhed, der næsten er uden Lige, og som kan oplyses ved det ene Træk, at man enkelte Steder i Norge valgte Tankens og Ordets Frihedsdag, den 17 Mai, til paa højtidelig Maade at kaste det kjætterske Skrift paa Ilden.

Her er ikke Stedet til en udførlig Skildring af denne Kamp. Men naar man, efter at det vilde Gny er forstummet, kaster et Blik paa dens Udfald, da kan Betydningen af »Norges Dæmring« ikke sættes højt nok. De Tanker, som her med digterisk Pathos udtales om Folkets aandelige Savn og Fornødenhed i alle Retninger, have havt en vækkende Magt og ere nu, da Tiden har afklaret Gjæringen, arbejdede ud i Livet med Alvor og Dygtighed.

Af dette Arbejde har Welhaven taget sin rigelige Del paa sine Skuldre. Ved sine litterairhistoriske Forelæsninger og ved sine kritiske Afhandlinger har han ført sine Anskuelser ud i stedse større og større Kredse paa samme Tid, som han ved sin Digtning paa positiv Maade har opfyldt de Fordringer, han stillede til den sande Poesi.

Welhavens Digte, der ere udkomne i fire Samlinger, den første fem Aar efter »Norges Dæmring«, ere væsenlig af lyrisk Art. De faae deres ejendommeligste Kjendemærke ved det Hang til Selvfordybelse, Digteren lægger for Dagen gjennem dem, og ved den Form, som hans Selvfordybelse oftest vælger at udtale sig i, nemlig Naturbetragtningens. Idet Digterens Sjæl giver sig hen i Naturindtrykkene og med inderlig Sympathi optager dem i sig, gjenfinder den i dem sine egne inderste Bevægelser, og denne Enhed af Naturens og Sjælens Liv giver Stemningens Befrugtelse til Digtet. Derfor har Welhavens lyriske Poesi i høj Grad denne umiddelbart betagende Virkning, som ellers er Musiken egen.

Ved Naturbetragtningens Inderlighed faae ogsaa hans episke Digte en Baggrund, mod hvilken Emnerne af det norske Folkeliv eller den nordiske Historie tegne sig med en Ejendommelighed, der gjør dem i Ordets bedste Forstand til nationale Digte. I samme Forstand er ogsaa Welhavens Sprogtone national; den forsmaaer en saadan ydre Hjælp, som Optagelsen af Almue-Johan Sebastian Cammermeyer Welhaven.

229

ord eller Dialectudtryk kan give, men er dog i sin inderste Rod ejendommelig norsk, paa samme Tid som den er poetisk ædel.

Det Højsindede og Store har i Welhaven en varmtfølende Sanger, det Uædle og Uskjønne en hvas Modstander, hvis skarpe Ironi ogsaa har givet sig Luft i enkelte af hans Digte. Med sin vaagne Kritik har han bedømt sine Kræfter rigtigt og ikke givet sig i Kast med andre Digtformer end dem, der laae for hans Natur; men i dem har han ydet Arbejder af fortrinligt Værd og med det i et Digterliv sjeldne Særkjende, at en og samme alvorlige og mandige Tone gjenfindes i dem alle. Udenfor Digtningens Verden har han som Smagsdommer og Litteraturhistoriker udfoldet en anden Side af den regulerende Gjerning, han fik at fuldbyrde i sit Folk; endog som politisk Forfatter er han optraadt og har især omfattet den nordiske Enhedstanke med en Varme, der ofte har faaet et glimrende Udtryk ved hans ildfulde Veltalenhed.

Welhavens vaklende Helbredstilstand har tvunget ham til at nedlægge den Professorplads, han havde beklædt siden 1840; ved hans Fratræden bragte de norske Studenter ham en smuk Hyldest, og Storthinget har anerkjendt hans Fortjenester af Fædrelandet ved at votere ham en aarlig Hæderspension.

Tidar.

(Indlednings-Digt til Ugeskriftet Vidar, udgivet af det norske Studenter-Forbund).

Paa gyldne Skyer, reist af Asers Vælde, staar der en hellig Borg fra Hedenold; dens Afglands luede trindt Nordens Fjelde fra Skaldens Strengeleg og Kæmpens Skjold; hvad ingen Bersærk mægtede at fælde, hvad der gjør Styrken elskelig og bold : det rene Heltesind i Daad og Tale, det var en Skjenk fra Valaskjalfens Sale.

Thi Jettekraften, der i Kampen raser, steg hisset lutret over Mimers Brønd, og hos de stærke, alvorsfulde Åser sad Yndets Disa evig ung og skjøn. Med Kraft fra Blodet af den vise Kvaser klang Brages Tone-Strøm til Kampens Drøn, og Saga vogtede de gamle Skrifter om Heltens Kraft og seirende Bedrifter.

Men stødt i Dybet ned af Åser hvide staar Jøtun-Skaren, truende og vild, og mægter den de stærke Baand at slide, da stunder Ragnarøkurs Mørke til. De fromme Guder maa til Kampen ride, mod" Himlens Hvælving flammer Nastronds Ild, og for den vilde Hær, den frække Lue, nedbrister Bifrøst's underskjønne Bue.

Men Valas Spaadoms-Kvad i Natten lyder, og Asgaards Sønner glemme deres Harm: »Se, Asa-Vidar gjennem Mulmet bryder, og splitter Fenris Gab med vældig Arm; de frelste Guder op til Fest han byder, thi Dagen straaler evig klar og varm, og over Norden, i de rene Himle, der staar urokkeligt det høie Gimle.«

Den dybe Røst i Sagnets vise Tale med Varsels-Toner gjennem Tiden faldt: Skal Nordens Kraft ei splittes ad og dale, da maa den formes til en ren Gestalt, — Naar da Uhyret vaagner af sin Dvale og Gjallar-Hornet har til Striden kaldt, da gjelder Løs'net: »Vidar, Fenris Bane!« — Der kan ei sværges til en bedre Fane.

Af „Norges Dæmring."

Prolog.

Mens Norge slumrer i sit Sølverpantser, og selv hans Aandedræt i Luften fryser, og hele Folket gaar i lodne Kyser, og Vand og Blod forkjøler sig og standser;230

mens Glæden kun med Granbar sig bekrandser, og Talglys er det Hele fast, som lyser, og Brystet selv i Ulvepelsen gyser, og man er lam paa tre a fire Sandser;

i denne Nød man griber Stimulantser, at Livet ei skal slukne i det Indre: Man drikker Punsch, forlover sig og dandser.

Jeg har i Sneen lavet nogle Skandser, en hadrianisk Vagtmur i det Miudre; her leger jeg med literære Landser.

Hvo mindes ei, det var en skyfuld Vaar, da Slægten vaktes af sin dybe Blunden, og Friheds Demant blev saa godt som funden, og Tvangen knustes som et Potteskaar?

Og skjønt nu Folket stod med krandset Haar, var dog dets Tankegang konfus i Grunden, og Styrken end af Nattekulde bunden, og Landet egentlig en Ødegaard.

Men Staters Aarskreds har et langsomt Løb, og Norges Vaar er end ei lagt tilbage, og mangen Spire gjemmer Jordens Skjød,

og Blomsten hviler end i Knoppens Svøb, og føler Trykket af de kolde Dage, da Solens første Glimt i Skyen brød.

Og naar nu Vaaren tykkes Dig for gold, og Alt er Lunkenhed, hvorhen Du skuer, og Himlen selv med Vinterskyer truer, hvor Lysets Frøkorn lover mange Fold, —

da peger Klippens Fe mod Hedenold, og Du ser gyldne Harper, hvasse Buer, og kloge Hoveder og Hjerteluer i Bjørnebringer under Kobberskjold.

Men Norge freder end sin Kæmpes Ben, og bærer Skjoldets drabelige Mærke, der engang vogtedes af Heltesværd,

og over Høien staar den gamle Sten, hvor Sagnet svæver som en kvadfuld Lærke med Morgenlysning paa de dunkle Fjær.

Dog, det er Tid at skifte Melodi — mit Blik saa Fremtids gyldne Frugter gløde, og glemte lykkeligt sit Stevnemøde med Nutids Prål og Styverfængeri.

Her skuer jeg en overgroet Sti, hvor Tidslen hæver sig til Asenføde, hvor lodne Fauner i Basuner støde, hvor dunkle Masker liste sig forbi.

Her høres mangengang en velment Lire, men Sværmens Skvalder i dens Tone klinger, og dens Begeistring er et fromt Bedrag.

Et traurigt Stevne for en Landsesvinger! Her kryber Fienden allerhelst paa Fire, og har kun Nerver for et Kølleslag.

Trindt i Europa gjærer det og syder, det løste Ildstof tænder nye Fakler; den store Mængde næres ved Mirakler, den øser frit af Bøger og af Gryder.

»Oplysning, Frihed, Fedeland!«, saa lyder det høie Raab fra Hædersmænd og Stakler, Blandt Gnister staa de gamle Tabernakler; det er forbi med rituelle Dyder.

Men hist, hvor Folkeraabet vældigst klinger, gaar Aandens Lynglimt i de dybe Drøn; det er et Veir med Mening og med Handling.

Der reises endnu Mur ved Mur, der tvinger den unge Fønix til en Flugt i Løn, hvor den vil vise Verden sin Forvandling.

I Norge har vi Lykken paa det Rene; her er et Liv som i det vide Rum, og intet Klækkeligt at kives om, og ingen Handling paa den hele Scene.

Lad Aanden vaagne først blandt Klippens Stene, hvor Egnen ligger glædeløs og tom ! Den kan ei stænges her af nogen Bom; her flettes intet Bur af Skovens Grene.

Den ydre Tvang er splittet ad ved Loven, og Redet hænger luftigt i det Høie; I gode Fugle, Vingerne proberer!

Der er et Skrig, en Pladsken-om i Skoven; men Vingen voxer indenfra med Møie, mens Næbbet stikker frem og skvadronerer.

Betragt det første bedste Manifest af vore gjæve Friheds-Rigorister, hvor man vil kontrollere en Minister, hvad heller hvor en Foged faar sin Rest.Johan Sebastian Cammermeyer Welhaven.

231

Her skildres Despotismen som en Pest; mod Don Migueler er man yderst bister,

0 g sender ud til Lysets Antikrister

et Alvors-Ord, en tordnende Protest, —

en kraftig Røst hos Tyrken eller Paven, en tosset Klingklang mellem Thules Folk, hvor Barnet remser Dig en slig Tirade.

Men Hoben skynder sig med Egeblade til Friheds Talsmand, til Nationens Tolk, og fletter Løvet omkring Narrestaven.

Her bragte Friheden, hvad mindst man venter: Censur, — men paa en lethaandterligMaade; thi Løst og Fast, det Tørre med det Vaade, vurderes med de samme Instrumenter.

Og om Du høvler, hamrer, eller prenter, og om Du løser Alchymiens Gaade, dit Verk er spildt og domfældt uden Naade, hvis Du ei først et Hurra-Ry Dig henter.

Og har Du en af Skriger-Choret saaret, da har Du Krig med hele Kompagniet, — Tør Du vel møde dette Slags Dravat?

Enthusiasmen trækker Dig ved Haaret: »en Rojalist, en Ven af Despotiet! Op frie Normænd, frelser Eders Ståt!«

1 plumpe Raab fra Tølperen og Taaben skal Fædrelandets Stemme aabenbares? — Og Fædres Kraft skal hævdes og bevares i trivielle Raaheder af Hoben?

Du ler maaske ad hele Flokkens Raaben, og mener, her kan Kræfterne bespares. — Det er for silde, — Marken maa forsvares, og Rusten gnides af de gode Vaaben.

Det er for sent at negte eller dølge, hvad fornem Taushed bragte for et Gode, hvad Seir den travle Skriger-Hob har vunden.

Vi se den bedre Månd med Strømmen følge, skjønt denne Norskhed gjør ham flau tilmode; thi Skriget dominerer os i Grunden.

Hvad Skvalder høres ei fra Klippemuren om Norrigs Odeismænd og Friheds Lykke! Man tror, det gjelder her at kunne trykke jo mere Vind desbedre gjennem Luren.

Skal Norges Storhed prises i Naturen, da maies Klippen ud med broget Smykke, der trumfes frem et Nürnberger-Stykke med Farveklatter udenfor Figuren.

Skal denne Tomhed Dig med Kraft besjele? Kan disse Lur-Stød, disse raa Gestalter dit Hjerte gribe, trylle dine Sandser? —

Ak, Hoben henrykt om sin Guldkalv dandser; de fordre kun en Dukke og et Alter, og Formler, naar de juble eller knæle!

Hvo føler ei, med Hjertekraft i Barmen, ved denne grove nationale Bram en Mindelse af Vemod og af Skam, en Vammelhed, der griber ham i Larmen?

Et Surrogat er Jubelen og Varmen, et Vildheds-Surrogat, hvor man er tam, en Søndags-Rus, hvor man er hverdags-lam med Vand i Hovedet og Træ i Armen.

Thi jubles skal der, Folkets Røst skal høres, den frie Normand maa sin Tid forstaa, og ruste sig til kommende Attakker.

Men da man nu har Møie med at røres, saa ta'r man dygtigt ind at svede paa »for Kæmpers Fødeland,« for »Sne og Bakker.«

» Selvstændigt,« raaber man, » skal Norge være; til dette Maal vor Kvarantæne sigter, og hvad Du tænker, taler eller digter, skal spire frem af denne Norskheds-Lære!« —

Ved I da ei, I Støtter for vor Ære, at kun igjennem stadige Konflikter kan Kraften skærpes, til den aldrig svigter i Døgnets Larm, som i den høie Sfære, —

at ei Selvstændighedens Ros kan vindes, fordi man sidder bjerget bag en Mur, hvor intet Sværd og ingen Kugle rammer, —

saa lidt som Skovens Fugl, hvis Vinger bindes

til Sikkerheden i et snevert Bur,

kan rose sig som Herre i sit Kammer?

Man glemmer over fædrelandske Griller, hvad der staar klart igjennem alle Tider, at Folkets Aands-Liv eier tvende Sider, som kun en Sværmer fra hinanden skiller:232

dets Rod i Moderjorden fast sig stiller, der henter det sit Præg blandt Individer; men Altets Lysstrøm over Kronen glider, og Kronens Løv i Lysreflexer spiller.

t

At holde trofast Karakteren hellig, og stræbe kjækt mod Universets Skjønhed, for denne rene Lov hver Mislyd tier;

hvor disse Kræfter slynge sig i Fællig, der er man tryg mod Livets Ironier: forskruet Kraft og overdreven Grønhed.

Her er et Glimt af Morgenrødens Flamme, her lad mig atter hæve Taagens Flor, og skimte Dagen i vort dunkle Nord, og glemme Billedet i Nuets Ramme!

O, der er Haab ved denne prude Stamme, der eier Sønner end af Tyr og Thor, hvor Kraftens Spire i det Indre

gror, skjønt alle Lemmer endnu synes lamme.

Se, det er Natten, som med Dagen kæmper, der bringer Slægten denne halve Blunden, hvor Øiet aabnes, lukker sig igjen.

Og Vindens Susen gaar i Granelunden, og Taagesløret Morgenrøden dæmper, — da er det let at sove Morgnen hen.

Men Dagen stiger, Søvnen er forbi, den snevre Verden lukker sig og svinder; den Vaagne hæver sig mod Fjeldets Tinder, og kaster Øiet fra den steile Sti.

Da dvæler han med stille Sympathi ved Sølverfloden, der i Dalen rinder; men snart hans Blik vil ile uden Hinder mod Horisontens hele Trylleri.

Det store Billed af den rige Dag forjager Drømmens Blendverk af hans Hjerne, mens Ætherstrømmen bølger i hans Bryst;

thi der, hvor Blikket rækker Sjølunds Kyst og Kjølens sidste Bakker i det Fjerne, først der det skuer over Hjemmets Tag.

O, som en Yngling blussende og kjæk skal Ætten voxe bag de høie Fjelde, naar mangen Jette synker hen af Ælde, der nu staar rank og truende og fræk.

Paa røde Val, og paa Fregattens Dæk, dens Arm skal minde om Normannens Vælde, og lade Sagabogen atter melde. det gamle Heltenavn for Seir og Skræk. —

Hvad nu er Ord skal engang vorde Daad, hvad nu er taust skal finde stærke Munde i Thingets Sale og i Templets Buer;

hvad nu er Larm skal blive vise Raad, og visne Ho'der byttes om med sunde; — hvad nu er Glimt skal engang vorde Luer!

»Thi Glandsen, der i Anehallen brænder, kan ei fortabes, — er en hellig Arv, der falder renterig til Folkets Tarv, naar det kan hæve den med voxne Hænder;

»og medens Hallen sine Funker sender til Aandens Virken og til Plov og Harv, gror atter Helteoldets faste Marv, i klare Hjerner og i stærke Lænder.

»Og derfor flyver med sit Varsels-Ord den høie Saga over Fjeld og Fjorde, og Folket undres ved den sære Klang:

»»Din Hi'emstavn, Bonde, er en hellig Jord; hvad Norge var, det maa han engang vorde paa Land, paa Bølge og i Folkerang!««

Med „Norges Dæmring" til Christian Winther.

Til ham, der spiller paa Harpe, omskygget af Bøgens Krands, saa Brasen, Karuds og Karpe maa lege med deres Svands, —

fra En, der spiller paa Lire af Sorg i en bagvendt By, saa Hunde paa To og Fire maa hyle i vilden Sky.

Høistærede Christian Winther! Gud give, jeg var hos Dem! Man hugger mig snart i Splinter i Frihedens gamle Hjem.Johan Sebastian Cammermeyer Welhaven.

233

Grlaukos.

Naar Sirius opsteg i gylden Pragt, og kasted sin Glands ved Ægæerhavet, og Hellas' Kyst i sin Sommerdragt laa higende, duftfuld, og rigt begavet; naar Vindenes Chore fra Bølgen drog, at kjøle de blussende Øer og Strande, da lytted den grublede Mystagog, da hørte ban Suk fra de dybe Vande. Han tænkte paa Glaukos, der ligger bunden i Dybets Hule, med Savn og Harm, og sukker og stønner, og slaar mod Grunden, og længes til Bugten ved Laurbær-Lunden, hvor Voven spiller saa lys og varm.

Der melder et gammelt, mystisk Kvad, at Glaukos var hellig og tryg i sin Bølge; han svam under 0 i Tritonernes Folge, han vogtede Nymfernes lønlige Bad.

Men engang, da Sirius, stærk og klar, gik frem paa den skyfrie Safir-Himmel, og Straalerne trængte til Havets Vrimmel, og Søen laa som et gyldent Glar, da følede Glaukos et bittert Nag: han skued de deilige Fiske bramme med Purpur og Guld mod den klare Dag; men Glaukos var grim og af Haiernes Stamme.

Han dukkede under,'han søgte mod Dybet, til Nattens Hjem, til Korallernes Skove. Hvor Straalerne svinde, hvor Bølgerne sove, der vilde han bygge og herske blandt Krybet.

Da glædedes Zoofyternes Hær; thi alle er satte i Mulm og Fængsel, og hige dog alle mod Dagens Skjær, og strække de tusinde Arme af Længsel.

De neiede dybt for den stærke Svømmer, og tænkte i Mulmet paa al den Lyst, at sidde saa trygt paa hans Ryg, paa hans

Bryst,

og følge ham opad, hvor Bølgen strømmer med klarere Yæld ved den grønne Kyst.

Og Glaukos laa i sin Hæders Rus, og rørte sin Finne med naadige Miner; og alle Mollusker og Koral liner, de strakte sig frem mellem Tang og Grus. Men over hans Fryd i det nye Rige Erindringen øved en stærkere Magt; da vilde han atter bæres og stige paa lunere Vover mod Lysets Pragt.

Det var for silde. Den hele Skare af selsomme Dyr hang fast ved hans Side, og kunde sig dog ei fra Klipperne slide, og vilde dog med gjennem Bølgerne fare.

Da maatte han grue. Han kæmpede vildt; men alt som han vred sig paa Dybets Grund, han følte Polypernes knugende Arm, ban følte Aktiniens sugende Mund, han følte Asterien gro ved sin Barm. Da var han bunden, hans Kraft var spildt.

Og Bølgerne trillede sommerklare, og Guldfisken leged saa fri og smuk; men Glaukos laa i den stærke Snare, og Guder og Mennesker hørte hans Suk.

Naar Hellas' Folk ved Persephones Fester omdandsed Gudinden, der atter blev baaret fra Mulmets Gru og kronede Aaret, da lod der et Kvad fra de strenge Præster om Glaukos, som Krybet har lænket og daaret, om Glaukos, der ligger med Savn og Harm, og sukker og stønner, og slaar mod Grunden, og længes til Bugten ved Laurbær-Lunden, hvor Bølgen spiller saa lys og varm.

Protesilaos.

Blandt græske Kæmper paa Troianer-Toget fik ingen Helt saa bitter Lod, som han, der først af Alle faldt paa fiendtlig Strand og maatte sande der Orakelsproget, —

det strenge Sprog, der lød fra Delphis Hule og vandred varslende fra Mund til Mund : »Den første Helt, der staar paa Troias Grund, er og den Første, Erebos skal skjule.«

»Protesilaos«, raabte alle Munde, »det sorte Varsel peger paa dit Navn!« Men han stod freidig i sin Snekkes Stavn, og vendte Blikket kjækt fra Hjemmets Lunde.

Og ingen Rædsel holdt hans Mod tilbage; han drog fra Tempes underskjønne Dal, og havde trodset i sin Afskeds-Kval Laodamias elskovsfulde Klage.

Men da de hule Skibe kunde standse den lange Reise ved Dardaners Kyst, da vilde Ingen ile frem til Dyst, hvor Hektor svingede den tunge Landse.

Kun han, som Guders Vilje havde kaaret til Vej at bryde for Achæers Hær, Protesilaos, voved Livet der, og stred

paa Stranden, og fik Banesaaret.

Mens Hær-Skrig gjalded og mens Vaaben

funkled,

henstrakt i Støvet laa den ædle Helt. Der bragtes intet Bytte til hans Telt; i Tiaars-Kampen blev lians Ry fordunklet.

Men siden bäres han til Ærens Tinde; hans Navn blev regnet i Heroers Tal, og Folket vandred til hans Tempelhal, hvor Hymnens Røst bevarede hans Minde.

Og fra de straalende Heroers Alder gjenlyder endnu denne dybe Røst: »Hvo der gaar foran i en Alvors-Dyst, han seirer ei, — han kæmper kun og falder.«

Republikanerne.

Ved Barriere de la Santé ligger en ydmyg liden Kafé. En gammeldags Stue er al dens Plads; der er ei Forgyldning, der bruges ei Gas. Den har en Søgning, der sjelden brister, af Etudianter og smaa Artister; og kommer ei disse, da eier den dog en stillere Gjest i sin dunkle Krog. Der vandrer omkring i den straalende Stad en skibbruden Flok, der aldrig er glad. Der møder dem Ingen med Smil eller Nik; de færdes i Sværmen med slukkede Blik. Pauvres honteux! De søge et Hjem; en ringe Kafé er det bedste for dem. Nu er det Midnat; der sidder en Gjest endnu ved sit Bord med en Sukkervands-Rest. Hans' Ansigt er falmet, hans Drägt er grov, hans Linned er rent, og hans Hænder er

smukke.

Han støtter sit Hoved, som om han sov, Der er saa tyst; man kan høre ham sukke.

Dog, mens han sidder i dette Ly, aabner man Døren med Bulder og Gny. Det er en Skare af Ungersvende med stærke Moustacher, med Øine, der brænde. De fløite og nynne en smuk Melodi, en Sang af Den Stumme fra Portici. Nourrit har iaften fra Scenen vakt de fyrige Toners koglende Magt. De rulle den jublende Flok gjennem Blodet; nu har den igjen Republiken i Ho'det.

De sætte sig matte; men atter fra Stolen springer der En og bestiger et Bord. Han siger med rungende, vingede Ord: »Forsamling, giv Agt, jeg vil tale om Polen!«

Det var en Tale som flammende I£rudt; o, der blev stormet og spiddet og skudt! De Franskes Konge og Raad og Kammer gik op med Kreml i de samme Flammer. Men frem af de kolde russiske Grave steg atter en Hær af Napoleons Brave; de kæmpede med, de rystede Jorden, med Faner som Storm, med Ørne som Torden. Paa Varschaus Mure stod atter Fama Og læste for Verden et fransk Proklama, at nu var Historiens sidste Knude løsnet for evigt, og Stykket ude. Den frie Månd og den frie Kvinde blev proklameret i alle Vinde. Europas Kongres forsamled sig bedst i Polens Skjød, mellem Øst og Vest; i Varschau reistes Kongressens Salon, og dertil en Støtte £or Saint Simon.

Da jublede Flokken, og atter det lød: »Champagne, Garçon, paa Tyrannernes Død!« Men just da de løste den skummende Drik, saa de en Fremmed med studsende Blik; thi Proppen fløi mod den selsomme Månd, der sad i en Krog med sit Sukkervand. »Drik,« raabte de Alle, »Champagnen er god, vort Bæger er helligt; drik, har Du Mod!«

»Jeg drikker ei Vin, om stærk eller mild; dens Sødme er vammel, jeg hader dens Ild. Jeg sidder med Gru paa mit Livs Ruin. Mit Bæger er tømt; jeg drikker ei Vin.

Da blev der et Gny; de kaldte ham Træl, de raabte paa Skjændsel, paa Hevn og Duel. — Han viste sit Bryst, — hvor det var skrammet, af streifende Kugler, af Klinger rammet!

— »I Daarer! Det er Ostrolenkas Mærke. Har I vel fattet, hvor det kan værke? Der er ingen Lise for denne Kval; den kan ikke blunde for Sladder og Prål. Der er ingen Gjæk saa vindig og svag, han sminker sig jo med mit

dybeste Nag; min hedeste Bøn, mit eneste Gode, er kommen paa lallende Tunger i Mode. Tilside, Drenge, giver mig Rum! Himlen har Stjerner, — Natten er stum.«

De saa paa hverandre. Han vandred sin Vei. De havde Champagne, men rørte den ei.Johan Sebastian Cammermeyer Welhaven.

235

En Vise om Hellig Olaf.

Hellig Olaf stod ved Fjorden med sin Hær,
Pintsefesten var forhaanden;
alskens Løv og Blomster artede sig der
fagert under Folgefonden.
Kongens Drage laa og speiled sig ved Strand,
Bispen stod med Korset paa den hvide Sand,
Kongens Kæmperad
laa paa Knæ og bad,
og der gik dem Lyn i Aanden.

Hellig Olafs Aasyn skinned som en Sol,
klar sad Kronen hain om Panden;
mens ban knæled, laa hans rige Purpurkjol
som et Teppe over Sanden.
Her han vilde atter i en stakket Frist
bygge Kirke til den stærke Herre Krist;
alt paa Pintsedag
skulde fra dens Tag
Korset lyse over Stranden.

Og da Verket nu var helliget med Bøn,
mured hver en Kæmpe trolig.
Men i Fjeldet lød der underlige Drøn;
Dvergeslægten blev urolig.
Høit fra Uren rulled Grus og Kampesten,
og fra Lien kom der Rod og Bul og Gren;
ilde saa det ud
for Kong Olafs Gud, —
ilde freded man hans Bolig.

Hellig Olaf med sit luerøde Skjæg
kyssed Hjaltet paa sin Klinge,
og han holdt det høit mod Dvergehallens Væg.

og han korsede sin Bringe.

Se, da rulled alle Stene ned i Mag,

og de føied sig til Muren, Lag ved Lag,

og hver Stok, der sprang,

blev en Bjælke lang;

Øxebruget var kun ringe.

O, hvor gram blev da den travle Dvergeflok, —

Fjorden skjalv ved deres Mæle;

og de stødte til en vældig Klippeblok

med de kobberskode Hæle.

Hellig Olaf mæled da et lystigt Ord:

»Se der kommer Dvergen med vort Alterbord«.

Stenen dumped ned

just paa dette Sted,

der, hvor Kongen pleied knæle.

Snart var Kirken med sit Skiferdække takt, — klart den stod paa Pintsedagen; og i Choret var paa Alterstenen lagt Gyldenstykke og Skarlagen.

Bispen stod i Bønnen bøiet over den,

Kongen gik til Offers did med sine Mænd;

Altervinen klar,

Guld og farvet Glar

bragte lian i Land fra Dragen.

Kirken stod ved Strand i mange hundred

Aar, —

nu er dog dens Mur forsvunden;

men til Olafs Ros endnu blandt Løvet staar

Alterbordet over Grunden.

Moseteppet hviler nu paa Stenen graa,

Abildtræet strør sin hvide Blomst derpaa,

og fra Birkens Top

stemmer Fuglen op

Pintsepsalmerne i Lunden.

Mangen Sommerkveld, naar i den dunkle Fjord

triller Dug fra grønne Blade,

vies dog Kong Olafs faste Alterbord

atter til et helligt Stade;

Dalens Søn har der et Stevne med sin Brud,
og de vexle Ringe der for Olafs Gud,
og de knæle ned
trygt, med Haab og Fred,
og i Sonimerdrømme glade.
Derfor kan Kong Olafs minderige Ry
ingensinde gaa tilgrunde;
med hver Dalens Slægt det hæver sig paa Ny
fagert fra de friske Munde.
Hellig Olaf med sit hjerterøde Skjold
dækker Klippen, hvor den kneiser mørk og gold,
og lians Saga gaar
gjennem Norges Vaar
sødt som Fuglesang i Lunde.

Harald fra Reine.

Harald fra Reine, den flinke Svend,
der færdes saa vidt om Land,
har lagt sin Randsel, er kommen igjen
til Frender paa Tyristrand.
Der samle sig Bygdens Terner og Drenge
fra Kveld og til Hanegal;
Harald fra Reine raster ei længe, —
han maa vandre fra Dal til Dal.

I otte Kunster er Harald flink, og øver dem alle smukt: Han staar paa Ski fra den farligste Brink, han skyder en Spurv i Flugt,

han gjør sit Kast i Halling og Springer med vinget og sikkert Fjed, i Fyr og Fjeld han klatrer, og bringer Ørnens arrige Yngel ned.

Han hærmer efter al Verdens Dyr, og gjør det bestandig ligt, han kaldes en Mester i Eventyr, i Sagn og i alskens Digt; der gjetter Ing-en i Norges Rige alle de Gaader, han kan, — og hver Månd ved, at Ingen paa Gige spiller saa deiligt og fint som han.

Harald fra Reine er høi og bleg,
men sikker og muskelfast,
hans Hoved er som skaaret i Eg,
hvert Træk er bestemt og hvast.
Se, hvor han stemmer de fine Strenge

og lytter med lette Nik;

paa alle de glade Terner og Drenge

hviler hans dybe, stirrende Blik.

Han sidder ved Arnen, og hæver nu sin Røst i hurtige Ord, og Sagn udfolde sig af hans Hu som Blommer af dyrket Jord. Til Nøk og Alf i de grønne Dale, til Dvergen i Klippeblok, til Trold og Jetter i Klippesale forer hans Røst den lyttende Flok.

Saa standser han Ordet af og til,

og fletter i Sagnet ind

det lifligt klingende Strengespil,

der raader for Sands og Sind;

det lyder med Røst fra hviskende Lunde

og syngende Kildevæld,

og atter høres det, som det kunde

have sin Klang fra det dybe Fjeld.

Da kaldes igjen ved Haralds Streng det selsomme Minde frem, at Harald blev som en ti-aars Dreng indtagen i Huldrens Hjem. Til Fjeldet flyttedes Kirkens Klokke, og rørtes paa sjette Nat, og Bygdens Folk i spredede Flokke søgte den Tabte i Ur og Krat.

Til Slutning blev mod en Klippehal en søgende Skare ført, — thi der lød Spil med et Tonefald, hvis Måge var aldrig hørt; paa mosdækt Sten sad Harald den lille, med Gigen til Kinden lagt, og traadte Takt, og vedblev at spille, til Mængden førte ham bort med Magt.

Og siden har han vandret omkring

i alle de lange Aar,

og øvet de mange kunstige Ting

paa Fjeld og i Bondens Gaard.

Der siges i Dalene allevegne,

hvor Harald ved Arnen sad:

»Huldren har tryllet Harald fra Reine, —

Harald fra Reine er aldrig glad.«

Til Kirkestevne møder han ei,

og gaar ei i Folkets Fjed,

men over den vildeste Klippevei

han kommer til Bygden ned.

Hans Gods er lidet og let at flytte, —

han følges med Elg og Ren;

til Herberg har han en snever Hytte,

muret af Urens vældige Sten.

Men kommer han end fra Fjeldenes Ørk, han samler dog Folk i Flok. — og er hans Hu tungsindig og mørk, han

vække dog Glæde nok. Som Fyrrens Krone i haarde Vinde, som Løv i den sene Høst, saa bæver Stuen, hvor han er inde, af Dands og Latter og alskens Lyst.

Og derfor samles paa Tyristrand

de jublende Skarer nu,

og holder denne Gang Gulvet Stand,

det brister ei let itu.

Paa Gaarden der gaar Ingen til Senge

fra Kveld og til Hanagal;

Harald fra Reine raster ei længe, —

han maa vandre fra Dal til Dal.

Asgaardsreien,

Lydt gjennem Luften i Natten farer et Tog paa skummende sorte Heste. I Stormgang drage de vilde Skarer; de have kun Skyer til Fodefæste. Det gaar over Dal, over Vang og Hei, gjennem Mulm og Veir, — de endse det ei. Vandreren kaster sig ræd paa Veien. Hør, hvilket Gny! — Det er Asgaardsreien.

Thor, den stærke, med løftet Hammer, staar høit i sin Karm, — er forrest i Laget; han slaar paa Skjoldet, og røde Flammer belyse det natlige Tog ved Slaget.Johan Sebastian Cammermeyer Welhaven.

237

Da klinge Lurer, da er der en Støi af Bjelder og ringlende Ridetøi, da hyler Sværmen, og Folket lytter med stigende Ångst i de dirrende Hytter.

Asgaardsreien i Fylking rider ved Høst og Vinter i barske Nætter; men helst den færdes ved Juletider, — da holder den Fest hos Trolde og Jetter, da stryger den lavt over Eng og Sti, og farer den larmende Bygd forbi, — da vogt Dig, Bonde, hold Skik og Orden! thi Asgaardsreien er snart ved Gaarden.

Naar Øllet virker i Bjelkestuen, og vækker de hedenske Juleskikke, og Ilden kaster sit Skin fra Gruen paa svingende Knive og vilde Blikke, da gaar der et Gys gjennem Tumlen tit; da høres de natlige Skarers Ridt, da knager Væggen, da dandser Kruset, thi Asgaardsreien slaar Kreds om Huset.

Der holdtes et Bryllup paa Øvre-Flage tre hellige Juledage til Ende. Blandt Terner fandtes ei Brudens Måge, og Brudgommens ei mellem Ungersvende. Der stod en Glands i den bonede Hal af dækkede Borde og dyrt Metal; der fandtes en Skat, som er kommet for Orde, af Kobber paa Væg og af Sølv paa Borde.

Og lystigt durede Trommer og Giger, og Brudgommen traadte sin Dauds mandhaftigt, han førte sin Brud mellen) Svende og Piger. — da gik vel Hallingen let og kraftigt: Til Dandserens vældige Kast og Hop fløi Ternen om som en surrende Top. Da strømmede Larmen og Spillet sammen, da drønede Hallen af Liv og Gammen.

Den tredie Kveld, da Øllet var drukket gjennem al den Helg, af Gamle og Unge, da var vel Tørsten i Laget slukket, men Karlene vare drukne og tunge. Vor Brud havde atter sin Krone paa; thi nu skulde Skaalen om Bordet gaa, — og nu tog Kjøgemesteren Ordet, og krævede Stilhed med Slag i Bordet.

Da styrtede ind i det bænkede Gilde de vidt berygtede Seims-Berserker, — Øinene rullede mørke og vilde, paa Panderne havde de Slagsmaals-Mærker. De gjorde et Sprang over Hallens Gulv, — ja, det var Brødrene Grim og Ulv! Grim, der nys var forskudt af Bruden, kom nu selv-anden, og var ei buden.

De døsige Gjester for op med Bæven, og havde kun lidén Hu til at stride. Hver ravende Månd, der knyttede Næven, blev greben i Bringen og kastet tilside. Brudgommen satte sit Bæger ned, steg op paa Bænken, og bad om Fred. Men Brødrene reve alt Kniv af Belte, — det var just Brudgommens Liv det gjeldte.

Da stimlede Kvinderne sammen i Klynge og danned en Vagt om den haardt Betrængte ; bag Borde og Bænke,

der laa i en Dynge, de stode ved Høisædet indestængte. Den ældste Kvinde i deres Flok Blottede nu sin graanede Lok, og gav saa Brudgommen Sønnenavnet, og tog ham paa Skjødet og holdt ham favnet.

Men Brødrene endsed ei Kvindemildhed, de stormede frem over Borde og Bænke og splittede Kvindernes Flok med Vildhed, — da var der ei længer paa Fred at tænke. De greb deres Offer, og slæbte ham hen til Hallens Dør og ud gjennem den. Da blev der en rasende Kamp i Gaarden og Gjesterne fulgte i vild Uorden.

De styrtede ud med Blus og med Brande; thi over Egnen rugede Mørket. Da saa de Brudgommen opreist stande; nu var han af Vinterens Luftning styrket. Han brugte sin Kniv til Snit og til Stød, — saa gav han igjen hvad de andre bød. De Trende danned et rædsomt Knippe, og Ingen af dem vilde Taget slippe.

Da tumlede Grim med Et overende, og Blodet strømmed ham bredt af Brystet. Des haardere brødes de andre Tvende og holdt hinanden i Rygtag krystet. Tilsidst blev Brudgommen sat mod Jord , og Kniven alt mod hans Strube for, — men Ulv holdt inde, og stod bedøvet, og skjelved og bæved som Aspeløvet.

Thi gjennem Luften i Mulmet sused et hujende Tog paa fnysende Heste; det for over Skoven mod Brudehuset, og- vilde det blodige Gilde gjeste. Da klang der Lurer, da blev der en Støi af Bjelder og ringlende Ridetøi. Nu var det nær, — det kom over Heien, — der hørtes et Skrig: Det er Asgaardsreien!

Da blev der et Veir mellem Jord og Himmel, der kastede Rædsel i alle Barme, — det hvirvled afsted i voxende Stimmel, det slog med Vinger, det greb med Arme.238

Johan Sebastian Cammermeyer Welhaven. 238

Da var det Ulv blev dragen i Haar o g slynget i Luften og ført af Gaard, ja ført over Skov, over Fjeldetinde; han spurgtes ei mer, — ban var ei at finde.

Da Larmen stilned om Rædselsstedet, laa Grim af Dødskampen sammenkrummet, — men Brudgommen blev over Sneen ledet og sattes paa Hyndet i Gj esterummet. Hans Hoved vakled, hans Blodstrøm flød, — han svæved en Tid mellem Liv og Død; men han blev pleiet og vel forbundet. Om Vaaren havde han Alt forvundet.

Nu sidder han bøiet og høit bedaget, og kan sin Æt omkring Arnen samle; nu sidder hau ofte med Sagn i Laget og korter Tiden for Unge og Gamle. Saa var det seneste Julekveld, da Ungdommen raabte: »Fortæl, fortæl!« Da flammed hans Blik, da saa han tilbage, — da måned han frem sine Bryllupsdage.

Dyre Yaa.

Den gjæveste Bonde i Vinje Gjeld

var Dyre fra Vaa at nævne;

han var saa sikker og stø som et Fjeld,

og eiede tolv Mands Evne.

Hans Grander sagde saa stort et Ord:

»Du turde vel prøve en Leg, som Thor,

med Trold og med Bjerg-Uhyre?«

»Ja, om det var mørkt,« sagde Dyre.

Saa skulde det hende, at Dyre Vaa

sad lunt i Julekvelds-Gilde;

mens Øllet gik rundt og Natten faldt paa,

de drukke saa meget de vilde.

Med Et blev der tyst i det lystige Lag;

der hørtes fra Fjeldet et grueligt Brag

og et Brøl som af hundrede Tyre.

»Nu er det vel mørkt,« sagde Dyre.

Og Dyre gik flux til Totak-Vand

og løste sin Baad behændigt;

men da han kom nær til den anden Strand,

det raabte ham an ubændigt:

»Hvem er det, som pusler i Kjernet nu?« —

»Det er nok Dyre fra Vaa; — end Du,

der rusler i Urer og Myre,

saa mørkt som det er?« — spurgte Dyre.

»Jeg er fra Aashaug, og skal afsted

til Glomshougs-Møerne mine;

læg hid til Stranden og tag mig med,

og brug saa Kræfterne dine!«

»Ja, let Dig først,« gav Dyre til Svar,

»for Prammen er klein, og jeg tænker, Du har

en Krop som de sværeste Fyre, —

og husk, det er mørkt,« sagde Dyre.

Saa skrumpede Trolden sig dygtigt ind, og sad som en Dverg paa Tilje; men da fik Dyre et andet Sind, og meldte paa Stand sin Vilje: »Aa, syn mig nu, hvad Rise Du er!» Men Trolden brummede studs og tver: »Nei stop, den Lyst faar Du styre.« »Ja, mørkt er det og,« sagde Dyre.

Men Trolden gjorde sig blid om lidt, og sagde ved Fartens Ende; »Jeg lægger et Mærke i Truget dit, hvoraf Du mit Maal kan kjende. Se vel under Toften, naar det er Dag, og tag, hvad Du finder, for din Umag; det er din Færgemandshyre.« »For nu er det mørkt,« sagde Dyre.

Det var en Vantefinger af Uld,

der laa under Dyres Tofte;

med fire Skjepper den maal tes fuld, —

og Dyre har maalt den ofte.

Da blev det for Alvor et stadigt Ord,

at Dyre var Karl for at gaa, som Thor,

mod Trold og mod Bjerg-Uhyre.

»Helst naar det er mørkt,» tænkte Dyre.

Veiviseren synger.

Tilfjelds over Bygden staar min Hu, naar Gjøgen begynder at gale, Kom med til Sætren iaften Du! Thi Solen skinner paa Fjeld endnu, mens der er mørkt i Dale,

Der er paa Veien en dunkel Lund ,

hvor Alferne ere tilhuse.

Husk, der maa Du gaa med lukket Mund;

selv Nøkken derinde lader kun

sagte sin Harpe bruse.

Men oppe paa Fjeldet er der Klang, som gjenlyder i det Fjerne. Der klinger Bjelder og Lokkesang; med Langeleg der paa Sætervang sidder min fagre Terne.Johan Sebastian Cammermeyer Welhaven.

239

Høst-Betragtning.

Ak, hvor kvægende og stille er dog denne Høstens Dag! Endnu hviler Sorarens milde Efterglands paa Skovens Tag. Endnu, selv i Vaarens Drägt, kan sig Markens Spirer klæde; endnu til en stakket Glæde Sommerfuglens Liv er vakt. Alt er dog saa selsomt tyst; thi med fred-indviet Bryst hviler Jorden nu i ømme, tankefulde, vaagne Drømme om de svundne Dages Lyst.

Mellem disse lyse Lunde har jeg mangt et Mindested. Tanker selv, der dybest blunde, vækkes her ved hvert et Fjed. Ofte har jeg vandret her, og mit Livs Forlis beregnet, medens dog, bag Rosenhegnet, Fuglens Glæde var mig nær. Men i denne tause Stund favnes jeg af Freden kun. Mangt et Gjenfærd ser jeg drage mig forbi, — men uden Klage vandrer jeg fra Lund til Lund.

Thi en Trøst er klar oprunden af Naturens milde Ro, og en Talisman er funden her, hvor mine Alfer bo. Hver en Fryd maa trylles om til et Savn, som Sjelen freder; Mindet kun et Held bereder, der er Livets Eiendom. Derfor gaar jeg stille, glad, i de lune Straalers Bad, mens en glandsfuld Eftersommer snor paa Ny af fagre Blommer Krandsen, der er splittet ad.

Sorg.

Naar Sorgens Klokker ringe, med Sukkenes Gjenlyd fra dit Bryst, da fører en iskold Vinge din Sjel til en natlig Kyst.

Der er en bitter Kvide, som holder det bævende Hjerte lukt; selv Sukkene kan ei vide, hvorhen de skal tage Flugt.

De ilte med Angstens Styrke i Nattens Time mod Himlens Lys, og atter i Hjertets Mørke nedsank de med Tvivlens Gys.

Ak, da er Verden øde,

og høstlig skummel er Vaarens Dag;

den reneste Sjeleføde

er vammel og mat af Smag.

De fredede Minder smile ei mere, som før i en rolig Stund; de komme som hvasse Pile tilbage, og saare kun.

En Tone fra bedre Dage, ja, Duften blot af en yndet Blomst, kan true dit Bryst og nage med manende Atterkomst.

Og lig en bævende Fange, som intet Øie vil kjendes ved, vandrer Du sky og bange

i Menneskers Flok og Fjed.

i

Tilsidst maa Sukket friste paa Ny den higende Himmelgang. Naar Hjertet af Sorg vil briste, da seirer din Sjeletrang.

Din Harme, imens Du lider, den bitre Trodsen af Støvets Mod, maa slukkes for alle Tider i Andagtens Taareflod.

Da er der Fred at finde, da falder der Lys i Hjertets Vraa, og Livet, som sänk derinde, skal lutret igjen opstaa.

Len blide Dag.

Nu glimrer Sol-Nedgangen smukt paa Bjergets mørke Tind, og fra dets Bryst med langsom Flugt hensvæver Aftnens Vind.240

Johan Sebastian Cammermeyer Welhaven. 240

Den leger her saa let og mild med Birkens Gren og Blad, som naar en Cither røres til et sagte nynnet Kvad.

Den Dag, der nu er sunket ned, gik blid og fager hen; med idel Klarhed og med Fred omslutted Himlen den. En enkelt Sky med Svane b ryst hang rolig i det Blaa, som om den over Dalens Lyst i sød Betragtning laa.

Og i mit Indre udbredt var

en stille Fredens Aand;

mit Liv var som en Blomst, jeg bar

udfoldet i min Haand.

Min Sjel er rørt af Aftnens Vind,

som Birkens Gren og Blad;

jeg skuer glad i Himlen ind,

og nynner dette Kvad.

Taushed.

Her er ingen Fugle-Trille, ingen Verdsens Lyd at hore; denne Dal er tyst og stille, som om Alt var lutter Øre.

Ingen Sjel paa disse Stier, intet Liv ved Hegn og Hytte! Her, hvor Alt paa Ordet bier, selv jeg standser, for at lytte.

Klippe-Skrent med Blomster-Ranke, hvide Birk, som Grenen sænker! Hörer I mit Hjerte banke? — Vil I vide, hvad jeg tænker?

Bort fra Gader og fra Sale flygtede jeg hid bag Løvet, pint af Larm og raadvild Tale, træt, forkommen og bedøvet.

Grønne Lier, Skygge-Lunde! Eder vil jeg stille gjeste! Lukker kun de tusind Munde! Taushed, Stumhed er det Bedste.

Mit Skib pleier Havet.

Mit Skib pløier Havet, og Bolgen gaar hvid, og Skyerne hastige skride; men endnu er det Sol-Veir og Midsommers-Tid. og endnu har jeg Børen deh blide. I Medgangs-Strøm, i staaende Vind, kan Roret føres med Lyst og med Lempe; ak, kunde jeg og paa Bølgerne dæmpe mit speidende Blik og mit higende Sind!

Hvad lover os Himlen med Sky-Banken hist, hvis Kanter i Solskinnet funkle? Til Tvivlen og Frygten den siger kun for vist, at Lyset staar ved Magt bag det Dunkle. Som Havets Fugl, der aldrig har Ro, saa svæver paa Dybet Forhaabningens Tanke; som Bølgeslag skifter om Seilerens Planke, saa vexler mit Hjerte med Mistvivl og Tro.

Jeg kjender en Strand saa fredelig og grøn, hvor Bækken i Løvskjulet spiller, hvor Søgangen kastes med det sagteste Drøn, og døves fast af Sangfuglens Triller. Der sad jeg tit med Fryd i min Vaar, og talte de glimtende Seil i det Fjerne; did ser jeg tilbage, og hastede gjerne til Stranden fra Dybet, hvor Havbølgen gaar.

Men fremad nu til den ubekjendte Kyst skal Farten og Tankerne stande, og pinlige Timer og mangen farlig Dyst vil komme paa de vældige Vande. Et modigt Sind paa det skinnende Blaa, i Brændingens Gny, og hvor Lynene gløde, kan være fortabt i det vindstille Øde, naar Dønningen skvulper og Seilene slaa.

Og derfor paa Dybet i føieligt Veir til Himlen mine Sukke jeg sender, at over al sin Uro min Sjel maa vinde Seir, og løftes af den Eviges Hænder. Det klarnede Blik, den freidige Hu skal gives mig da paa de langsomme Vagter, og ingen af Rummets forfærdende Magter skal fylde mit Indre med Tvivl eller Gru.

Ja, det er en Fart saa kvægende og skjøn, med himmelske Syner i Følge, naar Hjertet kan hvile hos Menneskets Søu, der slumred paa den oprørte Bølge, — naar Sjelen har lært, i Kjerligheds Favn, langt mer end vort Haab og vor Længsel

kau drømme, og tør, gjennem Storme og stridige Strømme, henskride med Lyst mod den rolige Havn.Johan Sebastian Cammermeyer Welhaven.

241

Tidens løsen.

Saa lummer-tung, saa fuld af Uveirs-Gru, har sjelden Luften ruget over Jorden, som Tidens Skyer, der fortættes nu, og føde Angster for den nære Torden.

Hver Visdoms-Lære, hvorved Slægter hang, hvert Haab, der hæved Hjerterne fra Støvet, er nævnt og paakaldt under Tidens Trang, og veiet atter, og af Tvivlen prøvet.

Ja, Tvivlen vækkes ved hvert Mindeblad, der melder om, hvad der er lært og handlet; den ser det Tænkte gjennem Seklers Rad i Ord og Daad forvansket og forvandlet.

Og Slægtens Mismod møder overalt den halve Sandhed og den halve Virken; som en formummet, gaadefuld Gestalt er Aanden sat i Staten og i Kirken.

Og mangen Forsker maa sit Blik nedslaa, og månge glade Røster ere kvalte, fordi hvert Glimt forsvinder af det Blaa, som Grublen fordum eller Letsind malte.

Vidt gjennem Verden gaar et angstfuldt Gys ; thi Folke-Dybet rystes som et Fængsel af vilde Raab paa Frihed og paa Lys, og kjender nu ei Grændser for sin Længsel.

Mens Kunst og Viden i sin Blomstring staar, — mens Ingen mer kan dem i Vexten hindre, har Slægtens Masser dog endnu et Kaar som Skygge-Planter i en Urskovs Indre.

Frihed og Lys! — Der er en Fabel-Egn, hvor Længslens Iver vil Pauluner bygge, med intet Grændseskjel og intet Hegn, med idel Solskin og med ingen Skygge.

Hvor aabnes Vei for dette nye Liv, — hvo gaar foran, som Kæmper og som Seer? hvor er den Halvgud nu, der har et »Bliva til Folke-Længslens brændende Ideer?

Ak, Ingen svarer paa det høie Raab, — mens Nuet drømmer om det fjerne Gode. For lyst er atter Filantropens Haab, og denne Jord er kun en dunkel Klode.

Lyksalig Den, som Tidens Nød har bragt den trygge Glæde og den stille Dvælen ved Friheds Kjerne, der er dybest lagt, som alle Savns Forligelse, i Sjelen!

I Tidens Raab, der ryster Templets Hvælv, og bringer Statens Skranker til at vige, han hører Varsels-Stemmen: »Frels Dig selv! vær fri og from i dine Tankers Rige!

I ham besegler Tiden sin Ide, og i hans Indre er dens Gjerning tolket, naar den med Friheds-Løsnets Lyst og Ve har vakt en Hær af Slumrende i Folket.

Thi intet Dogma, ingen Theori, og ingen Helt, og heller ingen Tænker, skal sige mer til Slægten: ;>Du er fri, — nu svandt det sidste Tryk af dine Lænker!«

Kun Sandheds-Kraften i en Samfunds-Aand, blandt gud-opfyldte, frie Individer, kan løse Verden af de gamle Baand, og lede Slægten frem mod lyse Tider.

Digtets Aand.

Hvad ei med Ord kan nævnes i det rigeste Sprog, det Uudsigelige, skal Digtet røbe dog.

Af Sprogets strenge Bygning, af Tankeformers Baand, stiger en frigjort Tanke, og den er Digtets Aand.

Den boede i Sjelen, før Strofens Liv blev til, og Sprogets Malm er blevet flydende ved dens Ild.

Den gjennemtrænger Ordet lig Duft, der stiger op af Rosentræets Indre i den aabnede Knop.

Og skjønt den ei kan præges i Digtets Tankerad, den er dog der tilstede som Duft i Rosenblad.

Glem da den gamle Klage, at ingen Kunst formaar at male Tankefunken, hvoraf et Digt fremstaar.

Thi hvis den kunde bindes, og sløres af paa Prent, da var i denne Skranke dens Liv og Virken endt.

Den vil med Aandens Frihed svæve paa Ordets Klang; den har i Digtets Rytmer en stakket Gjennemgang, —

en Gjennemgang til Livet i Læserens Bryst; der vil den vaagne atter i Sorrig eller Lyst,

og næres og bevæges, og blive til den Hd, der laa i Digter-Sjelen, før Strofens Liv blev til.

Kun da bevarer Digtet sin rette Tryllemagt; det Uudsigelige er da i Ordet lagt.

Betragt den stille Lykke, der gjør en Digter varm, mens Aanden i hans Sange svæver fra Barm til Barm.

Lad kun hans Rygte hæves mod Sky af Døgnets Vind, — det er dog ei den sande Kvægelse for hans Sind.

Men naar hans Tankebilled, med eller uden Ry, finder et lutret Indre, og fødes der paa Ny, —

o, bring ham da et Budskab om dette Aandens Bliv.; thi dermed er der lovet hans Verk et evigt Liv.

En Sangers Bøn.

Verdens Tonefylde føres viden-om i Klang og Kvad, — Strengespil og Toner røres, Ord og Toner følges ad. Under denne Strøm, som lyder, tyst i alle Sjele flyder Dybet, som af Gud kun høres.

Stille Dyb, hvor Toner blunde, som skal vaagne lydt engang! Kun din Breds de dunkle Lunde har et Nyn, en dæmpet Klang. Lifligt, gjennem Toners Rige, Nyn og Klang vi høre stige fra de dunkle, skjulte Grunde.

Saligt har mit Øre dvælet ved saa mangen Toneleg, mens til Sange den besjeled Haab, som af mit Indre steg. Han, der Hjertets Uro hørte, naadigt ved min Tunge rørte, skjenkede mig Sanger-Mælet.

Men i Dybet, som jeg gjemmer, dulgt for Verden, kjendt af Gud, — der har Sjelen bundne Stemmer, som skal løses paa hans Bud; Sukke kun derinde bæve, at hans Aand vil oversvæve Dybets Liv, som han fornemmer.

Aanders Herre! Du skal raade for de Skatte, Du mig gav. O, men vis mig og din Naade, naar min Sang er stilnet af! Thi alt mer mit Hjerte banker i usigelige Tanker ved den store Livets Gaade.

Lad min Sanger-Krands da slynges hen i Støv paa Glemsels Kyst, naar kun hist, hvor Alt forynges, Sjelens Dyb har lutret Røst, — naar kun der jeg griber Tonen i det store Kvad for Tronen, som til Himlens Harper synges! RASMUS VILLADS CHRISTIAN FERDINAND "WINTHER.

•n vor Fensmark hæver sit Kirketelt med den røde Top imod Sky« er dette Aarhundredes ypperste danske Lyriker født den 29 Juli 1796; hans Fader, der var Præst, ledede hans første Undervisning, indtil han elleve Aar gammel blev sat i en Latinskole. Aaret efter døde Faderen, og Enken giftede sig nogen Tid efter med Sognepræsten Rasmus Møller, Digteren Poul Møllers Fader. I denne sin Halvbroder fik Christian Winther en lige saa trofast Ven, som han fandt en kjærlig Vejleder i sin Plejefader, og hans Barndom henrandt saaledes under lykkelige Forhold i et kjærligt Hjem og i Omgivelser, der tidligt aabnede hans Øje for den danske Naturs ejendommelige Skjønheder.

Christian Winther blev Student 1815 og var strax ved sin Indtrædelse i det kjøbenhavnske Selskabsliv en velseet Gjæst ved sin ungdommelige Livslyst og sin frejdige Sindsretning. Ogsaa i Studenterkredsene vandt han snart et Navn, mest ved sin smukke Sang »Her under Nathimlens rolige Skygge«, hans første trykte Digt (.1819). Til Trods for den Lykke, som dette og flere af hans andre Smaadigte med Rette gjorde, udgav Winther dog ikke nogen Digtsamling før 1828, fire Aar efter at han havde taget den theologiske Embedsexamen. Da udkom det

Bind Digte, der især ved »Træsnittene« strax erobrede ham den danske Læseverden.

I disse idyllisk-erotiske Livsbilleder havde Christian Winther indvundet et nyt Jordsmon for den danske Poesi; det Idealiserede i Skildringen af Almuelivet har maaskee bidraget nok saa meget til »Træsnittenes« Lykke som deres friske Naivetet, ypperlige Naturgjengivelse og paa særegen Maade farverige og dog saa naturlige Sprogtone; disse sidste Egenskaber ere deres væsenligste Fortrin, og allerede i dem ligger den Wintherske Poesis Ejendommelighed fri og aaben med dens friske, krydrede Skovduft og dens saftige Sødme som hos et modent Æble.

I Aarene 1830—31 tilbragte Christian Winther en nydelsesrig Tid i Italien og udgav nogle Aar efter sin Hjemkomst (1835) »Nogle Digte«, som gav Anledning til en Polemik mellem Christian Wilster og Poul Møller, der med Vægt og Kyndighed tog sin Broder i Forsvar mod de Anker, der fremsattes mod hans Digtning. I »Nogle Digte« findes enkelte af Christian Winthers ypperligste Arbejder som »Vaabendragerens Ed« og «Ringens Indskrift«, og

19*244

Samlingen som Helhed betegner uimodsigeligt et ikke ringe Fremskridt baade i poetisk Konst og i Livsanskuelsens Modenhed; at denne sidste ikke er erhvervet uden bitre Erfaringer, derom vidner enkelte Digtes mørkere Tone, saasom »de to Cousiner« og den disharmoniske Slutning i den yndefulde Romance-cyclus »Annette«. Skygger af skuffet Haab og endnu ikke overstandne Sjælelidelser findes ogsaa i de følgende Digtsamlinger »Sang og Sagn«, »Haandteg-ninger« og »Digtninger«, men som en Digter kun udvikles gjennem sjælelige Bevægelser, saaledes mærkes der ogsaa her en modnere digterisk Bevidsthed, der former sig ud i episk Skildring (»Sangerens Lykke«, »En Novelle«, »Fjeldvandring ved Badet«, »I et romersk Osteri«, »Bægeret« o. fl.), samtidig med at den stærkt udviklede erotiske Lyrik giver sig mange skjønne Udtryk, ikke mindst i Digtene »Til Een«.

En varm, stundom sandselig glødende Erotik er Særkjendet for Christian Winthers Lyrik ikke mindre end for hans episke Digtning, hvor dette Element er forbundet med en sjelden Evne til i faa Ord at male den danske Natur i hele dens idylliske Skjønhed og til med enkelte plastiske Træk at give slaaende sande Billeder af Menneskelivet; hyppigst tage disse Billeder deres Indhold af det Sjæleliv, der udfoldes paa Kjærlighedens Grund; det er Lidenskabens Sødme og Bitterhed, der skildres, det er »den Fryd, der kan blomstre«, eller »den Kval, der kan ruge mellem Kvinde og Månd«, som lægger de skjønneste Sange paa Digterens Læber. Og denne Kjærlighedens Kval og Lyst kommer i Winthers Digtning til Orde i Toner saa fulde, yppige og rige som hos ingen anden dansk Digter. Simpelt og naturligt som i Kjæmpevisens Rythmer klinger Sproget i Winthers Vers og dog med en Ejendommelighed, der paatrænger sig Læseren saa stærkt, at den kan spores hos mange Efterdigtere, uden at de dog endog blot tilnærmelsesvis have kunnet naae deres Forbillede. Lige saa uopnaaet staaer Christian Winther i sin Prosa; han har i adskillige Noveller, blandt hvilke »En Aftenscene« er et sandt Mønsterstykke af dansk Prosastil, udformet Sproget til en Skjønhed, der netop ved sin ukonstlede Naturlighed gjør sin store Virkning.

Efter nogle mindre Arbejder af ringere Betydning forbavsede den næsten tredsindstyveaarige Digter 1855 Almenheden med sit episke Digt »Hjortens Flugt«. Denne skjønne Digtning greb Læseverdenen paa een Gang med Overraskelsens og Skjønhedens Magt, thi man gjenfandt med Undren hos den gamle Sanger hele den blussende Følelse, den levende Colorit, den altoplivende Varme, der gjorde hans Ungdomsdigtning saa kjær for Alle, men her taget i Tjeneste af en større Composition, der var lige fortrinlig i sin Helhed og i sine Enkeltheder. »Hjortens Flugt« indtog i samme Nu, den udkom, sin Plads mellem Litteraturens klassiske Værker og oplevede i fire Aar et nyt Oplag aarligt.

Et Bind »Brogede Blade« er Christian Winthers sidste større Digtsamling; blandt enkelte Ubetydeligheder findes her endnu veltalende Vidnesbyrd om, at den Ungdomsfyrighed endnu ikke er slukket, der gjør Christian Winther,

til Trods for hans Alder, til den yngste og friskeste af de danske Digtere.245 Rasmus Villads Christian Ferdinand Winther.

Studentervise.

Her under Nathimlens rolige Skygge Vil vi, o! Frihed, dit Tempel opbygge, Glædernes milde Pauluner opslaae;

Trofaste Brødre! vor Hymne skal stige, Stjernen skal vidne, at Ingen vil svige, Herrer vi ere i Aandernes Rige, Vi er den Stamme, som evigt skal staae! Chor.

Herrer vi ere i Aandernes Rige,

Vi er den Stamme, som evigt skal staae!

Vi ere Værn om den helligste Have, Der skal vi kraftigen pløie og grave, Der skal vi fredeligt vande og saae; Enige Brødre! i Sorg og i Gammen Knytter de mægtige Vaaben tilsammen, Haven vil trives, og evigt vil Stammen Herligen grønnes, og aldrig forgaae! Chor.

Haven vil trives, og evigt skal Stammen Herligen grønnes, og aldrig forgaae!

Bonde og Sømand og Kriger med Sværdet, Roret og Plougen, de staae uforfærdet, Bygge paa Dannemarks Gjerde og Vold; Høiskolens Sønner staae ikke tilbage, Ogsaa vi kjæmpe de Nætter og Dage, Dristigt vi Bogen og Pennen vil tage, Det er de Mærker, vi føre i Skjold. Chor.

Dristigt vi Bogen og Pennen vil tage, Det er de Mærker, vi føre i Skjold.

Giv mig dit Haandtag, min Ven og min Broder! Sværg mig at elske vor kjærlige Moder, Blusser din Kind ei ved Dannemarks Navn? Naar hendes Bud du vil øve og ære, Den hendes Datter, dit Sind mon begjære, Skal for din Troskab Belønningen være, Den skal Du høste i Kjærligheds Favn. Chor.

Troskab vi sværge, og Lønnen skal være Troskab beredt udi Kjærligheds Favn!

Hvad vi har lovet med Hjerte og Stemme, Ærlige Brødre! det aldrig vi glemme, Selv udi Graven ei Flammen udgaae!

Stjernen, til hvem vore Hymner opstige, Vidne, at Ingen af alle vil svige; Herrer vi ere i Aandernes Rige, Vi er den Stamme, som evigt skal staae! Chor.

Herrer vi ere i Aandernes Rige,

Vi er den Stamme, som evigt skal staae!

Af „Træsnit".

Henrik og Else. »Nei, nei, min ædle Herre! I troe mig, om I kan: Sin Henrik ene elsker hun i hele Danmarks Land, Min Else er saa trofast som den ranke Lilievand, Der sætter eders Hjerte i en evig Elskovs-

brand !«

»Min bolde Svend! imorgen er der atter en Dag, Da vil jeg hende prøve og forfare den Sag!« Saa talte Herren listigt, og saae mod Flisen ned, De andre Herrer smidskede saa lønligt derved.

Alt Sommerlærken synger over Vordingborg By, Og Guldgaasen glimter i det klare Morgengry, Den milde, friske Vind bølger frem gjennem

Korn,

I den susende Skov høres Hunde og Horn.

Liden Else sidder luunt ved sin Faders

Urtegaard

Med sin flittige Rok, og rundt om Stolen staaer Pioner, Tulipaner og Buxbom, Krusemynt; Men Pigen var dog

Haugens alsomdeiligste

Pynt.

En mørkeblaa Kjortel om de ranke Lemmer

laae,

De sneehvide Ærmer til Haandleddet naae; Og flittig og vims er den lillebitte Fod , Den dreier Rokkehjulet med trøstigt Mod.

En Kat med sorte Striber bag ved en Solbærhæk Høit skyder op sin Ryg; ved den tindrende Bæk Der gaaer den lille Ælling saa guul og rund

og reen.

Ret som en Æggeblomme, der nylig har faaet

Been.

Paa sin Vinge svømmer Bien, mens Solen er

saa varm;

Da hæver hun sit Hoved rask, og skygger

med sin Arm;

En Flok af vilde Jægere med buldrende Trav Sig skynder over Mark, over Grøvt, over Grav.

Hver Ridder var saa pyntet, som han vel

kunde bedst, Men smukkest var dog han paa den skimlede

Hest;

Han skinnede sora Solen i den brogede Flok, Han standsede sin Ganger, og hun standsede

sin Rok.246

Rasmus Villads Christian Ferdinand Winther.

»Hil sidde du blandt Roser, selv en Rose

saa skjøn,

Liden Else, jeg har elsket dig længe i Løn!« Da neied sig mod Jorden den tugtige Mø, Af Blussel og Angst var hun nær ved at døe.

»Til dit Hjerte og din Haand jeg beile nu vil, Disse gode danske Herrer ere Vidne dertil!» Da rysted hun paa Hovedet med blussende

Kind,

Da greb hun til sin Rok og vilde gaae ind.

»Jeg giver dig Forlov at betænke den Sag, Liden Else, i Morgen er der atter en Dag!« Det sagde han saa listigt og saae til Pigen ned, De andre Herrer smidskede saa lønligt derved.

» Med hvide Perler fletter jeg dit guldgule Haar, Din Fløielskjortel fores med Sobel og Maard, Jeg binder dyre Stene om din Hals og din Arm, Jeg spænder fire Heste for din hængende

Karm.«

»Til Harper og til Fløiter under tusind Kerters

Glands

Paa kostelige Tillie der træde vi vor Dands; Ved barske Vintertider i Salen luun og tæt Vi spille Guldtavl ved Malvasier og Klaret.«

Da reiste hun sit Hoved, slog Lokken fra sin

Kind,

Hun smiilte med sit Øie, saa listefuld i Sind. Hvor gule var de Lokker, som rundt om

Panden laae, Og saa disse Øine, — hvor friske og hvor blaae!

»Jeg er kuns Bondepige, men I en Ridder stolt, Snart vilde eders Øie kun skue mig koldt; En Bonde maa det være, en Bonde har jeg

kjær;

Thi hænge I bort eders blanke Herresværd!«

»Velan, jeg hænger gjerne min Dyrendal

paa Væg,

Nu vil jeg hvædse Leens og Plougjernets

Ægg.«

»Men Kaaben hiin røde jeg aldrig skue vil, En dygtig Vadmelskofte maa I lægge jer til!«

»Ja Vadmel vil jeg bære, og d^t røde Fløielskrud Paa Herrens høie Altar jeg breder ydmygt ud!« »Saa skjenker I bort eders ridderlige Hest; Min Månd skal drive Studen, det passer

ham bedst.«

»Jeg jager ind i vilden Skov min gode Ganger

graa,

Den Hest, som mig har baaret, skal Ingen

sidde paa;

Men selv vil jeg langsomt i Plougfuren gaae, Ifald jeg, liden Else, dit Hjerte kan faae.«

»Af Eders Borgekjælder I trille hvert et Fad, Den 01 og Mjød, jeg brygger, gjør ogsaa

Hjertet glad!« »Ja gjerne vil jeg drikke det danske 01 og Mjød,

Saa giver jeg min Sanger den Viinmost saa sød ;

Ei lyder Sangen lifligt, naar Halsen er for tør, Og dygtigt maa den skylles, det har jeg

mærket før!« Det sagde han saa listigt og saae til Sang'ren

hen,

De andre Herrer smidskede saa lønligt igjen.

»Jert Herreskjold med Mærker og Billeder besat,

Det sætte I for Knæ, og bryde det bråt; Og ned maa I styrte eders stolte Ridderhuus, Og lade Plougen vandre over Grundmurens

Gruus!«

Da straalte hans Ansigt med Høihed og Ro, Han mærkede klarligt, hun var sin Kjærest tro: »Jeg seer, liden Else, du kan dig fra mig snoe,

Thi Skjoldet maa jeg bære, i Huset vil jeg böe!

I Skjoldet springe Løver, og Hjerter staae

i Brand!

Hvor kunde jeg vel bryde den dyre Skjolderand ?

Thi jeg er Kong Volmer, og Danmark er mit Huus;

Og skulde jeg vel Danmark nedstyrte i Gruus?

Jeg frister dig ei længer, nu kjender jeg din Hu, Christ give, hver en Ungmø var trofast som du! Belønne dig — det vil jeg; du har talt mig

til Behag,

Guds Fred! Farvel! i Morgen er der atter en Dag!«

Saa kasted han omkring sin urolige Hest, Bort foer han med sin Skare som en Efter-

aarsblæst;

Da raslede Løvet under dundrende Hov, Vildt skingrede Halloh! i den undrende Skov.

Men over Gjerdet svang sig hendes hjertenskjære Ven, Han ilede med Jubel i Pigens Arme hen; Med stille Fryd de ginge over Marken til By, Hvor Guldgaasen glimtede paa Taarnet under

Sky.247 Rasmus Villads Christian Ferdinand Winther.

Fo^alle vakkre Piger paa Danmarks grønne

Vang,

Der blive deres Beiler troe, jeg digted denne

Sang.

Jeg synger deres Priis, til jeg lægges i

min Grav;

Thi dem er der, Gud skee Lov, dog endnu

mange af!

Erik og Elleii.

Jeg havde fast besluttet det, men vidste ei

hvordan

Jeg rigtigt skulde gribe den Lilles Hjerte an;

1 otte Dage stræbte jeg at naae mit søde

Maal,

Men Leiligheden smutted mig af Haanden som

en Aal.

Hun skyede mig bestandigt! Forleden bar

vi Vand,

Jeg tænkte: Erik Hansen! nu tee dig som

en Månd,

Sæt dig nu ret i Skik, og vær kuns ikke

seen, —

Da hældte hun mig Spanden over begge

mine Been.

Hun bad vel om Forladelse, men satte sig

og loe,

Imens jeg taalig tørred i Græsset mine Skoe;

Hun loe, saa Taaren rendte ad hendes

Kinder ned,

Men da jeg vilde tale, sprang hun op og

løb afsted.

Stod hun i Melkestuen, og jeg sneeg mig

derind,

Saa foer hun ud i Kjøkkenet saa let som

en Vind,

Og sprang jeg bagefter, saa var hun ikke der,

Og allevegne var hun, — kuns ikke mig nær.

Saa hændtes det forleden en Eftermiddag,

Paa Høstænget laae jeg i bedste Ro og Mag;

I Tærskeloen nede tæt ved den aabne Dør

Jeg saae den gamle Trine, hun sad og

hegled Hør.

Da gik min lille Ellen over Gaarden saa flink,

Med Roser paa sin Kind og i Øiet skjelmske

Blink ;

Hun kom i Loen ind til den gamle døve Moer,

Og rakte hende Kaffe med venlige Ord.

Hun feied sig en Plads paa Logulvet reen, Og svøbte sine Skjørter om de pene smaa Been. Saa sad hun ned, og lagde sin Haand paa

Konens Knæer: »Hør, spaa mig nu, Katrine! mens vi er ene her!«

Men jeg laae paa Stænget som en Skytte

bag sit Garn Og hørte, hvad hun sagde, det lystige Barn; Den Gamle tørte Brillerne, og satte dem paa, Og tog hendes Haand, og gav sig til at spaae.

»Her seer jeg strax i Haanden en deilig

Bondegaard, Ved Siden bredt og langt et Rigdomsbord

der staaer,« — Med nysgjerrigt Blik hun selv i Haanden seer: »Men siig mig nu, Katrine! staaer der saa ikke meer?«

»Jovist, mit hjerte Barn! den Streg, som

her mon gaae, Den siger mig, at Alderdom gjør hendes

Lokker graae!« Med halv undseeligt Blik hun paa den

Gamle seer: »Men siig mig dog, Katrine! staaer der slet ikke meer?«

»Tie hun kun stille, Barn! det Bedste

kommer her, En vakker Ungersvend, han er dig ganske nær!

Men han maa komme først; — mærk vel, mit unge Blod!

Man bør ei ryste Træet, før Frugten den er moed!«

Da reiste sig den Lille, og bort fra Stolen gik, Og sagde, næsten stødt, med alvorlige Blik: »Det er vel Erik Hansen? hm! hvad skal jeg

saa med ham?« »Til Kjærest og til Huusbond, forstaaer hun vel, mit Lam !

»Her staaer, han kommer snart, naa' pas

hun kun paa! Hvad Skjebnen engang vil, det kan man ei undgaae!«

Men jeg laae saa glad som en Skytte bag sit Garn,

Og hørte, hvad hun sagde, det lystige Barn.

Med Eet hun kom tilbage, saa underligt, saa mildt,

Hun satte tæt sin Mund til den Gamles Øre snildt,248

Med begge sine Hænder hun dulgte hvert et Ord,

Hun hviskede saa sagte, og saa tilbage foer.

Ei! hvor den Gamle smidsked, og jeg lytted til:

Hvad kan det dog vel være, hvad Ellen vide vil?

Men Lykken var mig blid; hun er døv,

den gamle Hex, Hun raabte: »Trende Piger, og Drengebørn sex.«

Høit blussed Ellens Kinder, hun lofted

Haanden op, Og truede den Gamle, og løb med lette Hop; Men jeg lod mig glide fra Høstænget ned, Og halv var jeg glad, og halv var jeg vred. —

Langt inde i vor Skov en Bæk sig skynder frem,

Og strømmer ned i Søen til sit rolige Hjem; Der stod jeg hen mod Aften, og tømred

paa en Bro, Snart sukkede mit Hjerte, og snart var det fro.

Det var saa luunt i Dalen, det lakked alt ad Qvel,

Og Fuglene sang Solen et sødeligt Farvel; Om Stenen risled Bækken, og Skoven var saa smuk,

Høit Echo talte efter ethvert mit Øxehug.

Der krummer sig en Gangsti ned over

Bankens Barm Igjennem Busk og Krat. Med Kurven paa sin Arm

Kom der vor liden Ellen, og bragte mig mit Brød,

Ned gik hun over Banken i Dalens lune Skjød.

Hun vifted sig med Haanden; thi Kinden

var saa heed, Og paa en styrtet Bøg hun træt sig satte ned : »Her bringer jeg dig, Erik ! din Midaftensmad, Kom, sæt dig her paa Bullen, og spiis, og vær glad!«

Jeg sad ved hendes Side, — hun aabned

Kurvens Laag, Eia! hvor slog mit Hjerte, og Blodet kom i Kog!

Jeg vilde til at tale, men Halsen var saa trang,

Hun smiilte: »Er du tørstig? saa drik dog en Gang!«

Da stammede jeg sagte: »Den lifligste Drik

Ei qvæge kan mit Hjerte som dit venlige Blik.

Hvad hjælper mig vel Brødet og den lækkreste Brad,

Naar uden dig, min Ellen, jeg aldrig bliver glad?«

Men alt som jeg talte, saa blev jeg mere kry,

Jeg holdt hendes Haand, at hun ikke skulde flye;

Hun lod mig holde Haanden saa løst og saa lindt,

Den anden lod hun lege med Stammens Bark og Splint.

»Jeg tjener vel din Fader, — men eier selv en Gaard,

O! bliv min Hustru kjære, vær nu dog ikke haard!

Mit Stuebord staaer tømret, og det er langt og bredt,« —

Da mørkned hun sit Øie, det blev en Smule vredt.

»Hvad Skjebnen engang vil, det kan man ei modstaae!«

Da løfted hun sit Hoved , og forundret paa mig saae.

»Jeg trofast vil dig elske, til Lokken bliver graa!«

Da drog hun bort sin Haand, og vilde til at gaae.

Men jeg blev mere dristig, jo længer hun taug,

Jeg raabte, meus jeg hentede min Øxe og min Saug:

»Det lykkeligste Ægtepar, det bliver dog nok vi,

Troer jeg saa vist og fast, som tre til sex er ni!«

Høit blussed Ellens Ansigt, som Aftensolens Skin,

Hun skyndte sig, og pakkede sin Madkurv ind;

Dog medens Haanden syslede med Iver og med lil,

Der spilled omkring Munden et flint lille Smiil.

Men dette Smiil, det blev mig en Morgenrøde klar,

Mig hendes Taushed sødere end tusind Taler var;

Mit Sind var vel bevæget, men saa frydefuldt derved,

Og derför gik jeg trøstig og fulgte hendes Fjed.249 Rasmus Villads Christian Ferdinand Winther.

Ja, ved den høie Stente, som skiller Mark fra Skov,

Der bar jeg hende over, og spurgte ei Forlov;

Tidt syntes mig, hun sukked, og ved hvert Suk, der kom,

Jeg ventede med Længsel, jeg skulde faae min Dom.

Men da vi stod ved Porten, og vilde just gaae ind,

Hun kom til mig, og lagde sin Kind til min Kind,

Og kyssed mig, og sagde saa venlig disse Ord:

»Saa taler du i Morgen med Fader og med Moer?«

Elskovsseglet.

Hvi taler sig den Ridder træt, Og fægter med sin Fjerbaret, Med Øiet fuldt af Taarer? Hvad er det for en Trolddom vel, Som saa hans Kraft bedaarer? Ned kaster han sig som en Træl Paa Marmorflisens Aarer!

Hvad mener hun, den Frøken flin, Som for ham staaer i hviden Liin, I Fløil og Gyldenstykke? Om Nakkens steile Sneeskred slaaer En Krands af Lokker tykke, Et Smiil om røde Læber staaer, Om Mundens Perlesmykke.

»Du tænker vel, din Tales Magt »Mit Hjerte har i Lænker lagt? »Hør først, hvad jeg vil byde! »Eet Aar din Elskov være stum! »Ei mindste Ord tør lyde; »Og synes dig min Lov for grum, — »Saa kan du den jo bryde!

»Eet Aar du taus betænke skal, »Hvad du har talt i denne Sal »Om Amors Piil og Kerte; »Kuns Øiekast tør bringe Bud »Om Glæde og om Smerte; »Og vil du tale til din Gud, »Han hører nok dit Hjerte.

»Du trofast er i Sind og Hu, »Men Tungen er saa svag; — for nu »Dens Svaghed ei at friste,

»Et Segl jeg fæster paa din Mund, »Ak, lad det ikke briste! »Thi er du stærk til Prøvens Stund, »Det bliver ei det sidste!«

Da bøier hun sig smidig, rank, Saa ned om Begges Kinder sänk Et Telt af Lokker bløde; Som vilde de ret holde Vagt Ved Mundens Elskovsmøde; — Og strax ved Kyssets Tryllemagt Hans Tunges Liv uddøde.

Han reiser sig med sorgfuld Aand, Farvel han vinker med sin Haand, Han tør et Ord ei vove; Sin Hest han lader sadle bråt, Thi gjennem Dal og Skove, Som Graven taus, end samme Nat Han ride vil til Hove.

Før talte han som trofast Ven Til Gangeren, og klapped den Paa Hals og strøg dens Manke; Nu sad han taus, de matte Blik Han lod mod Himlen vanke; Thi til den stolte Frøken gik Enhver hans Hjertes Tanke.

Den skumle Aand, som kuns er glad, Naar den kan skille Hjerter ad, Ham rænkefuld om s væver; Fra hver en smigrende Gestalt Til ham sin Røst den hæver, Gjør snilde Spørgsmaal overalt, Og listig Svar udkræver.

Rundt Fristeren omringer ham: Fra Maanens gyldenrøde Kam, Fra Aftnens Purpurbræmme, Fra Borgen med sit røde Tegl, Der luunt i Skovens Gjemme Sit Ansigt seer i Søens Speil, Ham lokked mangen Stemme.

Hver Rose med sin søde Lugt,

Hvert Træ med Løv og gylden Frugt,

Hver Bæk i grønne Dale,

Hver Stjerne i den blanke Trop,

Som staaer i Himlens Sale,

Hver Nattergal i Lindens Top

Ham fristede til Tale.

Der staaer et Huus bag Stadens Vold, Det pranger med hans Ridderskjold, Med Taarn og Marmortinder;250

Rasmus Villads Christian Ferdinand Winther.

Men mat o g stum i Slottets Hal Hans Tyende ham finder; De komme kun ved Klokkens Kald Med Graad paa blege Kinder.

Selv Kongen sender naadig ud

I alt sit Land et Herrebud, —

Han holdt ham høit i Ære:

»Hvo som den stumme Ridders Mund

»For Tungebaand kan skjære,

»Til Løn skal faae, hvad Hjertet kun

»Kan ønske og begjære!«

Frem staaer de røde Lægers Flok, Saa travlt, med stærke Urter nok De vil hans Tunge q væge; Vel mægte de en grusom Sot Paa Flugten at bevæge, Men endnu er den Urt ei groet, Som Elskovs Qval kan læge.

Og Præsterne, den sorte Hær, De træde nu hans Leie nær Med Lys og Vand og Bønner; Vel mægte de at mane ud De fule Mørkets Sønner, Men kuns med Spot hiin lille Gud Den hele Skare lønner.

Det Folk, som lever Dag og Nat Af mystisk Kunst i Skov og Krat, Man til hans Leie kalder; De stimle til med listigt Blik Af hvert et Kjøn, hver Alder, Men deres Kløgt ei holder Stik, Thi Stumheds Segl ei falder.

Da melder sig en gammel Moer,

En Signekone, som med Ord

Og sære Tegn helbreder;

Hun Yed en Stok, i Pjalter svøbt,

Den matte Fod veileder;

Men hendes Raad var dyrekjøbt, —

Hans Haand hun sig udbeder.

»Min Isse bærer hundred Aar,

»Men, hvis jeg Ungersvenden faaer,

»Min Vaar vil atter grønnes;

»Saa hvisked mig min Skjebnes Røst,

»Og derfor kan det skjønnes ,•

»At, skal mit Raad ham bringe Trøst,

»Med Guld det kan ei lønnes.«

Hun træder langsomt til ham ind, Mens Vennerne med ængstligt Sind Sig om hans Leie flokker;

Hun standser tankefuld og tyst, Saa sagte til ham rokker, Hun lægger Haanden paa hans Bryst, Og stryger bort hans Lokker.

Hun bøier over ham sig hen, Og siger: »tal, du Ungersvend!« Og kysser ham paa Munden; Da — ved den Gamles Øiekast, — Var flux hans Qval forsvunden, Thi Elskovsseglets Lænke brast, Som holdt hans Tunge bunden.

Bort kasted hun den sorte Dragt, Og stolt hun stod i Skjønheds Pragt Med Øiets Tvillingfakkel; Han førte glad sin unge Brud Til Herrens Tabernakel, Og priste henrykt der sin Gud Og Kjærligheds Mirakel.

Sangerens Lykke.

i.

Paa Montferrat i den gyldne Sal Der lytter Ridder og Frue Til Qvad af en liflig Nattergal Alt under den hvælvede Bue.

Markgreven kneiser med Fjederhat, Om Skuldrene Fyrstekappen; Han lytter, med Næven paa Knæet sat, Og Hagen paa Sværdeknappen.

Ved hans Side blusser en Rose fiin, Og det er hans deilige Søster; Hun lytter, og under det hvide Liin Sig hæve de unge Bryster.

Der er saa tyst i den vide Hal, Fast høres de bankende Hjerter, Som naar i Skoven en Nattergal Udaander sin Elskovs Smerter.

Og det er den ædle Troubadour, Rambaut af Vaquières; Han synger i det forgyldte Buur Den hellige Jomfru til Ære.

Den hellige Jomfrues hulde Navn Han vil sine Qvad indvie; Hvergang han tager sin Cithar i Favn, Er hans første Ord: »o, Marie!«251 Rasmus Villads Christian Ferdinand Winther.

Og dette Navn for den ganske Jord Han vil saa yndigt besynge, Som hist det klinger i evigt Chor »Marié!« blandt Engles Klynge.

Og lægger han da sin Cithar bort, Saa Strængen atter maa tie, Fra Barmens Dyb det klinger fort I sødeste Toner: »Marie!«

Men heftigt Fyrstindens Hjerte slaaer, Paa Læben Sukket hendøde; Over Hals og sneehvide Skuldre gaaer Den klareste Morgenrøde.

Som i en dyb, en tankefuld Drøm Hun sidder med Panden bøiet; Ned flyder Lokkernes brune Strøm Og dølger Kinden og Øiet.

Markgreven stryger sit sorte Skjæg, Han rynker sit Bryn og tier; Men Ridderne hviske langs Salens Væg: »Ja, der er flere Marier!«

2.

I Skoven er der saa luunt et Sted Under Egens knudrede Grene; Kilden risler saa tæt derved, — Der stode de Begge alene.

Bag den skjermende Rosenhækkes Læ Af sagte Zefirer vugget, Dybt bøier Troubadouren sit Knæ, Og frit udaander han Sukket.

Og et Svar ham møder fra hendes Røst, Hun op til Himlen ham hæver, Til Himlen i hendes kydske Bryst, Hvor Kjærligheds Vaarblomst bæver.

Paa hans Pande et Kys, et eneste kun, Hun vover med Iil at trykke; Da lægger sig yndigt om Kind og Mund Undseelsens Jomfrusmykke.

Hun sætter sig blødt under Buskens Hang Paa blomsterbroderede Leie; Oplader han da til Strængens Klang Sit Hjertes kostbarste Eie.

De Billeder komme, de Billeder gaae, Hans Toner saa lifligt male; Fyrstinden smiler og lytter derpaa, Til Øielaagene dale.

Og Troubadouren, den Elskede nær, Paa duftende Leie sig strækker; Mellem hende og sig, som et Cherubsværd, Sin trofaste Cithar han lægger.

Og Kilden risler, og Droslerne slaae I Skovens susende Sale; Og Tankerne komme, og Tankerne gaae, Til hans Øielaage de dale. —

Alt Aftensolen med Purpur og Guld Har farvet Fjeld og Skove; Markgreven vandrer saa tankefuld Langs Kildens spillende Vove.

Da seer han det unge slumrende Par, Og standser sin Fod forfærdet; Bråt syder hans Blod, og kraftigt har Han Haanden alt lagt paa Sværdet.

Men Haanden synker, — et andet Sind At fatte hans Hjerte mægter; Han sniger sig let under Egen ind, Og løsner sin Kappes Hægter;

Og dække med fyrsteligt Hermelin Det drømmende Jomfruhjerte, Den blændende Skulder og Foden flin, — Og iler saa bort i Smerte.

3.

Saa ængstligt i Salen paa Montferrat Der hvisker Ridder og Frue; Markgreven kneiser med Fjederhat, Og barsk er hans Øie at skue.

Og midt paa den tavlede Marmorgrund Paa Knæ, med Kappen i Hænder, Den unge Sanger, med blegnet Mund, Til Fyrsten sit Øie vender;

Og stammer sagte: »Min Hersker og Ven! Jeg gik mig en Gang i Lunden; Ydmygeligt her jeg bringer igjen, Hvad hist jeg usalig har funden!«

Fra Stolen hæver sig Fyrsten prud, — Forstummet er Hvisken og Talen, — Af Balgen drager han Sværdet ud, — Da blegner hver Kind i Salen!

»Du Sangfugl! Du flakker mig hid og did, Snart vil Du mig vel forgjette; Thi skal Du nu stækkes, — til evig Tid Jeg Dig udi Buur vil sætte!«252

Rasmus Villads Christian Ferdinand Winther.

O g Sværdet løfter han rolig, stolt, Tre Gange han rører hans Skulder, Men dæmper flux med alvorligt »Holdt!« De jublende Ridderes Bulder.

»Ståt op, Hr. Ridder! og her i min Haand Du sværge mig Tro og Fæste; Det bliver vel ei det eneste Baand? Jeg kjender vel nok det bedste!

For Gud og Æren brug Mod og Marv, Til seent i Graven Du blunder! Behold min Kappe til Eie og Arv, Og — det, som Du fandt derunder!«

Flyv Fugl, flyv.

Flyv, Fugl! flyv over Furresøens Vove!

Nu kommer Natten saa sort,

Alt ligger Sol bag de dæmrende Skove,

Dagen den lister sig bort;

Skynd dig nu hjem til din fjedrede Måge,

Til de guulnæbede Smaa;

Men naar i Morgen du kommer tilbage,

Siig mig saa alt, hvad du saae!

Flyv, Fugl! flyv over Furresøens Bølge,

Stræk dine Vinger nu vel!

Seer du to Elskende, dem skal du følge,

Dybt skal du speide deres Sjæl.

Er jeg en Sanger, saa bør jeg jo vide

Kjærligheds smigrende Lyst,

Alt, hvad et Hjerte kan rumme og lide,

Burde jo tolke min Røst.

Flyv, Fugl! flyv over Furresøens Rislen,

Kjærlighed kalder dig hjem;

Sæt dig nu kjønt mellem Løvbuskens Hvislen,

Syng saa din Kjærlighed frem!

Kunde, som du, jeg i Ætheren svømme,

Veed jeg nok, hvor gik min Flugt;

Jeg kan i Lunden kun sukke og drømme,

Det er min Kjærligheds Frugt.

Flyv, Fugl! flyv over Furresøens Vande, Langt, langt bort i det Blaae! Eensomt i Skoven ved fjerneste Strande Seer du min Favre at gaae. Guulbrune Lokker de flagre i Vinden, Let er hun, rank som et Ax, Øiet er sort, og Roser har Kinden, Ak! du kan kjende hende strax!

Flyv, Fugl! flyv over Furresøens Brusen,

Dybfc drager Natten sit Suk!

Træerne hviske med ængstelig Susen,

Hilse Godnat med et Buk!

Har du ei lyttet til mangefold Smerte

Selv hos den fjedrede Flok?

Siig et Godnat til mit bævende Hjerte,

Siig det, du veed det jo nok?

Sj æ lian d.

Jeg synger, som jeg kan, Men ei altid, som jeg vil, — Jeg veed det, Venner! tidt Var falsk mit Strengespil; Men vandt jeg blot et Haandtryk, Et blaaøiet Smil, Saa takked jeg Vorherre, — Og lod saa staae til.

At svinge mig til Gudhjem Jeg ikke Vinger flk, For Afgrundens Rædsel Jeg vender sky mit Blik; Men Jorden, den lyse, Med Bjerg og med Dal, Med duftende Græsmark Og Bøgeskoven sval,

Hvor Raabukken springer, Og Sidskenen slaaer For friske Nordlandsmøer Med guldblonde Haar, — Den lokker mig saa sødt Til sit moderlige Bryst, Der hviler sig mit Hjerte, Der synger jeg med Lyst.

Men flakker nu paa Kloden, Saa riig og saa stor, Fra Vest til Øst mit Øie, Fra Syd og til Nord, Blandt Byer, Slotte, Lande, Kyst, Dal og Bjerg og Havn, Det dvæler dog kjærligst,

0 Sjælland! ved dit Navn.

Der ligger du i Havet Med Byer og med Slot, En rødmusset Glut Paa et Silkebolster blaat, En blinkende Smaragd

1 sin sølverne Karm, En blussende Brud

I sin stærke Brudgoms Arm.Rasmus Villads Christian Ferdinand Winther.

I Fordumstid da skygged Fast Bøgen overalt. Nu kryber Plougen langsomt, Hvor Stammerne faldt, Og Kilden er nu tilgroet Og Banken er flak, Hvor Brokken før var hjemme, Og Skovmusen drak.

Nu er der Liv i Bugten, Hvor før med sagte Slag Sig eensom Bølgen vælted I stille Sommerdag; Hvor Ulven før sig listed, Og Bjørnen havde Hie, Om Slottet breder Haugen nu Sin Farveharmonie.

Jeg priser ei det Gamle For at skjæmme det Nye, Ei Nutidens Glands Skal fordunkle Oldtids Ry; Men hvert et lille Træk Af din Skjønhed er en Pynt, Jeg male vil i Sangen, Jeg her har begyndt.

Mod Nord bruser Kattegat,

Ved Siden Sund og Belt,

Mod Syd sig speiler Skoven

I det vatrede Felt;

Fra Krogen til Volmers Slot,

Fra Næs til Axel stad

Er du med Eng og Skov og Vand

Et rigt broderet Blad.

Hver Bølge, som saa sagtelig

I Bugt sig sniger ind,

Som knuser sig mod Klinten

I vildt, fortvivlet Sind,

Veed god Besked om gamle Ting,

Og Havfruens Sang

Fortolker deres dunkle Sprog

Ved Langlegens Klang.

Om Kjæmpehøien svæver I Natten Skygger frem, Den gamle Helt besøger Sin fordums Storheds Hjem; I Mosen dandse Alferne Med straagule Haar, Mens Rørdrommen pauker, Og Nattergalen slaaer.

Paa Sletten kneiser Egen Stolt af sin runkne Bark; Den hvide Elverpige Hensvæver over Mark,

Hun dandser omkring Træet . Og i den dybe Skrivt Hun læser gamle Elskovsqvad Og mangen stolt Bedrift.

Naar Porthunden sover, Og Maanen er i Seng, De vevre Nisser drille Baade Pige og Dreng; Knap galer Morgenhanen Paa Bondegaardens Toft, Saa fjæler sig hver Pusling I Kjælder og paa Loft.

Hvor Skoven hælder ned Mod Søens grønne Rand, Der kneiser røde Borgmuur, Og seer sig i Vand; Liig Sphinxen hviler Kirken, Og stirrer vide ud, Og værner fromt om Støvet Af mangen Ridder prud.

Fra Høiden, over Skoven Viser Gisselfeld sin Pragt, I den friske, grønne Mose Er Holmegaarden lagt; I Parken spiller Karpen Og Brasen saa bred, I Dyrehaugen Hinden Med Lænden, trind og feed.

I Skovklosters Haller, Hvor Munkebrødre sang, Der Peblingen vandrer Sin tunge Skolegang; I Ringsted og i Roskild Bag broget Marmorsteen Sødt hviler Drot med Dronning De livstrætte Been.

Den sommerglade Lærke, Hun qviddrer høit i Luft, Og Jordbærret kryddrer Skovsletten med sin Duft, Mens Ræv og Hare pusle Rundt om i lune Krat, Den brune Hjort sig bryster Med sin kronede Hat.

Igjennem Øresundet Der feier Nordenvind En Sværm af travle Snekker I Havnens Favntag ind; Søkrigens

Kjæmpe fører Med Slottet Passiar. Fra Land Kanonen tordner, Og Fregatten giver Svar.254

Rasmus Villads Christian Ferdinand Winther. 254

Naar Nattens Maane glider Over Himlens dybe Blaa. Og Fredriks-Borgens Taarne Som tause Kjæmper staae, Og Vinden kjærligt hvisker I Bøgens Løv og Green, Da sætter den gamle Konge Sig paa sin hugne Steen.

I Hledres tætte Skove Der vandrer end hvert Aar Gudinden Herthas Vogn I den spirende Vaar: Forbauset Hyrdedrengen Med Hunden seer derpaa; Han hører sælsomme Sange Mod Skovens Hvælving slaae.

Ak, jeg vil tie stille,

Jeg fik saa aldrig endt;

Og hvad har jeg vel ogsaa

Ved dit Contrafei fortjent?

Hvad hjalp det mig, om Farvens Spil

Var nok saa smukt og godt?

Det tykkes vel de Fleste,

At det er altfor smaat! —

Naar Alting er til Ende, Og Natten stunder til, Naar slukket er i Mulmet Livssolens Straalespil, — Ak, kunde jeg da lægge Til Ro mig i din Eng, Dit Grønsværteppe trække Over mig og min Seng!

Til Een.

Tilegnelse. Hverken Verden eller Du Skal rigtig faae at vide, Hvad mit Hjerte før og nu Har lidt og maa lide; Men hver veemodsfulde Klang, Som røber min Smerte, Og hver en Sorgens Sang, Som fødes af mit Hjerte, Hvert Billed og hvert Blad, Hvert Suk og hver Tanke, Som jeg sorgfuld eller glad Paa min Vandring kan sanke, Skal Dig evig høre til, Som jeg selv er Dit Eie,

Til mig Døden føre vil

Fra Smertens Torne-Leie;

Til i Evighedens Glands,

Som alle Længsler stiller,

Er opløst den Dissonans,

Som her os grumt adskiller!

Ak, jeg husker nok dengang,

Da jeg sad i Dit Kammer,

Og læste Dig min Sang,

Fuld af Elskovs Fryd og Jammer;

Mens dit Øies dybe Blaa

I Taareduggen svømmed,

Og Smerten bitter laae

Om Din Læbe og drømmed;

Og for mit Øre lød

Ubeskriveligt Din Stemme,

Saa vennehuld og blød,
At jeg aldrig det kan glemme!
Da følte jeg den Magt,
Som der laae i Din Smerte,
Og opreiste en Pagt
Mellem mig og mit Hjerte,
Og svoer en hellig Eed,
At kun Du skulde være
Fra nu til Evighed
Mit Hjertes Hjertenskjære;
Men at aldrig enten Du
Eller Verden skulde vide,
Hvad af Længsel før og nu
Jeg leed og maa lide!
Og Dine Taarer blev
En Dug med Himlens Kræfter:
Alt, hvad jeg sang og skrev,
Var Blomsterskud derefter.
I Din søde — søde Røst,
Som jeg aldrig kan glemme,
Gjennembævede mit Bryst
Gudens hellig-stærke Stemme.
Og til Dig jeg øm og glad
Mig klynged som en Ranke,
Saa at alle mine Qvad
Var som tænkte med Din Tanke.
O, modtag da i Din Favn
Vore Børn, jeg vil udsende;
Skjøndt de bære ei Dit Navn,
Vil Du dem nok gjenkjende!
Men Dit Navn jeg nævner ei,
Thi det er Helligdommen,
Hvori, dybt indviet, jeg
Til Livets Lys er kommen;
Og jeg svoer jo: hverken Du
Eller Verden fik at vide,

Ved Hvem jeg før og nu

Har lidt og maa lide!Rasmus Villads Christian Ferdinand Winther.

255

I Skoven.

Jeg gik mig i Skoven saa eensom en Gang, Alle de smaa Fugle saa yndeligt sang, De havde ei andet at bestille; Der qvad Stillids o g der qvad Gjøg, Der slog høit i den hvislende Bøg En Irisk sin sittrende Trille.

Da tænkte jeg paa Hende, som er ikke her, Da tænkte jeg paa Hende, mit Hjerte har kjær, Og jeg tænkte, det bedste jeg kunde; Og Alting omkring mig det tænkte som jeg, Den gamle Eeg og Granen, der brystede sig, Og alle smaa Fugle i Lunde.

Og Alt vilde trøste mit længselfulde Sind; Fortroligt mig hvisked den letsindige Vind De luneste Ting i mit Ore; Og Stæren mig sagde saa meget — meget

Smukt, —

Med Længslen de kunde dog ikke faae Bugt, Den lod, som den ei kunde høre.

Saa vil jeg da længes med alle Blomster blaae, Saa vil jeg da sværme med alle Fugle smaa, Og sukke med de svævende Vinde; Saa vil jeg da vandre min eensomme Gang, Saa vil jeg indvie hvert Suk og hver Sang Og min inderlige Smerte til Hende!

Sang. O, lad ei svinde Timen unyttet bort! Nornerne spinde, Tvundet af Rødt og Sort, Livstraaden altfor kort, — Lad den ei svinde!

Elskede, Kjære!

Kom til mit stille Bryst;

Jeg vil jo bære

Dig og din Sorg og Lyst,

Hviil i min Arm saa tyst, —

Elskede, Kjære!

Smykker den blanke, Levende Ædelsteen, Taaren, min ranke, Duftende Rosengreen? Ak, hver din Taare reen Blier mig en Tanke.

Yndigste Lilie! Fyldig og blid og øm! Er det din Villie, Seile vi Livets Strøm, Drømme den samme Drøm, Yndigste Lilie!

Lad da ei svinde Timen uændset bort; Nornerne spinde, Tvundet af Rødt og Sort, Livstraaden altfor kort, — 0, min Veninde!

Yaarsang i Høst.

Hist ude er koldt, og med Smerte Seer Linden ned til sit faldende Haar; Men her, ak! her i mit Hjerte Nu blomstrer den favreste Vaar. Der spirer den grønneste Vang, Hvor vækkende Luftninger gaaer;

Nys Rosen udsprang! Det er den, jeg skylder min Sang.

Før var der saa mørkt; men med Luen Har Rosen malt baade Blade ag Træer, Da høit, saa høit imod Buen Den sendte sit tryllende Skjær; Min Barm, der var nylig saa trang, Nu rummer en duftende Hær;

Nys Rosen udsprang! Det er den, jeg skylder min Sang.

Før var der saa tyst, og i Dvale,

Som Dødens, dybt hver en Tone var lagt

Men nu, ak! nu kan den tale,

Til Live ved Rosen gjenvakt.

Med Duft og roed Straaler og Klang

Min Vaar skal forkynde sin Pragt;

Thi Rosen udsprang! Og kun den jeg skylder min Sang.

Serenade.

Hvor er Du, Camilla? Luk Vinduet op! Alt Maanen sig hviler Paa Bjergenes Top.

See, Alt er indslumret I By og paa Land, Fontainen kun leger Med straalende Vand.

Med Ryggen mod Muren Jeg staaer her saa mat, Og søger min Stjerne I dæmrende Nat.Rasmus Villads Christian Ferdinand Winther. 4

Du elsker mig, Søde! Min Rose Du fik, Du gav mig jo Svar i Dit brændende Blik.

Du planted den yndigt Blandt Lokkerne ind, Misundelig blegned Den over din Kind.

Sit brændende Øie Den lukkede til, Thi dine to Stjerner Har stærkere Ild.

Saa kom da, Camilla! Min Rose Du tog, Jeg læste mit Haab i Det Smiil, som Du drog.

To fæle Dæmoner Mig knuge i Favn, Een kalder jeg Længsel, Een kalder jeg Savn.

De lamme min Styrke, De knuse mit Mod, Fortærende Flammer De slaae i mit Blod.

Saa kom da, Camilla! Min Frelse, mit Haab ! Gjenfødes jeg kan kun I Kjærligheds Daab!

Forjag Du min Længsel Og dræb Du mit Savn, Og døb mine Smerter Med Saligheds Navn.

Kom ned til vore Vigne, Hvor Rankerne groe, Der hænger en Drue Saa sød, kan Du troe.

Kom ned til vor Hauge, Bag Myrternes Læ, Der plukke vi Frugten Af bugnende Træ.

Den glimrer fra Grenen Saa lokkende sød, — Jeg ryster med Lempe Den ned i dit Skjød.

Skovsang.

Der sad en Fugl paa Bøgeqvist, Den sang saa kjønt i Lunden, Den lytted til mit Hjerte vist, Og sang det efter Munden.

Og Hjertet var saa frit og glad, At det var intet Under, Om Begges Sange fulgtes ad Og gav sig gode Stunder.

Luun streifed Luften henad Mark, Mens Solen gik sin Bane; Tvers over dunkelgrønne Park Der gled den stille Svane.

Den smaa Kjærminde smiled ømt, Med Øiet fyldt af Duggen, Og røbed, hvad den havde drømt Den Sommernat i Vuggen.

Til Gjæst hos Kløvret Humlen gik Alt i sin lodne Kofte; Muusvaagen svæved som en Prik Høit under Himlens Lofte.

Jordbærret, duftende og rødt. Imellem Græsset blinked; Fra Hybenbusken Rosen sødt Med Elskovsblik mig vinked.

Og der var Nok at qvæde om For den, der kunde qvæde, Og Tanken gik, og Tanken kom, Saa det var ret en Glæde.

Vi sang og jubled op og ned I Løb og Triller klare, Og meente, den Livsalighed Vel evigt kunde vare.

Men op fra Horizonten s Kyst Sig vælted Skyer vilde; — Da Fuglen taug, — og i mit Bryst Der blev det ogsaa

stille.

Skovminder.

I Skoven , hvor jeg vandred , Da jeg var ung og glad, Er Ingenting forandret, Ei Stub, ei Blomst, ei Blad.Rasmus Villads Christian Ferdinand Winther.

Med Veemods Fryd fornemmer Endnu min vakte Sands De samme Fuglestemmer, Den samme Duft og Glands.

End leve tusind Minder Her fra min Q erne Vaar; Fra hver en Luft, der vinder, Et Fordums Suk jeg faaer. Skovduens Kluk og Klage Er lige elskovsblid Og tryller sødt tilbage Mig til en svunden Tid.

De vilde Anemoner Har end det gamle Skjær, End klinge fjerne Toner, Som gik mit Hjerte nær; Den høie Poppel kroer sig End lige stolt og rank, Og Bækken endnu snoer sig Om Stenen lige blank.

Mig vinker hver en Bille, Hver Sommerfugl, hver Bi, Jeg veed nok, hvad de ville, Og føier mig deri: De byde mig at lukke Vidt op min Tankes Blik; — I Klokkeblomstens Krukke Credentse de mig Drik.

Men Mindets Skaal, de rækker, Gjør ei mit Hjerte svagt; Det hæver sig og strækker Sig med forynget Magt. I dette grønne Mørke, I Sommerduftens Flod Det føler ny sin Styrke Og faaer sit gamle Mod.

Thi jeg er ingen Daare, Som har den vamle Skik At spilde Suk og Taare Paa Tiden, som hengik. Ak! Alt hvad der kan tænkes At gjøre Glæden rig, Det Bedste, der kan skjenkes, Har Tiden skjenket mig.

Af „Hjortens Flugt"

Et Farvel. Saa gik der da en Vinter, Saa kom der en Vaar, Og Engen staaer i Blomster Og Bogfinken slaaer, Og Alting har saa travlt Med at trives og groe, — Da kunde først Hr. Strange Lade sit Bryllup böe.

Er Stormen vild, og Havet Ret vrede Rynker slaaer I Panden, og til Dybet Den kloge Sælhund gaaer; Da svøber om sin Skjønhed Himlen sit tætte Slør; Thi Speilet er jo knuset, Hvori den saae sig før.

Er Luftens Lunger trætte Og Havet atter har Sig faaet blankt afslebet Sit udstrakte Glar; Da hæver Himlen atter Sit Taageslør og seer Med store aabne Øine Sit Aasyn, og leer.

Hr. Stranges Liv, som Havet, Havde døiet en Dyst; Og Skjæbnens stærke Storme Havde oprørt hans Bryst; Nu klart, som Kristallen, Det var for Bølger fri. Nu speiled alle Glædens Guldstjerner sig deri.

Stor Jubel og Gammen Var paa Hr. Stranges Gaard, Da hjem han førte Ellen, Den ranke, væne Maard. Alle de unge Piger Langs Borgbroen stod Og strøede Urtekoste For Brudeparrets Fod.

Samfulde otte Dage Stod Lystigheden paa; I dem de Stegevendere Gik aldrig istaa. Af Tamt og Vildt Velsignelse Der var, af Fisk og Kjød; Med Viin og Mjød og Godtøl Det strømmed og det flød.

Herhid de Gjæster stimled Fra hver en Verdens Kant; De opredt Seng og dækket Bord I Borgens Sale fandt; Til Velkomst fik de Hilsen Fra Porttaarnets Muur Af Fløiter og Basuner, Trompeter og Luur.

I Loer og i Lader Var der redet til Fest For Bønder og for Smaafolk, Der ogsaa var til Gjæst; Ved Dands og anden Gammen, Ved Godtøl og Mad De kunde sig der forlyste, Saameget som de gad.

Der var sendt Bud til Møllen, Hr. Stranges gamle Vens, Til Jørgen og lians Anna, Til Karen og hendes Jens; Og alle fem kom agende, Holdt hele Festen ud; De droge hjem med Gaver Fra Brudgom og fra Brud.

Ung Folmer allevegne Var paafærde og travl. Han havde at bestille Fra Gulv og til Gavl; Der skulde flettes Fakler, Der skulde bindes Krands, Og lige færdig var han Til Driks og til Dands.

Han sang for Salens Gjæster Heel fine Elskovsqvad; Men naar han hist i Laden Hos Bönderne sad, Da klang der mangen Vise Saa kaad og saa kjæk, At Karlene de grinte Og Pigerne løb væk.

Med Fedel og med Bue Hidkom de Spillemænd; Da var det just, Hr. Folmer Ret gjordede sin Lænd. Han dandsede i Salen, Men spared ei sine Skoe, Og svang de raske Piger I den pyntede Lo.

Deroppe og dernede Den hele Gjæsteflok Fast druknede i Glæde, Thi der var meer end nok.

Og Verten selv, den Ædle, Gik om og passed paa, At Fornem og at Ringe Lige godt det kunde faae.

Saa svandt den glade Tummel, Og Gjæst efter Gjæst, Een kjørte imod Øster, En Anden red mod Vest. Og snart var Borgen stille; Men for de Venner Tre Hver Dag end var en Høitid, Det var saa let at see. —

Mod Haugen var en Svale; Paa Rækkets brede Karm Sidder Hr. Ridder Strange, Mens lænet til hans Arm Hans unge, skjønne Frue Blødt hvilende staaer, Med sorte Fløielshue Paa de guldfagre Haar.

Foran dem sidder Folmer Saa lystig og saa kjæk, Dernede lidt fra Trappen, Paa Haugebroens Ræk; Med Ryggen mod en Engel, Udhugget i Steen, Han klimprer paa sin Cither Og dingler med sit Been.

Den sorte Pudel snuser Og seer paa alle Ting, Ved Hækker og ved Buske Den springer omkring Med flagrende Ører Og med opreist Stjert; — Naar kun den var hos Herren, Var Alt den lige kjært.

Fra Bedet dufted Urter, Smaafuglene sang, I Aftensolen Taarnet Kasted en Skygge lang Hen over Skovens Toppe; Og Skjemt og Alvorsord Som Bolde fra de Trende Frem og tilbage foer.

»Hør, Folmer!« raabte Strange, »Bliv fast nu paa min Borg! Du dele skal min Glæde, Du mildne kan min Sorg. Du drikke af mit Bæger, Du bryde af mit Brød, Saalænge som Du gider, Om Du vil, til Din Død!«Rasmus Villads Christian Ferdinand Winther.

259

Da var det, som en Gysen Tog fat i Folmers Krop; Som skræmmet og forfærdet Han saae til Svalen op; Hans Pande blev alvorlig, Et Suk steg fra hans Bryst, Han hurtigt tog til Cithren, — Det var altid hans Trøst.

Han sagte rørte Strængen, Han spilled sig til Ro; Venligt Fru Ellen smiled, Men Ridder Strange loe. Og da han saa var kommet Til Aande lidt, han svang Sig Lokkerne bag Øret Og med kraftig Stemme sang:

»Med takket Gavl og Tinde, Med Taarne og med Fløi, Mod alle fire Vinde Skuer Din Borg saa høi; Den seer hen over Skove, Over Eng og Agerland Fjernt hen til mørkblaae Vove, Til den skummende Strand.

Som en Kjæmpe den sig høiner Med Blikket stolt og frit, Alt hvad den herfra øiner, Det kalder Du jo Dit: De brede, fede Marker, Den Skov med Hjort og Daa, De fiskerige Parker Og hver en Mølle-Aa.

Her skal Du Landet frede Og skifte Bonden Ret; Den Blinde skal Du lede Og gjøre Armod mæt; I Skoven og paa Hede Der klinge skal Dit Horn, Der skal Du Dyret bede Og, spare Bondens Korn.

Du pløie skal og riste Og lægge Rug og Byg, Det Første og det Sidste Til Dit Brød og Din Bryg; Du Abild skal opdrætte Og værne dem for Frost, Og i Din Kjelder sætte v Tønderne med Most.

De Smykkeurter pleier Din ædle Hustru fiin; Roser og Akkeleier, Lavendel og Rosmarin

Skal staae i Havens Løkke Fra Vaar til Sancte Hans; — Hun selv er Livets Smykke, Hun er det Heles Krands.

Stolt sidde Du, Hr. Strange! Med Din yndige Gemal Ved Gjæsteborde lange I Din Høieloftssal; Omkring Dig glade Gjæster, En Venneflok Du seer, — Thi Aaret har mange Fester, Dit Liv faaer endnu fleer!

Vil Kongen Hofbud sende, Da paa Din vrinske Hest Foran de raske Svende Du rider som til Fest. Dig vinker Din Hjertenskjære Fra Svalen med sit Slør: »Kom hjem igjen med Ære, — Med Seir, men ikke før!«

Hun vil i Gjensynsstunden Frembære Dig et Pant, At hun og har Seier vunden, Imens Du Seier vandt!« — Her hvisked Ellen listigt, Hun smilede derved: »Han taler noget dristigt, Dog veed ban godt Besked!«

»Hav Tak,« vedblev ban, »Kjære! Du bød mig Haus og Hjem; Her var jo godt at være, Men jeg maa længer frem! Jeg kan ei sidde stille Bag Borgens tykke Muur, Saalænge Lærkens Trille Kan lokke mig fra Buur.

See! Eders Hjort, den ranke, Som bragte Fredens Skjold, Eiheller havde Tanke Til meer at staae i Fold. Den tog sig for at følge Sit eget Hjertes Lov, Den kunde sin Lyst ei dølge, Men drog ad grønne Skov.

Jeg fæster ingen Qvinde, Jeg sætter aldrig Bo; Jeg har en Elskerinde, Som evigt jeg er tro; Som Solen kaster Skygge, Som Blomst har Blad ved Blad, Vi sammen böe og bygge, Og skilles aldrig ad.

20*260

i

Fra Blomstens Kalk hun hæver Til mig sit Øie sødt, Sora Ellepigen svæver Hun over Engen blødt; Hun lokker mig til Lunden, Hvor Nattergale slaae, Hun vinker mig fra Bunden Af den sølvklare Aa.

Hvert Kildevæld, som klinger, Mig tolker hendes Ord, Paa Skyens Englevinger Hun hæver mig fra Jord; Hun alle Qvaler fjerner, Naar Hjertet hedt har brændt; Trøst skriver hun med Stjerner Paa Nattens Firmament.

Vi mødes allevegne, I Slot, i Bondens Bo, Naar Dagens Farver blegne, Naar Natten gaaer til Ro; Hun deler, hvad mig qvæger, Jeg øiner i hver Drik, Der dufter i mit Bæger, Hendes vækkende Blik.

Snart er hun blid og rolig, Snart vild og barsk og streng, Og saa igjen utrolig Kaadraundet som en Dreng; Snart fast som Klipperanden, Snart flygtig som en Elv; — Yi passe for hinanden, Thi — saadan er jeg selv!

Derfor jeg hende følger, Ihvor det saa gaaer, Saalænge der end bølger En Lok af mit Haar. Med hende, paa min Vinge, Som hidtil jeg fløi, Vil jeg med Jubel svinge Mig over Dal og Høi.

Alt Dagen er forsvunden Og Natten stunder til, End klinger gjennem Lunden Smaafugles Klokkespil; Hist staaer alt Maanen blide Bag Skovens Rygning smukt; Nu er det just paa Tide, Jeg begynder min Flugt.

Naar først jeg er saa gammel.

At knap min Fod kan gaae,

Naar Vinen er mig vammel

Og Rosen er mig graa;

Naar ikke meer mit Ore

Kan fatte Klangen reent, —

Da vil jeg Dig tilhøre,

Men — som jeg haaber, — seent!«

— Saa sprang han ned fra Rækket,

Og løftede sin Hat;

Han ønsked dem af Hjertet

Vel tusinde Godnat.

Han fløited ad sin Pudel.

Han vinked med sin Haand; —

Snart svandt i Krat hans Fjerbusk

Og de flagrende Baand. *Th. Gyllembourg*

FORF. TIL „EN HVERDAGS-HISTORIE”.

Bag dette Forfattermærke, der i en lang Række af Aar som en uløselig Gaade satte en nysgjerrig Læseverdens Gjætteevne i Bevægelse, skjulte sig Johan Ludvig Heibergs ædle og højtbegavede Moder Thomasine Christine Gyllembourg-Ehrensvärd.

Hun var en Datter af Dispacheur og Stadsmægler Buntzen og blev født i Kjøbenhavn den 9 November 1773. I en tidlig Alder mistede hun sin Moder og var endnu ikke sytten Aar gammel, da hun blev gift med den bekjendte satiriske Forfatter Peder Andreas Heiberg, hvem hun det følgende Aar fødte Sønnen Johan Ludvig. I deres Hus samledes Datidens betydeligste Mænd, især dem, der delte Heibergs Begejstring for den franske Revolutions Ideer og hans Iver for at indpode dem i det danske Samfund. Hans unge, tilsyneladende saa ubetydelige Hustru havde en sjelden Gave til at holde sammen paa den Kreds af uensartede Elementer, der dannedes af danske litteraire Notabiliteter, svenske Flygtninge, som havde været implicerede i Sammensværgelsen mod Gustav den Tredie, og Udsendinge fra den franske Republik; hun forstod med en fuldendt Tact at samle de spredte Interesser om Selskabslivets Midtpunkt, uden at hun selv traadte frem som den Ledende. Hun stod saaledes sin begavede Mand værdigt ved Siden som Værtinde i denne udvalgte Kreds af Aand og Vid og fandt maaskee heri en Erstatning for Skuffelser, som Livets andre Forhold havde ført med sig. Et Slør hviler over hendes ægteskabelige Forhold, og den af hendes Nærmeste, der med kjærlig Haand har udkastet et Billede af hende som Indledning til hendes samlede Skrifter, har ikke troet at borde løfte det. Der mangler saaledes en fyldestgjørende Forklaring af den Kjendsgjerning, at hun ikke fulgte sin Mand, da han i Begyndelsen af Aaret 1800 maatte vandre i Landflygtighed som et Offer for sine politiske Udtalelser, men benyttede Dommen som en Skilsmissegrund og to Aar efter indtraadte i et nyt Ægteskab med den svenske Flygtning Baron Gyllembourg-Ehrensvärd.

Ogsaa hendes nye Hjem blev en Samlingsplads for Samtidens mest udmærkede Mænd og et Centrum, hvorfra den sande Selskabeligheds urbane og fine Tone udstraalede i videre Kredse og ikke mindst meddelte sig til hendes Søn, hvem hun omfattede med Kvindehjertets dybeste Kjærlighed, og af hvem hun elskedes igjen med en næsten sværmerisk Tilbedelse. Da hun i 1815 var bleven Enke, fulgte hun ham nogle Aar efter til Kiel, hvor han var blevenProfessor, og boede siden den Tid bestandig sammen med ham indtil sin Død, der indtraf i hendes treogfirsindstyvende Aar, den 2 Juli 1856.

Som Kvindens Liv i Regelen er tilbagetrukkent og føres indenfor Hjemmets Vægge, saaledes er det her fortalte Ubetydelige Alt, hvad Almenheden veed om Fru Gyllembourgs ydre Liv. Vil man kjende hende nærmere og kaste et Blik ind i hendes sjeldent skjønt udviklede Sjæleliv, da maa man vende sig til hendes Skrifter. Man vil af dem faae det Indtryk, at om end hendes Livs udvortes Gang har været stille og ubemærket, saa har hendes Sjæl kjendt Glædens Jubel og Smertens Fortvivlelse ikke mindre end den harmoniske Ro og Klarhed, der følger ovenpaa de sjælelige Storme hos enhver ualmindelig Personlighed.

Roen og Klarheden have givet Fru Gyllembourgs Skrifter deres ejendommeligste Præg, og det er en træffende Betegnelse af Søren Kierkegaard — der, som alle de mest fremragende danske Kritikere, har ydet »Hverdagshistorierne« sin udelte Anerkjendelse — at det Livsudbytte, der er nedlagt i disse Fortællinger, giver dem »et evangelisk Anstrøg«, gjør dem til en glad Forkyndelse af, at der i Livet gives en Samstemning mellem dets Bebudelser og dets Ydelser for ethvert Blik, der er opladt til at see Overensstemmelsen.

Den Aandens Modenhed, som gjennemstrømmer Fru Gyllembourgs Fortællinger, er en Følge af, at hun først begyndte at skrive, da hun alt var en aldrende Kvinde, der var kommen til Ro med sig selv og Verden. Det er troligt, at Sønnens Exempel har ansporet hende til Efterligning. Skildringen af Virkeligheden, som han havde indført paa Scenen i sine Vaudeviller, lokkede hende som en Opgave, der ogsaa maatte kunne finde sin Løsning i andre Former, og hvortil vel hun med sin rige Livserfaring maatte kunne give sit Bidrag. I sin Søns Blad »Kjøbenhavns flyvende Post« gjorde hun halvt i Spøg sin Debut med en til Virkeligheden stærkt knyttet Skizze, »et Brev, som Enhver bedes at læse«, hvortil Anledningen var taget fra en Annonce i et Dagblad. Den forklarende Fortsættelse fulgte under Navn af »Claras Skriftemaal« og Afslutningen i Form af to Breve.

Den duperende Maade, hvorpaa denne — senere under Titelen »Familien Polonius« samlede — Fortælling fremkom, vakte hos Publicum en levende Interesse, der gav Fru Gyllembourg Mod til at gjøre det næste Skridt

paa Forfatterbanen med den fortræffelige Fortælling »En Hverdagshistorie«, hvorefter de øvrige Noveller have taget Navn, og ikke med Urette, thi fra Hverdagslivet ere Emnerne til dem hentede, og det er de daglige Forholds Begivenheder og Skikkelser, der fremstilles i dem, ikke det daglige Livs trivielle Tilfældigheder, men dets poetiske Afspejling, saaledes som den gjengives efter at være optagen i en moden og digterisk Aand. Forfatterindens Personlighed træder kjendelig frem i enhver af Skildringerne, ikke blot for saa vidt som de i Tiden omfatte den samme Række af Epocher, som hun har gjennemlevet i sit lange Livsløb, og ikke blot fordi de fortrinsvis udvikle sig paa den samme med Livets Comfort udstyrede Scene og blandt de samme fintdannede og højtstillede Omgivelser, hvor hun havde ført sit Liv, men ogsaa og fornemmelig fordi der igjennem dem udtales den modne Erfaring, den humane Livsbetragtning og den rolige Beskuelse af Livets forvirrede Forhold, som hun i Tidens Løb havde tilegnet sig. I enkelte af Fortællingerne vil man ogsaa finde Spor af hendes første Samtids friere Anskuelser om enkelte Livsforhold, men uden Tanke af Anstød og somAlt, hvad Fru Gyllembourg har skrevet, i et gjennemdannet Raisonnement og et rent og klart Sprog.

Blandt det betydelige Antal af Fru Gyllembourgs Fortællinger maae »En Hverdagshistorie«, »Mesalliance«, »Extremerne«, »De lyse Nætter«, »Een i Alle«, »Montanus den Yngre« og »To Tidsaldre« særlig fremhæves som Mønstre for Novelledigtning; en sindrig Intrigeslyngning, en klar og sand Charactertegning og et skjønt og ædelt Sprog sikre disse Fortællinger en fremragende Plads hos den danske Læseverden, der særlig kan skjønne paa den digteriske Overensstemmelse med Livet, medens enhver Fremmed kan beundre den konstneriske Tydelighed, hvormed den ene Figur i dette righoldige Galleri af Mands- og Kvindeskikkelser er holdt ud fra den anden.

Medens Fru Gyllembourg saaledes i en lang Aarrække fra sit Skjul berigede Litteraturen med sine ypperlige Skildringer og Nyfigenheden var ivrig paa Jagt efter at opdage Incognitoet, nød hun ikke sine Triumpher uden Ængstelse; thi for hende, der satte Huslighed højest blandt alle en Kvindes Dyder, var det en forfærdelig Tanke at blive opdaget som Forfatter til de vidtomtalte »Hverdagshistorier«. Først efter hendes Død maatte Hemmeligheden afsløres, men allerede adskillige Aar inden denne indtraf var Læseverdenen kommen paa det Rene med, hvem den skyldte saa mange og store Nydelser.

Af „Extremerne“.

En af de deilige Aftener i den varme Sommer 1834 vandrede to Mænd langs ad Landeveien. De vare Venner og Jevnaldrende, begge mellem 26 og 30 Aar. Rudolph Hermes var Læge, og Philip Roller Grosserer. De vare forenede ved et fortroligt Venskab, hvilket deres nærmere Bekjendte dog mere ansaae som en Frugt af Vane, af Barndoms og Ungdoms Samliv, end af indre Sympathie. De vandrede nu, som sagt, ad en Sti ved Siden af Landeveien, Begge tause. Hermes gik, som det syntes, i dybe Tanker, medens Roller saae sig om med en fornøiet Mine, og fløitede en Dandsemelodie. Med Eet standsede Hermes, og sagde: »Ere vi ikke snart ved vor Bestemmelse?« »Jo«, svarede hans Ven: »Derhenne ved Skoven dreie vi af fra Landeveien, saa have vi kun en Fjerdingvei tilbage.« »Herregud!« udbrød Hermes: »En heel Fjerdingvei endnu! Du sagde, din Onkels Landsted laae ikke fulde tre Miil fra Kjøbenhavn, og jeg troer da vist, vi have gaaet over fire Miil.« »Der seer du Milepælen, hvorpaa tydelig staaer 2 1/2 Miil«, svarede Roller. »Jeg har aldrig været saa træt som iaften,« vedblev Hermes. »Det er din egen Skyld; hvorfor vilde du endelig gjøre denne lille Reise tilfods? Du sagde jo, du var en god og øvet Fodgænger, at paa din Udenlandsreise havde du lagt mangen Station tilbage som en Vandringsmand med Randselen paa Nakken.« Hermes trak Veiret dybt. »Luften er trykkende,« sukkede han: »Vi faae sikkert Tordenveir.« Roller loe høit: »Forsynd dig ikke mod den smukke, klare Himmel; ikke en Sky er at opdage. Men her staae vi just lige ved Vertshuset. Lad os gaae ind, tage nogen Forfriskning, og rette paa vor Paaklædning, der seer noget støvet og uordenlig ud. Vi burde dog vise os lidt til vor Fordeel, naar vi fremstille os for min smukke Cousines Øine; du især, der kommer som en Frier. Hvad for Noget? Du ryster paa Hovedet! Nei et Menneske som dig er der ikke Magen til i Verden! Der er ingen Vind, intet Vand, ingen Veirhane, Intet i Naturen saa ustadigt og ubegribeligt, som dit Sind.«

De traadte nu ind i Vertshuset, og lode sig give et eget Værelse. Roller sattesig i en Sofa, og nød med Velbehag den kjølige Viin, som han havde ladet sætte for sig. Han skjænkede i Glasset for Hermes, og bad ham flere Gange komme hen til Bordet fra Vinduerne, i hvis Inscriptioner han syntes at finde en interessant Lecture. Endelig satte Hermes sig hos sin Ven, og sagde: »Du leer deraf, men jeg forsikkrer dig, at disse, som oftest flaue Smørerier paa Vinduesruder i Vertshuse have altid havt noget eget Tiltrækkende for mig, og mangengang givet mig Stof til phantastiske Gisninger og Drømme. Jeg erindrer, at jeg engang som Barn var med min Fader og nogle andre ældre Folk i Kjøge, og paa Vertshuset hos Hansens stod jeg tilligemed en Anden, og læste hvad der var skrevet paa Vinduesruderne. Med Eet udbrød min Sidemand i en umaadelig Latter, og gjorde de Tilstedeværende opmærksomme paa en Rude, hvorpaa stod de Ord: »»O Gud! 0 Gud! I Kjøge!«« De loe Allesammen, og Enhver gav sin Skjærv til at vise det Latterlige i dette Tankesprog. Have de en egen Gud i Kjøge? spurgte En; en Anden sagde: Jeg har nok frygtet for at Kjøge, der havde saa grueligt et Huuskors, maatte have en forkeert Tro; men at denne gode, gamle By husede Afgudsdyrkere, det havde jeg dog ikke tænkt. Jeg stod taus, og turde ikke være bekjendt, at disse Ord paa Ruden, som de Voxne og Fornuftige fandt saa latterlige, forekom mig rørende, thi jeg forestillede mig nemlig, at de maaskee vare skrevne af en dybt Bedrøvet, at f. Ex. En, som i den vide Verden forgjæves havde søgt en elsket Gjenstand, nu fandt dens Spor her i denne lille, gammeldags By, fandt den dødelig syg, vanæret, ulykkelig, eller tabt ialfald, med Tabet af den Skrivendes egen Fred. Dette var en af de Forestillinger, jeg gjorde mig. I mit barnlige Sind henførte jeg denne Phantasie paa en Lærer, mod hvem jeg Dagen iforveien havde været uartig, og som med Godhed havde bebreidet mig min Uret, uden at min utidige Hæftighed endnu tillod mig at angre den. Nu brændte jeg af Begjærlighed efter at erholde hans Tilgivelse, og det forekom mig, som om jeg forgjæves skulde lede efter ham, naar jeg kom tilbage til Kjøbenhavn. Jeg havde gjerne strax begivet mig paa Hjemreisen, og græd hemmelige Taarer over at vi vare paa Udveien af denne lille Reise, hvortil jeg længe havde glædet mig. Denne i sig selv dumme Historie har indpræget sig saaledes i min Erindring, at den i mangt et Øieblik forekommer mig som en Anelse om at jeg engang i Livet, gjennemtrængt af Kjærlighed og Anger, skal søge forgjæves en elsket, fornærmet Gjenstand, der flyer for mig, saa at det vil gaae mig ligesom ham, om hvem der i Tusinde og een Nat fortælles, at han, forelsket i en Stjerne, som speilede sig i Havet, omsider styrtede sig i Bølgerne, for at naae den.« «Det er et tosset Eventyr,« udbrød Roller. »Tosset?« raabte Hermes: »Jeg finder, det er en skjøn Mythe; dens dybe Betydning maa gribe Enhver. Fortæres vi arme Mennesker ikke af en uforklarlig, en veemodig Længsel, saa vi med Tabet af Livet hige efter det Himmelske, der kun viser os et Gjenskin, som vi evig gribe efter, men som evig flyer os? Jeg kunde godt anvende denne Fabel paa mig selv, og begræde min Skjæbne i hele Menneskehedens ligesom hele Menneskehedens i min; thi evig flyer os hvad som egenlig er Kjernen af Livet .... Evig? ... De sige jo rigtignok, at hisset, paa hiin Side Graven .... Ak hvem veed!« .... »Gud veed,« sagde Roller, »hvor et Menneske kan falde paa saadanne forunderlige Ideer, saadant et naragtigt Mylder af Tanker, der gribe i hinanden, ligesom Hjul, og løbe rundt, saa man kan blive svimmel derover.« »O!« svarede Hermes: »Gid jeg aldrig havde mere forvirrende Tanker end disse. Imidlertid veed jeg nok selv, at jeg tidt er forfalden til mange unyttige Hjernespind. Det er mig en modbydelig Tanke at være en Sværmer; jeg kunde fortvivle over at henregnes til dette mig selv forhadte Slags Folk. Men jeg bliver vel ogsaa engang klog, som andre ordenlige Mennesker.« »Det haaber jeg med,« sagde Roller, »og et godt Middel hertil er at blive en stadig og god Huusfader, som du jo med Guds Hjelp snart vil blive. Nu« — tilføiede han og tog sit Glas — »lad os klinke! Paa vore høieste Ønskers Opfyldelse!« Hermes stødte sit Glas til sin Vens og tømte det; derpaa satte han det langsomt ned, og sagde, som i Tanker: »Gud give, jeg vidste, hvilke der vare mine høieste Ønsker!«

Roller saae paa ham, endelig udbrød han: »Fanden skal tage mig, om jeg begriber, hvorledes du har det. Tænk dig dog lidt om! Kan du huske, at du paa et Bal i Vinter blev dødelig forelsket i min Cousine? At du altid talte om hende, ogsaa til den gamle Doctor, din Fader? At duFörf. til »En Hverdags-Historie.«

sagde til ham engang i min Nærværelse, at du kunde hverken sove, spise eller læse af bare Kjærlighed? At han maatte see sig om en anden Amanuensis end dig, thi du gik i Tanker og tog Livet af hans Patienter?« Hermes

loe, med et ret ungdommeligt Lune. »Ja jeg husker det nok, og hvorvel der jo naturligviis var megen Spøg og Overdrivelse i mine Yttringer, saa var jeg jo vistnok forelsket i din Cousine, og det er vel intet Under, saa deilig som hun er. Jeg seer hende endnu, som hun tog sig ud paa dette Bal, hvor jeg første og sidste Gang saae hende og talede med hende. Denne pragtfulde Figur, de glimrende Farver, forhøiede af de kulsorte Haar, de store, smægtende, blaae Øine! Hvilken Månd, naar han ikke var af Steen og Træ, kunde dandse med en saadan Skjønhed, og ikke blive til Fyr og Flamme?« »Nu,« sagde Roller, »og naar man saa faaer Haab om at blive Eier af en saadan Skjønhed, saa sukker og grubler man, efter at man først har været ude af sig selv af Henrykkelse, som du jo var iforgaars , da din Fader . . . Gud glæde ham, den gamle Doctor! jeg kan endnu see det Ansigt, hvormed han sagde: »»Rudolph! Du har viist dig som en god Søn og en dygtig Læge; nu skal du see, at jeg ogsaa er en god Fader og en Doctor for de Sunde,«« hvorpaa han da med gravitetisk og ironisk Mine tog et Brev op af Lommen og leverede dig. Og du! da du havde læst det, saa skulde du bare have seet dig selv, hvordan dine Kinder blussede, og hvordan du greb din Fader og knugede den gamle Månd, saa jeg blev bange, du skulde qvæle ham.« »Ak Gud, ja vist! jeg blev gal og beruset. Men veed du hvad der stod i Brevet?« »Brevet,« svarede Roller, »var fra min Onkel.« »Rigtig! fra Justitsraad Roller. Men dets Indhold var ikke saa prægtigt, som jeg i det første Øieblik syntes. Din Onkel talede først vidt og bredt om den Høiagtelse, Taknemmelighed o. s, v., som bandt ham til min Fader, og om den Glæde, han vilde føie ved nærmere Forening med en saa fortræffelig Månd som en saa fortræffelig Mands Søn etc. etc.; men — her kommer et Men: Hans Datter, skriver ban, er Enke, og har selv udelukkende Raadighed over sin Haand og Formue. Dog — her kommer det Værste — vil hverken han eller hendes ældre Søster lade det mangle paa Raad og Formaninger, som allerede engang tilforn bestemte hende til et Valg, der nu medrette

kunde kaldes lykkeligt. Tænk dig! Din stakkels Cousine, som eengang er opofFret for Familieforhold, skulde maaskee nu andengang overtales til at bortgive Resten af sit Liv imod sin Villie! Og jeg skulde være Den, som modtog et saadant Offer! Hun kjender mig jo aldeles ikke. Hvorved skulde jeg indtage et saa udmærket Fruentimmer, som al Verden stræber at behage?« »Hvorved?« udbrød Roller: »Du vil nok have mig til at sige dig Complimenter? Du veed jo nok selv, at du behager Damerne, uagtet du selv ofte paastaaer det Modsatte. Du er skinhellig. Men er der intet Andet iveien, saa gratulerer jeg. Min Cousine har ogsaa lagt Mærke til dig paa hiint meget omtalte Bal, og talt fordeelagtigt om dig.« »Er det sandt?« udbrød Hermes. »Ja det veed Gud, det er sandt. Det vil sige, hun har talt om dig med den hende egne Rolighed. Stakkels Elise! Hun vil nok have Grund til at skjønne paa en Månd som dig, efterat hun har levet saamange Aar med en gammel, vranten, tyrannisk Karl, som denne von Barthold var, paa hans Død at sige.« »Hvor længe var hun gift med ham?« »Det kan jeg vel snart regne ud: I forrige Uge fyldte hun tre og tyve Aar; da hun blev gift, var hun sytten; i noget over et Aar har hun været Enke; altsaa omtrent i fem Aar levede hun med ham daraussen i Holsteen.« »I fem Aar!« raabte Hermes: »Et heelt Lustrum af skjønne Ungdoms-Aar! Og det kalder nu hendes Fader et lykkeligt Valg af en Ægtemand.« »Ja,« svarede Roller, »det vil sige, fordi Manden er død, og har efterladt hende sin betydelige Formue. Du maa vide, at for min Onkel var dette Giftermaal rigtignok lykkeligt, thi denne Svigersøn reddede hans Ære og Velfærd med en dygtig Sum Penge. Den gode Papa var forbandet iknibe, og saa maatte Datteren betale Gildet.« »Afskyeligt!« raabte Hermes. »See nu!« vedblev Roller, »nu er han paa grøn Qvist, og da han nu har faaet Elise herover, saa er Alting jo godt og prægtigt, og nu ønsker han vel en Svigersøn, som erstatter i Føieliglied og Artighed mod Familien, hvad han, som du, mangler i Formue, En som ægter hans Datter af Kjærlighed, og overlader sin Svigerfader at bestyre hendes Formue, ligesom hidtil. Ingen af Elises Familie har nogensinde besøgt eller seet hende, medens hun var gift, thi den gamle Barthold had os paa en høflig Maade at blive borte, men han gjorde dog et stort Huus derovre, og

21266

Förf. til »En Hverdags-Historie«.

der kom mange unge Herrer til dem. Jeg finder derfor, at det gjør Elise stor Ære, at der under disse Omstændigheder ikke er falden mindste Skygge paa hendes Rygte, men Alle ere enige om, at hendes Opførsel har været ganske fortræffelig. Maa man nu ikke medrette falde i Forundring, naar en Månd, som du, med Haabet

om at ægte en ung, deilig, rig og dydig Kone, i hvem han endnu iforgaars var forelsket, idag seer ud, som om han blev trukket med Magt til Brudeskammelen?«

»Hør, kjære Roller,« svarede Hermes: »jeg begriber nok, at du maa finde mig gal og urimelig; men jeg vil prøve paa, i al Fortrolighed, at indføre dig i min Tankegang. Seer du! et Menneske, som jeg, leder utrættelig efter Noget, som ganske kan opfylde hans Sjæl. En saadan Følelse er vistnok Kjærlighed. Men findes der i Virkeligheden en Gjenstand, som ikke blot kan opvække, men vedligeholde en saadan hellig Ild, som den jeg tænker mig, men endnu aldrig har følt? Forelske mig gjør jeg lettelig; qvindelig Skjønhed forfeiler sjelden sin Virkning paa mit Sind. Men naar jeg nu har mødt en saadan Skjønhed, tillægger jeg hende i min Phantasie alle mulige aandelige Fuldkommenheder. Jeg forestiller mig denne Elskede i romantiske, besynderlige Forhold og Tilskikkelser; jeg tænker mig hende som gjennemtrængt af Kjærlighed til mig; jeg taler med hende i mine Drømme; kort sagt, det er et Helgenbillede , som jeg dyrker, og som blot har Tilværelse i min Idee. Jeg har ofte gjort mig den største Umage for at møde den Hjerter-Dame, som for Øieblikket har været Originalen til dette mit phantastiske Billede; men naar jeg da fik Ønsket opfyldt, gik det som med al Magie: den forsvandt, da jeg kom den nær. Derför føler jeg, ved at nærme mig denne smukke Elise, Noget, som jeg gjerne kunde kalde Skræk; og de alvorlige Skridt, som have fundet Sted uden min Viden og Villie, ere mig usigelig ubehagelige. Rørt blev jeg over min Faders kjærlige og gode Mening, ogsaa henrykt — jeg tilstaaer det — i første Øieblik. Det er en egen Sag, naar der siges en Månd: Du skal faae et deiligt Fruentimmer, i hvem du har været forgabet. Men jeg forsikkrer dig, at neppe var jeg aliene, førend jeg gyste ved Tanken om at være saa nær ved at opgive min skjønne Frihed. Det er kun faa Aftener siden jeg var saa lykkelig i Følelsen af at intet Baand fængslede mig.

Jeg fløi paa min raske Hest, langs ad Strandveien, og jeg syntes mig fri som den Lærke, der sang over mit Hoved.« »Men Gud bevares!« sagde Roller, »der er jo Ingen, som tvinger dig. Du kan jo besøge min Familie, og trække dig tilbage i Stilhed, dersom Elise ikke svarer til dit Ideal.« »O, kjære Roller, jeg veed altfor godt, at jeg er en Drømmer; jeg hader mig selv derfor. Din Cousine er sikkert en Engel, saavidt som Engle kan findes her paa Jorden ; hun er vist tusinde Gange for god til mig; og dersom jeg ikke vil blive en stakkels forladt Pebersvend, der efter en byrdefuld Dag kommer hjem om Aftenen i sit tomme Huus, hvor idethøieste hans Hund modtager ham med Venlighed, saa maa jeg jo tænke paa at gifte mig engang, og hvor kan jeg haabe at finde en værdigere Brud, end Fru Barthold? Jeg taler ikke om hendes Formue, thi da jeg nok kan leve anstændigt og forsørge en Kone uden den, saa er den mig næsten en Torn i Øinene, saa meget mere som jeg selv ingen Rigdom har at byde. Dens eneste Fortjeneste i mine Tanker er den, at jeg kan ansee den som et Middel til at gjøre hende Livet behageligere.« »Naa i Guds Navn !« udbrød Roller: »Det er da det første fornuftige Ord, jeg har hørt af dig idag! Imidlertid vil jeg dog, som en Ven af eder Begge, bede dig ikke at forhaste dig, men give dig Tid til nærmere at lære min Cousine at kjende, thi disse Idealer, Phantasier eller Gud veed hvad de hedde, kunde jo maaskee træde iveien, og" .... »Nei nei!« raabte Hermes, »jeg vil forjage disse tomme Skygger, som ikke ere Andet end Skygger ... og dog! hvem veed! Vorherre er jo Daarers Formynder. Maaskee finder jeg i din Cousine Alt hvad jeg har drømt mig, maaskee er det muligt at gribe Stjernen som speiler sig i Bølgerne« . . .

De to Venner bleve i dette Øieblik forunderligt overraskede ved udenfor det aabne Vindue at høre en kraftig og skjøn Mandsstemme synge nogle Ord, der ligesom passede til den sidste Yttring i deres Samtale. Den sig nærmende Vandrer sang nemlig følgende Strophe:

»De Stjerner de tindre paa Himmelens Blaa, Dem skuer den Vandrer saa gjerne; Men aldrig saasnart monne Solen opstaae, Strax flygter, strax blegner hver Stjerne.«

De unge Venner ilede til Vinduet, og saae en Månd komme ud fra Skoven, og støttende sig paa en svær Knortekjep atForf. til »En Hverdags-Historie«.

nærme sig Vertshuset med hurtige o g lange Skridt.« »Hillemænd!« raabte Roller: »Det er den gale Maler; ham maae vi have herind til vor Forlystelse.« Og uden at oppebie sin Reisefælles Samtykke foer han ud af Stuen, og indførte strax efter en aldrende Månd i en temmelig luslidt. Frakke og en dertil svarende Hat, men som med alt

det havde en vis Ziirlighed i sit Udvortes. Hans Vest og hans Linned, hvilke vare meget tilskue, vare hvide som Snee, og særdeles fine. I hans hele Væsen, i den Maade, hvorpaa han hilsede den ham ubekjendte Hermes, og efter hans og Rollers Indbydelse tog Plads hos dem og modtog et Glas Viin, var der Noget, man kunde kalde ædelt, Noget, som vidnede om Bekjendtskab med den finere Verden; men ogsaa noget eget Skjødesløst. Med Opmærksomhed betragtede Hermes hans høist interessante Physionomie; disse skarpt, og dog mildt luende Øine; disse endnu skjønne Træk, som bare saa kjendelige Spor af Tidens og Sorgernes haarde Medfart; denne hele Figur, hvori en fordums Kraft syntes at stride med en vis Slaphed. Efter at man havde vexlet nogle høflige og intetsigende Ord paa begge Sider, sagde Roller, at han haabede at træffe den Fremmede paa Birkehøi, hans Onkels Lyststed, hvorhen han og hans Medvandrende nu vilde begive dem. »Nei det vil neppe skee saasnart,« svarede den Fremmede: »Jeg kommer ikke synderlig udenfor mit Hjem. Jeg er reent afvant med Selskab.« »Men,« vedblev Roller, »De maler jo et Par Værelser der i Huset?« »Eet Værelse har jeg malet der i forrige Efteraar, en Sal.« »Men det andet,« sagde Roller, »et Cabinet?« »Nei det maler jeg ikke. Det Værelse har et slet Lys, og er desuden ret en prosaisk Stue, som jeg ikke kan lide. Den kan godt hjelpe sig med et Papirs-Tapet.« »Men,« indvendte Roller, »hele vor Familie ønskede saameget at eie to Værelser af Deres Mesterhaand. Alle Kjendere beundre den Effect, det Raske og Geniale, som« .... Maleren afbrød ham: »Det er mig kjært, men jeg kan ikke male fordetførste, og har ikke kunnet det i lang Tid, da jeg har Gigt i min høire Arm. Denne Plage forhindrer mig ofte i halve Aar fra at arbeide. «

Hermes dreiede nu Talen paa andre Materier, og imidlertid skjænkede Roller flittigt for den nye Gjæst, og nikkede derved betydningsfuldt til sin Ven. Den gamle

Kunstner syntes at finde stor Behag i Samtalen med Hermes, og oplivet af denne og af Vinen, blev han snaksom og livlig som en Yngling. Endelig kom Talen paa den Sang, ban havde sunget paa Veien, og Hermes yttrede, at Melodien, som han fandt ret original, var ham ubekjendt, men Ordene syntes lian at erindre sig. »Melodien,« svarede Maleren, »er Noget som jeg selv har componeret; det hænder mig undertiden , jeg veed ikke selv hvor jeg faaer det fra. Men Ordene vil jeg visselig haabe, at De kjender, thi de ere af Rahbek, og hans Sange bor aldrig uddøe paa danske Læber, heller ikke denne lille erotiske Sang, skjøndt den vel sagtens er blandt de mindre bekjendte. De, min Herre, De hører jo til en nyere Tid, men det siger Deres Blik og Deres Samtale, at De ikke er iblandt dem, der foragte hine Dages Digtekunst. Det er vel sandt, at den mangler Noget, ja noget meget Vigtigt, som den nuværende besidder, men den eier ogsaa noget Vigtigt, som denne ofte mangler, Noget jeg vilde kalde Glæde over Livet, noget inderlig For-nøiet, Blødhjertet, Frit, Aabenhjertigt, jeg kan ikke ret forklare det, Noget som f. Ex. hersker i Rahbeks Drikkeviser, disse Mestersange , som sprudle af Vid, Lune og Lystighed. De ligne et Menneske, der sjæleglad sidder mellem fortrolige Venner og ikke veier sine Ord. Vinens Geist og Glædens Aande have gjennemtrængt dem; og man føler sig beruset af dem, inden man har nydt den Viin, de besynge. Ja min Herre! jeg forsikkrer Dem: hine Gilder, hvortil disse Viser bleve digtede, de vare Fester, hvortil man nuomstunder ikke finder Magen, Nu kommer man i Tractementer, paa Bal. i Drikkelag, men hine Gilder vare vel helligede Bacchus, men ikke ham aliene, ogsaa Apollo og Muserne, ofte endogsaa Gratierne. Udartede de end undertiden mod Slutningen, hændte der end en og anden lille Uorden, den var sjelden forbunden med Raahed, med Trætte. Bragte En og Anden endog en lille Ruus hjem med sig, den var kommen i lystigt Lag, og havde Intet uden en forhøiet Sindsstemning i sit Følge. Den næste Morgensol fandt Hver ved sin Dont, med fornyet Munterhed fra Erindringen om den forrige Aften.« »Men,« sagde Hermes, »De maa jo dog være langt yngre end den Tid, da Rahbek digtede disse-Viser, De omtaler.« »Nei! jeg er langt over det halve Seculum, og har været med, skjøndt ung, i den Tid jeg Omtaler, og levet med

Eahbek og hans geniale Samtidige, Baggesen og Flere. Men især har jeg i sildigere, mindre lyse Dage fundet et Fristed mod alle Sorger i det for saa månge uforglemmelige Bakkehuus. I dette Gjæstfrihedens Hjem bleve Menneskene veiede efter ganske andre Regler end i den øvrige Verden. Det gik til som i Himmerige, hvor Rang

og Rigdom Intet gjelde. Den Fattige, Den, som Verden oversaae, men som besad noget Kunstnerværd , nogen Fortjeneste, var sikker paa her at finde et Asyl, hvorhen han kunde tye i mørke Timer og hente Trøst, vis paa at blive modtagen med et varmt Haandtryk og et mildt Ansigt af den altid ungdommelige Knud Lyne, og at blive forstaaet og oplivet for mange Dage i Samtale med hans aandrige Hustru. Hvormange samlede sig ikke der, af Alt hvad Nationen i to Generationer har at opvise af Herligt og Udmærket! I denne Kreds, under dette låve Tag, hvor Meget er der ikke grundlagt, der siden har spiret og baaret Frugt, ligesom Havens Træer og Blomster, plantede og pleiede af Cammas Haand! Havde Socrates levet, han havde besøgt dette Huus med Plato og Alcibiades. Stege Jupiter og Mercur igjen ned til Jorden, de vilde besøge dette »»Tempel, som Baucis og Pliilemon dannede af en Hytte.«« Naar jeg endnu for faa Aar siden, ligesom i Aften, vandrede, til Vestergade i Kjøbenhavn, hvor glædede jeg mig da, hvergang jeg i den tidlige Morgenstund nærmede mig dette kjære Tag, og saae Røgen opstige derfra! Naar jeg gik hjem igjen, tilbragte jeg først Aftenen der, og hentede Styrke og Munterhed til min natlige Vandring. Nu seer jeg bedrøvet ned ad Veien, under hvis Træer jeg og saa mangen Anden tilforn ilede med Glæde. Jeg hører, at der findes Dem, som dadle Støtten, som staaer i Alleen. Jeg siger, Støtten er god, og Indskriften herlig. Hvo der har gjort den, veed jeg ikke; men jeg ærer høilig dens Forfatter; han har følt som jeg, hvad der ligger i de faa Ord: »»Her boede Knud Lyne Rahbek og hans elskelige Hustru.«« Her boede de; de böe her ikke mere. Vend om, stakkels Pilgrim! Du finder ikke mere den gamle trofaste Sanger og hans elskelige Hustru. Ja elskelig tilvisse! » »O Margarita, Perle reen og klar!« «

I Begeistring greb Taleren sit Glas, de to Venner gjorde det Samme, de stødte Glassene mod hinanden, og Maleren reiste sig med ungdommelig tindrende Øine og

Miner, og raabte: »Leve Genie, Skjønhed, Kunst og hele denne deilige Jord! Leve hvad vi elske og hvad vi have elsket! det leve her eller hisset et forklaret Liv, som det lever i vor Erindring!« Med disse Ord tømte han Glasset, svingede det ivejret og kastede det ud af Vinduet.

Hermes var bevæget og greben af den gamle Kunstners Enthusiasme, men Denne syntes selv lidt forlegen over sin raske Bevægelse, og en lille Taushed opstod. Men i samme Øieblik stäk en Bondedreng Hovedet ind af det aabne Vindue, og sagde, idet han rakte Glasset ind ad Vinduet: »Vær saa god! Her er Deres Glas! det faldt i Græsset og kom ikke tilskade.« Maleren løb hurtig hen mod Drengen, tog Glasset, og sagde: »Tak min Dreng. Vent lidt.« Derpaa tog han sin Tegnebog op af Lommen, ledte i den, og sagde, idet han fremtog et lidet Blad Papir: »Jeg har kun faa Penge hos mig, men vil du have et Billede?« Hermes kastede Øinene paa Bladet, og saae, at det var en i dristige Træk tegnet Skizze, der syntes at være et Udkast til et større Arbeide. Den forestillede et landligt Huus af et hyggeligt Udseende; Viin-ranker slyngede sig op ad Muren; i Døren sad en Kat, et lavt Qvistvindue stod aabent, bag dets halv tiltrukne Gardin skimtede man en qvindelig Figur, hvis fine Nakke og prægtige Haarfletning var det Eneste, man opdagede af hende. Den unge Læge bemægtigede sig Bladet, og foreslog Drengen at betale ham en Rigsdaler, naar han vilde overlade ham det. Drengen blev overmaade glad, og Hermes vendte sig til Maleren, og bad ham tilgive, at han for saa godt Kjøb havde tilvendt sig denne Tegning, hvis Værd han erkjendte. »De er for god,« svarede Maleren beskeden: »det er kun et Udkast, og fra Udarbeidelsens Side uden alt Værd. Men da jeg mærker, De er en Elsker af Kunsten, vil jeg vise Dem noget Bedre, som jeg bærer hos mig. Det er ikke mit Arbeide; nei jeg forstaaer ikke at føre saa fiin en Pensel. Men det er Arbeider af en Elev, som udgjør min Stolthed.« Med disse Ord fremtog han en Æske, og udbredte med Omhyggelighed nogle Minia-tur-Malerier af forskjellig Størrelse. Hermes og Roller beundrede høilig disse yndige Kunstværker, og Maleren syntes ret med inderligt Behag at gjøre dem opmærksomme paa det Geniale i Udførelsen og den levende Colorit. Et Par forestillede smaa landlige Scener; disse, sagde han, vare Originaler,266 Förf. til »En Hverdags-Historie«.

men de fleste vare Copier efter berømte Mestere eller efter udskaarne Antiker, som saaledes ved Farvernes Magt havde faaet Liv. Han berettede, paa de unge Mænds Spørgsmaal om Bestemmelsen af disse Malerier, at de bleve kjøbte af en Kunsthandler i Kjøbenhavn , der fordetmeste sendte dem ud af Landet; dog var det flere Gange hændt, at de, indfattede i Daaser o g i andre Bijouterier, vare komne her tilbage igjen og solgte for fransk Arbeide. De bleve, sagde Maleren, efter Omstændighederne taalelig godt betalte. Han viste dem ogsaa en mindre

Æske, hvori med stor Forsigtighed var indpakket nogle meget smaa Malerier: Englehoveder, Fugle og Blomster. »Disse,« sagde han, »ere bestilte for at anvendes til Smykker, men saadant Noget hader jeg, thi de ere for gode til saaledes at misbruges, og dette Arbeide er en sand Fordærvelse for et Par smukke Øine.« »Smukke Øine!« raabte Hermes: »Er denne deres Elev en Dame?« »Kan en Månd ikke have smukke Øine?« svarede Maleren smilende: »Deres egne ere jo et Exempel derpaa. Men det er sildigt; jeg glemmer mig selv i Deres Selskab.« Roller tog sit Uhr frem, og studsede ved at see paa det. »Ja det er gaaet os ligesaa i Deres,« sagde han: »Man venter os paa Birkehøi, Vi maae afsted.« »Vil De virkelig gaae hele Natten?« spurgte Hermes Maleren. »Ja det er min Lyst!« svarede Denne: »Himlen veed, hvor ofte jeg er gaaet denne Vei; thi i flere Aar har jeg boet her i Egnen, men bestandig af og til vandret til det gode Kjøbenhavn, som jeg aldrig ganske

kan forsage, og hvor jeg ogsaa endnu har en og anden gammel Ven. Jeg gaaer aldrig i Dagens Hede og Støv. Men i den stille Nat, naar Alting hviler, og alle Blomster i Græsset dufte, da føler jeg mig, som om jeg var tyve Aar. Nu Godnat, mine Herrer! Jeg takker Dem, Hr. Roller, og Dem , Hr. Doctor! Jeg haaber, vi ville oftere mødes. Godnat!« De unge Mænd, som under disse sidste Repliker havde afgjort deres Regning med en tilstedeværende Opvartningspige, forlode nu ogsaa Vertshuset. Roller og Hermes gik hen mod Skoven, Maleren vendte et Par Skridt tilbage , og sagde: »Der er ikke over en Time til Midnat. Frygte De ikke, mine unge Herrer, for at møde den gamle Pan i Skoven? Ja veed De hvad? Jeg, som er saa vant til at gaae om Natten, jeg er imidlertid mangengang bleven overfalden af en panisk Skræk, især der i den Skov, som er tyk og mørk, endogsaa paa denne lyse Aarstid. Der er saa eensomt og saa stille , at man hører sit eget Hjerte slaae. Maa jeg give Dem et Raad ? De maa ikke lee! mine Ord ere velmeente. Naar der nogensinde møder Dem Noget, der forfærder Dem, eller en uforklarlig Angst griber Dem, da gjør Korsets Tegn for Deres Bryst. Jeg veed nok, at Mange spotte over Sligt, men jeg forsikkrer Dem, jeg veed af Erfaring, at dette Tegn svæver usynligt i Luften, som et Skjold mod alt Ondt, for et ærligt Bryst som troer derpaa. Onde Aander og onde Anslag bæve tilbage for det. Nu lykkelig Reise!« Herpaa vendte han sig og gik bort med hurtige Skridt. FREDRIKA BREMER.

Aaret efter at Fru Gyllembourg fra sit Skjul havde udsendt den første af sine »Hverdagshistorier« overraskedes den svenske Læseverden ved et Bind »Teckningar ur hvardagslifvet«, der gjorde ikke mindre Opsigt end sin danske Forløber, og hvis Forfatter havde forstaaet at gjemme sin Personlighed bag et Slør, der i Begyndelsen var lige saa uigjennemskueligt og gav Folk lige saa meget at gjætte paa som den danske Forfatters Anonymitet, men som ikke i saa lang Tid tilhyllede Gaaden. Da det droges bort, saae man bag det Navnet Fredrika Bremer.

Det kunde ligge nær at antage de svenske »Teckningar ur hvardagslifvet« for en Efterligning af eller dog i det mindste foranledigede ved de danske »Hverdagshistorier«, men en saadan Antagelse savner al Grund, ja strider ikke blot mod Sandsynligheden, men ogsaa mod Muligheden, naar man tager Hensyn til den ringe og langsomme Forbindelse mellem svensk og dansk Litteratur paa hin Tid.

Det var i Virkeligheden kun efter Paavirkning af en i hende selv levende Trang at Fredrika Bremer frygtsom og tvivlende udsendte sit første Forsøg. Denne Trang havde alt i hendes Barndom ytret sig paa flere Maader, dels som ligefremme Forsøg paa digterisk Skaben i en meget tidlig Alder, dels under Form af et forunderligt og fra de fleste Børns meget forskjelligt Væsen hos den lille Pige, et Væsen, der tydede paa, at noget Usædvanligt gjærede hos hende, om det end ikke opfattedes af hendes Omgivelser paa rette Maade. Tvertimod maatte Fredrika i sin Barndom døje mange Irettesættelser og Bebrejdelser, fordi hun ikke var som Andre. Barndomshjemmet, der først var nær ved Abo paa Gaarden Tuorla — hvor Fredrika Bremer blev født den 17 August 1801 — men senere flyttedes til Stockholm, var stærkt præget af Tidsalderens Aand, der i Forholdet mellem Forældre og Børn skabte en Strenghed og Utilgjænge-lighed, som i vor Tid har maattet vige Pladsen for større Frihed og Meddelsomhed. Fredrika og hendes Søskende saae kun sjeldent deres Forældre, og da kun til visse bestemte Tider og under Iagttagelsen af ceremonielle Former. Den egenlige Opdragelse var overtaget af en Lærerinde, og Moderen gav sig kun af med sine Døtre for at lære dem pæne Manerer og nøje indskjærpe dem, hvad de havde at vaage over for at naae det Ideal af en Kvinde, som hun havde dannet sig ved Læsningen af daarlige Romaner. Men intet af disse Krav lykkedes det Fredrika at opfylde; hun var og blev kejtet, grim og utaalelig.Fredrika Bremer.

Hun græd månge modige Taarer over sin ulykkelige Stilling, tænkte mere end een Gang i barnlig Fortvivlelse paa Selvmord og klippede en Dag sit Forhaar af fra Roden, fordi det mishagede Moderen, at det groede saa langt ned i Panden. Faderen var lige saa uvenlig mod hende, men gjorde dog i saa Henseende ingen Forskjel mellem hende og de andre Børn, thi hans sygelige Humeur og pedantiske Smaalighed gjorde ham i lige Grad til en Hustyran for Alle.

I et saa glædeløst Barndomshjem voxede Fredrika Bremer op, og det er let at forstaae, at hun til sine Tider var et Bytte for en Fortvivlelse, som ikke kunde faae Luft, medens hun til andre Tider glemte den over de Billeder af en lysere og bedre Skjæbne, som Længselen efter en Forandring malede for hende. Sin Fortvivlelses Tanker betroede hun som ung Pige sin Dagbog, og den vidner om, at hendes Had til den Egoisme, der raadede i hendes Omgivelser, har indgivet hende Beslutningen om at udvikle sig til en opofrende og selv-forsagende Kvinde for ikke selv at falde i Egenkjærlighedens Snarer; sin Længsel efter og Drømmen om en lykkeligere Verden udenfor Hjemmets Vægge gav hun Næring ved Romanlæsning og dannede sig i sin Phantasi Billeder og Idealer, der en føje Tid trøstede hende for Virkelighedens Bitterhed.

Da Fredrika Bremer en lang Tid levede alene ude paa Landet for at pleje en syg Søster, medens hendes Forældre vare i Hovedstaden, begyndte Romanlæsningens Indflydelse saa smaat at forvandle Dagbogsbekjendelserne til frie Compositioner, og saaledes fremstod i de stille Timer det første Bind »Teckningar ur hvardagslifvet«, skrevne i hendes Ungdoms lykkeligste Periode, da hun uden at frygte for idelige Anstød mod det Conventionelle kunde overlade sig til sin Indbildningskrafts Drømmerier og paa samme Tid give efter for sin bestandig voxende Trang til Opofrelse ved at pleje og trøste Omegnens Syge.

Enhver Fattig og Svag i Omegnen kjendte og elskede Fredrika Bremers Navn, men snart skulde det bæres ud i videre Kredse. Hendes »Teckningar« gjorde en fuldkommen uventet Lykke og det, mærkelig nok og dog velfortjent, ved Egenskaber, som man mindst skulde have ventet at finde i dem, ved en livlig, klædelig Tone, ved en tiltalende Naivetet og et gratieust Lune. De samme Egenskaber ere ejendommelige for den Række Arbejder, der i de paafølgende Aar udgik fra hendes Pen og skaffede hende en voxende Yndest hos Publicum: »Presidentens döttrar,« »Nina,« »Grannarne,« »Hemmet« o. fl. Med en aldrig rokket religieus Renhed og med en livlig vakt, varm Følelse forbinder hun i disse Skrifter en sikker Iagttagelsesevne for Characterernes Ejendommeligheder, om den end ikke trænger dybt ind i deres skjulte Bygning, og en heldig Gåve til at stille dem sammen i velformede Situationer.

En Tanke, der under Barndomshjemmets uheldige Indtryk slog stærkt Rod hos hende, og som hun søgte at gjøre sit eget Liv til et Udtryk for: Kvindens Fremadstræben i det sociale Liv til lige Række med Manden, stikker nu og da Hovedet frem ogsaa i disse Værker, men endnu altid tilhyllet af Poesiens Klædebon og virkende i dens Tjeneste. Først i Fredrika Bremers senere Arbejder træder den selvstændig op og har en Familie med sig af andre Tendenser — religieuse og philanthropiske — der brede sig i Poesiens Hus som Bejlerne i Penelopes til stor Skade for den Harmoni og Klarhed, der skal herske i Digtningens Verden, og maaskee ikke engang til Gavn for disse Ideers Udtræden i Livet. At Fredrika Bremer personlig har været en virksom, udholdende272

og opofrende Talsmand for disse ædle Tanker er en Kjendsgjerning, der noget kan forsone med den Misforstaaelse, hun lod sig beherske af, da hun vilde lade Poesien bugsere dem ind i Verden. Det maa ogsaa tilføjes, at det noget sygelige Præg, som disse Tendenser have meddelt hendes senere Arbejder, lige som er blæst bort af Rejselivets friske Yind i de Skildringer af »Lifvet i nya verlden« »Lifvet i gamla verlden«, som vare det litteraire Udbytte af hendes Besøg i Amerika og Orienten.

Fredrika Bremer døde den sidste Morgen i Aaret 1865.

Ur „Grannarne".

Fransiska W. till Maria M.

Rosenvik d. 1 Juni 18 .. .

Här är jag nu, kära Maria, i mitt eget hus och hem, vid mitt eget skrifbord, med min egen björn. Och hvem är björn? frågar du väl. Hvem skulle han vara, om ej min egen man? Jag kallar honom björn, emedan — det ej vil falla sig annorlunda. Jag sitter nära fönstret. Solen går ned. Två svanor simma i sjön och fåra dess klara spegel. Tre kor — mina kor, stå på gröna stranden, stilla, feta och fundersamma, och tänka visst på ingenting. Hvad de äro trefliga! Nu kommer pigan med pall och stäfva. Den herrliga mjölken på landet! Men hvad är ej godt på landet? Luft och menniskor, mat och känslor, jord och himmel, allt är friskt och upplifvande der. Nu måste jag föra dig in i mitt bo, nej! jag måste börja längre bort, upp på backen, hvarifrån jag för första gången såg dalen der Rosenvik ligger. Backen är några mjl in i Småland. Ser du en dammig vagn på höjden? I den sitta björn och hans fru. Frun koxar nyfiken ut, ty framför henne ligger i aftonlugnet en dal så skön. Der nere stå lundar gröna och omsluta klara sjöar, sädesfält gå i silkesvågor kring gråa berg, och hvita gårdar skymta vänligt fram mellan träden. Rundtomkring från de skogbeväxta höjderne stiga rökpelare rakt upp mot den klara aftonhimlen. Det ser ut som volkaner, men är blott fredliga sved jör. Lika mycket; det är vackert, och jag är förtjust, lutar mig fram, tänker något om en lycklig naturfamilj, om paradiset, om Adam och Eva, då hastigt björn lägger sina stora tassar omkring mig och

kramar mig så, att jag är nära att uppge anden, under det han kysser mig och ber mig »trifvas här!« Jag blef litet illa vid, men då jag såg till andemeningen i denna omfamning, måste jag bli nöjd. Här idalen var då mitt blifvande hem; här lefde min nya slägt; hår låg Rosenvik; här skulle jag lefva med min björn. Vi kommo utför backen och vagnen rullade raskt fram på den jemna vägen. Björn nämnde för mig gårdarne, som vi sågo när och fjerran. Jag hörde som i drömmen, men blef plötsligt väckt ur mina tankar, då björn sade med en viss accent: här bor ma chère mere\ och vagnen körde in på en gård och stannade framför ett stort och vackert stenhus. »Hvad, skola vi stiga ur här?« — »Ja min vän!« Det var mig en ingalunde kär surprise. Jag hade först velat fara till mitt eget hem och der något bereda mig på mötet med min mans styf-mor, för hvilken jag var litet rädd efter de berättelser jag hört om denna fru, och den respekt, som jag visste, att björn hade för henne. Detta besök syntes mig ganska mai à propos, men björn har sina egna ideer, och jag såg på honom, att det nu ej var värdt att spjerna emot.

Det var söndag, och då vagnen stannade, hörde jag ljudet af en fiol. »Aha!« sade Björn, .->så mycket bättre!« hoppade tungt ur vagnen och lyfte mig ur. Askar och påk eter var ej att tänka på. Björn tog min hand, förde mig uppför trappan in i den präktiga förstugan och drog mig fram mot dörren, der man hörde musik och dans. »Se så!« tänkte jag, »nu skall jag väl äfven dansa i den här kostymen.« Jag ville gå in någorstädes, der jag kunde få torka dammet af näsa och hatt, der jag åtminstone kunde få se mig i en spegel. Omöjligt! Björn förde mig vid armen och försäkrade mig, att jag såg »aldrakärasteFredrika Bremer.

ut«, och bad mig spegla mig i hans ögon. Jag måste vara så ohöflig att säga honom, att de voro »alltför små«. Han försäkrade, att de voro desto klarare och öppnade dörren till balsalen. I en slags munter förtviflan sade jag till honom: »Nå efter du för mig på bal, så skall du äfven dansa med mig, din björn!« — »Gerna för t...n!« skrek björn, och med detsamma voro vi inne i salen.

Min förskräckelse minskades snart när jag i det stora rummet blott såg en mängd snyggt klädda pigor och drängar, som svängde lustigt om med hvarann. De voro så upptagna af dansen, att de knappast märkte oss. Björn förde mig upp till öfra ändan af salen, och der såg jag sittande på ett högt säte ett mycket stort och starkt fruntimmer, vid pass 50 år, som med en viss allvarfull ifver spelte på en stor fiol och stampade takten med kraft. Hon hade på hufvudet en besynnerlig och hög mössa af svart sammet, som jag vill kalla Kask, efter det ordet rann mig i hågen då jag såg den, och jag ej vet något bättre. Hon såg. bra, men besynnerlig ut. Det var generalskan Mansfelt, det var min mans styfmor, det var ma chère mèrel Hon kastade snart sina stora mörkbruna ögon på oss, slutade genast att spela, lade bort fiol och stråke och steg upp med en stolt hållning, men glad och öppen min. Björn förde mig fram. Jag darrade litet, neg djupt och kysste ma chère mére's hand. Hon kysste mig

på pannan och såg på mig en stund så skarpt, att jag måste nedslå ögonen, hvarefter hon å nyo kysste mig mycket hjertligt på mun och panna och omfamnade mig nästan lika duktigt som björn. Nu kom ordningen till björn; han kysste vördnadsfullt ma chère mére's hand, hon räckte honom sin kind och de sågo mycket vänliga ut. »Varen välkomna, mina kära vänner!« sade ma chère mère med hög, manlig röst, »det var beskedligt att ni kom till mig innan ni for till ert eget. Det tackar jag er för. Jag skulle väl tagit bättre emot er, om jag varit prevenerad, men i alla fall vet jag, att »välkommen är bästa rätt.« Jag hoppas, mina vänner, att ni stanna qvar till qvälln?«

Björn ursäktade oss, sade, att vi önskade snart komma hem, att jag var trött afresan, men att vi ville dock ej fara förbi Carlsfors, utan att betyga vår vördnad för ma chère mère.

»Dä bra, dä bra!« sade ma chère mère nöjd, »vi skola snart talas vid der-

inne, men först måste jag säga ett ord till folket här. »Hör på g o vänner!« Och ma chère mère knackade med stråken på fiolens rygg, till dess en almän tystnad uppstod i salen. »Mina barn!« fortfor hon högtidligt, »jag har att säga er — för böfveln! vill du vara tyst der borta? — Jag har att säga er, att min kära son Lars Anders Werner nu hemfört som sin hustru denna Fransiska Buren, som ni här ser vid hans sida. Giftermål beslutas i himmelen, mina barn, och vi vilja be himmelen välsigna sitt verk i detta äkta par. Vi skola allesammans i afton dricka en skål på dess välgång. Se så, nu kunnen J dansa, barn! Olof! kom hit du, tag fiolen och spela så godt du kan.«

Under det att ett sorl af jubel och lyckönskan gick genom församlingen, tog ma chère mère mig i handen och förde mig jämte björn i ett annat rum. Här befallte hon in punsch och glas. Emellertid stödde hon båda armbågarne mot. bordet, satte knytnäfvarne under hakan och såg på mig stinnt, med en blick snarare dyster än vänlig. Björn, som såg, att ma chère mére's utkik brydde mig, började tala om gröda och landtsysslor. Ma chère mère suckade ett par gånger så djupt, att det liknade ett stånkande, hvarefter hon tycktes göra våld på sig, svarade på björns frågor och när punschen kom in, drack hon oss till i det hon med allvar i blick och ton sade: »son och sonhustru, er skål!« Sedan blef hon vänligare och sade med en skämtsam ton, som mycket klädde henne: »Lars Anders, jag tror ej, att man kan säga, att du köpt grisen i säcken. Din hustru ser allsicke bortkommen ut, och har ett par ögon att köpa fisk med. Liten är hon, bra liten, det är sannt, men »liten och käck stoppar ofta den store i säck.« i

Jag skrattade, ma chère mère äfven; jag började finna mig i hennes sort och sätt. Vi språkade en stund muntert, och jag berättade några små resäfventyr, som mycket roade ma chère mère. Om en stund stego vi upp för att ta afsked, och ma chère mère sade med ett mycket godt leende: »Jag vill ej uppehålla er i afton, så kärt det är mig att se er. ' Jag kan väl tänka, att hemmet drar. Bli hos Er i morgon om ni vill; men kom i öfvermorgon og ät middag med mig. För öfrigt vet ni väl, att ni ären Välkomna när som hälst. Fyll nu era glas och kom och drick folket till. Sorg må man behålla förFredrika B

sig, men glädje skall man njuta tillsammans.«

Vi gingo ut i dans-salen med fyllda glas och ma chère mère till härold. Man väntade oss med fyllda glas och ma chère mère talte för folket så här: »Man bör väl ej ropa hej, innan man kommer öfver bäcken, men när man satt ut i äktenskapets farkost med gudsfruktan och klokhet, så gäller ordspråket: väl begyndt er hälften hunnet; och derpå, mina vänner, vilja vi dricka en skål för det äkta par, som J här sen framför er, och önska, att detsamma och dess efterkommande må »sitta i vår Herres kålgård alltid.« Skål!«

»Skål! skål!« genljudade från alla håll. Björn och jag tömde våra glas och vi gingo omkring och skakade händer med en mängd folk till dess jag var alldeles yr i hufvudet. Se'n detta var öfver och vi resfärdiga, kom ma chère mère efter oss i trappan med ett paket eller knyte i handen och sade vänligt: »Tag med er den här kalfsteken, barn, för frukosten i morgon. Se'n få ni göda och äta era egna kalfvar. Men kom ihåg, sonhustru, att jag skall ha min handduk igen. Nej, hon skall ej bära den, kära vän, hon har nog att göra med sin påse (pirat) och med sin kappa. Lars Anders skall bära kalfsteken.« Och likasom Lars Anders ännu varit liten gosse, pålade hon honom knytet och visade honom huru han skulle bära det, och björn — gjorde som hon sade. Hennes sista ord voro: »Kom ihåg, att jag skall ha igen min handduk!« Jag såg litet förvånad på björn; han log och lyfte mig upp i

vagnen. Inom mig var jag nu tillfreds att så inpromtu ha gjort ma chère mére's bekantskap. Jag kände, att om det skett på ett mera förberedt och högtidligt sätt, skulle hennes hållning och blick verkat förtryckande på mig.

Rätt glad var jag åt kalfsteken, ty jag visste ej i hvad tillstånd skafferi-finanserna voro på Rosenvik. Rätt glad var jag äfven att få komma hem, att få se en pigas ansigte och en bäddad säng, ty vi hade rest 10 mil denna dag, och jag var gauska trött. Jag smålurade under den ijärdingsväg, som vi hade från Carlsfors till Rosenvik. Det var så skumt när vi kommo fram, kl. 11 om aftonen, att jag ej kunde se hur mitt Edén såg ut. Huset syntes något grått och något smått, i jemförelse med det, hvarifrån vi nu kommo. Men det gjorde ingenting; björn var så hjertligt god och jag så hjertligt sömnig. På en gång

remer. 274

blef jag ganska vaken, ty det gick mig som det går i fée-sagor. Jag trädde in i ett vackert och väl upplyst rum och såg i dess midt ett uppdukadt the-bord, skimrande af silfver och postlin; och vid bordet stod den alldratäckaste' lilla piga, klädd i den vackra högtidsdrägt, som är bondflickorna egen på denna ort. Jag gjorde ett utrop af förtjusning, och all sömn for utur mig. Inom en qvart timme satt jag i ordning som värdinna vid thebordet, beundrande den vackra drälln, thekannan, kopparne, the-skedarne, på hvilka jag läste initialbok-stäfverne till björns och mitt namn, och serverande the åt min björn, som syntes hjertinnerligen förnöjd.

Och vardt afton och morgon den första dagen.

När jag om morgonen upplät mina ögon, såg jag, att min Adam redan var klart vaken och riktade sin blick med ett visst andäktigt uttryk mot fönstret, der en stråle af solen gjorde sitt inträde genom ett hål i den blårandiga rullgardinen. En katt hördes jama.

»Min älskade gemål!« började jag högtidligt, »jag tackar dig för den sköna musik, som du beställt till mitt välkommande. Jag förmodar, att du äfven förordnat om en tropp hvitklädda, unga bygdens flickor, som skola strö granris för mina fötter. Jag skall snart vara färdig att emottaga dem.«

»Jag har tillställt något bättre än det gammalmodiga upptåget,« sade Björn muntert. »I samråd med en stor artist har jag anordnat om en stor panorama, som skall visa dig hur det ser ut i — öde Arabien! Du behöfver blott dra upp denna gardin.«

Du kan föreställa dig, att jag snart var vid fönstret, och med hemlig förskräckelse drog jag upp gardinen. Ack, Maria! Der låg framför mig i morgonglans en spegelklar sjö; gröna ängar och lundar lågo deromkring, och midt i sjön var en liten holme med en hög ek på, och solen sken klart öfver allt detta; allt var så lugnt, så paradisiskt skönt! Jag blef så betagen af denna syn, att jag i början ej kunde få fram ett ord. Jag blott knäppte ihop mina händer och tårar fyllde mina ögon.

»Blif lycklig här!« hviskade Björn, och slöt mig till sitt hjerta.

»Jag är lycklig, ... för lycklig!« sade jag djupt rörd och tacksam.

»Ser du holmen, — lilla Svan-ö ? Dit skall jag ofta ro dig i sommar. Vi skola ta vår qvällsvard med oss och förtära den der.«Fredrika

»Hvarför icke frukost?« utropade jag, plötsligen inspirerad. »Hvarföre icke i dag, — på den här sköna morgonstunden — dricka vårt kaffe der? Jag skall strax ....

»Nej icke på morgonen,« sade björn, leende åt min ifver. »Jag måste till staden och se om mina sjuka.«

»Ack! att ej folket skal kunna hålla sig friskt!« utropade jag förtretad.

»Och hvad skulle jag då ta mig fore?« sade björn med komisk förskräckelse.

»Fara med mig till Svanö !«

»Jag kommer igen till middagen, kl. 3,

och i afton kunna vi.....det förbannade

hålet der oppe! Jag kunde ej tro, at gardinerna skulle vara så trasi ....

»Hålet skall vara der, så länge jag är här;« ropade jag ifrigt. »Alldrig skall jag glömma, att jag genom detta för första gången såg solen på Rosenvik. Men säg mig, hvad är det för ett gammalt fäste, som skymtar fram så grått på denna sidan, längst bort öfver sjön — der skogen är så svart? —

»Det är Ramm. En stor herrgård.«

»Och hvem bor der?«

»Ingen nu. För femton år sedan tillhörde den ma chère mère. Men hon van-trifdes der, flyttade till Carlsfors och sålde Ramm. Godset köptes af bönder, som väl odla jorden, men låta det sköna huset och parken förfalla. Nu säges det, att de för sommaren äro hyrda af en utlänning, som vill jaga här i trakten. Och ett skönt tillfälle har han dertill inom sjelfva parken, som är öfver en mil i omkrets, och der rådjuren länge fått föröka sig i ostörd ro. Vi skola se oss om der någon gång. Men nu, min lilla hustru, måste jag ha frukost och se'n säga dig farväl på några timmar.«

Sedan kaffet var drucket och björn på trillan, började jag orientera mig i min lilla verld. Men om hus och uthus sednare; jag måste först tala om herrn i huset; ty du Maria känner ju ej min egen björn! Jag har ditt bref framför mig, ditt kära bref, som jag fick några dagar efter mitt bröllopp. Tack söta, älskade Maria, för alla ömma ord, alla visa råd! De äro väl gömda, der de aldrig bli glömda. Och nu till dina frågor, dem jag vill söka att rätt ordentligt svara på. Först till björn. Här har du hans porträtt. Medelmåttigt lång, men tillräckligt — ej obehagligt — tjock och bred. Vacker ljuslockig peruk, gjord af vår Herres egen hand. Stort ansigte couleur de rose, ljusa ögonhår och

små ljusgrå ögon, som ha en viss genomträngande blick under duktiga buskar af grågula ögonbryn. Näsan bra, ehuru något tjock; gapet stort, försedt med goda tänder, bruna — o ve! — af tobaksrökning; stora tassar, men väl skapade och vårdade, stora fötter, gången lik björnens, — men med allt det får du intet begrepp om björns utseende, om du ej ser i hans ansigte ett uttryck godt, öppet, fryntligt, som genast ingifver gladt förtroende. Det talar när munnen tiger, hvilket är den sednares vana. Pannan är klar, hufvudets ställning sådan man tänker sig den hos en astronom; rösten är grof bas och tar sig ej illa ut i sång. Der har du björns yttre; det inre — bästa Maria, det har jag ännu sjelf att studera på. Sedan två månader fästmö, se'n fjorton dagar fru, har jag ej hunnit komma särdeles på djupet med en man, som för det mesta är tyst, och som jag ej känt öfver ett halft år. Men jag hoppas och tror allt godt.

Du frågar »om jag har kärlek, verklig kärlek till honom,« och sätter halft på allvar , halft på skämt, fram så underliga tecken, för att låta mig pröfva detta. »Om jag känner en odräglig tomhet när han är borta? Om jag som Fru L., blir blek och betaken, när han kommer in i ett sällskap der jag är förut? Om han har någon brist, någon ovana, som hos en annan skulle plåga mig, men som hos honom behagar mig?« Nej, Maria, allt detta känner och

tycker jag icke. Kärlek, Maria......ser

du, — nog tyckte jag om honom, fann honom hygglig, eljest hade jag ej gift mig med honom; men kärlek .... hm! .... Först och främst är han mycket äldre än jag. Han är nära 50 år, och jag har ännu tre år under 30. Sedan — har han länge varit ungkarl; han har sina vanor och ovanor, och dessa sednare finner jag allsicke vackra. Men de skola ej störa vår husliga sällhet, det har jag satt mig fore. Somliga af dem skall jag vänja mig vid, somliga skall jag — vänja honom ifrån. T. ex. l:o har han en vana att småspotta öfverallt omkring sig, så väl på vackra mattor, som på grå golf. Det skall han vänja sig ifrån, men han skall få spottlådor i alla rummen. 2:o Han röker mycket tobak. Det skall jag vänja mig vid, ty jag vet huru nödvändig och kär pipan är för den, som länge haft den till sällskap på vägen genom lifvet. Men vi skola göra ett kontrakt, så lydande: »Jag skall gerna se den tända pipan, likvälFredrika

— sällan i förmaket och aldrig i sängkammaren.« Björn kan ju fritt pusta ut röken i sitt eget rum och i salen. 3:o

Björn har en underlig vana att under det han tiger, göra de förfärligaste grimaser, ibland till egna tankar, ibland till andras ord. Med detta skola vi träffa en kompromiss. Ibland skall jag få säga åt honom: »Björn, grina ej så afskyvärdt!« Men oftast skall jag låta honom grina i fred, ty det vore honom plågsamt, och troligen omöjligt, att arbeta emot detta min-spel, som en gång kommit så väl i gång. Det utgör dessutom ett slags språk, ofta rätt uttrycksfullt, och ser snarare lustigt än ledsamt ut. 4:o Han har en liten snickarevurm, och sitter gerna om aftnarne och täljer och limmar och skräpar ned golf, bord och stolar. Det skall jag af allt hjerta vänja mig vid, och blott låta sorgfälligt sopa alla mornar. Det är trefligt, tycker jag, att en herre har något litet handarbete, och se'n björn hela dagen sträfvat sig trött i sitt läkarekall, är detta honom en muntrande förströelse. Medan han täljer, skall jag läsa högt för honom romaner, hvilket särdeles roar honom. 5:o Han har en viss vana vid grofva ord. Det skall jag så sakta och smått vänja honom af med , men hvad jag framför allt är fast besluten att vänja honom vid, är

— att känna sig lycklig, att finna trefnad och nöje i sitt hem. Ty, ser du Maria, jag var fattig, måste förtjena mit bröd i mitt anletes svett — musikundervisning är ej ett lätt arbete; — jag var ej ung mer, jag hade ej skönhet eller talanger — utom den smulan musik, — och han, af en ansedd slägt, i en förmånlig lefnadsställning, lian, så allmänt aktad för karakter, kunskap och duglighet, han valde mig ändå framför andra rikare, vackrare, bättre än jag. Han skötte mig under min svåra frossa med så mycken godhet, och när min mor ville erkänna hans möda med det sista af våra hopsparade pengar, nekade lian dem, och begärde — min hand. Sedan var han så god mot de mina, gaf mina bröder skänker och lät välmåga komma i mitt förr så fattiga hem. Skulle jag ej vara tacksam, ej hålla af honom, ej söka att göra honom lycklig efter min bästa kraft och förmåga? Ack jo! Det vill jag, det skall jag, med dygd och med odygd, i lek och i allvar, i godo och ondo vill jag göra honom lycklig, och en röst inom mig säger, att jag skall lyckas.

Tisdags morgon d. 3 Juni.

Vi arma menniskor! Hvad äro våra

Bremer. 276

goda föresatser när vi ej ha makt öfver oss sjelfva? I förgår satt jag och primade mig öfver huru lycklig jag skulle göra min

man; i går.....för att straffa mig, vill

jag berätta allt för dig. Jag återvender till i förgår aftons, då jag var så nöjd med mig sjelf. Björn var då borta på ett sjukbesög i grannskapet, och jag skref; han kom igen; jag skref ej mer, jag talte allvar och tok för honom; vi gjorde opp åtskilliga små husliga anordningar, och i allvar och tok uppsattes och underskrefs kontraktet angående tobaksrökningen. Så långt bra. Och så slutades den dagen.

Den andra dagen, d. v. s. i går skulle vi vara till middagen hos ma chère mère. Jag hade litet ondt i hufvudet, och hur jag satte mössan och hur jag lade lockarne, så passade de ej, och jag såg gammal och förfallen ut, tyckte jag. Jag tror, att björn tyckte detsamma, ehuru han såg på mig, utan att säga något. Det gjorde mig litet modfälld. Ty jag fruktade att ej kunna behaga ma chère mère, och jag visste väl huru mycket björn önskade det. Vädret var ruskigt, jag hade en gruflig lust att bli hemma. Men då jag gjorde en liten invit härtill, gjorde björn en så förskräcklig grimas, att jag genast afstod från försöket. Jag hade dessutom mera olust än ondt. Vi foro i trillan under paraply, i duggregn.

Ma chère mère tog vänligt emot oss, men tycktes ej vara vid godt lynne. Det var fremmande till middagen: några gamla herrar och fruar, som jag ej kände, och som föreföllo mig särdeles tunga. Middagen var präktig, men jag orkade ej äta.

På eftermiddagen, strax efter kaliet, gick björn med herrarne ner i biljardsalen. Jag blef allena med ma chère mère, de gamla fruarne, som språkade mest emellan sig, og en viss Lagman Hök, en lång och gammal vän af ma chère mère, som satt bredvid henne och snusade. Ma chère mère teg, lade patience och såg allvarsam ut. Jag sade då och då ett ord , men blef allt tystare, ty mitt hufvud värkte, regnet slog mot fönstren, och sanningen att säga,

var jag missmodig öfver björn, som jag tyckte väl hade kunnat under den långa eftermiddagen litet se till sin lilla hustru, och ej helt och hållet öfverlemna sig åt sina gamla, otäcka ungkarlsvanor, spela biljard, röka och dricka. I denna mulna sinnesstämning led det fram på eftermiddagen. Vid the-tiden bad ma chère mère mig göra litet musik. Jag satte mig till fortepianoet, preluderade och börjadeFredrika

sjunga det lilla vackra stycket ungdomen. Men hettan, hufvudvärken och missmodet hade gjort mig alldeles ostämd. Jag sjöng först darrande, se'n falskt, och kom slutligen af mig i det stycket, som jag hade sjungit väl hundra gånger. Det var dödstyst i rummet, och jag var nästan färdig att gråta, men så sjåpig ville jag dock vid min ålder icke synas. Jag gjorde ett par slutaccorder och lemnade pianoet med en ursäkt och ett par ord om min hufvudvärk. Nu blef ma chère mère innerligt god mot mig, satte mig bredvid sig i soifan, lät gifva mig en stor pokal starkt the och behandlade mig som man behandlar ett sjukt barn. Jag hade nu verkligen kommit på tvärn, ty äfven detta, samt den goda Lagman Höks artighet, misshagade mig. Jag tyckte, att det var en fullbordan på den ömkliga role jag spelat hela dagen, och tänkte, att ma chère mère inom sig skulle tycka, att Lars Anders gjort ett dåligt val, som fört hem en hustru, på en gång gammal och barnslig, sjåpig och sjuklig. Jag var rätt olycklig. Ändtligen kom björn och vi fingo fara hem. Vädret hade blifvit vackert och theet hade gjort mitt hufvud godt, men det onda hade satt sig i min själ. Jag var ledsen på mig sjelf, på björn, på hela verlden. Och björn satt tyst under hela vägen och grufvade sig ej det ringaste öfver min hufvudvärk. Se'n han frågat: »huru är det?« och jag svarat: »bättre!« talte vi ej ett ord.

Se'n vi kommit hem, hade jag litet att se om i köket, och då jag åter gick in i förmaket, satt björn planterad i soffan och blåste ut tobaksröken i långa hvirflar, under det han läste avisorna. Han hade just icke valt den förmånligaste stunden för sitt kontraktsbrott. Jag gjorde allarm häröfver , väl i en munter ton, men i botten var jag ej god. Det låg i mig en slags ond lusta att låta björn umgälla, det jag haft en så ledsam dag. Björn ropade muntert »pardon,« men ville likväl sitta qvar med sin pipa. Det ville jag ej; jag tyckte, att den gamla ungkarin hade fått fritt nog grassera denna eftermiddag. Björn bad »blott för denna gång« om pipfred i förmaket, men jag ville ej veta af någon underhandling, utan hotade, att om ej pipan genast lades bort, gå och sätta mig ute i salen hela aftonen. Björn hade i begynnelsen bedt skämtande att få vara i ro; nu blef han allvarsammare; han bad mig innerligt, hjertligt, bad mig »för hans skull!« Jag

såg, att han ville pröfva mig, såg, att han verkligen af hjertat önskade, att jag denna gång skulle gifva efter, och jag -— otäcka kräk! — gjorde det ej; jag förblef bestämdt, ehuru allt med munter ton, vid min föresats och tog slutligen mitt arbete för att gå. Då lade björn bort sin pipa. Om han ändå hade varit ond och snäsig, ja, om han ej hade lagt bort pipan, utan marcherat ut med den, stolt som en Nabob, och slagit hårdt igen dörren efter sig och ej återkommit på hela aftonen, ja, då hade det kunnat vara någon uppkomst för mig, någon tröst, något »betalt och qvitteradt,« och jag hade kunnat låta vara och fara hela den fatala historieD. Men han gjorde intet af allt detta. Han lade bort pipan och satt tyst qvar, och jag började strax få samvetsqval. Han gjorde inga grimaser heller, utan såg i sina tidningar med en viss allvarsam, stilla min, som gick mig till hjertat. Jag bad honom läsa högt; han gjorde det, men der var något i hans röst, som jag ej rätt stod ut med att höra. I en slags qväfvande förbittring mot mig sjelf blef jag ännu mera tyrannisk emot honom. Jag ryckte tidningsbladet ifrån honom, — det skulle vara lek, förstår du, — och sade, att jag ville läsa sjelf. Han såg på mig och lät mig råda. Jag började nu med en kapabel och munter ton att läsa om någon debatt i Engelska underhuset. Men länge stod jag ej ut härmed; jag brast i tårar, smög mig till björn, tog honom om halsen och bad honom förlåta mitt elaka lynne och min orimlighet. Utan att svara, höll han mig blott stilla tryckt till sig, så ömt, så förlåtande. Jag såg ett par tårar rinna helt sakta nedför hans kinder. Så har jag aldrig älskat björn som i denna stund, i denna stund kände jag för honom verklig kärlek. Jag ville begynna en liten förklaring, men björn tystade min mun. Nu bad jag honom, »om han höll af mig,« å nyo tända sin pipa och röka den ut, just här vid min sida. Han ville ej, men jag bad så länge och innerligt, bad derom som ett tecken, att jag var förlåten, att han slutligen gjorde som jag bad. Jag höll min näsa så mycket i röken som möjligt. Den var nu för mig försoningens offerdoft. En gång höll jag på att pusta, men jag förvandlade det i en suck och sade: »ack min egen björn, hustrun hade ej varit så stygg, om du ej hade glömt henne hela

eftermiddagen. Hon tappade tålamodet vid att längta efter dig.« BjörnFredrika

tog pipan ur munnen, såg på mig godt, men halft förebrående och sade: »jag hade ej glömt dig Fanny, men jag var vid en smärtfull dödsbädd i närmaste bondgård. Det hindrade mig att vara hos dig!« Jag satte händerna för ansigtet och blygdes in i själen. Jag, som trott honom både illa och falskt och nu hämnats i fåvitsko — jag ovärdiga! Jag, som skulle göra min björn så lycklig; — hvilken ljuflig vederqvickelse hade jag ej nu beredt den trötta och bedröfvade mannen? Tanken på min orimlighet plågar mig ännu i denna stund, och det enda, som tröstar mig, är, att jag känner, att björn och jag älska hvarann bättre efter denna seen än förut. Älskade, goda Björn! hällre än att förorsaka dig en ledsam stund, må du röka alla dagar i förmaket, i . sängkammaren, ja i sängen, om du så vill! Dock ber jag till Gud, att du ej måtte få denna lusta.

Och nu återvänder jag till ditt bref och till en fråga der. »Om jag skall som gift fru skrifva till dig lika gerna och lika öppenhjertigt, som då jag var flicka?« Ja, min Maria, var viss derom, och jag kan ej göra annorlunda. Det är 7 år se'n jag först lärde känna dig, och se'n denna stund har du varit för mig som mitt samvete,

som mitt bättre jag. Du var den rena spegel, i hvilken jag såg mig sådan jag var, du var alltid sann, ehuru alltid mild, och fastän du för två år sedan for långt öfver hafven ifrån mig, förblef du för mig densamma. O förblif det alltid, Maria! Jag skall eljest frukta att tappa bort mig sjelf. Under dina ögon och med din hjelp blef jag först en riktig menniska, under dina ögon och med dina råd vill jag äfven bilda mig till en god maka. Det är mig så kärt, det gör mitt lif rikare att få lefva det inför dig, och så till sägandes med dig, fast länder och haf skilja oss åt. Björn är dessutom icke af dessa männer, som äro svartsjuka på deras hustrurs vänner; han tycker ej, att man bör försaka en vän för det man fått en make eller maka. Björn vill ej göra hjertat trångt, han är för god, för tänkande. Jag tror, att han gerna skulle underskrifva dessa ord af en älskad lärare, som undervisade mig i christendomen: »det förhåller sig med hjertat som med himmelen, ju flera englar, ju bättre rum.« Ah! se der är min Björn. Läs hvad jag skrifvit och skrif under —

Björn. HENRIK HERTZ.

De to Retninger i den danske poetiske Litteratur, der alt i Slutningen af forrige Aarhundrede fik deres Udtryk ved Modsætningen mellem Ewald og Wessel, affødte i den nyere Tid den lange og heftige Fejde mellem Baggesen og Oehlenschlägers Tilhængere, mellem dem, der i et Konstværk lagde Vægten paa Formen, og hvis Overdrivelser førte til en tom Forgudelse af det Indholdsløse, 'og dem, der i Digtet hævdede Stoffet og Tanken som det Afgjørende, og hvis Yderlighed kom til Syne som en bevidst Forsømmelse af de konstneriske Former. Efter-dønet af denne Strid, hvis Princip ofte glemtes under Personernes Sammenstød, kunde endnu fornemmes, da Heiberg, af Baggesen indsat til at »sangdømme« hans Færd, besteg det kritiske Dommersæde og videnskabelig begrundede Konstens Fordring som en Fordring til Enhed af Stof og Form. At han prøvede denne æsthetiske Anskuelse ved kritisk at lægge den an paa Oehlenschlägers Digterværker, gjød ny Olie i den ikke udbrændte Ild og førte til en ny Fejde, hvor Heiberg stod ene i Kampen for sine Ideer mod »Soranerne«, ikke at tale om den Hærskare af mindre Aander, der mylrede frem i Blade og Tidsskrifter.

Just som Striden var heftigst og dens Udfald mest afgjørende, fik Heiberg uventet en Allieret, der fra sit sikre Skjul sendte sine lette, men rammende Pile over i Modstandernes Lejr med dødbringende Virkning. 1830 udkom under Form af sex Epistler fra den for fire Aar siden afdøde Baggesen de saakaldte »Gjenganger-Breve eller poetiske Epistler fra Paradis« og vakte en Opsigt hos hele Nationen, der ikke har faaet nogen overdreven Betegnelse ved det Udsagn, at disse Breve næsten bragte den samtidige Julirevolutions Begivenheder i Glemme. Man læste atter og atter denne Bog, talte ikke om Andet end om dens Indhold, anerkjendte eller bestred dens Tanker, men forbavsedes over deres Form, over disse gratieuse Vittigheder og disse lette Vers, der saa skuffende efterlignede Baggesens Sprogtone, at man næsten fristedes til at troe det Umulige: at de hidrørte fra »Gratiernes Digter« selv.

Hvad der ikke mindst bidrog til at vække og bevare det Røre, der frembragtes ved »Gjenganger-Brevene« og

deres Efterfølgere, de »fire poetiske Epistler fra Knud Sjællandsfar« og det didaktiske Digt »Naturen og Konsten«, var den uigjennemtrængelige Anonymitet, som Forfatteren forstod at bevare. Da han flere Aar efter lod Masken falde, saae man, at man i ham havde en Forfatter, der alt i flere betydelige Arbejder havde godtgjort sine Theoriers

Rigtighed i Praxis, og Henrik Hertz indtog strax sin Plads som en af Nationens mest yndede Digtere.

Han er født i Kjøbenhavn den 25 August 1798 af velhavende jødiske Forældre; han voxede op i Hjemmet under Paavirkning af de bedste Indtryk fra den danske Litteratur og fra de mest fremragende af Datidens Personligheder, og da hans Forældre døde, efter at de havde mistet deres Velstand ved Krigsbegivenhederne i Aarhundredets Begyndelse, var det saa heldigt, at han kom i Huset hos en Slægtning, den bekjendte national-oekonomiske Forfatter Nathanson, i hvis Kreds der var rig Lejlighed til at fortsætte Traditionerne fra Barndomshjemmet. Han fik saaledes tidlig Interesse for at følge med det bevægede litteraire Liv, han omgikkes daglig Baggesen og havde paa samme Tid mange personlige Venner i den anden Lejr. Han vaktes herved baade til selv at danne sig en Anskuelse om de litteraire Phænomener og til at forsøge sig som Digter, og mellem poetisk Production og Læsning af danske og fremmede Forfattere delte han den Tid, som hans Omgangskreds hellere havde seet anvendt til et Examensstudium. Omsider overvandt han sig dog til at gjøre sin Examen færdig for derefter uhindret at kunne følge sin Lyst. Allerede 1826 vandt han Universitetets Guldmedaille for Besvarelsen af et æsthetisk Spørgsmaal og optraadte samme Aar som dramatisk Forfatter med Lystspillet »Hr. Burchardt og hans Familie», et Arbejde, der saa at sige gjenfødte Lystspillet paa den danske Scene ved at gaae tilbage til den Holbergske Comedies Aand og overføre dennes ægte nationale og comiske Ejendommeligheder paa Behandlingen af de af Samtidens Forhold, der optoges til dramatisk Fremstilling. Ogsaa i den Form, hvorunder Heiberg havde foretaget den samme Tilbageførelse af den Holbergske Komik, forsøgte Hertz sig ved Vaudevillerne »Kjærlighed og Politi« og »Arvingerne«, men heri savnede han sin Forgjængers Virtuositet og kom først paa sin egen Grund igjen, da han næste Gang atter valgte Lystspilformen til den fortræffelige, kraftige og lunerige dramatiske Skildring af det kjøbenhavnske Liv i »Flyttedagen».

Det er betegnende, at Hertz begynder som Dramatiker, thi det viser, at han tidlig er kommen ud over Umiddelbarhedens Periode og gjennem Reflexionen har tilegnet sig den konstneriske Bevidsthed, der søger sin Styrke i sin Be-grændsning og sætter et Konstværks Værd i Overholdelsen af de Grændser, indenfor hvilke det i Følge sin Natur ligger. Det er den samme modne og sikre Konstanskuelse, der kommer til Orde i »Gjenganger-Brevene», hvor Hertz kritisk dømmer Datidens æsthetiske Anarchi og efter sit hele Anlæg tager Parti med den regulerende Heiberg, uden dog at lukke Øjet til for de Ensidigheder, hvori ogsaa han gjør sig skyldig.

I sine talrige Værker har Hertz med en sjelden Consequens ført sin konstneriske Anskuelse ind i Livet, og han har i Henseende til dette rige Udbytte af sit Digterliv trofast fulgt den fra Begyndelsen betraadte Vej, idet det aldeles overvejende Antal af hans Værker ere dramatiske. Men indenfor den dramatiske Konst, livis Krav han forstaaer at opfylde med en beundringsværdig Sands for scenisk Virkning, har han forsøgt sig saa at sige i alle dens Arter, og i enhver af dem har lian frembragt Mesterværker. Han har i Charactercomedien naaet en saadan Højde som den, der betegnes ved »Sparekassen«, han har i Vaudevillen forenet sprudlende vittige Situationer med yndefulde erotiske Partier i «Debatten i Politivennen«, han har dannet Sproget til det smidigste Medium

for den aandrigste Spøg i de versificerede Conversationsstykker »Amors Genistreger« og »Den eneste Fejl«, han har podet Kjæmpevisens lyriske og episke Poesi ind i den dramatiske Digtnings Stamme, og den har baaret en Frugt saa liflig som »Svend Dyrings Hus«.

»Gjenganger-Brevene«, Programmet for Hertz's Digterliv, indeholde paa een Gang to Forjættelser: den ene, der udtaltes gjennem deres polemiske Tanker, lovede Litteraturen en Digter, der vilde holde Konstens Fordringer i

Ære, og Ingen har som Hertz hævdet Formen og forstaaet at beherske den; den anden, der kom til Syne gjennem deres Form, den fuldkommen duperende Efterligning af den baggesenske Stil, lovede en Digter, hvis Individualitet med sit mindre fremtrædende Særpræg havde let ved at iklæde sig mange og vexlende Former. Et Blik paa den lange Række af Hertz's Værker viser, at ogsaa dette Løfte er opfyldt i en sjelden Grad. Der nævnedes ovenfor forskjellige Konstformer, som Hertz har behandlet; endnu rigere er den skiftende Række af Tider og Localiteter, hans dramatiske Værker omspænde; de ere voxede op af den hjemlige Grund som »Audiensen«, »Indqvarteringen,« »En Cuurmethode,« »De Fattiges Dyrehave,« »Besøget i Kjøbenhavn,« de udfolde sig paa Italiens Jordbund som »Den Yngste,« »Tonietta,« »Tre Dage i Padua,« under Østerlandets Sol (»Scheik Hassan«) eller i Parises Saloner (»Ninon«); de tage deres Stof fra Nutidens yngste Forhold som »De Deporterede« og fra Middelalderens Historie og Sagn som »Valdemar Atterdag« og »Svanehammen«. Ja, endog et Oldtids-emne har Hertz givet sig i Kast med i den skjønne Digtning »Tyrfing«.

Ud af denne brogede Mangfoldighed sondrer sig dog især to Grupper, hans nationale Lystspil og hans romantiske Dramer. De førstes Betydning for Litteraturen og Scenen er alt berørt; den er at søge i deres selvstændige Værd som sande comiske Skildringer af Nutidslivet og i deres Forbindelse med den Holbergske Comedie, hvorfra den nationale Humor ad skjulte Veje er flydt over i dem og har givet dem Livskraft og Frodighed. Men ved Siden af denne Comediens Forstandighed har Hertz et stort Fond af ægte Lyrik, der har gjennemtrængt hans romantiske Dramer, især de to ypperste af dem, »Svend Dyrings Hus«, Blomsten af Hertz's Digtning, Kjæmpevisens Gjenopstandelse paa Scenen, og »Kong Renés Datter«, hvor det fineste psychologiske Billede udfolder sig paa Troubadourpoesiens romantiske Baggrund. I disse to Værker underordner Digterens Sprogkonst i det lyriske Vers sig de dramatiske Krav, medens den i hans mange selvstændige lyriske Digte med Ynde og Gratie er Tolk for Følelser, der kunne være stærkt erotisk bevægede uden nogensinde at komme blot et Hanefjed udenfor Skjønhedslinien, eller med spillende Vid kunne udtale sig i Rimbrevets spøgende, lette Form; bestandig beundrer man den alvorlige, samvittighedsfulde Konstner, uden at Skjønhedsindtrykket fordærves ved synlige Spor af Arbejdets Møje.

Ogsaa i Prosafortællingen har Hertz ydet flere mindre Noveller og to større Tidsbilleder: »Stemninger og Tilstande«, hvor Æsthetikeren vender sig indigneret bort fra Døgnets politiske Larm, og »Johannes Johnsen«, som meddeltes i de af Hertz 1858—59 udgivne »Ugenlige Blade«. Hans Proteusskikkelse har saaledes antaget alle Digtekonstens ydre Former, men under dem alle har Digteren holdt fast ved sit ledende Princip og søgt at gjennemføre Enheden af Digterværkets Ide og Form.

22282 Henril

Af „G-jenganger-Breve eller poetiske Epistler fra Paradis".

Knud Sjællandsfars Testamente eller Gjengangerens

allersidste Villie. (Riimbrev fra Knud Sjællandsfar til Prof. J. L. Heiberg.)

Det forekommer mig, at Gaaden, Som løses bør i Poesie, Er ikke Knuden selv, men Maaden, Som Knuden loses paa deri.

Baggesen.

Paradis den Iste October 1830.

Lidt træt, lidt mat, en Smule grebet an Af Skrivelsen, jeg nys har skrevet, Jeg nødtes til at standse Brevet Og ved en Æthersnaps, lidt Ambra-Vand, En Bid Ambrosi cl , S cl cl godt man kan, Til Skriven Breve sætte mig istand. Recolligeert, i al Fald mindre mat, Jeg tager atter paa Epistlen fat.

Iblandt de Faa, de Tre, de Fire, Der, som jeg haaber, endnu staae Beredte til med mig at gaae Til Smagens Skjænkehuus og slaae For Panden dem, der sidde der og svire, Blandt dem fornemmeligt jeg regner paa Din Assistance , Ven , Din Skjemte-Lire, Din grundige Critik og Din Satire.

Kanskee Du mener, det var klogere, Om jeg, for at faae Sagen bragt i Drift, Forsøgte paa mig at besvogere Med

Eders literaire Maanedsskrift, Et Maanedsskrift, der commanderer For Øieblikket soin bekjendt Med femten Officerer Et overmaade talrigt Regiment. (Dets Officerer er jo og Gefreidere For en usynlig Trop af Medarbeidere.)

Om det var klogere? Kanskee det var. Jeg veed jo nok, det ansees for en Lykke For den, der ellers intet Rygstød har, At han kan støtte sig til Andres Rygge. Og disse her tilsammen er' forsvarlige, Og kan med Lethed og i Mag, Jeg tilstaaer, ta'e sig af den gode Sag Og vorde for ,dens Fjender meer end farlige.

Men seer Du, Kjære, det, hvorfor jeg strider, Er ikke just den gode gamle Sags Befordring, men en stræng og kritisk Smags.

Betragt et Hav, en Flod, hvor Strømmen glider

Med Hen og harmonisk frem Og ta'er ei blot fra Himlen over dem, Men og fra Strandens blomsterrige Sider Et eget Farvespil, en Colorit, Der under Stoffets Eenhed vexler tidt — Og see et Billede paa det, jeg kræver Af Digtet, der med Tidens Strømme svæver. Som Havet, naar det snart idyllisk hviler, I Ro og Stilhed Billede paa Gud, Snart pidsket af Orkaner spiler Til Mynster-Taarnes Høider ud Sin rynkede, bevægelige Hud , Og skummer dybt, naar Stormen iler At slaae det med forfærdelige Kiler: Saaledes for mit Øie Digtet staaer I Forhold til det indre Liv, der gaaer Igjennem det og til dets Ydre naaer; Thi enten det er roligt eller stormer, Dets flydende, bevægelige Masse Er eet og smeltet sammen med dens Former.

Om nu en Digter har forstaaet at passe Hiin Stoffets nøie Sammensmelten med Dets Form, hiin Farve-Vexel efter Tid og Sted; Har ladet sine Digte speile Ei ene Himlen af, men det, Der ligger nærmere, (skjøndt det er

mindre let) Det er, hvis ei jeg meget skulde feile, Den sande Gjenstand for Critik, Det Punkt, i hvilket Smagen Kan lægge hvad den duer til for Dagen.

Men, kjære Broder, det er netop Sagen: For Form og Farve har Enhver ei Blik, Men for Idee og Stof har næsten Alle.

Saa underligt det og paa Tryk kan falde, Det er dog vist: de Folk, man støder paa, Betragte Formen meest som et Abstractum, Der nok kan springes over saa som saa; Ideen derimod er dem et Factum, Som man kan ordentligt forstaae; Den smager meget meer af det Reelle; Den kan der tages paa; man kan fortælle Om en Idee, om Stoffet vidt og bredt; Men ak! hvem bryder sig om det Formelle!

Sæt for en Fraadser et poetisk, fedt, Med Boller opfyldt Suppefad tilside: Hvad er det, Fyren først og sidst vil vide? Om Suppen og tilgavns er stærk og sund, Og nordisk kraftfuld, ethisk ei oprørende, Om den besidder alt til Supper hørende,Henri]

Som for Exempel, Boller, Grønt og Rødder Og Fødder.

(Naturligviis jeg mener dem af Grise, Af Gjæs og Høns og andre fleer. Paa Versets Fødder — pedes — seer I Reglen aldrig Fraadserne, der spise.)

Men, naar som jeg man er en kræsen Hund, Ens Appetit i noget mere sættes: »Med Suppen, hedder det, vil jeg ei mættes; Paa det Piquante spidser jeg min Mund.« Jeg ønsker desforuden, at der rettes Lidt smagfuldt an, og ønsker det med Grund. »Ifald Du havde bed't mig til Dit Gilde (Jeg siger til min Vært) en Søgnedag, Og havde bed't mig ene for at stille Tilfreds min Sult. det var en anden Sag! Men Du har bed't mig paa en Høitidsdag Paa Høitidsmad hos Musen, Din Pernille: Saa er det vel tilgiveligt at ville Beværtes med en lille Smule Smag. Hør derfor.min (og gid med denne Fleres!) Erklæring, Ven! Skal jeg af Dig tracteres Og Suppen i en Skaal af Leer serveres, Saa bliv ei vred, om jeg gjør sure Miner: Jeg er forvænt af Porcellains Terriner.«

Det er en gammel Regel: Viin, Der drikkes af en Theekop, smager Omtrent som bitter Medicin; Og Kaffe, heldt i Ølglas, ei behager, . Saa stor er den Betydenhed, der var Til alle Tider ved det blotte Kar.

Vel hører jeg af visse Mose-Krybere, Parnassets Sjouerfolk, at Sligt Er Overtro og Fordom mod et Digt; Nei, mine Herrer, Tingen stikker dybere!

Som Følehornet paa et Insect skyde Fra alle vore Sandser fine Traade, Der prøve det, vi er tilsinds at nyde; Og skjøndt det ofte synes os en Gaade, At Eet behager os, et Andet ikke, At jeg kan lee ad det, min Søster Fikke Igjennem Taarestrømme stirrer paa, Saameget, troer jeg, kan et Barn forstaae, At der imellem Godtfolks Organismer Er en Forskjellighed, en grov, en fiin, En raa, en dannet Sands, der gjør, at hiin Paa Smagens G u 1 d v æ g t veier det, Fa'er min, Som Pøblen veier ofte paa en Bismer.

Een tager mig til Siden: »Min Poet Er, tro mig, fuld af Genialitet. Bedøm ham anderledes! For Genier Bør skrives singulaire Theorier.«

— »Hvad vil Du af min Digter?« siger Een; »Han er saa skikkelig; hans Sjæl er reen; Hans Poesi moralsk; i hans Romaner

Er meget underholdende Kumpaner.«

— »Væk!« raaber Een med knyttet Næve,

»væk,

Hr. Criticus! med Dine dumme Skranker! Hos min Poet man svømmer fast i Tanker; Hans Characterer er' solide Planker Af Menneske-Naturen Træk for Træk!«

Og hvad betyder saa det flaue Quæk! Hvad vil' I af mig? Hvis nu jeg forlanger Ei blot Productet af en keitet Flid, Men Studium af een og anden Sanger? Hvad skader dem lidt Gratie, lidt Vid? Har jeg ei Ret til at forlange Noget, Der viser Tact og Følelse for Sproget?

Betragt en Linedandser hist, og siig, Hvi ei til Bifald danske Næver røres, Der ellers altfor let til Klap forføres. Er Manden ikke flink? hans Klædning rig? Og gj°r han ikke grumme svære Stykker? Snart de forunderligste Pas, Snart høie Spring med Entrechat — Har danske Folket pludseligt faaet Nykker?

— Jo paa det Lav!

»Ak nei! men Akrobaten, ellers brav, Manquerer noget vist — mig Folket svarer — Som vi har vænt os til hos Longuemarer: Paa Lethed og paa Gratie han sparer.«

— Thi Folket føier dunkelt, at Enhver Kan vinde Færdighed ved lidt Besvær, Kan springe høit, men derfor ikke falde Med Anstand ned; og p 1 u m p e kan vi Alle.

I Korthed, hvad Horatius , Saavidt jeg veed, i Brevet til Trebatius For længe siden alt har sagt, Det staaer endnu den Dag i Dag ved Magt. I Alt hvad der er blot og bart nødvendigt, Der er det ofte tilladt, er anstændigt, At gribe Sagen an lidt ubehændigt. Man være kan en duelig Jurist, Og bomre stærkt i Sproget, det er vist; Kan mangle Gratie som Cancellist, Kan have Horn i Siden Mod dannet Smag og Holden Skridt med Tiden, Og gaae tilstoels som hæderlig Copist. *) Men, naar en Digter gjør deslige Knuder, Foragtes han af Mennesker og Guder. **)

*) Her sigtes naturligviis til Copistens Comptoir-Stoel.

**) Hor. ars poet. v. 368—379. — Knud feiler ved at citere „Brevet til Trebatius."

Af „Sparekassen eller Iaar Enden er god. er Alting godt."

Første Act.

En simpelt meubleret Dagligstue. En Dør tilhøire (for Skuespillerne). En Hoved-Indgang i Baggrunden. Paa et Bord Skrivematerialier.

Første Scene.

Naar Tæppet gaaer op, sees de Tilstedeværende at sidde i en Halvkreds og i følgende Orden: Antoni e. August. Skaarup. Madam Skaarup. Jansine. Man er i levende Dispiit.

Skaarup. Ja, Børn, en Beslutning maae vi tage. Det kan ikke nytte at sidde her og snakke i Munden paa hverandre.

Madam Skaarup. Jeg har sagt min Mening, og derved bliver jeg.

Jan sine.

Men Mo'er dog! hvor kan du være saa paastaaelig?

Madam Skaarup. Barn, jeg seer paa det Nyttige. I see paa lutter Narrestreger.

August (piqueret). Jeg beder om Forladelse, kjære Tante! Min Proposition er sandeligen ingen Narrestreg.

Madam Skaarup. Ja, jeg meente Børnene.

Antonie

(der har reist sig og seet ud af Vinduet).

Fa'er! der kommer Adolf herop. Han er saa fornuftig. Han kan bestemt give os et godt Raad.

Madam Skaarup. Du skal see, han er af min Mening. Jan sine.

Nei, Adolf gjør Alt, hvad jeg beder ham om, det veed jeg.

Skaarup. Ja ja da! Lad os høre hans Mening. Han er Skam en indsigtsfuld Månd. I skal see, han siger som jeg.

August.

Jeg tør næsten parere, han holder med mig.

Antonie (afsides og leende til Jansine).

Hvis han ikke holder med os, skal han ikke have et roligt Øieblik for mig.

Anden Scene.

De Forrige. Adolf, omhyggelig klædt, hvide Handsker o. s. v. kommer fra Hoved-Indgangen.

Adolf.

God Morgen, Hr. Skaarup! God Morgen, Madam Skaarup. — Min bedste Jansine! (kysser hende paa Haanden). Er jeg ikke accurat?

J a n S i n e (kysser ham paa Kinden).

Du er altid den samme.

Madam Skaarup (afsides til hende).

Jansine, husk paa hvad jeg har sagt. J a n S i n e (fortredelig).

Hvad er der nu iveien?

Madam Skaarup.

Ja, Barn, saa længe Alting er uafgjort, passe sig ikke saadanne Familiariteter.

Jansine.

Hvad kan det skade, naar vi ere mellem os? — Men der er heller Ingen, der under mig et fornøiet Øieblik. Fordi vore Forhold ere saa ulykkelige, derfor skal jeg altid lide. (Gaaer hen til Vinduet og græder).

Skaarup (afsides).

Naa, nu skal der igjen mundhugges og flæbes.

Adolf

(der imidlertid har hilst paa August og Antonie).

Jeg seer, hele Familien er samlet. Er der passeret noget Nyt?

Madam Skaarup. *

De har gjettet det; og vi vilde netop høre, hvad De raader til i denne Sag. Min Månd kan fortælle Dem det.

Skaarup.

Med Fornøielse. Sætter Jer nu Alle ned igjen, saa skal jeg fremsætte Sagen, og saa kan Enhver sige sin Mening paany. Hr. Adolf kan da allerbedst dømme. — En Stoel til Hr. Adolf!

Antonie.

Værsgod! (afsides til ham). Jeg kan hilse Dig fra Jansine og mig , at du skal smukt være af vor Mening.

Adolf.

Meget vel. (Sætter sig ved Siden af Jansine).

Skaarup (rømmende sig).

Seer De, det er Dem formodenlig bekjendt, at der i mange Aar har boet hos os en aldrende Pensionist , ved Navn Sørensen. Han var Pebersvend, lidt sær og paastaaelig og havde vistnok sine Feil, men han døde som en from, gudhengiven Månd og — naar Enden er god, er Alting godt, som jeg pleier at sige. Jeg vil mangen Aften savne ham ved en Styrvolt — Madam Skaarup.

Alt det veed Hr. Adolf. Fortæl du kort og godt at Sørensen er død paa Hospitalet og at man nu har aabnet hans Testament.

Skaarup.

Jaja da. — Dette Testament indeholder først adskillige Clausuler angaaende hans Begravelse, f. Ex. at han vil begraves meelHenrik

Paryk paa, da han altid har lidt meget af Gigt i Hovedet; at man skal give ham et Stykke Lakrits og en Pose Hyldethee med og to Par blaa, uldne Vanter; at man skal ....

Madam Skaarup.

Lad mig fortælle, Månd! Du bliver aldrig færdig. — Dette Testament indeholder den Clausul, at han har efterladt os 300 Rbd., med det Tilføjende, at han havde den faste Tro, at disse Penge vilde skaffe hele vor Familie Lykke og Velsignelse, naar de bleve rigtigt anvendte.

Skaarup.

Rigtigt og sparsommeligt anvendte, staaer der. Det Ord maa man Skam lægge Mærke til.

Madam Skaarup.

Nu gaaer vor Dispüt ud paa, hvorledes vi skal anvende disse Penge, for at Sørensens Spaadom kan gaae i Opfyldelse. Han var en klog Månd, og har ikke sat disse Ord hen for Ingenting. Min Månd mener — ja, Månd, siig du nu først din Mening.

Skaarup.

Jeg for min Part lægger Eftertryk paa Testators Ord: sparsommeligt. Sørensen har i mine Velmagts-Dage ofte raadet mig til Oeconomie og til at sætte nogle Penge fast for paakommende Tilfælde. Men dengang vilde jeg ikke høre ham. Siden, da det gik tilbage for mig, var det for sildigt. Nu derfor, da han har testamenteret os denne Sum, mener jeg, at vi skal sætte den fast, og foreslaaer jeg Sparekassen. Der staaer den sikkert og forrenter sig. Naar endeel Aar er gaaet hen, er det en ganske kjøn lille Summa, hvormed jeg kan afbetale Gjæld, der trykker mig, og den nye Klattegjæld, der kommer til og som til den Tid er gammel. Herved faaer jeg Hænderne fri, har

fuld Raadighed over mine Indtægter og kan tænke paa mange Ting, som jeg nu maa lade fare, og som dog kunde være vor Familie baade til Gavn og til Nytte. Jeg har saaledes tænkt paa nye Reoler i min Skriverstue og paa at lønne en lille Fuldmægtig, der kunde gaae By-Ærinder for mig og min Familie. — Min Kone derimod mener —

Madam Skaarup.

Jeg siger, at Den, der gjemmer til Natten, han gjemmer til Katten. At sætte Pengene i Sparekassen er det samme som at kaste dem bort —

Skaarup og Adolf.

Ih, Gud bevares!

Madam Skaarup.

Ja, hvem veed, hvor vi er' henne, naar den Tid kommer, at vi skal have Nytte af Pengene i Sparekassen. Derimod er der ingen større Velsignelse i et Huus, og Ingenting, der gjør mere Gavn baade strax og for lang Tid! end et godt Linned-Skab og gode, daglige Gangklæder; og hertil mener jeg, vi skal anvende endeel af Pengene.

Jansine.

Mo'er tænker aldrig paa Andet end paa sit Linned-Skab. Vi har jo Alle hvad vi behøve.

Madam Skaarup.

Har I hvad I behøve? Ja, det vil vise sig, naar jeg engang skal tænke paa Jert Udstyr.

Jansine.

Mit Udstyr! Den Sorg kan du spare. Jeg bliver saa aldrig gift; og desuden har mit Udstyr ligget færdig siden Paasken.

Madam Skaarup.

Skal vi da ikke begynde at tænke paa Antonie?

A n t o n i e (hurtig).

Med mig har det ingen Hast.

Skaarup.

Ja, med den Passiar komme vi ingen Vei. — Lad nu August sige sin Mening.

August (gjørende sig kostbar),

Ja, jeg for min Deel maa oprigtig til -staae, at jeg har en egen Anskuelse af denne Qvæstion. Det ligger i Sagens Natur, at 300 Rbd. ikke kunne betragtes som nogen stor Capital. Renterne deraf ville selv i en Snees Aar ikke udgjøre noget Betydeligt. Naar derimod disse Penge anlægges rigtigt eller gjøres hensigtsmæssigt frugtbringende, saa kunne de blive en Kilde til Velstand. Jeg har derfor, som Noget der ganske tilfældig faldt mig ind, fore-slaaet at anvende ommeldte Penge til dermed at kjøbe en Drengeskole. En af mine Venner har en superb Skole paa 12 Drenge, der næsten Alle betale ordentligt, og temmelig sikkert Haab om at To komme til. Dette Institut vil han sælge omtrent for den omtalte Sum, en ubetydelig Betaling, naar man betænker, at en saadan Skole kan ved en klog Bestyrelse udvides utroligt, ja, at man har Exempler paa, at Drengenes Antal er steget til Hundrede; og hvor lucrativ en saadan Anstalt kan gjøres, behøver jeg ikke at sætte ud fra hinanden286

Henrik Hertz.

for en saa indsigtsfuld Mǻnd som vor Ven Adolf. — Alt kommer naturligviis an paa en klog Bestyrer; men for at de ikke skulle være i Forlegenhed herfor, tilbyder jeg mig med Fornøielse. I 8 Aar har jeg været Lærer i Byens fleste Instituter, og jeg tør sige, jeg veed baade, hvorledes man skal tage Børnene, og hvorledes man skal tage Forældrene; tør derfor næsten indestaae for et heldigt Resultat. — Dette var med faa Ord mit Forslag, som jeg

aldeles underkaster vor Vens Betænkning. Adolf.

Det er unægtelig et Forslag, der fortjener at overveies.

Madam Skaarup.

Ja . . . men det vil dog give en Hoben Bryd erie.

August.

Vistnok. Men Bryderiet paatager jeg mig, at sige mod et moderat Salair; og Fordelen tilfalder Dem

Madam Skaarup.

Det var jo for saa vidt godt. Men alligevel — — ja, hvad mener du, Månd?

Skaarup.

Jeg mener, at det kan vi jo tænke over. Sparekassen er sandtnok sikkrere; der staae Pengene fast. Men lad nu Jansine først komme med hvad hun har at sige.

Jansine.

Jeg vil slet ikke sige min Mening. Der er saa Ingen, der bryder sig om, hvad jeg siger.

Skaarup.

Hvad er det for Snak, Barn! Skal Hr. Adolf ikke høre os Alle — Adolf.

Min bedste Jansine! det bliver sande-ligen nødvendigt . . .

Jansine.

Ja, søde Adolf, for din Skyld skal jeg sige min Mening; for du er den Eneste, der seer paa, hvad jeg siger. (Torrer øinene). I kan for mig gjøre, hvad I vil. Men da der nu i tre Vintre har været Tale om en Klædes-Kaabe til mig og til Antonie, saa synes jeg, det var ikke for meget, om endeel af Pengene anvendtes dertil. En Klædes-Kaabe kan vi længe have Gavn af; og jeg er vis paa, at Sørensen, om han levede, vilde give mig Ret.

Skaarup (piller sig bag Øret).

Vistnok kan I længe have Gavn uf en Klædes-Kaabe. Men sandt at sige, Barn! veed jeg ikke, hvorledes den skal skaffe hele vor Familie Lykke og Velsignelse, som dog Sørensen har spaaet om disse Penge.

J a n S i n e (grædende),

Ja, jeg tænkte det nok. Jeg kan aldrig sige et Ord, uden at de Alle ere imod mig.

Skaarup (til Adolf).

Naa da! her har De alle de forskjellige Meninger. Gud veed, de ere forskjellige nok. — Hvad synes De nu?

Antonie.

Men, Fatter! skal jeg da ikke ....

Skaarup.

Det er Skamfærd sandt! — Kom da du med dit Besyv.

Antonie.

Pro primo er jeg af samme Mening som min Søster, hvad Kaaberne angaaer; thi det kan aldrig skade. Pro Secunden ....

Skaarup (rettende).

Pro secundo.

Antonie.

Pro secundo mener jeg, at da der ligeledes i tre Vintre har været Tale om en Loge paa Comoedien, saa burde vi nu iaar tage to Pladser til om Torsdagen. Det bliver bestemt morsomt i Vinter. Logerne ere betalte saa høit, saa de, der skrive for Theatret, ret ville gjøre sig Umag iaar.

Adolf.

Min gode Antonie! vi bør ingenlunde antage, at Forfatterne skrive for Fordelens Skyld. De have andre, langt ædlere Motiver.

Antonie.

Det er nok muligt; men derfor kan de gjerne være i Vinden for Penge. Meget har de jo ikke, siger man; jeg for min Deel har altid troet, at naar man i Parterret raaber: »Forfatteren leve!« saa skeer det, fordi man frygter for, han har Ingenting at leve af.

Adolf.

Jeg vil ikke modsige dig, men troer dog, at dette Udraab skeer af en anden Grund.

Antonie.

Ihvorom Alting er, mener jeg, at Jansine og jeg ved vore Forslag følge Fa'ers eget Exempel.

Skaarup.

Mit Exempel? Jeg gaaer jo aldrig paa Comoedie; og med Kaabe paa lader jeg mig da heller ikke see.

Antonie.

Nei, men du siger altid, al man skal forbinde det Nyttige med det Behagelige;

og derfor gaaer du ikke ud ad Porten med os Andre for at tage dig en Motion, men spiller Kegler i Store Kongensgade.

Skaarup.

Det er endelig sandt, og for saavidt har du jo Ret. Men . . . men, jeg seer min Sandten dog ikke, hvad Lykke og Velsignelse vor Familie kan vente sig af to Comoedie-Billetter.

Antoni e.

O Fa'er! det er en stor Lykke at gaae paa Comedie. Jeg er aldrig saa glad, som naar jeg er der. Jeg har undertiden leet og grædt paa eengang; og jeg har læst i en Bog, at videre kan vi stakkels Mennesker ikke drive det.

Skaarup.

Nu ja da! — Er du saa færdig?

Antonie.

Saa har jeg endnu et Par andre Smaa-Forslag, f. Ex., at vi skulde lægge lidt af Pengene tilside som Hjælp til at leie Værelser udenfor Porten næste Sommer; men fremfor Alt, at vi saasnart som muligt maae kjøbe en ny Hat til Mo'er. Mo'er seer ud som et Spectakel med den gamle, blaa Hat. Den er vendt og farvet op tre Gange. Skal den nu vendes 4de Gang, kan vi ligesaa gjerne sætte Foeret ud.

Madam Skaarup.

Lad I mig og min Hat i Ro, Børn.

Antonie.

Ja, Mo'er, men naar vi gaae ud ad Vesterport og du er med, saa vender Skildvagten sig altid og seer paa din Hat.

Skaarup.

En ny Hat til Mutter bliver der nok Raad for; saa derfor har vi ikke nødig at kjevles. — Vilde nu De, Hr. Adolf, som en fornuftig, studeert Månd, give os Deres Mening om dette intricate Spørgsmaal, saa vilde vi være Dem meget forbundne.

Adolf (reisende sig).

Jeg føler tilfulde det Vanskelige i at afgive en Betænkning over saa forskjellige, men hver især af de vægtigste, ypperligste Grunde understøttede Meninger. Jeg skylder at bevidne Dem, Hr. Skaarup, min Agtelse for den Viisdom, hvormed De søger at skaffe Familiens Finantser en fast Fond ved at nedlægge Pengene i Sparekassen.

Skaarup.

Der kan du see, Mutter!

Adolf.

Men jeg kan ikke mindre anerkjende det Fortjenstlige i Deres Forslag, Md. Skaarup! der ved at ønske Pengene anvendte

til Linned og Gangklæder, henvender Opmærksomheden paa Industriens Fremme, ligesom det nyere franske Ministerium.

Madam Skaarup.

Hører du, Månd?

Adolf.

Jeg beundrer og glæder mig ved min Ven August's Proposition , der omfatter en saa vigtig Green som Underviisnings-Væsnet. Ja, selv min gode Jansines og Antonies forskjellige Forslag tør jeg tilstaae en fortjent Anerkjendelse, da disse søge at tilveiebringe en ønskelig Forening mellem det Nyttige og Det, der blot sigter til Livets Forskjønnelse. Ja, jeg indrømmer virkeligt, at Antonie ved at foreslaae to faste Pladser i en Loge har gjort et Skridt til at realisere det saa ofte yttrede Ønske: at bygge en Bro mellem Theatret og Folket, at forbinde Livet og Kunsten. Jeg kan saa meget hellere indrømme dette, som det allerede er anerkjendt af vore ypperste Publicister, at Fædrelandets materielle Interesser meget godt kunne blomstre ved Siden af Interessen for Thalias og Melpomenes Tempel.

Antonie.

Idag taler du som en Engel, Adolf!

Skaarup (opmærksom).

Stille, Barn!

Adolf.

Naar jeg nu desuagtet maa sætte en kraftig Opposition mod enhver af disse Meninger, da skeer det ikkun, fordi jeg troer, vi bør opoffre personlige Interesser for det almindelige Bedste og bidrage Vort til at understøtte offentlige Iustitutioner. Hvad kan være os mere værdigt end at lægge en af Lykken skjænket Capital paa det Offentliges Alter? og tør vi ikke haabe, at en saadan Opoffrelse visselig vil opfylde Testators Spaadom og geraade hele Familien til Lykke og Velsignelse? — Skulde jeg derfor give min Mening om Anvendelsen af den bevidste Sum og gjøre mig værdig til den Tillid, Familien viser mig, da kan jeg efter mine Anskuelser ikke foreslaae noget bedre, end at vi paa en ædel, selvopoffrende Maade sende Pengene til Bombebøssen.

Alle (med et Udraab).

Til Bombebøssen?

Madam Skaarup

(der tilligemed de Øvrige imidlertid har reist sig).

Aa, sikke Noget! Hvor kan et fornuftigt Menneske falde paa Sligt!

Jansine.

Til Bombebøssen? — Men, søde Adolf, det er da vel ikke dit Alvor?288 HenriIi Adolf.

Tilforladeligt er det mit Alvor.

Skaarup.

Til Bombebøssen? Hm! bm! Mener De virkeligt, at vi saadanne skulde skjænke alle de 300 Rdlr. dertil, uden Revenüer, uden Renter, uden at have Noget derfor? Adolf.

Naturligviis. Følelsen af at have gjort en god Gjerning er Capitalens bedste Renter.

Skaarup.

Ja, det er vel sandt; men af de Renter kan man ikke leve i Tider som vore, og naar man har Kone og Børn. Nei, saa troer jeg dog, Renterne fra Sparekassen ere at foretrække.

Antonie (slaaer Hænderne sammen).

Til Bombebøssen! — Jeg troer, naar der faldt en Bombe ned i Huset, kunde jeg ikke blive mere forskrækket end over dette Forslag.

August (spydig).

Ja, man kan sandeligen ikke andet end blive frapperet over den mageløse Uegennyttighed , hvormed vor Ven Adolf disponerer over Familiens Capitaler. Deres Foresatte i Admiralitetet ville sikkert vide at skjønne paa Deres Interesse for denne Sag.

Adolf.

De maa ingenlunde troe, at Egennytte —

Skaarup.

Nei, bevares! derom er slet ikke Talen. Deres retskafne Characteer kjende vi Alle.

Jan s ine.

Søde Adolf, troer du virkelig, vi skulde ....

Adolf (lidt varm).

Min bedste Jansine! du veed, jeg taler og handler kun efter Pligt og Samvittighed.

Jansine.

Ja, det veed jeg, søde Adolf. Og naar du siger det, er det vist rigtigt.

Madam Skaarup (tager sin Månd afsides).

Jeg mærker nok, det er bedst, vi følge vort eget Hoved. Mange Raadgivere duer ikke.

Skaarup.

Ja, som du synes.

Af „Svend Dyrings Huus".

Anden Aet. Fjerde Scene.

Re gis s e alene. (Tager Skaalen og Lyset, og gaaer hen til Alfs og Oves Leie).

Jeg bringer Eder Brød, jeg bringer Eder Viin. Kommer hid, kommer hid, kjære Brødre mine !

— Ak, der ligge de kummerligt skjult', Som en Kornblomst dækkes af Straaet guult; Som Spurvene smaa i de fattige Reder — Ynkeligt handler Guldborg med Eder!

(Trækker Skjærmen for Løibænken, efterat have sat Skaalen tilside, og kommer igjen frem.)

De sove. Saa trygge sove de begge Som i Silkesenge. Jeg vil ikke dem vække. Uagtet Mangel, uagtet Nød Blomstre de baade som Rosen rød. Det er saa lidet paa dem at kjende, At de fødes op i al den Elende.

(Fordybet i Tanker.)

Var det muligt, kjær Moder min, at du Sørged' for dine Sønner endnu? Formaaer du endnu at tænke paa dem, Der var din dyreste Skat i dit Hjem? Og er det sandt, og kommer du silde Og kjæler for dem med Ord saa milde?

(Knæler.)

O Moder kjære! kan du see herned, Da send din Datter din himmelske Fred! Jeg har en hemmelig Sorg at bære; Mit Hjerte trykker en hemmelig Nød. Slet Ingen her vil min Trøster være, Slet Ingen, siden du, min Moder, er død. Jeg tvivler, jeg ængstes — staae ved min Side! Lær mig at haabe, lær mig at lide!

(Reiser sig. Kort efter banker det paa Døren tilvenstre.)

Jesus Maria! Hvo banker saa silde! Stig (udenfor, bedende). Luk op! o luk op!

R e g i S S e (forskrækket).

Stig Hvides Røst? Ved min Dør om Natten? Hvad kan han ville?

Stig (udenfor).

Luk op!

Regis se (vrider sine Hænder). Hvo giver mig Raad og Trøst!

(Samler sine Kræfter og gaaer hen til Døren.)

Hr. Ridder! min Dør er lukket hver Nat. Slet Ingen saa har jeg Stevne sat.

(Lytter.)

— — Hvad siger han? Staaer hans Liv

paa Spil,

Hans Fred og hans Ro — ? ... Hr. Ridder!

jeg kan ikke . . . Han beder saa bønligt . . . Hvad skal jeg . . .

o, jeg vil!

(Skyder Slaaen fra, men gaaer strax hen til den anden Side af Værelset og læner sig til Bordet.)Henrik

Femte Scene. Regisse. Stig.

Stig

(iler i Bevægelse hen til Regisse og falder paa Knæ).

Min favre Jomfru! her lad mig ligge, Og søge Frelse ved Eders Fod! Lad Eders uskyldige, fromme Blikke Svale mildt mit urolige Blod!

Regisse (ængstlig).

Ståt op, Hr. Ridder! forlad mig igjen! Hvis Eders Liv er truet af Nogen, Skal jeg vække min Fader; han samler sine Mænd . . .

Stig.

Nei, lad ham sove —

Regisse (vil gaae).

Maaskee han er vaagen — Lad mig gaae at bringe ham hid — Stig.

O bliv!

Ei Dannerkongens Hær kan frelse mit Liv. Mig Ingen kan hjælpe, slet Ingen uden I! Her aander jeg let, her føler jeg mig fri — Regisse.

Hold op, Hr. Stig! Hvad troer I at vinde Ved at øve Jer Spot paa en evneløs Qvinde? Stig.

I troer, jeg spotter — ?

Regisse.

Forlad mig! jeg beder! Stig.

Regisse! saa hjælpe mig Gud i min Død, Som jeg kom til Eder i den bittreste Nød! I veed, at I ligger stærkt i min Hu; Fast en Maaned, hver Aften silde, Har jeg søgt Eders strenge Sind at formilde, Men aldrig lod I mig ind endnu. Hvi skulde jeg da nu ved Midnat vove At vække Jer, mens Alle paa Gaarden sove?

Regisse (urolig og undvigende).

Men min Gud, hvi er I da kommen? Stig.

O hør!

Mig driver en hemmelig Gru til Eders Dør.

Regisse. Hvad er det I mener?

Stig.

I kan ei forstaae, Om jeg ogsaa forklarer ... I vil ikke formaae . . .

Og dog — jeg vil skrifte min Synd! Gud give, Naar I har hørt mig ud, at I vil tilgive! — — Jeg sad iaften ved Gildet skraaes for Eder

Og Ragnhild ved Bordet. Da faldt det mig ind

Hvad Ivar havde sjunget nys om Hr. Peder, Der bøiede med Runer Hellelilles Sind.

(Med et mørkt TJdtryk).

Kjender I de skrevne Runers Magt?

Regisse. Ak nei! hvor skulde jeg — Stig.

Saa tag Jer iagt! Viid, at en Svend med Runer kan lokke Til Elskov og den strengeste Villie rokke. Viid, har han daaret med Runer en Qvinde, Da har hun ham evigt og altid i Sinde. Det han vilde ride til Verdens Ende, Hun fulgte med, han slåp ikke hende. Det han vilde sætte for Døren en Slaa, Hun kom dog om Natten, hun bankede paa. Lod han hende staae ved Døren endda, Hun tøver saa lidet, piller Naglerne fra. Endog hun er tugtig, blufærdig og reen, Alle hendes Tanker maae vige for een — Regisse.

0 , hellige Jomfru!

Stig. Ja, vel maa I grue! Regisse.

Fatter Eder, Hr. Stig! — Hvad sørger I fordi? Stig.

Saa hør! Min Fortælling er ikke forbi.

— Disse Runer har jeg lært af en oplandskFrue For syv Aar siden, men aldrig dem forsøgt, Halvveis af Vantro,

halvveis af Frygt. Iaften var jeg varm af Viin og af Mjød — Regisse! I var saa faur og saa sød!

Saae jeg paa Eder, rødmed' I som et Blod — Da tænkte jeg: hun er mig visselig god! Hun er kun saa bly, hun er kun saa stille. Turde hun tale, saa gjerne hun vilde; Den hemmelige Skrift skal give hende Mod!

— Da greb jeg et Æble, skjar deri med

min Kniv Runer, der vækked' Elskov til Liv, Runer, der kunde tvinge det unge Hjerte, og løse mildt Eders Tunge, Give mig al min Kjærlighed igjen. Jeg kastede det hemmeligt til Eder hen En Stund før vi op fra Bordet brød; Men —

(Efter et Ophold.)

Æblet trilled' i Ragnhilds Skjød! Regisse (med et Udraab).

1 Ragnhilds?

Stig.

I Ragnhilds. Hun blev bleg og rød, Da hun læste Skriften, grundede længe, Stirrede paa mig stivt og fast, Trak Veiret som vilde hun Brystet sprænge.

— Da gik vi fra Bordet. Jeg tog bort i Hast,290 Henrik

Beklemt og forvirret. Hun saae, da jeg gik, Paa mig med et langt, ubeskriveligt Blik.

Regisse. Den arme Ragnhild!

Stig.

Da jeg kom ind I mit Sovekammer, da brændte min Kind. Mig flyede Søvnen, mig flyede Ro; Hvad maatte jeg frygte? Hvad skulde jegtroe? Omsider — (standser)

Regisse. O, tael!

Stig. _

Omsider det klang Sagte ved min Dør som en klagende Sang. Op og ned jeg hørte det gaae. Tilsidst saa banked' det lempeligt paa. »Ståt op! — det hviskede — lader mig ind! Herude gaaer kold den natlige Vind.« — Ak, det var Ragnhild jeg hørte kalde!

Regisse. Forbarmende Gud!

Stig.

Stille jeg laae; Da hørte jeg Lyd af Nøglerne smaa . . . Hun tog dem frem, hun prøved' dem alle — Regisse.

O, min Frelser!

Stig.

Min Dør var stængt af en Slaa, Men Rædsel greb mig — jeg befoel mig Gud, Foer hen til Lugen og styrted' mig ud. Jeg vilde til Stalden for at vække min Svend, Og i al Stilhed drage herfra igjen. Men fremmed paa Stedet foer jeg vild, og kom Paany til Huset. Da jeg vendte mig om, Skimted' jeg Noget, der syntes at tage Veien imod mig, og jeg trak mig tilbage. Jeg kom her forbi; jeg saae Lys hos Eder. Her, tænkte jeg, Ragnhild ei om mig leder; Jeg vil bede Farvel, jeg vil tilstaae min Brøde ; Ifald hun vredes, vil jeg flye og bøde For min Synd— ogjeg bankede paaEdersPort.

Regisse. ^

Hr. Stig! Gud bedre det! Hvad har I gjort? Hvortil kan den arme Ragnhild føres? Stig.

O, spørg mig ikke —

Regisse.

Staaer Sligt til at troe ? Er det isandhed saa farligt? Kan Intet gjøres, For atter at bringe hendes Tanker til Ro? Stig.

O, I veed ikke hvad hemmelig Magt I denne Leg med Runer blev lagt! Den dunkle, den uforklarlige Skrift, Naar blot derpaa falder Eders Øie,

Hertz.

Formaaer Eders Villie som Vox at bøie, Vækker Begjær og slumrende Drift. Ind i Eders Tanker, Eders Blod sig lister Hvert Bogstav-Tegn som en hemmelig Frister — Regisse.

O, det er en syndig, en ugudelig Færd! Og mig har I holdt saa lidet værd . . . Mig I vilde saa grusomt besnære?

Stig.

Regisse! mit søde, mit favreste Liv! Eder jeg bedes i Tugt og Ære. Ved Gud og Mænd! I skal vorde min Viv! Betænk, var det Synd jeg Runerne skrev, Til denne Synd mig Kjærlighed drev.

— Eder forer jeg til min Gaard

Som min Adelhustru. Alle mine Dage Skal jeg søge blot Eder at behage. Alt hvad Eders Hu kan falde paa, Det skal fuldtgjøres Eder til Villie. Eders Klædning skal være af Fløiel blaa; Deri skal drives Roser og Lilie. Er Aftenen kold, er Dagen varm, Eder skal vente den hængende Karm. Hver Søndag skal I til Kirken ride Paa Sadel af Sølv, med forgyldene Mile. Alt hvad jeg formaaer, mens jeg er i Live, Skal jeg gjøre for Eder, naar I blot vil tilgive.

(Tager en Ring af sin Finger.)

Mit unge, skjønne Liv! ræk mig hen Eders

Haand.

(Griber hendes Haand.) Regisse (med svag Modstand). O, Stig! hvad gjør I —

Stig (sætter Ringen paa hendes Finger).

Denne Ring, jeg vinder Om Fingeren, være mellem os sora et Baand, Der mig uopløseligt til Eder binder.

— Regisse! I tilgiver —?

Regisse.

I veed, at jeg maa. Men, Stig! I burde mig bedre forstaae! I har ikke trængt til den lokkende Rune: I har lokket mig mangen hemmelig Stund. Der er Runer skrevet om Eders Mund, Paa Panden og i Eders Øine brune. Det falder mig saa let, ved Eders Side At friste Livet i Fryd og i Qvide!

Stig.

O, min Regisse! naar I vidste hvor mildt Mit Hjerte ved Eders Ord bevæges!

— En Ungersvends Liv er ofte vildt; Men hans Hu kan styrkes, hans Tanker qvæges, Han selv kan vinde fornyet Liv,

Giver Gud ham en from, en elskende Viv.

— Min søde Fæstemø, nu I tillader,

Ei sandt? at jeg taler med Eders Fader.

Saa fører jeg Eder hjem til Mit!

Hvis I her har sørget, hvis I her har liidt,Henrik Hertz.

Min Ømhed skal al Eders Kummer lindre; Og Intet skal vor Lyksalighed hindre!

(Der bankes paa Døren tilvenstre. Stig farer sammen.)

Har I hørt?

Regis se

(der har lyttet ved Døren, kommer forskrækket hea til ham).

Det er Ragnhild! Stig.

O, jeg bøder for haardt! Fra min unge Kjærlighed jages jeg bort Af min egen Letsind. — Lad mig gaae!

Lad mig flye! Jeg vil ikke see Ragnhild. Jeg er angst og sky For at træffes af hendes spørgende Blikke. Er her en Udgang? (Peger paa Portalen.) Regis s e.

Den Dør er slaaet i — Men her — (viser tiihøire) — gjennem Gangen — er I strax i det Frie.

Stig (omfavner Regisse).

Vær Du min Skytsaand! Forlad mig ikke! Der raader en ond Magt i Menneskets Hu — Mig frelser Ingen mod den uden du.

(Gaaer, fulgt af Regisse, der strax efter lukker op for Ragnhild.)

Sjette Scene. Regisse. Ragnhild.

Ragnhild

(indhyllet i en siid blaa Kappe og med Fjederhat paa træder ind, seer sig om og synes at søge Noget. Endelig siger hun forundret).

Er der Ingen her?

Regisse.

Hvem søger du herinde? Ragnhild. Hvem jeg søger? Hm!

(Gaaer om i Værelset.)

Jeg kan slet ikke finde . . . Regisse.

O Ragnhild! hvad vil du om Natten saa silde?

Ragnhild. Hvad jeg vil ... ? — Lad mig gaae! —

(Bestandig søgende.)

Hm! Hm! det var ilde ! Regisse.

Betænk, det er langt over Midnatsstund!

Ragnhild. Hvad jeg søger? — Jeg gik i den skyggefulde Lund Og søgte mig Urter, hvide og røde, Der om Natten voxer i feireste Grøde.

Regisse. Det er ikke godt at gaae saa alene Om Natten under Lundens skyggende Grene.

Ragnhild. Jeg kunde ikke sove. Tiden faldt mig lang. Jeg gik ud at lytte paa Nattergalens Sang. Du skulde høre den klage!

Regisse.

Det er ikke godt At gaae naar Græsset er af Duggen saa vaadt.

Ragnhild. Jeg saae mig til Stjernerne, saae hvor stille, Men dog hvor heftigt, hvor brændende de spille Og bade sig i den dybe, den fugtige Nat. Du skulde see det!

Regisse. O Ragnhild! hvi har du forladt Dit Kammer alene? — Kom med? Lad os gaae! Jeg vækker Byrge ....

Ragnhild (uden at agte hendes Ord).

Hvor det banker i min Hjerne! Som vilde den sprænges i Stykker smaa.

Regisse (bønlig).

Gaae i Seng! Jeg beder dig jo saa gjerne!

Ragnhild (efter nogen Grublen). Siig mig .... hvad synes dig om ....

Ridder Stig?

Regisse (forskrækket).

Ridder Stig?

Ragnhild. Du skal ikke troe ham, Regisse! Hans Hjerte løber over af Falskhed og Svig.

Regisse. Men hvor kan du sige —

Ragnhild.

Jeg veed det. Der er Visse, Jeg hader og afskyer værre som Pest. Stig hører til dem. Han lyver, han bedrager Den Stund man mener ham det allerbedst. Regisse.

O nei, du feiler —

Ragnhild (heftig).

Du skal give mig Ret! Hvor kan du vide .... Siig strax: han er ond, han er slet! Regisse (ångst). Ja, vær blot rolig ....

Ragnhild.

Det er sandt, han er fager Alting blomstrer, naar han seer derpaa. Hans Væxt er mandig, hans Miner saa blide. — Saae du, da han trak af sine Handsker smaa. Hvor hans Hænder vare kridenehvide?

Regisse (for sig selv).

O Gud! see naadig til mig Arme ned!

Ragnhild. Men han er stolt. Det mærkes af Alt

hvad han siger. Hvert Ord af hans Mund skal man glædes ved. Han tænker, at alle de danske Piger Skal falde ham tilfode, skal lade sig bedaare —

• Regisse. O, Ragnhild! Ragnhild!292 Henril

Ragnhild.

Men der feiler han saare! Jeg reed Den, der spotter med hans Tale; Hende skal han lyde; hun skal befale —

(Med et Tankespring.)

Mens jeg husker det, har du seet hvad jeg har? Et Æble hvori han Bogstaver skjar —

R e g i S S e (med Rædsel). Jeg vil ikke see det! Du friste ikke mig!

Ragnhild. Vær du kun rolig! Det er ikke for dig,

(Tager Æblet frem og betragter det.)

Denne Skrift er ikke som de krumme Streger, Abbedens Skriver har dig lært. At tyde disse Tegn er uendelig svært! Det er som en dunkel Trolddom der leger I Skriften og forvirrer Betragterens Sind. Hvert Bogstav er saa dybt, saa dybt skjaaret ind I Æblets brændende Kind; Har blandet sig med dets Saft, Har suget dets bedste,

nærende Kraft. — Man mærker det vel: denne Skrift vil staae, Indtil Æblet selv maa forgaae.

(Gjemmer det igjen.)

Som et Æble jeg hang mellem Bladenes Hegn, I min Moders Gaard, med Kinderne röde. Da skjar man i mit Hjerte forvildende Tegn; Og nu maa jeg sørge mig tildøde!

(Brister i Graad.)

O, saa er det dog sandt hvad man har sagt: Der er en ond, en forfærdelig Magt I et Menneskes Aasyn og Miner.

Regisse (med ømhed). Ragnhild! min Søster!

Ragnhild.

Der ligger noget Haardt Under mit Bryst, der mig trykker og piner. Regisse.

Hvor?

Ragnhild.

Ret her.

Regisse. Er det ikke dit Spænde? Ragnhild. Vist ikke! — Nei fy! ... Du er keitet!

Gaae bort!

Rør mig ikke!

Regisse (afsides). Naar skal den Jammer ende! Ragnhild. Giv mig en Stoel; og kom saa hid og hør!

(Sætter sig.)

Jeg har drømt inat, han kom ind ad min Dør. Guld og Perler skinned' paa hans Bryst; Han talte til mig med den blideste Røst. Han sagde: Jeg har hørt, I har sukket og grædt. Jeg tager Eders Sorg, jeg bærer den let. Han gjorde mig siden end værre Harm; Han løftede mig op, han tog mig i sin Arm,

Han klappede min Kind, han kaldte mig

sin Kjære; Han sagde: Du skal min Slegfred være. I Fløiel skal du gaae og i Skarlagen-Skrud; Syv Terner skal dig følge saa tidt du gaaer ud —

Regisse. 0, forjag disse Tanker!

Ragnhild.

Jeg har altid havt Frygt, Lige fra min Barndom, for at drømme saa stygt.

(Læner sit Hoved mat op til Regisse). Regis se.

Læn dig kun op til mig! saa dulmer Sorgen. — Eller læg dig paa min Seng . . . bliv her til i Morgen.

Gjør det, Ragnhild!

Ragnhild.

(synger sagte og som for sig selv).

Favre Ord har mig haardt bedaaret, Favre Ord har mit Hjerte saaret — Favre Ord!

(Farer pludselig op og lytter)

Hor kun! — Den underfundige Gjæst! Han kalder paa sin Svend, han stiger tilhest. Han sætter Sporen i Gangerens Side . . . Den løfter, den strækker sine fire Guldsko. Han sætter med et Spring over Hegn, over Bro —

Stands ham! Stands ham! lad ham ikke ride.

(Hun iler ud tilhøire. Regisse følger med et Udraab efter hende.)

En Digter og lians Elskede.

(Morgen-Situation.)

Min Elskede sidder med tankefuldt Blik Og yndige Lader,

Og nipper af Theens forfriskende Drik,

Og kaster i Bogen stjaalent et Blik,

Og sidder og blader.

Og alt imellem hun vugger et Noer,

Og synger: Du Søde! vox og bliv stor,

Og smuk som din Fader!

— Min Elskede ligner din blændende Dag, Brasiliens Sommer!

Den svømmer paa Engen med stille Behag, Og dufter og døer i et Aandedrag, Naar Aftenen kommer. Men Solen vækker ved Morgenens Dug Din rødmende Dag med et brændende Suk, Brasiliens Sommer.

Jeg kom fra Reisen med soelbrændt Hud Og Længselens Klage; Da mødte jeg dig, min livsalige Brud! Blufærdig du gik med Familien ud,Henrik Hertz.

Og skotted' tilbage. Lig Solens Straale min Tankes Glød For dig, min rødmende Dag! udgjød Sin Længsel og Klage.

— Min Elskede ligner din pragtfulde Nat, Arabiens Hede!

Naar Ørkenen strækker sig beed og mat, Da kommer den dybe, stjernede Nat Med Skygger saa brede. Og Natten kjøler den hede Begjær; Dugtaarer dine Cisterner er', Arabiens Hede!

Fortæret, Elskte! af Længselens Brand

Jeg kom fra det Fjerne.

Da traadte du hen til den eensomme Månd

Som Natten, der trøster Ørkenens Sand

Med Kjærligheds Stjerne.

Din Aande Kjolighed til mig bar;

Dit Øie, der smægted' i Taarer, var

Min skjulte Cisterne.

— Hjertelskte Hustru! min tugtige Viv! Min Adelaide!

Hvi synker dit Hoved, et blomstrende Siv?

Hvi sidder du taus, min drømmende Viv?

Og skotter tilside?

Hvi springer Undseelsens Roser ud

Og dækker som Sløret din Kind, min Brud!

Og Nakken den hvide?

Gads hellige Moder! saa taus? O tael! Hvad feiler dig, Kjære! Min halve Himmel fra dig jeg stjal: Thi har jeg Ret til din halve Qval, Og den vil jeg bære.

Hvi peger du taus paa den sovende Glut? Hvad? troer du mitKjød og mit Blod forskudt? O , frygt ei, Du Kjære!

Har du da glemt, at Frelseren fik En Krybbe til Leie? At Ismael fandt den lædskende Drik, Mens Hagar fulgte med haabløst Blik Sit dyreste Eie?

O, sørg ei], at vor Fremtid er mørk! Til Kjaba fører os Eensomheds Ørk Og brændende Veie.

Jeg vil ei sørge, jeg heller ei kan;

Thi min er en Krone!

Dit Favntag er mit blomstrende Land;

Dit Skjød som Rigets ypperste Månd

Jeg valgte til Throne!

Naturen lyser i Kuld og Kjøn

Det Barn, der dier dit Bryst i Løn,

Min yndige Kone.

— Imens jeg talte, begyndte smaat Min Elskte at smile.

» Tys! — sagde hun — tael lidt sagtere blot! »Du vækker mig Drengen; han sover saa godt, »Og trænger til Hvile. »Men vil du vide, hvorfor jeg er vred, »Læs Digtet her, jeg standsede ved »Om »Cypripors Pile«.

»Vel skal det hjælpe mig stort, at vi »Vor Kjærlighed skjule. »Det Digt er af dig; du skildrer deri »Hvad du har kaldet: En Nats Poesie, »Og lyver en Smule.

»Ak, hvad man bekjender en Digter bly, »Det veed imorgen den halve By — »I flygtige Fugle!«

0 stands — jeg sagde — døm med Fornuft Hvad Folk kalder Pletter.

Som Digter giver jeg Følelsen Luft

1 Riim og Toner, i Rythmernes Duft Af ømme Sonnetter.

Er det ei Gratiernes Slør, hvori Jeg hylled dit tugtige Livs Poesie Og Kjærligheds Nætter?

Ak, vredes ei, at jeg skildrer Sligt

Og lader det trykke!

Jeg synes dog, det er Digterens Pligt

At skrive for Folket et trøstende Digt

Om Menneskets Lykke.

Den ømmeste Taare, den reneste Lyst,

Den giver jeg Ord og smeltende Røst

Og digterisk Smykke.

— »O, de Poeter! ja dem vil vi troe!« Saa udbrød hun atter,

Og lulled' min vaagnende Glut i Ro, Og hvisked': »Din Fader er øm og tro! »Men — sang hun med Latter — »Tag ikke til Mønster den hæslige Månd! »Bliv ærbar i Tale — lidt meer end han; »Og — bliv ei Forfatter!«

Silkeormen.

Til en Veninde.

Hos alle Dødelige, I hvert et Bryst, der aander, Blev lagt en stille Smerte, Der hemmeligt sig vaander.294

Den ligger dybt i Hjertet; Det er en Orm, der nager. Og den er taus som Ormen, Og kjender ei til Klager.

— En Silkeorm bestandigt Ved Nat og Dag maa spinde, At Sommerfuglen siden

Af Svøbet sig kan vinde.

Og Ormen i vort Hjerte Den spinder Nætter, Dage, At Sommerfuglen Psyche Af dette Svøb kan drage.

I Farver og i Toner, I Ord, som Kunst forbinder, I hver en enkelt Syssel Vor Kummer ind sig spinder.

Thi Spindet er kun Straaler Af Alt hvad Sjælen skaber.

— Mit Spind er Digtekunsten, Hvori min Sjæl sig taber.

Mit Spind er Digtekunsten — O faureste Veninde! Og gammel Sorg er Ormen, Der Nat og Dag maa spinde.

Den spinder hvad den evner. Den spinder paa sin Lykke, At den engang forvandlet Befries kan som Psyche.

— For Silkeormen sætter Man Blade hen og Stilke, Og siger til hverandre:

Pas paa, den spinder Silke!

Og naar den vel har spundet Og sidder i sit Fængsel, Hvor Mange, troer Du, agte Paa Sommerfuglens Længsel?

— Og nu, naar jeg af Sorger Er taus og sluttet inde,

Saa kommer man og venter Paa hvad jeg nu vil spinde.

Man venter Herligheder, Ak Gud, jeg veed ei hvilke! Og siger til hverandre: Pas paa, han spinder Silke!

Eensomt Liv.

1835.

I denne Tid jeg stemmer De gyldne Strenge lyrisk. Jeg synger, og jeg glemmer, Jeg var engang satyrisk.

Jeg glemmer, jeg har stiklet Paa sværmende Genier, Og føier mig forviklet I bløde Sværmerier.

Med Greb i fine Strenge Min Længsel jeg forener, Uagtet høit vi trænge Til stærke Bjørnesener.

Til Sener i en Harpe, Hvis dybe Toner bruse; Til Ord, der falde skarpe, Og til en væbnet Muse.

Jeg glemmer, her i Landet Er' vi som sammenklistret, At Publikum er blandet Og Trængselen forbistret.

At man iblandt maa sprænge En Mine mellem Hoben, Blot for at see saa længe, Om Himmelen er aaben.

Som sagt, jeg gaaer og glemmer, At gode Raad er' dyre, Og drømmende jeg stemmer Min lille, gyldne Lyre.

Jeg flygter for Kartover, Forsonlig med de Fromme, Og venter Dagen over, At Aftenen skal komme.

Og ægger mig til Vrede Uvane Skrig af Sværmen, Formilder allerede Mig Aftentimens Nærmen.

— O, hvis som jeg I vidste, Hvordan i Aft'nens Skygge Jasminens Blad og Qviste Sig hvælver om min Lykke!

Hvorledes tvende Hænder, Saa smaa, saa fine begge, Med Trolddoms Magt, o Venner! I Baand mit Hjerte lægge —I vilde da begribe, At jeg mig selv kan glemme, Mens eders Sværd I slibe, Den gode Sag at fremme.

At spottende Fordærvet Jeg nu har grebet Lyren, Mens I til Kamp har hvervet Kritiken og Satyren.

— Lad mig i Stilhed drømme! Mig vamler denne Feide. Ak, I kan ei bedømme Det Liv, I mig bebreide.

Hvis dette Liv, jeg fører (0, gid til Livet endes!) En fjendtlig Magt berører (0, maatte seent det hændes!)

Har Guderne de strenge Misundeligt mig røvet Et Held, der aldrig længe Betroedes til Støvet —

Da skal jeg, for at dæmpe Blandt Yaabnene min Klage, Med eder atter kjæmpe, Og atter Sværdet drage.

Da griber jeg min Harpe, Da væbner jeg min Muse, Og Ord, der falde skarpe, Til Strengene skal bruse.

Men — nu for Tiden stemmer Jeg blødtbevæget Lyren, Og takker Gud, jeg glemmer Kritiken og Satyren.

Yed Nattetid.

Læg dig kun ned og sov kun trygt! Som Nattevagt jeg sidder. Sovvel, sov sødt og uden Frygt! Jeg er din Uskylds Ridder. Vel tænker du, saavidt jeg troer, Ei paa mig Dagen over; Men Drømmens Verden er saa stor -Tænk paa mig, mens du sover.

Blandt hine Billeder, hvis Skræk

Vor Sjæl om Natten ryster,

Maaskee mit Billeds kjendte Træk

I Drømmens Angst dig trøster.

Hold fast min Haand — jeg veed, at Sligt

Du ellers aldrig vover.

Men Drømmens Land er stort og rigt — Saa gjør det, mens du sover.

0 sov kun sødt, — hvis end din Hu Af Drømmen mig forskyder;

Hvis end en Andens Billed nu

1 dine Drømme byder.

Ak, ligefuldt, sov sødt og sundt! Jeg vaager Natten over, Glad ved den Plads, mig er forundt, Din Vogter, mens du sover.

Digterlod.

For at leve maa jeg skrive, Om jeg aldrig saa var stemt; For at leve maa jeg drive Muserne til Vers og Skjemt.

For at drikke denne Luft,

For at sole mig i Varmen,

For at aande Blomsters Duft,

Langt fra Byen, langt fra Larmen —

For at sværme mellem fine Blaa og svævende Libeller, Maa jeg skrive paa Noveller, Paa Sonnet og paa Terzine.

For at see ved Aftentide, Fra en skjult og eensom Vraa, Havets smækkre Nereide Skumbestænkt med Bølgen gaae —

For at kunne, skjult af Blade, Mellem Buske blive vaer, Hvilke Haar og Øine har Skovens sukkende Dryade —

For beqvemt at kunne see, Gjennem Net af Lindetoppe, Fra en Bænk i min Allee, Hvilke Stjerner nu er oppe —

For at kunne henrykt ane, Tabt i Verdens-Altets Aand, Den Usynlige, hvis Haand Styrer Stjernen paa dens Bane —

For at kunne gaae o g drive Efter Lyst o g mit Humeur, Maa jeg hjertesyg og ør Dag og Aften skrive, skrive.

For at kunne stille græde, Maa jeg paa Papiret lee; For en Lystighed at see, Paa Papiret Øine væde.

For at sønderbryde Lænker, Maa jeg bære dem jeg kan; For at vise Folk jeg tænker, Maa jeg gaae fra min Forstand,

For at agtes som en Anden, Maa jeg gjøre Kneb og Knuder; For at sværme mellem Guder, Ak, forskrive mig til Fanden!

Resignation.

Du kaster i Mismod bort din Pen Og siger, du kan ikke synge. »Blandt søvnige Qvinder, blandt dorske Mænd, »Hvor trænger Begeistringens Udbrud hen? »Mon til Een i den samlede Klynge?

»Man sover jo bort i en eneste Nat »Det Digt, man igaar har forgudet. »Man glemmer det for det arrigste Pjat, »Man glemmer det for et Vers, der er plat, »Ikke sjunget, men pebet og tudet.«

— Ak, kjæreste Digter, fat du kun Mod! Og qvæd saa godt du forstaaer det. Sænk kun dine Sange ned som en Flod, Og vær som Naturen gavmild og god; Der kommer nok En, der forstaaer det.

Slet Ingen kan vide, hvor Sang gaaer hen. En Sommerregn lig den bredes. Er dér, hvor den faldt, ufrugtbart end, Den stjæler sig nok til en Jordbund hen, Hvor ved den Velsignelsen spredes.

Slet Ingen kan tale om Sangens Kaar. Som en Blomst den skyder iveiret. Saa Mangen isøvne forbi den gaaer; 'En summende Bi tilsidst den naaer, Og finder sig styrket og næret.

Nei, Ingen kan vide hvad Held den har! Man troer om Smaakorn, de spildes. Men see, da kommer fra Luften klar En smuk lille Fugl og bliver dem vaer, Og dens Hunger ved Kornene stilles.

Jeg synger med sorgløst, muntert Bryst Blandt Mænd, der er dorske og sløve. Der kommer vel En — og det er min Trøst — Der tager til Indtægt lidt af min Røst, Og saare min Sang kan behøve.

Som Bien, der kravler med hurtige Been, For i Blomstens Kalk sig at mætte, Til syvende sidst der kommer dog En, Der aldrig ved sligt Tractement er seen, En smuk lille — ja, kan du gjætte?

En lille Poet sig henter engang, Til Hjælp for sin udtømte Kube, Fra mine Gebeter en klingende Sang, Fra Lyren, min Lyra, min egen, en Klang Til Gavn for hans rustede Strube. HANS CHRISTIAN ANDERSEN

er blandt alle de skandinaviske Digteres Navne det, der har svunget sig længst ud over Nordens Grændser, thi det er kjendt fra Grønlands Bred til Afrikas Kyst, fra Amerika til Indien. Grunden til denne Berømthed er det ikke vanskeligt at forklare; lige som Musikens Sprog forstaaes af Alle, uanseet hvilket deres Tungemaal er, saaledes skal der tales paa en og samme Maade til Børnene i den hele Verden, saa vist som Mennesket i Begyndelsen af sit Liv, inden Individualitetens Spire er kommen til Udfoldelse, er sig ligt under alle Himmelstrøg; og den, for hvem den Hemmelighed er gaaet op, paa hvad Maade der skal tales til Børn, for at man kan blive forstaaet og elsket af dem, han erobrer sig med det Samme et Publikum, der staaer udenfor Tidens og Stedets Indflydelse paa Opfattelsen af et Digterværk. Denne Evne har Andersen ejet som Faa, og derfor er hans Navn trængt langt ud over hans Fædrelands snevre Grændser, som det vil leve langt ud over det Tidsrum, der har seet hans Digterejendommelighed udvikle sig.

Denne Udvikling tog lang Tid og brugte, udvortes seet, mange Omveje, inden Andersen fandt den Plads, hvor han ubestridt er Herre i sit Rige. Allerede hans Barndom er forunderlig vild og bevæget. Han blev født den 2 April 1805 i Odense af fattige Forældre, som dog stode over Flertallet af Mennesker, Moderen ved sit ømme, kjærlighedsfulde Hjerte, Faderen ved sin poetiske Natur, lige som der ogsaa fra Farfaderen var nedarvet Traditioner om fordums Velstand og fra Farmoderen om svunden Fornemhed. Faderens Lyst til Læsning besvaredes sympathetisk af Sønnen, for hvis phantasirige Aand det tarvelige Hjems Vægge forvandledes til prægtige Søjlegange, befolkede med »Tusind og een Nats« brogede Figurverden, og. hvis levende Indbildningskraft rigeligt erstattede de Mangler, der kunde hefte ved hans Spil med Marionetdukkerne paa det lille Legetøjstheater, Faderen havde lavet ham. Hans barnlige Forestillinger om Theatret vare hans Et og Alt, i dem levede og aandede han, følte sin Forfængelighed smigret, naar Byens fornemme Folk lagde Mærke til han usædvanlige Tilbøjeligheder, og græd bitre Taarer, naar Gadedrengene pegede Fingre af ham og skjældte ham ud for »Comedieskriveren«. Hans altid vaagne Phantasi — uddannet med den levende Følelse paa Tænkningens Bekostning — udmalede ham det. lokkende Liv paa Scenen med saa forføreriske Farver, at han trods alle Forestillinger vandrede til Kjøbenhavn strax efter sin Confirmation, for ene og ukjendt i den store By at skabe sig sin Lykke, »først døje usigelig meget Ondt og saa blive berømt«.

Den første Del af hans Forventning gik rigelig i Opfyldelse. Kejtet og latterlig i sin Fremtræden var han Gjenstand for de Menneskers Spot, han nærmede sig, en Spot, der trængte saarende og forgiftende ind i hans bløde Sind, og skjøndt Baggesen forudsagde, at der en Gang vilde blive Noget af ham, var det ikke let at gjætte, paa hvilket Omraade dette »Noget« skulde udvikle sig. Han var godt i Gang med at uddanne sin Stemme, da denne gik tabt i Overgangstiden, han kom paa Theatrets Dandseskole, men røbede ikke Anlæg for den choreographiske Konst, han forsøgte paa at blive Skuespiller, men hans Instructeur frakjendte ham Talent hertil. I tre Aar tumlede det store Barn sig omkring i Kjøbenhavn, levede i Trang og Usselhed og digtede stort anlagte dramatiske Arbejder, det ene værre end det andet, men dog med saadanne enkelte Glimt af en original Begavelse, at nogle veltænkende Mænd omsider bleve opmærksomme paa ham og tik Kongen til at tilstaae ham en Sum, der kunde anvendes paa at skaffe ham den elementaire Dannelse, som han saa fuldstændig manglede. Saaledes kom han i Slagelse Skole; den lange Dreng maatte sidde i nederste Classe mellem de smaa Poge og døje skaanselløse Stiklerier af sin Rector, den begavede og kun i sine Oversættelser smagfulde Meisling, hvem han dog — hvad han siden bitterlig maatte fortryde — fulgte til Helsingør. Her skrev han enkelte Smaadigte, blandt hvilke »det døende Barn« vakte Opmærksomhed og blev optaget i Heibergs »Flyvende Post«.

Forkuet og forpint kom han til Kjøbenhavn og fuldendte der sine Studier privat, indtil han blev Student 1828. Aaret efter udgav han sin »Fodrejse fra Holmens Canal til Østpynten af Amager«, en uordnet Samling af Ideassociationer, stærkt paavirket af Hoffmann og med en for Andersens egenlige Natur fremmed Spot over al Følelse, der som en anden Yderlighed havde afløst hans tidligere Føleri og alt forinden havde faaet Luft i enkelte Digte. Arbejdet vakte Opsigt og gjorde en Lykke, der ogsaa fulgte hans parodiske Vaudeville »Kjærlighed paa Nicolai Taarn« og hans første Digtsamling. I den næste Samling »Phantasier og Skizzer« var han kommen tilbage fra sit paatagne Væsen, og hans sande Natur var bleven vakt ved hans Kjærlighed til en ung Pige, der dog ikke kunde blive hans. Tanker og Følelser, beslægtede med hans eget Sjæleliv, fandt han nu udtalte hos Heine, og han traadte ind i en Periode af sin Digtning, hvor denne Digters Indflydelse gjorde sig stærkt gjældende.

Den første af de mange Rejser, som det er faldet i Andersens Lod at foretage, gjorde han i 1831, da han for at opmuntre sig og komme i Ligevægt besøgte en Del af Nordtydskland og derefter udgav sine »Skyggebilleder af en Rejse i Harzen og det sachsiske Schweitz«. Allerede to Aar efter fik han Lejlighed til at komme bort paa en længere Tour til Rhinen, Paris, Schweitz — hvor han skrev det dramatiske Digt »Agnete og Havmanden« — Norditalien og endelig Rom. I dette fredelige Asyl for alle saarede Sjæle blev hans Sind heldigt paavirket af den daglige Omgang med Konstens Heroer, især Thorvaldsen, af de herlige Konstskatte og det livlige Folkeliv. Han besluttede at samle sine Indtryk fra Italien under Formen af en Roman og begyndte allerede i Rom paa »Improvisatoren«, som han fuldendte efter sin Hjemkomst, og hvormed han for en Stund bragte de Røster til Tavshed, der havde spaaet ham ilde paa Digterbanen; thi hvad der end kan indvendes mod dette Værk, saa er det uimodsigeligt, at det ved sine livlige Skildringer, ved den Styrke i Phantasien og den

Renhed i Følelsen, det lægger for Dagen, fuldelig fortjente den Lykke, det gjorde baade i Danmark og i Udlandet. Opmuntret ved dette Held skrev Andersen Aaret efter Romanen »O. T.« og det følgende Aar »Kun en Spillemand«, begge bevægende sig paa Hjemmets Grund og den sidste, lige som »Improvisatoren«, fuld af Træk, der pegede tilbage paa Digterens personlige Liv, som endnu bestandig svingedes stærkt frem og tilbage mellem Glæden over en voxende Anerkjendelse og Fortvivlelse over de Stemmer, der endnu nægtede ham denne, og hvis Dadel gjorde det kvalfuldeste Indtryk paa Andersens bløde, efter Velvillie higende Sind.

Gjennem en Miskjendelsens Tid, der for en saaledes anlagt Natur var langt pinligere end for de fleste Andre, kjæmpede Andersen sig langsomt hen mod den Plads, hvor han skulde staae uantastet og hyldet af Alle. Hans første Hefte »Eventyr«, der udkom 1835, blev ikke meget paaagtet, men efter at han i Løbet af de følgende ti Aar — indenfor hvilket Tidsrum ogsaa det med stort Bifald modtagne Drama »Mulatten« falder — jevnlig havde forøget Antallet af disse Digtninge, og efter at han havde gjort megen Lykke ved sit med dem beslægtede

Arbejde »Billedbog uden Billeder«, rettedes Opmærksomheden mere og mere mod Andersen som Eventyrdigter, saaledes at man var naaet til at indrømme baade denne Digtarts Betydning i Poesien og Andersens Forrang blandt dens Dyrkere, da han 1845 udgav det Hefte, som aabnes med hans Livshistorie in nuce »den grimme Ælling«. Siden den Tid har Andersens Eventyrdigtning under en stedse stigende Popularitet Aar for Aar skudt nye og friske Blade, er bleven omplantet i alle europæiske Sprog og har gjort Digterens Navn kjendt og elsket i de fjerneste Lande.

Allerede i den ypperlige lille «Billedbog uden Billeder« havde Andersen godtgjort sit ejendommelige Talent til med faa og betegnende Træk at fastholde de Optrin af Livet og Naturen, som hans livfuldt bevægede Phantas; viste ham. I enkelte af disse Billeder var der tillige Spor af den Humor, der er det mest fremtrædende Element i hans Eventyrdigtning, og som gjennemsyrer Fremstillingen saaledes, at den voxne Læser hører Livet selv komme til Orde gjennem Eventyrverdenens brogede Skikkelser, paa samme Tid som deres Tale og Færd netop er saaledes, at Barnet forstaaer den og morer sig over den, fordi det selv i sin Leg vilde lade sin Phantasi tumle med de handlende Personer, med Dyrene og de livløse Gjenstande just paa samme Maade. Og hvad der endnu bringer Skildringen nærmere til Barnets Forestillingskreds og i Overensstemmelse med Eventyrets mindre lovbundne Former, er Andersens Stil, der i sin Umiddelbarhed ligger saa tæt ved den daglige Tale og saa lidt ændser de logiske og grammatikalske Regler, at Eventyrfortællingen just derved vinder et Liv og opnaaer et Fortrin, som seet fra et andet Synspunct eller anvendt i en anden Digtart — som af og til i Andersens øvrige Prosaskrifter — maatte dadles som en Fejl.

Vende vi os til disse Prosaskrifter, saa have vi til de alt nævnte Romaner at føje »De to Baronesser« og »At være eller ikke være«, hvilken sidste som Helhed maa betragtes som et Fejlgreb, da den indlader sig paa en Udvikling af theologiske og philosophiske Problemer, som ligger Andersens umiddelbare Natur meget fjern og ogsaa noget har skadet enkelte af hans senere Eventyr, medens dog de allerseneste — deriblandt den større Digtning »Dryaden«

23*300

— ere komne tilbage til den oprindelige Friskhed. Dernæst maa nævnes de forskjellige Rejsebeskrivelser — »I Sverig«, »I Spanien« og flere mindre Skizzer

— hvori Andersen har nedlagt Indtrykkene fra de mange Udflugter, han, den mest berejste danske Digter, har gjort, og paa hvilke han er kommen i personlig Berøring saa at sige med alle sin Tidsalders berømte Mænd og Kvinder; øverst i Rangen blandt disse Rejsebeskrivelser staaer »En Digters Bazar« med de phantasirige Skildringer af Syd- og Østeuropas Natur og Folkeliv.

Som dramatisk Forfatter vakte Andersen især Opmærksomhed ved det før nævnte romantiske Drama «Mulatten«, ved Lystspillet »Den nye Barselstue«, ved Syngestykket »Liden Kirsten« og ved Eventyrkomedierne »Meer end Perler og Guld«, »Ole Lukøie« og »Hyldemoer«, hvor han med en af Resultatet kronet Dristighed lænkede Eventyrets frie Ideer til Scenens Rum og de Spillendes Personligheder. Folkecomedien »Paa Langebro« og Lystspillene »Han er ikke født!« og »Da Spanierne var her« ere hans sidste dramatiske Arbejder.

Andersens bevægede Liv og frodige Digterproduction kan kun ufuldstændig skildres i en snevert begrændset Skizze; men det er let at bøde paa det Manglende ved at læse Digterens Selvbiographi »Mit Livs Eventyr«, der paa hver Side er præget af hans ejendommelige Natur og giver det klareste Billede af hans Characteer med dens Elskværdigheder og Svagheder.

Eventyr og Historier.

Keiserens nye Klæder.

For månge Aar siden levede en Keiser, som holdt saa uhyre meget af smukke, nye Klæder, at han gav alle sine

Penge ud for ret at blive pyntet. Han brød sig ikke om sine Soldater, brød sig ei om Comedie eller om at kjøre i Skoven, uden alene for at vise sine nye Klæder. Han havde en Kjole for hver Time paa Dagen, og ligesom man siger om en Konge, han er i Raadet, saa sagde man altid her: »Keiseren er i Klædeskabet!« —

I den store Stad, hvor han boede, gik det meget fornøieligt til, hver Dag kom der mange Fremmede, een Dag kom der to Bedragere; de gåve sig ud for at være Vævere og sagde, at de forstod at væve det deiligste Tøi, man kunde tænke sig. Ikke alene Farverne og Mønstret var noget usædvanligt Smukt, men de Klæder, som bleve syede af Tøiet, havde den forunderlige Egenskab at de bleve usynlige for ethvert Menneske, som ikke duede i sit Embede, eller ogsaa var utilladelig dum.

«Det var jo nogle deilige Klæder,« tænkte Keiseren; »ved at have dem paa,

kunde jeg komme efter, hvilke Mænd i mit Rige der ikke due til det Embede de have; jeg kan kjende de Kloge fra de Dumme! ja det Tøi maa strax væves til mig!« og han gav de to Bedragere mange Penge paa Haanden, for at de skulde begynde paa deres Arbeide.

De satte ogsaa to Væverstole op, lode som om de arbeidede, men de havde ikke det mindste paa Væven. Rask væk forlangte de den fineste Silkeog det prægtigste Guld; det puttede de i deres egen Pose og arbeidede med de tomme Væve, og det til langt ud paa Natten.

»Nu gad jeg dog nok vide, hvor vidt de ere med Tøiet!« tænkte Keiseren, men han var ordentligt lidt underlig om Hjertet ved at tænke paa, at Den, som var dum, eller slet passede til sit Embede, ikke kunde see det, nu troede han nok, at han ikke behøvede at være bange for sig selv, men han vilde dog sende Nogen først for at see, hvorledes det stod sig. Alle Mennesker i hele Byen vidste, hvilken forunderlig Kraft Tøiet havde, og Alle vare begjærlige efter at see, hvor daarlig eller dum hans Naboe var.

»Jeg vil sende min gamle, ærlige Minister hen til Væverne!« tænkte Keiseren,301 Hans Christian Andersen.

»han kan bedst see, hvorledes Tøiet tager sig ud, for han har Forstand, og Ingen passer sit Embede bedre end han!« —

Nu gik den gamle, skikkelige Minister ind i Salen, hvor de to Bedragere sad og arbeidede med de tomme Væve. »Gud bevar' os!« tænkte den gamle Minister og spilede Øinene op! »jeg kan jo ikke see Noget!« Men det sagde han ikke.

Begge Bedragerne bad ham være saa god at træde nærmere og spurgte, om det ikke var et smukt Mønster og deilige Farver. Saa pegede de paa den tomme Væv, og den stakkels gamle Minister blev ved at spile Øinene op, men han kunde ikke see Noget, for der var ingen Ting. »Herre Gud!« tænkte han, »skulde jeg være dum! Det har jeg aldrig troet, og det maa ingen Mennesker vide! skulde jeg ikke due til mit Embede? Nei det gaaer ikke an, at jeg fortæller, jeg ikke kan see Tøiet!a

»Naa, De siger ikke Noget om det!« sagde den Ene, som vævede.

»O, det er nydeligt! ganske allerkjæreste!« sagde den gamle Minister og saae igjennem sine Briller, »dette Mønster og disse Farver! — ja, jeg skal sige Keiseren, at det behager mig særdeles!«

»Naa det fornøier os!« sagde begge Væverne, og nu nævnede de Farverne ved Navn og det selsomme Mønster. Den gamle Minister hørte godt efter, for at han kunde sige det Samme, naar han kom hjem til Keiseren, og det gjorde han.

Nu forlangte Bedragerne flere Penge, mere Silke og Guld, det skulde de bruge til Vævning. De stäk Alt i deres egne Lommer, paa Væven kom ikke en Trevl, men de bleve ved, som før, at væve paa den tomme Væv.

Keiseren sendte snart igjen en anden skikkelig Embedsmand hen for at see, hvorledes det gik med Vævningen, og om Tøiet snart var færdigt. Det gik ham ligesom Ministeren, han saae og saae, men da der ikke var Noget uden de tomme Væve, kunde han ingen Ting see.

»Ja, er det ikke et smukt Stykke Tøi!« sagde begge Bedragerne og viste og forklarede det deilige Mønster, som

der slet ikke var.

»Dum er jeg ikke!« tænkte Manden, »det er altsaa mit gode Embede, jeg ikke duer til? Det var løierligt nok! men det maa man ikke lade sig mærke med!« og saa roste han Tøiet, han ikke saae, og

forsikkrede dem sin Glæde over de kjønne Couleurer og det deilige Mønster. »Ja det er ganske allerkjæreste!« sagde han til Keiseren.

Alle Mennesker i Byen talte om det prægtige Tøi.

Nu vilde da Keiseren selv see det, medens det endnu var paa Væven. Med en heel Skare af udsøgte Mænd, mellem hvilken de to gamle skikkelige Embedsmænd vare, som før havde været der, gik han hen til begge de listige Bedragere, der nu vævede af alle Kræfter, men uden Trevl og Traad.

»Ja er det ikke magnifique!« sagde begge de skikkelige Embedsmænd. »Vil Deres Majestæt see, hvilket Mønster, hvilke Farver!« og saa pegede de paa den tomme Væv, thi de troede, de Andre vistnok kunde see Tøiet.

»Hvad for Noget!« tænkte Keiseren, »jeg seer ingen Ting! det er jo forfærdeligt, er jeg dum? Duer jeg ikke til at være Keiser? Det var det skrækkeligste, som kunde arrivere mig!« »0 det er meget smukt!« sagde Keiseren, »det har mit allerhøieste Bifald!« og han nikkede tilfreds og betragtede den tomme Væv; han vilde ikke sige, at han ingen Ting kunde see. Hele Følget, han havde med sig, saae og saae, men fik ikke mere ud af det, end alle de Andre, men de sagde ligesom Keiseren: »o, det er meget smukt!« og de raadede ham at tage i Klæder dette nye, prægtige Tøi første Gang, ved den store Procession, som forestod. »Det er magnifique! nysseligt, excellent!« gik det fra Mund til Mund, og man var Allesammen saa inderligt fornøiede dermed. Keiseren gav hver af Bedragerne et Ridderkors til at hænge i Knaphullet og Titel af Vævejunkere.

Hele Natten før den Formiddag, Processionen skulde være, sad Bedragerne oppe og havde over sexten Lys tændte. Folk kunde see, de havde travlt med a£ faae Keiserens nye Klæder færdige. De lode, som om de toge Tøiet af Væven, de klippede i Luften med store Saxe, de syede med Syenaal uden Traad og sagde tilsidst: »see nu er Klæderne færdige!«

Keiseren, med sine fornemste Cavalerer, kom derhen selv og begge Bedragerne løftede den ene Arni i Veiret ligesom om de holdt Noget og sagde: »see her er Beenklæderne! her er Kjolen! her Kappen!« og saaledes videre fort. »Det er saa let, som Spindel-302

Hans Christian Andersen.

væv! man skulde troe man havde ingen Ting paa Kroppen, men det er just Dyden ved det!«

»Ja!« sagde alle Cavalererne, men de kunde ingen Ting see, for der var ikke Noget.

»Vil nu Deres keiserlige Majestæt allernaadigst behage at tage Deres Klæder af!« sagde Bedragerne, »saa skal vi give Dem de nye paa, herhenne foran det store Speil!«

Keiseren lagde alle sine Klæder og Bedragerne bare sig ad, ligesom om de gåve ham hvert Stykke af de nye, der skulde være syede, og de toge ham om Livet og de ligesom bandt Noget fast, det var Slæbet, og Keiseren vendte og dreiede sig for Speilet.

»Gud hvor det klæder godt! hvor det sidder deiligt!« sagde de Allesammen. »Hvilket Mønster! hvilke Farver! det er en kostbar Dragt!« —

»Udenfor staae de med Thronhimlen, som skal bæres over Deres Majestæt i Processionen!« sagde Overceremonimesteren.

»Ja jeg er jo istand!« sagde Keiseren. »Sidder det ikke godt?« Og saa vendte han sig nok engang for Speilet! for det skulde nu lade ligesom om han ret betragtede sin Stads.

Kammerherrerne, som skulde bære Slæbet, famlede med Hænderne hen ad Gulvet, ligesom om de toge Slæbet op; de gik og holdt i Luften, de turde ikke lade sig mærke med, at de ingen Ting kunde see.

Og saa gik Keiseren i Processionen under den deilige Thronhimmel og alle Mennesker paa Gaden og i Vinduerne sagde: »Gud hvor Keiserens nye Klæder ere mageløse! hvilket deiligt Slæb han har paa Kjolen! hvor det sidder velsignet!« Ingen vilde lade sig mærke med, at han Intet saae, for saa havde han jo ikke duet i sit Embede, eller været meget dum. Ingen af Keiserens Klæder havde gjort saadan Lykke.

»Men han har jo ikke Noget paa!« sagde et lille Barn. »Herre Gud, hør den Uskyldiges Røst!« sagde Faderen; og den Ene hviskede til den Anden, hvad Barnet sagde.

»Han har ikke Noget paa, er der et lille Barn, der siger, han har ikke noget paa!«

»Han har jo ikke Noget paa!« raabte tilsidst hele Folket. Og det krøb i Keiseren, thi han syntes, de havde Ret, men han

tænkte som saa: »nu maa jeg holde Processionen ud.« Og saa holdt han sig endnu stoltere, og Kammerherrerne gik og bar paa Slæbet, som der slet ikke var.

Stoppenaalen.

Der var engang en Stoppenaal, der var saa fiin paa det, at hun bildte sig ind, at hun var en Synaal.

»Seer nu bare til, hvad I holde paa!« sagde Stoppenaalen til Fingrene, der toge den frem. »Tab mig ikke! falder jeg paa Gulvet, er jeg istand til aldrig at findes igjen, saa fiin er jeg!«

»Der er Maade med!« sagde Fingrene og saa klemte de hende om Livet.

»Seer I, jeg kommer med Suite!« sagde Stoppenaalen, og saa trak den en lang Traad efter sig, men som dog ikke havde Knude.

Fingrene styrede Naalen lige mod Kokkepigens Tøffel, hvor Overlæderet var revnet og nu skulde det syes sammen.

»Det er nedrigt Arbeide!« sagde Stoppenaalen, »Jeg gaaer aldrig igjennem, jeg knækker! jeg knækker!« — og saa knak hun. »Sagde jeg det ikke nok!« sagde Stoppenaalen, »jeg er for fiin!«

Nu duer hun ikke til Noget, mente Fingrene, men de maatte dog holde fast, Kokkepigen dryppede Lak paa hende, og stäk hende saa foran i sit Tørklæde.

»See, nu er jeg en Brystnaal!« sagde Stoppenaalen; »jeg vidste nok, at jeg kom til Ære; naar man er Noget, bliver man altid til Noget!« og saa loe hun indvendig, for man kan aldrig see udvendig paa en Stoppenaal, at den leer; der sad hun nu saa stolt, som om hun kjørte i Karreet og saae til alle Sider.

»Maa jeg have den Ære at spørge om De er af Guld?« spurgte hun Knappenaalen, som var Nabo. »De har et deiligt Udseende og deres eget Hoved, men lille er det! De maa see til at det voxer ud, thi man kan ikke Alle lakkes paa Enden!« og saa reiste Stoppenaalen sig saa stolt i Veiret, at huu gik af Tørklædet og i Vasken, just som Kokkepigen skyllede ud.

»Nu gaae vi paa Reise!« sagde Stoppenaalen; »bare jeg ikke bliver borte!« men det blev hun.

»Jeg er for fiin for denne Verden!« sagde hun, da hun sad i Rendestenen. »Jeg303 Hans Christian Andersen.

har min gode Bevidsthed og det er altid en lille Fornøielse!« Og saa holdt Stoppenaalen sig rank og tabte ikke sit gode Humeur.

Og der seilede Alleslags hen over den, Pinde, Straa, Stumper af Aviser. »See, hvor de seile!« sagde Stoppenaalen. »De veed ikke, hvad der stikker under dem! jeg stikker! jeg sidder her. See, der gaaer nu en Pind, den tænker paa ingen Ting i Verden uden paa »Pind« og det er den selv, der flyder et Straa, see hvor det svaier, see hvor det dreier! tænk ikke saa meget paa Dig selv, Du kunde støde Dig paa Brostenene! — der flyder en Avis! — glemt er det, som staaer i den og dog breder den sig! — Jeg sidder taalmodig og stille! jeg veed hvad jeg er og det bliver jeg!«

En Dag var der Noget, der skinnede saa deiligt tæt ved, og saa troede Stoppenaalen, at det var en Diamant, men det var et Flaskeskaar, og da det skinnede, saa talte Stoppenaalen til det og gav sig tilkjende som Brystnaal! »De er nok en Diamant?« — »Ja, jeg er saadant Noget!« og saa troede den Ene om den Anden, at de vare rigtig kostbare og saa talte de om hvor hovmodig Verden var.

»Ja, jeg har boet i en Æske hos en Jomfru,« sagde Stoppenaalen, »og den Jomfru var Kokkepige; hun havde paa hver Haand fem Fingre, men noget saa indbildsk, som de fem Fingre, har jeg ikke kjendt, og saa var de kun til for at holde mig, tage mig af Æske og lægge mig i Æske!«

»Var der Glands ved dem?« spurgte Flaskeskaaret.

»Glands!« sagde Stoppenaalen, »nei, der var Hovmod! de vare fem Brødre, alle fødte »Fingre« , de holdt sig ranke op til hverandre, skjøndt af forskjellig Længde; den yderste af dem: Tommeltot, var kort og tyk, han gik udenfor Geledet, og saa havde han kun eet Knæk i Ryggen, han kunde kun bukke een Gang, men han sagde: at blev han hugget af et Menneske, saa var hele det Menneske spoleret for Krigstjeneste. Slikpot kom i Sødt og Suurt, pegede paa Sol og Maane, og det var ham, der klemte, naar de skrev; Langemand saae de andre over Hovedet; Guldbrand gik med Guldring om Maven og lille Peer Spillemand bestilte ikke Noget og deraf var han stolt. Prål var det og Prål blev det, og saa gik jeg i Vasken!«

»Og nu sidde vi og glindse!« sagde Glasskaaret. I det samme kom der mere

Vand i Rendestenen, den strømmede over alle Bredder og rev Glasskaaret med sig.

»See nu blev det forfremmet!« sagde Stoppenaalen, »jeg bliver siddende, jeg er for flin, men det er min Stolthed og den er agtværdig!« og saa sad den rank og havde mange Tanker.

»Jeg skulde næsten troe, at jeg er født af en Solstraale, saa flin er jeg! synes jeg ikke ogsaa, at Solen altid søger mig under Vandet. Ak, jeg er saa flin, at min Moder ikke kan finde mig, havde jeg mit gamle Øie, som knak, saa troer jeg at jeg kunde græde! — skjøndt jeg gjorde det ikke — græde det er ikke fiint!«

En Dag laae der nogle Gadedrenge og ragede i Rendestenen, hvor de fandt gamle Søm, Skillinger og saadant Noget. Det var Griseri, men det var nu deres Fornøielse.

»Av!« sagde den Ene, han stäk sig paa Stoppenaalen. »Det er ogsaa en Fyr!«

»Jeg er ingen Fyr, jeg er en Frøken!« sagde Stoppenaalen, men Ingen hørte det; Lakket var gaaet af den og sort var den blevet, men sort gjør tyndere, og saa troede den, at den var endnu finere, end før.

»Der kommer en Æggeskal seilende!« sagde Drengene, og saa stäk de Stoppenaalen fast i Skallen.

»Hvide Vægge og selv sort!« sagde Stoppenaalen, »det klæder! saa kan man dog see mig! — Bare jeg ikke bliver sø-syg, for saa knækker jeg mig!« men den blev ikke søsyg og den knak sig ikke.

»Det er godt mod Søsyge at have Staalmave og saa altid huske paa, at man er lidt mere end et Menneske! nu er mit gaaet over! jo finere man er, desmere kan man holde ud.«

»Krask!« sagde Æggeskallen, der gik et Vognmandslæs over den. »Hu, hvor det klemmer!« sagde Stoppenaalen, »nu bliver jeg dog søsyg! jeg knækker! jeg knækker!« men den knak ikke, skjøndt der gik et Vognmandslæs over; den laae paa langs — og der kan den blive liggende!

Det er ganske vist!

»Det er en frygtelig Historie!« sagde en Høne, og det omme i den Kant af Byen, hvor Historien ikke var passeret. »Det er en frygtelig Historie i Hønsehuset! jeg tør ikke sove alene inat! det er godt at vi ere Mange sammen paa Hjalet!« — Og saa304

fortalte hun, saa at Fjedrene reiste sig paa de andre Høns o g Hanen lod Kammen fälde. Det er ganske vist!«

Men vi ville begynde med Begyndeisen, og den var i den anden Kant af Byen i et Hønsehuus. Solen gik ned og Hønsene fløi op; een af dem, hun var hvidfjedret og lavbenet, lagde sine reglementerede Æg og var, som Høne, respectabel i alle Maader : idet hun kom til Hjals, pillede hun sig med Næbet, og saa faldt der en lille Fjeder af hende.

»Der gik den!« sagde hun, »jo mere jeg piller mig, desdeiligere bliver jeg nok!« Og det var nu sagt i Munterhed, for hun var det muntre Sind mellem de Høns, iøvrigt, som sagt, meget respectabel; og saa sov hun.

Mørkt var det rundtom, Høne sad ved Høne og den, som sad hende nærmest, sov ikke; hun hørte og hun ikke hørte, som man jo skal i denne Verden, for at leve i sin gode Rolighed; men sin anden Naboerske maatte hun dog sige det: »hørte Da hvad her blev sagt? Jeg nævner Ingen, men der er en Høne, som vil plukke sig, for at see godt ud! var jeg Hane, jeg vilde foragte hende!«

Og lige ovenover Hønsene sad Uglen med Ugle - Månd og Ugle - Børn ; de have skarpe Ører i den Familie, de hørte hvert Ord, som Nabohønen sagde, og de rullede med Øinene og Ugle-Moer viftede sig med Vingerne: »Hør bare ikke efter! men I hørte sagtens hvad der blev sagt? Jeg hørte det med mine egne Ører, og man skal høre Meget før de falde af! Der er en af Hønsene, som i den Grad har glemt, hvad der skikker sig en Høne, at hun sidder og piller alle Fjedrene af sig og lader Hanen see paa det!«

»Prenez garde aux enfants!« sagde Ugle-Fader, » det er ikke Noget for Børnene!«

»Jeg vil dog fortælle Gjenbo-Ugle det! det er saadan en agtværdig Ugle i Omgang!« og saa fløi Mutter.

»Hu-hu! uhuh!« tudede de begge To og det lige ned i Gjenboens Dueslag til Duerne. »Har I hørt det! har I hørt det! uhuh! der er en Høne, som har plukket alle Fjedrene af sig for Hanens Skyld! hun fryser ihjel, om hun ikke er det, uhuh!«

»Hvor? Hvor?« kurrede Duerne!

»I Gjenboens Gaard! jeg har saa godt som selv seet det! det er næsten en upassende Historie at fortælle! men det er ganske vist!«

»Troer, troer hvert evige Ord!« sagde

Duerne, og kurrede ned til deres Hønse-gaard: »der er en Høne, ja der er Somme der sige, at der er to, som have plukket alle Fjedrene af sig, for ikke at see ud som de andre og saaledes vække Hanens Opmærksomhed. Det er et voveligt Spil, man kan forkjøle sig og døe af Feber, og de ere døde begge To!«

»Vaagn op! vaagn op!« galede Hanen og fløi op paa Plankeværket, Søvnen sad ham endnu i Øinene, men han galede alligevel: »Der er tre Høns døde af ulykkelig Kjærlighed til en Hane! de havde plukket alle Fjedrene af sig! det er en fæl Historie, jeg vil ikke beholde den, lad gaae videre!«

»Lad gaae videre!« peb Flagermusene, og Hønsene klukkede og Hanerne galede: »lad gaae videre! lad gaae videre!« og saa foer Historien fra Hønsehuus til Hønsehuus og tilsidst tilbage til Stedet, hvorfra den egentlig var gaaet ud.

»Der er fem Høns,« hed det, »som alle have plukket Fjedrene af sig, for at vise, hvem af dem der var blevet magrest af Kjærestesorg til Hanen, og saa hakkede de hinanden tilblods og faldt døde ned , til Skam og Skjændsel for deres Familie og til stort Tab for Eieren!«

Og Hønen, som havde mistet den løse, lille Fjeder, kjendte naturligviis ikke sin egen Historie igjen, og da hun var en respectabel Høne, saa sagde hun: »Jeg foragter de Høns! men der er flere af den Slags! Sligt skal man ikke fortie, og jeg vil gjøre mit til, at den Historie kan komme i Avisen, saa gaaer den Landet over; det har de Høns fortjent og Familien med!«

Og det kom i Avisen og det blev trykt og det er ganske vist: en lille Fjeder kan nok blive til fem Høns!

Hj ertesorg!

Det er egentligt en Historie i to Dele, vi her komme med; første Deel kunde gjerne være borte, — men den giver Forkundskaber, og de ere nyttige!

Vi opholdt os inde i Landet paa en Herregaard, og saa traf det sig, at ^Terskabet der, for en Dagstid, tog bort. Da kom der fra nærmeste Kjøbstad en Madame, hun havde sin Moppe med og kom for, som hun sagde, at man skulde tage Actier i305 Hans Christian Andersen.

hendes Garveri. Sine Papirer havde hun med, og vi raadede hende, at slaae en Convolut om dem og uden paa at skrive Gaardeierens Adresse: »Generalkrigs-kommissair, Ridder, etcetera.«

Hun hørte paa os, hun tog Pennen, standsede, og bad os om at gjentage Udskriften, men langsomt. Vi gjorde det, og hun skrev; men midt i »Generalkrigs« blev hun staaende, sukkede og sagde: »jeg er kun et Fruentimmer!« Moppen havde hun sat paa Gulvet, mens hun skrev, og han knurrede; han var jo ogsaa taget med for sin Fornøielse og Sundheds Skyld, og saa skal man ikke sættes paa Gulvet. Braknæse og Fleskeryg var hans Udvortes.

»Han bider ikke!« sagde Madamen, »han har ingen Tænder. Han er ligesom Lem af Familien, trofast og arrig, men dette er han tirret til af mine Børnebørn; de lege Bryllup, og saa vil de have ham til at være Brudepige, og det anstrenger ham, det gamle Skind!«

Og hun afleverede sine Papirer og tog Moppen paa Armen. Det er første Deel — som nok kunde undværes.

»Moppen døde!« det er anden Deel.

Det var en Ugestid efter; vi kom til Kjøbstaden og tog ind paa Gjestgiverstedet. Vore Vinduer vendte ud til Gaarden, der ved et Plankeværk var deelt i to Dele; i den ene her hang Skind og Huder, raae og barkede; her stod alle Materialer til et Garveri, og det var Enkens. — Moppen var død i denne Morgen og begravet her i Gaarden; Enkens Børnebørn, det vil sige Garverenkens, for Moppen havde ikke været gift, klappede Graven til, og det var en deilig Grav, det maatte være en Fornøielse at ligge der.

Graven var indhegnet med Potteskaar, og bestrøet med Sand; øverst paa den havde de sat en halv Øl-Flaske med Halsen op, og det var slet ikke allegorisk.

Børnene dandsede rundt om Graven, og den ældste af Drengene, en practisk Yngling paa syv Aar, foreslog, at der skulde være en Udstilling af Moppens Grav og det for Alle fra Strædet; Adgangen maatte betales med en Seleknap, det var Noget enhver Dreng havde, og han ogsaa kunde levere for Smaapigerne; og det Forslag blev eenstemmigt antaget.

Og alle Børn fra Strædet og Bagstrædet med kom og gav deres Knap; der vare Mange, der kom til at gaae med een Sele den Eftermiddag, men saa havde man

seet Moppens Grav, og det var nok saa Meget værd.

Men udenfor Garvergaarden, tæt op til Laagen der, stod en lille pjaltet Unge, saa yndigt skabt, med det deiligste krøllede Haar og Øine saa blaae og klare, at det var en Lyst; hun sagde ikke et Ord, hun græd ikke heller, men saae saa langt hun kunde, hver Gang Laagen aabnedes. Hun eiede ikke en Knap, vidste hun, og blev derfor sørgmodig staaende udenfor, stod der til de Alle havde seet af, og Alle vare gaaede bort; da satte hun sig ned, holdt de smaa brune Hænder for Øinene og brast i Graad; hun alene havde ikke seet Moppens Grav. Det var Hjertesorg og stor, som den Voxnes tidt kan være det.

Vi saae det ovenfra — og ovenfra seet — denne, som mange af vore og Andres Sorger, — ja saa kunne vi lee af dem! — det er Historien, og Den, som ikke forstaaer den, kan tage Actier i Enkens Garveri.

Af „Billedbog uden Billeder".

Det er forunderligt! naar jeg føier allervarmest og bedst, da er det, som om Hænder og Tunge bleve bundne paa mig, jeg kan ikke gjengive, ikke udtale det saaledes, som jeg har det herindenfor; og dog er jeg Maler, det siger mit Øie mig, det have de erkjendt Alle, som saae mine Skizzer og Tavler.

Jeg er en fattig Knøs, jeg boer omme i en af de smalleste Gader, men Lyset mangler mig ikke, thi jeg boer høit oppe, med Udsigt over alle Tagene. De første Dage jeg var kommen herind til Byen, var der mig saa snevert og eensomt; istedenfor Skoven og de grønne Bakker havde jeg nu kuu de graae Skorstene til Horizont. Ikke en Ven eiede jeg her, ikke et bekjendt Ansigt hilsede mig.

En Aften stod jeg ret bedrøvet ved mit Vindue, jeg aabnede det og saae ud. Nei, hvor jeg blev glad! jeg saae et Ansigt, jeg kjendte, et rundt, venligt Ansigt, min bedste Ven derovre fra Hjemmet: det var Maanen, den kjære, gamle Maane, uforandret den samme, akkurat som han saae ud, naar han der tittede ind til mig mellem Piletræerne ved Mosen. Jeg kyssede paa Fingren ad ham , og han skinnede lige ind306

Hans Christian Andersen.

i mit Kammer, og lovede, at han hver Aften, naar han var ude, vilde see lidt ind til mig; det har han ogsaa siden ærlig gjort, Skade, at han kun kan blive saa kort. Hver Gang han kommer, fortæller han mig Eet eller Andet, sora han har seet Natten forud, eller samme Aften. »Mai nu det, jeg fortæller,« sagde han ved sit første Besøg, »saa skal du faae en ret artig Billedbog.« Det har jeg nu gjort i mange Aftener. Jeg kunde paa min Maade give en ny »Tusind og een Nat« i Billeder, men det blev nok formange; de, jeg giver, ere ikke valgte, men komme som jeg har hørt dem; en stor genial Maler, en Digter eller Tonekunstner maa gjøre noget mere heraf, om han vil; hvad jeg viser, er kun løse Omrids paa Papiret, og imellem mine egne Tanker, thi det var ikke hver Aften Maanen kom, der var tidt en Sky eller to iveien.

Første Aften.

»Sidste Nat,« det er Maanens egne Ord, »gled jeg gjennem Indiens klare Luft, jeg speilede mig i Ganges: mine Straaler søgte at trænge gjennem det tætte Hegn, som de gamle Plataner flette, der hvælve sig tæt, som Skildpadens Skal. Da kom fra Tykningen en hinduisk Pige, let som Gazellen, skjøn som Eva; der var noget saa luftigt, og dog saa fyldigt fast ved Indiens Datter, jeg kunde see Tanken gjennem den fine Hud; de tornede Lianer rev Sandalerne sønder, men rask skred hun fremad; Vilddyret, der kom fra Floden, hvor det havde lædsket sin Tørst, sprang sky forbi, thi Pigen holdt i Haanden en brændende Lampe; jeg kunde see det friske Blod i de fine Fingre, som bøiede sig til et Læ for Flammen. Hun nærmede sig Floden, satte Lampen paa Strømmen, og Lampen seilede ned ad; Luen viftede, som om den vilde slukkes, men den brændte dog og Pigens sorte, funklende Øine fulgte med et Sjæleblik, bag Øielaagenes lange Silkefryndser; hun vidste, at brændte Lampen saalænge hun øinede den, da levede endnu hendes Elsker, men slukkedes den, da var han død; og Lampen brændte og bævede, og hendes Hjerte brændte og bævede, hun sänk paa Knæ og læste Bønnen; ved hendes Side laae i Græsset den vaade Slange, men hun tænkte kun paa Brama og paa sin Brudgom. »»Han lever!«« jublede hun, og fra Bjergene gjenlød det: »»han lever!««

Anden Aften.

»Det var igaar,« fortalte Maanen mig, »da kigede jeg ned i en lille Gaard, indesluttet af Huse, der laae en Høne med elleve Kyllinger, en deilig lille Pige sprang omkring dem, Hønen klukkede og bredte forskrækket sine Vinger ud over de smaa Unger. Da kom Pigens Fader, han skjændte, og jeg gled bort uden mere at tænke derpaa ; men i Aften, det er kun faa Minuter siden, saae jeg igjen ned i samme Gaard. Der var ganske stille, men snart kom den lille Pige, hun listede sig sagte hen til Hønsehuset, løftede Klinken og smuttede ind til Hønen og Kyllingerne; de skrege høit og flagrede omkring, den Lille løb efter dem, jeg saae det tydeligt, for jeg kigede ind gjennem et Hul paa Muren. Jeg blev ganske vred paa det onde Barn og glædede mig, da Faderen kom og endnu hæftigere end igaar skjændte og greb hende om Armen, hun bøiede Hovedet tilbage, der var store Taarer i de blaae Øine. »»Hvad gjør Du her?«« spurgte han. Hun græd: »»jeg vilde,«« sagde hun, »»ind at kysse Hønen og bede hende om Forladelse for igaar, men det turde jeg ikke sige Dig!«« Og Faderen kyssede den søde Uskyldighed paa Panden; jeg kyssede hende paa Øine og Mund.«

Fjortende Aften.

Maanen fortalte: »Der ligger to Bønderhuse ved Skovveien; Døren er lav, Vinduerne sidde op og ned, men rundt

om dem voxe Bukketjørn og Berberisser, Taget er mosset og begroet med gule Blomster og Huusløg; der er kun Grønkaal og Kartofler i den lille Have, men paa Gjærdet blomstrer en Hyld og under denne sad en lille Pige; hun fæstede sine brune Øine paa det gamle Egetræ mellem Husene. Dette Træ har en høi, vissen Stämme, der er savet af foroven, og der har Storken bygget sin Rede; han stod der oppe og knebbrede med Næbet. En lille Dreng kom ud, han stillede sig ved Pigen; det var Broder og Søster. »»Hvad seer Du efter?«« spurgte han. — »»Jeg seer paa Storken!«« sagde hun, »»Nabokonen har sagt mig, at den iaften bringer os en lille Broder eller Søster; nu vil jeg passe paa, for at see dem, naar de komme!« « — »»Storken bringer Ingen!«« sagde Drengen, »»Du kan troe, Nabokonen har ogsaa fortalt mig307 Hans Christian Andersen.

det, men hun lo, da hun sagde det, o g saa spurgte jeg hende, om hun turde sige: »ved Gud« paa det! — det turde hun ikke, og saa veed jeg nok, at det om Storken kun er Noget, man bilder os Børn ind.«« — »»Men hvorfra skulde da det lille Barn komme?«« spurgte Pigen. — »»Det kommer vor Herre med!«« sagde Drengen, »»Gud har det under sin Kjole, men ingen Mennesker kan see Gud, og derfor kan vi ikke see, han bringer det!«« — I det samme luftede det i Hyldetræets Grene, Børnene foldede deres Hænder og saae paa hinanden: det var vist Gud, som kom med den Lille. — Og de holdt hinanden i Hænderne; Døren gik op til Huset; det var Nabokonen: »»Kom nu ind,«« sagde hun, »»see, hvad Storken har bragt; det er en lille Broder!«« — Og Børnene nikkede; de vidste jo nok, han var kommet.«

Syttende Aften.

Hør hvad Maanen fortalte: »Jeg har seet Cadetten blive Officeer og første Gang iføre sig sin prægtige Uniform, jeg har seet den unge Pige i sin Balstads, Fyrstens unge Brud lykkelig ved sin Festdragt, men Ingens Lyksalighed kan lignes med den, jeg saae iaften hos et Barn, en lille fireaars Pige; hun havde faaet en ny blaa Kjole, en ny rosenrød Hat; Stadsen var netop paa, og de raabte Alle paa Lys, thi Maanens Straale gjennem Vinduet var for ringe, der maatte anderledes lyses op. Der stod den lille Pige stiv som en Dukke, Armene ængsteligt ud fra Kjolen, Fingrene vidt spilede fra hverandre, o! hvor hendes Øine, hendes hele Aasyn straalede af Lyksalighed. »»Imorgen skal Du komme paa Gaden!«« sagde Moderen, og den Lille saae op mod sin Hat, saae ned mod sin Kjole og smilede lykkelig: »»Moder!«« sagde hun, »»hvad mon Hundene tænke, naar de see mig i den Stads!« «

To og tyvende Aften.

»Jeg saae en lille Pige græde,« sagde Maanen, «hun græd over Verdens Ondskab. Den deiligste Dukke havde hun faaet til Foræring, o! det var en Dukke, saa nydelig og fiin, den var slet ikke skabt til Modgang. Men den lille Piges Brødre, de lange Drenge, havde taget Dukken, sat

den op i et høit Træ i HaVen og vare saa løbne bort. Den lille Pige kunde ikke naae Dukken, slet ikke hjelpe den ned, og derfor græd hun; Dukken græd bestemt med, den strakte Armene ud imellem de grønne Grene og saae ganske ulykkelig ud. Ja, det var Verdens Modgang, som Mama saa tidt talte om. O, den stakkels Dukke! Det begyndte jo allerede at blive mørk Aften og saa vilde Natten komme? skulde hun sidde herude i Træet alene den hele Nat? Nei, det kunde den lille Pige ikke bære over sit Hjerte. »Jeg vil blive hos Dig!«« sagde hun, skjøndt hun var slet ikke modig; hun syntes allerede ganske tydeligt at see de smaae Nisser med deres høie, spidse Huer, titte frem imellem Buskene, og nede i den mørke Gang dandsede lange Spøgelser, de kom nærmere og nærmere, strakte Hænderne hen imod Træet, hvor Dukken sad, de loe og pegede Fingre ad den. Ak, hvor den lille Pige var bange! »»Men naar man ingen Synd har gjort,«« tænkte hun, »»saa kan jo det Onde ikke gjøre Een noget! mon jeg har nogen Synd?«« Og hun tænkte sig om, »»ak, jo!«« sagde hun, »»jeg har leet ad den stakkels And med den røde Klud om Benet, den halter saa morsomt, derfor lo jeg, men det er Synd at lee ad Dyrene!«« Og hun saae op mod Dukken; »»Har Du leet ad Dyrene?«« spurgte hun, og det saae ud, som om Dukken rystede med Hovedet.«

Af „Digte".

Det døende Barn. Moder, jeg er træt, nu vil jeg sove, Lad mig ved dit Hjerte slumre ind; Græd dog ei, det maa Du først mig love, Thi din Taare brændqr paa min Kind. Her er koldt og ude Stormen truer, Men i Drømme, der er Alt saa smukt, Og de søde Englebørn jeg skuer, Naar jeg har det trætte Øie lukt.

Moder, seer Du Englen ved min Side? Hører Du den deilige Musik? See, han har to Vinger smukke hvide, Dem han sikkert af vor Herre fik; Grønt og Guult og Rødt for Øiet svæver, Det er Blomster Engelen udstrøer! Faaer jeg ogsaa Vinger mens jeg lever, Eller, Moder, faaer jeg naar jeg døer?308

Hans Christian Andersen.

Hvorfor trykker saa Du mine Hænder? Hvorfor lægger Du din Kind til min? Den er vaad, og dog som Hd den brænder, Moder, jeg vil altid være din! Men saa maa Du ikke længer sukke, Græder Du, saa græder jeg med Dig. O, jeg er saa træt! — maa Øiet lukke — — Moder — see! nu kysser Englen mig!

Aftenlandskab.

(1830.)

See Solen gaaer ned i det deiligste Rødt, I Stakker staaer Høet og dufter saa sødt, En Bonde gaaer hjem med Lee paa sin Ryg, I Luften dandse de surrende Myg. Ved Landsbyen ligger en Kjæmpehøi, Der hører man Ungdommens jublende Støi; De løbe omkring mellem Busk og Krat, t Og lege Tagfat.

Høit kneiser ved Degnens Huus et Træ, Der sidder den Gamle med Børn og Fæ; En Rævebælg hænger paa Træets Green, I Toppen kneiser Stork Langebeen. Men Gadekjæret er blevet en Pjøs, Dog vandes der Heste af Karl og Knøs ; De fløite og synge til Frøernes Qvæk, Og ride saa væk.

Hist lege to Børn med Sundheds Kind, De ridse i Jorden med en Pind, De ridse sig Gaard og Høienloft, Mens Moder lapper paa Faders Koft, Smukt lyder fra Taarnet Klokkens Klang; En Bonde synger sin Aftensang, Og Børnene fromt om Bordet staae, Ret som Engle smaae.

Ved Kirkegaards-Muren hvor Hindbærret

gro er.

Der sidder paa Stenen en gammel Mo'er; Bag Huen man skimter det sølvgraa Haar, En Bøtte med Melk ved Fødderne staaer; Sin Støttestav holder hun paa sit Skjød, Jeg troer h un spiser det tørre Brød. Bag Muren sidde de Elskende to — — O lad dem ha' Ro! —

Hjertets Melodier.

(1830.) I.

To brune Øine jeg nylig saae, I dem mit Hjem og min Verden laae,

Der flammede Snillet og Barnets Fred; Jeg glemmer dem aldrig i Evighed!

II.

Min Tanke er et mægtigt Fjeld, Der over Himlene gaaer; Mit Hjerte er et Hav saa dybt, Hvor Bølge mod Bølge slaaer.

Og Fjeldet løfter dit Billed Høit mod Himlenes Blaa, Men selv Du lever i Hjertet, Hvor dybe Brændinger gaae.

III.

Du gav mig Blomster; hvis de læge kunde, Da vandt jeg atter Lunets frie Lyst, Men nei, de aabne meer den dybe Vunde, Og sprede Giften i mit unge Bryst.

IV.

Min Tankes Tanke ene Du er vorden, Du er mit Hjertes første Kjærlighed, Jeg elsker Dig, som Ingen her paa Jorden, Jeg elsker Dig i Tid og Evighed!

V.

Henvisned' er' de Blomster, Du mig gav, Men fra de Dødes Grav Staae Aander frem, i Livets dunkle Gange: Gjenkjend dem her, i mine bedste Sange.

VI.

Du fatter ei Bølgernes evige Gang, Ei Aanden, som svulmer i Tonernes Klang, Ei Følelsen dybt i Blomstens Duft, Sollysets Flamme mod Storm og Luft, De Fugles Qviddren af Længsel og Lyst, Og troer dog, Du fatter en Digters Bryst?

Der svulmer det meer, end i Bølgens Gang, Der findes jo Kilden til hver en Sang, Der voxer Blomsten med evig Duft, Der brænder det uden den kjølende Luft, Der kjæmpe Aander i Længsel og Lyst, De kjæmpe mod Døden dybt i hans Bryst!Hans Christian Andersen.

309

VII.

Jeg elsker Dig — Dig, som jeg ei tør sige! Du staaer som Tanken i mit Drømmerige, Du skaber Aanden i hver dristig Sang, Thi svulmer Hjertet, ret som Bølgens Gang, Og brister stolt — thi Skjalden er en Gud; Du er jo Brud — og lykkelig som Brud.

VIII.

Man har et Sagn — et Eventyr:

Hvert Musling-Dyr,

Der bygger i den dybe, salte Sø,

Naar det har skabt sin Perle, maa det døe.

O Kjærlighed! Du blev mit Hjerte givet,

Og Perlen koster Livet.

De to Fugle. Der bygger en Fugl her dybt i mit Bryst, Saa langt fra Blad og fra Grene; Den synger i Smerte og selsom Lyst, Fordi den sidder saa ene. Den tør kun klynge sig fast til Gud, Og see gjennem Øinenes Rude ud!

For hende den synger sin Sorg og Lyst, Ved Nætter og lyse Dage; Der bygger en Fugl i hendes Bryst, Den søger den sig som Måge. Den titter ogsaa fra Øiets Blaa — Mon Fuglen ikke kan Fuglen forstaae?

Hos mig den synger Alt, hvad den veed, Mit Liv, min Tanke, min Stræben; Den selv forraader min Kjærlighed, Der flygtede bly for Læben.

Den synger sin dybe Sorg og Lyst; Men Svar har ei Fuglen i hendes Bryst.

Den seer saa taus gjennem Rudens Glar, Og det gjør mig sorgfuld og bange. Fortjener ei Fuglen det mindste Svar, For Hjertets de dybe Sange? Den fattige Fugl et Hjerte bær', Saa tro, som den med de gyldne Fjer!

Den synger og sørger sig vist ihjel — En Anden kan Bruden fæste, Og hun — ja hun glemmer Fuglen vel. Og det er jo ogsaa det Bedste! De to var' ei for hinanden skabt', Nu, døer den ene, hvad er saa tabt!

En Digters sidste Sang. Løft mig kun bort, du stærke Død, Til Aandens store Lande, Jeg gik den Vei, som Gud mig bød, Fremad med opreist Pande, Alt hvad jeg gav, Gud, det var dit, Min Rigdom ei jeg vidste; Hvad jeg har øvet, er kun lidt, Jeg sang, som Fugl fra Q viste.

Farvel, hver Rose frisk og rød, Farvel, I mine Kjære! Løft mig kun bort, du stærke Død, Skjøndt her er godt at være ! Hav Tak, o Gud, for hvad du gav, Hav Tak for hvad der kommer! Flyv Død, hen over Tidens Hav, Bort, til en evig Sommer! JOHAN LUDVIG RUNEBERG.

Det finske Folkesprog, der lige saa lidt er beslægtet med Svensk som med Russisk, er ikke i Besiddelse af nogen Litteratur, naar undtages de Levninger af Heltedigte og Folkesange, som ere opbevarede i Kalevala. Det Ejendommelige for disse Digtninge er deres alvorlige, vemodig-kraftige Grundtone, der vidner om, at de ere undfangne af et Folk, hvis daglige Lod har været Kampen mod en haard Natur, og hvis historiske Skjæbne har været haabløs Modstand mod Undertrykkelse. Men medens Cultursproget i Finland indtil denne Dag har været

svensk og Finlands Konstpoesi saaledes har sunget med den svenske Tunge, har det »nationale Præg« dog ikke fornægtet sig hos de Digtere, med hvis Værker Finland har beriget den svenske Skjønlitteratur, og mindst hos den Mȧnd, der fremfor alle andre har besunget sit Fædrelands Natur, dets Folkeliv og dets historiske Minder og paa eengang tilhører begge Nationer: den finske, fordi hans Digtnings bedste Blomster netop have deres Rod i Finlands Jordbund og optage deres Safter derfra, den svenske, fordi deres Form og Farve anviser dem Plads i Sverigs Digterflora.

Runeberg blev født den 5 Februar 1804 i den finske By Jacobstad. Hans Opdragelse fandt Sted under meget tarvelige Forhold, og han kunde kun ved selv i en tidlig Alder at bidrage sin Del til Undervisningsomkostningerne forberede sig til Studenterexamen i den lille Naboby Wasa, hvortil en Coloni af Jacobstads Ungdom udvandrede for at drage Nytte af den derværende gode Skole. Men fik Runeberg saaledes tidlig en Forestilling om, hvad Kundskabs-erhvervelsen er værd i rede Penge, saa gjorde netop denne Omstændighed ham saa meget ivrigere efter at gjøre sin Andel af den saa rigelig som muligt, og han vedblev at gaae fremad med samme Flid og Ihærdighed, ogsaa efter at han i sit attende Aar var bleven Student i Abo. Som Lærer, dels i denne By, dels højere oppe i Finland fortjente han det Nødvendige til Studiernes Fortsættelse og tog omsider Magistergraden, hvorpaa han, efter at Universitetet ved Abos Brand var blevet flyttet til Helsingfors, fik en Ansættelse her som Docent i Æsthetik. Nogle Aar efter blev han Lector ved Gymnasiet i den lille By Borgå, og her har han tilbragt Resten af sit paa ydre Hændelser ikke meget rige Liv.

Men er der ikke meget at fortælle om Runebergs Liv, saa er der desmere at sige om hans Digtning, der har gjort hans Navn til det berømteste blandt de nulevende svenske Digteres, har skaffet ham Æresbevisninger fra Sverigs og Ruslands Herskere og — hvad der er mere værd — gjort ham tilJohan Ludvig Runeberg.

311

en national Skikkelse, om hvilken hans hele Folk flokkes med taknemmelig Ærefrygt og Hengivenhed.

Runebergs første Digtsamling udkom 1830 og indlededes — betegnende for hans senere Udvikling — med det af Fædrelandskærlighed gjennemstrømmede Digt, hvori han kalder sin Landsmand Franzén tilbage til Fædrelandet. * I »Svartsjukans natter« udtaler en forskudt Elsker sin Sorg og Fortvivlelse i en Række Monologer, hvis Sprog dog er saa meget paavirket af Tegnérs Rhetorik, at Digterens selvstændige Personlighed træder i Skygge. Kraftig og ejendommelig hævder den sig derimod i den yndefulde Digtcyclus »Idyll och Epigram«, hvor den naive Folkepoesi paa den skjønneste Maade er gjenfødt i Konstpoesiens Former. Det var uden Tvivl den samtidige Beskjæftigelse med de serviske Folkesanges Oversættelse, der berørte de beslægtede Strænge paa Runebergs Harpe og lod dem klinge i disse med deres nationale Præg saa ejendommelige og i deres Konstløshed saa skjønne Smaadigte, hvori Runeberg for første Gang er traadt indenfor sit eget Riges Grændser.

En endnu kraftigere Paavirkning af det nationale Natur- og Folkeliv, som Runeberg kom i nær Berøring med ved lange og gjentagne Ophold i forskjellige Egne af Finland, spores i hans følgende Digterværker, skjøndt de — med Undtagelse af »Grafven i Perrho«, — fremtræde under Hexametrets antike Form ligesom deres Forbilleder, Goethes og Voss's Idyller. I »Elgskyttarne,« »Hanna« og »Julqvällen« bevæger en simpel og lidet complieeret Handling sig med en jevn og rolig Gang gjennem en Skildring af dens nationale Omgivelser, som i Forening med de fint opfattede og skjønt gjengivne psychologiske Smaatræk, der affødes af Handlingens faa Bevægelser, udgjør disse Digtes egenlige Fortrin og giver Læseren et rigt Udbytte, naar han ikke hører til dem, der maale et Digts Yærd efter den Mængde Begivenheder, det indeholder, og derfor utaalmodig finde sig sinkede paa Yejen af Hexametrets brede Fremstillingsart.

Den strænge episke Begrændsning, som Runeberg har tvunget sig til i de nævnte tre Eposer ved Valget af den antike Konstform, udvides i hans senere Værker saaledes, at ogsaa hans lyriske Begavelse faaer sit Omraade at røre sig paa. Paa denne Maade fremstaaer den følgende Periodes lyrisk-episke Digtninge, blandt hvilke »Nadeschda« og »Kung Fjalar« staae forrest i Tiden, »Fänrik Ståls sägner« øverst i Rangen. Det førstnævnte Digt, for hvis Handling Skuepladsen er i Rusland, virker især ved sine skjønne Enkeltheder: Situationernes fængslende Liv og den lyriske Ynde i Romancerne, hvorimod »Kung Fjalar« lige som den ossianske Sagnkreds,

der har affødt det, griber ved det Storartede i Compositionen og ved den mægtige Skjæbneide, der træder ud af det og peger tilbage til den antike Tragedies ærefrygtvækkende Forestilling om Gudernes Verdensstyrelse.

»Fänrik Ståls sägner« er dog det Digterværk, hvori Runebergs Udvikling har sat sin bedste Blomst, fordi hans afgjorte Begavelse for Romancedigtningen her er bleven anvendt paa et patriotisk Emne, saa at begge de mest fremtrædende Kræfter i hans Natur ere komne til at virke samtidig. Intet andet Værk er i den almene Forestilling saaledes knyttet til hans Navn som denne Samling af Livsbilleder fra den ulykkelige Krig, der rev Finland fra Sverig, og ingen af hans Phantasis Skikkelser ere saaledes gaaede over i de skandinaviske Folks Bevidsthed som disse ud af Virkeligheden grebne Figurer fra Valpladsen,312

dette nationale Galleri af prægtige Helteskikkelser lige fra Generalen og ned til den pjaltede Bondekarl, hvis brede Næve er hans eneste Ejendom, fra den halvfjerdsindstyveaarige, ildfulde von Essen til den sextenaarige Schwerin. Klart og betegnende springe Personlighedernes Characteristik frem af de Situationer, hvori de bringes sammen, og disse Situationer ere netop den hele Række af Episoder, Seirens og Nederlagets Dage, Slagets og Hvilens Timer, som samlede male Finlands Selvstændighedskamp og forene sig til et Heltedrapa, som ingen anden Litteratur kan opvise Magen til. Første Del af »Fänrik Ståls sägner« udkom 1848; efter Udgivelsen af anden Del 1860 har Runeberg kun skrevet et mindre og lidet betydeligt dramatisk Arbejde »Kan ej« og hindres desværre i fortsat digterisk Production af en haabløs Sygdom, der har lammet den før saa stærke og rørige Månd, som fandt sin største Glæde i med Bøssen paa Nakken at flakke om i sit Lands Skove, vandre over dets Sletter og tale med den Befolkning, hvis Berømmelse mellem Jordens Folkeslag han har bidraget mere end nogen Anden til at befæste.

Till Franzén.

Höjde du då re'n för sista gången Här en älskad röst,

Du, som, lärkan lik, flög bort med sången Undan storm och höst?

Skall det land, som såg din morgons blomma, Såg din middags guld, ^Icke äfven se din afton komma Solbelyst och huld?

Glömmer du i Sveas blomsterdalar Fosterlandets skog, Och vid sångerna af näktergalar Huru Vakan slog?

Se'n du for från oss har redan mången Vinter setts förgå;

Men fast våren kom och fågelsången, Kom ej du ändå.

Ack, i dina fordna lunder drömde Natten lika ljuf,

Och den minsta blommas öga gömde Samma dagg ännu:

Som nar fordom säll du gick på stranden, Der din hemelf flöt, Tänkte visor, såg på midnattsbranden, Eller blommor bröt.

När kring samma nejd det åter våras Och dess prakt slår ut, Vore det ej ljuft ännu att tåras, Der du sjöng förut?

Ja, fast Uhlås gamla borg föröddes, Fast du finner blott Sörjande ruiner, der du föddes, Der din boning stått;

Vore ju dock kärt att gå och minnas, Hvar det fordom var, Hyddans ställe, och den sångarinnas, Som dess flaggstång bar.

Vinden gnyr i Auras lärosalar; Kom dock dit också! Mången hugkomst der ur askan talar Till ditt bröst ändå!

Kom tillbaka till ett land, som famnar, Ack , så gerna dig! Hvar som helst i våra kär du hamnar, Blombeströs din stig.

Som en saknad vårdag skola tjällen Helsa dig igen,

Och hvart echo i de gråa fjällen Som en barndomsvän.Johan Ludvig Runeberg.

Den hemkommande,

Ensliga sken, Flamma, som stjernornas , ren! Ljus , från min fädernehärd, Tindrar i natten du än? Glada, förtroliga verld, Väntar du vandrarn igen?

Dagen är all, Mörk är min bana och kall, Dyster i skogarna här Vintern den isiga rår; Ljus, der du tindrar, o der Finner jag kärlek och vår.

Skynda din gån g, Lycklige, kanske engång Kommer du åter och ser Stum mot ditt fädernetjäll; Ljus är din hydda ej mer, Kulen och ödslig din qväll.

Mitt lif.

Strid på brädden af en graf, Segling på ett vredgadt haf, Sträfvan på en stiglös stig, O mitt lif, jag nämner dig.

Längtan fyllde seglarns håg, Hafvet för hans öga låg: »O, der bortom purpurskyn Vill jag se en högre syn,

Vill jag nå en bättre strand, Ljusets, fridens, glädjens land.« — Seglet svällde, hoppet log, Mot det vida skeppet drog.

Strid på brädden af en graf, Segling på ett vredgadt haf, Sträfvan på en stiglös stig, O mitt lif, jag nämner dig.

Hvar är hamnen, lugn och klar, Hjertats frid från fordna dar? Hvar är hoppets guldkust gömd, Aldrig nådd och aldrig glömd?

Vågen seglarns kosa stör, Stormar hvina ofvanför; Ack, ännu står purpurskyn Lika fjerran för hans syn.

Den öfvergifna.

Löf och örter och blommor små, Ljusa liljor med dagg uppå, Purpur-ros, som så vänligt ler, Jag vill välja till brudkrans er. Minnesblomma vid böljan klar, Inga törnen din stengel har. O, hur liknar dig icke den, Som gror upp i min barm igen, Som har taggar på hvarje skott, Och som sårar mitt hjerta blott.

Sjungen, bäckar, min bröllops-sång! Ljufva källor och vattensprång, Sjungen gladt om en framtids dar, Att jag glömmer den tid som var, Glömmer lifvet med qval och lek, Glömmer den, som min trohet svek! Sjungen, bäckar, min bröllops-sång! Ljufva källor och vattensprång, Sjungen ömt ur min egen själ Åt den falske ett långt farväl!

Jag vill välja till vän en ann, Som ej sviker så lätt, som han, Som ej kysser mig, våren ut, Och försvinner, då den är slut. Kom, o död, och mitt hjerta tag, Låt det hvila vid ditt i dag! Fast din brud är af tårar blind, Fast din flicka har mulen kind, Fast din ros icke mer är röd, Kom, o död, kom, o ljufva död!

TJr „Idyll och Epigram".

Flickan kom ifrån sin älsklings möte, Kom med röda händer. — Modren sade: Hvaraf rodna dina händer, flicka? Flickan sade: jag har plockat rosor, Och på törnen stungit mina händer. Åter kom hon från sin älsklings möte; Kom med röda läppar. — Modren sade: Hvaraf rodna dina läppar, flicka? Flickan sade: jag har ätit hallon, Och med saften målat mina läppar. Åter kom hon från sin älsklings möte, Kom med bleka kinder. — Modren sade: Hvaraf blekna dina kinder, flicka? Flickan sade: red en graf, o Moder! Gömm mig der, och ställ ett kors deröfver,

Och på korset rista som jag säger: En gån g kom hon hem med röda händer; Ty de rodnat mellan älskarns händer. En gång kom hon hem med röda läppar; Ty de rodnat under älskarns läppar. Sednast kom hon hem ined bleka kinder; Ty de bleknad genom älskarns otro.

Först gå bäckens första bublor sönder, Först försvinna vårens första blommor; Men din första kärlek, unga hjerta, Öfverlefver länge hvarje annan.

Gossen hann till femton år — och trodde Ej ännu att kärlek fanns i verlden, Och han lefde fem år till — och trodde Ej ändå att kärlek fanns i verlden. Kom så oförtänkt en bildskön flicka, Som på några timmar honom lärde, Hvad han under tjuga år ej fattat.

Tvenne popplar susa öfver grafven, Der en trogen ynglings aska gömmes, Satta fordom af hans flickas händer. Nu i poppelskuggan springa barnen, Som hon fostrat med en annan make, Jaga fjärilar och plocka blommor.

Mellan friska blomster genom lunden Gick den goda flickan helt allena, Och hon bröt en nyfödd ros och sade: Sköna blomma, om du vingar ägde, Skulle jag dig sända till min älskling, Se'n jag fästat tvenne lätta budskap, Ett vid högra vingen, ett vid venstra, Ena: att han dig dock skulle kyssa, Och det andra: sända dig tillbaka.

Trenne råd gaf modern åt sin dotter: Att ej sucka, att ej missnöjd vara, Och att icke kyssa någon gosse. — Moder, om din dotter icke felar, Icke felar mot det sista rådet, Skall hon fela mot de första båda.

Till en källa talte gossen vredgad: Källa, ängens öga, onda källa! Tusen gängor har min flicka redan Speglat i din blåa famn sitt anlet; Men du vårdar ej den hulda bilden, Du förvarar ej min flickas anlet.

När hon bortgått, flyktar äfven bilden, Och jag söker den förgäfves sedan. Skall jag straffa dig, du onda källa, Grumla opp din bölja, dika ut dig, Och förtrampa dina blomsterbräddar?

Källan åter bad en bön och sade: Gosse, hvarför skulle du mig straffa, Grumla opp min bölja, dika ut mig, Och förtrampa mina blomsterbräddar? Jag är ju en vattnets dotter endast. Har ej blod, och har ej varma pulsar, Älskar ej och älskas ej tillbaka; Värre är att i ditt eget hjerta, I ditt eget hjertas varma källa Flickans minne sällen varar längre, Än hon står i fägring för ditt öga.

Stor var Tavastländarn Ojan Paavo, Stor och väldig ibland Finlands söner, Stadig som en granbevuxen klippa, Djerf och snabb och kraftig som en stormvind. Tallar hade han med rötter uppryckt, Kufvat björnar med sin blotta armkraft, Lyftat hästar öfver höga gärden, Och som strån förmätne männer nedböjt. Och nu stod den starke Ojan Paavo Stolt och väldig uppå Lagmanstinget; Midt på gården stod han ibland folket, Som den höga furan ibland småskog; Men han hof sin stämma opp och sade: Finns här en af qvinna född och ammad, Som förmår att hålla mig på stället, Blott ett ögonblick på samma ställe; Den må taga strax mitt rika hemman, Den må vinna mina silfverskatter, Den må äga mina många hjordar, Och ined kropp och själ är jag dess egen. Så till folket talte Ojan Paavo; Men förskräckte stodo bygdens drängar, Tigande i nejden af den stolte, Och der trädde ingen fram till honom.

Och med undran och med kärlek sågo Bygdens flickor på den unga kämpen; Ty han stod, den starke Ojan Paavo, Som den höga furan ibland småskog, Och hans öga brann som himlens stjerna, Och hans panna lyste klar som dagen, Och hans gula hår föll på hans skuldror, Som et solglänst strömfall öfver fjället.

Men ur qvinnohopen framsteg Anna, Hon, den skönaste af bygdens flickor, Vacker som en morgon till at påse. Och hon framsteg raskt till Ojan Paavo,Johan Ludvig Runeberg.

Slog omkring hans hals de mjuka armar, Närmade sitt hjerta till hans hjerta, Pressade hans kind mot sina kinder, Och så bjöd hon honom slita lös sig. Men den starke gossen stod besegrad, Kunde icke röra sig af stället, Utan sade svigtande till flickan: Anna, Anna, jag har tappat vadet, Du må taga strax mitt rika hemman, Du må vinna mina silfverskatter, Du må äga mina många hjordar, Och med kropp och själ är jag din egen.

Likhet.

Hur många vågor bo på fjärden, Hur många tankar i mitt hjerta? De tyckas fly — och dröja qvar dock, De tyckas dö — och födas åter, Så skilda, och ändå så lika, Så många, och ändå desamma! — Ur samma sjö, af samma vindar De höjas alla,

Ur samma bröst de höjas alla, Af samma kärlek.

Kyssens hopp. Der jag satt i drömmar vid en källa, Hörde jag en kyss på mina läppar Sakta tala till en annan

detta: »Se, hon kommer, se, den blyga flickan Kommer redan, inom några stunder Sitter jag på hennes rosenläppar; Och hon bär mig troget hela dagen, Näns ej smaka på ett enda smultron, Att ej blanda mig med smultronsaften; Näns ej dricka ur den klara källan, Att ej krossa mig mot glasets bräddar, Näns ej hviska ens ett ord om kärlek, Att ej fläkta mig från rosenläppen.«

Tornet.

Törne, du min syskonplanta, Svept i vinterns is, försmås du, Höljd af taggar, hatas du. Men jag tänker: kommer våren, Slår du ut i blad och rosor, Och en växt finns ej på jorden, Ljuf och älskad såsom du. O, hur mången törnestengel Står ej naken i naturen, Som behöfde kärlek blott, Blott en solblick af ett hjerta, För att kläda sig i rosor Och hvart väsens glädje bli.

Mötet.

Flickan satt en sommarafton, Speglande sig sjelf i källan: »Gode Gud, hvad jag är vacker! Men livad båtar mig min fägring, Då den yngling, som jag älskar, Icke ser mig, icke hör mig? Ros, som blommar vid min sida, Tag du mina läppars rodnad! Purpurstänkta moln i luften, Tag du mina kinders purpur! Bleka stjerna ofvan molnet, Tag du inina ögons klarhet! Sist, o graf, tag hvad som lemnas.«

Detta har den skälmska gossen Lyssnat till i närmsta buske, Och han springer fram till henne, Just den sökte, just den funne. Men han kysste hennes läppar: »Nu tog rosen läppens rodnad!« Och han smög sin kind till hennes: »Nu tog molnet kindens purpur!« Och han såg i hennes öga: »Nu tog stjernan ögats klarhet!« Och han slog sin famn kring henne: »Nu tog grafven hvad som lemnats; Ty, o flicka, det är grafven, Hvarur iugen mera slipper.«

Sommarnatten. På den lugna skogssjöns vatten Satt jag hela sommarnatten, Och för böljans tropp ur båten Slängde tanklös ut forsåten. Men en talltrast sjöng på stranden, Att han kunnat mista anden, Tills jag halft förtörnad sade: Bättre, om din näbb du lade Under vingen, och till dagen Sparde tonerna och slagen. Men den djerfve hördes svara: Gosse, låt ditt metspö vara; Såg du opp kring land och vatten, Kanske sjöng du sjelf om natten. Och jag lyfte opp mitt öga, Ljus var jorden, ljus det liöga, Och från himlen, stranden, vågen Kom min flicka mig i hågen. Och, som fåglen spått i lunden, Sjöng jag denna sång på stunden.

24*316

Ur „Fänrik Ståls sägner".

Vårt land.

Vårt land, vårt land, vårt fosterland, Ljud högt, o dyra ord! Ej lyfts en höjd mot himlens rand, Ej sänks en dal, ej sköljs en strand, Mer älskad än vår bygd i nord, Än våra fäders jord.

Vårt land är fattigt, skall så bli För den, som guld begär, En främling far oss stolt förbi; Men detta landet älska vi, För oss med moar, fjäll och skär Ett guldland dock det är.

Vi älska våra strömmars brus Och våra bäckars språng, Den mörka skogens dystra sus, Vår stjernenatt, vårt sommarljus, Allt, allt, hvad här som syn, som sång Vårt hjerta rört engång.

Här striddes våra fäders strid Med tanke, svärd och plog, Här, här, i klar som mulen tid, Med lycka hård, med lycka blid. Det Finska folkets hjerta slog, Här bars hvad det fördrog.

Hvem täljde väl de striders tal, Som detta folk bestod, Då kriget röt från dal till dal, Då frosten röt med hungrens qval, Hvem mätte allt dess spillda blod Och allt dess tålamod?

Och det var här det blodet flöt, Ja här för oss det var, Och det var här sin fröjd det njöt, Och det var här sin suck det gjöt, Det folk, som våra bördor bar Långt före våra dar.

Här är oss ljuft, här är oss godt, Här är oss allt beskärdt; Hur ödet kastar än vår lott, Ett land, ett fosterland vi fått, Hvad finns på jorden mera värdt Att hållas dyrt och kärt?

Och här och här är detta land, Vårt öga ser det här; Vi kunna sträcka ut vår hand Och visa gladt på sjö och strand Och säga: se det landet der, Vårt fosterland det är!

Och fördes vi att bo i glans Bland guldmoln i det blå, Och blef vårt lif en stjernedans. Der tår ej gjöts, der suck ej fanns, Till detta arma land ändå Vår längtan skulle stå.

O land, du tusen sjöars land, Der sång och trohet byggt, Der lifvets haf oss gett en strand, Vår forntids land, vår framtids land, Var för din fattigdom ej skyggt, Var fritt, var gladt, var tryggt!

Din blomning, sluten än i knopp , Skall mogna ur sitt tvång; Se, ur vår kärlek skall gå opp Ditt ljus, din glans, din fröjd, ditt hopp, Och högre klinga skall en gång Vår fosterländska sång.

Fänrik Stål.

Till flydda tider återgår Min tanka än så gerna, Mig vinkar från förflutna år Så mången vänlig stjerna. Välan, hvem följer nu mitt tåg Till Näsijärvis dunkla våg?

Jag lärde känna der en man, Soldat för längesedan, Nu ägde fänriks titel han, Men lyckan var i nedan. Gud vet det, hur han kom en dag Att bo i samma gård som jag.

Jag såg mig då som en person Med få, ja inga brister, Jag var student, på condition, Och kallades magister, Mitt »mensa« gaf mig öfverflöd, Den gamle åt på nåd sitt bröd.

Jag rökte »Gefle vapen« jag Och hade sjöskumspipa; Den gamle skar af blad sitt slag, Då han ej var i knipa, I sådant fall blef mossa blott Hans nötta masurhufvuds lott.

O tid af guld, o lif blott tändt För nöjet och behagen, Då man är ung, och är student, Och har fullt opp för dagen, Och ingen annan sorg försökt, Än att mustaschen växer trögt!Johan Ludvig Runeberg. 75

Hvad visste jag af andras nöd, Jag blott min glädje kände; Min arm var stark, min kind var röd, Och alla pulsar brände. Jag var så yr, jag var så ung, Och stolt som jag var ingen kung.

Men fänrik Stål satt utan knot Förgäten i sin koja; Han sög sin rök, han knöt sin not Och lät oss andra stoja. Yasserra, mot en sådan en Hvad man sig tyckte vara re'n.

Det var min höga lust att se Den kantiga figuren, Hans styfva skick, hans anlete, Hans röck, så ovant skuren, Hans örnenäsa mest ändå Med brillor utan skalmar på.

Jag gick till gubben ofta ned Att gunstigt gyckel drifva. Det var min fröjd, när han blef vred Och kom sitt nät att rifva, Då jag fick nålen ur hans hand Och knöt en lycka falskt ibland.

Han sprang då ofta upp burdufc Och dref mig utom knuten; Ett vänligt ord, en doft kardus, Och fred var åter sluten. Jag kom igen, som förr jag kom, Och gjorde samma narri om.

Att äfven gubben haft sin dag, Då han var ung i verlden, Att han gått flere steg, än jag. Och pröfvat mer på färden, Var jag för höglärd att förstå, Det kom ej för min tanke då.

Ej att han stått med svärd i hand Och glad sitt hjertblod gifvit För detta samma fosterland, Som nu så kärt mig blifvit. Jag var så yr, jag var så ung, Han fänrik var, jag mer än kung.

Men hur det hände sig en gång, Fann jag mig mätt af ruset. Det vinter var, min dag blef lång, Fast den var kort till ljuset; Det var så ovant mot förut, Jag ville aldrig få den slut.

Jag tog den första bok jag fann, Blott för att döda tiden,

Det var en skrift af onämnd man Om sista Finska striden , Den låg der häftad, som på nåd, Bland husets bundna bokförråd.

Jag tog den på mitt rum och satt Och bläddrade i bladen, Jag vet ej, hur jag så fick fatt På Savolaks brigaden, Jag läste en rad, läste två, Mitt hjerta började att slå.

Jag såg ett folk, som kunde allt Blott ej sin ära svika, Jag såg en här, som frös och svalt Och segrade tillika, Mitt

öga flög från blad till blad, Jag velat kyssa hvarje rad.

I farans stund, i stridens brand Hvad mod hos denna skara! Hur kunde, arma fosterland, Du dock så älskadt vara, En kärlek få, så skön, så stark, Af dem du närt med bröd af bark!

Min tanke genom rymder lopp, Som förr den aldrig spanat, Ett lif gick för mitt hjerta opp, Hvars tjusning det ej anat, Min dag flög som på vingar bort, O hvad min bok mig syntes kort!

Den slöts, och qvällen likaså, Dock glödde än min låga, Jag fann så mycket återstå Att forska om och fråga, Så många dunkla föremål. Jag gick till gamle fänrik Stål.

Han satt på samma plats, som förr, Och samma syssla skötte. Jag såg, att re'n i stugans dörr En missnöjd blick mig mötte; Det var, som om han frågt dervid: Får man ej ens till natten frid?

Men annat var det nu med mig, Jag kom med ändradt sinne: »Jag läst om Finlands sista krig, Och äfven jag är Finne. Min håg blef tänd att höra mer, Kanhända får jag det af er?«

Så var min helsning. Gubben såg Förvånad upp från noten, En glans uti hans öga låg, Som om han stått för roten: »Jo derom kan jag ge besked, Om herrn så vill, ty jag var med.«318

Jag satte mig på sängens halm, Han började berätta Om Dunckers eld, om kapten Malm, Om mången bragd för detta; Hans blick blef ljus, hans panna klar, Jag glömmer ej, hur skön han var.

Han sett så mången blodig dag, Så många faror delat, Ej segrar blott, men nederlag, Hvars sår ej tid har helat, Så mycket, som re'n verlden glömt, Låg i hans trogna minne gömdt.

Jag satt der tyst och hörde på, Och intet ord forspildes, Och natteii hunnit halft förgå, När jag från honom skildes; Han följde mig till tröskelns rand Och tryckte gladt min bjudna hand.

Se'n sågs han aldrig mera nöjd, Om han ej mig fick skåda, Vi delte sorg, vi delte fröjd, Vi rökte vapnet båda. Nu var han gammal, jag var ung, Jag blott student, han mer än kung.

De sägner här i sång jag satt, Från gubbens läpp de stamma, Jag hört dem mången stilla natt Vid pertans matta flamma, De tala några enkla ord, Tag mot dem, dyra fosterjord!

Sven Dufva.

Sven Dufvas fader var sergeant, afdankad, arm och grå,

Var med år åttiåtta re'n och var re'n gammal då;

Nu bodde på sin torfva han och fick sitt bröd af den,

Och hade kring sig nio barn, och yngst bland dem sin Sven.

Om gubben haft förstånd, han sjelf, att dela med sig af

Tillräckligt åt en sådan svärm, det vet man ej utaf;

Dock visst lär han de äldre gett långt mer än billigt var,

Ty för den son, som sist blef född, fanns knappt en smula qvar.

Sven Dufva växte opp likväl, blef axelbred och stark,

Slet ondt på åkern som en träl och bröt opp skog och mark,

Var from och glad och villig städs, långt mer

än mången klok, Och kunde fås att göra allt, men gjorde allt på tok.

»I herrans namn, du arma son,hvad skall af dig väl bli?« Så talte gubben mångengång allt i sitt bryderi. Då denna visa aldrig slöts, brast sonens tålamod, Och Sven tog till att tänka sjelf så godt han det förstod.

När derför sergeant Dufva kom en vacker dag igen

Och kuttrade sin gamla ton: »hvad skall du

bli, o Sven?« Sågs gubben, ovan förr vid svar, bli helt förskräckt och flat, När Sven lät upp sin breda näbb, och svarte: »jo, soldat!«

Den åldrige sergeanten log föraktligt dock till slut:

»Du, slyngel, skulle få gevär och bli soldat, vet hut!«

»Ja«, mente gossen, »här går allt helt afvigt

mig i hand; Kanske det mindre konstigt är, att dö för kung och land.«

Den gamla Dufva häpnade och gret helt rörd en tår; Och Sven han tog sin säck på rygg och gick

till närmsta corps. Målfyllig var ban, frisk och sund, allt annat sågs förbi,

Och utan prut blef han rekryt vid Dunckers kompani.

Nu skulle Dufva få sig pli och läras exercis, Det var en lust att se derpå, det gick på eget vis. Korpralen skrek och skrattade, och skrattade och skrek,

Men lians rekryt förblef sig lik, vid allvar som vid lek.

Han var visst outtröttelig, om nånsin någon ann, Han stampade att marken skalf och gick så

svetten rann, Men roptes vändning åt ett håll, då slog han

bom på bom, Tog höger-om och venster-om, men ständigt rakt tvertom.

Gevär på axel lårde han,gevärförfot också, Att skyldra, fälla bajonett, allt tycktes han förstå,Johan Ludvig Runeberg.

319

Men roptes skyldra, fällde han som oftast bajonett,

Och skreks gevär för fot, flög hans på axeln lika lätt.

Så blef Sven Dufvas exercis beryktad vidt omkring, En hvar, befäl och manskap, log åt detta underting;

Men han gick trygg sin jemna gång, var tålig som förut

Och väntade på bättre tid — och så bröt kriget ut.

Nu skulle truppen bryta opp, då blef i fråga stäldt Om Dufva kunde anses klok och tagas med i fält ? Han lät dem prata, stod helt lugn och redde saken så:

»Om jag ej får med andra gå, får jag väl ensam gå.«

Gevär och ränsel fick han dock behålla, äfven ban,

Fick vara dräng, der man höll rast, soldat der

striden brann; Men slåss och passa opp gick allt med samma

jemna ståt, Och aldrig blef han kallad rädd, blott tokig mellan åt.

På återtåg var Sandels stadd, och Ryssen trängde på, Man drog sig undan steg för steg längs

stranden af en å. Ett stycke fram på härens väg gick öfver

ån en spång, Der stod en liten förpost nu, knappt tjugu man engång.

Som den var sänd i ändamål att böta vägen blott, Låg den i ro, se'n det var gjordt, långt skild från

hugg och skott, Tog för sig i en bondgård der allt hvad den kunde få,

Och lät Sven Dufva passa upp, ty han var med också.

Men plötsligt blef det annat af, ty utför närmsta brant, I sp.orrsträck på en löddrig häst kom Sandels adjutant:

»Till bryggan, gossar«, ropte han, »för Guds

skull, i gevär! Man sport, att en fiendtlig trupp vill öfver elfven der.«

»Och herre«, talte han till den, som förde folket an,

»Rif bron, om ni det kan, om ej, så slåss till sista man!

Armén är såld, om fienden här slipper i vår rygg.

Ni skall få hjelp, genralen sjelf han ilar hit, var trygg!«

Han flög tillbaka. Men till bron hann truppen knappast ned,

När högt på andra strandens vall en Rysk pluton sig spred.

Den vidgades, den tätnade, den lade an, det small;

Dess allraförsta salfva re n blef åtta Finnars fall.

Det var ej godt att dröja mer, man svigtade enhvar.

Annu en åska, och man såg blott fem kamrater qvar.

Då lydde alla när det ljöd: »gevär i hand, reträtt!«

Sven Dufva blott tog miste han och fällde bajonett.

Än mer, hans svängning till reträtt gick ock besatt på sned,

Ty långt ifrån att dra sig bort bröt han på spången ned.

Der stod han axelbred och styf, helt lugn på gammalt vis,

Beredd att lära hvem som helst sin bästa exercis.

Det dröjde heller länge ej, förrn han den visa fick,

Ty bron sågs fylld med fiender i samma ögonblick,

De rände på, man efter man, men åt enhvar som kom

Gafs höger-om och venster-om, så att han damp tvertom.

Att störta denna jätte ned var mer än arm förmått,

Och ständigt var hans närmsta man hans skygd mot andras skott,

Dock djerfvare blef fienden ju mer hans hopp bedrogs;

Då syntes Sandels med sin flock och såg hur Dufva slogs.

»Bra, bra«, han ropte, »bra, håll ut, min käcka gosse du,

Släpp ingen djefvul öfver bron, håll ut en stund ännu!

Det kan man kalla en soldat, så skall en Finne slåss.

Fort, gossar, skynden till hans hjelp! Den der har räddat oss.«320

Johan Ludvig Runeberg. 320

Tillintetgjordt fann fienden sitt anfall innan kort, Den Ryska truppen vände om och drog sig

långsamt bort; När allt var lugnt, satt Sandels af och kom till

stranden ned Och frågte hvar den mannen fanns, som stod på bron och stred.

Man viste på Sven Dufva då. Han hade kämpat ut, Han hade kämpat som en man, och striden

den var slut; Han tycktes hafva laggt sig nu att hvila

på sin lek, Väl icke mera try gg an förr, men mycket mera blek.

Och Sandels böjde då sig ned och såg den fallne an, Det var ej någon obekant, det var en

välkänd man, Men under hjertat, der han låg, var gräset

färgadt rödt, Hans bröst var träffadt af ett skott, han hade re'n förblödt.

»Den kulan visste hur den tog, det måste erkänd bli« , Så talte Generalen blott, »den visste mer än vi. Den lät hans panna bli i fred, ty den var

klen och arm, Och höll sig till hvad bättre var, hans ädla, tappra barm.«

Och dessa ord de spriddes se'n i hären vidt och bredt, Och alla tyckte öfverallt att Sandels talat rätt. »Ty visst var tanken«,mente man, »hos Dufva

knapp till mått, Ett dåligt hufvud hade han, men hjertat det var godt.«

Kulneff.

Och efter qvällen räcker till, Och minnet ger oss glädje än , Om Kulneff jag berätta vill, Säg, har du hört om den? Det var en äkta folkets man, Båd' dö och lefva kunde han, Den främste der det höggs och stacks, Den främste der det dracks.

Att kämpa, kämpa nätter, dar, Det var för honom tidsfördrif, Att falla endast blomman var Utaf en hjeltes lif.

Hvad vapen man i handen höll Det var detsamma, blott man föll, I stridens eller lekens ras, Med sabel eller glas.

Och älska var hans hjertas lust, Och lika fritt som snabbt hans val, Han kom blott från en blodig dust Och gaf helt fermt en bal; Och se'n han lågat natten ut Tog han sin skönas sko till slut Och fyllde den ur närmsta bål Och drack sin afskedsskål.

Du skulle sett hans anletsdrag! Än finns på mången hyddas vägg Bland taflor en af eget slag, En bild af bara skägg; Du träder närmre, och du ser En mund som under skägget ler, En blick helt öppen varm och mild, Det är just Kulneffs bild.

Dock fick man vara trygg och van För att ej blekna vid hans choc, Var man det minsta rädd för fan, Var man för honom ock; Det var på håll hans åsyn blott Som skrämde mer än pik och skott, Och hellre såg man mot hans hugg Än mot hans svarta lugg.

Så sågs han, när han rände an Med sabeln lyft, i äggadt språng, Och sådan var han, säger man, När han höll ro nångång, När, med sin korta pels uppå, Från gård till gård han syntes gå, Och dröjde qvar som vän och gäst, Hvarhelst han tyckte bäst.

Än talar mången moder om Sin skräck, när utan krus och lof Raktfram till vaggan Kulneff kom, Der hennes älskling sof. »Men«, säger hon, »han kysste blott Mitt barn, och log så fint, så godt, Som nu hans bild på väggen der, Om blott man närmre är.«

Visst är att i sitt rätta ljus Var gubben Kulneff god som guld, Man klandrar att han tog ett rus, Det var hans hjertas skuld; Och detta hjerta bar han med, Då han höll frid, som då han stjred, Han kysste och han slog ihjäl Med samma varma själ.Johan Ludvig Runeberg.

321

Det fanns i ryska hären namn, Som på sitt blad historien skref. Som fördes hit i ryktets famn Långt förr, än kriget blef. Barclay, Kamenski, Bagration , Dem kände hvarje Finlands son, Och skarpa strider bidde man, Der dessa

ryckte an.

Men Kulneff visste ingen af, Förrn krigets flamma här var tänd; Då kom han såsom storm på haf, Knappt anad förr än känd, Då bröt han fram som blixt ur sky, Så väldig och likväl så ny, Och glömdes ej och kändes nog Från första slag han slog.

Man hade kämpat dagen ut, Och Rysse liksom Svensk var trött. Man trodde glad att allt var slut, Och sof helt lugnt och sött; Men bäst vid drömmens barm man låg Och guld och gröna skogar såg, Så skrek en skyltvakt: i gevär! Och då var Kulneff der.

Man följde makligt en transport, Långt skild från ryska härens stråt, Man åt och drack af bästa sort, Ock drack på nytt och åt, Men plötsligt, midt i glädjens stund, Kom Kulneff som en obedd kund, Det yrde opp ett moln af damm, Hans pikar glänste fram.

Och satt man stadigt då till häst Och gjorde allt med bästa flit, Kom gubben rakad från vår fest, Så skäggig han kom dit; Men höll man mindre amper min, Då blef det han, som drack vårt vin, Och bjöd oss qvitta detta lån Vid stränderna af Don.

Och var det varmt, och var det kallt, I regn, i snö, om dag, omvnatt, Allt syntes Kulneff öfverallt Och gjorde spratt på spratt; Och ställdes här mot här till slag, Visst märkte man hvar han tog tag, Den fria steppens käcke son, Kamraten långtifrån.

Dock hade Finlands hela här Ej kunnat visa en soldat, Som ej höll gamle Kulneff kär Som trots en stridskamrat.

Och syntes blott hans kända drag, Då grinade af välbehag Mot björnen från kosackens land Hans bror från Saimens strand.

Och denne åter såg helt nöjd Mot ramar hvilkas tag han rönt, Och bröt han in, var det med fröjd, Som om det mödan lönt. Det var en syn, som dugde se, När Kulneff togs med Finnarne; De visste bära opp hvarann, De starke, de och han.

Hans arm har domnat längese'n, Han föll i strid med svärd i hand, Hans ära lefver qvar allen, Bestrålande hans land; Och hvar hans namn du nämnas hör Hör du »den tappre« nämdt framför, Den tappre, hvilket herrligt ord Af tacksam fosterjord!

Hans klinga drogs mot oss, hans lans Den gaf oss ofta djupa sår, Dock älska äfven vi hans glans, Som om han varit vår; Ty hvad som mer, än alla band Af fana och af fosterland, På krigets ban förbrödrar oss, Är samma kraft att slåss.

Hurra för Kulneff, för hans mod! Hans like skall ej hittas lätt; Hvad mer om än han gjöt vårt blod, Det var hans krigarrätt. Han var vår fiende, välan, Vi voro fiender som han, Att han högg in med fröjd, som vi, Var det ett ondt deri?

Förhatlig är den fege blott, Åt honom ensam hån och skam, Men hel enhvar, som tappert gått Sin krigarbana fram! Ett gladt hurra, ett högt hurra För hvarje man, som kämpat bra, Hvad helst ban blef i lifvet än, Vår ovän eller vän!

Lotta Svärd. Ännu så händer det mången stund, Då vid qvällens trefliga härd Man träffar från kriget en gammal kund, Att man talar om Lotta Svärd.322

Johan Ludvig Runeberg. 322

Hur trumpen kamraten förut man sett. Får strax han ett blidare drag, Och de grå mustacherna krusas lätt Af leende välbehag.

Han mins hur ofta från stridens ras, Från segerns blodade fält, Han kommit tröttad och töint sitt glas I Lottas bräckliga tält.

Och han nämner med glädje ett ord och par Om madamen, och skrattar smått; Men han mulnar också, då du ler

till svar, Om ej löjet är gladt och godt.

Ty en perla var hon på krigets stråt, Och en äkta perla också, Och något tålte hon skrattas åt, Men mera hedras ändå.

Och var hon vacker ocli var hon uDg? Hon räknade tjugu år, Sen tredje Gustaf var Sverges kung, Och hon i sin lefnadsvår.

Förrn den ädle kungen i Finland stred, Hon blifvit en krigsmans brud; Och då trumman rördes och Svärd drog med, Så följde hon samma ljud.

Då var hon vacker. En läpp, en kind Som hennes så skär knappt fanns, Och mången krigare såg sig blind På de bruna ögonens glans.

Men en vår är flyktig, en blomning korrt, Och hennes den blef ej lång, 1 trenne växlingar gick den bort, En tredjedel hvarje gång.

En togs af den första vinterns köld, Sent mildrad och tidigt sänd, Den andra blef första sommarens stöld, Den vissnade solförbränd.

En del, den tredje, som återstod, Den höll hon ej mycket värd, Den lät hon drunkna i tårars flod, Sen han stupat i striden, Svärd.

När det sista kriget med storm bröt ut Och hon syntes bland oss på nytt, Då mindes hon knappast sin fägrings slut, Så längesen hade den flytt.

Men vacker än, fast på annat vis, För en krigsmans sinne hon var, Och ofta nämndes hon än med pris Som i blomningens bästa dar.

Fast de fordna löjenas högqvarter Nu hyste rynkor en flock, Och ögat ensamt var brunt ej mer, Men hela anletet ock.

Hon älskade kriget, hvadhelst det gaf, Mot-, medgång, fröjder, besvär, Och de gråa gossarne höll hon af, Och derför var hon oss kär.

Och om någon med Svärd vid hans fana stått, Var han säker att ej bli glömd, Åt sådana mätte hon fullare mått, Och fördenskull blef hon berömd.

Så följde hon trogen och käck armén, Hvarthelst på sin marsch den kom, Ocli der skotten smällde och kulan hven, Der var hon ej långt bakom.

Ty de kära gossarnes unga mod Det tyckte hon om att se, Och mente, hur nära hon striden stod, »Att hon ej var närmre än de.«

Ocli om någon tröttnat i rök och eld, Eller fått sig ett ädelt sår, Så »ville hon ha sin butik så ställd, Att han nådde en styrketår.«

Och den grå butiken, den röjde också, Om akt på dess flikar man gaf, Att den herbergerat en kula och två, Och de kunderna skröt hon utaf.

Nu lysna vänligt och hör ett drag, Det sista af henne jag såg! Vi slutat Oravais' blodiga dag Och gjorde vårt återtåg.

Med var hon, hade med möda fått Ur striden sin enda skatt, Sitt tält, sin kärra med käril och mått, Och sin grålle, bruten af spatt.

Vi rastade. Lotta skötte sin sak, Höll disk som hon förr var van, Men gömdt var tältet, hon valt till tak Nu endast en sky-rest gran.

Och sorgsen var hon, om än hon bedrog

Med ett löje emellanåt,

Hon sörjde de tappres sorg och hon log,

Men den bruna kinden var våt.

Då kom till henne der så hon stod En sälle, en ung dragon, Hans blickar lyste af öfvermod, Och af spotskhet svällde hans ton:Johan Ludvig Runeberg.

»Häll i« , så skrek lian, »för ingen bang, I afton vill jag bestå, Ty silfver har jag, du hör dess klang, Och vänner kan jag mig få!«

Hon sköt på den stolte en vredgad blick: »Det är väl jag känner dig nu. För en fattig moder i fält du gick, Men hur stridde i dag här du?

I mitt tält der satt du försagd och vek Och qved att du sårad var. Nu bär du rosor, då var du blek, Och såret, hvar finns det, hvar?

Säg ej att din moder i grafven bor, At för henne gevär du ej tog; Si! detta land är din gamla mor, Det är denna mor du bedrog.

Och hade du skatter din ränsel full, Och ett haf att ösa dem från, Vid Gud, en droppe för allt ditt gull Jag gaf ej en sådan son.«

Hon knöt vid sidan sin näfve blott, Det var så madamens maner, Och den rike stormaren fann ej godt Att försöka närma sig mer.

Men ett stycke borta vid vägens rand Der satt en yngling allen, På honom sänkte hon blicken ibland Med den blidaste stjernas sken.

Det syntes, om närmre hans skick man såg, Der han satt mot geväret stödd, Att han följt med möda vårt skyndade tåg Och att rocken var genomblödd.

På honom såg hon från stund till stund Så moderligt varmt och rent, Som om hvarje glas, hon räckte, en kund, Just varit åt honom ment.

Men då ständigt han sjönk blott djupare ner I de sorgsna drömmarnas famn, Då tycktes hon ledsna att vänta mer, Och hon nämnde ynglingens namn.

»Kom« , så hon sade med bruten röst, »Än finns här en perla qvar, Kom hit min gosse, ett glas ger tröst. Vi behöfva den nu enhvar.

Du blygs? Hvad mera! Jag vet det nog Att ej guld i din ränsel du bär, Från ett torp i skogen till strids du drog, Och guld det skar du ej här.

Men der blod det gällde, der var du ej sämst, Det såg jag på Lappos slätt, Och vid Ruona stod du på bryggan främst Då det stormades, mins du det?

Sörj derför ej, om ett glas du tar, För betalningen, den får gå; Ett glas för Lappo tillgodo du har, Och för Ruona fullaste två.

Och stod lian, Svärd, vid geväret än Med sin tappra vänliga själ, Och hade dig sett, hur i dag igen Du blödde ocli slogs likväl.

Då stod du hos honom i denna stund Som en son hos sin kötsliga far, Ocli, så sannt jag lefver, på jordens rund Fanns aldrig ett ädlare par.«

Soldaten kom och hon fyllde sitt mått För den tappre till yttersta rand, Och det feltes ej stort att till råga han fått Två tårar till deribland.

Det är länge sedan jag henne såg, Men hon bor i mitt minne dock, Och madamen kommer jag gerna ihåg, Och

hon kan förtjena det ock.

Ty en perla var hon på krigets stråt, Och en äkta perla också, Och något tålte hon skrattas åt, Men mera hedras ändå.

N:o Femton Stolt. Den sköna dagen på Lappos fält Var ändad, och segerglad Red Döbeln fram, der hans här sig ställt, Längs hela dess stolta rad.

Han tackade vänligt hvar trupp dervid, Med en krigares enkla ord, För trofast heder, för manlig strid Och för kärlek till fosterjord.

Han nådde sin yttersta flygel till slut Vid aftonens sista glans; Han tackade skaran der, som förut, Den fördes af Kapten Schantz.

Den glesnat mycket, han såg det väl, Fått luckor i hvarje led; Snart fäste dock annat genralens själ, Och nu ryckte han fram dermed.

Man märkt vid talet, från stund till stund, Hur hau blickat åt sidan ren På en tiggarskepnad, en trasig kund, Som stod der tyst och allen.324

Nu gaf han mannen en vink: »du, du Derborta, kom hit, tag mod! Du var oss närmare dock, än nu, I dag, der det gällde blod.

Säg, har du glömt hur du tog dig gevär Ur en fallen krigares hand Och skyndade efter min tappra här I stridens hetaste brand?

Då vi döko i åkern, hann du oss opp Och dök som de öfrige med, Då den syntes ånyo min segrande tropp, Då slogs du i främsta led.

Då man stormade byn mot kanonerne än Och jag kastade blicken dit, Då såg jag din trasiga jacka igen Först uppe på batterit.

Det der var hurtigt; ett slikt försök Kan bäras i ryktets famn; Så gala öppet, min käcka gök, Låt höra till först ditt namn?

»Hvad namn i verlden jag fått af prest Har ingen sig fästat vid; Men fähund har man mig kallat mest I hela min lefnads tid.«

»Bra! Kasta namnet tillbaks på dem, Som gett det och tröstad var! Men säg mig blott hvar du har ditt hem, Och hvar du har ditt försvar?«

Han viste på vägen vid kullens rand: »Mitt hem på denna jag har;« Han viste sin knutna, väldiga hand: »Och här, här har jag försvar.«

»Ditt hem går an, ditt försvar är godt; Ditt yrke, det är dock, säg, Att stjäla kyrkor, att snatta smått, Eller röfva på allmän väg?«

»Och hade jag stulit stort eller smått, Visst ägde ett öre jag dock; Och hade jag plundrat en tiggare blott, Visst bar jag en helare röck.«

Då strrålade Döbeln af välbehag: »Von Schantz, herr kapten, hör hit! Hvem var den tappraste man i dag, Som föll här i kompanit?

Låt hemta hans rensel, hans röck, hans hatt, Hans plit och gevär också! Hans ädla namn och hans krigarskatt Denhär skall i arf dem få.«

Man kom med vapen och drägt i hast, De burits af Femton, Stolt. Von Döbeln log med ett ögonkast På sin skyddlings trasiga kolt.

«Stolts röck är blodig, det fordras mod Att dra det plagget uppå; Men Fähund, ser jag, har tjockt af blod På egna

klutar också.

Så byt och kläd dig i uniform För fronten här uppenbart, Du gick framför den vid dagens storm, Jag vill se dig inom den snart.«

Han bytte drägt, och hans kind den brann, Sen han vapen och rustning fått; Och tyst kom Döbeln och ställde sin man 1 luckan, der Femton stått.

»Och nu så är du en ung soldat Af äktaste skrot och hålt, Och nu så är du vår krigskamrat Och nuraero femton, Stolt.

Så var till mod och till hjertelag Densamma du var förut, Men nämns du fähund från denna dag, Så drag din plit och säg: hut!«

Den nye krigarn, till denna stund Hans bröst höjts lugnt som ett hvalf; Vid dessa ord från genralens mund Man såg dock att djupt det skalf.

Han hade smakat ej ens som stöld En fröjd i sin lefnads dar, Hans tårar, frusna i lifvets köld, Ej runnit sen barn han var.

Nu sken på hans hjerta för första gång En strimma af sol och vår, Och ur smultna källor, med hejdlöst språng, Framströmmade tår på tår.

»Och får jag vara i lust och nöd Soldat, bland de tappre en, Så säg, när gäller det kamp och död? Gud gifve i morgon ren!« LUDVIG ADOLPH BØDTCHER.

ristian Winther har som dette Aarhundredes største danske Lyriker udøvet en Indflydelse, der med størst Tydelighed spores hos de ligefremme Efterligneres store Hob, men som ogsaa er skjult tilstede hos flere af de betydeligere Digtere som en Grundtone, der vel er moduleret efter hver Enkelts Ejendommelighed, men dog ved sin hele Klang røber sit Slægtskab med den Wintherske Lyre; det er paa dens Streng, at Tonen er anslaaet, hvorefter de Andres Instrument er stemt. Nærmest ved Paavirkningen af Chr. Winthers Lyrik staaer saaledes Aarestrup, til størst Selvstændighed uden at afbryde Forbindelsen er Ploug naaet, og midt imellem disse to Yderpuncter kunde man stille den Digter, vi her beskjæftige os med.

Ludvig Bødtchers Livshistorie er snart fortalt, thi den har ingen Overflødighed paa mærkelige eller afgjørende Episoder, og hans Digtnings Udviklingsgang er snart betegnet, thi den er hverken meget udstrakt eller meget com-pliceret. Han blev født i Kjøbenhavn den 22 April 1793 og blev Student paa en Tid, da de litteraire Bevægelser indtog den første Plads i Tidens Interesser. Ogsaa han fulgte med Opmærksomhed den fremblomstrende Litteraturs nye Aabenbarelser og Kampen mellem de forskjellige Meninger, men det var hans contemplative Natur imod selv at træde op som Forfatter eller som Partigjænger; han lod sig nøje med den stille Nydelse, som hans fremherskende Kjærlighed til Skuespilkonst og Musik skaffede ham, og det var kun nu og da, at han med lange Mellemrum offenliggjorde et eller andet lille Digt. Nøjsom i sine Fordringer stillede han ikke andre Krav til Livet, end at det skulde lade ham frede om disse Yndlingsinteresser uden at besvære ,ham med Opfordringer til at gaae den sædvanlige Vej hen imod Ærens eller Anseelsens straalende Boliger; de havde intet Tillokkende for Bødtcher, der hellere vilde nøjes med en tarvelig Hytte, naar han der kunde leve uafhængig og fri. Som en Følge af denne Livsanskuelse følte han intet Kald til at tage nogen Embedsexamen; da han 1824 ved Arv var kommen i Besiddelse af en lille Formue, rejste han til Italien med det Forsæt at opholde sig der et Par Aars Tid, men Livet dernede stemte saa godt overens med hans Tilbøjeligheder, at Opholdet kom til at vare i elleve i Stedet for i to Aar. Størstedelen af denne Tid tilbragte han i Rom i daglig Omgang med Thorvaldsen, og det er Bødtchers betænksomme Fremgangsmaade, Kjøbenhavn for en stor Del kan takke for, at den store danske Billedhuggers Værker nu ere samlede i hans Fødeby og ikke ere faldne i Fremmedes Hænder.326

Ludvit! Adolph Bødtcher.

Bødtchers lange Konstnerliv i Rom har givet hans Digtning det ene at dens Hovedpræg, Erindriugens glade Dvælen ved de skjønne Dage i den evige Stad og dens Forkjærlighed for at fremmane de uforglemmelige

Billeder af det romerske Folkeliv, af Italiens Natur og de store historiske Minder. Antike Emner og stemningsfulde Træk af Sydens Natur trænge sig endnu efter saa mange Aars Forløb frem for Digterens Anskuelse og fordre at komme til Orde i de gratieuse Vers, hvori han med den gamle Tids fine Formsands forstaaer at give sine Følelser Udtryk.

Den aabne Følelse for Naturens Skjønhed svigter ej heller Bødtcher, naar han betræder sit eget Hjemlands Jord, og dets milde Skovnatur stemmer hans eget milde Sind til en frisk og frejdig Glæde over alt det Skjønne og Elskelige i Livet; mod dette vender Digteren helst sit Blik og nyder med en fin og smagfuld Epicuræisme Vinens Bouquet, førend han nipper til Bægeret. Denne lykkelige Afholdenhed i Nydelsen og Nydelse i Afholdenheden, denne Sindets uforstyrrede Ligevægt har bevaret Sjælens Ungdom for Bødtcher endnu i hans høje Alderdom og opsparet ham en Capital af Glæde over Livet og Tilfredshed med sin Lod, som gjør hans Toner fyldigere og friskere end dem, den yngre Slægt er Herre over, frejdige og livsglade som hans Aandsfrænde og Jevnaldrende Christian Winthers. Men mangfoldige som denne Digters ere de ikke, thi med aabent Blik for sine Evners Maal og med dyb Ærbødighed for Konstens Krav er Bødtcher en af dem, der, som han siger i Indledningsdigtet til sin lille Digtsamling, »sparsomt til Besøg sig vover« og selv da »vælger kræsent blandt sin Børneflok«.

Fredensborg.

Omtaage Sandserne Forstanden, Vil Bægret skumme over Randen — Drag Fredensborg! mig til dit Bryst! Og lad det sværmeriske Stille I dine Skove sedt formilde Det Vilde i min Ungdomslyst!

Og nager Kummer paa mit Hjerte, Er stum og dødelig min Smerte, Da flyer jeg atter til dit Hegn! Gaaer atter i de grønne Sale, Indtil at dine Nattergale Har smeltet Skyerne til Regn.

Ja du skal leve i min Tanke Til Hjertet hører op at banke For jordisk Fryd og jordisk Sorg! Til Fuglen tier hist paa Qviste, Og Træet bliver til en Kiste Og Graven selv til Fredensborg!

Den efterladte Rose.

Saa blødt som Silke bøjer sig Papiret Omhyggeligt omkring dit spinkle Løv: Reliqviebevaret er dit Støv, Og med en Guldrand var dit Leje ziret.

Den Qvindehaand forlængst er palmesmykket, Som brød dit Blomster i en kjærlig Stund, Ej heller aander meer den varme Mund, Hvis Læber blev til dine Blade trykket.

Der findes intet Navn og Mærke givet, Som skulde tyde paa: fra Hvem — og naar? — Nej, — Hjertets Minde har en evig Vaar, Og mange slige Roser har ei Livet.

Man fandt dig i den gamle Dødes Gjemme, — Din Sarkophag, saa duftende og let, Blev aabnet af den kolde Skifteret, Som vittig Smilet neppe kunde tæmme.

Din Plads var ej blandt Pengedocumenter, — Var dog fra Himlen selv et Document, Hvis Rigdom vel din Ejer bedst har kjendt, Og som har bragt hans Hjerte gyldne Renter.

En Blomst du var fra Paradisets Have, Hvor Amor i sin Uskyld sværmer om, Mens Hjertet gjemmer som en Helligdom Botanisk ivrig selv hans mindste Gåve.

Og du skal leve op, du glemte Rose! Naar over Sky de mødes Aand med Aand, Du rækkes atter ham af hendes Haand, Og Amor fejrer din Apotheose!

Philosophen.

Der er en Gjæring, paastaaer man, i Tiden, Maaskee! men see, min Viin blev sjelden suur, Naar Flasken altid kjønt blev lagt paa Siden,— Sligt applicerer jeg paa min Natur: Jeg ligger rolig, selv naar jeg ej sover, Og haaber nok, min Gjæring skal gaae over.

Jeg har en Ven, og En er nok i Grunden, Han er min Damon, jeg hans Pythias, Vi snakke smukt hinanden efter

Munden, Og tørne sammen kun med vore Glas: At gaae i Døden for mig, jeg ej beder, Men han maa gaae sin Vej, naarhan mig kjeder.

Min Glut er trind, og Brystet dejligt hvælvet; Hvad Farven angaaer, — hver Couleur mig huer, Er Øjet blaat, jeg flux »en Himmel« skuer, Men i det Sorte seer jeg intet Helved: Stor eller Lille — Sligt jeg ikke ændser, Min Kjærlighed, den er foruden Grændser!

Til hvem jeg regnes, de Servile, Liberale? Jeg staaer paa denne Korsvej uden Qval, Min Mening er: den regnes blandt de Gale, Som ikke mod sig selv er Liberal! Hver faaer sit Kors, dog — hvordan Sagen stiles Vil jeg dog bære helst paa de Serviles.

Hvad Folk hverandre hviske vil i Øret, Naar jeg er død, mig volder ingen Yee, Distancen er for lang til jeg kan hør'et, Jeg strækker mig i Skyens Kanapee; Og skulde Tingen blive mig for broget, Jeg trykker Skyen og la'er falde Noget!

Saaledes lever jeg foruden Sorger, Med god Samvittighed min Dag og Nat, Jeg er i Kjøbenhavn en gammel Borger, Som svarer sine Tynger og sin Skat; Og jeg har Penge, — derfor vil nok Præsten Engang ved Graven Jer fortælle Resten.

Opmuntring.

(Rom i October.)

— Men Hr. Kunstner, seer jeg ret? Denne Fernis-Atmosphære,

Denne Pensel og Palet Kan Du foretrække, Kjære! Den meest solforgyldte, rene Yndigste Octoberscene! Og i Dag er Evans Fest; Folkestimlen myldrer broget, Hver sig kaarer til hans Præst; Som til Indien gaaer atter Toget. Skynd Dig, kom, før Dagen helder! Himlen som Ultramarin Blaaner over Sang og Viin;

— Hør den raske Klang af Bjelder! Det er gamle Romas Qvinder, Unge skjønne Bacchantinder! Gladbegeistrede af Vinen

Skinne deres Perletænder, Mens de slaae de bløde Hænder Knyttede mod Tamburinen! Os det gamle Sagn fortæller , Evan flk en dobbelt Fødsel; Nu forstaaer jeg, hvad det melder, Hvi Naturen var saa ødsel; Første Gang han er at skue I den tunge, modne Drue, Anden Gang fra Grottens Kjelder Stiger han til Dagens Lys, Klar og kraftig da han qvelder, Og beruser ved sit Kys. —

Hør hvor Raseriet stiger! Folket bruser som et Hav,, Evan svinger høit sin Stav, Fulgt af Mænd fra alle Riger: Tydskeren med Knebelsbarter Og med Tørsten i sit Øje Ligner Gudens Leoparder Paa de viinbekrandste Høje; Faun og Satyr, klædt paa Moden Springe i de Franskes Række, Mens de lange Klæder dække Halerne og Bukkefoden; Selv fra Rusland hele Skarer Efter Thyrsusstaven ile, Ret som tæmmede Barbarer Under Aag af Gudens Smile: Og den alvorsfulde Britte Rødmer ved sin kolde Særhed, Tumler glad i Togets Midte, Greben sødt af Gudens Nærhed: —328

Ludvit! Adolph Bødtcher.

Men sora Formand i at elske Hede Kys og kolde Vine, Jubler foran høit den Velske Med sin muntre Mandoline. — —

Til Borgheses Villa strømmer Folket med bevinget Fjed; Selv vor store gamle Drømmer Saae jeg smilende gaae med. Speidende hans lyse Øje Seer i Dandsens lette Stil Spor af det antike Høje, Glimt af Gratiernes Smil; Sig de spredte Glimt forbinde Og befrugte blidt hans Aand, Og en attisk Dandserinde Danner svævende hans Haand. Snart i hele Verdens Rige Dandser hun i Ungdomsglands, Ak! men han, den Lykkelige, Fik den første, bedste Dands! — — Glæde styrker Aandens Vinger, Ud, min Ven, fra Kunstens Buur! Lauren, som din Musa svinger Voxer i den fri Natur!

Semi.

(August.)

Som onde Dunster svæve over Graven,

Saa ruger nu Sirocco over Rom,

Hver Fremmed søger Vandringsstaven

Og iler bort, og Ingen seer sig om.

Den gule Tiber flyder mere guul,

Mens Munkene i lange Rader

Sig krumme i de lumre Gader,

Og glæde sig til Klostrets svale Skjul. —

Kun . Romeren er tro sin Helligdom:

Ældgammel Vane lærer ham at taale

Den blege, febersvangre Straale :

Med Barnets Fryd han seer Navonapladsen

Forvandlet kunstigt til et lille Hav,

Hvori han kjører, — henrykt ved Seiladsen;

Om Aftnen staaer han paa Augustus' Grav,

Og følger med sit brune Øje

Rakettens Gang i Luften nøje,

Og jubler, og begriber ei,

Hvorfor den Fremmede vel gik sin Vej.

Sig selv omsider overladt, Staae Oldtids skjøre Minder Og Hellas' Guder og Gudinder, Fri for de Dødeliges Skuen,

I Vatikanet i en mystisk Nat;

Nu laer Apollo synke Arm og Buen,

Og strækker sine guddomsskjønne Lemmer,—

Sin Lyra griber han og stemmer,

Og seer sig om i Marmorsalen;

Minerva svæver ned fra Pjedestalen

Bevæget dybt i Aanden,

Med Veemod i sit Tankeblik:

Mars iler frem og rækker Venus Haanden,

Og faaer sin Tak i et huldsaligt Nik:

Thalia kommer skjelmsk paa sine Sokker,

Med hende Melpomene stor

I Spidsen for de høje Musers Chor,

Og Alle sig om Guden flokker:

Selv Jupiter bevæger sine Lokker
Forventningsfuld: —
Da griber han i Lyrens Guld,
Og synger smeltende en Klage
Om gamle, svundne, store Dage. —
Og altsom han mon qvæde,
Den sorrigfulde Høje,
Sig Hovederne bøje,
Og Taaren rinder
Ned over marmorhvide Kinder, —
Olympens Guder stille græde.
Dog tys! sig nærmer Dødeliges Gang —
Bråt tier Lyrens Klang
Og Tonerne de rene,
Forsvunden er med Eet den dunkle Scene: Et Afskedsblik — og Jovis skjønne Datter Bedækker sig med Haanden atter, Paa ny Apollo sigter i sin Hal, Og Python føler atter Dødens Qval. —
— Tilgiv, idylliske Natur,
At midt i dine friske Glæder
Jeg mindes end hiin gamle Muur,
Som gjemmer mine Vinterkjæder:
Men Rom er et fortryllet Buur,
Og ingen Fugl paa hele Kloden,
Som holdtes fangen eengang blot deri,
Sig føler siden ganske fri,
Men mærker en usynlig Snor om Foden.
Men, Nemi, ogsaa Du har Trylleri!
En magisk Kreds af duftigskjønne Høje,
Hvori Du har mig manet ind;
Dianas rene Speil Du hölder mig for Øje,
Som sødt forfrisker Legeme og Sind;
Din Arm jeg føler om min Hals sig bøje,
Din sunde Aande paa min Kind!
Ej mere liflig Pigen er at see,
Naar Hjertet første Gang uroligt banker
Bag den nysfaldne Jomfrusnee,
End Druerne bag dine lyse Ranker;

Ak, siig! hvor kunde

Diana være kold i disse Lunde,

Hvor Grenen sig som Amors Bue krummer,

Til Brug for Elskovsguden sat; Hvor yppig Straalen lysner frem og skummer Med Sølv fra Kildevældet, Og Nattergalen slaaer i Myrthens Nat, Mens Aftensolens Lue kysser Fjeldet!

Piazza Barberina.

(Rom 1830.)

Den lumre Nat har skænket sine Gaver, Og frisk som et Glas Vand er Morgenluften: Igjennem Vinduets Aabning strømmer Duften Fra Roms orangerige Haver. —

Granittritonen paa sin Muskelskal Belaver sig paa Dagens Varme, Har hævet sine nøgne Arme. Med Hornet presset til sin Mund, Og henter dybt fra Jordens Grund En vældig Straale op med Bulder, Som overskummer Bryst og Skulder Og ender susende sit Fald: —

Jeg hørte Tonerne i Nattens Stund,

Men mere hviskende og ømme,

De dyssede mig sødt iblund,

Og gik igjen i mine Drømme. —

Tritonen færdes ikke meer alene;

En skægget Flok stridbare Geder

Har hurtigt leiret sig iflæng

Omkring det kølige Bassin,

Og paa de fugtigkolde Stene:

De bringe efter gammel Skik

Til Rom en landlig Morgendrik,

Og vagtsom staaer den brune Hyrdedreng,

Som kløgtig Hjorden leder,

Og hviner i sit grønne Blad,

Saa selv Gud Pan maa smile glad!

De stolte Barberiners Slot,

Hvis høje Tag alt Solen maler,

Seer ned paa Hyrden fornemt og med Spot —

Hans spidse Hat og støvede Sandaler —

Man læser i dets Mine godt,

At bag dets Muur nu drømme Cardinaler,

At selv en Pave udsprang fra dets Rod,

En Folkehyrde, som at malke nok forstod.

Ak! fra det Dunkle Storhed frem kan stige, Og Krybben fjæle det Guddommelige! Hint låve Skur, som ydmygt

trækker Sig bort fra Fyrsteborgens Fløje — Hvis nøgne Væg det grove Lærred dækker,

Og som endnu kan vise Sporet, Hvor Heste forhen vrinsked og blev foret — Har fængslet til sin Piet Europas Øje; Og hver, som Vei til Rom kan finde, Hver Aandrig, selv af Kongerang, Han styrer did sin Pilgrimsgang, Thi see! der er en Genius derinde! Det er, som ved dens Magt sig Loftet hæver Som om, hvad ej er ædelt flyer, Som Murens Drapperier synes Skyer, Hvor Skjønhed frem paa Marmorfoden svæver, Omgivet af Olympens Gudeæt Og Christendommens milde Majestæt.

Alt løfter Morgenen sin Vinge, Det dages over Kunstens Tag. Og Meisler røre sig og klinge, Som Marmorblokkens Villie betvinge Ved smaa, men aandigt førte Slag: Det gule Leer fra Tiberflodens Strøm Har reist sig op paa Cavallettens Bræder, Men skjult og hyllet ind i vaade Klæder Staaer Skikkelsen som i en Drøm, Foruden Livets Lys og Varme, Og troer sig end i Bølgens Arme. Fra Capucinerklostret kalder Messens Klang,— Nu kom der Liv paa Piazza Barberina! »Buon gjorno Rosa! Ben levata Coelestina« ! Og hen mod Klostret styrer Hver sin Gang: De brune Øine, Dagens mørke Stjerner, Som sødt beruser ved sin Glands, Meer sødt end selv den lifligste Falerner, Er fæstet paa den fromme Rosenkrands Og holder for en Stund sin Ild i Tvang.

Paa Torvet samle sig Campagnens Bønder, Solbrændte Mænd med Hammeblik. Men til Enhver har Lethe rakt sin Drik, Og glemt er Friheds Krav og Fædres Mod, De huske kun at gjøre daglig Bod, Og fordre Aflad kun for deres Synder: Og dog — hin Månd, som stirrer paa Tritonen Indhyllet i sin Kappe, med et Øiekast, Som kunde støde en Tyran fra Tronen Og sprænge Lænker, Baand og Bast — Hvor lig en Brutus selv, der holder Sit Frihedsstaal beredt i Kappens Folder — Hin Månd maaskee — ak nei, der mangler

Aanden!

Det hele dunster bort i Phantasi: See Munken, hvor han vralter ham forbi, Og Brutus, hvor han pludselig fik Hast, Og Hatten af og — kysser ham paa

Haanden! —

t

Til Høire, der hvor Torvet ender, Ved Hjørnet med det lille Kildevæld

25330

Ludvit! Adolph Bødtcher.

Hendrages nu min hele Sjæl. — Den aarle Morgenstund er omme, Og hvad jeg speider efter snart, vil komme: Ei sorte Øines Pragt, som brænder, Min Hu staaer til, nei lyseblaae. Et Stjerneblik, som Danmark sender, Et Nordlys, som i Rom man stirrer paa: Jeg vidste det, mig Haabet skuffer ei, Hist kommer han, og gaaer sin vante Vei Henover Torvet; Folkets Blik og Miner Er ham en Hyldest hvert et Skridt han triner; Ja selv Tritonen synes rask at tvinge Fra Kilden op endnu et større Ran For susende sin Hilsen ham at bringe Paa Vejen til hans lille Vatikan.

Han kommer fra sit tause Kunstnerhjem, Hvor tidligt alt hans Genius har været. Og i hans Haand er endnu lidt af Leret, Som travlt han krammer, altsom han gaaer

frem; —

En høi og mandig Væxt, og dog saa bløt. Og hvilken Pande, fuld af Aand og Tanke! Og Haaret, vægtigt som en lille Manke, Der vifter 'Kindens endnu friske Gløt, — Den lette, jevne Morgenfrakke, Som strax beretter hist og her, At den kom Gipset lidt for nær — En Hat, som bred mod Solen værner, Og Kravens renlig hvide Skær, Er al den Stads, hvormed han ta'er tiltakke, Og kunde dog — var Lysten dertil vendt, Bedække Brystet som et Firmament Med lutter Kors og blanke Stjerner!

Hans Gang mig lidt om Bølgen minder Naar blødt den dukker op og ned — Snart seer jeg kun hans sidste Fjed Ved Muren hist, hvor han forsvinder.

Nu Alt blev tomt! Ja Klarheden er veget, Den kom og endte med hans Gang, — Jeg føler tungt, at Sydens Sol er steget, Og længes efter Danmarks Bøgehang.

I Lundén.

(Romance.)

Jeg speided i den grønne Lund: Han kom saa kjæk og glad — Hans Stemme klang, hans friske Mund Slog Smeld i Lindetræets, Blad: —

Jeg gik bag Bøgens Hang iskjul, Did styred han sit Skridt, Og skar et Navn i Træets Bul Et Navn — og det var mit!

Farvel min Elskovs Morgengry!

Saa salig, ak saa kort!

Med Torden steg den mørke Sky

Og kaldte Danmarks Sønner bort; —

Han gav sit unge Bryst til Skjold,

Da Lynet flammed nær:

Han stod paa Thyras gamle Vold —

Jeg saae ham aldrig meer!

Nu drages lønligt al min Sjæl Til Lundens dunkle Sal — Der hører jeg i stille Kveld De søde Minders Nattergal: Jeg drømmer om hans aabne Favn Og om hans Øjne blaa, — Jeg stirrer paa mit eget Navn, Men — hans jeg tænker paa!

Yed et Tab.

Hvad her vi elske, ejes kun paa Borg. Paa uvis Frist, — saa er Naturens Orden, Og vil du være fri for Savn og Sorg, Da maa du Intet elske her paa Jorden!

Men Sorgen er en Engels dunkle Haand, Som luttrer hvad dig jordisk kjær er vorden, Og tvinger mod det Evige din Aand, Og derfor skal du — elske her paa Jorden!

Skjulte Kræfter.

Ej nogen Tanke, klædt i Ord, Gaaer paa sin Livsflugt rent tilgrunde: — Om end dens Vei er uden Spor —• En evig Virken i den boer, Den hendøer ingenlunde: — Men kjæmper med, naar det er Tid, Hvis den er god — for Lysets Strid, Men var den ond, gaaer den at stride For Ariman paa Mørkets Side. CARL WILHELM BÖTTIGER.

Jjlandt Epigonerne i den svenske Lyrik siden Atterboms og Tegnérs Dage indtager Böttiger en fremragende Plads paa Grund af sin virkelig poetiske Begavelse, der kaster et bestemt og særegent Locallys ned over den phosphoristiske Grundfarve, hvoraf hans Digtning er præget, medens den store Mangfoldighedernes Mangfoldighed af phosphoristiske Smaapoeter og tegnériserende Efterdigtere ikke have kunnet tilegne sig Andet end Forbilledernes Maneer, og da fornemmelig det Maniererede i Maneren, uden at de have formaaet at fylde de hule Former med et virkeligt, fra deres egen Følelse hentet Indhold.

Dette har derimod Böttiger formaaet, og Indholdet viser, at hans Digternatur helst dvæler ved det Milde og Elegiske og fortrinsvis udtaler sig i Savnets og Længselens Toner, hvis klagende Lyd til sine Tider røbe, at det smerteligt bevægede Indres Sangbund ikke er fuldstændig uskadt, Sclcl ät Strengenes Klang faae nogen Lighed med Sentimentalitetens smægtende Toner. Dermed er ikke sagt, at ikke Følelsen selv har været sand, thi flere af Bottigers bedste Digte antyde, at han har gjennemgaaet en afgjørende indre Krise, der vel endog har vakt Digteren i ham, men i Begyndelsen har overvældet ham saaledes, at han har været dens Bytte i Stedet for dens

Herre.

Imidlertid er det ikke utroligt, at netop hin Ungdomsperiodes sentimentale Anstrøg har bidraget sit til den gode Modtagelse, som allerede Bottigers første Digtsamling nød, især hos det smukke Kjøn, da den 1830 udkom under Titelen »Ungdomsminnen från sångens stunder«. Böttiger, der er født i Westerås den 15 Maj 1807, var da en ung Student, bekjendt for sine gode Evner, sin store Flid og den agtværdige Fremadstræben kun ved egne Kræfter, som tidlig var bleven ham en Pligt, da han allerede i sit ellevte Aar havde mistet sin Fader. Til den Agtelse, han nød, kom nu efter den første Digtsamlings Udgivelse, Kjærligheden til hans Digterpersonlighed, som Publicum lagde for Dagen ved at nødvendiggjøre det ene Oplag efter det andet og saaledes hjælpe Böttiger til Opfyldelsen af et længe næret Ønske, et Besøg i Syden. Etter sin Hjemkomst herfra udgav han 1837 »Lyriska Stycken«, der især i sine Reiserainder vidner om en gjenvunden sjælelig Karskhed, der lovede Godt for Fremtiden. Løftet har ikke bedraget; smukke og tiltalende Arbejder ere siden den Tid udgaaede fra Bottigers Pen, baade lyriske Digte, om hvis formelle Side det er

nok at sige, at de i sjælden Grad tilfredsstille alle Konstens og Smagens Fordringer, og et Par dramatiske Smaating, »En majdag i Wärend« og »Nationaldivertissementet«, der gjorde stor Lykke paa Scenen, og hvis Sange ere blevne sande Folkeviser.

Böttiger er gift med Tegnérs yngste Datter og lever i Upsala, hvor han 1856 efterfulgte Atterbom som Professor i Æsthetik. I de moderne Sprog, især Italiensk, har han gjort grundige Studier og har stor Fortjeneste som den, der i Skrift og Tale har sørget for at udbrede Bekjendtskabet til Sydens rige Digtning, som han selv elsker saa høit, og hvis fuldendte Sprogkonst ikke har ladet sig uden Spor i hans egne Arbejder.

Ur „Emma, en Sonett-krans".

i.

Du skald, hvars toner än melodiskt susa Som vestans spel bland asparna i dalen, Än klaga trånande som näktergalen. Än högt, som elfvens klara forsar, brusa:

Du, som kan än ett nordiskt tjäll förtjusa, Som förr den provençalska riddarsalen, Med de till sånger ljuft förbytta qvalen, Dem förr du led och njöt i Valle Chiusa!

Ej täfla kan jag uti välljud starka

Med dig; ej likna, endast blygsamt härma

Ditt snilles lek i slingrande Sonetter;

Men känna kan jag hvad du känt, Petrarca! Och, fast ej mig till dig jag vågar närma, Vid Lauras sida jag min Emma sätter.

V.

När stjernan tändes och när hon sig gömmer. När dagen gryr och när sig qvällen sänker, När sol'n med alla sina strålar blänker, När natten alla sina fasor tömmer.

Jag lefver — nej, jag lefver ej, jag glömmer Mitt lif för lifvet, som mig Emma skänker: Hon är den enda tanke, som jag tänker, Och hon är drömmen, som jag evigt drömmer.

Hur underbart att så uti en annan Förlora sig, förintas och försvinna, Dö sjelf, och lefva dubbelt lif i henne!

Så tvenne lågor, famnande hvarannan. Du ser dem slockna — att förskönadt brinna, Två uti en, och dock blott en i tvenne.

IX.

Jag räknat er, J årets tröga tider, Er, dagar, er, minuter, er, sekunder! En sommar flytt, en höst, och — ljufva under —

Den långa vintern äfven flyr omsider.

I hela rymden sig en vällukt sprider, Och böljan ljusnar öfver och inunder. Snart, ur min mastkorg, ser jag gröna lunder, Ty våren kommer, kommer — hvad det lider.

Välkommen du, den skönaste af alla! Din flägt skall mig med slappa dukar gunga In i den saknade, den kära hamnen,

Der hafvets vågor höra opp att svalla, Men Emmas foglar i den linden sjunga, Som i sin bark af oss förvarar namnen.

X.

O ser jag rätt? Längst bort vid himlaranden En flik af hemmet dyker opp ur vågen. Hur hjertat klappar, och hur spritter hågen! Snabb som en pil min köl sig närmar stranden!

Re'n kan jag skönja öarna och landen, De gråa bergen och den gröna rågen, Och hyddan, linden. Monn' der, under bågen Af unga löf, mig ännu vinkar handen?333 Carl Wilhelm Böttiger.

Ett språng! — jag kysser moderliga jorden, Och, full af längtan, nu till hyddan flyger, Der gästers muntra sorl emot mig larmar;

Jag hör pokalers klang vid fyllda borden, Jag genom dörr'n på tå mig sakta smyger, Och finner Emma — i en annans armar.

XII.

Förr'n jorden jag mot hafvet gick att byta, Jag tänkte: ännu fins en vän i verlden. Jag gick till linden: »skänk till sista färden Mig du ett blad, jag vill ett vissnadt bryta«.

Då såg jag ett, som hang med gulnad yta; Det var ej löf, o nej, men afskedsgärden Från Emmas hand. »Din sorg — så skref

hon — bär den, »Och sky den kust, der falska vågor ryta!

»Mins utan vrede, mins den bleka bruden, »Som, vigd vid sorgen, skall i hast förtyna, »Mins tvungna dottren, den till offer dömda!

»Men när jag kläds till brud i rätta skruden, »Och bäddas godt på vinterns hvita dyna, »Då — icke förr, men då — sök opp den

gömda!

XIII.

Du frågar mig hvad här jag har att göra, Och hvad jag söker under vinterns drifva, Jag kan dock ej de multna benen lifva, Jag kan dem blott med mina tårar störa.

Du frågar, hvi jag sänker så mitt öra Mot grafven, som dock intet svar kan gifva, Och hvi jag går att sorgsna runor skrifva I snön, som snart utplåna skall de sköra.

Så vet: jag söker den jag aldrig finner; Från menskoglam mitt öra flytt med smärta, Och tigger här ett ljud af annan stämma.

Tro ej, att hvad jag skrifver här försvinner! Med pil, som blodig rycktes ur mitt hjerta, I frusen gråt, i snö, jag ristar EMMA.

XV.

Haf tack, o lif, för alla fröjder njutna, Från dagens morgon intill sena qvällen, För alla minnen från min barndoms

ställen, För alla rosor, alla lagrar brutna!

För mina ögon, öppnade och slutna, — För solens lågor och för stjernepellen, För luft och våg, för skogarna, för fjällen ! — Haf tack ock sist för alla tårar gjutna!

Men ett det är, hvarför jag mest dig prisar: Att, genom ljufva, genom bittra öden, Du mig en glimt af högre verldar visar;

Ty eld du blåser opp ur släckta glöden, Och värmer än på samma gång du isar: Din slöja blott, och annat ej, är döden.

En afton i Tivoli.

Till landets skuggor, smyckade af Flora, En sommarqväll mig drog från Tiberns våg, Och Romas stad, den eviga, den stora, Med sina skatter re'n bakom mig låg; Dock, minnets kullar! Än mitt hjerta visste, Att blott en lek dess afsked var från er. Ej kommen ännu dagen var, den siste, Då jag på allvar eder åsyn miste Och ville vända om — och fick det icke mer.

Mig drog en längtan till Sabiner bergen. Jag deras kedja måla vill, — men nej! Hvem ger mig penseln och hvar får jag

färgen,

En saft af blåklint och förgätmigej? Se dem från Rom! Se hur hvarann de följa, Eu blåklädd lifvakt kring en klassisk jord! Ett genomskinligt flor dem söker dölja: Så blå är endast Medelhafvets bölja, Och någon enda gång en sommarsky i nord.

Hur friskt det susar i olivebladen, Hur vinkar ej naturens helgedom ! Och det blir qväft, man längtar ut från staden I sommarqvälln, fast staden heter Rom. På Forum vill jag gå, när stormen hviner Bland brutna tempel öfver hjeltars ben; Men trött man blir att evigt se ruiner, Och mången gång, när solen vänligt skiner, En blomma gläder mer än sjelfva Coliséen.

Jag gick den gamla Via Tiburtina, Så ofta trampad i de fordna dar. En hvar har anor. Hon har också sina Och dem bär häfden troget i förvar. Här af Sabiner mången väpnad skara Mot Latiens örnar sig i härnad gett. — Jag kom till Anio, kom till Solfatara,334

Och nu förtjust att re'n vid målet vara, Mitt öga såg en syn, mer skön än drömmen

sett.

Der låg på bergets sluttning bland oliver En stad och glimrade i aftonsoln : En flod sprang utför bergets vägg med ifver, Och rosen ångade och nattvioln: Citronen glödde mellan dunkla bladen, Och fågeltoner flögo mig förbi; Men som en åska dånade kaskaden, Der hon i djupet störtade, och staden Han var ett Edens barn, — han hette Tivoli.

Och aftonhimlen blef alltmera blånad, Af solens klot i vester purpurstänkt: Jag såg mot jorden, såg mot skyn förvånad Och tänkte tankar, som jag förr ej tänkt. Allt var mig nytt: bland pinier stod blott alen, Ett sändebud från nord till Floras fest; Men kaskateller hoppade i dalen Med silfverskum, att lyss på näktergalen, Som i en fikonskog nu satt och sjöng som bäst.

Och när hans toner nu som ömmast drilla, En ljuflig flöjt i Aniofallets brus, Och jag vid foten af Maecenas' Villa Satt drömmande i aftonrodnans ljus; Då kom en herde till mig med de orden: »Till dig, o främling, bref i Rom jag fick, Ett bref, som kommit långt ifrån, från

norden«. — Jag tog det, bröt det, ack! från fosterjorden Det kom, förskönande det skönsta ögonblick.

Det föll ett blad derur. Det var den sången, Som skalden vid guldbröllopsfesten qvad Om Gustafs tid, der Kellgren, Creutz och

mången,

Som sjöng på den, fick lif i hvarje rad: Och Lidner gråtögd, Bellman i sin yra, De kommo mot mig ur en vinlöfs-gång. O! i en nejd, der Flaccus slog sin lyra, Hur dessa svenska ljud mig voro dyra, Vid Teveronens svall hur skön en Mälarsång!

Jag kände ljuden. Jag läst Frithiofs saga, Som nu Europa lär sig utantill: Ej blott på svenska Ingeborg hörs klaga, Hon sätter sucken på hvad språk hon vill. Ack, här — jag tänkte — här i blomstersalen Må sången höras från min fosterjord! Jag läste högt. — Det blir så still i dalen, Och forsen saktas, tyst blir näktergalen, Tyst söderns näktergal för den, som slår i

nord.

Och fredligt landtfolk hade emot stammen Af en cypress ställt sina liar nyss, Och herdar kommo med sin hjord, och lammen I feta gräset lade sig att lyss. En skara, som till klosterfesten tågar, Sig glömmer qvar, och går ej mera bort: I allas blickar glad förundran lågar, Och blyg till slut en vignerola frågar: »Hvad språk är detta, skönt, ja nästan skönt som vårt.

»Hvad språk är detta, väldigt som kaskaden, Och ömt och klangrikt som vår näktergal?« Sa frågar hon, så frågar hela raden, Vid dessa nordljud i hesperisk dal. Och när jag svarat: det är svenska sången, Och skaran sedan gått mig gladt förbi, Och sista herden längese'n var gången, Jag hörde genljud ropa: »svenska sången!« Det ljöd så eget skönt i daln vid Tivoli.

Och djupt jag kände, nord! jag blir dig

trogen,

Ej södern gör min kärlek till dig matt. — Nu blef det mörkt, men månen sam ur skogen, Försilfrande Italiens svarta natt. Ånyo underbara fåglar drilla, Ånya störtar dof kaskaden ner: Jag till min boning återvände stilla, Men först jag bröt uti Horatii Villa En qvist af Dafnes träd, — den skickar jag TEGNÉR.

Schweizergossen.

Står jag på höjden och ser dig i dalen, Lätt, som kaskaden, jag störtar min stig. Jordiska mödorna, jordiska qvalen, Vill jag i djupet dela med dig.

Står jag i dalen och ser dig på höjden, Glad, såsom fågeln, jag flyger dit opp. O! jag vill dela den himmelska fröjden, Sjunga med dig uppå alpernas topp.

Främlingen i Sankt G-allen.

I en trädgård vid Sankt Gallen, Nära Goldachs klara våg, Utsträckt under lindens skugga Nyss en vandrare man såg.335 Carl Wilhelm Böttiger.

Hjessan dignande af trötthet, Kinden sådd med dödens färg: — Ögat, slocknande och dystert, Stirrar mot Sankt Gallens berg.

Långt og länge har han irrat. Ingen vän till sitt försvar, Knapt ett tak till skjul han funnit, — Och han förr en krona bar!

Förr ban städer ägt och riken. Nu ej egen hufvudgärd, Ringa främling, hånad, gäckad, Snäst af sämsta värdshusvärd.

Svarta skuggor honom jaga, Vålnader från Stockholms slott, — Vexla om med bilder ljufva Uti guld och himmelsblått.

Träda de i glans för minnet, Blir i hjernans kamrar natt: Ofta då ett stilla vansinn På den höga pannan satt.

Och så har han länge färdats, Skygg för menskors blick sig gömt, Ingen vet, han konung varit, Och han sjelf det nästan glömt.

Men Naturens klara öga Har den gamle känt igen, Vill, fast tiggare han lefvat, Han skall dö som konung än.

Och hon låter lindens grenar Snöga blommor i hans hår: Se, af dem kring glesa lockar Hur en strålljus krona står!

Och den nötta vandringsstafven Solen nu förgyller huld: Underbart L qvälln den blixtrar Som en spira utaf guld.

Aftonrodnan praktfull purpur Öfver hals och skuldror strör; — Nu kan hela verlden skönja, Att det är en kung, som dör.

Alper skimra. Är det icke Ack! hans barndoms berg monntro? Goldachs våg i fallet brusar Lika Mälarns vid norrbro.

Och i solens sista strålar Tror han sig en hägring se: Borg, af lejonklo bevakad, Sköld med gyldne kronor tre.

Klockor rundt kring bergen ringa, Sakta han till hvila söfs, Dör, med blick mot snö och isar, Som nordmannakung det hofs.

Bal på Stockholms slott sägs varit, Natten efter samma dag, Och på Riddarholmens kyrkport Vakten hört tre skarpa slag.

Grlädjen.

Vill du veta, hur glädjen är? Såg du fjäriln i morgonstund Suga honing ur rosens mund; Såg du sedan i qvällens glöd Rosen vissnad och fjäriln död? Öfver skogarnas gröna topp Såg du solen gå herrlig opp; Hördes sedan ur svartnad sky Stormen ljunga och åskan gny? Såg du bäcken, som ljuf och sval Tufvor smekte i skuggig dal; Såg du sedan, der bäcken gått, Några tårar i sanden blott? Såg du morgonens trefna tjäll Lagdt i aska den samma qväll; Såg du purpurn på flickans kind Hastigt blekna för dödens vind; Såg du bubblan i solens sken, Såg du löfvet på höstens gren; Ser du korset på kullen der, — O! då vet du, hur glädjen är.

Sjömannens ros.

Jag älskade fordom en blommande ros,

Och måste min kärlek gömma:

Mitt lugn och min glädje de rymde sin kos,

Jag kunde den rosen ej glömma.

»Drag ut uppå hafvet! — sad' fader min —

Vinn byte och guld, så blir rosen din!«

Hvad skulle jag göra? jag trodde hans ord,

De voro de sista i verlden.

Min fader begrof jag med tre skoflar jord,

Se'n rustade jag mig till färden;

Så drog jag ut på det villande haf

Att vinna min ros eller sjelf gå i qväf.

Och stormen den tjöt udi mast och rå,

Hos vildar vi kastade ankar,

Mot kapare slogs jag, men aldrig ändå

Vek rosen utur mina tankar.

Och, hur jag än for, så i land som på våg,

Blott rosen jag tänkte, blott rosen jag såg.

Hur mången gång i den skummande natt — Ej lots uppå himmelen blänkte — På ensamma däcket vid rodret jag satt, Och tankar i framtiden tänkte! Och fällde ej modet, fast stormen var hvass, Min ros var min stjerna och min kompass.

Nu är att säga, hur sedan gick till. — Ej fader mins råd vill jag klandra. Men nog jag gjort bäst, om jag ung blifvit

still

Och plöjt min jord som de andra. På hafvet der blåser så mången vind, Men fjärilar leka om rosens kind.

När så jag kom hem efter långa dar

Med samma älskande hjerta,

Jag sökte min ros, — hon ej min mera var;

Förstås, att det skulle mig smärta:

Hon kände ej mera sin vän igen,

Men skön, såsom fordom, hon blommade än.

Då blef mig om hjertat så underligt kallt, Dock aktar jag väll mig att klaga; Men vågens glitter och stormen och allt, Det vill mig nu mer ej behaga; Och dagligt jag vissnar alltmer utanpå. Men rosen hon blommar inom mig ändå.

Der stå väl än i Guds vida verld

Mång' rosor, båd' hvita och röda.

Jag gitter ej se dem, går ensam min färd.

Och låter dem glöda och glöda;

Och åren gå ut, och åren gå in,

Men aldrig går rosen utur mitt sinn.

Sken och ljus.

Låt dig ej af ytan fånga, Tro ej tingens sken! Vädersolar äro många, Solen är blott en. Gå till botten utaf tingen, Pröfva vänners halt! Många vänner det är ingen, En kan vara allt.

Men den enda, men den bästa Vårda som en skatt! Vid den stjernan ögat fästa Uti storm och natt! Sök i allt blott sjelfva kärnan; Skal är allt, som bräcks. Finner du den rätta stjernan, Följ den, tills hon släcks!

En gammal historia.

Der gingo med lågande hjertan De unga älskande två; De brunno ömt för hvarandra, Men sade det icke ändå.

Och bäst de så brunno och tego, Han trodde, en ann' har hon kär, Hon trodde, han älskar en annan, Och begge sig irrade der.

Han tänkte: hon är mig ej trogen, Jag finner väl maka ändock. Hon tänkte: han vändt till en annan Sin håg, jag vill göra så ock.

Så sletos i sär deras hjertan, De släckte hvad ännu der brann. En hvar byggde bo med en annan, Dock tänkte de mest på hvarann.

Nu kolnat har hjertat hos begge; Men mötas de aldrig så kort, Straxt stiger en gnista ur askan, —> De helsa, och skynda sig bort.

I afskedets stund.

Tänk någon gång på den, hvars hjerta

gömmer

Din englabild så troget inom sig, På den, som ofta hela verlden glömmer Att blott i stillhet tänka få på dig!

Tänk någon gång, när du en blomma plockar, På den, hvars lif af dig sin blomning har, Som evigt mins de rika, ljusa lockar Och evigt mins ditt blåa ögonpar!Carl Wilhelm Böttiger.

Tänk någon gång, när dagens sol sig sänker Och fiskarn sakta gungar hem från sjön, På den, som evigt, evigt på dig tänker Och ber för dig till Gud så mången bön!

Tänk någon gång, när nattens klara stjerna En helsning vinkar ifrån fästets blå, På den, hvars tanke flyr till dig så gerna! Nej, glöm mig du! — jag mins nog dig

ändå.

Silvios dödssång.

Hvem sjöng jag för? Hon var i skilda länder Densamma alltid, lika huld och ljuf. Om henne sjöng jag på Salernos stränder, Om henne än vid kratern af Vesuv: Jag lärde hennes namn åt näktergalen, Åt alpens eko uti schweizerdalen, Åt minsta kaskatell vid Tivoli;

- - - Men allt det der är nu förbi, förbi.

Hvem led jag för? Jag älskade en blomma, En orm sitt gift smög i mitt hjerta då. Han suger blodet, ådrorna bli tomma, Och rosen ler och ormen ler också. Men när i långa nätters qval jag kände, Hur giftet spreds och i mitt inre brände, Ack! dubbelt skön mig tycktes rosen bli;

- - - Men allt det der är nu förbi, förbi.

Hvem dör jag för? Min graf man bäddar redan Med hälften blommor och med hälften snö: Det kyler såren och det läker svedan; Men glad, som svanen, vill i sång jag dö. Väl är farväl det svåraste af orden, Och mycket skönt det funnes än på jorden, Och kall är grafven, mörker deruti;

- - - Men allt det der är snart förbi, förbi.

Silvio på Lauras graf.

Hon hvilar redan i sin graf, Hon, som mitt lif ett värde gaf, Hon, solen i mitt töcken. Mitt minne är en vissnad krans, Mitt hopp är utan färg och glans, Och verlden är en öcken.

Hur annorlunda i de dar,

När hon mitt allt, mitt enda var,

Den älskade, den dyra;

När hon gaf mina bragder mod,

När hon göt lågor i mitt blod,

Gaf toner åt min lyra!

Jag öfver hafvet for en gång, Men hennes bild och hennes sång De lockade mig åter. Den bilden ser jag än, fast blek, Men sången från mitt öra vek

Och sjelfva lyran gråter.

•

Spår af den älskades gestalt Jag hemligt söker. Öfver allt Den skymtar och — försvinner. Först när jag hit har vandrat ut, Här vid den sista vägens slut Jag söker — och jag finner.

En kulle jord för hennes ben! Ej kors, ej stod, ej marmorsten, Men torf från ängen bruten. En rosenbuske hvit der

står, Och blommar såsom hon hvar vår, Ur hennes hjerta skjuten.

Ej min hon blef, en annans sist; Men den, jag då i lifvet mist, Nu död bor i mitt sinne. Jag röner klart, jag känner väl, Att så i ingen annans själ Hon lefver som derinne.

Ja, år från år och dag från dag Du lefver, derför lefver jag, Du var mitt väsens kärna. Du var, — så var det och förblif! Brinn i hvar stråle af mitt lif Ej mer som sol, men stjerna!

Jag fick ej yppa allt för dig,

Du vet ej hvad du var för mig

Ännu i sena åren;

Men hur jag älskade och led,

Men hur jag blödde, hur jag stred,

Jag yppar här vid båren.

Jag gömmer af ditt hår en lock, Men i mitt minne . mer ändock Jag gömmer till mitt sista. De ögon, som dig skåda fått, De gömma dig så ljuft, så godt, Ack! tills de sjelfva brista.

26338

Carl Wilhelm Böttiger.

Du snåla graf, som i din natt

Har sänkt min sol, har gömt min skatt,

Du grymma, gröna tufva!

Jag vill ej klaga på dig mer; —

Fast bittra tårar regna ner,

Jag tänker tankar ljufva.

Här trifs jag, jag vill sitta här Och minnas den, som borta är, Och tacka, älska, sakna. Här vill jag somna få en gång Och drömma om en engels sång Och aldrig mera vakna.

Till min lyra.

Jag mins, när jag som gosse begret min

faders död

Och lärde nödens bittra frukt att smaka, Och satt uti mitt vindsrum, vid nattlig

lampas glöd, Att för den dag, som än ej grydde, vaka. Då kom mitt blod i brand, Dig tog jag i min hand, Och du mig sakta förde till drömmens

sköna land, Från det jag aldrig se'n kom rätt tillbaka.

Jag mins, när jag som yngling flög ut ur

boet fri,

För tidigt skild från moderliga härden, Och snart med såradt hjerta, och pilen

qvar deri, Begaf mig ut på tusenmila färden. Bland faror och försåt Jag trädde an min stråt; På haf och öfver alper hvem följde nu mig åt? Hvem, om ej ensam du, i vida verlden?

Jag mins hur ofta sedan du eldat mannens

bröst

Till toner mera lefvande och klara: Du var hans tankes spegel, du var hans

känslors röst, Hans inre stämning visste du bevara. Vid hvarje slag du slog En sorg inom mig dog, Du gaf åt anden vingar, och sjelf du

vingar tog Att upp med den till nya rymder fara.

Än klingen J inom mig, J ljud af harmoni! Jag hör er glad, jag helsar er välkomna. Du kära, kära lyra! När lifvet är förbi, Då, men ej förr, må dina strängar domna. Du från min barndoms vår Har följt mig, år från år, Du gladde lifvets timmar och, när den

sista slår,

Med dig i famnen vill jag roligt somna. FREDERIK PALUDAN-MTJLLER

Imellem Studenterne fra 1828 var der, som man spøgende sagde den Gang, fire store og tolv smaa Poeter; vist er det, at Aarets Høst var usædvanlig rig paa digteriske Begavelser, men med Hensyn til deres Indordnen under en af de to Classer var Samtiden ikke saa fremsynet, som man efter dens dristige Pro-pheti skulde ansee den for; thi vel satte den Andersen mellem de store Poeter, men til denne Kategori henførte den ogsaa de to mindre Aander, Comediedigteren Arnesen og Lyrikeren F. J. Hansen, paa samme Tid som den lod Frederik Paludan-Müller nøjes med den beskedne Plads i de smaa Poeters omfangsrigere, men indholdsfattigere Kreds.

Han fik" dog snart Lejlighed til at gjøre denne Malplacering bemærkelig. Tre Aar efter at lian, der er født i den lille fyenske By Kjerteminde den 7 Februar 1809, var kommen til Hovedstaden som Student, dimitteret fra Odense Skole, prøvede han sine unge Kræfter ved at bejle til den af de skjønne Videnskabers Selskab udsatte Pris for de fire bedste fædrelandshistoriske Romancer. Vel vandt hans fire Digte — »Leire«, »Frodes Død«, »Kong Christian« og »Refnæs Skov« — lige saa lidt Prisen som noget af de andre indleverede Arbejder, men de bleve dog, ligesom H. P. Holsts, fremhævede som lovende, og denne Dom tiltraadtes af Publicum, da de udkom Aaret efter. Samme Aar, 1832, udgav Paludan-Müller sit vittige og gratieuse, af Shakspeare og Gozzi paavirkede Skuespil »Kjærlighed ved Hoffet«, der ikke lidet bidrog til at holde de Forventninger vaagne, som det følgende Aar i fuldt Maal tilfredsstilledes ved »Dandserinden«, et Digt, der baade i Aand og Form er inspireret af Byrons »Don Æiian«, men som ved sine hjemlige Localiteter og sin paa de nære Forhold anvendte Satire har hævdet et eget Særpræg til Trods for denne Afstamning. Endnu inden den umiddelbare Virkning af dette Digts aandfulde Forening af let Spøg og dyb Alvor havde tabt sig hos Læseverdenen, kom Aaret efter det lyriske Drama »Amor og Psyche« med sin Behandling af det antike Stof i en romantisk Form og henrev Alle ikke mindre ved sin dybsindige Symbolik end ved sine yndefulde lyriske Partier, hvor Sproget var dannet til et smidigt Udtryk for Tanken med et Mesterskab, som hidtil havde været ukjendt i den dog ellers saa righoldige poetiske Litteratur.

26*340

Efter en saadan Debut var det dobbelt vanskeligt at vedblive at tilfredsstille de stedse stigende Forventninger, og Paludan-Müllers nærmest paafølgende Arbejder vare ej heller heldige i denne Henseende. Efter den lille Fortælling paa rimede Vers »Zuleiraas Flugt« skrev han de lyriske Skuespil »Eventyr i Skoven« og »Alf og Rose«, der til Trods for mange Skjønheder i det Enkelte og megen træffende Sandhed i de satiriske Partier dog ikke som Helheder svarede til, hvad man troede sig berettiget til at vente af »Dandserindens« og »Amor og Psyches« Digter; en dadlende Anmeldelse fremkaldte et skarpt Svar af Paludan-Müller i hans polemiske Digt »Trochæer og Jamber«, men en bedre Hævn tog han Aaret efter ved Udgivelsen af de poetiske Fortællinger »Beatrice«, »Vestalinden« og »Slaven« og de »Blandede Digte« med nogle af hans Muses mest ægtefødte Børn. Efter en toaarig Fraværelse paa en Udenlandsrejse til Tydskland, Frankrig, Schweiz og Italien vendte han sig atter i de tre Digte »Venus«, »Tithon« og »Dryadens Bryllup« til den antike Verden, behandlende de dybe Tanker, som ligge skjulte i dens Myther, i den samme frie Form, som havde betegnet hans første Arbejde af denne Art. Men samtidig med disse Digte saae 1841 første Del af hans Hovedværk »Adam Homo« Lyset og afsluttedes syv Aar efter med anden og tredie Del.

I dette mærkelige Digt er Paludan-Müller vendt tilbage til de fædrelandske Löcaliteter og til den Form for Fortællingen, som han først behandlede i »Dandserinden«. Men medens dette Digt kun skildrer en enkelt Episode, er Opgaven med »Adam Homo« at skrive en Livets Comedie, at omspænde et Menneskes Levnetsløb fra Vuggen til Graven, ja udover denne, og paa samme Tid som Læseren interesseres for det enkelte bestemte Individs Livsskjæbne i dens Enkeltheder, at gjøre denne i sin afsluttede Helhed til et Paradigma for hele den talrige Slægt homo, med det betydningsfulde Fornavn Adam. Et Hverdagsmenneskes Levnetsløb — det er i Korthed Handlingen i »Adam Homo«, men for at Ingen skal slaae sig til Ro ved at føie sig dette enkelte Hverdagsmenneske overlegen, saa er Helten — om man tør bruge dette Udtryk — valgt ud blandt de ypperst begavede, mest lovende og i Verdens Øine høist ansete — Hverdagsmennesker. Med smilende Læbe, men med ubarmhjertig Consequens hudfletter Digteren sin Hovedperson og lægger med Sindrighed hans Vei saaledes, at hvert Skridt frem mod Verdens Ære og Anseelse fører ham et Skridt længere frem mod den indre Personligheds Fortabelse i characterløs Elendighed; og da han omsider er landet i Geheimeraadstitelen og i Indholdsløshedens Sump, hvorfra han kun trækkes op af den eneste ideale Skikkelse i dette vidtløftige Figurgalleri, den med Kjærlighed og Mesterskab tegnede Alma, træder Digteren tilbage og overlader Læseren den Trøst, at det dog kun er et enkelt Menneskes Liv, der her rulledes op, eller den Ængstelse, at dette Menneske hedder — Adam Homo.

Af Paludan-Müllers senere Arbejder er det mere og mere blevet klart, at »Adam Homo« har været ham et Gjennemgangsled til den Egn af Digtningen, han nu fortrinsvis besøger. Den tugtende censor morum har med sit Blik søgt at trænge bag sin Samtids indignationsvækkende Overflade for at søge Grunden bag Phænomenet, og han er saaledes naaet til en af den religieuse Speculation paavirket Digtning, der aldrig vil blive saa populair som hans tidligere Værker, men til Gjengjæld byder den alvorlige Læser saa stort anlagte Compositioner og341

saa sublime Enkeltheder som i det dramatiske Digt »Kaianus«, i »Abels Død« og »Ahasverus, den evige Jøde«, i »Paradiset, første og anden Del«, »Kain eller Vredens Barn« og »Benedict fra Nursia og hans Amme«. Den begejstrede Fortolker af den antike Mythologis skjønne Symbolik har vendt sig mod en specifik christelig Digtning, og som for selv at fyldestgjøre Askesens Resignation har han til sine sidste Værker valgt en med Emnets Alvor passende ren og streng Stil, der er vidt forskjellig fra hans Ungdomsarbejders glimrende Diction og uovertrufne, fyrværkeriagtige Verskonst. Ja, i de seneste Arbejder har Paludan-Müller endog rent forladt den metriske Form og er i »Ungdomskilden« og den volumineuse, endnu ikke afsluttede »Ivar Lykkes Historie« traadt ind paa Prosafortællingens Enemærker. Men enten man elsker Paludan-Müller højst i hans frodige, i alle Regnbuens Farver glimrende Ungdomsdigtning eller i de strenge og alvorlige Former, hvorunder den ensomme Digter nu udtaler sine store Syner, bestandig maa man sætte ham i første Række blandt dette Aarhundredes danske Digtere.

Kong Christian.

Brudt var hans Scepter, bøiet var Hans Sjæl, af Kummer fuld; Hans Uven om sin Tinding bar Hans Krones røde Guld; Selv Fange, og af Alt forladt, Kun ei af Nag og Sorg, Sad Kongen, mørk som mørken Nat, Paa skumle Sønderborg.

Og mange tunge, trevne Aar

Hen over Issen randt,

Til Snee forvandledes hans Haar,

Den friske Kind forsvandt.

Svag blev hans Haand og mat hans Fod ,

Hans Øies Straale slukt;

Med Stolthed, Styrke, Haab og Mod,

Fik eensomt Fængsel Bugt.

Men Christians Skygge gik omkring I Fængslet, den forundt, Den samme Gang i evig Ring Om Marmorbordet rundt; Der sleb hans Finger dybt et Spor, Mens Tiden kom og gik — O, hvilken Sorg fik slige Ord, Som Stenens Fure fik!

Og naar ved Gitt'rets Glug han sad Med Haanden under Kind, Mens Fuglen fløited' fri og glad 1 Aftensolens Skin;

Naar Dagens Stjerne daled' ned, Naar klar, i stille Ro, Hen over Himlen Maanen gled — Hans Læbe bittert lo.

Men naar paa Marken Sneen laa, Naar Træets Blad var guult, Og Natten sort og Dagen graa, Og Sol og Stjerne skjult, Naar Stormen stærkt i Taarnet tog, Og splitted Skyen ad — Da Kongen let sin Aande drog, Og Øiet smilte glad.

Saa Tiden kom og Tiden gik; Paa sytten lange Aar Saa Dannerkongen Ende fik, Dog ei hans Time slaaer. Hist paa sit Leie sidder han, Som Øiet mørkt hans Sind; Igjennem Vindvets smalle Rand Fuld maanen titter ind.

Da var det, som ved Leiet stod En Qvinde faur og fiin, Med guldguult Haar og lille Fod, Svøbt i sit Jordeliin; Med klare Øine, Kinden hvid, Med Hænder fine, smaa — Ham var det, som i fordums Tid Sin Dyveke han saae.

Dog ei som før — som Rosen rød Var da den Faures Kind; Nu er hun bleg, som blege Død, Kold som den kolde Vind.342

Frederik Paludan - Müller.

Hun drager Aanden tung og eng, Med Suk hun hvisker let: O Christian! er en Fjæl din Seng, Din Pude dette Bræt?

Er det din Rest af Haab og Trøst?

Ak, haardt du toges med!

Er det min Konges stolte Bryst,

Som ømt jeg hvilte ved?

Er det hans Blik — hans djærve Haand,

Som min saa tidt har trykt?

Er dette Skyggen af hans Aand,

Som her har Hvile søgt?

Hør i din Nød mit Trøstens Ord: Maal har al Jordens Vee! Din Sjæl, som nu i Natten boer, Skal snarlig Dagen see. Det, hvorom nys dit Hjerte bad, Er skeet om stakket Frist — Vel skilte Døden her os ad, Men Intet skiller hist!

Bort Synet svandt — men Kongen seer

End henrykt efter det;

Tung rinder Taaren meer og meer,

Dog Hjertet svulmer let.

Saa støtter han sin Haand til Kind,

Seer ud i Nattens Glands —

From er hans Tanke, Barnets Sind

Er ei saa blødt som hans.

Af „Landserinden".

Forbi er Efterhøsten, Bladet falder Til frosne Jord, og øde Lunden staaer: Hen over Marken Jægerhornet gjalder, Hvis stærke Klang fra Sporet Hunden kalder Til Skytten, som paa Veien eensoni gaaer. Han standser, lægger an, og Skuddet naaer Den lette Hare: Knald med Røgen farer Hen imod Høien — Echo's Torden svarer.

Den korte Dag er hurtig nu forbi, De magtesløse Straaler svage daane; Men hist sig hæver alt den blege Maane, Og lyser Vandreren paa smalle Sti. Dens kolde Flammer Skyen Vinger laane, Den nys tilslørte Himmel skinner fri; Klart funkler i sin evig rene Glands Den høie, vinterlige Stjernekrands.

Ja, det er atter Vinter! Isens Bro Har atter lagt sig paa de bløde Vover; Hver Fugl forstummer — Flora stille sover, Som nys i Herthas grønne Skove loe;

De frosne Marker Sneen hviler over, Den slumrende Natur er bragt til Ro. Hvor stille og hvor koldt! — Den ijerne Maage Sit Skrig kun hæver, skjult af Havets Taage.

Nu Tid det er, fra øde Land at flye, At flygte fra de sneebedække Lunde Ind til den venlige, den lune By. Tid er det nu, ved Theevandssnak at blunde, At aabne Ørene for Venners Munde, Og til de støvede Reoler tye; At tænde Lampen, for, bag varme Ovne, At læse, kysses, kjede sig og dovne.

Tid er det, hvor Galoscher og Chenillc, Aviser, Klubber, Baller og Concerter, Og hvad der ellers glæder Folkets Hjerter, Er Maalet for vor Higen og vor Villie. Tid er det, hvor os gammel Skade smerter, Hvor Liigtorn stødes paa den frosne Tilje, Hvor velbekjendt som Luthers Catechismus Er Snue, Hoste, Gigt og Rheumatismus.

Tid er det nu, hvor Kanebjælden klinger, Mens piilsnar flyver hen den hvide Hest; Hvor Herren bag paa Slæden Pidsken svinger, Og knalder snart i Øst og snart i Vest; Hvor Sneen piber, og hvor Klokken ringer, Hvor let man vælter, som man kjører bedst; Hvor, klædt i Boa, Vinterpels og Muffe, En Dame flyver ud, af første Skuffe.

Tid er det, hvor den jernbeklædte Fod Hen over Isens blanke Flade render, Hvor Tredieparten af det unge Blod Har Frost i Øren, Næsetip og Hænder; Tid er det, hvor til Kirken man sig vender, Der hele Sommertiden øde stod, Hvor Pastor fidei klipper stakkels Faaret, Ja meer end klipper, næsten ganske flaaer'et.

Tid er det nu, hvor Bal og Soirée Forsamler Folket under tændte Kroner, Hvor unge Damer, unge smukke Koner Bag Viftens lette Dække yndigt lee; Hvor visse Herrer sig charmante tee Og fange Pigebørn i Smigers Doner, Mens andre gaae omkring og sagte brumme Forslidte Melodier af den Stumme.

Nu slaaer man ud de glatte Spilleborde, Hvorved man høster, skjøndt man ikke saaer; En Cavaleer nu tager sødt til Orde, Mens Fingren leger i de brune Haar: Min smukke Frøken! hvis. o hvis jeg turde? — Hun smiler blidt; den hulde Lilie staaer Med Ho'det fuldt, som alle unge Damer, Af Mynsters Prækenerog Scribes Dramer.343 Frederik Paludan - Müller.

Musiken toner, Arm i Arm sig svinger Det smukke Par hen ad det glatte Gulv; Han trykker sagte hendes fine Finger, Og hendes unge Barm nu stiger fuld; Dem Kjærlighed og tynde Skoe bevinger, Han bliver mere kjæk, hun mere huld; Frem gaaer det nu i luftig Galopade — Nu holdi de op igjen — hvor det var Skade!

Saa smukt et Syn, og dog saa snart forbi! Dog see, et andet Par det første følger, Og fleer og fleer i Dandsens lette Bølger Nu svæve til den ømme Melodi. Man kommer, glimrer og sig atter dølger, Det Hele ligner Drøm og Phantasi, Hvor smukke Fødder og hvor smukke Øine Bevinges, flygte, træffes allevegne.

Men hist fra Salen hulde Toner føre Til mig Roulader, Triller — did jeg maa! En Sangerinde lader der sig høre, Og tause Klynger rundt om hende staae. Man smiler, man er lutter Æselsøre, Man færdig er af Glæde at forgaae. Det bryder ud: hvor sødt! hvor det er deiligt! Da faaer hun Hikke — det var ubeleiligt.

Tid er det, hvor Comedien begynder, Og bringer Stof til mangen fattig Aand, Hvis Tanker aldrig gik paa egen Haand, Hvis Hjerne til Opfindelse for tynd er. Nu bort fra Snak om Veiret man sig skynder Til Snak om Dandserindens Klædebon, Til Snakken-op, med critisk Smiil paa Kinderne, Om Sanger-, Dandser-, Skuespillerinderne.

Tid er det, hvor Thalia gaaer paa Krykke Og bringer sørgelig for Dagen frem Et Drama og et lille Eenactsstykke,

Hvor det gaaer til just som i Hvermands Hjem; Hvor Hverdagsscenerne gjør største Lykke, Fordi Enhver sig speile kan i dem; Hvor Husligheden er det stærkest Trækkende, Det Aand og Følelse paa eengang Vækkende.

Tid er det, hvor den grumme Melpomene Paa Scenen vandrer med sin dragne Dolk, Hvor Gysen man ved Mord bevirker ene, Hvor Svulst er ømme Hjerters ømme Tolk; Hvor ved Forbrydelser, ei altfor rene, Man lokker Taarer af det stakkels Folk, Som veed ei rigtig selv hvorfor det græder, Naar Heltens Monolog er hans Forræder.

Tid er det, hvor de lette Operetter I Toner flyve fløitende forbi, Mens fast i Folkets Hjerte hurtig sætter Sig just den trevielle Melodi;

Hvor alle Konsters Moder, Harmoni, Af Smiil og Taarer sine Krandse fletter, Naar Himmel, Helved for vort Øre klang I Operaens Krone, Don Juan.

Tid er det, at jeg sparer paa min Tid, Ialfald dog paa din, min kjære Læser; Tid, at til Retirade nu jeg blæser, Og meer ei sværmer uden Maal og Id; Ja Tid det er, ej meer at give Næser Sin egen Næste og sin egen Tid: Før om Balletten taug min Musa stille; Nu, kjære Læser, er jeg hvor jeg vilde.

Ved Dandsen nemlig, ved mit Element. Tro ikke dog, at jeg er Dandsemester, Fordi til dette Stof jeg har mig vendt; Mit Navn staaer ei blandt Terpsichores Præster, Ei længer selv imellem hendes Gjester, Thi Livets Dandsebane har jeg endt. Naar først man har begyndt at gaae i Tanker, Gaaer det istaa med Brug af Pusselanker.

Og meget Andet, ikke Dandsen blot, Er, naar Betragtningstimen slaaer, tilende: Mangt gyldent Haab, og mangt et Drømmeslot, Hvis fjerne Straaler end i Mindet blende. Ja, Paradisets Dage Ryggen vende, Kan først du skjelne mellem Ondt og Godt; Lyst flyder bort som Vand i dine Hænder, Trøst gi'er det ei, at Tabet du erkjender.

Tabt — svundet — hvilke Ord! O, hvad

forsvinder

Ei med hver Dag, hver Time, hvert Minut? Den friske Glands fra Hjerte og fra Kinder, Drøm med Forventning, Taarer, Smiil og Minder, Hver Lidenskab, paa Tidens Klippe brudt. Kraft, Skjønhed, Lykke, Ungdom er caput; Caput er Kjolen, Vesten, Støvlen, Hatten, Caput er Kjærlighed med hele Klatten.

Caput er hver en Sjæl, som du har svoret Huld, Troskab, evig Ømhed — hvert et Bryst, Som du har elsket, hævet, trøstet, moret, Som deelte dine Taarer eller Lyst; Caput er Tankens ømme Spil i Ordet, Hver Gjenklang selv af hine Dages Røst, Med alle Planer, glimrende og skjønne, Med friske Laurbær, Myrther dunkelgrønne.

Caput er Pigeøiets rene Straaler, Caput den hvide Barm, der svulmer rund, Caput er Glæden, som i fulde Skaaler Du sætter til din lattermilde Mund; Caput er Barnet, som i Vuggen skraaler, Caput hver Lærd, hver Stodder og hver Hund, Hver Millionær, hver Tænker og hver Tigger — Kort: Alt som sidder, staaer og gaaer og ligger.

Caput er hver en Krands, Bedrifter flette, Caput er Polen med sin Helteflok, Caput er som den Slette den Honnette, Caput er ogsaa du, som læser dette, Ved Sorgen, Døden, Doktor eller Kok; Caput er Alt, og det er meer end nok: Alt, Alt, hvad Tidens store Vinge værner, Hvad Dagen bringer, og hvad Natten fjerner.—

Dog til min Sang! Ved Dandsen stod jeg still'; Med den begynder jeg paa min Novelle, Som her jeg har den Ære at fortælle, Hvis kjære Læser blot vil lytte til. Iøvrigt er mit Digt en Bagatelle, Som, hvis ei bedre Morskab findes vil Ved Snak og Dands, ved Kort og Druesaften, Maaskee sig lader læse Vinteraften.

Til trende Sange Bogen er bestemt; Hver flettet ind med mangen Episode, Hvori Moral og Lærdom ligger gjemt, En Skik, som Ariost har bragt i Mode. Forresten ta'er jeg Alt af eget Ho'de, Min egen Musa har sin Lyra stemt: I dennes Strænge vil jeg storme, rase, Lee, smile, græde — stedse avec grace.

For ædel Korthed skal jeg mig bestræbe, Paa Versets Bygning øve Flid og Fiil, Med Formens Vægt det lette Stof ei dræbe, Men gi'e det Hele den moderne Stiil. Og løser endog Musen Alvors Læbe, Hun vækker ogsaa Ironiens Smiil, Som kraftig Modvægt mod det altfor Rørende I det Erotiske og det Forførende.

Og nu farvel! Til Sagen nu jeg gaaer; Dog først en Bøn til dig, min kjære Læser: Hvis i mit Digt du støder paa Fadaiser, En Streg jeg haaber over dem du slaaer; Ei under dem, som naar vort Hjerte læser Paa Mindets Blad: Kys, Elskov, Barndoms

Vaar.

Farvel! — - Her har jeg endt min Promemorie; Min Hat jeg løfter; nu til min Historie!

Af „Amor og Psyche".

Usynligt Chor. Over de rindende Tider og svindende Menneskeværker; Over de klagende,

Altid forsagende Jordiske Slægter; Vandre, med Blikket Ætheren maalende, Klare og straalende, Evige Guder.

Men deres Sønner, Jordens de mægtige Fyrster, hvem prægtige Gaver blev givet, Vandre som jordiske Guder i Livet.

Sorgernes rammende, Ulykkens flammende, Flyvende Pile Susende ile Mod deres Skjolde: Sløvede, kolde, Matte og svage, Tørne tilbage De fra de jordiske Guders Skjolde.

Aldrig gysende, Gaae de lysende Fyrster paa Jorden; Skjæbnens Torden Bøier dem ikke, Acherons Bølger Ei deres Blikke Døende skue. Over de rindende Tider og svindende Menneskeværker, Hæver dem Døden Op til de funklende, Livet fordunklende, Evige Stjerner.

Phantasns fortæller.

Fjernt i Tiden, Da kun liden Amor var; Da med Dukken Ham til Vuggen Nympher bar; Da hans Blikke Endnu ikke Flammen tændte, Det en Midnatsstund sig hændte, Hvad min Moder skuet har.

Alt var stille, Hos den Lille Nymphen sad: Træt hun sover, Barmens Vover Skilles ad;345 Frederik Paludan - Müller.

Sløret viger Brystet stiger, Løsnet ruller

Haaret ned om Hals og Skulder, Sænket dybt i Søvnens Bad. Ud af Sengen Yenusdrengen Let da staaer; Sine Vinger Fro han svinger, Kjækt han slaaer; Høit han fryder Sig, og bryder Af sin Vugge

Gængen nu, den høire smukke, Gylden som hans gyldne Haar. Glad i Aanden Han i Haanden Holder den, Gaaer saa stille Til den milde Nymphe hen; Maaler Barmen, Og ved Armen Gængen bøier,

Og som Brystet den forhøier, Ud og ind og ud igjen. Da tilskue

Kom en Bue, Livets Trøst, Som betvinger Naar den klinger Hvert et Bryst. Nymphens Hjerte Gav den Smerte, Fra en Vugge

Tog den med sig Drøm og Sukke, Gudens Glæde gav den Lyst.

Amors og Psyches Flugt gjennem det stjerneklare Himmelrum.

Amor. Høit du svinge Dig, o Psyche! Med din Vinge Ned du tvinge Nattens Skygge. See, den viger Mens du stiger; Dybt den bæver, Mens du hæver Dig og svæver Op mod Stjerners Lyse Chor

Psyche.

Fryd er vunden For mit Hjerte; Nu er runden Og forsvunden Livets Smerte. Gjennem Sorgen Glædens Morgenskjær frembryder; Frihed skyder Bort sin Larves Tunge Fængsel; Deiligt farves For min Længsel Haabets Hjem.

Amor.

Alt du skuer Nær det høie Tempels Buer. Kuplen luer For dit Øie; Væggens rene Ædelstene Mod dig blinke; Huldt de vinke Dig i Æther-salen ind.

Psyche.

Du, som kjender Stjernevrimlen, Du, som tænder Lys, der brænder Klart i Himlen: Amor, bær mig Høit, og lær mig Til et Minde Fast at binde Nattens Stjerne; Lysets fjerne Børn at hilse Med et Navn!

Amor.

Stands da i Farten din Vinge, Følg mig med sagtere Flugt, Mens vi beskuende svinge Os over Lyshavets Bugt. Medens med Blikket du maaler Banen i Ætherens Egn, Tolker jeg Kuppelens Straaler, Nattens de flammende Tegn.

Psyche.

Nævn mig ved Navn da det klare Himmellys over mit Blik, Som i den glimrende Skare Kraft til at herske dog flk.346

Frederik Paludan-Miiller.

Amor. v

Orpheus' Lyra dig fængsler Den, som paa Jordkloden klang. Den, som de Døendes Længsler Eengang saa kraftigt besang.

Hisset, hvor Lyset er rød're, Farverne dybere blaae, Seer du de herlige Brødre, Kastor og Pollux at staae. Høit mellem Skyerne titter Frem der en Stjerne saa smukt, Det er den yndige Cither, Den, som Arion har brugt.

Psyche.

Hine mit Øie gjenkjender:

Pragtfuld og glimrende skjøn Nymphen Kalis t o sig vender Om mod den straalende Søn; Men hvilket Navn har de trende Funklende Lys paa vor Sti, De som en Hilsen os sende Nu, vi dem svæve forbi?

Amor.

Hist stiger evig forynget Frem Ariadnes Krands; Bacchus mod Himlen den slynged, Dengang da Bruden blev hans. Opad , hvor Nathimlen blaaned , Fløi den fra guldgule Haar; Lokkerne længst ere graaned, Krandsen dog evig bestaaer.

Hist, hvor os Straalerne vinke, Som gjennem Mulmet en Skat, Medens saa livfuldt de blinke Dybt i den dunkelblaae Nat: Kassiopea, den høie, Løftende Skyslørets Flig, Nu med sit deilige Øie Skuer, o Psyche, paa dig!

Hist staaer Orion, hvem Døden Ramte fra Artemis' Piil, Yndig ham Morgenrøden Hilser med Kjærligheds Smiil; Eengang Auroras Tilbeder Gik han i Jægernes Chor, Nu han paa lysere Steder Jager i Stjernernes Spor.

Psyche.

Klare og glimrende Bælte, Evige, funklende Krands, Flammende Straaler, som vælte Frem med uendelig Glands! Høit, hvor Urania throner, Samles i fuldere Klang Sphærernes rullende Toner, Ætherens bølgende Sang.

Amor.

Q væg kun dit Øie, o Psyche, Nu ved den evige Skat! Ofte vi svævende dykke Vil i den funklende Nat; Da skal jeg Alting dig lære, Men over Lyshavets Bugt Atter din Vinge dig bære Frem paa den susende Flugt!

Psyche. Ei forgjæves Atter Vingerne jeg svinger! Høit jeg hæves, Og for Synet Alt sig klarer, Mens jeg farer Som paa Lynet Gjennem Luften. Ætherduften Med mig følger, Som i fjerne Dybe Bølger Nattens Stjerne Seer jeg blegne. Allevegne Nu jeg skuer Gyldne Luer Ned at regne, Mens fra klare Tempelbuer Lette Nympliers Lyse Skare Træder ud.

Amor. De, som vinke Hist dit Øie, Er den høie Borgs de flinke Vogterinder, Er Horaer-ne, hvis Kinder Evigt straale. Tiden maale De med Blikket, Naar de skikket Har til Hvile Nattens sorte Skyer, og ile At oplukke Himlens Porte. Lysets Vugge Let de gynge, Mens de synge Østens Zoner Høit imøde Deres søde111 Frederik

Paludan - Müller.

Morgentoner. Hør hvor rene Nu de klinge! Glade Psyche, Løft din Vinge! Haab alene Nu dig smykke, Thi din Lykke, Thi Olympen Er du nær.

latte vagt.

Naar Alting gaaer til Hvile Hvad Dagen kaldte frem, Naar alle Taarer ile Til deres dunkle Hjem, Naar Solens Glimt sig ijerne, Mens af hver Sky forladt Den evig faste Stjerne Staaer paa den stille Nat:

Da synker hen i Dvale Hver Drøm, vi stige saae; Den store Sandheds Tale Vi kan igjen forstaae; Vi kan igjen fornemme Den Kraft, vi bæres af, Den skjulte Aandestemme, Hvis Røst os Tanker gav.

Og dybt i Sjælens Indre Sig aabner da et Blik, Hvis Flugt ei Skranker hindre, Hvis Syn ei Grændser fik; Med det vort Hjem vi skue, Et større Fædreland End denne lille Tue, Som ei os holde kan.

Det Sørgeligste klinger Harmonisk da og smukt, Det Tungeste faaer Vinger Til mægtig Himmelflugt, Det Ringeste forsvarer Sin Plads i Livets Krands, Det Mørkeste sig klarer I disse Straalers Glands.

Og i vor Aand sig sænker Den store Fader-Aand, Som løser alle Lænker, Og bryder alle Baand;

Og naar de sidste falde, Da føie vi medeet: At Gud er Alt i Alle, Og Alle kun er Eet.

G-j ensyn.

Hvor blev den Blomst, som fyldte Din Sands med liflig Duft? Hvor Straalen , som forgyldte Den sommervarme Luft? Hvor er vel Lundens Kroner Og Skovens Bladehang, Med hine tusind Toner Af Fuglechorets Sang?

Og Dyrets Liv, der dækkes Som af en dunkel Sky, Skal ei til Lys det vækkes Naar Livets Taager flye? Den Hund, som trofast døde Af Sorg paa Herrens Grav, Skal aldrig ham den møde, Til hvem den hen sig gav?

O, kast dit Blik tilbage, Og see hvad selv du var: Hvor er de svundne Dage, Med hver en Blomst de bar? Hvor er vel Haabets Kjerte Og Kjærlighedens Krands? Hvor er dit unge Hjerte Og hvor dit Øies Glands?

Eengang maa Alt erfares Og leves om igjen, Etsteds maa dog bevares Hvad Tiden tæred hen; Ei blot hvert Glimt vi skue Af Aandens indre Lyn, Men hver en jordisk Lue Og hvert et jordisk Syn.

Der skal til Eet vi samle, Hvad stykkeviis gik tabt; Der vaagner alt det Gamle Og staaer forynget skabt: Den Sjæl, som her du kaared, Det Maal du stræbte til, Den Drøm, som her dig daared, Du hisset skue vil.

Den Trøst er dog den sidste! Den Tro bestaaer tilsidst: Hvad her jeg maatte miste, Jeg faaer tilbage hist.348

Frederik Paludan - Müller.

Til Undergang ei skabtes Endog det mindste Frø: Det var kun Skal, hvad tabtes; Livskjærnen kan ei døe.

Den Hedenfarne.

Dig søger allevegne Til alle Tider jeg. Gik hjem til Fredens Egne Du ad den stille Vei? Boer du i videst Fjerne Bag Aftenrødens Skjær: Den straalerige Stjerne, Dens rene Blinken nær?

Kan ei du Jorden glemme Midt i en Himmels Fryd? Endnu din milde Stemme Mig naaer i Luftens Lyd; Endnu naar Natten hæver Sit Slør og løser fri De lette Drømme, svæver Du sagte mig forbi.

Een Trøst er mig forlenet , Som byder Tiden Trods: Jeg veed, vi er' forened', Skjøndt Døden skilte os; Jeg veed, at løst fra Smerte Og skilt fra Jordens Savn, Bevarer dog dit Hjerte Et Billed og et Navn.

Af „Adam Homo".

Almas Breve.

At ret jeg lever skylder dig jeg kun, Af alle Mennesker kun dig alene! Før i min Tanke boede jeg saa ene Som en Delphin paa Havets stille Bund.

Da hørte jeg din Røst en Aftenstund, Da Stilhed syntes Havet at forstene, Og Røsten lokked mig med Toner rene Paa Bølgefladen op, fra Dybets Grund.

Din Stemme klang for mig i Luftens Sale, For Livet klart i Toner frem at stille, Og gjennem dine Ord blev Verden min

O, vedbliv altid saa til mig at tale! Du er min Sanger, som jeg hører spille, Jeg er din tro, din lyttende Delphin!

Tidt naar jeg her gaaer om i Havens Gange, Hvor hvert et Træ staaer smyk't paa Sommerviis, Hvor hver en Morgen til vor Skabers Priis Sig hæve høit de glade Fuglesange:

Tidt Tanken da paa dig mig ta'er tilfange; Det er mig, som jeg gik i Paradiis, Alting er saa complet, at til Forliis Af Herligheden selv jeg har en Slange.

Og Slangen er den Lyst, som vil mig friste Med Løftet, at tilbunds jeg skal dig kjende, Hvis op for mig dit svundne Liv du lukked.

Siig, skulde vel mit Paradiis jeg miste, Og skulde vel min Herlighed faae Ende, Hvis Frugt af dette Kundskabstræ jeg plukked?

Jeg drømte — hvor kan Drømme dog bedrage! Saa levende blev mig i Drøm fremstilt, At Alting var som fordum, dødt og mildt, Dit Navn var slettet ud af mine Dage.

Dybt følte jeg en Tomhed mig betage, Som var et Kar jeg, ved sit Indhold skilt, Som om den kostelige Viin var spildt, Og jeg, det tørre Træ, kun var tilbage.

Da vaagnede jeg op — omkring jeg skued, Den unge Dag dit Billed strax forgyldte, Og i sin Skjønhed for min Sjæl det lued.

Medeet det tørre Kar igjen sig fyldte! Op til mit Hjerte steg i fulde Bølger Den Strøm af Fryd, der i dit Navn sig dølger.

Her sidder jeg og skriver. Det er silde, Bag Horizonten ned er Solen dukket, Og Blad og Busk, af Vinden sagte vugged', Med Nattens tætte Slør snart dækkes ville.

Men standset er den hele Vellugts-Kilde, Thi hvert et Blomsterbæger har sig lukket, Og hver en Flante har sit Hoved bukket,

Alene Natfiolen dufter stille.

i

Eengang, min Adam, naar vor Dag er runden, Naar Verdens Herlighed og Glands er svunden, Og Livet staaer for os som Aftensolen :

Da skal endnu en Drøm vor Sjæl bevæge, Da skal endnu vor Kjærlighed os qvæge, Og sende os sin Duft som Natfiolen.349 Frederik Paludan-Miiller.

Min Grund for kort at skrive vil du høre. Jeg kunde svare dig, at lange Breve Tidt Lysten til at læse dem fordreve; Men her en anden Grund jeg vil anføre:

Saae du Familier ud i Skoven kjøre? De smaa Børn, som vil ogsaa gjerne leve, Men som i Husets Dør tilbage bleve, Med Bøn da søge Moderen at røre:

O, lad os op i Vognen blive baarne! O, tag os med! — Mama til Svar da giver: I er endnu for smaa og for uvorne.

Saadan af Tanke-Puslinger jeg plages; Enhver vil med, hvergang til dig jeg skriver, Men de maae voxe — de maae først opdrages.

Siig mig, om sig min Tanke har forvildet Ved Løsning af det store Spørgsmaal her: Hvi har af alle dem, der kom os nær, Vort Hjerte allerøverst Een just stillet?

Og hvad bevarer Sands og Blik uhildet? Hvorfor er den Fuldkomne, og især Den Skjønneste ei altid mest os kjær? — Her er mit Svar: Vi skabtes i Guds Billed.

Den, som af Alle nu os mest behager, Er den, i hvem det Træk af Gud har hjemme, Der just til sig vort Hjerte stærkest drager.

I dette Træk stod Gud for os i Herlighed, Og hvor vi see dets Afglands, vi fornemme Den os saa kjære Lighed eller — Kjærlighed.

»Amor og Psyche« har jeg læst tilende. Tilsidst fordybe sig de Lykkelige I Nattens Glands og Lysets Stjernerige, Og Grunden dertil troer jeg at erkjende.

Naar først i Hjertet ret foreent er Tvende, Som et Farvel de maae hinanden sige, I Livet ud maa deres Tanke hige, I Verden ud maa deres Blik sig vende.

Saasnart de Qernes, Længsel atter fødes, Og Savnet, der ved Gjenforening stilles, Og med den første Friskhed da de mødes.

Mens evig saa de mødes og de skilles, Bli'er Kjærligheden i sit Liv evindelig, Og altid nyfødt, som den var oprindelig.

Her følger Bogen, som igaar du sendte, Og som det andet Liv os vil forklare: Forfatteren vil for et Gjensyn svare, Men evigt Samliv tør vi ei forvente.

En bedre Trøst dog længst mit Hjerte kjendte; Thi som i os vi Tankens Liv erfare, Hiin lette Fugls, hvis Vinger er saa snare, Hvis Stigen aldrig ender eller endte:

Saa vort Gemyt bestandig fast sig hænger, For Rod i andre Hjerter dybt at fæste, Og som til Hvile det til Samliv trænger.

Den, som i os nu to Naturer blandte, Han skabte vist sin Himmel paa det bedste For Mennesket — paa eengang Fugl og

Plante.

Hvergang vort Fremtidsliv jeg tænker paa, Omskinner Haabet mig, det morgenrøde; I fælles Stræben seer jeg os at gløde, Jeg seer os snart at høste, snart at saae.

Bestandig rigere vi fremad gaae, ' Bestandig Livet nyt i os vi føde; Saa ile vi Fuldendelsen imøde, Til vi Lyksalighed i Hvilen naae.

O, boer ei Sandhed dog i Haabets Drømme? Til Seir og Fremgang jeg dig møde skulde, Thi hidtil var mit Liv en stille Flod.

Du drog mig ind i dine stærke Strømme,

Og i Forening vore Bølger rulle

Med større Kraft det store Hav imod.

Du gav mig nok at tænke paa forleden. Du spurgte mig: hvordan det vel mig gik, Naar pludselig du andre Tanker fik, Og tog for mig en anden Brud isteden;

Naar af dit Hjerte bortsvandt Kjærligheden Med alle Draaber af dens Lædskedrik; Naar med tilbagevendte, tunge Blik, Jeg stod, berøvet Adam, for mit Edén —

Ak, hvis saa dybt mit Hoved her blev bøiet, Hvis som en Piil, der farer frem med Hvinen, Saa skarp en Smerte traf mit Bryst engang:

Da vilde det mig gaae som Fiolinen, Der, sønderslagen, atter sammenføiet, En bedre Tone gi'er, men svagre Klang.350

Frederik Paludan - Müller.

Undskyldninger du gjør, fordi dit Brev Ved alle Skyggesider dvælte længe, Fordi du op mig fra den bløde Gænge Ved dine sørgelige Tanker rev.

Skriv altid saa oprigtigt som du skrev! Du er for mig som Harpens gyldne Strenge: Hvad Toner dig berøre, altid trænge Ned i mit Hjerte, som din Sangbund blev.

Vil glad du klinge, jeg skal glad dig svare; Har du for Sorgens Toner Glædens glemt, Jeg skal den dunkle Gjenlyd tro bevare.

I Alt at følge dig jeg vil mig skynde; En Sangbund er til alle Tider stemt, Men den kun svare kan — du maa begynde.

Hvad end du angrer — i hvor stor en Gjeld Til Gud og Mennesker du end maa være, O, lad ei denne Gjeld din Sjæl besvære, Og staae som Skrækkebilled for dit Held!

Din Eiendom er ingen Bagatel, Du for fallit dig aldrig tør erklære, Du har endnu eu Debitor, du Kjære! En fattig Sjæl, mod hvem du gjorde vel.

Hvad Skat af Fryd og Lykke her i Livet Har ikke gratis du mit Hjerte givet! Hvad Rigdom deelte ei din Aand med mig!

Hvis derfor eengang Regnskab skal opgjøres, Lad frem med dig din Skyldner da kun fox'es ; Med hvad du gav, hun klare vil for dig!

Thais's Sang om Sjælen.

(Af „Kaianus".)

Sjælen, hvem sin Brud Gud Eros kalder, Sjælen længst til Brudgom kaared jeg; Den har dobbelt Kjøn, men ingen Alder, Og til hvert et Hjerte veed den Vei. Sjælen i mit Liv er al min Lykke, Lutter Glands og Solskin er dens Smykke, Det er Legemet, som kaster Skygge, Sjælen selv til Skygge kjender ei.

Sjælen som et Barn vil underholdes, Evig Vexel kræver dens Natur; Bitter Smerte Sjælen kan forvoldes, Sættes den i Kjedsomhedens Buur.

Sang og Skjemt, mens Blik og Læber smile, Bølgedands og Skyer, som henile, Stjerneskud, og Skud med Viddets Pile, Det er Næring, som for Sjælen duer.

Sjælen blandt sin Børneflok har mange Haab og Ønsker, der faae Vingen brændt: Ønsker, der begjære og forlange, Haab, som knap man være tør bekjendt. Sjælen ivrig for dem alle stræber, Sjælen er det Kys paa vore Læber, Der lig Bien sværmer, til det klæber Fast ved Purpurlæben, mod os vendt.

Sjælens Drift er Hjerternes Befrien, Navn og Bolig skifter den ifleng: Sjælen i min Sang er Poesien, Klangen Sjælen er i Lyrens Streng. Sjælen i en Kriger det er Modet, Sjælen i en Tænker staaer paa Ho'det, Sjælen hos en Elsker er i Blodet, Naar hans Fod bestiger Brudens Seng.

Sjælen i en Lund er Nattergalen, Thais, Nattergal for et Minut, Med sin Sang er Sjælen her i Salen, Hendes halve Sjæl er hendes Lut. Hver en Halvhed Thais selv dog laster, Heel hun gi'er sin Sjæl, naar bort hun kaster Luten, og i Heltens Arme haster, Af hans Øines Pile vingeskudt!

Af „Abels Død"..

i.

End lyttende til Dommen Cain stod, Forbandet og landflygtig nu i Verden: Han saae sig om med Bæven og Forfærden, Saa iilte bort han paa en hurtig Fod.

Men Abel laa paa Marken i sit Blod, Og ham til Bistand iler nu hans Moder, Thi fra det Fjerne saae hun nys hans Broder Mod hendes Yndling løfte høit sin Haand. Nu staaer hun for ham — han opgav sin Aand: En Zittren

rystede hans unge Lemmer, Hans Hjertes dybe Stønnen hun fornemmer, Hans Blod, fra Tindingens det aabne Saar, Med Purpur farver rødt det gule Haar. — Min Abel! Søn! Min Søn, siig, hvad dig

hændes!

Mod Himlen som i Angst dit Øie vendes !351 Frederik Paludan - Müller.

Dit Blod mig vidner, at du Smerte led! Saa raaber Eva, kastende sig ned Paa Jorden, hvor i Favn sin Søn hun tager, Der skjælvende det sidste Suk just drager. Hun trykker dobbelt fast ham i sin Favn, Hun kalder ømt med Taarer ham ved Navn, Hun visker Blodet af hans Haar og Kinder, Med Markens Urter hun hans Saar forbinder; Men ingen Lyd opstiger fra hans Barm, Han hviler bleg og stum i hendes Arm, Og halv forfærdet, halv forundret lægger Hun nu ham ned, hvor Græsset Jorden dækker. Da løfted høit iveiret hun hans Haand — Men Stenglen lig, naar knækket er det Baand, Hvormed til Roden den er knyttet vorden, Saa faldt hans Haand, da hun den slåp,

til Jorden.

Hun seer ham ind i Øiet — intet Blik Til Gjensvar paa sit eget der hun fik; En øde Tomhed hende der kun møder, Som dobbelt Angst i hendes Hjerte føder. Nei! saadan ei hun meer ham skue vil; Hun trykker sagtelig hans Øine til, Og sidder, med hans Haand imellem sine, Stum, Blikket stivt, og Skræk i hver en Mine.

Til Høien Adam gik, at holde Bøn; Men Eva kalder: Kom og see din Søn! Kom til dit Barn, som tidt din Sjæl har

glædet!

Og Adam vendte sig og koin til Stedet, Hvor Abel udstrakt laa paa græsblød Seng. See, siger hun: see her min skjønne Dreng! Forsagt han ligger, han soin var saa modig, Hans Læbe stum, hans Pande bleg og blodig, Og hvid den Kind, som altid blussed rød! — Hvad er der hændt ham? Faderen udbrød, Mens over Sønnen ned han dybt sig bukked. Hans Broders Haand var mod ham, Eva

sukked,

Med denne Green hans Tinding nys han traf. Nu flygter Cain, ræd for Herrens Straf, Og ei at vende hjem han mere vover. Men Adam svarer: Drengen dybt jo sover! En dunkel Drøm hans Sjæl nu favnet har. Kan ei du mindes, da han lille var, Hvordan han styrted ned fra Palmegrenen Og stødte Hovedet tilblods paa Stenen? Dengang bedøvet laa han og som nu. Her vil vi vaage hos ham, jeg og du, Og af min egen Kappe skal han dækkes, Til af sit dybe Blund igjen han vækkes. Saa spændte Adam ud det lune Skind, Til Skjerm for Abel imod Sol og Vind; Han dækked til hans Mund, hans Kinder

hvide,

Og satte ned sig ved hans anden Side, Og greb den Haand, som var med hans i

Slægt.

Saa sad de, bøied' under Tidens Vægt. Thi for Forventningen kun langsomt sniger Sig Tidens Bølge — draabeviis den viger. For Eva tyktes den uendelig. Hvert Øieblik hun drager Kappens Flig Fra Sønnens Ansigt bort, for at erfare Om end ei aabnede hans Øine vare, Om end ei Sjælen vaagned af sit Blund — Men kun dens lukte Porte skuer hun. Hvert Øieblik hun bøier ned sit Øre Imod hans Bryst og Mund, for der at høre En Klang af Livet i hans Hjertes Slag, Et Budskab fra det i hans Aandedrag — Men Alt er stille som i Dybets Huler. Naar da igjen med Dækket hun ham skjuler Og Adam spørgende paa hende seer, Da kommer intet Svar fra Læben meer. Hun ryster kun paa Hovedet i Smerte, Og trykker Abels Haand imod sit Hjerte; Og Timer kom og gik paa denne Viis. Medeet hun raaber: Føl! saa kold som Iis! Omkring hans Hjerte Vinterkulden klemmer!— I Lammets Klædning svøber hun hans

Lemmer,

Og til en Lindring i sin egen Nød, Hun tager op hans Hoved i sit Skjød. Men Adam, som sin Søn ei slippe vilde, Til Drengens Hoved flytted hen sig stille, Og da tilsidst, af Dagens Taarer mæt. Sig ogsaa Evas Øie lukked træt,

Og hendes Pande sænked sig mod Barmen, Da holdt han Søn og Hustru fast i Armen, Og taus han sad, en trofast Vagt hos dem, Da Natten og da Stjernerne kom frem.

II.

Den næste Dag steg Solen rød i Øst, Og Adam vækker Qvinden ved sit Bryst, Og Eva drager bort det uldne Dække, For af den dybe Søvn sin Søn at vække — Men stiv og kold og bleg endnu han laa. Dog hvor forandret! Læberne var blaae, Af dunkle Ringe var hans Øine skæmmed', Og hvert et Træk dem forekom saa fremmedt. Da reiste sig forfærdede de To, Og Eva taler: Var det Søvnens Ro, Da vilde Freden om hans Læbe ligge, Og Kinden blusse — nei! han sover ikke. Men Adam siger: Hvad er Drengen skeet? Som nu har aldrig ham mit Øie seet. Men blot hans Bryst og løs de bundne

Arme!352

Thi naar hans Hjerte føler Lysets Varme, Vil atter livfuldt det som fordum slaae. Og blottet snart for Solen Abel laa, Og Solen, som paa Himlen Tiden maaler, Steg høit og høiere, mens stærke Straaler, Den sender til den unge Hyrde ned, Saa Jorden om hans Leie brænder hed, Og fra hans klamme Lemmer Dampen

stiger —

Men fra hans Hjerte Kulden dog ei viger. Og Adam og hans Hustru kom og gik, Men ingen Trøst af Synet meer de fik, Thi hvergang hen til ham paany de vandred, Hans Aasyn tyktes dem end meer forandret. —

Saa hengled Dagen — Solen sänk som Blod, Og foran Abel beggeto de stod, Lig Taarepile, der sig nedad bøie. Da løfted Adam pludselig sit Øie Og sagde til sin Hustru: mindes du Hvad Herren talte? Husker du endnu Hans Ord i Haven under Aftenrøden, At hvis vi aad af Frugten, var det Døden? Og hvad er Døden? hvisker Eva. Jeg, Gjensvared hende Adam, veed det ei; Men siden den Tid vi tog Vandringsstaven, Da Herrens Vrede drog os ud af Haven, Har denne Død jeg altid baaret paa; Og overalt, hvor noget Nyt jeg saae, Jeg maatte tænke: Hvis nu D e t var Døden ? Hvis her du endelig fik Løn for Brøden? See, denne Tanke kom igjen mig nær: Hvis det var Døden, som vi skued her? Thi ubekjendt som den er og mig Drengen, Som der han ligger stum og bleg paa

Engen.

Ja, sukked Eva: ja, det er vor Straf! Den ubekjendte Død hans Hjerte traf, Thi ei han vaager, heller ei han sover. Da spredte Adam Dækket atter over Den kolde Skikkelse, og mørk i Sind Han paa sin Arm i Teltet bar ham ind.

Fremtidsmaalet.

Bråt af Slaget rammet, Kastet haardt til Jord, Ligger brudt og lammet Du, vor gamle Mo'er:

Har Du anden Tanke Nu end »lid og taal« , Saa forkynd, o Danmark, Mig dit Fremtids-Maal.

»Søn! elendig, ussel, Hjertet fuldt af Nag, Tænker jeg med Blussel Paa mit Nederlag; Men trods Vee og Vaande, Trods hver bitter Skaal Holder fast i Haabet Jeg mit Fremtids-Maal.

»Faaer ved Fredens Frugter Først mit Saar jeg lægt, Snart jeg mig optugter Da en Helteslægt; Ynglinger i Plade, Drenge, klædt i Staal, Mænd med faste Hjerter! Det er Danmarks Maal.

»Dernæst jeg opdrager Mig en Pigeflok, Som ei Hjemmet vrager, Som i Lidt har nok. Ingen Døgnets Flaner, Rendt fra Bog og Naal, Fromme, stærke Kvinder, Det er Danmarks Maal.

»Saa min Hu mon stande Til en Ven, en kjæk, Som med mig vil blande Blod og ikke Blæk; Som ei troløs svigter, Høres Fjendeskraal: Trofast Broderforbund, Det er Danmarks Maal.

»Kroner Lykken Enden, Har jeg først de Tre, Drengen, Pigen, Vennen, Svinder al min Vee. Da til Lurens Toner Blusser Baun og Baal: Slesvigs Land gjenvundet! Det er Kampens Maal! CARL BERNHARD.

Ukjendt den Forfatter, der skrev under dette Navn, lige indtil sin Død vedholdende benægtede sin Identitet med

dette litteraire Firma, var det dog i mange Aar en velbekjendt Sag, at der bag det skjulte sig den med den Heibergske Kreds beslægtede Andreas Nicolai de Saint-Aubain. Han blev født i Kjøbenhavn den 18 November 1798; hans Fader, der var Oberst i Artilleriet, nedstammede fra en fransk Familie, hans Moder var en Søster til Fru Gyllembourg, saa at Saint-Aubain og J. L. Heiberg vare Sødskendebørn. Det er neppe tvivlsomt, at den nære Omgang med disse begavede Slægtninge har havt sin Del i, at han fulgte deres Exempel og betraadte Forfatterbanen, efter at hans Forventninger om at komme til at gjøre Carriere som Diplomat vare blevne skuffede. De frie Studier, som Saint-Aubain i flere Aar hengav sig til i dette Øjemed, bleve ham dog ikke mindre frugtbringende som Forfatter, end de vilde være blevne ham som Attaché; hans Læsning af historiske Værker og af de fremmede Sprogs Skjønlitteratur udviklede hans Aandsdannelse, og denne indre Udvikling bidrog Sit til at give ham den Aplomb ogsaa i den ydre Optræden, som bestandig udmærkede den fine og elegante Verdensmand. Saaledes hævdede han sig i sit personlige Liv som en Individualitet, hvis væsenligste Præg var det Humanes Udtryk gjennem alle dens Ytringer og den af Læsning og en rig Verdenserfaring fremgaaede Dannelse og Modenhed, der vel ikke havde naaet sin Klarhed, fordi der havde været rørt op i Sjælen fra Bunden af, men som dog hvilede sikkert og harmonisk paa sit spinklere Grundlag. Og som en saadan Personlighed træder han ogsaa frem i sine Skrifter, hvis fine Iagttagelse af Overfladens Bevægelser og Rigdom af aandfulde, lette Apropos'er i Forbindelse med deres klare Stil har gjort dem til en meget yndet Læsning, medens netop disse samme Egenskaber, hvis Evne til at erobre et Publicum er uimodsigelig, har gjort Carl Bernhards Noveller som Digterværker mindre ægte fødte end de samtidige Hverdagshistorier. Og dog danner Carl Bernhard paa en Maade et Supplement til Fru Gyllembourg; staaende i den samme Kreds og berørt af de samme Spørgsmaal, men behandlende dem hver efter sin Naturs Ejendommelighed, vendte Fru Gyllembourg sig helst mod Fortidssiden af den Brydning, dei omkring Trediverne foregik mellem det Gamle og det Nye, medens Carl Bernhard som den yngre Forfatter mest opholdt sig ved Nutidssiden og ikke har sin mindste Fortjeneste i den Troskab, hvormed han har aftegnet sin Samtid.

Lige som Fru Gyllembourg debuterede Carl Bernhard i Heibergs »flyvende Post« med Fortællingen »Nummer Syv«; den næste Novelle, »Et Aar i Kjøben-

havn«, blev ligeledes ført ind i Litteraturen under J.L.Heibergs Ægide, men allerede ved den opnaaede Navnet Carl Bernhard saa god en Klang, at det ikke mere behøvede fremmed Hjælp. Af hans mange Noveller, mindre og større, der ere samlede i tolv Bind, maa som de bedste nævnes »Lykkens Yndling«, »Børneballet«, »Tante Francisca«, »Commissionairen«, »Dagvognen« og »Gamle Minder«. I sidstnævnte Noveller gjorde han et Skridt hen imod den historiske Fortælling, som han senere tog fuldt ud i »Krøniker fra Kong Christian den Andens Tid« og »Krøniker fra Kong Erik af Pommerns Tid«, Arbejder, der røbe meget Studium og have tiltrukket sig stor Interesse, om de end ikke ligge for Forfatterens lette Pen i den Grad som Nutidsskildringerne.

Tidens Udvikling efter 1848 havde ikke Saint-Aubains Sympathi; hans aristokratiske Natur kunde ikke Andet end saares af Massernes politiske Kamp, og hans egen fine Dannelse hvilede paa et andet Grundlag end det, der nu skulde være det afgjørende. Hans Productivitet efter den Tid var ikke meget stor og vendte sig næsten bestandig mod det Forbigangne. Han havde altid været utilbøjelig til at træde i Berøring med Omverdenen, hvilket ogsaa var Grunden til hans vedholdende Fasthængen ved Pseudonymiteten, selv da den kun var en indholdsløs Form; i sin egen lille Kreds levede han med sig selv og nogle faa Venner, beskjæftiget med Læsning af de bedste, især franske Forfattere, og med philanthropisk Virksomhed, indtil han efter en svær Sygdom endte sit Liv den 25 November 1865» Efter hans Død udkom en autobiographisk Skizze af hans Barndomstid og en Samling Aphorismer under Titelen «For og imod.»

Af „Børneballet".

Hvo af mine Læsere har ikke været paa Børnebal? Ingen. De have Alle været der og seet det store, voxne, alvorlige Liv afspeile sig ligesom i et Formindskelsesglas. De samme Lidenskaber, de samme Intriguer, det

samme Had og den samme Kjærlighed, som høre til det voxne Bal, det samme Koketteri og den selvsamme Roman. Men det er et Spørgsmaal, om et Børnebal ikke er et voxent Bal i Forstørrelsesglas, thi alle disse Følelser træde voldsommere frem, fordi de ere nyere; Maskineriet er endnu ikke forslidt, Fjedrene have endnu ikke tabt Noget af deres Elasticitet, Hjulene straale endnu i Nyhedens Glands. Kunde man see ind i de smaa Sjæle, vilde man maaskee overtyde sig om, at Børneballer og Børnekomedier ere de kostbareste af alle overdaadige Fornøielser. Et Fyrværkeri, hvor tusinde Glimt gaae i Luften paa eengang, koster mindre, thi der er det kun Krud og Raketter, men her er det Følelser og Hjerter, som brænde af, det er den

kraftigste Spiritus, som gaaer tabt, og det er en afbrændt Generation, der bliver tilbage. — Men Børneballer ere yndige at see paa, og Fru Vildts Børnebal stod ikke tilbage for noget af dem, jeg endnu har bi-vaanet, thi hun var en rig Kone og en Kone med Smag, og Alt var arrangeret lige saa alvorligt, som til et Ministerbal.

Der var mange Voxne og mange Børn, og en Deel af de uheldige Væsener, som ingen af Delene ere. Blandt disse var ogsaa Emilie, som havde glemt sine huuslige Bekymringer, og stillede sig i Quadrillen til en Vals med en ung, smuk Officeer, og idet hun gik Lise forbi, hviskede til hende: »Jeg skal dandse med Carl Palmer, er det ikke guddommeligt, men jeg vidste det iforveien.« Da de smaa Drenge altid vælge store Piger, blev Lise engageret af en lille Kavalleer; denne Smag for Contraster maa ligge dem i Blodet, og naar de blive smaa Voxne-Mænd charmere de dem igjen i de største Damer, de kunne finde. Lise kom til at staae bag ved Emilie, men denne ændsede hende ikke, thi hun var i en ivrig Samtale med sin Dandser. De strede om, enten en af Bournonvilles Balletter var givetCarl Bernhard.

355

om Tirsdagen eller ei, tilsidst veddede de om et Kys. Lise trak Emilie i Kjolen, men hun mærkede det ikke. Da Dandsen var forbi, kom Emilie hen til hende og spurgte: »Dandser Carl Palmer ikke yndigt? Og de smaa Dandsesporer! Der er ingen af alle Herrerne, der har saadanne.«

»Gud, Emilie,« hviskede Lise, »Du veddede jo med ham om Kys! Hvor turde Du det. Mærkede Du da ikke at jeg trak Dig i Kjolen?«

»Hvad er der i Det? Det er jo ikke sagt, at jeg giver ham det. Hvem siger at jeg taber.«

»Taber?« sagde Lise, og saae forundret paa hende. »Men naar han nu taber, hvad saa? Gud, Emilie, hvor Du er uforsigtig.«

»Lad ham see hvordan han kommer ud af det. Det er jo ikke Noget at gjøre Væsen af. Men jeg maa sige Dig, at der er stor Forskjel paa at tage et Kys og at give et Kys, det maa Du vide, min Pige. Det var bestemt en Tirsdag, vi have jo Loge om Tirsdagen, saa jeg kan ikke tabe.«

Lise rystede med Hovedet, og saae alvorligt paa sin Veninde. Emilie loe og sagde: »Du er et Barn, som endnu ikke har været i Verden. Der kommer den dyrebare V. S. stilende lige over paa os, det gjelder naturligviis Dig. Den Dreng er næsten for stor til at gaae med bar Hals.«

Emilie forlod hende, da den anden Dands i det Samme begyndte. Vilhelm Smidt engagerede hende, og Lise var glad ved at Emilie i dette Øieblik ikke stod ved Siden af hende med sit satiriske Blik. »Skulle vi vel staae derovre hos Emilie Helsted?« sagde Vilhelm.

»Hvor De vil, den ene Plads er jo lige saa god som den anden.«

»Jeg veed nok at det er Deres bedste Veninde, men hun er mig altid paa Nakken og driller mig, naar hun kan komme afsted med det. Jeg var bange for at De ikke kom her iaften, saa havde det været et kedeligt Bal, men jeg er aldrig bleven saa fornøiet ved at see Nogen af Helsteds, som iaften, da jeg saae at De var med.«

»Det holdt ogsaa haardt nok. Moder vilde nødig give mig Lov. Men Emilie bad saa meget for mig. Kan De see , hun er ikke saa slem som De troer.«

»Hun dandser i Eet væk med Lieutenant Palmer. Maa jeg engagere Dem til Fandango, og til tredie Vals, og til

Cotillon? Nu skulle vi dandse. Skulle vi flyve?«

»Ikke for stærkt, Vilhelm, ikke for stærkt.« — Men Vilhelm Smidt foer afsted med den lette, spinkle Lise, hendes Jaco-nets Kjole fløi som et Gevandt efter hende, og de lange, lysegule, krøllede Haar hvirvlede om hendes Hoved, som om det var omgivet med en Glorie. Da hun kom tilbage til sin Plads, havde en stærk Couleur givet hendes Ansigt et Liv og en Friskhed, som det ellers savnede.

»Vi feiede ordentligt,« sagde Vilhelm og betragtede hende med Glæde og Stolthed ; »jeg vilde gjerne have muddret Lieutenant Scholler i Haserne, men jeg kunde ikke komme til. Jeg skylder ham Noget, fra jeg sidst var paa Bal med ham. Det er en hoven Karl; men han kan faae det endnu.«

»Fy, Vilhelm, og det vilde De gjøre, naar De dandser med mig. Det maa jeg rigtig frabede mig.«

»Lad ham da gaae for den han er, jeg tilgiver ham for Deres Skyld,« svarede Vilhelm Smidt med ridderligt Galanteri. —

»Hvem er den unge Pige med det deilige, blonde Haar, hun der, der dandser med en lang, opløben Skoledreng, ham med hvide Beenklæder og en blaa Trøie?« spurgte Lieutenant Scholler Vertinden.

»Det er en Datter af Justitsraad Gram i Toldkammeret.«

»Det er et rart Ansigt og et charmant Haar,« sagde Scholler, og strøg sin lille Knebelsbart.

»Synes De? Hun er saa tynd og saa opløben.«

»Hun er ikke rigtigt udvoxen endnu, men det kommer sig nok. Hun bliver bestemt meget smuk. Det er nogle deilige Øine.« —

»Hvem dandser Du med, Christian?« spurgte en Frue sin lille femaarige Søn; »er det din lille Kone?«

»Det er min Kjæreste,« sagde Drengen, og tog sin Dame om Halsen, og den lille Pige tilføiede: »Ja, vi To ville være Kjærester, ikke, Christian?« —

»Deres Søn dandser ikke, Fru Bang,« sagde Vertinden, »har han ikke lært?«

»Jo det veed Gud han har, han har saamænd lært af Larcher, men Deres Jutta vil ikke dandse med ham, og derför er han høist melancholsk.«

»Min Jutta skal dandse med ham. Kom hid , Jutta. Hvorfor dandser Du ikke med Ludvig, naar han vil dandse med Dig?«

»Jeg vil dandse med Frants, Mo'er, hele Aftenen,« sagde Jutta.

»Og saa har Frants ogsaa sparket mig i Maven,« sagde den forladte Elsker grædende, »men jeg skal huske ham det saalænge han lever.«

»Ja, for han spændte mig om paa Gulvet, fordi Jutta vilde dandse med mig,« sagde hans begunstigede Rival, »og saa rykkede han mig i Haaret.»

»I skulle være artige Børn. Gaae nu hen og dands, Ludvig, og vær en fornuftig lille Dreng,« sagde Fru Vildt. »Det er en Glæde at see paa de Smaaunger. Det er ligesom det var ordentlige Kavallerer og Damer, og saa pænt som de kunne gjøre Cour; det er rigtig en stor Fornøielse.«

Fru Bang bandt Halsbaandet tilrette paa sin lille Datter, der havde Sløifer paa begge Skuldrene og Ørenringe med store Stene i; da hun forlod Moderen, gik hun langsomt forbi Speilet. —

»Maa jeg engagere Frøkenen til Fandango?« sagde en trettenaarig Skolekavalleer til en ung Dame paa tolv Aar; »nu begynder den just.«

»Jeg er nok engageret,« svarede hun og kastede et langt Blik til Lieutenant Palmer, som stod ørkesløs og saae sig om. Hun var tolv Aar, men det var et atten-aars Blik.

»Skulle vi dandse Fandango, vi To?« sagde Palmer, som havde opfanget det, og trak sine hvide Handsker paa.

Den lille Dame taug, men traadte rødmende af Glæde i Quadrillen med ham. »Hvem er den lille kokette Satan, jeg dandser med?« spurgte han sin Nabo; »hun kan gjøre Øine omkaps med gamle Folk.«

»Jeg veed det ikke.«

»Hun lader til at være god, jeg vil gjøre Cour til hende, det er mig egentlig ogsaa der Samme hvem hun hører til, naar man kun ikke faaer Faderen til Nabo.«

Der var dækket i to Stuer, i den ene for Børnene, i den anden for de Voxne; man gik parviis tilbords, Emilie blev af Palmer ført til det store Bord, Lise kom til at sidde ved det lille, der var dækket med samme Luxus og samme Retter, som det andet. Vilhelm Smidt var den ældste og mest anseete Kavalleer, han var i sit syttende Aar, skulde confirmeres til Paaske og være Student til October; Lise var maaskee den ældste af Pigerne, men det forhindrede ikke, at hun tog den mest levende Deel i Samtalerne og morede sig

ganske fortræffeligt. Men Vilhelm var ogsaa en kjøn Dreng og gjorde ganske net Cour, uagtet hans Manerer endnu vare lidt forsorne.

Efter Bordet gjorde de store Herrer Indgreb i de Smaa's Rettigheder, og vilde dandse med deres Damer. Vilhelm vilde netop stille sig op til Cotillon med Lise, da Lieutenant Palmer traadte imellem dem og engagerede hende. Hun afslog ham, men Palmer vedblev sin Fordring, som om det skulde saa være. »Det er min Dame,« sagde Vilhelm trodsig.

»Er det? Saa dands den næste Dands med hende. Cotillon er for god til Dig. — Det er jo dog ikke Deres Kjæreste?« sagde Palmer, idet han vendte sig til Lise; »eller er De maaskee forlovet med dette skjøde-løse Mandfolk?«

»Nei det veed Gud det ikke er,« svarede Lise hurtig og undseelig, og slåp Vilhelms Haand. Palmer stillede sig i Quadrillen, og Vilhelm sneg sig bag et Gardin, idet han mumlede: »Hvem har drukket Duus med Dig, din Laps?« — Der traf hans bedste Ven, Conrad Holm ham, og forundrede sig over at han ikke dandsede. »Hvem skulde jeg dandse med?« svarede Vilhelm; »Lise er den eneste Pige for mig i den hele vide Verden, jeg har elsket hende i to Aar, og vil aldrig elske nogen Anden, og nu har den nederdrægtige Palmer taget hende fra mig og sagt Du til mig og gjort Nar ad mig. Det er ikke meer end to Aar siden han selv gik i Cadettrøien; men bi kun, jeg skal nok ramme ham. O! jeg er saa gal i mit Hoved, at jeg kunde knuse mig selv og den hele Verden paa eengang. Til October faaer jeg Artium, om tre Aar kunde jeg have Embedsexamen, og nu er det forbi paa eengang. — Dersom Lise havde havt det Mindste tilovers for mig, havde hun ikke forladt mig, men jeg er hende ligegyldig.«

Palmer valsede forbi med Lise, men hun saae ikke Vilhelm, der fulgte hende med Øinene. Haaret var faldet hende ned over Ansigtet, hun hældede Hovedet tilbage og rystede det, for at bringe Lokkerne i Orden, der bølgede som Strømme ned ad Nakken. »Gud, hvor hun er deilig!« hviskede Vilhelm. Palmer converserede hende i eet væk, og Lise loe. — »Jeg holder det ikke ud; giv mig den Hat, Conrad, der staaer bag ved Dig, næste Gang skal jeg kile ham den for Fødderne, saa han skal ligge langs hen ad Gulvet.«Carl Bernhard.

357

»Lad være, Vilhelm, han gjør Spektakel og banker Dig.«

»Banker mig?« udbrød Vilhelm og reiste sig i Veiret; »ja, Gud give han vilde prøve paa det. Lad ham kun komme: jeg skal vise ham, at jeg kan føre mine Knoer.

— Der er han. — See, han snakker hende jo lige ind i Ansigtet. I Gulvet med Dig, Knebelsbart.«

Hatten fløi ud imellem Gardinerne, Palmer snublede og slåp Lise, som ikke kunde standse den Fart, hun var i; hun gled — slog Nakken imod Gulvet, og blev liggende med lukkede Øine. Vilhelm sprang frem og blev

staaende, som om han var forstenet.

Hele Quadrillen kom i Uorden, Alle løb til, Scholler, som ikke dandsede, men havde stillet sig frem, for at lade sig tage i Inclinationsvals, var allerede sprunget til, havde løftet hende op og baaret hende hen paa en Sopha. Da Lise slog Øinene op, fandt hun sig i hans Arme og saae en tæt Kreds af Hoveder bøiet over sig. Forfærdet lukkede hun dem igjen. Emilie og hendes Tante kom til, og de flk hende bragt ind i Damernes Retirade, hvor hun snart kom til sig selv. Skrækken havde gjort meer end Stødet til at bringe hende ud af Fatning. —

»Er det nu bedre, søde Lise?« spurgde Emilie. »Skynd Dig at blive rask, jeg er engageret til alle Dandsene. Det var den afskyelige Dreng, den Vilhelm Smidt, der spændte Been for Carl Palmer, jeg saae det godt, men det slipper han aldrig levende fra; jeg vil ikke være i hans Sted, naar Palmer faaer fat paa ham , han er rasende, naar han bliver vred, jeg troer han myrder ham.«

»For Guds Skyld, søde Emilie, gaae ind og siig dem at jeg er ganske rask,« sagde Lise forfærdet. »Det var bestemt ikke Vilhelm, det var bestemt ikke Vilhelm.

— Jeg skulde have dandset Cotillon med ham , men Lieutenant Palmer nødte mig til at dandse med sig,« tilføiede hun sagte.

»Han er altsaa jaloux,« udbrød Emilie, som strax havde fundet det rette point de vue, »det var af Jalousie! Den dumme Dreng, han bilder sig ind, at han har Lov til at være forelsket. Der seer Du, min Pige, hvad der kommer ud af at have sine Tilbedere blandt Drengene, det er altid mindre heldigt.«

Lise sukkede. »Den uvorne Slubbert,« vedblev Emilie. »Du kunde jo have slaaet Dig ihjel paa Stedet. Det var Palmers

Fætter, Otto Scholler, som reddede Dig. Er han ikke kjøn? Han ligner Carl. Du skulde see ham i Uniform, ja, det holdt Du maaskee ikke ud.«

»Jeg stødte mig ikke synderligt, men jeg blev saa angest, at jeg ikke turde slaae Øinene op. Det er saa fælt at falde saadan.«

»Aa, Du faldt saamænd meget pænt, og det var en Lykke for dine tynde Been. Skulle vi nu gaae ind i Salen? Tør dine Øine, min Pige, der er jo ingen Ulykke skeet, Du er ikke den første Dame, der er falden paa Bal, og bliver saamænd heller ikke den sidste. Kom nu.«

»Ak Gud, jeg er saa undseelig — og min Nakke gjør saa ondt endnu.«

»Der, lugt til Eau de Cologne og aand i dit Lommetørklæde, saa er der Ingen, som kan see at Du har grædt. Kom nu, ellers har maaskee Palmer kastet Drengen paa Døren, inden vi kunne forhindre det. Hovedpinen gaaer nok over, naar Du dandser.«

»Gid vi skulde hjem, Emilie, jeg har slet ikke moret mig paa dette Bal,« sagde Lise med et dybt Suk, idet hun reiste sig.

»Det er fordi Du er et Barn, Lise, Ballet feiler saamænd Ingenting.« —

Emilie førte hende ind i Salen, hvor dette lille Uheld snart var glemt. Vilhelm havde i en Krog bag en Dør holdt Øie med Indgangen til Retiraden; da han saae Lise komme sund og frisk tilbage, trak han Veiret og stod endnu nogle Øieblikke uvis om han skulde lade sig see af hende eller ikke, derpaa sneg han sig bort og løb hjem, for Resten af Natten at lade sig pine af alle de Qvaler, som »et skjødeløst Mandfolk« ogsaa kan være udsat for, naar han er sexten Aar gammel og i to Aar har været forelsket.

Scholler engagerede strax Lise til den følgende Vals. Hun vilde undskylde sig, hun ønskede maaskee at give den stakkels Vilhelm Smidt Erstatning for den tabte Cotillon, hvis han ikke allerede var kastet paa Døren af den rasende Palmer; men hun saae ham ikke, og Lieutenant Scholler bad hende saa meget, og lovede at holde saa fast paa hende — han havde jo reddet hende, og Lise sagde rødmende ja.

»Det var dog ikke noget farligt Stød?« sagde han deeltagende. »Gud skee Lov! Jeg blev bange for Dem. Det var en af Drengene, der gjorde Kunster med en Hat og kastede den paa Gulvet; han stjal sig bort som en Hønsetyv, den arme Fyr.«T

Altsaa var Vilhelm ikke kastet ud og heller ikke myrdet. Lise trak Veiret igjen ved denne Efterretning, og nu følte hun først, at Vilhelm Smidt havde været meget uartig, og at hun egentlig var meget vred paa hain. Scholler dandsede godt, havde hun dandset med ham, var hun ikke faldet, det følte hun ogsaa, thi han holdt saa fast paa hende. Det var et net Menneske, han var saa artig, saa opmærksom. Men desuagtet var Lise ret glad, da Tanten blev ked af Ballet og vilde tage bort, trods Emilies Bønner og Forestillinger. Det havde dog egentlig været et kedsommeligt voxent Bal og intet Børnebal, og det var første Gang, at Dands ikke havde tilfredsstillet hende.

Emilie, som var engageret til Kehr-aus'en, suurmulede i Vognen og skjændtes med sin Tante, indtil hun faldt i Søvn. Da de holdt uden for Grams Port, vaagnede hun og sagde: »God Nat, Lise. Var Carl Palmer ikke sød?« Lise svarede ikke, men tænkte, da hun gik op ad Trapperne: »Gud skee Lov jeg er hjemme, jeg er træt og søvnig, og har ondt i Hovedet.« Og et dybt Suk ledsagede denne Tanke. —

»Lad os nu gaae hjem,« sagde Palmer til Scholler. »Har Du gjort AfFairer iaften?«

»Nei, ikke synderligt. Jeg kurede lidt til den lille Lise Gram med det lysegule, krøllede Haar, det bliver en smuk Pige. Men det var først lige paa Slutningen, efterat Laura var taget bort.«

»Ja, bliver. Da priser jeg Emilie Helsted, hun har ikke nødig at blive det, hun er nærmere ved at løbe i Frø. Det er en Pige med Figur og Courage, og morsom. Der bliver nok Bal i Vinter hos hendes Fader, hun har lovet at skaffe mig en Invitation. Hun gaaer i Rønnes Institut og har en koket Moder hjemme, det er som det skal være. Jeg er allerede paa en temmelig god Fod med hende. Den lille Gram er kedsommelig og snerpet, jeg prøvede hende jo i Cotillon.«

»For Øieblikket er jeg besat,« sagde Otto og gabede, »men man maa jo tænke paa sin Fremtid; der kommer en Dag efter denne, og det lader til, som Lise Gram

ikke lader sig opdrage paa een Maaned eller to. Hun skal confirmeres til Paaske. Iaften have vi anlagt Approcherne.«

»Kom nu, Du Seelenverkooper! Du er den nederdrægtigste Speculant, jeg nogensinde har truffet; det er næsten en Skandal at være i Familie med Dig. Kommer Du imorgen i Kongens Klub?«

»Først silde,« svarede Scholler, »jeg skal paa Børnebal hos min Vert, og det er et Marked, jeg aldrig forsømmer. Mine bedste Connaissancer har jeg faaet paa Børneballer, det er den rette Børs for grun-dige Speculationer.«

De to Fættere gik hjem. Klokken Eet var Ballet forbi, Klokken To gik Vægteren uden for Fru Vildts Huus og saae op til de mørke Vinduer, som nylig havde skinnet saa straalende ud paa Gaden. »See saa, nu er den Herlighed forbi,« mumlede han ved sig selv, »og det er som det slet ikke havde været, og der er Ingen, der tænker mere paa det, og det har dog kostet mange kjønne Penge. Men det forstaaer sig, hun har jo nok af dem. — Nu skulle I høre min Musik.« Og derpaa sang han: »Du milde Jesu lille, Sora havde os saa kjær, I Mørket fødes vilde, Dig skee Lov, Priis og Ær', Du værdig Helligaand, Oplyse os Evindelig, At vi Dig skue kan.« — Der er dog unegtelig Kraft og Poesi i de gamle Vægtervers. Og der er Kraft og Poesi i det Frø, der bliver lagt i Jorden, og man kan vel ikke sige: »Nu er det forbi, og det er som det ikke var skeet,« naar der er saaet; thi naar Sommeren kommer, modnes Sæden paa Marken, og som der er saaet, skal der høstes. — Men da Vægteren raabte To, reiste Lise Gram sig op i Sengen og saae alle sine smaa Sødskende sove rundt om sig, og sagde sagte: »De sove saa trygt, de søde, smaa Unger; det er godt for dem, at de ikke have været paa Bal.« Og da hun lagde Kinden til Puden, var den ganske vaad af hendes Taarer, og hun havde en forfærdelig Hovedpine.

/

L OSCAR PATRICK STURZEN-BECKER,

bekjendt som Forfatter under Pseudonymet Orvar Odd, er en af den svenske Litteraturs ypperste Prosaister og indtager især paa et enkelt Omraade af den prosaiske Stil en Plads, som ingen anden nordisk Forfatter kan gjøre ham stridig. Er Omraadet end ikke blandt dem, der ligge nærmest op mod Poesiens eget Land, saa skal man erindre, at enhver Genre er god undtagen den kjedsommelige, og Kjedsommelighed er den Egenskab, som Sturzen-Beckers Feuilletonskizzer mindst kunne beskyldes for.

Genren er fransk af Oprindelse som af Charactermærke, og jo nærmere Feuilletonisten kan komme sit Forbillede i Stilens Lethed og Indfaldenes Kvikhed, i des høiere Grad opfylder han de Fordringer, Digtarten stiller. I saa Henseende gjør Sturzen-Becker fuldkommen Fyldest; saa vel af Aandsretning som ved et omfattende Studium af den nyere franske Litteratur, tildels i dens egen Hjemstavn, var han fortrolig med den franske Aands Opfattelse af Livets mere udvortes Phænomener, og hvad dens Ytringsmaade angaaer, da drev han det til en saadan Virtuositet som Stilist, at ingen anden Behandling af de nordiske Sprog hidtil mere end hans har været i Besiddelse af Causeurstilens legende Ynde og epigrammatiske Lune.

Sturzen-Beckers Forfattervirksomhed som Feuilletonist staaer i nær Forbindelse med hele hans øvrige Stilling i Litteraturen. Som Skribent var han nemlig væsenligst Journalist, og hans Pen tilhørte hovedsagelig Dagspressen og havde tilhørt den allerede fra de Dage, da den skrev sine første Forsøg. Sturzen-Becker, der var født i Stockholm den 28 November 1811 og tog den philosophiske Doctorgrad i Upsala 1833, traadte meget tidligt ind i ßedactionen af det 1830 stiftede politiske Organ »Aftonbladet«. Denne Journals frisindede og skandinaviske Retning faldt sammen med Sturzen-Beckers egne Anskuelser, dem han ikke nogensinde svigtede i sit senere Liv, men uden Afbrydelse virkede for med en sjelden Flid og Ufortrødenhed dels i det nævnte Blad, dels senere i den af ham selv stiftede »Öresundsposten«, dels i en Mængde andre nordiske og fremmede Aviser. Hans stærkt udprægede skandinaviske Sympathier gjorde ham til en Slags international Skribent for de nordiske Lande, og det kan vel uden at træde Nogen for nær siges, at ingen Svensk har været mere fortrolig med danske Forhold end Sturzen-Becker. Gjentagne Gange og i lange Tidsrum opholdt han sig i Danmark, første Gang fra 1844 til 1847, da han i en Række lette og aandfulde Foredrag gav en i hans ejendommelige Causeurstil holdt Udsigt over dette Aarhundredes svenske Litteratur.

Disse Foredrag ere senere paany gjennemgaaede og udgivne under Titelen »Grupper och Personnager från igår«, forøgede med nogle andre lige saa vittige som træffende Characteristiker af svenske Forhold og Personligheder. Dette første Bind af hans »Samlade arbeten« efterfulgtes af »La Veranda«, et Udvalg af hans bedste Feuilletoner, af hans samlede »Noveller«, af »Brunt och Rosenrödt«, »Stycken i små ramen« og »Grefvinnan Gruffiakin«, tre Bind Digte, af hvilke det sidste indeholder en større, versificeret Fortælling, medens de to førstnævnte Titler omslutte de mindre Poesier, der ved forskjellige Lejligheder ere flydte fra hans Pen. Ogsaa den poetiske Stil behandler Sturzen-Becker med stor Overlegenhed og virker her, som i sine prosaiske Arbeider, mere ved Udtrykkets overraskende Vendinger og Formens piquante Indfald end ved Dybde i Tanken og Følelsen.

Efter Sturzen-Beckers Død, der indtraf efter en langvarig og smertefuld Sygdom i hans otteoghalvtredsindstyvende Aar, den 16 Februar 1869, udkom endnu et Bind Digte betitlet »Samlade ax« og indeholdende, foruden adskillige Lejlighedspoesier, de større Romancecykler »Clémence Isaure« og »Anne-Marie«. For at fuldstændiggjøre Billedet af hans omfattende Productivitet og af hans personlige Virken for den Sag, han fremfor alle betragtede som sit Livs Opgave, kan endnu nævnes »Over Sundet«, et Hefte Skizzer, skrevne af den svenske Forfatter i det danske Sprog i den Hensigt at afhjælpe en »endnu stedfindende Mangel paa et let Middel for det større danske Publicum til at faae lidt Mere at vide oin Sverig, end hvad der gives af de enten altfor almindelig holdte Lærebøger eller i Regelen altfor specifique Tidsskrifter.«

Ett landtnöje.

Enkefru M**, den goda själen, hade mer än en gång bedt mig helsa på henne ute på Djurgården. »Jag har der hyrt ett litet landtnöje, — hade hon sagt mig, — det är ju i alla fall omöjligt, att under de varma sommarmånaderna förblifva i det qvalmiga Stockholm, och jag förstår icke hur ni karlar, som hafva edra göromål jemnt och ständigt i staden, kunna stå ut dermed från år till år. Nej, man måste ha grönt och blommor, man måste ha sin frihet och den herrliga friska luften! Tacka vet jag landtlifvet! «

Nå väl, jag var nyss anländ till hufvudstaden ifrån provinsen, min själ var ännu uppfylld af idel arkadiska tycken och känslor, detta ljöd således i mitt öra som en engels röst ur paradiset, och en morgon, då jag såg solen skina så vackert på skorstenarna i grannskapet, men vid det jag öppnade

fönstret möttes af en mer än vanligt obehaglig ånga från rännstenarna neri gränden, beslöt iag taga mig ledighet för hela dagen och fara med roddarbåtarna ut till min kära tant på Djurgården. Jag skulle då för en stund få smaka »villeggiaturans« behag och åter drömma min barndoms glada lekar i dryadernas älskliga krets; hjordarnas klockor pinglade re'n för mina öron, jag plockade i inbillningen famnen full med blåklint och väppling, jag drack nymjölkad mjölk ur fulla stäfvor och åkte i skjortärmarna uti friskslaget hö.......

Jag hade till en början mycken svårighet att få reda på hvar den kära tanten bodde. Ändtligen befanns det vara uti den så kallade Djurgårdsstaden, denna prosaiska episod af gamla trädruckel, inkastad midt i en förtjusande naturs mest leende romantik. Bland en hop brädstaplar och magazinsbodar, tillhörande det närbelägna varfvet, lyckades jag hitta vägen till den landtliga villan, hvars första anblick verkligen icke alldeles motsvarade min väntan. Den låg inklämd

mellan några halfförfallna plank och hade utsigten rakt in i ett båtskjul. Öfver det ena planket såg jag imedlertid såsom skylt af landet toppen af en rönn, och jag tänkte för mig sjelf: »jag har blifvit missledd på någon bakväg, det är på andra sidan vi ha det herrliga landskapet, ängarna och lundarna, de pittoreska vyerna, den friska luften; fru M** er en gumma, som vet hvad hon väljer!«

Jag blef på det gästfriaste mottagen så väl af den gamla tanten, som af hennes vackra dotter. »Nå, se det var snällt, — sade den förra till mig, — att komma ut till oss för en hel dag! Men också är det omöjligt, att beständigt uthärda med detta solstekta Stockholm. Tacka vet jag landt-lifvet! Och vi skola just i dag tillsammans njuta deraf med besked ..... Se

här! — fortfor hon och förde mig till fönstret, — — här skall jag till en början visa; har icke vårt lilla landtställe en alltför täck och treflig belägenhet? Här är vår trädgård . . . .«

Det var en täppa med några syrenhäckar, ett par ärtstånd och en rabatt med en skäligen ensam stockros.

»Der midtöfver, den der väggen, som vi se, är konstberidarnes stall; der är hela dagarna ett evigt stampande och frustande. Jag tycker om det, ty det är något lifligt och muntert, och hästar äro min vällust! .... Här i trädgården är vårt lilla Edén —« (— bakom stallet!) »Här sitta vi i den fria luften och ha vårt arbete, läsa en god bok, dricka vårt eftermiddagskaffe. Men om qvällarna, när allting är så tyst och det doftar så friskt från alla blommor —«

(— från stockrosen!) — »tar Louise sin gitarr ut med sig och sjunger för mig något stycke ur den charmante »Lucie«, och vi kunna ofta icke slita oss från den herrliga naturen förr än långt in på natten.»

»Det kan jag förstå!« Louise hade imedlertid dukat upp frukost i ena hörnet af rummet. Resan ut hade gifvit mig god aptit och jag kastade mig som en slaghök öfver det lilla bordet.

»Ah, se der! — utropade jag — hvad landet dock erbjuder! kärnfärskt smör, det är min délice.«

»Gudnås! Det är icke så färskt, som vi skulle önskat, — svarade den vackra Louise, »l'enfant terrible«, — men det är fasligt ondt om godt smör denna sommar,

man får springa halfva Stockholm omkring för att . . . .«

»Nå, men dessa nyupptagna rädisor! detta är åtminstone något, som —«

»Tyvärr äro de sedan i går! Den långsamma pigan har icke kommit tillbaka från staden; hon hade ändå order att köpa några fårska vid Munkbron.«

Efter frukosten bad värdinnan mig stiga ut i trädgården. Man hade här fästat ett snöre med en ring uti uppe om en framskjutande syrengren och slagit en hake i stållväggen der bakom; meningen härmed var nu att kasta ringen med snöret, så att den fastnade på kroken. Gumman M** behagade sjelf utfordra mig att täfla med henne i denna konst. »De gamla landtliga tidsfördrifven och lekarna, — yttrade hon, — äro dock ständigt nya, icke sannt? Hvad har man för ersättande eller motsvarande nöje i det tråkiga Stockholm?«

Jag bugade mig.

Man hade haft en boll, men första kastet det gjordes med den, hade den flugit långt öfver planken in i någon grannes gård, och var icke sedan kommen till rätta.

Sedan tanten blifvit trött i armen af att stå och måtta med ringen, tog hon plats i en liten af de två, tre syrenerna bildad smyg, der man inträngt tvenne grönmålade trädgårdsstolar. »Behagas det icke sitta ner och hvila i bersåen? Kom och tag någon lektyr! ... Se här har Louise just lemnat qvar på bordet en del af Onkel Adam; o. var god och läs för oss högt

derur! ..... Eller kanske det inte roar

er att läsa högt?«

»Tvärtom! ...... Obeskrifligt!«.....

Mellan tu och tre anmäldes, att middagen var färdig. Jag lade Onkel Adam ifrån mig , fru tant slutade med stickstrumpan. »Vi äta bittida middag här på landet, — sade hon, — jag tycker det nästan hör till.«

Vi hade en delikat aborre, som endast hade det felet att vara litet kallnad. emedan den hemtats färdig från — Blå Porten. Dessutom vankades ett öfverflöd af de ojemförligaste — turska bönor!! »Var god och tag mera af bönorna till kotletten! — öfvertalade mig värdinnan; — grönsaker höra oundgängligen till landet, utan dem vet man knappast att man är der; beklagligtvis äro grönsaker för året så rara här på Djurgården, att man får hjelpa sig fram med hvad man har qvar — insaltadt, om man icke skall skicka enkom

in till staden derefter.« Till slut undfägnades jag med ypperliga hallon, dem pigan lyckligtvis kommit öfver vid Munkbron. »Jag ser med ledsnad att mjölken är litet blå, den känns verkligen syrlig; det är nu också ett elände! — kommenterade den välmenande tanten, — tag imedlertid en liten portion till! vara på landet och icke få sitt lystmäte af mjölk! .... Jag försäkrar heligt, att den arma menniskan ändå varit på snart sagdt Stockholms alla torg för att få den riktigt god och äkta! . . . .«

Efter middagen föreslog mig fru M** att göra med henne och hennes älskvärda dotter en vandring ut i det gröna, för att besöka deras favoritställen. »Vi skola endast kasta en schal om oss och äro straxt färdiga; man gör icke paa landet lång affär af sin toilett.«

De båda damerna lemnade mig och jag fick tid att ute i »bersåen« röka en cigarr sålänge. Hvad säger jag? en cigarr! Jag fick väl tid att röka både en och två, och höll redan på att laga i ordning den tredje, då ändtligen mina fruntimmer anlände, utstyrda, som om de ville blåsa bort, i siden, blonder, fransyska blommor. »Min Gud! — tänkte jag för mig sjelf, — kan detta vara för min skull?« Och jag nästan skämdes att jag icke hade frack och hvit halsduk.

Kosan styrdes åt Slätten och vidare vägen till Rosendal. Hundratals promenerande i lika utsökt och elegant toilett hvimlade här om hvarandra, det oförlikneliga vädret hade lockat ut mer än vanligt mycket folk, vagnar, den ena

präktigare än den andra, körde vägen fram, det ena dammolnet efter det andra rullade utan uppe-hål öfver oss; jag började hosta.

»För er, beklagansvärda varelser, som ständigt sitta inmurade inom Stockholms trånga väggar, — yttrade fru M**, under det vi spatserade framåt, — förefaller det vist som något nytt, att så här ega det stora, fria landet utanför sin dörr, det friska gröna att vandra i som en arkadisk herde, hvart man vänder sig! —«

Jag bejakade detta, i det jag kastade en melankolisk blick på mina redan alldeles neddammade stöflor.

»Att så bär ogeneradt, — fortfor fru M**, — kunna gå ut när man vill och behagar, att andas en angenäm, ren och upplifvande luft, så som i afton!«

Jag bejakede äfven detta, i det jag kände andedrägten stockas i halsen på mig.

Vi besågo Bellmans byst, beundrade de stora urnorna på Rosendal och hängde en stund utanför slottet derstädes vid ett af fönsterna till den kungliga matsalen, för att stjäla oss till det intressanta skådespelet af ett majestät, som äter glacebud-ding och kalkonstek; hvarefter vi begåfvo oss samma väg åter hem.

Den goda frun ville hålla mig ännu längre qvar, men jag gjorde en reverens af det aldra förbindligaste slag- , förklarade mig hafva tillbragt en dag, värdig Olympens gudar, och önskade herrskapet en god natt.

Fru M**s sista ord till mig voro dessa: »Vi hafva, som det synes, ingenting rart att bjuda på, få nöjen, men hvilka dock ega förtjensten af att vara idylliska, en ganska tarflig middag, men likväl, hvad som eger sitt värde för sig, äkta landtlig; den som är nöjd med detta och vill hålla tillgodo med mitt lilla landtnöje, är alltid välkommen. Det blir i alla fall icke gerna möjligt, att en hel sommar hålla ut med Stockholm, lusten faller väl på att se litet grönt och höra foglarna qvittra, kom då ut till oss! Landet är ändå landet.«

Hvad vi roa oss med.

Några med krig, andra med den högre kabinettspolitiken, med internationella förhandlingar, med parlamentariska lekar, med den inre missionen, med grammatica latina, med utgräfningar i Pompeji, med Stockholms befästande, med Suezkanalen, med mantal s skrifningar eller norska frågan!

Men man kan icke oupphörligt slåss och ännu mindre hålla evig session. Då — spelar man vira, då dansar man, då röker man cigarr, då ser man fru Jacobsson, då »intager man förfriskningar«.

Men åter, man står icke ut med att dansa polka hvarenda ledig stund, sjelfva cigarren blir enformig och man har otur i kortspelet, hvad gör man då?

Detta »hvad gör man då?« har i alla tider varit ett på dagordningen stående problem att lösa. Mycket snille har blifvit användt derpå, mycken menniskokännedom, nästan filosofi; hvarken Hegel eller Boström har dock löst det engång för alla, tusentals försök ha blifvit gjorda och — förspillda, hur mången gång har man ickeOscar Patrick 'Sturzen - Becker.

363

trott sig hafva funnit det absoluta och evigt gällande, hur ofta har man dock endast gripit molnet för Juno! Man har under tiden upptäckt otaliga nya planeter och fulländat diverse räknemachiner, general Kleen har hunnit bygga Riksmuseet, (åtminstone i det närmaste,) och min vän Carlén utgifva sista delen af sin stora Bellman, men ännu stå vi der ungefär på samma punkt, som alltid, med afseende på konsten att roa oss, när vi intet annat roligt ha för händer; vi endast famla, men målet viker oupphörligt tillbaka för oss, all vår uppfinning är här endast provisorisk och med alla våra leksaker skall nästa århundrade finna oss gäspande, precist liksom vi ertappade vår ärade förtid.

Salig far och salig mor hade sin »joujou de Normandie«; hade de roligare för det? Hela verlden gick dagen igenom med den lilla surrande och brummande trissan, som nedsläpptes på ett kringrulladt snöre och medelst en afmätt knyck med handen tvangs att åter rulla upp i luften; man såg fruntimmer roa sig dermed på promenaderna och på spektaklerna, och det hände att gamla, mogna män midt på gatan togo upp sin trissa ur fickan och började

helt godmodigt arbeta dermed till egen och andras förlustelse. Det fanns i denna konst fulländade mästare, det fanns renomméer härutinnan, liksom uti konsten att spela schack eller dansa menuett, och man hade sömnlösa nätter derföre, att man funnit sin öfverman i denna lek. Ändtligen blef verlden trött i armen.

Efter dessa leksaker kommo då bilbo-queterna. De erhöllo en oerhörd framgång, de blefvo en vigtig industrigren och på samma gång en lyxartikel, i det man fabri-cerede dem af dyrbarare ämnen med inläggningar af guld och silfver. De utträngde för en lång tid sjelfva politiken, hvilken annars till följe af de stora händelserna under Napoleon nu började sysselsätta folk någothvarstädes. Man satt hela timmarna och lekte med den lilla elfenbenskulan och dess tillhörande skål, man satt der och kastade och kastade, förglömmande dervid hela verlden, och när man händelsevis någongång lyckades få kulan att fastna — o! på sjelfva spetsen, tyckte man sig vara fullt ut lika god karl, som den lilla korsikanen, när han stigit öfver Alperna och intagit Italien.

Men man fann, att denna leksak efter några års förlopp dock förlorade mycket af

sitt första behag, man stoppade sålunda bilboqueten i en skräplåda, och nu kommo kaleidoskoperna i svang. Alla menniskor skulle ega ett kaleidoskop. Hvartenda ögonblick såg man någon midt på gatan ställa sig och kika upp i luften med den lilla tuben för ögat, vändande med förtjusning instrumentet långsamt omkring, för att få ständigt nya fantastiska figurer att bilda sig af de olika i röret inlagda små lapparna och glasbitarna. De riktiga amatörerna voro ofta så fördjupade häruti, att de knappast märkte en vagn eller en ridande, förr än' olyckan redan var skedd och hästhofvarna voro öfver dem, och det påstås på allvar, att polisiurnalernas statistik för denna tid skall visa en ofantligt större siffra af öfverkörda eller öfverridna personer, än någonsin tillförene. Jag behöfver icke nämna hvilken väsendtlig roll kaleidoskopet spelade i sällskaper inomhus. De gamla tanterna läto kaffet stå och kallna, under det de sysselsatte sig med betraktandet af den lilla optiska leksakens underverk, älskaren och hans älskarinna glömde den kära månan, för att i stället titta genom det lilla kikhålet på kaleidoskopet, och det gick så långt, att en ung skönhet någongång för detta nöje försakade både kadrilj och vals.

Som allting här i verlden har en ända, tog det likväl omsider slut äfven med ka-leidoskopernas lysande verldsroll. Man förälskade sig åter nu i någonting, som fran-soserna kallade »casse-téte chinois«. Dessa kinesiska hufvudbråk bestodo till en början af åtta små elfenbensbitar, som voro skurna i olika fasoner, och hvilka skulle läggas så tillsamman, att de bildade ett visst före-lagdt mönster. Idéen utbildades sedan under olika namn, och man tog slutligen små hela taflor och klippte sönder i oregelbundna stycken , hvilka väl omblandades med hvarandra, för att sedan med ofantligt besvär och makalöst tålamod jemkas åter tillhopa till ett helt. Gammalt förnuftigt folk, folk med anseende och rang i staten, funno sitt nöje i dessa åtta små elfenbensstycken ; och det var någonting- för en målare, att om qvällarna se ett halft tjog respektabla familjfäder sitta kring ett förmaksbord och med den allvarsammaste min i verlden stirra ned på de ogina tingestarna, hvilka med sina trekantiga, fyrkantiga eller åttkantiga fasoner satte sig allt jemt på tvären och aldrig ville gå riktigt ihop efter den föresätta mönsterbilden,

2b*Oscar Patrick 'S

Ett annat slags »hufvudbråk« var att ge hvarannan till sammansättning ett visst ord, som förut blifvit hoplagdt ur en mängd på små fyrkantiga lappar tryckta alfabeter, och hvars ingredierande bokstäfver sedan blifvit åter väl hopblandade. Denna lek har sysselsatt verldens kloka hufvuden ända till våra dagar, och ni torde sjelf kunna påminna er, huru ni någon gång till er stora förnöjelse satt ett professorämne på prof härutinnan med sådana gigantiska ord, som t. ex. »Potatisbränvinsbränneridirektör« eller »Generalöfverkrigskommissarie.«

Alla dessa leksaker hafva, såsom jag från början antydt, måst gifva vika för nyare tiders nyare och aldranyaste inventioner. Men vi roa oss icke derför bättre, måhända knappast så pass godt. Förtjusande bilboqueter, makalösa joujoux de Normandie, förtrollande kaleidoskoper, älskvärdaste casse-têter! hvarför vänden J då icke åter? hvarför lefven J icke åter upp i föryngradt lif, för att skänka en angenäm förströelse åt våra långsamma aftontimmar?

Ah! det är dock sannt, ett ha vi, som våra förfäder icke egde, ett, som — tillsvidare! — är förmer, än både

bilboqueter och normandska trissor, (och jag nämner då likväl icke potichomanien, hvilken nyligen gjort så mycken lycka hela tvenne vintrar igenom!) en modern leksak, hvars stora popularitet och nästan europeiska betydelse vi ej skola underkänna, hur mycket vi än eljest äro kostföraktare och »blasés« ; skall jag behöfva nämna den vid namn? har ni icke redan sjelf gissat det? detta litterära slags kaleidoskop, denna ögonblickets fantasilek af gamla bellettristiska glasbitar och mer eller mindre genialiska sidenlappar, (goda kulörta linnelappar icke att försmå!) detta brokiga virrvarr, foster af slumpens esprit, som kallas — Feuille-tonen!

Skaldehjerta.

Först ett glas vin han reqvirerar, så viker han manchetten opp och smått på cittran preludierar i jollrande och fria lopp; til slut han melodien finner, och munnen ler och ögat brinner.

Och från hans läppar nu det strömmar, båd' ord och toner i förbund. Han sin pegas ger lösa tömmar kring diktens vida himlarund. Han sjunger, talar, gycklar, skrattar,

— men mellanåt han glaset fattar.

Likgodt, hvart efter konstens lagar den hörer, denna poesi; den vara kan hvad ni behagar, idyll, ett skämt, en elegi, en dryckessång, ett genrestycke,

— det mest beror på hvarens tycke.

Men det är skaldskap i det hela och hvarje drag är käckt och qvickt. Som böljor uti solsken spela, så lefver, spritter denna dikt; men under går sin dolda bana en humorns ström, som få blott ana.

Så sitter han den halfva dagen och sjunger fritt sin vådevill, och rundtomkring en krets, betagen och upprymd, lyssnar spändt dertill. »Tre Remmare« är interiören och Bellman improvisatoren.

Men när han sjungit qväll'n till ända, sin slitna hatt han bjuder kring: »God'vänner! jag er gladt måhända,

— men ingenting för ingenting! Till sångarlön — det kanske skulle en styfver falla i min kulle?«

Och ödmjukt bugar han för alla, en sångarkung med tiggarstaf; och fyrkar, plåtar, rikligt falla,

— skälm den, som här ej något gaf! — Men en och ann' med kapitaler spenderar stort en sölfblank daler.

I en af dessa mörka gränder, der i en vrå fem trappor högt förgråten nöd med magra händer vid midnattslampan sitter krökt och sömmar uti guld för andra, — dit denna qväll ses Bellman vandra.

Han ser ett ljus deruppe flamma, — han öppnar porten, — mörkt som natt! Och trappan? . . . Bah, det är detsamma han klattrar uppåt som en katt. En dörr han finner, — knackar, — väntar.. Der kommer ingen. Smått han gläntar.

i> Gud! — Bellman? Kunde väl jag tänka...« så hörs en bruten qvinnoröst. Men Bellman svarar: »Arma enka, du Lidners maka, hemta tröst! När ingen annan sig förbarmar, en fattig vän har öppna armar.

Här — och han tömmer sina fickor — hvad jag sjöng hop åt dig i qväll! Det var en sång om vin och flickor, om Movitz full och Ulla säll, men uppå dig dervid jag tänkte, och lyckan denna lön mig skänkte.

Nu, utan sorg för morgondagen, sof denna natt förtröstansfull, du stackars barn, du så bedragen, så straffad för din kärleks skull!« Han kysste henne ömt på pannan och så — likt en vision försvann han.

År 1830.

Jag mins det mer än lifligt, år trettio det var, historien ock det året i troget minne har.

Som liber studiosus jag dvaldes ännu då uti den lärda staden vid gamla Fyris å.

Vid Iliaden troget jag satt guds långa dag, och gäspade af njutning med klassiskt välbehag.

Så kom der stolt en tidning från långt hinsidan haf: »Se, Pohlen hafver skakat den ryska bojan af!«

Då slog jag hop Homeros, att dammet stod i tak: »Farväl med hela Troja och grekers vapenbrak!

En annan strid begynner mot tyranni'ts koloss! se der, J käre bröder, en Iliad för oss!

Hell Pohlens ädla söner, hell hjeltarnas förbund! hell menskorätt och frihet kring jordens hela rund!«

Jag gick i dagar trenne, jag gick en vecka visst, för grekiska syntaxen . all håg jag hade mist.

Jag gång på gång begynte min tolfte rhapsodi, men pohl ska segersånger sig blandade deri.

Vi voro några vänner, vi gjorde ett kalas, der drucko vi för Pohlen ur rågadt fulla glas.

Der sjöngo vi för Pohlen med unga själars eld; då stod en tår i ögat, en hjertlig, oförställd.

Om natten midt på torget, vid Karlavagnens brand, vi sjöngo än för Pohlen, med mössorna i hand . . .

Men herrar professorer, de moget vise män, de sutto helt trankila, som der de sitta än.

De läste kyrkofäder, de skrefvo romersk vers, de ritade trianglar och bågar kors och tvärs.

De täppte lufttätt in sig uti i sin kammarverld, ock stekte husligt äpplen i mörjan på sin härd.

Yårt Statsskepp.

(1848.)

Hur länge drömde vid stranden ej förtöjd vid sin gamla kabel, du svenska folk, din tröga galej, dock fordom reputabel?366

Andra kryssade modigt opp att pröfva våg och väder, stolt med vajande flagg på topp! (så gjorde ock våra fäder!)

Men vi på medvind väntade jemnt inom ständigt samma diktaler, och lappade våra segel på skämt,.... försigtiga amiraler!

Så kom der omsider den väntade vind; den sträcker vimpelns tunga, den flägtar hälsa kring folkens kind, och fyller tidens lunga.

Och se, der ilar med säker gång re'n mer än en förbi oss, ombord är frihet och mod och sång, och man vinkar åt oss »Adios!«

Men vi, — vi ligga i hamnen än och vinda långsamt vårt ankar .... Vi äro så hjertans kloka män och hvälfva så djupa tankar!

Till de unga.

Evigt i hörnet af fädernehärden sömnigt vid gammaldags-sagor att nicka, dömdes dig ej, medan ung är din blod; ut i den fria, den vexlande verlden, stormarnas friskare luft till att dricka, sinnet att vädra och härda ditt mod!

Ständigt de trampade vägar att vandra, blott til det samma evinnerligt leder, andens en ålderdomskrämpa är det: du, att i vildmarken rödja dig andra, innan din flygtiga vårsol går neder, fatta din yxa och våga ett fjät!

Klättra omkring uti vetandets alper! Många förborgade fruktbara parker finnor du der bakom skrefvornas snar, och från de manligt bekämpade stalper ständigt, till lön, öfver skogar och marker friare, nyare utsigt du har.

Hissa ditt segel och skjut ifrån stranden, tankens Omätliga verldshaf att plöja! kasta dig ut uppå vinst och förlust! Endast den fega och hopkrympta anden älskar i storm vid sitt anker att dröja, följa i stiltje med årån sin kust.

Nya, förvånande arkipelager

här sina skatter för dig skola tömma;

plocka den gyldene frukten och njut!

För en Columbus, hvarthän han ock drager,

okända land bakom synkretsen drömma,

eviga sanningar, dolda förut.

Vet att för dig sina önskningar sända väntande skaror och följa din banas vexlande öden med orolig själ! Ty hvad som stort skall för seklerna hända, hvad genialiskt skall verkas och danas, blott från de unga det kommer likväl.

Andra toner.

Der går en lexa från fordomdags bland konstens höga patroner om diktens superfina natur och olympiska relationer.

Fru Poesia, så fin och rar, hon sitter i gudarnes kretsar, jemnt med en tulpan, likt hjerterdame, mellan tvenne fingerspetsar.

På det sjelfbehagligas ejderdun lion af lutter sällhet hickar och med ett trefligt fullmånsporträtt hon fromt öfver verlden blickar.

Det är en oskuld från topp till tå med edukation af en fröken, hon lefver af lutter ambrosia från de himmelska gästabuds-köken.

Godt! jag den sångmön känner rätt väl, men jag känner också en annan, en sånggudinna med sköld på arm och med allrar måladt på pannan.

Hon står i de lyssnande folkens midt och sitt stolta qväde qväder, en annan visa, än månskensglam och det eviga prestmunväder.

Hon sitter icke derofvanom

bland idel englar så nobel,

men går genom verlden borgerligt fram

förutan purpur och sobel.Oscar Patrick 'Sturzen - Becker.

Och dock i hennes stämma det bor

en väldig guddoms-ande,

den talar som storm, som blixt den slår,

så det spörjes i allo lande.

Hermann Vilhelm Bissen.

Så har ock denna skapar-ande flyktat, så är ock detta dagsverk, djerft och käckt och oförtrutet, nu omsider lyktadt vid aftonklockans ljud, och lampan släckt! Der förr var flit och lif och konstnärsgamman, i Bissens atelier, nu stilla är; invid sin marmor mejseln ligger der i dödens sömn och leran torkar samman, ty den Pygmalion, som göt själ deri,

— hans hand är kallnad och hans dikt förbi!

Du gamle Thors-skägg, sådan jag dig minnes ! var i din konst du allas öfverman, kung efter Thorvaldsen ? — Ej norm här finnes, som icke vacklar litet af och an; bland tio konstkritikens rangpersoner med filosofiskt allvar, finskärpt blick, du ofta tio domslut höra fick, minst tiotalet af reservationer; djupt se de alla, lika djupt kanske, men ej med samma ögon dock de se.

Du gamle Thors-skägg! hur man än dig

dömmer,

om kung, om endast pair och grand du var,

— ett var du dock, som konstens häfd ej

glömmer, som ingen teori än jäfvat har:

du stod som mästare med säkra fötter på egen grund,— det var vår gamla nord! det var ditt konstnärväsens odaljord, der lågo vuxna djupt din idrotts rötter, der sög din fantasi sin must og saft och fostrades till stolthet, mod och kraft.

Du var en karakter, — sjelf liksom skuren ur blocket ut med skarpt bestämda drag, med energi och frihet i konturen, med gry af äkta gammalgötiskt slag. Och här man kunde ännu aldrig skilja hvad mannen var ifrån hvad mästarn var; i konst och lif du stod för allom klar med denna trotsiga, dock lugna vilja, och öfvertygelsen, som åt din själ dess adel gaf, var ditt geni jemväl.

Du var en karakter, — det är din ära uti i en tid förutan merg och blod, — och en protest du var i lif och lära för gammal rätt mot gammalt öfvermod. Du son af Slesvig! när du inspireradt i leran formade din »Landtsoldat« och Flensborgs-lejonet, — af Tysklands bat som sekulariskt konstverk sanktioneradt, — du brann ej blott af kärlek till ditt folk, för hela Nordens sak blef du en tolk!

Men gamle Thors-skägg! Derför hela norden skall också minnas dig och hvad du var. Hvarheldst den starke anden öfver jorden går fram sin gang, — spår blir det likväl qvar; väl tid och sinnen sig alltjemnt förbyta och mycket blommar blott en middagsstund, men hvad som vuxit upp ur inhemsk grund och har satt bark och hunnit krona knyta i fosterländskt klimat, naturligt, fritt, står dock sitt prof, — och Bissen skall stå sitt. CARL LUDVIG EMIL AARESTRUP

hører ikke til de Digtere, der have draget Opmærksomheden hen paa sig ved en betydelig Productivitet, thi Alt, hvad Litteraturen har modtaget fra hans Haand, indskrænker sig til to Digtsamlinger, hvoraf den ene udkom efter hans Død; den anden, som han selv udgav 1838, vakte ved sin Fremkomst kun liden Opmærksomhed, og endnu mange Aar efter var Bevidstheden om, hvilken selvstændig og original Begavelse, den danske Litteratur ejede i Aarestrup, ikke trængt langt udenfor de snevre Kredse, der strax ved hans Fremtræden som Digter forstod at sætte Pris paa hans Ejendommelighed.

Grunden til dette Særskue maa søges dels i Tidens rige æsthetiske Liv, under hvis mangfoldige Ytringer let et enkelt ubekjendt Navn kunde oversees ved Siden af de mange kjendte og yndede, dels i Digterens personlige Forhold. Aarestrup blev født i Kjøbenhavn den 4 December 1800, stod i sin tidlige Barndom forældreløs i Verden, blev Student nitten Aar gammel og var allerede 1827 gift og hjemfaren som praktiserende Læge paa Laaland; paa denne 0 levede han i toogtyve Aar, indtil han forflyttedes til Fyen som Stiftsphysikus og Læge ved Sindssygeafdelingen af Graabrødrehospitalet i Odense, i hvilken By han opholdt sig til sin Død den 20 Juli 1856. Han tilbragte saaledes hele sit Liv udenfor Hovedstaden, hvis Rørelser han kun kunde følge i Frastand og blive stærkere paavirket af under de korte, aarlige Kjøbenhavnsrejser, medens hans daglige Liv førtes i en lykkelig, stadig voxende Familie, og hans daglige Dont stillede alvorligere Billeder frem for ham end dem, der have hjemme i Poesiens lyse Verden.

Men skjøndt Aarestrup saaledes var fjernet fra det Centralpunct, hvorfra Nationens aandelige Bevægelser udgik, og stillet i en Peripheri, hvor hans Opgave var af en ganske anden Art end den, hans digteriske Begavelse syntes at have anvist ham, lod hans frodige, kraftfulde Natur sig dog ikke fængsle af det praktiske Livs Baand. Med et sundt Øje for Skjønheden, en fremherskende Sands for Tilværelsens lyse og glade Side og en stærk Personligheds Trang til Nydelse af Herlighederne ved Livets Taffel fandt Aarestrup overalt og til alle Tider Stof til Digtning; med sit Blik for det Maleriske greb han Situationen i Flugten og fastholdt den, saa den staaer for os i hans Smaadigte med Fødselsøjeblikkets hele Troskab og Farverigdom. Thi netop det er Aarestrups Hovedevne, at han har de pragtfuldeste Farver paa sin Palet og forstaaer at bruge dem som Faa; i Coloritens Glød, i Formernes Svulmen ligger hans Mesterskab, og han finder Behag i Udtryk og Billeder, der ikke kunne betegnes som dristige

i den Forstand, at de hæve sig til en ulegemlig Højde, thi de hæfte netop ved Jorden med sikre Fødder, men vel i den Forstand, at de ikke frygte for at gribe Tingenes Realitet med kraftig Haand og holde den fast i den poetiske Fremstilling. I denne Henseende er Aarestrup beslægtet med Poul Møller, hvis sunde Yid og brede Lune han har arvet, medens han i Henseende til sin Retning mod det Erotiske og den stærke Modtagelighed for Indtrykkene af en sund Sandselighed er i Slægt med Chr. Winther og Oehlenschläger. Af fremmede Litteraturers Forfattere beundrede han især Moore, Heine og de østerlandske Digtere, af hvis Poesier der findes en stor Del Oversættelser i hans »Efterladte Digte.«

Et Aftensuk.

End blegrødt af Solen Og blankt ligger Vandet; I Baaden en Fisker Sees glide fra Landet. Hans Pjalter forskjønnes i Havfladens Speil — Der er Sølv om hans Aare Og Guld i hans Seil.

I Løvhytten sidder, Med Armene trinde Om Elskerens Nakke En ung Elskerinde. Og Drengen ved Brystet, Saa smilende rød, Er faldet i Slummer Paa Moderens Skjød.

I Luften sig svinge Og stige og dale Og qviddrende krydse Sig Svale ved Svale. Vandmyggene sværme Omkring dem og flye, Og tabe sig fjernt i En summende Sky.

Det aftnes; det mørknes.

Paa Taget jeg skuer

Med Hovdet i Vingen

De sovende Duer.

Jeg selv kun — hvi er jeg

Ei rolig og glad ,

Som en Orm i sin Nød, som

En Myg paa sit Blad?

Erkjendelse.

At ikke jeg forlængst har hængt mig Om hendes Hals, om hendes Knæ, Og i mit Raserie har vovet —-Ja, hun maa troe, jeg er af Træ.

Men det er jeg paa ingen Maade; O, gid jeg bare var af Træ! Men, jeg er lidt moralsk, lidt dydig, Og derfor egentlig et Fæ.

En Morgenvandring.

Det havde nylig regnet, Og Klokken var vel otte; Med blanke, smaa Galocher Gruusgangen du betraadte.

Og dine Spor jeg fulgte I Parkens Poppellunde; Jeg saae, to sorte Snegle Krøb med, saa stærkt de kunde.

En Handske, du i Græsset Blandt Jordbærranker glemte , Lidt varm endnu af Haanden, Fandt jeg og henrykt gjemte.

Hvor i Akazielunden En Marmorgud staaer rolig, Jeg saae dig hvile Armen Paa Gudens Knæ, fortrolig.

Og, skjult af kjøle Skygger, Med Taarer læse Brevet, Som sidst din fjerne Elsker Tungsindig havde skrevet;370

Og trykke Kys paa Bladet, Og næsten favne Stenen — Selv stirred jeg paa Havet Og paa Kastaniegrenen;

Og tænkte: hvo der hang nu Høit, sværmerisk i Kronen, Som denne Kramsfugl hænger Livløs og qvalt i Donen!

En Soirée.

Med Hænderne paa Ryggen Og Næsen sat i Skyen Belærte mig en Herre I — dog du kjender Byen.

At der maa altid gives Et vist Slags Folk, som byde, Og derfor ogsaa altid Et andet Slags, som lyde.

At hines vanskelige Forretning er, at herske, Og disses derimod blot Den simplei'e, at tærske.

Det var hos hine derfor En medfødt Ret at straale, Saavelsom hos de andre En medfødt Tvang, at taale.

Det nytted ei, at blæse Friheds- og Ligheds-Luren, Det var nu eengang saadan Indrettet af Naturen.

Man kunde føie Fryd ved At trælle og at trænge, Saavelsom ved at jage Og tælle sine Penge.

Man havde meget godt af Som Supplikant at bukke; Seet fra det fromme Standpunkt, Endogsaa af at sukke.

Der var en egen Vellyst Som ei man burde laste, I at subordinere Sig selv og underkaste.

Kortsagt, man maatte tilstaae, Et vist, koldsindigt Væsen, Et fornemt Kast med Hovdet, Et nobelt Snit paa Næsen —

Tidt gjorde, at man maatte Og ikke kunde andet, End føie sig forlegen, Ydmyget, overmandet — —

Jeg blev ham Svaret skyldig; Fordybet hele Tiden I een Betragtning, ændsed Jeg ingen anden siden.

De første Ord, han yttred, Mig bragte paa en Tanke, Om hvilken alle andre Sig snoede sora en Ranke.

At der maa altid gives Et vist Slags Folk, som byde, Og derfor ogsaa altid Et andet Slags, som lyde —

Det var en afgjort Sandhed; Du fødtes til at byde, Derom var intet Spørgsmaal, Vi andre til at lyde.

Du — om ei flere — skabtes, Indsaae jeg, til at straale — Det var Naturens Orden — Vi andre til at taale.

Du flk den fagre Holdning, Det skjønne Blik i Eie , For hvilket Herrer bukke, Og alle Damer neie.

Men ogsaa vores ringe, Subordineerte Sphære, Den, følte jeg, den havde Sin Sødme og sin Ære.

Som sagt, jeg fandt hans Paastand Prosaisk, men forstandig; Jeg knyttede ei Haanden, Jeg nikkede bestandig.

Paa Sneen.

Hen over Torv og Gade, Hvor Sneen laae, den hvide, Belyst af Nattens Maane, Jeg saae dig hastig skride.

I eventyrlig Skjønhed, Krystalklar, straalte Staden, Og som et magisk Luftsyn Blændede Slotsfaçaden.Carl Ludvig Emil Aarestrup. 141

Om dine Hænder vändt sig Muffen, den lykkelige, Og om dit Knæ jeg hørte Den glatte Silke skrige.

Dit Aandepust, usynligt Ellers som Rosenduften, Nu strømte gjennem Sløret En Sølvsky ud i Luften.

Sig syngende lod Sneen Af dine Fødder trykke, Og paa det bløde Teppe Henflagrede din Skygge.

Jeg saae den hastigt svæve Over den glimmerhvide, Ætherisk-rene Flade — En anden ved dens Side.

Det var min egen Skygge! Den skyndte sig utrolig — Jeg havde aldrig seet den Saa langstrakt og urolig.

Den nærmed sig forvirret — Den lod — det er det Sande — Sit eget sorte Væsen Med dit sig kjælent blande.

De svulmede — Canova Ei bedre Grupper skabte — Imellem blev de borte, Naar Maanens Lys sig tabte.

Og kom igjen tilsyne I Stillinger — o Lykke, Mit Kjød og Blod maa savne, Men opnaaes af min Skygge!

Tilbageholdenhed.

Fra Blomst til Blomster svæved I Luften Blomsterstøvet, Og Myggene sig favned Med Lidenskab bag Løvet.

Ildfluerne sig tændte Paa Graner og Cypresser; En Mops min Hund forfulgte Med tusinde Caresser.

Ja, selv den kolde Sandsteen I Buegangens Skygge Vred sig, i stum Fortabthed, Som Amor og som Psyche.

Kun du og jeg, vi stode, Forlegne og distante, Som var Skovmørkets Nymphe En gammel Gouvernante.

Henrykkelse.

Du glade Fugl, som flyver! I høie Træer, som suse! Og I, Smaadyr, som krybe Med eders Sneglehuse!

Jeg kunde eder favne, Jeg kunde eder trykke Til Hjertet — saa beruset, Saa vild er jeg af Lykke.

Ældgamle Eeg, som over Mit Hovede dig hælder. O, du vil glædes med mig, Du vil, naar jeg fortæller —

At hun igaar, iaftes, Da tusind Stjerner brændte, Og Melkeveien lyste, Mig disse Roser sendte —

Og at om Stilken viklet Var et Papir, en Strimmel — Saa rød og gjennemsigtig Som denne Aftenhimmel.

Sträf.

Ha, disse runde Skuldre — Det er dog altfor kjækt! De svulme som en Gudindes, Saa nøgne og saa frækt.

Jeg griber disse Fanger, Undvegne, farlige To — Jeg kaster dem i Lænker, Som holder dem, kan du troe.

Jeg vil dem brændemærke — Det har de vel fortjent! See, hvor de hede Læber Har Rosenmærket brændt!372

Carl Ludvig Emil Aarestrup. 372

Vanskelighed.

Oprigtig talt, det kosted stundom Umage nok, at lade spille Det Varme, Lidenskabelige, Ravruskende og Ellevilde;

Men den høitidelige Kulde, Den Ro, jeg nu maa affectere, Den skrækkelige, sletudførte, Naive Nykternhed — langt mere!

Det Overstaaede.

Ak, det var en tung Forfatning, Som vi dengang leved i, Og vi tog en from Beslutning — Gudskelov, det er forbi!

Jeg, at ikke elske hende ,

Hun, at ikke elske mig,

Og med Angst, det Gud skal kjende,

Vogtede enhver paa sig.

Som to Draaber Dug, der glide Paa en Flade, glat og jevn — Som to Øielaag, der stride Bittert med den søde Søvn.

Formaning.

»Hvor denne Gravsteen luder, Her sover, uden Kummer, Et Hjerte, dybt i Leret, Den trygge, skjønne Slummer!«

O, fromme, melankolske, Forgrædte Glut! mig dræber Dit Ord — O lad mig lukke Din Mund med mine Læber!

Skilsmissen har sin Gaade, Sin Rædsel, selv for Aanden; Ønsk dig ei Døden — Livet Er dog en Fugl i Haanden.

Paa hine Stene stod hun.

Paa hine Stene stod hun, Letsvævende, den Søde — Endnu i Aftensolen Seer jeg dem fjernt at gløde.

Ved denne frosne, stive Indsø stod hun, den Smukke -Hvo havde tænkt, at Søen Endnu vel kunde sukke?

Ved disse hule Pile Tog hun engang sit Sæde — Jeg seer dem end halvdøde I Eensomheden græde.

Og1 jeS — JeS> som var borte Og neppe modtog Breve — Hvo havde tænkt, at jeg vel -At jeg endnu kan leve?

Tidlig Skilsmisse.

Det var den aarle Morgen, I Teltet stod Dragonen Og vikled Purpurskjærfet Om Livet paa Baronen.

Og rakte ham hans Pallask, Hans Hjelm med Hestehalen, Saa blank, som var den nylig Hentet i Vaabensalen.

Og førte frem hans Ganger, Den lysebrune, høie, Der vendte mod sin Herre Det melancliolske Øie.

Og i de brede Hylstre, De guldbrodeerte, satte Hans sorte Rytternæver Pistolerne, skarpladte.

Og langsomt steg i Sadlen Den adelige Fændrik Og sagde til Dragonen Med sagte Stemme: »Hendrik!

Ifald jeg ikke kommer Igjen — som nok kan være — Besørg mig disse Breve Og siig, det gjaldt min Ære.«

Han gav sin Hest af Sporen, Ildgnister fløi fra Hoven; De sorte Krager svang sig Med Skrig op over Skoven.

Der faldt et Skud langtborte — Og eet endnu — ei flere; Men paa den lyse Hvælving Steg Solen meer og mere.Carl Ludvig Emil Aarestrup. 143

Det blev den mørke Aften, Fra Slottet ned i Dalen De høie Yindver straalte Og kasted Lys fra Salen.

Orchestret lød. Mundskjænken Sig gjennem gyldne Haller Med Purpurvinen trængte I funklende Krystaller.

Den unge Frøken , yndig, Skjøn som en Bajadere, Slåp pludselig i Dandsen, Sin sorte Cavaliere.

Hun lyttede, hun hørte — Hun hørte det alene — En sagte Lyd langt borte, Et Trav paa Broens Stene.

Hvor steg og sänk de runde, De lilliehvide Skuldre! Hun hørte ei Trompeten, Ei Paukens Hvirvler buldre.

Hun kikkede fra Ruden Ud i det natlig Dunkle — Hun saae i Slottets Gjenskin En Hjelm, et Kyrads funkle.

I hendes Løb paa Trappen Guldkammen fløi af Haaret, Den hele Blomsterfletning, Hun nylig havde baaret.

Det var ei ham, hun vented; Med Sorgens Budskab skrevet I sine mørke Miner Dragonen bragte Brevet.

Hun rev det fra hinanden — Hun svimled — faldt som knuset — Man finder intet Marmor Deiligere strakt i Gruset.

Det er den aarle Morgen, Det røde Skjær af Solen Farver den gamle Frøken, Som slumrer i Lænestolen.

Ferskentræerne blomstre Og Mandlerne i Haven; Men hendes Hud er falmet Som Alabast, paa Graven.

Der staaer et Liigvers skrevet I Furerne paa Panden, Og sine blege Hænder Hun folder i hinanden.

Medynksom Kakaduen Det gule Hoved bukker, Betragter sin Veninde Og glemmer reent sit Sukker.

Paa Væggens røde Damask Et stort Portrait sig strækker, Og Blomsterurnen yndigt Mod det sit Indhold rækker.

Der staaer han, som han leved, Med Øiets blaa Emaille, Med Purpurskjærfet viklet Omkring den smekkre Taille;

Med disse friske Læber, Med disse Lokkers Vrimmel, En Skabning fuld af Ungdom, Uskyldighed og Himmel;

Men med et Smiil paa Læben, Som skulde det udtrykke: O elsk mig kun, men vid, at Jeg er en Drøm, en Skygge!

Taarerne.

En nysudsprungen Rose Var i mit Knaphul stukken, Varmt brændte Morgensolen, Paa Græsset glimred Duggen.

Dog var mit Sind formørket, Jeg følte Graaden trænge Sig frem og tunge Perler Langs Øielaaget hænge.

I dem var ikke Duggens Husvalelse og Lethed, I dem var Hjerteqvalens Vellystig bløde Træthed.

Jeg lod dem roligt rinde, Som naar en Syg seer Straalen Af Armens Blodkar springe Rødtskummende i Skaalen.374

Carl Ludvig Emil Aarestrup. 374

Jeg græder ikke ofte, Men paa de fagre Planter; Faldt Taarerne og funkled Som Duggens Diamanter;

Og kunde ikke skjelnes , Skjøndt fra den bedske Kilde, Fra hine himmelfaldne, Forfriskende og milde,

Med alle Regnbufarver, Snart himmelblaae, snart gule, Jeg kunde ikke Smilet Paa mine Læber skjule.

ITenveirede, forsvundne, Bortkyssede af Solen Var Taarerne, som glimred Paa Græsset og Violen.

O, det er Hjerteqvalens Bestandige Historie, Den har sin Martyr-Time, Den har sin Helgenglorie.

Giftdrikkens fyldte Bæger, Med Rædsel ført til Munden, Det dufter som en Balsam, Naar det er tømt til Bunden.

Oehlenschläger.

Gud denne Digtersjæl beskjærme! En Ruus af ham endnu jeg haaber, Thi der er flere Kræfter i hans Bærme, End i de Andres Første-Draaber.

Bebreidelsen.

Du klager over, at jeg taler Prosaiske og kolde Ord; At i mit Blik og paa min Pande Af Sværmeri er intet Spor;

At Livsforsikkringens Tabeller Opfylde Hjertets hele Rum; At jeg seer ud som en Professor, Fortrædelig, studeert og dum.

Ja, du har Ret. Men hvis er Skylden? O, at bebreide mig, er haardt! Som Maanen trækker Havets Bølge, Har du mig trukket Sjælen bort.

Var jeg ei karsk, var paa min Læbe Ei Poesiens friske Duft, Før dine Øines hede Straale Udbrændte mig al sund Fornuft?

Nu er jeg Embedsmand og Ridder, En frugtbar, fredelig Vulkan — Et lyrisk Udbrud kaster hermed Mit sidste Digts Ildtulipan.

Man har Sagn om Borgtapeter.

Man har Sagn om Borgtapeter, Hundredaarige, paa hvilke De afblegede Figurer, Syede Sting i Sting af Silke,

Faae et sælsomt Liv om Natten, Stige ned og som i gamle Dage, sig i Cabinettet Hyggeligt i Maanskin samle.

[de bløde Lænestole Damerne med Atlasslæbet Blændende sig atter kaste, Munden smiler rosenlæbet.

Ridderne, som paa Tapetet Man om Dagen knapt kan mærke, Læne sig til Stoleryggen, Brune, skjæggede og stærke.

Støvede Tangenter trykkes, Svundne Toner kan man høre; Gammeldags Galanterier Hviskes i et yndigt Øre.

Næsten kunde man misunde Dette Skyggeliv, hvis ikke — See! bag Viften blegner Damen, Angst for Morgenrødens Blikke.

Selv den tappre Ridder gyser, Smutter, som den hele Vrimmel, Ind i Muren, i Tapetet; Dagen seer kun Støv og Skimmel.

Saadan gaaer det ogsaa Venskabs Stille Tegn og Billedværker, De forsvundne Sympathiers Efterladte Mindesmærker.

Glemsel, som et Møl, dem gnaver, Tiden slukker deres Farve; Kun Erindringsnatten bringer Flygtigt Liv i deres Larve.Carl Ludvig Emil Aarestrup.

Og, som hist i Borgen, stige Falmede Figurer, flade Tegninger i Mindets Time Ud fra disse hvide Blade,

Færdes, som i svundne Tider, Sladdre sammen, gjør sig lystig, Selv ved Hanegalet rækker Man hinanden Haanden trøstig,

Sukker sit: a rivederla! Og, som jeg i Aften, smutter I Tapetet — ak, idet jeg Verset her paa Bladet slutter.

Ritorneller.

Blomst af Forglemmigejen!

Man plukker dig paa Gjærdet og i Grøften —

Et Øieblik, saa er du tabt paa Veien.

Neglike, du bristende,

Hvad vil du i det gamle Frøkenkloster,

Saalænge du endnu er ung og fristende?

Blomst af Levkoien!

Tre Ellepiger saae jeg luftigt dandse — En af dem fulgte jeg i Elverhøien.

Rør ei min Lok! Jeg er usynlig smykket: Paa dette Sted — her hvor min Tinding

brænder —

Har hun sin Læbes Rosenmærke trykket.

Dit Øie smægtede i store Taarer, Du vred din Haand, jeg jamrede: »Farvel!« Men Himlen loe, og Skoven hvisked: »Daarer!«

»Jeg skjænker dig min Pande«, har du skrevet, »Den hule Kapsel efter Livets Blomstring, Ei et: memento mori, men et: husk, jeg

leved!«

Giv mig at drikke!

Hvad der i Stjernerne staaer skrevet,

Kan glemmes, ændres kan det ikke.

»Farvel!« bød hun, »Farvel!« Der var i

Skriget,

I Lyden af de sidste Ord en Bristning, Som den, hvorefter stumt sig strækker Liget.

I Hovdets Synken, Armenes Forlængelse, 1 Afskedsblikkets langsomme Udslukkelse Var der en taaredrukken Liigbegjængelse.

Men i det lange Kys. i Favntags-Heden, I vore Hænders Tryk, i Troskabs-Eden Var en Tilegnelse for Evigheden.

Og i de bittre Smerters Overmandelse,

Selv i Resignationens mørke Taare

Var der en Himmelfart og en Opstandelse.

Som dette Vandfald gjennem Lundens Myrter, I hine Elskovsdages dunkle Minder Erindringen høithulkende sig styrter.

Følg mig til hine graalige Cypresser! I Skyggen vil vi for en afdød Amor, Mens Klokken ringer, læse Sjælemesser.

Ved Kysset heftet i din Nakkegrube Du gjøs og kasted dig tilbage — hurtig Jeg planted Kyssets Rose paa din Strube.

Jeg kunde have gjort det mere broget, Løst Haarets tusind skjønne Cataracter; Men jeg er karrig — jeg vil gjemme noget.

Han kunde havt, hvad jeg iaftes flk, Det Fjog, der fordrede en Lyd, et Ja — Kan den forstaae et Ord, der ei forstaaer

et Blik?

»Min Kjærlighed er evig!« raabte Clara, Idet hun vandede sin Urtepotte — Vandkanden hvisked: »Jeg er Niagara!«

I ere smaa og ubetydelige,

Men det gjør ei til Sagen, Ritorneller,

Var I blot vingede og nydelige. ANDREAS MUNCH

er en Søn af den i Norges tidligere Litteratur bekjendte Lyriker Johan Storm Munch og ved ham i Slægtskab med Digteren Edvard Storm saa vel som med den bekjendte Historiker Peter Andreas Munch. Han blev født i Christiania den 19 October 1811, men nød den vigtigste Del af sin Opdragelse i Christiansand, hvor hans Fader blev Biskop, og fra hvis Skole han dimitteredes 1830. Efter at have taget anden Examen vendte Munch 1831 tilbage til Hjemmet, men dette opløstes allerede det følgende Aar ved Faderens Død, og Familien flyttede til Hovedstaden, hvor Munch nu selv maatte sørge, for sit Udkomme, Selet Ett» hans Arbejden for Brødet ikke levnede ham megen Tid til det juridiske Studium, som han var bleven bestemt for, saa meget mindre som han hellere udfyldte sin sparsomme Fritid med poetiske Sysler, til hvilke han allerede i en tidlig Alder følte sig hendragen. Skjøndt netop i disse Aar Striden mellem Wergeland og Welhaven delte det norske Parnas i to bittert kjæmpende Lejre, følte Munchs bløde Natur dog ingen Tilbøjelighed til at deltage i Fejden, hvorvel han blev den uskyldige Aarsag til en af dens mest larmende Episoder. Efter at han nemlig havde begyndt sit Digterliv med en varm Hyldest til Oehlenschläger under dennes Ophold i Norge, og efter at han kort derpaa havde udgivet sin første Digtsamling »Ephemerer« og et større Digt »Sangerinden«, concurrerede han sammen med Wergeland om Æren af at aabne det nye norske Theater. Munchs Drama »Kong Sverres Ungdom« gik af med Sejren lige overfor Wergelands »Campbellerne«, men da Stykket modtoges temmelig koldt af Publicum, besluttede Theatrets Bestyrelse ogsaa at præsentere det forkastede Arbejde for Tribunalet og gav derved det stadig ulmende Had mellem Wergelands og Welhavens Tilhængere Lejlighed til atter at bryde ud i lys Lue i den storslaaede Theaterskandale, som er bekjendt i Litteraturen under Navn af »Campbellerslaget«.

Naar Publicum ikke hilsede det nye norske Dramas Førstegrøde med nogen stor Varme, var det for saa vidt i sin gode Ret, som »Kong Sverres Ungdom« ikke mindre end de nævnte Digte henhøre til en Ungdomsperiode, hvor Digteren paavirkes stærkere af sine Forbilleder end af den endnu slumrende Selvstændighed, han bærer i sit Indre. Ikke des mindre er denne i adskillige af »Ephemererne« brudt frem med en Skjønhed og Vellyd, der spaaede godt om Munchs digteriske Fremtid, naar han kunde finde det Omraade, hvorpaa han helt var hjemme. Længe troede han, at det maatte søges i Sydens Natur og Folkeliv, mod hvis Yppighed hans Sind tidlig droges, og hvis stærke FølelserAndreas Munch.

377

og Farver han har malet godt i den glimrende Diction, der er det største Fortrin ved hans næste Arbejde »Donna Clara«, et Digt, der som Helhed lider af en Grundfejl, som en senere Omarbejdelse kun slet har bødet paa.

Længselen efter Syden fik Munch tilfredsstillet 1846 under en nydelsesrig Rejse i Frankrig, Italien og Tydskland sammen med sin unge Hustru Charlotte, født Juul, hvem han havde ægtet to Aar forinden. I Erkjendelsen af, at han havde et andet Kald at røgte end det, der var tilfaldet ham — Redactionen af det politiske Dagblad »den Constitutionelle« — opgav han denne Virksomhed for at kunne følge sin Yndlingslyst og see sin Ungdomsdrøm opfyldt, og Udfaldet viste, at han havde bedømt sig selv og sin Stilling rigtig. Hjemkommen fra denne Rejse, der havde fyldt hans Sjæl med Indtryk og klaret hans Opfattelse af haus Evners Omfang, oinsatte han i Hjemmets rolige Lykke sit Livs vexlende Stemninger i poetisk Form og indtog sin Plads blandt Norges bedste Forfattere ved »Digte, gamle og ny« og »Billeder fra Nord og Syd«, der begge udkom samme Aar (1848) og i Forening med de »Nye Digte« (1850) betegne Højdepunktet af Munchs Digtning.

Skal denne i Korthed characteriseres, da fæster Øjet sig først og fremmest paa Digterens Hovedevne: den dybe, rene og varme Følelse. I denne bunde hans Fejl som hans Fortrin; hvor den endnu flyver hjemløs omkring mod de ubestemte Længsler, der blive dens Omrids taagede og dens Udtryk klynkende som i flere af Munchs tidligere Digte; hvor den veed sit Maal og møder sin Gjenstand, der omfatter den den med en mild og kvægende Varme, som ud-gaaer fra Digterens inderste Natur, og der udtaler den sig i et ædelbaarent og oprindeligt Sprog, et fint og

træffende Udtryk for Stemningen. Hvis man ikke vil misforstaae Ordet, kan Munchs Digternatur betegnes som en kvindelig Natur: den har Kvindehjertets Medfølelse med Alt, hvad der lider og sørger, den har Kvindens dybe Forstaaelse af Naturlivets elegiske Side, den har det fine melan-cholske Slør, som saa ofte er draget over et kvindeligt Aasyn, og som en raa Betragtning strax er rede til at stemple som »Sygelighed«. Skjønnest aabenbare disse Egenskaber ved Munchs Poesi sig i de senest skrevne af »Digte, gamle og nye« og i de »Nye Digte« saa vel som i den ypperlige Romance-cyclus »Kongedatterens Brudefærd«, lige som i det Hele taget Munchs lyriske Begavelse i Romancen har fundet en Form, der slutter godt om den. Mere tilbagetrukne virke de i den fortræffelige Samling »Billeder fra Nord og Syd«, hvis Prosaform har fremkaldt en højere Grad af Objectivering, end der ellers er Munch ejendommelig.

Beviset for, i hvor stærk en Grad Munchs Natur var anlagt for den elegiske Digtning, maatte desværre ydes af Digteren paa Menneskets Bekostning. Efter sex Aars ufordunklede ægteskabelige Lykke blev hans elskelige Hustru kaldt bort fra hans Side den 20 April 1850. Slaget ramte Munch med knusende Vægt, og først langsomt formaaede han at rejse sig igjen, og han formaaede det kun ved Poesiens Hjælp. Hans Klage og Kamp, hans Erindring og hans Haab formede sig til Poesi i den vidt bekjendte Digtsamling »Sorg og Trøst«, der udkom 1852 og i kort Tid oplevede mange Oplag. Digteren aabner sit Bryst for Læseren og lader ham være Vidne til Fortvivlelsens Forvandling gjennem Kamp til Erindring og Forsoning; han lader ham see Fibrene skjælve i Lidelsen, men han lader hain ogsaa see Mildhedens Aand hvile over den Valplads, hvor

saa månge og svære Kampe ere kjæmpede. Og uagtet disse Kampe ere rent personlige, lutres de gjennem Digtningen til en Almengyldighed, der ikke har forfejlet sin Virkning paa noget sørgende Sind og bedre end alle andre Beviser hævder Munchs sande Digterbegavelse.

Som for at vinde Fasthed lige overfor den dragende Magt, Sorgen har over Alle og stærkere end hos de Fleste over en Natur som Munchs, vendte han sig i de nærmest paafølgende Aar mod den Digtart, der stærkest tager alle Aandens Evner fangen, den dramatiske. I Aarene fra 1854 til 1856 skrev han »Salomon de Caus«, »Lörd William Russel«, »En Aften paa Giske« og 1864 »Hertug Skule« samt 1860 det lille Lejlighedsstykke »Kongehallen i Bergen«. Til Trods for den Lykke, flere af disse Arbejder have gjort ved den sceniske Opførelse, maa de dog siges at falde udenfor det Felt, hvorpaa Munch har sin egenlige Plads. Thi som hans Digterejendommelighed har de ædle Sider af den kvindelige Natur, saaledes har den ogsaa dens Mangler og savner fornemmelig det sikre sondrende Blik, for hvilket de menneskelige Characterers mangfoldige Sammensætning afslører sig; medens Munch i sin dramatiske Digtning aabenbarer den samme elskelige Personlighed som i sin lyriske, og medens hans dramatiske Teknik ofte er kyndig og velberegnet, ere de optrædende Characterer for usammensatte, for paradigmatiske til at deres Samvirken kan tilvejebringe nogen i dybere Forstand dramatisk Conflict.

Samtidig med den dramatiske Production har Munch dog ogsaa fortsat sin lyriske; 1861 udkom »Nyeste Digte« og 1865 »Jesu Billede«. I disse Arbejder, men navnlig i det seneste »Eftersommer«, (1867) kunne vi finde Vidnesbyrdene om, at Digterens Sjæl har fundet Lægedom for de Saar, der have martret den, og at der blomstrer et »Nyt Liv« i den.

Vand lilien.

(1835.)

Paa Søens Bund,

I den kjølige Grund,

Grønnes den ene

Mellem Sneglehuse og Stene.

Hvor de hulkende Vover
Glide tunge henover
Den spæde Rod
Og kvæle dens spirende Mod.
Hvor Fiske roe,
Som døsige gloe —
Hvor Bløddyr klamme
Hænge sig fast paa den unge Stamme,
Hvor Snegle i Tanker
Gabe paa slimede Banker —
Det grønne Siv
Føier sit høiere Liv.
Om Vaaren, naar
Soløiet staaer
Varmt over Voven
I de luftige Sale foroven,
Naar Vaaren svinger
De store, de duftende Vinger
Og Morgenklokken ringer:
Da bæver dens Klang
Gjennem Dybets Hvælvinger lang.
Og vækker med Kraft
Den ædlere Saft
I den slumrende Lilie
Til en kjæk og stormende Villie.
Sine grønne Stænger
Skyder den længer og længer,
Til de engang naae
Det friske, det himmelske Blaa.
Da folder den ud Sit Hjertes Brud: Paa den blanke Flade Vugges de glindsende Blade,Andreas Munch.
Og Liliens Bæger
Lukker sig op, og kvæger
Den hungrige Luft
Med sin søde, drømmende Duft.
Den visner i Hast —
Thi den hænger fast

Med sin Rod i Dybet,

Mellem Fiskestimen og Krybet.

Ere Bladene sjunkne

Og Stænglerne slappe og runkne —

Falder Blomsten af

I den vaade, den slugende Grav.

Hvad er det saa meer?

Engang den seer

Dog en venlig Strimmel

Af Hjemmets lysende Himmel!

Engang den luer

Under Templets tonende Buer —

En slig Sekund

Veier vel op imod Dødens Blund.

Et Fjeldvand.

Jeg sad en Aften i en lille Baad Paa en af disse dybe, stille Vande, Der ligge, som et Øie blankt af Graad, Imellem Norges Fjelde. Let og varm Stod Aftenhimlen om de mørke Strande, Og sænkte sig i Søens klare Barm , Saa Baaden syntes let ophængt at svæve Midt i et Lufthav, hvor der ei var Bund Men lige dybt foroven og forneden, Som Jordens Kugle midt i Evigheden. Død Stilhed hvilte over Søe og Lund! Der fandtes ei en Fugl, som vilde leve, Som vilde synge her en Aftenstund. Ingen romantisk Klang om Fjeldet drog Paa klare Vinger, som i Tyrols Dale — Den norske Fjeldegn eied' ingen Tale Undtagen Eensomhedens stille Sprog. De tause Roersfolk dypped' Aaren blødt Og lydløst i de kolde, klare Vover. — Jeg smelted' hen i denne Stilhed sødt, Det var, som om min Sjæl gled sagte over, Og tabte sig i inderlig Forening Med Fjeldnaturens dybe, dunkle Mening. —

E e n s o m li e d.

Langt ind i Aasen er et stille Vand Med høie, mørke, skovbegroede Kyster, Hvor Fjeldet bader sine kolde Bryster, Hvor Birken skjælver paa den tause Strand Og sine gule Blade langsomt ryster Paa Vandet ned, kun saa den græde kan.

Fra Lien smiler ingen venlig Hytte Og ingen Snekke fra den trange Viig; Tys! hisset rasler det — en enkelt Skytte Igjennem Skoven sagte lister sig Og standser ofte, og maa vaersom lytte Til Røiens og Tiurens hæse Skrig.

Men Bølgen er saa mild, saa dyb, saa klar, Og giver Himlens Blik saa reent tilbage Som om den Comersøens Skatte bar. Og derfor løfter sig en stille Klage Fra Søens Grund, dens Sorg vil Vinger tage Og fra det Høie fordre Trøst og Svar:

Ak! jeg har Kraft at fange Himlens Blaa Og der er Ingen som kan see derpaa! — Snart knuges jeg af Vintrens blanke Lænker Men Ingen aner hvad derunder tænker, Og intet Øie har i mit sig speilet Og ingen Lilie paa mit Bryst har seilet!

Men Høstens klare Luft veemodig smiler Thi Søens stumme Sprog den godt forstaaer — En Fugl derover ned mod Syden iler Og Skytten hjem igjen af Skoven gaaer. Og Søen sukker, lukker sig og hviler I stille Drømme til den næste Vaar.

Sommerens Yemod.

Har du nogentid vovet, ved Midsommers Fest, At træde ganske nær til den kongelige Gjæst? Har du nogentid vandret hans Øie forbi — Da saae du vist der bævede en Taare deri.

Thi her har han ei hjemme, ikke her i vort

Nord —

Her sidder ikke Kongen ved eget Bord, Her kan han ikke skjænke i Guld sin bedste

Viin,

Her staaer ei fast hans Throne med Blomster-

baldachin.

29*

Og dog, hvor gjerne gaaer han ei hid, naar

Timen slaaer,

Hid fra sit fjerne Syden, fra sin evige Vaar! Hvor smilende, hvor deilig ryster han ud sit

Horn,

Paa grønne Sætermarker, paa bølgende Korn!

Ak! han aander saa let paa vor høie Klippeborg,

Han elsker saa dybt vore stille Dales Sorg — Han vilde saa gjerne dvæle, saa gjerne fæste Bo For evig under Aasen, hvor de lyse Birker groe.

Men han kjender sin Skjæbne; han øiner,

ban veed

Her gives ei for ham noget blivende Sted: — Og derfor skygger Vemod hans klareste Stund, Og derfor blinker Taaren dybt fra hans Øies

Grund.

Og derfor vil han ei slippe, ikke ved Nat,

ikke ved Dag,

Den nordiske Natur af sit varme Favnetag! — Og derfor hvisker Skoven hans Sorg ved

Middagstid, Og derfor stirrer Aftnen saa vemodsfuld og

blid.

Naar Regnen sagte rasler paa skjælvende Blad, Da stiger hans Afskedssuk fra det kjølige

Bad —

Naar Svalen over sin Rede daler i lette Flugt, Da bærer dens bankende Hjerte hans Længsel

indelukt.

Men Sommerens Vemod er den saligste Lyst, Den falder liig en Dugg i dit brændende

Bryst —

Den vifter om din Pande som Aftenvind fra

Søe —

Den lærer dig af Glæde og af Kjærlighed

at døe!

Høstens Magt.

I Høstens sidste, hensvindende Dage Naar Marken brunes og Løvet falder Og Vindenes Suk fra Skoven kalder Og den hele Natur er en stille Klage, Hvad er det da, som vækker og stemmer De bevægede Røster i Menneskets Indre, Bringer hans Øie til klarest at tindre Og aabner hans Barms forborgneste Gjemmer?

Munch.

Ikke Foraarets mildeste Luft, der kommer Med Hilsen fra Primler og Skovanemoner, Ikke Solkongen selv, den vældige Sommer Saa stolt han end bærer de straalende

Kroner —

Ak ingen af dem har Magt at anslaae Saa dybe, saa længe vibrerende Toner I Menneskets Sjæl, for at hvile derpaa, Som Høstens sidste, hensvindende Dage, Naar Marken brunes og Løvet falder Og Jægerens Horn fra Skoven gjalder, Og den hele Natur er en vildsom Klage.

Dog hjælper det ei at Dagen vil brede Sin klareste Glands over høstlige Egne •— Den kan ei gjenvække Sommerens Glæde, Ei forhindre at Livets Farver blegne. Snart trækker et Slør af iisnende Taager Sig hen over Aasernes skarpe Conturer, Og oppe i Fjeldets eensomste Urer Sidder Døden stille, og venter og vaager. Men lige for dette alvorlige Billed Staaer Menneskets Sjæl med beslægtede

Tanker

Og søger for hvad den har troet og villet, I Naturens Betydning et fæstende Anker.

Paa Tindsøen.

Over Søen mellem høie Fjelde Ligger Middagstimen blank og heed, Alt er taust, der høres knap en Bjælde, Hvor i Kløften gaaer en dristig Gjed.

Bratte styrte Klippevæggens Sider Ned mod Speilet, mange tusind Fod — Under deres Skygger Baaden glider Let, som om den Stilheden forstod.

Blødt paa Hæggens dufterige Blade Hvile vi i Baadens låve Stavn, Om os glimter Vandets varme Flade; Bjergets Hvælving tager os i Favn.

Hist hvor Birkens grønne Krandse hænge Skjælvende udover Klippens Muur, Didhen drager os en Lokken længe: Dunkle Magter ligge der paa Luur.

»Styr ei derhen,« hviske vore Svende, »Styr ei did, det er en farlig Kyst — Det maa vel den lyse Middag kjende, Derfor lytter den saa dybt, saa tyst.«Andreas Munch. 381

»Thi fra hine dybe, dunkle Kløfter Farer Hvirvelstormen oftest ud, Dødens Aande over Søen snøfter Snart maaskee derfra — thi frels os Gud!«

Og, skjøndt blid og underlig Forlængsel Gjerne drog os ud paa vildsom Sti, Styre vi den mørke Bjergaands Fængsel Ilende og drømmende forbi.

Blødt paa Hæggens dufterige Blade Hvile vi i Baadens låve Stavn; Og mens blank er endnu Søens Flade, Lande vi i grønne Dales Havn.

Sonetter.

i.

»Italia, du mine Drømmes Land« Saa sang jeg engang i de unge Dage, Og Ønskefuglen lod jeg dristig drage Ud over alle Muligheders Rand.

Den vidste ei hvad Vei den skulde tage, Fløi hid og did vidt over bundløst Vand — Fandt ingen Fodbred Grund, var ei istand At bringe mig et Olieblad tilbage.

Dog vugged jeg min Higen paa dens Flugt, Dog tolked af dens Sang jeg mine Drømme Om Romas Minder og Hesperiens Frugt.

Og skjøndt jeg troede Landet med de øinme De klare Livsakkorder evig lukt — Blev jeg dog ved at stunde og at drømme.

II.

Italia, du min Erindrings Land! Saa kan jeg nu med navnløs Længsel sige, En Gud har aabnet mig det drømte Rige — Jeg vandret har ved Tiberflodens Strand.

Ak meer! langt meer end Ungdomshaab kan

hige,

End Phantasus i Vaarsjæl male kan Har nu Oplevelsen mig bragt som Månd — Og dog maa Smerten i mit Indre stige.

Thi Hvo, som engang har af Kilden drukket Der mindeklar og livsrig vælder frem Af Marmorskaaler mellem Romas Høie —

Hans Længsel vorder aldrig siden slukket, Han finder ingen Ro meer i sit Hjem, Mod Sydens Lysglands stirre maa hans Øie.

III.

Hvad er saa bedst? Hvorved skal Sindet hvile Og søge Tonen til sin Eenhedssang, Naar Ungdomsdrømmen er en rastløs Trang Og selv Erindringen har bittre Pile?

O, det er ene ved en Sammenklang Af Drøm og af Erindring at vi smile, Og det er kun ved hid og did at ile At Sjælens Længsler finde Havn engang.

Naar derfor dybt jeg manes af det Svundne Og Hjertet bløder ved Erindrings Land , Da vil jeg sødt i Drømmen søge Lindring.

Og naar saa alle Syner er henrundne Og jeg staaer atter tom ved Drømmens

Strand —

Da sænker jeg mig klar i min Erindring.

Blomster og Ruiner.

Der er i Naturen en hemmelig Kraft Til mildt at dække hvad Tiden slog, Og over de blodige Vunder dog Idetmindste at dryppe en Balsomsaft. Den kjærlige Moder kan ei udholde At skue Døden i Børnenes Huus, Men lader hver spirende Vaar udfolde Et gjentaget Liv over Fortids Gruus.

See, derfor er der en Sympathi Imellem Ruiner og Blomster lagt: Aldrig har Blomsten saa rig en Pragt Som der hvor alt andet Liv er forbi. I Venustemplets halvbrudte Bue Som her staaer rød imod Aftnens Blaa Kan Øiet ret forfølge og skue Den Vei de trøstende Ui'ter gaae.

Først hænger den mørke Epheu til Net Udover Søiler og Arkitrav, Saa virkes af Roser og Malver i det En duftende Skrift paa Gudindens Grav. Den vilde Gyldenlak dernæst drysser Sin Guldregn sagte paa Altrets Fod, Og Martsviolernes Læbe kysser Det Gulv, hvor de sige at Venus stod.

Ved Muren sidder i Aftnens Gløid En fremmed Kvinde paa Marmortrin, Og samler taus med drømmende Sind De skjønneste Blomster i sit Skjød.382 Andreas

Og ordner dem smukt og lader dem falde Blandt kjære Blade i Mindets Bog — At selv hun er bedste Blomst af

dem alle Det synes hun ei at ane dog.

Men Muren det veed og Luften det veed Og de hviske det begge til Stedets Aand, Som nu kan bryde sit Blomsterbaand Og øve sin Magt i Aftnens Fred — Thi Rosenalfer og Amoriner Omvifte den Yndiges Kind og Mund Og give hende i disse Ruiner En Drøm af Livets saligste Stund.

Skovbækken.

Du lille Skovbæk

Med det klare, rislende Sølvervand —

Som skynder dig væk

Saa fort du kan

Over Steen og Stok

Mellem sagte viftende Bregners Flok,

Under Orekrat,

I de dunkle Graners kjølende Nat —

Saa siig mig da nu

Hvorfra kommer du?

Og hvad er det som

Du hvisker og mumler saa ivrig om

Snart vred , snart øm ,

I evig, ustandselig Talestrøm?

Det kan du ei forstaae Du Menneskebarn,

Som er fanget i Verdens kunstige Garn, Som er skilt i Dyst

Fra din Moders stille, varmende Bryst — Det kan du ei forstaae, Men lyt kun derpaa:

Thi jeg kommer fra Jordens inderste Fred,

Fra Bjergeensomhed,

Hvor Moderen sidder i al sin Magt,

I unævnelig Pragt,

Og holder de tusinde Aarers Net

Sammen i Eet.

Og udsiger sagte de sælsomme Ord Som belive vor Jord. Dem fanger jeg op, og løber dermed Saa fort afsted,

At fortælle dem alle til Dalens Dyb, Til Blomst og Kryb, Til Træer og Luft og Skovens Dyr. Og de høre alle forstandigt paa Mine Eventyr.

Kun du, de stolte Menneskers Barn, Som er hildet i Verdens kunstige Garn, Kan dem ei forstaae — Thi du troer ei derpaa.

Saa siig mig da kun

Du lille, vigtige Sladdermund,

Du lystige Bæk —•

Hvi risler du ofte med Latter væk

Over stenet Grund?

Hvad er det, du leer af? Jeg seer dog ei, Noget Latterligt paa din dunkle Vei.

O, seer du da ei,

Hvor Solglimt falder i bævende Rad

Gjennem grønne Blad

Paa min dunkle Vei? —

Det gjør mig saa glad.

Desuden, den krogede Trærod her,

Og Sivbusken der

Med de nikkende Fjær,

Og den kloge Markmuus

I sit snevre Huus,

Og hver Humlebi

Som summer forbi,

Og Fuglen hist

Paa den vippende Kvist —

De sige nu alle, i lystig Ring,

Slige moersomme Ting

Til Spot og Spee —

Saa maa jeg vel lee.

Men siig mig kun end

Du lille, fortroligt mumlende Ven,

Et sidste Ord:

Hvad Sorg nu igjen

I din Glæde boer?

Thi jeg mærked' det vel

Mangen stille Kveld,

At af Taarer et Væld

Fra din Bund opflød.

Hør, nu lyder igjen

Dine Vovers Kluk

Som et smerteligt Suk

Af dybeste Nød,

Og du hulker afsted

Med bitterlig Graad ,

Som et Barn, der ei veed
For sin Kummer Raad! —
Thi svar mig derpaa,
Hvi hulker du saa?
Ak, spørg mig ei om Hvad du kjender bedst selv, Din egen Dom! Thi ei hulkende Elv, Ikke susende Skov,
t,
\Andreai
Ikke klagende Fugl i Buur og i Garn Kjender Kummerens Lov Som Menneskets Barn, Din Slægt ene veed,
Sorgens hele, fortærende Hemmelighed —
Fra din Slægt kom den jo
I Naturen ud,
Og blev dens Brud,
Og tog i dens inderste Lønkammer Bo.
Deraf har vi lært
Vi uskyldige Kilder og Bække smaa,
Som med Rislen i Skov og i Enge gaae —
Deraf har vi lært
At nynne saa sært
Med graadkvalt Klang
Den gamle Sang
Om det Jordiskes Nød,
Om den stedse sig gjentagende Død.
Og nu Farvel Du Menneskebarn ! Jeg skal langt i Kveld, Har ei mere Tid — Kun endnu viid:
Kan du løsne Verdens kunstige Garn
Som omsnører dit Sind,
Kom da til mig!
Da lukker jeg dig
Saa sagtelig
I min Løndom ind,
Og fortæller til dig
Og til Skovens Dyr
Mine bedste, deiligste Eventyr,
Saa du kan dem forstaae
Og troe derpaa.
Hav Tak, du lille, du kjære Bæk,
Med dit klare, perlende Sølvervand!

Ja, skynd dig kun væk

Saa fort du kan

Over Steen og Stok,

Mellem sagte viftende Bregners Flok,

Under Orekrat,

I de dunkle Graners kjølende Nat! —

Du skal dog ei slippe at høre min Tak

For hvad du har sagt.

See, nu har jeg lagt

Mig til Hvile ned

Paa din grønne Bred —

Og vil lade din sagte mumlende Snak,

Snart vred, snart øm,

Og din Latterstrøm,

Og din hulkende Graad

Saa taarevaad,

Dysse mig i en Slummer ind

Saa sød og lind,

Til der kommer en Drøm og gjør mig fri

Som min Phantasi,

Og tryller mig ind i dit Eventyr

Med Blomster og Luft og Skovens Dyr —

Jeg kan Alt forstaae.

Thi jeg har alt længe troet derpaa.

Brudefærden.

(Efter Gude og Tidemand.)

Der aander en tindrende Sommerluft Varmt over Hardangerfjords Vande, Hvor høit mod Himlen i blaalig Duft De mægtige Fjelde stande. Det skinner fra Bræ, det grønnes fra Li, Sit Helligdagsskrud staaer Egnen klædt i — Thi see! over grønklare Bølge Hjemglider et Brudefølge.

Som en Oldtids Kongedatter saa prud Med Guldkrone paa og Skarlagen, I Stavnen sidder den prægtige Brud, Saa fager, som Fjorden og Dagen. Lyksalig Brudgommen svinger sin Hat, Nu fører han hjem sin dyreste Skat, Og seer i de Øine milde Sit Liv som et Bryllupsgilde.

Alt risler det lokkende Tonefald Af Gangar og Slaat over Voven, Fra Fjeld til Fjeld ruller Bøssens Knald Og Glædesraab svare fra Skoven. Med Brudens Terner drives der Skjemt, Og Kjøgemesteren har ikke glemt At fylde ustandselig Kruset Til Ære for Brudehuset.

Saa drage de frem med lysteligt Spil Hen over den blinkende Flade, Og Baad efter Baad sig slutter dertil Med Bryllupsgjæster saa glade. Det blaaner fra Kløft, det skinner fra Bræ, Det dufter fra blomstrende Abildtræ — Ærværdig staaer Kirken paa Tangen Og signer med Klokkeklangen.

I dette bævende, flygtige Nu, Før Draaben af Aaren er trillet, — Har Kunsten fæstet med kjærlig Hu Det hele, straalende Billed, Og løfter det stolt for Verden frem, At Alle kan kjende vort herlige Hjem Og vide de Eventyr klare, Som Norges Fjorde bevare.384 Andrea

Leopold Løvenskiold.

Hans Død var skjøn, den skjønneste, som

Skjalde

Har drømt endnu for nogen ædel Månd: Med Ungdomsmod paa Ærens Mark at fälde I hellig Kamp for Ret, for Fædreland.

For Fædreland? — Ja vel, for hele Norden, For Fremtids Haab, for Fremtids Arv han

faldt —

For Norge er han første Offer vorden, Hans Hjerteblod har nu beseglet Alt.

Han havde Ret til denne første Ære, Han havde Krav paa denne stolte Død, Han, første Nordmand i de Danskes Hære Da Voldsmænd over Nordens Grændse brød.

Nu hviler han med Seierssmiil om Læben I Fiendens Midte, ei i Fiendens Magt —

0 g som et Pant paa Maalet for vor Stræben,

1 den omstridte Jordbund er han lagt.

Der slutter nordisk Grund end om hans

Lemmer,

Der slumrer han endnu i Moders Favn, Og Norge føier derfra Blodets Stemmer At gaae til Fjeldets Hjerte med hans Navn.

Og derfor sender det en Duft af Graner Paa Sommervinde til ham over Hav, Og derfor flyve nu de norske Faner At hævne ham, og at befrie hans Grav!

Af „Sorg og Trøst."

Til de Sørgende.

Medvandrere paa samme tunge Gang! Til Eder vender jeg mig med min Sang.

Ak, tæt I findes, — Eders Kreds er stor: I Hytten og paa Thronen Sorgen boer.

Jeg veed, den Sørgende har tit Begjær At see, hvordan en Anden Slaget bær' —

I fælles Skjæbne er en sælsom Trøst — Derfor jeg fæstet har min Kummers Røst.

Tro ei, det faldt mig let. Saa langt et Rum Mit Bryst var lukket og min Kval var stum.

Kun langsomt fandt ved Ord min Smerte Luft, Lidt efter lidt fik min Passionsblomst Duft.

Hvad bittre Timer een for een mig bar Her i en Krands jeg Eder samlet har —

Om Hendes Minde og jeg tænkte paa? — I, som og elske Døde, det forstaae.

Et Sind i Kamp for Eder lægges bart — Deri vil I see Eders eget klart.

Saa følger mig da nu paa Sorgens Vei Til Haabets Port — ak, længer vandt jeg ei!

O maatte Han, som tog al Sorg i Favn, Os hjælpe videre til Trøstens Havn!

Klage og Kamp.

O, denne Tomhed, denne frygtelige, Den dybe Taushed her i hendes Stue, Hvor døde Minder stille paa mig skue

Og hver en Stol har tusind Ting at sige.

Hvor er hun, Hun, hvis Blik var Ungdoms Lue, Hvis glade Røst var Fuglesangens Lige, Hun som med sød og kvindelig Formue Udfyldte dette Hjemmets lille Rige?

Hvor er hun nu? Det hjælper ei, den øde Gravtaushed svarer mig med haanlig Mine: Du veed, lxun ligger oppe blandt de Døde!

Jeg kan ei troe det. Nei! nu maa hun trine Ad Døren ind — Nu maa jeg hende møde — Ak, — aldrig her — kun Eensomhedens Pine.

Forbi vor fordums Bolig jeg mig sneg Iaften; der var festligt Lys derinde, Den muntre Tales Fald jeg hørte rinde Og Kvindesang, og liflig Strengeleg.

O hvilke Billeder, hvor mangt et Minde Af svunden Lykke da for mig opsteg! Kan det da være sandt, at Alt bortveg, At hende jeg ei der endnu vil finde?

Ei der, ei nogensteds. Et fremmed Hjem Har nu derinde tændt sin Glædes Flammer, Og jeg har Intet fælles jo med dem.

Jeg maa forbi — op til mit tomme Kammer, Du svage Sjæl! din vilde Smerte tæm, Og lær at være ene med din Jammer.Andreas

Hvergang jeg i min Tanke gjennemglider Med sælsom Lyst den Elsktes sidste Dage, Det er, som vil en Afgrund ned mig drage — Jeg har en Følelse som om jeg glider.

Jeg tør ei skue frem og ei tilbage, Jeg klamrer mig til Fjeldets glatte Sider — I hver en Revne Haab jeg griber, strider Til Svimmelhed mig ganske vil betage.

Det er forbi. Mit sidste Hold maa glippe — Jeg falder, synker stedse, uden Ende — Og Natten over mig sig lukker graadig.

Fra Livet er jeg skilt, fra Sol, fra hende, Naaer dog ei Dødens Grund, ei Troens Klippe — Min Gud, min Gud, vær Du mig Arme naadig!

Hun var saa ivrig, hendes Sjæl begjærte Ny Næring stedse; meer og meer at kjende, Den hele Skabning med sin Aand omspænde Var hendes Drift, og aldrig nok hun lærte.

Var det fordi hun ahned' at for hende Var Livet sat saa kort? Slog hendes Hjerte Saa heftigt kun igjennem Lyst og Smerte Fordi saa snart det skulde slaae tilende?

O denne Iver, denne varme Higen, Som fyldte hendes korte Levedage, Kan ikke være endt — er end i Stigen:

Nu hendes Aand sin rette Flugt kan tage, Af Isissløret nu hun løfter Fligen — Kun her er mørkt, her hvor jeg staaer tilbage.

Jeg søger Trøst nu i de Trøstebreve Som Oldtids Vise gav mod Sorg for Døde: Thi ogsaa dengang maatte Hjerter bløde, Da Seneca og da Plutarchos skreve.

Hvor skjønt de lærte sin Tids Slægt at leve, Og klart, med Fasthed, Skjæbnens Slag at møde, Hvor kjækt, hvor sindrigt de dog Alt opbøde For Sjælen over Dødens Vee at hæve!

Og dog de stod kun paa den mørke Side: For dem var Naadens Port end ei opslagen, Den bedste Trøst de kunde ikke vide.

Og jeg, for hvem Guds Ord er lagt i Dagen, Som veed, hvad Jesus Christ har maattet lide — Jeg kan ei standse med min Tvivl, min Klagen !

Nytaarsdag 1851. Idag har jeg og aflagt mit Nytaarsbesøg; Men ikke til de Levendes Bolig. Min Vei nu fører langtfra deres Haab og Spøg Didhen, hvor Dødens Folk slumrer rolig.

Min unge Viv, min Elskte, jeg her søge maa Dybt under Jord og snedække Grave! Saa svært det falder endnu at

troe ret derpaa — Hun her, den friske Blomst fra Vaarens Have!

Og dog, jeg har jo selv maattet see. maattet see Hendes Hoved sig i Døden at bøie, Og hjemme er der Tomhed og bittreste Vee — Her ligger hun blandt disse hvide Høie.

Hvor er her saa stille! hvor Sneen breder blødt Sit Klæde over Høien, hvor hun sover! O, her er og mit Sted nu. Hvor var det dog sødt At hvile her! — O var min Strid alt over! —

Men jeg maa tilbage til de Levendes Stad Skjøndt ikke deres Færd meer jeg deler — Min Livsblomst er knækket, min Krone

splittet ad, Min Sjæl mellem Gravene dvæler.

Udfarteii.

Det var en dæmrende Sommernat Et Skib laa tæt under 0, Hvor dunkle Lunde og hængende Krat Sig speiled i klaren Sø.

Alt gik en forfriskende Morgenluft Igjennem den stille Nat — Og Søens Aande og Græssets Duft Sødt havde sig sammensat.

Det dunkle Skib endnu roligt laa, Dets Master mod Himlen stod — Dog havde det alt beredt sig paa At sprede sin Vinge god.

Thi naar Dagens første Gyldenbud Sit Skjær over Aasen gav — Da skulde det stevne af Fjorden ud Mod det vilde, fremmede Hav.

Og see! paa Dækket, forventningsfuld Min unge Hustru sad; Hun var saa fager, hun var saa huld Som den rødmende Roses Blad.

Hun havde sin Haand i min ømt lagt Mens ud i det Fjerne hun saae — Hendes Drøm var nu til Gjerning bragt: Vi skulde tilsammen gaae

Langt over Hav til fremmede Kyst Til Sydens deilige Land, Vi skulde vandre i Ungdomslyst Ved Arnos, ved Tibrens Strand.

For hende laae Livet saa morgenklart Saa daglangt, saa skjønhedsrigt — Hun svævede ud paa den hellige Fart Som Dronningen i et Digt.

Gud være lovet hun da ei saae Ret dybt i Fremtiden ind: Ei længe derefter hun stille laa Under Muld med hviden Kind.

Bitterhed.

Giftig Urt i Sorg og Smerte! — Bitterhed! jeg kjender dig. Bort, o bort fra dette Hjerte — Værre gjør du Pinen mig.

Aldrig nytter det at spørge Hvorfor, hvorfor mig just det? — Det er nok at jeg maa sørge, Trods gjør ikke Byrden let.

Jeg maa den paa Skulder tage Vil jeg, eller vil jeg ei. Ak, der hjælper ingen Klage — Livets Vei er Korsets Vei.

Søger jeg til Verdens Ende Intet Raad, ei Svar jeg faaer. Verden kan min Trang ei kjende — Een kun, Een den ret forstaaer.

Ak, hvad er min Sorg, min Plage, Hvad mit Kors vel imod Hans? Hvad er jeg, at jeg tør klage For min lidén Tornekrands? '

Du Guds Søn, som vilde være Ydmyg, til dit Øie brast — Lær mig og mit Kors at bære Stille, ydmyg, freidig,

fast.

Fødsel og Død.

En større Vee seer Dag ei paa, End naar den unge Moder maa Bortgaae fra Månd og Spæde. Hvad der gav Liv, nu vorder Død — I Hjemmet er der Kval og Nød Saa Engle kunne græde.

Dog, dybest Nød har Trøstegrund: Hvi er vel Døds- og Fødselsstund Saa underligt forbundne?

En Gjennemgang til Liv er Alt:

Den Knop som skjød , den Blomst som faldt,

For evigt er' oprundne.

Vi kan blot lier paa mørken Jord Ei see den hele Blomsterflor, Kun enkelt Blad og Stamme — Først hist engang vi faae at see, At hvad vi troede Dødens Vee Var Livets rette Flamme.

Sorgens Lyst. En dybere Sorg er paa Jord ei skabt End min — dog den fylder mit Hjertes Trang. Det er bedre at have elsket og tabt End aldrig at have elsket engang.

Jeg kjøbte mig ei Ligegyldigheds Fred For al min Kummer, for alt mit Savn — Hvad det er at leve, Den slet ikke veed Som aldrig har holdt en Elsket i Favn.

Det Himmelske er der ved Kjærlighed At dens Sorg selv bliver et Rigdoms Væld: Hvor fyldes mig ei mangen eensom Kveld, Naar jeg sænker mig i min Erindring ned ?

Da drage de hulde Syner forbi Fra skjønne Dage — da kommer Hun, Som jeg ei skal see meer paa Jordens Sti, Og hvisker til mig om Gjensynets Stund.

Ja, vel er der Lyst selv i Sorgen skabt, Naar dens Klage lyder af Kjærlighedssang — Det er bedre at have elsket og tabt End aldrig at have elsket engang.

Af „Eftersommer".

En Drøm.

Jeg havde denne Nat en deilig Drøm: , Jeg gik igjennem Skove, grønne, blide — Saa huld en Kvinde vandred ved min Side Og hendes Haand i min laae trofast, øm.

Fra hendes dybe, klare Blik en Strøm Af Lykke til mit Hjerte monne glide — Fra hendes Læber lød: »Hold op at lide, Jeg fylder atter Livets Bæger, tøm! —

Din Sorg vil vorde da til Haab forklaret, Og dog det Svundne deri tro bevaret — Du vil paa Jorden endnu faae et Hjem.«

Jeg drak af Bægret, Kvinden rakte frem, Jeg følte al min Længsel mildt besvaret — Og mine Savn — jeg tænkte ei paa dem.Andrea

Jeg følte mig saa underlig bevæget Mens saa vi vandred gjennem Skovens Gange, Mit Bryst blev atter fuldt af glade Sange, Mit Hjerte af ny Sommer gjennemkvæget.

Min gamle Sjælevunde blev da læget. Min Tro var ei meer vaklende og bange. Jeg kunde Kraft af hendes Øie fange, Al Tvivl, al Bitterhed var da bortveget.

Saa vaagned jeg. — Ak, der väringen »Vi«, Mørkt var det om mig, og jeg fandt mig atter Som enlig Vandrer paa den øde Sti.

En veed jeg dog, som denne Drøm vel fatter — Og hvis hun rigtig dens Betydning skatter, Saa er den maaskee endnu ei forbi. —

Nei, denne Drøm er endnu ei forbi. Skjøndt nu den er til Virkelighed blevet — Jeg veed ei — har jeg drømt, har jeg oplevet, At al min Fremtid speiled sig deri?

At denne Enes Haand har let mig hævet Fra tunge Vandring paa den øde Sti, At Kjærlighedens Blik har gjort mig fri, At Morgensmil har Skyerne bortdrevet?

O, kan det være saa? — Kan Livets Have Gjenblomstre, mens paa Hoiderne det sneer? Kan sødt Violer, dække Vintergrave?

Mig synes dog, jeg dette Under seer. — Min Gud — er dette Alt en Drømmens Gåve, Saa lad mig aldrig, aldrig vaagne meer!

Stemninger.

Hvor kommer det, at nu, da Himlen atter Ny Kjærlighed mild lagde til mit Bryst, Nu, da igjen mig smiler Livets Lyst, At ei med Sang min Lykke ret jeg skatter?

Er Poesien da kun Savnets Datter, Og svulmer Sangen kun i Kampens Dyst? Er der i Sjælens Æolsharpe tyst Naar intet Længselssuk dens Strenge fatter?

O nei — af stille Vellyd belt den bæver — Thi Livet selv er vordet nu et Digt, Og Hjertet ikke drømmer meer, men lever.

Og dette stille Kvad er mere rigt

End Stormens Klage, som mod Sky sig hæver —

En klar Septembermorgen er det ligt.

Hvad gjør det saa, om Verden ei det hører. Naar hun, den Elskede, det kjender kun ? Naar hun ved Dag. ved Nat, til hver en Stund Med bløde Haand mit Hjertes Strenge rører.

Et kjærligt Blik, et Smil fra hendes Mund Mig nu den bedste Sangerløn tilfører. Om Taushed end min Digterkrands beslører — I Hjemmets Fred jeg finder Sangens Grund.

Der kan jeg rolig dvæle ved det Svundne Og eie det i Mindets Sølverskjær, Mens Dagen straaler i det nylig Vundne.

Du Hjertets Poesi, gjenhilset vær! Er dine Toner end til Hjemmet bundne — Langt meer end Ærens Klang er du mig kjær.

Hvad er det for en Drift, som dog nu vender Tilbage i min Sjæl, trods den er stille, Og ingen Trang har mere til at ville, Og intet Savn og ingen Sorg meer kjender?

Hvad stiger dog, saa mægtig som en Kilde, Fra Hjertets Dyb hidop, hvor Dagen brænder, Og hæver atter mine gamle Hænder Til Kunstens Værk, om det er nok saa lille?

Jeg veed, at Moden ei min Sang meer ærer, At ei jeg gribe kan i Harpens Strenge Saa stormende, som Tiden nu begjærer.

Og dog jeg drives maa til Sang, saalænge Hin skjulte Kilde end mit Indre nærer Og vil som Toner ud af Brystet trænge.

Lad dem da klinge end, saa godt de kunne, Om Mængden dem vil høre eller ikke, Om Ny-Æsthetici dem end vil stikke Med skarpe Ord fra haanligt spidse Munde.

Den, som vil tro af Hjertekilden drikke, Kan ikke deraf tage nogen Vunde, At Hine sige: Fuglesang i Lunde Er gammeldags og flau, og duer ikke. —

Den faaer dog lige fri og ung end være, Saalænge Blade grønnes, Blomster dufte, Og Poesiens Vinger Sjælen bære.

\

Paa disse Vinger skal den engang lære At svæve lien i Evighedens Lufte Og synge fuldt til Herrens Lov og Ære.

30* r

PARMO CARL PLOUG

er et Navn, der er vel kjendt i de tre nordiske Riger, for hvis Sammenslutning i Tanke og Gjerning dets Bærer har virket mere end nogen Anden. Han er født ved Slesvigs Nordgrændse i Kolding den 29 October 1813 og blev 1829, Aaret før Julirevolutionen, Student fra denne Bys Skole, ved hvilken hans Fader var Adjunct. Det politiske Liv, der begyndte at røre sig herhjemme netop i Plougs Studentertid, Frihedsbevægelserne og den slesvigske Sag, lagde snart saa meget Beslag paa hans Interesse, at han omsider opgav det philologiske Studium, til hvilket han først havde bestemt sig. I Studenterverdenen, hvor de aandelige Rørelser fik deres varmeste og kjækkeste Udtryk, var Ploug i en Række af Aar den mest fremragende blandt Førerne, som han endnu den Dag i Dag staaer Studenterlivet meget nær; i de Unges Samlag udsprang først »Poul Rytters« muntre Studenterviser, der i Aarenes Løb ere voxede til et anseligt Tal, som endnu lejlighedsvis forøges; her udgik fra Plougs Pen de dristige, grovkornede Atellaner, som opførtes ved Studenternes dramatiske Forestillinger, og her hævdede ban i Sang som i Tale den nordiske Enhedstankes Sandhed og søgte at føre den ud i Livet som Leder af de første Studentermøder. Fra 1841 fik hau som Redacteur af »Fædrelandet« en anden Arena for sin Kamp for Danmarks Frihed og Selvstændighed, Sønderjyllands Danskhed og Nordens Enhed, en Kamp, der ikke har havt nogen mere udholdende og varmtfølende Soldat end Carl Ploug.

Om hans Virksomhed som Redacteur er det ikke her Stedet at tale, undtagen for saa vidt det maa fremhæves, at enkelte af Plougs politiske Artikler i »Fædrelandet» i al deres Ejendommelighed kunne betragtes som Mønstre paa dansk Prosa. Hvad Plougs poetiske Production angaaer, da falder det strax i Øjnene, at han mere end nogen anden dansk Digter er Lejlighedsdigter, at det næsten bestandig er en ydre Anledning, der stemmer hans Lyres Strenge. Paa denne Maade havde han i Tidens Løb udsendt en stor Mængde Studenterviser, Mindesange og Tidsdigte, uden at der endnu var vakt nogen stærk Følelse hos Publicum af hans betydelige Værd som Lyriker. De to tidligere Samlinger af »Poul Rytters Viser og Vers,« af hvilke den første udkom 1847, henvendte sig endnu til en temmelig exclusiv Del af Læseverdenen, men da de 1861 forenedes med de senere, tildels større digteriske Arbejder i de »Samlede Digte,« var Opmærksomheden med Et vakt for hans Digtnings Ejendommelighed og Skjønhed, og Samlingen har i faa Aar maattet oplægges gjentagne Gange.

I denne Bogs forskjellige Afsnit er Digterens Personlighed saa vel som det Tidsrum, han har gjennemlevet, malet med tydelige Træk. Overalt møder

Læseren en stærk Individualitet, afsluttet indenfor en bestemt Idekreds, med en fast og sikker Tro paa sine Ideers Sandhed og et malmfuldt, vægtigt Udtryk for deres Indhold. Det Rhetoriske træder af og til for stærkt frem, men det er ikke en Rhetorik, der behager sig selv i uklare, vidtsvævende Phraser, det er tvertimod en Talens Fynd, der virker ved realistiske Billeder og Ord, som hentes op fra Sprogets ældste Lag.

Plougs Digtning viser et umiskjendeligt Fremskridt fra de første Studenterviser til de senere, langt dybere fra hentede Udtryk for fædrelandske Stemninger. Maaskee kunne Plougs Digte til sin Hustru, hvem han ægtede 1854, sættes som Grændsen mellem to Perioder i hans Digtning som i hans Liv; vist er det, at man i disse skjønne og formfuldendte »erotiske« Digte møder de første Spor af den ægte poetiske Aand, der senere har hvilet over Plougs digteriske Production, og som ikke nogensinde har udtalt sig paa en dybere og mere gribende Maade end i enkelte af Tidsdigtene i de »Nyere Sange og Digte,« der i 1869 samlede hans poetiske Udtalelser fra de sidste sørgelige Aar i Danmark.

Til Christian Winther.

Hil sidde Du, danske Sanger, Med Harpen paa Dit Knæ! Tro ikke, at jeg forlanger Dit Rygte til Skærm og Læ! Tro ikke, at jeg vil skygge For mine Brøst og Savn, Ved disse Blade at smykke Med Dit usaarlige Navn!

Jeg veed, Du kan ikke høre Min haarde Stemme med Fryd, Fordi dit fine Øre Er vant til renere Lyd; Og Du, som har til Din Hvile Bredkronede Bøges Park, Maa vrage de stevnede Pile, Der voxe paa min Mark.

Jeg vil kun engang Dig sige, Og sige det aabent og frit, At der fra Dit Bord, det rige, Er dalet Smuler til mit; At det vilde faldet svært mig At synge min fattige Sang, Hvis ikke Du havde lært mig De danske Toners Klang.

Du har oplukket mit Hjerte For Sprogets Melodi, For al den Jubel og Smerte, Som rummes kan deri;

Og først da jeg hørte klingre Dets Malm under Dine Slag, Gav sig mine famlende Fingre Med Hammer og Tang i Lag.

For tidlig bort fra Din Lære Mig hentede andre Kald: Hakkelse maatte jeg skære I Døgnets Reisestald, Stene maatte jeg bære Til Tidens Murværk hen, Og Du har kun liden Ære Af Din halvfærdige Svend.

Thi skjønt det er eet og samme Metal vi tage i Haand Og smelte i Hjertets Flamme Og forme med dristig Aand, Saasnart det af Diglen rinder, Vi staae hinanden dog fjern: Du Sølvet og Guldet finder, Jeg faaer kun Kobber og Jern.

De blanke Kruse Du dreied, Der fyldes med ædel Vin; De gyldne Ringe Du sveied, Der fatte Elskovs Rubin; Du sleb det straalende Smykke, Som Ungdom og Skjønhed bær'; — Jeg maatte prise min Lykke, Om jeg fik smeddet et Sværd.

Hil sidde Du, gode Mester, Udaf den herligste Kunst, I Fred for vrøvlende Gjæster. Og glad ved Musernes Gunst!390

Par mo Carl Ploug.

Gid længe Din Esses Lue Kaste sit rødmende Skær Mod Livets Aftenbue Og Stjernernes stille Hær!

Du skal ikke slukke Ilden, Fordi Din Samtid gik bort; Du hører dog ikke til den, Dit ypperste Værk er vort; Du meer i Dit Minde bærer Af Folkets inderste Sjæl End Nogen, hvis Minde Du ærer, End Du kan vide det selv.

Hil sidde Du, danske Sanger Med Harpen paa Dit Knæ! Det Tdunsæble Du langer, Der hænger i Daphnes Træ; Mens mange Værker skal gjemmes Bag Glemsels og Tausheds Laas, Skal Dine Sange fornemmes Og elskes og forstaaes!

lorden.

i.

Længe var Nordens Herlige Stamme Spaltet i trende Sygnende Skud; Kraften, som kunde Verden behersket, Tyggede Sul fra Fremmedes Bord.

Atter det Skilte Bøier sig sammen; Engang i Tiden Vorder det Eet; Da skal det frie, Mægtige Norden Føre til Seier Folkenes Sag!

2.

Ungdommens Drøm,

Smilende Barn med den klingende Lyre! Naar skal Du Treforken gribe, og styre Tidernes Strøm?

Ungdommens Haab , Blinkende Fakkel i Nætterne lange! Naar skal Du Baunerne tænde og fange Gjerningens Daab?

Timerne randt:

Blegere zittred den ledende Stjerne; Svinder den ei i det taagede Fjerne? Viste den sandt?

Timerne gaae:

Der, hvor de trængtes, de jublende Skarer, Lege nu Sorgløse, springe nu Harer; Vi er kun faa.

Dog skal den groe,

Spiren, der spæd pipper frem over Jorde; Ungdommens Haab skal forklares og vorde Mændenes Tro.

Dog skal den staae,

Tanken, som Saga har baaret og ammet, Tanken , som Æt efter Æt har annammet, Kan ei forgaae.

Evig og sand,

Virker den dybt, naar den oventil sover, Lyser blandt famlende Slægter den over Fædrenes Land.

3.

(1868.)

Vi byggede paa Nordens Slot

i lyse Sommerdage;

vi syntes, frem skred Værket godt,

der var kun lidt tilbage,

før Taget, lige høit og bredt,

dets trende Fløie dækked,

før Enhedsspiret, frit og let,

sig op mod Himlen rækked.

Men hvor er Slottet blevet af

i Vinternattens Mørke?

Hvor staaer det Værk, hvortil vi gav

vor fulde Ungdomsstyrke?

Hvor blev hver Sten, hver Tømmerstok,

vi trode fast forbunden?

Det er jo, som om neppe nok

vi havde muret Grunden!

Har Troldene i Høi og Fjeld, Naturens onde Kræfter, da ranet alt vor Gjernings Held, spildt, hvad vi stræbte efter? Har de brudt ned ved Nattetid de næsten takte Sale, og spredt de Sten, vi slæbte did, igjen i Kløft og Dale?

Nei, Slottet staar paa viet Grund, betegnet af Guds Finger; dets Fod er Folkehjertets Bund, hvor Stammeblodet springer; i Sandhedsild er brændt hver Sten og Frihedskalken binder, — det Værk gjør Trolde ingen Men, mens Mørkets Time rinder.

Men de kan vende Syn og Sands ved underlige Kunster; som de kan forme Elvedands af Mosens sure Dunster, som de kan tænde Høitidsild i Bjergets sorte Hule, de Alt, hvad virkeligt er til, i Taagesvøb kan skjule.

Naar Östens Himmel farves rød, naar Hanen atter kalder, og Alt, som steg af Nattens Skød, afmægtigt sammen falder, da brister Kogleriets Slør, da klares Syn og Sandsen, da staar vort Slot, hvor det stod før, og fattes ene — Krandsen.

Vi bar ei bygt til Skam og Last,

ei ødt vor Kraft og Møie;

thi Nordens fælles Borg staar fast

med sine trende Fløie.

Om fix og færdig den at se

os Lykken karrig negter,

nu vel — saa veed vi, det vil ske

ved Daad af yngre Slægter!

Studenterviser.

k

i.

Tyst er vor Virken, og ensomt vort Liv: Tankernes Flugt, Aandens tvivlende Kampe Skues kun af den dæmrende Lampe, Krydse ei Døgnets smaalige Kiv. Denne Verden er ikke vort Rige, Tidt Philistre vi Pladsen maae vige, Og maae høre som unyttigt Tant Stemplet Skatten, vi forskende vandt; Og Livets Kulde, Livets Tvang Gjør ofte tung vor Ungdomsgäng.

O, men vor Stræben belønner sig selv: Dristig den sprænger den jordiske Skranke, Og den frie, den seirende Tanke Dier det Eviges straalende Væld.

Da den dunkle Natur aabenbares, Og den taagede Verden opklares , Og Gestalternes brogede Hær Skiller Aandens det dømmende Sværd; Da fylder Livets Poesi Det unge Hjertes Melodi.

Og naar vort lystige Lag vorder sat, Broderlig tæt, om den flammende Kumme, Kan vort Bryst ikke Tonerne rumme, Flyve de ud i den stjernklare Nat; Og de klinge med stigende Styrke Om de hellige Kunster, vi dyrke, Om vor frie, vor freidige Stand, Om vort yndige Fædreneland; Og Sangens Trolddom, Druens Daab Begeistrer sødt vort Ungdomshaab.

Men naar vi skifte vort granskende Liv Og Ungersvenden med Månd og med Borger, Og maae kæmpe mod verdslige Sorger Fjernt fra hinanden for Børn og for Viv, Og naar Aanden med Legemet trættes, Og de brusende Følelser sættes, Mindets Harpe dog trolig har gjemt Melodien, vor Læbe har glemt; Og Livets svundne Kraft engang Skal vækkes af vor Ungdomssang!

2.

Studenten eier lidt af Gods og Guld, Og borget har han tidt sin bedste Frakke; Men staaer end Status stadig under Nul, Saa løfter han dog lige stolt sin Nakke, Saa klæder sig hans Sjæl i Haabets Pragt, Saa henter han sig Guld fra Tankens Schakt. En herlig Stand! I gode Borgermænd! Og vel for Jer, om høit I agted den.

Blandt Qvinder staaer han ofte stiv og stum Og høist forlegen sine Handsker piller, Mens den, der indenfor er hul og dum, Ved Skinnets Magt den Int'ressante spiller; Men i hans Hjerte staaer en deilig Drøm, Og i hans Bryst gaaer Livets Tonestrøm. En herlig Stand, Du skjønne unge Mø! At dele Livet med paa Danmarks 0!

Vel slumrer tidt hans Villie, tam og tvær, For Andres Gjerning glemmer han sin egen; Men det var ham, der engang Gustafs Hær Fra Fredriks Volde viste Vinterveien; Og det var ham, der greb den nye Aand Og knytted Broderfolk ved Broderbaand. En herlig Stand! I Mænd ved Statens Ror! En Fremtid Norden har, og den er vor.392

Par mo Carl Ploug.

Vel maae vi bære manget Livets Tryk, Og bredfuldt er dets Lyst ei os iskænket; Men vi mod Nøden stemme Ryg mod Ryg, Og Glæden kommer, hvor vort Lag er bænket. Naar Bollen flammer paa vort simple Bord, Saa synger Hver, som Stemme har, i Chor: En herlig Stand! Du glade Broderflok! Naar vi kun er os selv, saa er vi nok.

Ordets Ridder.

Paa Risten er Ridderens Sværd nu lagt, Hans Harnisk og Skjold i Museet hænger, Hans flygtige Livs romantiske Pragt Kun svagt gjennem Sagnenes Taage trænger; Den Borg, som hans vældige Haand har bygt, Hvor Kampen han trodsed og bortdrømte

Freden,

Nu skjuler en Ætling, der sysler beskeden Med Bøndernes Tugt eller Studenes Røgt.

Der fægtes ei meer af Månd imod Månd For Land og for Drot, for Frihed og Ære; Thi Krig blev et Haandværk, Soldaten en Stand, Og blinde Maskiner de staaende Hære; Culturen har tæret paa Manddommens Marv, Og studset det fyrige Mod sine Vinger; En Heltedaad fast som et Eventyr klinger, Kun Skægget flk Nutidens Løver i Arv.

Og dog er al dristig, al ridderlig ld Med Korstog og Tvekampe heden ei vandret, Een kjender endnu dog vor daadløse Tid, Men Vaabnet er skiftet og Navnet forandret; Thi Pennen blev Landse, og Ordet et Sværd, Af funklende Tanker blev Rustningen flettet, Et Blad af Papir er det Skjold, som uplettet For Samtidens Skranke nu Ridderen bær.

De Vaaben er stærke, — thi styrte for dem Maae Trældommens Mure og Fordommens

Gittre,

Og Brøde og Løgn af sit Skjul krybe frem, Og Uretten selv under Purpuret zittre. Vel tykkes tidt Kampen en dagligdags Kiv, Som koster ei Blod, og hvor Døden ei lurer; Men Hjertet med usete Skrammer den furer, Og Offret, den kræver, er ofte — et Liv,

Og hvad er saa Lønnen? — et tvetydigt

Navn,

Af Magten forfulgt, af dens Krybere gnavet; Et Bifald , smaahakket af Selvsygens Ravn ; En Hæder, som vorder med Liget begravet.

Mens Kunsten betalte Historiens Gjæld Til Mange, som Døden for Friheden funde, Til Mange, som kun vare Herrernes Hunde, — Saa siig mig: hvem sang om Armand

Carrel?

Han var dog en Helt, en Ridder saa god, Som hin , der ei kjendte til Frygt eller Dadel; Hans Kraft var en Mands, og en Ynglings

hans Mod,

Og Hjertet var ædelt, og Aanden af Adel; Hans Hu var en eneste glødende Drøm Om Frankrig, dets Glands, dets Hæder og

Lykke

Under Frihedstræets befrugtende Skygge, Urokket af Tidernes vexlende Strøm.

Og Drømmen blev Ord; — og det prentede

Blad

Blandt Folket sig spredte med ilende Vinger; Snart lød det som Suk, snart som Lærkernes

Qvad,

Og snart som naar Øxen i Roden alt klinger. Der ulmede Gnister i Massernes Sjæl; — De blussede op ; — i et Baal slog de sammen — I Aske sänk Thronen. — Men hvo tændte

Flammen?

Det mægtige Ord og -— Armand Carrel!

Men Drømmen blev Drøm kun; — thi Folket

gav hen

Sit Blod blot for atter at reise en Throne, Og »Frihedens Gudsøn« og Borgerens Ven Snart lærte at synge i Herskerens Tone; Og de, der nys kæmped paa selvsamme Piet Som hin, og Nationens Mænd bleve kaldte, At mættes ved Naadens Taffel nu valgte For Winkelried-Kampen om Frihed og Ret.

Kun han blev ei vundet, han ene forblev Trofast mod sit Folk, mod sit Kald og sin Fane: Med knusende Kraft bort han Blændværket rev, Og drog uforsagt Conseqvensernes Bane. Men Ordet, som nys Bajonetterne brød Og fæsted den nybaarne Magt paa sin Tinde, Var nu til Besvær, derfor lod man det binde, Og Had var den Tak, som dets Ridder man bød.

Hans Andel af Seiren blev Fængsel og Flugt, Og Livet begaved ham rigt med sin Smerte; Men Tankens vidt straalende Lys blev ei slukt, Før Skumlerens Kugle fandt Vei til hans Hjerte. Da klagede Frankrig, og følte sit Savn; Men nu er det glemt, og fortørret er Taaren: Og dog er ei den blandt dets Sønner end

baaren,

Som arved hans Aand og hans pletfrie Navn.Parmo Carl Ploug.

.393

Mit Danmark! O, vaagner igjen i Dit Sind Ei Tanken om ham, som Du selv haver mistet? Du stod jo dog ogsaa med Taarer paa Kind, Dengang da hans ærlige Hjerte var bristet: Erindrer Du ei, at, hvor Domens Capel Om Kongernes Grav sin Søilerad strækker, Der grønnes hverVaar den Græshøi, som dækker Din Ridder af Ordet, — Armand Carrel?

Danmark.

Vi 'har et Hus ved Alfarvei, Kun tarveligt og lille; Til vore Vilkaar dog vist ei Et større passe vilde: Det vore Fædres Daad har seet, Der har vor Barndom grædt og leet, Der er vor Manddoms Gjerning skeet; Der vil vi Øiet lukke.

Hvert Foraar hænges Taget paa De ranke Bøgestammer, * Og Bolstre grønne, gule, blaae Opredes i hvert Kammer; I Kjeldren klapprer Møllens Drev, I Stuen Bonden, flink og gjæv, Slaaer Kornets tunge, gyldne Væv Til Fuglesang fra Lofte.

Paa trende Sider har det Fred Bag Havets blanke Gjerde, Men intet Lukke eller Led Det skærmer mod den fjerde; Ja, Væggen der er styrtet ind , Saa Regnens Dryp og Solens Skin, Saa fremmed Vrøvl og fremmed Vind Igjennem Huset trænger.

Vor Nabo eier selv en Gaard Med sexogtredve Bure, Men helst paa Eventyr han gaaer Forinden vore Mure; I Hjemmet staaer han under Pidsk, Men her vil Fyren spille frisk, Og sidde øverst ved vor Disk, Og puffe os i Krogen.

Vel bli'er vi aldrig Herremænd I Verdens store Rige, Og vi vil gjerne gaae i Spænd Med Smaafolk, vore Lige; Men vi vil ikke drikke Dus Med den, som spytter i vort Krus, Og Herrer i vort eget Hus Vi først for Alt vil være.

Og derfor op, 1 Dannemænd .

Vor søndre Væg at bøde!

Med Skee i Haand og Sværd ved Lænd

Som Een skal Alle møde,

Og Ingen blive ræd og træt,

Før vi liar faaet Hytten tæt;

Saa kan vi sove trygt og let

Alt under Vaarens Pude!

Peder Tordenskjold.

I Nord er Vikingaanden født og baaren: Her diede den Havets fulde Bryst, Naar Vinden løste op dets Baand om Vaaren Og drev det, hvidt af Skum, mod skovklædt

Kyst;

Her vugged den sig, spæd endnu, paa Vigen, Her lærte den at peile Stjernens Fyr, Og herfra drog den ud paa Eventyr, — En mandbar Søn af Ungdomskraftens Higen.

Det var en mægtig Aand. Europa gyste, Naar den foer frein i Vest- og Sønderled; Thi Blodet svam, og tændte Kirker lyste, Hvor Nordens vilde Trækfuglflok slog ned. Og atter har den opreist stolte Tinder Og gydt i visne Stammer kraftig Marv, Og den har efterladt en kostbar Arv Af skjønne Sagn og ærefulde Minder.

Men den blev tæmmet i Culturens Skole: De snilde Klerker spændte den i Aag, Og den trak Ploven som en lydig Fole Og syslede med Alen, Læst og Bog; Og »Dragen«, tømret oxn til Kjøbmands-

skude,

Gik om imellem Havnene paa Fragt, Og Kæmpen smøged af sig Bjørnens Dragt, Og pynted sig med nederlandske Klude.

Den frie Bonde skød ei meer i Vandet Sin egen »Knor«, naar Drotten bad derom; Den stolte Lehnsmand tumled helst paa Landet Sin Rytterskare og lod Søen tom. Paa Riddertiden fulgte Adelsnykker, Som siden kyssed Enevældens Ris; Da kom en Old, spagfærdig, from og viis, Men al dens Visdom gjemtes i Parykker.

Hvor var den gamle Vikingaand? Bedøvet Ikkun den laa, men den var ikke død. Der slog et Lyn igjennem Pudderstøvet, En Torden gjennem Tidens Hvisken lød;394

Par mo Carl Ploug.

En Skrædderdreng sprang ned fra Skrædderbordet ,

Fra Norges Kyst løb ud en liden »Snau«,— Og Vikingaanden over Nordens Hav Fløi atter, ungdomskiæk og staalomgjordet.

Ved Halland er en Vig, nu taus og øde, Men engang zittred den af Kampens Brag, Og engang mylrede dens Bølger røde Af svedne Lig og sønderskudte Vrag: Der slog den norske Løve til med Bilen Og knuste Carl den Tolvtes sidste Haab, Og der fik Peder Tordenskjold sin Daab, Og Døbefonten hedder Dynakilen.

Men ingen Bølge gaaer i Kattegattet, Og ingen Brænding slaaer mod Sveas Skær, Der ikke til hans Heltery har skattet, Der ei har seet hans raske Vikingfærd; Som ei hans glatte Lag har overdøvet, Som ei blev tøilet af hans Villies Magt, Saa tidt han, lige glad og uforsagt, Med Stormen eller Fjenden Styrke prøved.

Og intet Smuthul hist ved Stranden findes, Hvorind hans skarpe Øie ei er trængt, Og ingen By, hvor jo med Skræk ban mindes Som den, for hvem ei Port og Bom var stængt. Halvandethundred Aar er næsten omme, I dem har Kirken gjemt hans Sarkophag; Men Skaanes Qvinde siger end idag: »Ti stille, Barn! Hvis ei, vil Tornskøld

komme«.

Hans Liv var kort. Hvi skulde han vel graane? Hvi skulde dølge sig hans Morgens Gxy Bag Middagsdis og blegen Aftenmaane, Mens nu den straaler evig ung og ny? Hvor skulde han, den vilde Voves Tæmmer, Der skued Verden fra sin høie Stavn, Vel trives i et Hus paa Christianshavn Og røre sig bag Hverdagslivets Tremmer?

Nei! Endt var Banen og fuldbragt hans

Gjerning,

Da Danmarks Svaner var i Leiet lagt, Og den forløbne Spillers falske Terning Var kun et Redskab for en større Magt. Kong Carl og han, de skulde følges sammen I Livets Tvekamp og i Dødens Fred, I Daadens Glands og Rygtets Evighed, Thi de var Tvillingskud af Asastammen.

Men hvor er Aanden, den, som ham besjæled? Var han det sidste Glimt, endnu den gav, Før den, vanartet, sløvet og forkjælet, Sänk ned til Kæmperne i deres Grav?

Hvis den var med, da hin Skærtorsdagspsalme Fra Kongedybet over Norden klang, Hvor var den, da Skærtorsdag anden Gang Kom uden Ærens Krands og Seirens Palme?

Den kan ei døe, saalænge dens Bedrifter Af Folket gjemmes som dets bedste Skat; Saalænge Vinden Kraft og Sundhed vifter Herind fra Vestervov og Kattegat; Mens Havet er en Mark, hvor Hænder tomme End høste Guid og hente dagligt Brød, Og kjække Sjæle trodse Storm og Død. Naar Nødens Time slaaer, vil Aanden komme!

Slaget ved Slesvig.

Paaskeklokken kimed mildt

Fra den danske Kyst,

Meldte over Lande

Dog om saa haard en Dyst.

Slutter Kreds og staaer fast, alle danske Mænd !

Gud, han raader, *naar vi fange Seir igjen.

Listet var i Mulm og Nat Hid den tydske Hær, Knap de danske Drenge Fik Tid at spænde Sværd.

Aabent Bryst var Landeværn, Mod var Mandeskjold; Tysken maatte bygge Af egne Lig sin Vold.

Kuglen peb og Sværdet sang Til Kartovers Brag; Tydsken maatte lære Det danske Sprog den Dag.

Over Thyras brustne Led Blod i Strømme randt; Tydsken maatte kjøbe Helt dyrt, hvert Fjed han vandt.

Vegen er for Overmagt Liden Flok tilsidst; Men af Danmarks Ære Den haver Intet mist'.

Blegnet er saa mangen Kind, Færre er de Faa; Men for Danmarks Ære Vi end er nok at slaae.

Slutter Kreds og staaer fast, alle danske Mænd ! Gud, han raader, naar vi fange Seir igjen.Parmo Carl Ploug.

.395

Dø sønderjydske Kvinder.

(1869)

I ædle Kvinder, I, hvis Lod er vorden Fjenders Lag, med Sorgens Byrde, Harmens Braad, med Længselssuk og Savnets Graad; hvis Hjerters frie, stolte Slag

dog voxed Dag for Dag, —

Hav Tak for Alt, hvad I har lidt

og stridt i Lys og Løn! Kun Gud alene veed, hvor tidt Jer Tanke leded Mandens Skridt; hvor ofte Eders Raad og Bøn

har født en Gjerning skjøn.

Og I har gjemt vort Modersmaal

paa Hjertets Kistebund, og skuret Rusten af dets Staal, og gnedet blank dets gyldne Skaal, saa høit og fuldt i Folkets Mund det klinger denne Stund.

I baaret har den danske Sang paa Læbe from og blød, saa den, til Trods for Vold og Tvang, blev Tolk for Folkets

dybe Trang, blev Trøst i Eders Sjælenød, og tændte Villiens Glød.

I lagde nys en Gåve god

for Kongebrudens Fod; men dyrere end Ædelsten er Eders Attraa, stærk og ren, og mere værd end rødest Guld er Eders Tro og Huld.

&ry.

(1867.)

Det gryr! Endnu er Mørket tæt og tykt, dets sorte Teppe ned for Øiet hænger, og former ens hvad der er skjønt og stygt, og Langt og Kort og Krumt og Lige mænger; det alle ubefarne Veie stænger, og glatter Sporet, der er nylig trykt, saa Haand og Fod og Tanke bange famle: det Ny er skjult, forsvundet er det Gamle.

Ja, det er Nat endnu, og om vort Land ei mer sit hvide Blændlys Maanen breder, og bygger Guldbro over bundløst Vand, °g gjækker med forlorne Herligheder;

men om en venlig Stjernes Blink man leder forgjæves over Horizontens Rand. Før saa' vi nok, da fulgte vi dem ikke; nu fjæle alle sig for vore Blikke.

Og dersom nogen Visdomslampe brænder etsteds, saa er den under Skjeppe sat; thi ingen Rude mindste Lysning sender, som den profane Mængde kan faa fat; maaske den skinner for udkaarne Venner, som gjerrig ruge over deres Skat. Godtkjøbsboutikerne er' alle lukkede, Philisteriets Tranlanterner slukkede.

Og dog det gryr — ei paa det store Hvælv, der, truende med Undergang og Jammer, sig speiler lige mørkt i Tidens Elv, men inde i det lille Hjertekammer; der fødes Spirer til et bedre Selv, der spille svage Glimt af lyse Flammer, der ender Faarekyllingernes Sang og Morgenhanen galer første Gang.

Thi indenfra Gjenfødelsen maa komme: der maa det dages, før vor Dag kan gry, der falde maa Selvkjærlighedens Bomme, før vi kan skride frem ad Baner ny; og der maa lyde høit Reveillens Tromme, før Seir og Lykke sendes kan fra Sky, der spandt og spinde vore Pareer Traaden, der slyngtes Knuden, og der løses Gaaden.

Og se, skjønt Mănge sove tungt og trygt, som om al Nød var endt, blot man den glemmer, og strække uden Haab og uden Frygt de kolde Sjæle og de lade Lemmer, langt større er den Flok dog, som fornemmer en Mindelse af noget Skævt og Sygt, og som ei finder Sikkerhed i Dynerne mod Dødens Tanker og mod Nattesynerne.

Og stedse fler der er, hvem Angrens Brand og Sorgens Svøbe har af Leiet jaget, som føie nu, at egen Synd har draget Ulykkens Stormskyr sammen om vort Land, som veed, vort gamle Hus var bygt paa Sand, og paa Kredit vor fordums Velmagt taget. Derfor den styrted med saa stort et Knald, fordi den længe ludede mod Fald.

Vi trode, at vi Axen var, hvorom Europas dyre Ligevægt sig dreied; at hele Verden i Ulave kom, ifald vort Land blev ud af Kortet streget; Vi trode, at en skimlet Hæder veied i Nutids Vægtskaal, selv naar den er tom; i Ly af Folkerettens sprukne Søiler vi ringlede med Østersøens Nøgler.396

Par mo Carl Ploug.

Vi trode, at de store Magters Gunst høimodigen den svageste beskytted; vi trode paa Velgjerninger omsonst, naar ydmygt ved de Riges Dør vi lytted; vi trode, at til Skærm og Forsvar nytted mod Røverpak vor Smule Smag og Kunst; som om fra Gjæs man kunde gjenne Ræven med noget Andet end en Prygl i Næven.

Saa trode vi endnu paa Hin og Denne, som med forandret Øie nu vi ser; vi trode paa vor Grande og vor Frænde, som om han ei var brændt af samme Ler; paa vise Mestre og paa deres Svende, paa Kræmmerfiffighed og meget Mer; vi offrede paa mangen Helgens Alter, til Fløielskinder og til Purpurpjalter.

Nu er det Alt forbi. — Vi staa paa Vraget, hvorover Havets vrede Bølger slaa; vi har en Stump af Masten, vi har Flaget, men neppe nok et Skøde, som kan staa, og hvis vi inden Dag ei vil forgaa, det gjælder nu ei feigt at slippe Taget, men holde trøstig fast og trodsig ud: vi har til Frelse kun — os selv og Gud.

»Os selv!« — Hvor ringe Vægt og fattig

Klang

har nu det Navn, vi nys med Stolthed

nævned \

Et bøiet Træ, hvis bedste Gren er stevnet! En Dverg , som kun til Spot har Kæmperang! En afmaalt Mundfuld, paa Tallerknen levnet kun, for i Mag at nydes næste Gang! Mindst blandt de Smaa og svagest blandt

de Svage!

— Hvad nytter det, vi har »os selv« tilbage?

Det nytter lidt kun, naar ei Han er med, som væver Livets Væv af skjulte Traade, og styrer de blindfødte Slægters Fjed; som raader anderledes, end vi spaade, men deler ud retfærdig Straf og Naade, og flytter Magtens Pol fra Sted til Sted; og som kan reise os af Undergangen saa let, som Sol han spreder over Vangen.

Se, Verdens Saga er hans Fingers Skrift: hvor ofte flammed ei fra Skyens Rift hans Lyn og splitted ad det stærke Rige? Hvor ofte vakte ei hans Aandes Vift i Afmagts Ørken Kræfter uden Lige, og lod frem af det Smaa det Store stige? Hvor tidt ei skifted han Decorationerne og bytted Tiggerposerne og Kronerne!

Og hvad der skete i de gainle Dage, det sker igjen i vor, i næste Old; vi se vort Billed, naar vi se tilbage og læse Skriften ret paa Sagas Skjold; af samme Synd sig samme Følger drage, og lige Udsæd giver lige Fold; naar gjenopvakte samme Kræfter spændes, saa retter Kjølen sig og Bladet vendes.

Saa lad os søge da hans Hjælp, den Gamles, som var før Alt, og bliver efter Alt! Lad os i ydmyg Tro og Tillid samles om Ham, hvis tunge Hænder paa os faldt! Nu maa ei mer der tvivles eller famles; nu eller aldrig har paa os han kaldt; høit har hans Stemme lydt i Skæbnens Domme, Ve os, ja tifold Ve, om ei vi komme!

Til Morgenbøn lad alle Klokker ringe, skjønt over os er Nattens sorte Sky! Lad Ordet lyde og lad Psalmen klinge, saa skal vor brudte Styrke sig forny, og Haabet dale ned paa Duevinge, og Natten svinde for et lifligt Gry. Og saa til Arbeid, Alle! Månd og Kvinde! Vi har et Land at tabe eller vinde.

Sonnetter.

Du veed, at Du er mine Øines Stjerne, Mit Øres Velklang, mine Læbers Honning, Min Tankes Axe og min Villies Dronning, Mit Hjertes Heltedigt, min Levens Kjerne.

Du veed , Din Sorg er mine Strenges Dæmper, Mens høit de klinge, naar Din Sjæl sig

fryder;

Du er med mig i Baaden, naar den skyder For fulde Seil, som naar mod Storm den

kæmper.

Og som det er, saa maa det altid være. Om Lykkens fulde Skaaler os skal rækkes, Om Livets Nød og Kvide vi skal bære,

Om vore Vinger tidlig skulle stækkes, Om Gud vil os en sildig Qveld beskære — Een Lod, eet Liv, een Død maa blive Begges.

Tidt synes- mig, der er ei meer at gjøre: Min Sang har malt, hvad i mit Hjerte lued; Mit Ord har talt, hvad jeg i Tanken skued; Mit Flag har ført, hvorhen det kunde føre.Parmo Carl Ploug.

Skal for en Slægt, forfjamsket og forkuet, Jeg synge hvad jeg veed vil Ingen røre? Og skal jeg tale for det døve Øre, Indtil jeg snart til Taushed vorder truet?

Men naar da kjærlig mig Din Arm omslynger, Naar ved Dit Bryst til Ro mit Hoved lægges, Ei Træthed og Forsagthed meer mig tynger.

Saa voxer Modet, og min Spændkraft vækkes, Og ufortrøden taler jeg og synger, Og skrider fremad uden at forskrækkes.

Naar dem jeg saae, der nys var mine Lige, Bestandig løftes høiere i Veiret, Dem, der sad stille, mens jeg brugte Sværdet. Og for at falde foretrak at vige;

Og naar jeg da saae Mængden maale Værdet Blot efter Trinene paa Høiheds Stige, Og knæle for de Mægtige og Rige — Saa har jeg stundom Magt og Glands begjæret.

Men naar saa min vildfarne Tanke vendte Hjem til mit Hjem, det kjærlige og trygge, Min Daarskab jeg med Ruelse erkjendte.

Nei, jeg velsigner netop Livets Skygge: I den fandt jeg langt meer, end jeg fortjente, Dig og i Dig et Overmaal af Lykke.

Du er det Træ, som mig sin Skygge byder; Du er den Ranke, som min Drue bærer; Du er det Ax, hvoraf mit Brød jeg skærer; Du er den Blomst, hvis Duft og Glands mig

fryder;

Du er den Fugl, der synger i min Stue; Du er det Billed, som mit Øie nyder; Du er den Sol, som mine Skyer bryder, Og Du er Stjernen paa min Aftenbue.

Men hvad kan jeg nu give Dig i Bytte For Alt, hvormed Du daglig mig beriger? Ja, jeg kan elske, ære og beskytte,

Og aldrig jeg Din Tro og Tillid sviger; Det er det Hele. — Men hvad kan det nytte? Jo længere jeg lever, Gjælden stiger.

Du kommer.

Du kommer — saa er Alting godt, Og alt det Onde glemt, Saa er min Vraa et Marmorslot. Og i mit Bryst har Sangens Drot De bedste Strenge stemt.

Du kommer — saa er Himlen blaa Og alle Skyer Guld, Og alle Skovens Fugle slaae, Og Høstens Mark af Blomster smaa Er atter ganske fuld.

Du kommer — saa er Livet smukt Og hver en Time leer; Saa standser Intet Tankens Flugt, Saa bærer al min Gjerning Frugt, Og hvad jeg ønsker skeer.

Du kommer — saa er Livet rigt Og al dets Møie let; Saa er et Legetøi min Pligt, Min Hvile et fuldbaaret Digt, Og Klang mit Aandedræt.

Du kommer i din Elskers Favn, Og bygger der og boer — Saa kjender Sjælen intet Savn, Saa kjender Glæden intet Navn, Og Læben intet Ord.

Yil Du elske mig?

Vil Du elske mig, naar Dagen lider, Og dens Sol er bleven kold og mat; Naar den dunkle Skygge fremad skrider, Og bebuder, derter kort til Nat; Naar min Fod er træt og mine Hænder Synke magtesløse i Dit Skød; Naar mit Øie sig mod Himlen vender, Bedende om Enden paa min Nød?

Vil Du elske mig, naar hvad jeg loved Viser sig at være ufuldbragt; Naar det sees, at Hjerte meer end Hoved Har jeg havt, og mere Mod end Magt; Naar jeg vrages som en rusten Klinge, Nu for sløv, men engang altfor hvas, Og den store Hob kun agter ringe, At jeg dog engang har fyldt min Plads?398

Parmo Gari Ploug.

Vil Du elske mig, naar disse Sange, I hvis Bølgegang mit Hjerte slog, Og som derfor rørte Hjerter mange, Og som først Din Attraa til mig drog; — Naar de over andre Toner glemmes, Og en yngre Slægt for dem er døv; Naar de i den trykte Bog kun gjemmes, Som paa Hylden staaer, bedækt med Støv?

Vil Du elske mig, naar jeg har fundet Hvilen, som mig dette Liv ei gav; Naar det Maal, min Stræben her har vundet, Er en Tue Jord, en ukjendt Grav? Vil Du vore Børn da trofast lære, Hvem jeg var, hvorfor jeg trofast stred? Vil Du mig i kjærligt Minde bære, Til Du ved min Side lægges ned?

Dengang da Du var tyve Aar.

Dengang da Du var tyve Aar, en nys udsprungen Blomst i Vaar,

en Jomfru fin og skær, da saa' til mig Du sødt og mildt; jeg følte at mit Savn var stilt, om Du mig havde kjær.

Men det var ei din Skjønheds Glands, der slog mit Syn, der greb min Sands

og først min Attraa vandt, og ei din Stemmes rene Klang, der virked som en Tryllesang og fast min Villie bandt.

Det var en ædelbaaren, fri Natur, som jeg saa røres i

din friske Yndes Skrud; det var et trofast Hjertes Slag, en freidig Sjæl, jeg skimted bag din Ungdoms bløde Hud.

Og dengang tog jeg ikke feil, dengang jeg strøg mit revne Seil

og ankred ved din Fod; thi hvad jeg søgte om, jeg fandt, og hvad jeg gjettede, var sandt; min Drøm fik Liv og Blod.

Som Timer fiygted femten Aar; nu Høsten nærmere Du staar, og jeg har naa't den alt; din Kind blev bleg, din Fod blev mat, og i dit Haar tog Blæsten fat, paa mit Rimfrosten faldt.

Men hvad Du loved i Din Knop, og da dit Bæger luktes op af Sommersolens Glød, det har Du holdt som moden Frugt, og holder, til, fra Grenen plukt, Dig gjemmer Gravens Skød.

Mens Sorg og Glæder vexled om, i Hjemmets stille Helligdom

en frodig Væxt Du fik; og om din Sti var trang, var bred, om surt den faldt, om let den led, opad den altid gik.

Du var en bly og yndig Brud, da i min Baad Du førtes ud paa Livets brede Hav; Du blev en Hustru stærk og god, et Lys, der skinner for min Fod , en sikker Støttestav.

Du var en Jomfru skær og fin, da i din Læbes hede Vin

jeg drak min første Rus; Du blev en Moder, øm og huld, saa klar som Dag, saa tro som Guld, Skytshelgen for dit Hus.

Og hvis der i mit Strengespil er Toner, værd at lytte til,

endnu i kulen Høst, det er, fordi din Kjærlighed har aandet Liv og Glæde ned og Solskin i mit Bryst.

Indledning

til „Nyere Sange og Digte".

Da min Livstraad den blev spundet, nynned Pareerne kun smaat, derfor blev saa ringe Pundet, som i Tilgift jeg har faa't; medens Andre er ved Muffen, og har Sedler, Sølv og Guld, jeg har altid fundet Skuffen kun af Skillemønter fuld.

Medens Andre stod i Lære, og har nemmet Kunstens Regi, og fik Mesterbrev med Ære under Magistratens Segl; faar jeg aldrig Plads i Laget efter Smagens Næringslov; thi hvad jeg har lært af Faget, det er kun til Husbehov.

Mellem Verdnerne de tvende finde Andre Kløften vid; naar vi Vinter har i denne, har de hist Santhansdags Tid; har for Virkeligheds Rude de Gardinet trukket til, kan de glemme Alt derude over Kunstens Drømmespil.

Ved den ene fast jeg hæfter, den har al min Stræben slugt, og jeg føler ingen Kræfter mer til en dædalisk Flugt; kun den virkelige Verden min Natur kan trives i, og i Synet paa dens Færden rummes al min Poesi.

En Soldat jeg er i Leiren, ufortrøden paa min Vagt; kun om Kampen og om Seiren blev mig Sang paa Læben lagt; og mens jeg har Lov at drive, strakt paa Bakkeskra?ntens Lyng, kan en Flok jeg Tonen give, naar den raaber til mig: syng!

Og jeg tilstaar, at i Grunden har jeg ikke meer end een, som jeg fløiter snart med Munden, tramper snart med mine Ben; gjennem mine Rhytmer klinger een og samme Grund-Accord, som til Taushed ei jeg tvinger, før min sidste Sang dør bort.

Derfor jeg kan ei begjære Kunstens Hæder for mit Spil, men taknemlig maa jeg være, dersom Mange lytte til, medens Fornemheden rymper Næse over min »Ide« , og jeg kjendes for en Stymper ved enhver æsthetisk The.

Kan jeg nogle Hjerter varme, saa de føie Danmarks Nød, kan jeg styrke nogle Arme til at kæmpe for dets Skød, kan jeg nogle Villier ilde op for Nordens store Sag, — saa er naa't Alt, hvad jeg vilde, og betalt mit Harpeslag. WILHELM AUGUST DETLOF v. BRAUN.

1 Fortalen til en af sine Digtsamlinger siger Wilhelm von Braun, at det var en ren Tilfældighed, der gjorde ham til Digter, idet nogle unge Mennesker paa Kadetakademiet, hvor Braun skulde uddannes for Krigerstanden, fandt paa at udgive en »Korpstidning« og saaledes fremkaldte hans første poetiske Forsøg, der strax skaffede ham Anseelse blandt Kammeraterne som et rent poetisk Geni. Men idet han derpaa tilføjer, at han ogsaa efter dette litteraire Foretagendes snarlige Ophør fortsatte Rimeriet, »dreven af en indre, vilter Lystighed, der maatte have Luft paa en eller anden Maade«, saa gjør han den Antagelse sandsynligere, at det var hans militaire Stilling, som var en »Tilfældighed«, medens derimod hans poetiske Natur med Nødvendighed udviklede sig bag den stramme Uniform og bidrog Sit til at gjøre ham Militairstandens Baand ufordragelige. Havde hans Fader ikke været Oberstlieutenant, var Braun neppe bleven sat til at virke paa en Plads, som alle hans Sympathier drog ham bort fra, og som han heller ikke udholdt at beklæde længer end til 1846, da han i sit treogtredivte Aar — han er født 8 November 1813 — for stedse sagde Farvel til sin Klinge for indtil sin Død, den 12 September 1860, at nyde Digterens Uafhængighed.

Følelsen af Uoverensstemmelsen mellem hans indre Trang og hans ydre Stilling, mellem lians Aands medfødte Uafhængighedsdrift og de mangfoldige smaalige Tryk, som han maatte underkaste sig, gjorde ganske naturligt Braun til Oppositionsmand og hans Digtning til Satire. Som saadan vender den sig hvas og skarp mod alle Samfundets Laster og Latterligheder, de politiske saa vel som de sociale, Hierarchiets saa vel som Militairstandens, Familielivets saa vel som det offenlige Livs. Under Lystigmagerens overgivne Spøg forfølger Braun Løgnen og Hykleriet som en Fjende, der ikke kjender til Skaansel, og der med en Hensynsløshed, hvis Udtryk ikke saa sjeldent maa misbilliges som uædelt og utilstedeligt, river Masken af det moderne Livs Ynkelighed.

En personlig Blyhed og Tilbageholdenhed, som man ikke skulde vente at finde hos Braun, naar man kun kjender ham af hans Arbejder, lod ham i lang Tid vige tilbage for Tanken om disses Offenliggjørelse. Da han omsider overvandt sine Betænkeligheder og i 1837 udgav det første Bind »Dikter«, var deres første Virkning paa Publicum Forbavselse, den næste Forargelse, men den sidste og varigste Anerkjendelse. Forbavselsen var en naturlig Følge af den glade Braun'ske Sangs himmelvide Forskjellighed fra Klangen af den byronsk-Wilhelm August Detlof von Braun.

401

fortvivlede Efterdigtning, som i hin Periode var saa fremherskende i den svenske Poesi. Forargelsen sugede altfor rigelig Næring af de Platheder, der skjæmme Brauns Digtning, og fandt sin Regning ved ensidig at fastholde disse og lukke Øjnene for den ægte Poesi, der maatte kunne lede til Overbærelse med dem, om end ikke til Tilgivelse for dem. Men ved Siden af disse Følelser voxede hos den store Almenhed mere og mere Anerkjendelsen af det sande Digteriske hos Braun, og denne Anerkjendelse fik sit bedste Udtryk i den tiltagende Afsætning af hans Skrifter og de gjentagne Oplag af flere blandt dem. I sit noget over tyveaarige Forfatterliv har Braun udgivet fire Digtsamlinger og ti »Poetiska Kalendrar«, den Form, han fortrinsvis valgte for sin Meddelelse

til Publicum; samlede under forskjellige Titler — »Calle«, »Carolina«, «Bror«, »Herr Börje«, »Z«, »Borup« o. fl. — staae her som oftest Digtene jevnsides en eller flere Fortællinger i Prosa, en Sprogform, som Braun behandlede med ikke mindre Lethed end den metriske.

Billedet af Digterens aandelige Personlighed er imidlertid ikke færdigt, før der til den skjemtsomme Sangers muntert smilende Lineamenter er føjet de mindre iøjnefaldende, men betydningsfuldere Alvorstræk, som bebude den sande Humorist. Disse Træk træde især frem i hans Digtning, efter at de kort paa hinanden følgende Tab af hans Ungdomsven og hans sværmerisk tilbedte Elskede dybt have rystet hans Indre og for stedse blandet en Sorgens Tone ind i hans glade Melodier; selvstændig høres denne Tone i de alvorlige Digte, som siden den Tid udgik fra Brauns Pen, og som maaskee staae øverst i Rangen af hans poetiske Frembringelser.

Mitt konterfej.

Ty,' ack! en aning mig redan säger, Att det blir gråt i de skönas läger. Det är naturligt: det kostar på Att se mig ständigt — och ej mig få.

Det är naturligt: jag är så vacker---

Här blir vapörer, här blir attacker, Och mitt porträtt bäddar mången graf, När det till slutet blir lungsot af. Jag kan ej hjelpa det, flickor täcka! Jag, på sin höjd, blott för en kan räcka; Men det var verkligen icke rätt, Att så er fresta med mitt porträtt. Jag bordt haft medömkan för de svaga, Som aldrig kunnat min bild förjaga: Den framstår ständigt, vid tårars ström, I dagens tanke och nattens dröm.

So ej på do ögons himmel, se ej på de lockars gull! Tegnér.

Det var för rasande lustigt! Nej! Skall detta vara mitt konterfej? Är denne »gubbe«, så tjock i synen, Och med de rynkade ögonbrynen, Min egen älskade, söte vän, Den sig så kallade Brnl Den der poeten, som jemt vill bråka Att komma fram med det »equivoqua« ? Den der, som damerna aldrig läst, Och som af dem blir tillbörligt snäst? Ja, det är verkligen just densamme, Som nu på linan är åter framme, Att visa sig för det täcka kön, Oemotståndlig och »manligt skön«.

J, arma, som jag har gifvit soten! O, kunde också jag ge er boten! Jag vill försöka. Djerft på mig sen! Det är en tröst, 0111 den ock är klen, Ty man står lättare mot en fara, Om vid dess åsyn man vänjes bara — — Här sitter jag då på understol, Ett mål för kärliga blickars sol.

Jag länge tvekade huruvida Jag borde släppa mig lös — och sprida Min fagra bild öfver Sverges land Ocli sätta tusende bröst i brand;

31402

Wilhelm August Detlof von Braun.

Här sitter jag. Mig i handen tagen Och mig bekiken gudslånga dagen! — — Nåväl! hvad sägen J om inin bild ? Är ej min blick obeskrifligt mild? Är pannans hvalf ej ett fridens tempel, Der sjelfva skönheten tryckt sin stämpel? Och munnen sedan, med sina fjun ? — — Om konstnärn gifvit mig en basun Och satt i handen en liljestängel, J säkert tagit mig för en — engel. Hvad är all honung, som jorden har, Mot mina leende läppars par? Det vore något, att mig få klappa Och kalla mig för: »du lilla pappa!«

Men hvad är detta? J skriken »fy!« Och synens färdiga till at't fly. Jag hör er ropa, försklämda, skygga: »Hvad dessa ögonbryn äro stygga! »De kunna anstå en leopard, »Men ej eu lekande, munter bard. »Se, hur han blänger, den ättikssure! »Vi föreställt oss en lustig ture, »En hygglig, sjelfsvåldig, glad garçon, »Med magra kinder och näsa lång »Och vackert hår ocli mustacher nätta; »Men intet funno vi af allt detta. »När glada rimmare grina så, »O, gudbevars för de sorgsna då! »Det var ett ansigte, just, att ritas! »Det ser ju ut, som det ville bitas.«

Hör du, mitt käraste konterfej ! Det der var säkert en pik åt dej. Håll du tillgodo, min vän! Förlåt mig, Jag tar den aldrig i tiden åt mig. Du är väl Jag, men jag är ej Du: Der ligger skilnaden, ser du ju; Och än hvar flicka i döden ginge, Om blott mig sjelf hon att skåda finge. Men om du skulle mig vara lik, Jag ändå eger en tröst, så rik: Ty

hvar jag friar jag undfår korgen, Och med detsamma jag undgår sorgen.

Men, allvarsamt, du min stackars bild, Så långt från mig och — det sköna skild! Jag minns en tid, då jag var den glade, Ty jag förskönande speglar hade: Det var ett strålande ögonpar, Ocli, deri sedd, du så grym ej var; Ty kärlek lifvade sträfva dragen, Som öknen lifvas af solskensdagen. När mig den älskade gaf en blick, Ett annat uttryck mit öga fick, Och drog till löjen hon rosenmunnen, Från mig all dysterhet var försvunnen;

Och med dess vänsälla hand i min, I mina speglar jag djupt såg in. Och jag var lycklig och glad til sinnet, Var nöjd med verlden, var nöjd med —

skinnet.

Men döden speglarne sönderslog, Och ined detsamma min glädje dog; Och mörka sorgmoln mitt anlet höljde, Ty hjertat henne i grafven följde ....

Men jag skall skämta, är det ej så? Det vill förläggarn. Nå hopp! låt gå! Det är bra roligt att vara rolig, När man med saknaden är förtrolig! Men, lika godt! Man har blifvit van, Att tro mig vara en lustig f-n. Hopp! derför, Pajas! Det går vel öfver: I grafven gyckla du ej behöfver. Hur lycklig den, som är lyckligt död! Jag måste skratta, för att få bröd — — Om folk blott visste hur glädjen brister För de så kallade humorister, De skulle tacka sin Gud för det Han utan humor dem födas lät. Som benen ligga i helgonskrinet. Det ligger sorg i det ystra grinet, Dock, hvad bryr verlden sig om det der, Om humoristen blott »rolig« är! Men ha'u J skådat hans skrifdou, dårar? En törntagg pennan, och bläcket — tårar.

Och nu, min gunstiga allmänhet, Du bilden sett af en glad poet, Som sig nu mera åt litet gläder, At mycket litet — blott fyra bräder.

Dagen efter.

Ja, nog ar. det roligt att rumla ibland Och göra sin rund kring kärälskliga ställen, Att sitta med rykande remmarn i hand Och politisera förnumstigt i qvällen! Ja, nog är det roligt på rummel att gå, O, följde ej endast en morgon derpå!

Så lätt nian om qvällen sig kände, så ung, Och skrattsalfvor ljödo ocli sång hördes

tona.

Men morgonen kommer. Man vaknar så

tung,

Som bure på liufvu't man konungslig krona. Ja, nog är det herrligt att pläga sin kropp, Men gräsligt att dagen derefter stå opp!Wilhelm August Detlof von Braun.

403

Till vattenbuteljen man sträcker den arm, Som sändes att hemta långt ädlare varor. Och samvetet qvicknar, — och Gud! hvilket

larm

Af kopparslagarnes väldiga skaror! Ja nog är det ljufligt att tömma sitt glas, Men dagen derefter är vattenkalas.

Hvad jordiska hyddan är bräcklig och svag: Förlåt mig, min moder natur! om jag gråter. Men ack! på en bål är jag bjuden i dag! En morgon lik denna nu väntar mig åter. Ja, »dagen derpå« är hvarendaste dag; Hvad punschen är stark! och hvad menskan

är svag!

Fantasi på sjuksängen.

Ett tråkigt göra att ligga sjuk! Och ve den dagen det kom i bruk! Väl tiden går, ty den kan ej annat, Men långsamt går den likväl förbannadt. Man liknar tiden än vid en pil, Än vid ett störtfall, än vid en il; Hvad dessa bilder dock

äro fadda! Mig, arme, tyckes den lik en padda; Ty som ett skottår är dagen lång, Och när han somnat till slut en gång, Då kommer natten, du milde fader! Så trög som trenne Olympiader. O, fick jag köra Solgudens vagn, Då skulle hästarne göra gagn! Och fick jag Luna vikariera,

Med stormsteg skulle jag då marschera!--

Snart bara skuggan jag ligger här. Eldgaffeln mot mig en domprost är; Ty kommer handen refbenen nära, Så kan hon sig mot de hvassa skära. Min näsa blifvit så tunn, att man Beqvämligt genom den läsa kan,. Och rygg och måge nu helt behändigt Väl kunna kyssa hvarann invändigt. Hvar sena blifvit ett tunnt gelée, En smaklig föda för maskarne! — Jag fåfängt sökt och jag fåfängt letat, Jag kan ej finna hvar vaden setat; Dock knäna vunnit i vext derpå,

De nu som dufslag på stänger stå.---

Men tar jag spegeln att mig betrakta, Då får jag rysa och bedja sakta; Så högt kindknotorna skjutit opp, Att man kan hisna från deras topp: All verldens ordning vi härvid röja, Att »på ruiner sig allt skall höja«. —

Om kinden fördom har egt en ros, Den, på min ära, är nu sin kos, Och fanns det eld i mitt stackars öga, Har den sitt urhem sökt opp, — det höga. Med mumien ville jag byta färg, Och hvarför ej med detsamma merg? Ty rimmet fordrar sin rätt omsider, Och skall den fordra i alla tider. — — Men min omgifning är värst af allt. Ja, värre nästan än min gestalt. Ei minsta stråle i rummet skiner, Ack, J despotiska rullgardiner! Ett kostligt påfund af bara Hin, Att ljus stängs ute och död släpps in! Men tiden strider alltjemnt mot ljuset, Så väl i kojan, som Riddarhuset. I skymning lefva, — i mörker dö!

Se, så är regeln, — vårt olycksfrö:--

Hur allt i dunklet mig här förskräcker! Hvad hemska spöken jag jemnt upptäcker! Se på sjukvakterskans ättiksmund, Som surnar mera med hvarje stund! Se, denna usla aptekarsmörja, Som kropp och kassa att döda börja! Likt tjocka prester de flaskor stå Med sina alnslånga kragar på. Och sedan dessa fördömda burkar! I dräglig yta, som jordens skurkar, Fördölja de hvad som bittrast finns, Min arma tunga det ännu minns. Så kan ej vargen mot solen grina,

Som undertecknad vid ordet: »China«.--

Men tyst! jag tror jag hör nära ljud! Min doktor kommer, — o, Herre Gud! — Med nya droppar och nya plågor Och gamla upptåg och gamla frågor. Ja, visserligen är döden hård, Men är ett intet mot läkarvård. Se, dörren öppnas, och in han träder! O, tag mig, Herre, till mina fäder!

Sång till fullmånen.

Les extremes se touchent.

Trefliga prostfar! jag griper i lyran,

Eldad af drufvornas jäst,

Dig för att prisa i saliga yran,

Den jag nu erfar som bäst.

Sakta, försigtigt, som jag, du dig höjer,

Klotrund och däsig; lull, lull!

Kaka af maka sig alltid förnöjer!

Du, liksom jag, är nu — full!

31*404

Herdar, herdinnor! Er gudfar anländer,

Inviger lunden till lek.

Alla J Bacchi och Cyprias fränder,

Börjen ert pimpel och smek!

Hjeltar af månskenet, hela paraden!

Nu blir att visa sig rask,

Klagen på ödet! och sucken! och baden

Fälten med tårarnes slask! —

Här vill jag sitta och endast betrakta Gubben i hela sin front.

Hur ban marscherar så makligt och sakta

Öfver den blå horisont!

Säkert det går; ty han känner sin bana,

Äfven i fyllan, alltnog;

Likaså säkert som jag utaf vana

Hittar till närmaste krog.

Plirögd och salig hitneder han blickar,

Myser så småsäll och nöjd.

Sviker mig ögat? jag tror att han nickar

Åt mig från svindlande höjd!

Gissar jag rätt? törs jag väl proponera

Brorskål? — en ära så stor!

Åter du nickar, du tycks acceptera? - - —

Skål då, min himmelska bror! —

Ack, hvilken nolla i margfaldig styckjom

Är mot herr bror jag likväl!

Så, till exempel, min styrka i dryckjom

Vida är känd, och med skäl;

Hvad är den dock mot din himmelska skalles?

O, jag mitt bräckliga mull!

Trettio nätter du rumlar inalles,

Innan du riktigt blir full.

Käftarna pösa ju mera jag dricker, Liljorna flykta sin kos, Och den förrädiska supskylten spricker Ut på min jordiska nos.

Ständigt förblifver din färg dock densamma: Smäktande, liljeblek, ljus. Aldrig din älskvärda kind står i flamma, Oaktadt tusentals rus.

Hade jag blott din hejdundrande strupa

Och din jungfruliga hy!

Käraste vänner, hvad jag skulle supa!

Då blef min födelse ny!

Alla supbröder förmörka jag skulle,

Likasom du gör med soln.

Ha! när de lågo der slagne och fulle,

Sutte jag kapprak på stoln.

Näsvisa lymlar ej då skulle peka Uppå min näsa, som nu. Hvilken som såge på kinden, den bleka, Tänkte då: «nykter är du!« —

Mången rödbrusig kokett, som med vånda Dricker sin ättika, fy!

Skulle med kyssar till räkning mig stånda, Endast hon finge min hy.

Ända på visan! Till vestliga krogen

Skyndar min gynnare sig.

Litet af pannan blott syns bakom skogen,

Afsked den nickar åt mig.

Redan så tidigt? God natt! jag beklagar!

Glöm ej din jordiska vän!

Dock, har ej fara! om trettio dagar

Råk's vi väl — fulla igen.

Den gamla ungmön.

Med löje på sin vissna muu Och friska blommor uti håren Syns Laura i de ungas rund, Som efterhosten bredvid våren. Så länge som jag minnas kan, Du setat der och trotsat tiden, Lik väderbitna pyramiden, Men ändå får du ingen man.

Du varit skön i dina dar, Det ser man ännu på ruinen. Straxt efter sista kriget var Jag ock förtjust af englaminen. Du gaf mig hopp. Stor skada blott Att tjugo hade fått detsamma; Då slocknade min ljufva flamma, Och så det se'n med alla gått.

Du varit firad på din tid.

En sol bland fröknar och mamseller.

Du bragte gubbar uti strid

Och unga pojkar i dueller.

När i triumf du kom på bal,

Så kom hvart hjerta utur takten,

Och alla fröknarna i trakten

Bekajades af afundsqval.

Din gamla konst du öfva vill, Fast du har mist det gamla skinnet. Men hur du än skall bjuda till, Så får du bara — noll i minnet, För tjugo år se'n gick det an Så der att sötsurt grimacera. Nu — tro mig — tänder det ej mera, Om också du en krutdurk fann.405 Wilhelm August Detlof von Braun.

Kurtisens bleka veteran!

Gå! hvila ut från dina strider!

Ty han är stängd, din segerban,

Och döden blott din brudkrans vrider.

På öfverblefna kartans ö,

På gamla fröknars St. Helena,

Dig sätt vid tårpilen allena,

Och lägg dig mössa till — och dö!

Tanterna eller den hemliga domstolen,

Det finns en stad i vår höga Nord, Der kaffe ryker från soligt bord Ur sotad kittel, på alla ställen, Allt ifrån morgonen intill qvällen. Och Tanter sitta der rundtomkring På domarsäten. En mystisk ring, Der ord ur tandlösa munnar ramla Så fort att knappast man dem kan samla. Som hagel falla de ned, och då De namn och rykte slå ned också. Der är en domstol af kloka gummor, Der nämnden bullrar som messingstrummor, Det är en domstol att springa för, En hemlig domstol af gamla mör. För skranket här de sin nästa draga, Att minsta värde från honom taga, Ty obevekligt, på Drakos sätt, Hvart mål blir afgjordt så hjertans lätt. Man dräper dussintals blott i taget, Och flitigt kaffe bjuds kring i laget. Den drycken underbar verkan har, Ty clairvoyant blir då en och hvar. Hvad aldrig händt och hvad ej kan hända, Blir nu så visst. Och de ord förvända, De lägga ut och de lägga till, Och göra hvalfiskar af en sill. Hvart äkta par lefver grufligt illa, Hvar man har horn och hvar sprätt har frilla. Fler giftermål än i himmelen Här blifva uppgjorda. Stackars män! Och stackars flickor! Ert skuldregister Förökas genast med tusen brister. De gamla jungfrur sin vredes skål Straxt månde gjuta på giftermål. En mö de aldrig förlåta kunna Att hon, lik dem, ej får dö som nunna. Det finns mer skärande ej ett ljud För deras öron, än ordet brud. På blekblå läppar sig resa fjunen, Och rösten skräller som domsbasunen.

Med tungor, skarpa som dödens glaf, Från bruden kronan de dansa af. De in effigie paret bränna, Och mäkta lisade se'n sig känna.

Och så de sitta der år från år Vid sin »välsignade kaffetår.« Och koppen darrar i vissna näfven, Och kitteln sjuder och vreden äfven. Allt som är skapadt de högt fördömma, Blott Gud, sin skapare, de berömma. De läsa skriftens försoningsord, Och göra knäfall omkring sitt bord. De piska pigan och smeka katten, Och sjunga psalmer långt in på natten , Ty se! de hafva det djerfva hopp, Att en gång höjas till englar opp. Men denna drömmen dock öfvergifven, Ty som J dömt, J ock dömda blifven!

Tiderna förändras.

Der sutto två älskande, allt i en lund, Med hjerta mot hjerta och mun emot mun,

Han talte om kärlek, som aldrig tar slut .... Hon talte om trohet, som aldrig dör ut ... .

Der sutto två makar i sängkammarn, trygg, Med ländstol mot ländstol, och rygg emot rygg.

Han talte om pengar, som alltid ta slut Hon talte om kärlek, som alltid dör ut

Jag såg uppå paret och till jag då spratt: Det fordom i lunden på annorvis satt.

Då Hilma dog.

Det fattades blott ett! Mitt hjerta brist! Förlusterna ha vuxit alltför stora: Det käraste på jorden har jag mist, Och jag har intet mera att förlora. Hon, som jag älskat från min ungdomsdar, Hon, som min enda fröjd i lifvet var, Hon ligger bäddad i den kalla grafven! O, öde! grymt du öfver mig bröt stafven!406

Wilhelm August Detlof von Braun.

För hårdt var detta slag. Att dö är lätt, Men lefva utan kärlek är förskräckligt. Att längta hädan eger jag väl rätt —

Jag tycker att jag lidit har tillräckligt. Jag har ju intet, intet mer igen: Fröjd, helsa, ungdomskärlek, ungdomsvän, Allt, allt är graflagdt nu, och sjelfva tåren I ögat torkat. Aldrig läkas sårén.

Ack! stundom tror jag att det är en dröm, En ryslig dröm, som gäckar mina sinnen, Och qvalfullt ropar jag: i glömskans ström, J fasans svarta bilder, straxt forsvinnen! O, ja! det är en dröm. Jag nog det vet, Men ack! den drömmen heter verklighet. Den plågar länge, under sorgsna skiften, Och först man vaknar upp ur den i griften.

O, himmel! om den drömmen vore slut! Och under torfvans tak jag vore vaknad! Mitt skönsta hopp är nu min dödsminut, Ty hvad har lifvet annat väl än saknad? Ack! troget, här på jorden hvart hon gick, Hon följdes af min tanke, af min blick — Ej under att jag äfven nu vill följa Den väg hon tagit öfver tidens bölja.

Jag sade att jag intet egde qvar: Jo, Gud ske pris! jag eger mina minnen, Och Hilmas bild, liksom i fordna dar, Ler än mot mig och höjer mina sinnen Emot den saliga och helga ort, Från himlen hon en liten utflygt gjort, Att glädja oss, att trösta och försona, Samt sedan återtaga lifvets krona.

Än ser jag hennes blick, så ren och klar, Med outsäglig ömhet på mig fästad. En engel log ur detta ögonpar, En fridens engel i två solar gästad. O, hvad den blicken sade mer än ord! Der fanns så litet utaf denna jord: En himmelsk eld lät sig beständigt röja, Och klarast brann den under tårens slöja.

Lys derför, enda stjerna i min natt! Du bild, så kär ifrån min ungdoms dagar! Väl kan mitt sinne aldrig mer bli gladt, Och ej min bittra saknad sig försvagar. Men ack! jag har en ädel tröst likväl: Jag varit älskad af en ädel själ, Och snart, jag hoppas, skall väl bojan

brista —

Farväl min första kärlek och min sista!

Qvinnoögat.

Vill du se en skymt utaf den höga Kärleken, som ofvan molnen bor, O! så blicka då i qvinnans öga, Och du ser den närmre än du tror.

Qvinnan sist utaf den Onämnbare Skapad blef, och när Han ögat tändt, Sade Han: »dess milda språk forklare Hvad jag vid mitt verks fullbordan känntl»

Derför denna blickens makt, som böjer Hvad som våldet aldrig böja kan. Derför denna ljufva eld, som höjer Opp mot stjernorna en stoftets man.

Derför ofta ser en olärd qvinna Hvad som mannens öga far förbi. Äran, girigt, han i allt vill finna, Hon vill finna kärleken deri.

När som språket icke mer förmådde, O, hur ofta var en blick ej nog! Och den svaga på den starke rådde. Först när bistånd hon af ögat tog.

Se på flickans rädda blick, som ilar, Likt en jagad dufva, fort omkring, För att dölja, att den stundom hvilar Sig på en i ynglingarnes ring.

Det, för hvilket ord hon icke finner, Det, som hon sig vågar tänka knappt, I ett ögonkast till honom hinner, Som ett stjernskott uti qvällen, snabbt.

Älskarinnans öga se, då brunnen Första kyssen på dess läppar är. Och ett blygsamt »Jan från rosenmunnen Kronan satt på älskarens begär!

Då det talar ut i ömma lågor Hvad som tungan icke mer förmår, Och, i helig tystnad, svar och frågor Lysa fram igenom känslans tår.

Eller se, hur modren ögat sänker Ned till förstlingen invid sitt bröst! Allt hvad hjertat känner, själen tänker, Tolkas der med blickar, ej med röst.

Renare ej månans anlet skådar På en källa, som bland blommor står. Solens första stråle ej bebådar Högre fröjd

än från den blicken går.407 Wilhelm August Detlof von Braun.

O, så brinn, du Skaparns högsta under! Sköna qvinnoöga, herrligt brinn ! Och, än mera skön, i sorgens stunder Milda qvinnotår, allsmäktigt rinn!

Rosorna på grafven.

Ibland vårdarna på kyrkogården Thekla gick en qväll med friska rosor, Att på tvillingsbrodrens graf dem lägga, Som ett offer af den stumma sorgen. När hon hunnit intill gröna kullen, Der den dyre hädangångne gömdes, Föll hon ned på knä i helig andakt, Och då flögo böner upp till himlen, Och då föllo tårar ned på jorden, Och då nedsteg tröstens milda engel I det trogna, systerliga hjertat. Plötsligt stördes hon af djupa suckar, Och hon höjde upp det våta ögat, Och hon såg en graf som nyss var skoflad, Och på denna graf en likblek flicka, Böjd och vissnad, som en frusen lilja. Mellan själar, som af sorg betungas, Finnes det en ljuf, en evig frändskap; Och sin egen smärta Thekla glömde, Stapplade till suckerskan på grafven, Slog sin arm kring henne ömt och sade: »Arma syster! säg mig hvem du sörjer?« Flickan teg, — men pekade på hjertat. »Arma syster! kan du icke gråta?« Flickan teg, — men pekade på pannan. »Du har inga rosor lagt på grafven, Vill du hafva hälften utaf mina?« Flickan log — och pekade på kinden, På den tärda, andebleka kinden, Och hon hviskade med bruten stämma:

»Har jag ej lagt rosor uppå grafven?« Då föll Thekla till den armas hjerta, Och hon gret, men frågte intet mera.

Poetisk trosbekännelse.

Aldrig min lyra till klagan jag stämt; Hvarför mitt hjerta betunga? Kan jag ej sjunga om kärlek och skämt, Vill jag långt hellre ej sjunga. Kärleken lefnadens middag gör säll, Munterhet endast förljufvar dess qväll.

Aldrig jag satte min ära uti

Tårar att pressa, som mången.

Skäl till att gråta, det finna nog vi

Utan att ta det ur sången.

Glad och förnöjd emot himlen jag ser:

Solen deruppe — hon äfven — ju ler.

Aldrig det sorgliga kallar jag på,

Sorgen väl kommer objuden.

Skämtet och Löjet, de gästerna gå

Likasom flygtiga ljuden.

Gripa dem — blifve mitt sträfvande här!

Sjelfva min möda belöningen är.

Brottsligt det vore att törnströ min stråt,

Diktade qval till att qvida.

O, det finns mycket att fröjda sig åt!

Allt har sin glädtiga sida.

Smärtan, så bitter hon tyckes också,

Ofta i grunden är löjlig ändå.

Lefve då skämtet! — i skämtet jag sjelf!

Dödsengeln susar med vingen;

Snart står jag bortom den stygiska elf,

Hvad som der väntar, vet ingen.

Detta blot vet jag, och tacksam jag är:

Sången och Kärleken vänta mig här. ONKEL ADAM

er den pseudonyme Signatur, hvorunder Carl Anton Wetterbergh har skrevet sine Noveller og Genrebilleder, der maa regnes blandt den svenske Prosalitteraturs ypperste Frembringelser. Han er født i Jönköping den 6 Juni 1804 og studerede ved Lunds Universitet Lægevidenskaben, hvilket Studium han, efter haarde Kampe for Udkommet, endte 1827. Hans Ansættelser i Statens Tjeneste have i Aarenes Løb flyttet ham fra Sted til Sted, indtil han nu er havnet i Linköping som Feltlæge ved et Militairdistrict.

Endnu inden han havde endt sit Fagstudium, havde Wetterbergh anonymt leveret nogle mindre Skizzer til et stockholmsk Blad, men uden for Alvor at tænke paa at optræde som Forfatter. Først i 1840 begyndte han en mere omfattende Production, uden dog endnu at have til Hensigt at træde offenlig frem. Han boede den Gang saa at sige udenfor Verden, i en af Sverigs mindste Flækker, som savnede baade Avis og Boghandel, og hvis Forbindelse med Hovedstaden var baade langsom og besværlig. Da han her i Løbet af tre Maaneder mistede sit ældste Barn, sin Fader og sin Svigerfader, søgte han at forslaae de sørgelige Tanker ved at nedskrive smaa Skizzer, som han da om Aftenen forelæste i sin huslige Kreds til en Adspredelse og Opmuntring. Paa denne Maade fremkom der en Del Smaaarbejder, af hvilke nogle kastedes bort, medens andre sendtes til en Ven i Stockholm, som besørgede dem indrykkede i »Aftonbladets« Feuilleton.

Det er altsaa Kjærligheden, der har gjort Wetterbergh som saa mange Andre til Digter; men hos ham er det Kjærligheden til Hustruen, til Hjemmet — en Omstændighed, som det vel er værdt at agte paa, og som staaer i Forbindelse med den sædelige Alvor og Renhed, der er et Særkjende for »Onkel Adams« Forfattervirksomhed. Han omspænder ikke noget stort Omraade: det er Hverdagslivet, den »skråköping«ske Middelstands og fornemmelig de lavere Classers daglige Færd, der er hans Tumleplads. Men her bevæger han sig med en Sikkerhed, der er begrundet i en fin og skarp Iagttagelse af dette Livs utallige Smaatræk, og her raader som Aanden i hans Digtning en mild, kjærligheds-fuld Medfølelse med Mennesket og det Menneskelige, som er nær beslægtet med Lægens aarvaagne Omhu for den Lidende. En Lyde, som kunde flyde af denne Synsmaade, er Onkel Adam fri for: hans friske Humor og hans sunde Personlighed har ført hain lykkelig forbi Sentimentalitetens Charybdis. Derimod kan han ikke altid frikjendes for at være falden i Tendensens Scylla, en Bebrejdelse, som maa undskyldes hos Digteren i Betragtning af den væsenlige Hjælp, somOnkel Adam.

409

Philanthropens Sigte paa et praktisk Maal virkelig har kunnet yde dat reformatoriske Arbejde indenfor Samfundet.

Blandt Onkel Adams talrige Noveller og mindre Skizzer kunne som nogle af de bedste nævnes »Genremålningar«, »De fyra signaturerna,« »Ett namn,« »Penningar och arbete,« »Träskeden,« »Kärlek och affärer,« »Skyddslingen,« »Samhällets kärna« o. fl. Et af hans sidste Arbejder er i en ny Genre, nemlig en Samling fine og yndefulde lyriske Digte under Titelen »Blad ur Katarina Månsdotters minnesbok«.

Ur „Skråköpings martyrer".

i.

Eu oförstådd själ.

Jag tycker att det kanske vore bäst att låta henne genast dö.

— Dö! nej min bästa hofkamrerska, icke ännu, icke ännu, jag måste begagna henne ännu längre; men framdeles så ämnar jag dränka henne.

— Dränka? fy! en så skön flicka, en engel; låt henne då, i Guds namn, dö af os, det är någonting eteriskt i att dö

af os, eller hvad säger ni?

— Men det är så svårt att ställa till, det vill en hel apparat för att på detta sätt döda henne. Jag hade eljest ämnat låta Edgar ro henne ut på sjön; båten hvälfver omkull, det är afton, solen sjunker, näktergalen slår i lunden; hennes hvita slöja flyter till stranden, och hon och Edgar ligga i evig omarmning på sjöns kristallbotten och drömma saligt.

— Åh ja, det låter höra sig; men hvem tar ni till modell för denna ädla flicka?

— frågade hofkamrerskan, ett stort fruntimmer med ovanligt rödt ansigte och feta fingrar, i hvilka ett helt sortiment guldringar voro liksom invexta.

— Ack, min bästa hofkamrerska, — sade den tillfrågade, en liten blek herre med stor panna, litet hår och någonting klent i ögonen. Det var notarien Klink.

— Om jag sade er . . . nej aldrig.

— Tala ut, bästa notarie, — återtog frun och bläddrade tankfull i en bok.

— Jag har sökt att måla en ädel qvinna, som blifvit oförstådd.

— Ack ja!

— Oförstådd måst vandra lifvets törnestig.

— Ack ja!

— Ni suckar . .. ack!

— Ja, bäste notarie, en hvar har sin smärta, något som hvilar tungt på hjertat, något som evigt tär, fastän man har mod, har karaktersfasthet nog.

— Ja, en jättekraft.

— Nej, den kraft som gör att gräset böjer sig utan att brytas. Ni ser, bäste notarie . . .

— Ja, jag ser ... ja.

— Jag har varit gift i tjugo år. Jag var ett oerfaret barn, och jag väntade att man skulle förstå mitt varma hjerta; en ädel make, ack! visst är han ädel, herr notarie.

— Visserligen ädel.

— Men . . .

— Men?

— Ack ni ser väl att vi ej äro skapade för hvarandra.

— Ja, jag ser. Men hvarför gifte ni er?

— Ack! fråga icke; tjugu år har jag gjort mig samma fråga som ni gör. Men jag var ung, knappt tjugofem år, bela verlden var mig likgiltig; jag hade älskat, men för att krossa honom som jag älskade mer än mitt lif, gifte jag mig med Ziirling. Ack! han är så god, så god; men . . .

— Men han förstår er ej?

— Ack ja, visst sträfvar han med, men ... ja, ni vet hur det är; det kan finnas två englarena själar, och min gubbe är ren som en engel, oskuldsfull som ett barn, ädel, ja innerligt ädel; jag tillber honom, jag vördar hans dygder, jag älskar honom som en far, en trogen vän; men . . .

— Ja, jag finner nog, jag känner i mitt hjerta hur det är, — sade notarien. — Ack, det är en dylik hjertats historia jag just håller på att teckna. För att göra en älskad far till viljes gifter sig

Clara med en man, som hon icke älskar; hon svär honom kärlek och trohet, innan hon ännu blifvit klar inför sig sjelf; hon vaknar ur drömmen och inser nu först sin grufliga belägenhet; hon hade älskat Edgar, men ej vetat det förrän för sent. Nu blef allt klart, allt begrep hon nu, och lifvet insveptes i natt.

— Ja, så är det, en dunkel aningsfull natt.

— Men hon lider, liksom ni, utan att klaga, ej en suck arbetar sig ur det beklämda bröstet, hon sluter sig trofast intill den, som Gud gifvit henne; men hon vissnar tidigt, hennes kind blekes.

— Ack! det behöfs icke; man kan ha en berghelsa, fastän det är en graf i hjertat.

— Men jag låter henne blekna, få hektiska rosor på kinderna, och slutligen, som sagdt är, dö i armarne på Edgar.

— Ganska vackert. Ack! ja herr notarie, för hvarje barn vi fingo trodde jag: nu skickar Gud föreningslänken; men barnet dog, och det var åter slut. Vi ha ingen mer än Betsy qvar, den femte i ordningen; min lilla Betsy, hon sitter väl derinne hos guvernanten. Min Gud hvad de der guvernanterna äro ledsamma. Den beskedliga Jacquette, vår guvernant, är hon icke nu kär, alldeles kär igen; hon vill promt gifta sig, och ändå bemöter jag henne som en mor. Det är verkligen sorgligt nu för tiden. Vill ni kanske höra lilla Betsy spela eller se hennes ritningar?

— Åh, fråga icke, det älskvärda barnet har sin mors hjerta.

— Men jag är verkligen ledsen öfver hennes helsa, hon har ej ärft min; hon är så mager och slankig, det goda barnet, och har ingen form på kroppen. Ack! bästa notarie, det är ej nog för en mor att bilda själen, äfven kroppen måste hon bilda. Tjock om lifvet . . . lilla Betsy såg ut som ett bondbarn, och det har kostat möda att få form på henne.

— Ack, ni tänker på allt.

— Hvad skall man göra? (Ringer. En jungfru kommer in). Säg till att mamsell kommer in med Betsy.

Efter några minuter inträdde begge. Guvernanten, mamsell Jacquette Julsson, var en adertonårig, ganska vacker flicka, med de mildaste blå ögon man kunde tänka sig. Dottren i huset, Betsy, var en af dessa långtaniga trettonåringar, som äro för stora att vara barn och för barnsliga att vara

Vdam.

fruntimmer, detta medeltillstånd, som liknar det då en fjäril ännu till hälften hänger qvar i puppan. Hon var blek och lång, med linhvitt hår, som dock låg brändt i bucklor kring den magra kantiga halsen, för att utmärka barndomens oskyldiga ledighet; smal som en geting om lifvet, och med ett bröst så insjunket att sjelfva notarien skulle blifvit förskräckt, om han icke sett många af dessa sylfider, som den moderliga omtankan så ofta tillskapar. Det felades flickan all denna spänstighet som tillhör hennes ålder, och denna ystra glädje som sedan förbytes i en stilla, liksom salig hänryckning.

— Nåh Jacquette, hur går det med franskan?

— Bra, ganska bra, lilla Betsy är fliten sjelf.

— Bästa Jacquette, Jacquette skall tillse att inte Betsy går inför med fötterna. Har du aldrig blifvit lärd, min flicka, att fötterna skola stå utåt? Ser du mig gå på det sättet? Jacquette skall vara god och litet mindre tänka på sig och sina öden och litet mer på de dyra pligter hon har sig åtagit.

Den sköna flickan böjde hufvudet, och om man såg noga efter, perlade ögonen af några tårar, som hon söndertryckte med fingret och smålog.

— Hvar är Betsys album?

— Här, bästa hofkamrerska.

— Låt se! Nåh hvad tycks, notarie; den der bocken är ju rätt vacker, kanske skägget är litet för kort. Vi i pensionen ritade också en bock, men den hade mycket långt skägg, och det såg mycket nätt ut. Jacquette bör göra

litet finare ben och något större skägg.

— Ah charmant, min nådiga.

— Och denna ruin, icke illa?

— Nej, alldeles förträfflig; mamsell Betsy blir en verklig konstnärinna. Snart, mamsell Julsson, kan ni ej lära henne mera.

— Knappast.

— Åh jo, inte är lilla Jacquette just någon Angelika Kaufman, men ändå så . . . Ja bäste notarie, detta är mitt enda qvarlefvande barn af tretton.

— Hvilka förluster!

— Ja visst, men jag tackade ändå Gud för hvart och ett som dog; och de små englarne, huru nära himlen voro de ej förut, huru lätt var ej öfvergången till en bättre verld, huru lyckliga voro de icke.

— Ganska sant.Onkel

— Hela menniskoslägtet borde dö i barndomen, då inginge alla i salighetens rike.

— Ack, så sant.

— Ja, jag har ofta tänkt, hvarför skola vi bli gamla, hvarför skola vi i långa år lida, lida utan gensvar; ja, bästa Jacquette, du tror att hela lifvet är glädje; men törnen lura bakom de purprade bladen.

— Hi, ja så, bakom de purprade bladen, — yttrade en röst, och en liten gubbe med ett trubbigt, godmodigt ansigte inträdde. — Hi, ser man på vår forfattere hos min lilla engel; åh ja, ni kunnen sväfva tillsammans i de högre rymderna, jag håller mig vid jorden; goddag, lilla Jacquette.

— Min lilla älskade gubbe är mycket glad i dag, — sade frun och räckte ut sin hand fattande hans. Du ger mig väl en kyss, älskade man.

— Hellre än gerna pullan min, hellre än gerna; se så, jag är väl litet spetsig om hakan: det är fasligt, på en dag så är jag skäggig. Hur mår Betsy? Du ser så blek ut.

— Mycket bra, söta pappa.

— Bra! Bra min flicka; blif du frisk och stark och dugtig som mamma, hon har en berghelsa; hvilken hy och hvilken statur. Vet notarien, jag har många gånger tänkt: min hustru hade bättre passat till drottning än till hofkamrerska.

— Och du tror att jag ville byta?

— Hå nej, det vet jag nog, du är nöjd och lycklig med det lilla vi ha. Gud har välsignat mödan, ja det har han, tack vare Herrans nåd! Men ser du, vi ha ju fremmande i afton.

— Ja, jag vet; vi lemna herrarne; notarien är väl god och blir qvar?

— Ja, jag tackar, — svarade den lille bleke.

Fruntimmerna gingo.

Knappast voro de ute förrän gubben fattade notariens hand. — Tack käre notarie att ni sitter här hos hustru min, det gör att jag har någon frihet; min tack för det. Herre Gud de svaga qvinnorna, hon ordentligen sörjer mig då jag är länge ute; men si, det är tråkigt att sitta hemma beständigt och trycka händerna på sin hustru. Jag har mitt lilla klubbsällskap; men ni, notarie, en skald, en poet, som lefver i rosendoft, passar så hjertinnerligen väl att skingra min hustru.

— Det skall vara mig en ära om jag kan bidraga till hennes glädje.

— För att nu säga rent ut, så, så . .. J

men likagodt, så mycket är säkert att jag icke friade utan såder ett, tu, tri blef liksom hillad om foten och blef en äkta man. Der var tanter, onklar, föräldrar och barn; ni må tro, jag var då yngre än nu naturligtvis , hade förmögenhet efter gamla moster Sara, som dog och efterlemnade . . . likagodt, men efter den betan var jag som en fogel, som flyger från limspö till limspö och så ofta slår fast och åter sliter sig lös, att han till slut slår fast -— och blir fast. Notarien skall veta att en sådan fogel Fenix som jag ofta blir gift utan att veta huru. Det är en egenhet med giftermål, — återtog hofkamreren sedan han en stund trummat med fingrarne på bordkanten. — Notarien är rätt snäll som då och då kommer hit och förströr min hustru , stackars liten.

— Det är en sann glädje.

— Ja visst; se hustru min har fått en hög education, bildning och så vidare, kan både franska, musik, rita och så vidare, ja det kan hon.

— Ja, hon har verkligen en hög bildning.

— Ja, si deri ligger just f-n, nemligen en hund begrafven; hm, jag har aldrig fått någon sådan der bildning. När jag var pojke kom jag på härradsskrifvarkontor, och sedan har jag sträfvat för att samla en smula för ålderdomen, och få ett visst anseende bland menniskor; hm, men si böcker det har aldrig legat i min väg, eller musik, eller sådant krimskrams.

— Det är märkvärdigt att . . .

— Hvaba är märkvärdigt?

— Att vår stora Tegnér börjat sin bana på ett härradsskrifvarkontor.

— Ja så, Tegnér.

— Skalden.

— Ja, jag vet, han som skref en hop visor och sådant. Kors hade han varit på kontor? Jag trodde precist att han inte dugt till annat än skrifva vers. Det var ändå roligt att höra; eljest så fins det många som slösa bort tiden på onödigheter.

— Ni erkänner således icke poesiens och diktens värde, herr hofkamrer?

— Jo vasserra, jag har hört att det nuförtiden betalar sig rätt bra, den varan också. Allt hvad som kan göras i penningar har naturligtvis värde, det är klart.

Notarien bet sig i läppen.

— Men hör på, notarie! Notarien är ju också forfattere. Notarien säljer väl sina tankar kan jag tro och tar bra betalt, eller hur? Det gör han rätt i.

— Åh, jag tar hvad jag får, jag har aldrig sjelf bestämt något naturligtvis.

— Hm, jag hörde af hustru min häromdagen att notarien skrifvit en historia, som slutades med att sex menniskor omkommo i en eldsvåda, och dessutom hade en kört ihjäl sig, sade hustru min; huru mycket fick notarien för så mycket arbete?

— Åh, en obetydlighet, tio banko arket.

— Och hur många ark?

— Jo fyra.

— Fyratio banko, sextio riksgälds; det blir, låt si, 5 R:dr. 35 sk. banko ungefär för hvart lik, det är för godt pris. Herrn skall inte vara en stackare; slår man sig på en näring, så bör den drifvas med fart.

— Hm.

— Ja, bli inte ond lille notarie; men hör på; uppriktigt sagdt, så har jag mina små planer; hm, man måste sträfva här i verlden. Hör på, landshöfdingen kommer hit om några dagar på pröfningskommitté, och ser notarien, vi göra då en större middag, och det skall Gud veta, mat skall han få och vin också; men ser notarien, det skall vara någonting mera, det skall vara till exempel verser, ja verser; vill notarien skrifva verserna?

— Oändligen gerna.

— Heder och tack , heder och tack! Se det kan kallas en vän, som skrifver vers åt mig och talar om höga ting med min hustru. Stackars menniska, jag har inte tid med henne.

11.

Rivalerna.

Det går väl an att vara författare om man endast får vara ensam. Det är med det som med allt, konkurrensen förstör näringarne. Notarien, som var till sina tänkesätt mycket konservativ, och i flere år reguliert aflevererat verser vid alla möjliga den lilla stadens högtidliga tillfällen, varit »tjust« då borgmästaren fick Wasaorden, fallit i »ljuft svärmeri«, då enkefru stadsfiskalskan Prejare inträdde i nytt gifte, och »blandat sina tårar« med de sörjande efter gamla kommerserådet i hörnet, för hvars skull ingen gret, åtminstone sedan han aflidit. Allt hade gått bra ända till det sista året. Saken var den, att bocktryckaren Spaltins son, en fräknig ungdom, som ej längre sedan än notarien mindes det

Vdam.

gick i skolan, klädd i skinnskodda byxor och i en tröja hvars ärmar alltid voro för korta, nu blifvit magister. Då Gud af synnerlig nåd försett honom, som sin faders son, med en af tidehvarfvets häfstänger, en maschin som omgestaltar verlden, med ett ord en tryckpress, så kunde det ej falla unga Spaltin in att göra sig till slaf, gå skolvägen, bli prest eller embetsman, utan han beslöt att bli en fri man och boktryckare — som är precist detsamma.

Unga Spaltin, lång, mager, fräknig ännu i denna dag och med en synnerligen lång och frågvis näsa, gick sedan ett halft år tillbaka snedt på stöflarne i den goda staden Skråköping. Tidningen, den i allmänhet såkallade Skråköpingsblackan, blef omdöpt och kallades Skråköpings Mercurius, ty som man vet var Mercurius handelns, konsternas och tjufvarnes gud, och tidningen utlofvade att beskydda handel och näringar, bilda allmänhetens smak och uppbygga den med tjufhistorier.

Notarien, som förut varit stadens enda geni, fick sålunda en mäktig medtäflare, och följden blef att der uppstod en strid på lif och död; ty det är lika omöjligt för två sanna snillen att tåla hvarandra, som två tuppar om ett korn. Hela den vida verlden med allt hvad den icke vet och hvad den vet, med dess kärlek, dess vexlande öden, dess tusende tankar, dess rika natur och dess ännu rikare skatter af dikt, är alltid ändå för liten för två snillen. Det går ändå an om snillet är en smula stumpigt så till vida att det beror af andra att bli tryckt eller icke, men om de kunna trycka sig sjelfve, äro de oemotståndlige. Notarien befann sig således i jemförelse med magister Spaltin ungefår som en höna i jemförelse med en hök. Vågade han det allraringaste kackla, bums kom Spaltin och hotade vrida halsen af honom, isynnerhet som notariens åsigter icke voro frisinnade. Notarien var och blef en slafsjäl, en lycksökare, en servil figur, han måtte vrida sig hur som helst. Det fanns ej för den stackars notarien någon möjlighet att få namn, heder och värdighet af en fri man, ett snille och så vidare, om han icke på ett eller annat sätt kunnat ställa till en revolution, men huru den också blifvit, så hade Spaltin ansett den för en »halfmessyr«, och notarien hade fått vara samma stackare som han förut varit.

Notarien var en af dessa, som Gud ämnat till något helt annat än det de sjelfva tro sig ämnade att vara. Han hade i sinOnkel

kullriga panna fått in den tron att han var skapad till författare, att han var ett snille, att han borde genom sina talanger hålla verlden i stillhet och ro; liksom magister Spaltin fått i sitt hufvud att han skulle omskapa verlden.

Det som syntes troligast är att notarien gjort bäst i att endast skrifva rådhusrättens protokoller, och magister Spaltin att helt enkelt trycka. Det ligger dock något storartadt dramatiskt uti att se ett par dylika uppträde på arenan. Den ene skrifver och den andre slår ihjäl. Den arme författaren handteras som den Lerneiska hydran: det ena hufvudet kryper fram efter det andra, men är lika fort borta igen; det är ogjord möda, ryktet, äran, odödligheten, som eljest otvifvelaktigt varit den lott, som blifvit beskärd — tillintetgöres, förpuffar, som en nypa krut på en glödhög. Sant är visst att efterverlden återstår att vinka på; men efterverlden är bra lat af sig och glömmer hellre än den mins något. Dessutom så finnes lika så fåfänga figurer framdeles som nu, och som vi nu höja oss öfver våra föregångare, så höjer sig efterverlden öfver oss, och påstår att vi lefde i råhetens och barbariets tidehvarf; vi, som lefva midt i upplysningen som salamandern i elden och skifta i alla färger som han.

Notarien visste alltförväl att han icke kunde sticka fram sina fingrar i litteraturen utan att magistern gaf honom ett rapp. Detta hade väl gått an om man kunnat hemsöka magistern igen ; men se han befattade sig ej med annat än recensioner; han ville höja smaken och bilda omdömet på den negativa vägen, genom att slå ihjäl en hel hop snillefoster innan de hunnit få upp ögonen riktigt, men underlät den mera positiva att sjelf producera dylika. Om han detta gjort, hade han utsatt sig sjelf för omdömen; nu bibehöll han den högre platsen att beständigt afgifva dem. Man kan verkligen icke ställa sig försigtigare än att blott bedöma andra och aldrig sjelf låta bedöma sig.

Notarien spelade således bestämdt den sämsta fiolen. Han var blott och bart författare, en syndare som måste springa gatlopp framför kritikens gissel. När något opus af notarien lemnades till tryckning, mottogs det artigt af faktorn, sattes, klappades af, lästes korrektur och trycktes rent, samt häftades, om det hade tillräcklig tjocklek. Så länge var notarien i fred och hans arbete en skatt för en kommande tid. Nu

kom det i bokhandeln; knappt hade ett par tanter (som alltid köpte det kusin skrifvit), fått sig hvar sitt exemplar, förrän Mercurius kom och gjorde slut på herrligheten. Mercurius luktade en slaf på hvarje rad, alldeles som trollet i sagan om Lunkentus luktade en christen, då det kom in der sergeanten låg bakom sängen. Slafven var utan fantasi, hans åsigter alldagliga, språket vanvårdadt, och tre grofva tryckfel antogos som lika många dumheter af författaren. Sedan sålunda boken eller ett par sidor voro genomgångna, ty magistern skar sällan upp mer i de verk han bedömde, särdeles notariens, så fick den ändtligen nådestöten och dog, efter konstens reglor ihjälrecenserad.

Detta var en erfarenhet, som gjorde att notariens fantasi liksom stockades så snart han skulle skrifva. Sköna, herrliga tankar liksom slocknade, då han i andanom såg magisterns långa näsa öfver boken; han skref och skref om, putsade, rättade, jemkade — men erfarenheten, den stora lärmästarinnan, hade lärt honom att ingenting ville hjelpa. Det var således icke underligt om notariens böcker blefvo en smula tråkiga och sålunda gåfvo Mercurius vunnet spel.

Verserne till landets fader skulle naturligtvis tryckas och utdelas samt sättas i tidningen; ty huru skulle eljest verlden fått veta att hofkamreraren haft en stor middag? Nu var tillfället servilt; ty det var för en landshöfding, en af dessa tyranner, prokonsuler i provinserna, som hindrade kommunernas frihet och så vidare, det var klart; dessutom var landshöfdingen kommendör — skaldekonsten skall aldrig nedsänka sig till kommendörer — och till på köpet hade notarien skrifvit verserna; således måste det bli ett nederlag, som vanligt. Allt detta hade till följd att notarien, som i fordna dagar rätt gerna lemnade bidrag till tidningar, om de ville ha hans pennas alster, från och med magister Spaltins uppträdande med Mercurius , blott med en axelryckning talade om »tidningsskrifvare« och sådane, som »nedläto sig att skrifva i dagbladen«. Magistern gaf genom sitt öfvermod alltför mycket anledning till klander, och notarien underlät också aldrig att framställa faran för Skrå-, köping att hafva en sådan orostiftare inom sina murar; ja, notarien fann till och med att hela riket kunde råka i oro genom magisterns inflammerande artiklar, som summa summarum hade tvåhundrade läsare, af hvilka hälften ej begrepo hans tankegång, och en414 Onkel

fjerdedel icke gjorde sig besvär att begripa honom, samt en åttondedel blott skrattade så länge andra fingo ovett. Sålunda var det egentligen blott omkring tjugofem man, som läste bladet med uppmärksamhet, och af dessa missbilligade de tjugo, så att hela den omhvälfvande styrkan var fem man. Detta var dock nog för magistern att i

hvarje nummer förtälja sina läsare, att han hade hela den bildade allmänheten med sig, att han utgjorde en makt, satt att vaka öfver folkets rättigheter, afböja godtycket, lyfta smaken, bilda omdömet, skapa en konstkritik, döma öfver alla möjliga vetenskaper, lefvande och döda.

Det var ej utan att hofkamreraren var en af dem, som tillhörde stadens opposition och som således gillade magisterns oförtrutna mödor. Det var också ej underligt att hans hjerta slog sig på folkets sida, när borgmästaren , Gud vet hvarför, fick Wasaorden och hofkamreraren blef utan, samt då stadens enda baron, friherre von Stjernepil, alltid kallade honom »kära ni« , att ej nämna att hofkamrerarens betjent fått en örfilaf baronens betjent derföre att han vågat proponera brorskål. Så stodo sakerna då landshöfdingen skulle komma och hofkamreraren, ur hvars håg Wasen aldrig gick — det var, liksom verldsmonarkien för Napoleon, slutstenen i hans ärelystnads luftslott — ändrade ton och talade med notarien, som mer för att förarga Spaltin än af fast öfvertygelse var mycket ödmjuk mot allt, som man kunde hänföra under namnet »verldslig öfverhet«.

Notarien kunde icke neka att skrifva, och då hofkamreren kom med manuskriptet till magistern, tog denne i högsta grad artigt emot sin »älskade farbror« , ty pappa boktryckare och hofkamreren hade varit gamla goda vänner. Blott när notariens handstil kröp ur farbrors ficka antog magisterns ansigte ett uttryck af ättika med galla för-mängdt, och han sade: — Ja så . . . hm hm ...

— Ja bror! det finnes ingen annan att tillita när det gäller på, — yttrade hofkamreren ursäktande.

— Den der notarien är verkligen under all kritik, — sade magistern; jag begriper icke huru en menniska, så renonce på hufvud, vill åtaga sig att skrifva vers, det är fasligt; farbror må ursäkta mig, men vår litteratur

står på jämmerliga fötter och om ej en grundlig kritik funnes, så skulle den fälla ännu djupare. Emedlertid så skall jag trycka det; troligen femhundrade exemplar med guldsnitt?

— Ja, ja ha.

— Men farbror tillåter mig väl att omnämna festen?

— Ja, heders bror, det kan du rätt göra, i passande ordalag och så vidare.

— Men jag måste då också säga några ord om verserna, som långt ifrån icke kunne få beröm.

— Hm.

— Ja, jag skall berätta att farbror oaktadt alla bemödanden icke kunnat få dem från en mera vitter hand, så att farbror står der lika hedrad; det är ju klart att om jag icke säger detta, kunde man tro att de flutit ur farbrors egen penna eller fru hofkamrerskans.

— Nej bevars, jag har aldrig skrifvit vers jag; mamma har väl ibland klåtat till, men aldrig annat än så der till sin lilla gubbe, hä liä hä. Gör som bror vill emedlertid ; jag kan ej med notariens politiska färg.

— Det var han som skref de slafviska verserna då borgmästaren fick Wasaorden.

— Och talade om hans rättvisa, — tillade hofkamrern. — Rättvisa? Kanske bror vet hur det gick med mitt gamla plank ? Ett ganska bra plank, liten smula mosslupet, låg åt gatan, påstods vanpryda, hm, utdömdes som eldfarligt af brandsyn, och borgmästaren, Wasariddaren, ålade mig vid sex riksdaler och trettitvå att ta bort det.

— Våld, bästa farbror, våld.

— Ja, ett himmelsskriande våld. Hade bror den tiden fört den förtrycktes talan, så skulle . . .

— Ja, vi skulle förkrossat honom och hans legoknektar, ty notarien är ofta dit-bjuden på kalas.

— Ja, ja ha.

— Vågar jag fråga, — afbröt magistern, — hur fru hofkamrerskan befinner sig?

— Gudi lof väl, ganska väl; hon är fet och frodig, men jag har så mycket affärer att jag sällan får tillfälle att förströ henne; hon sitter så ensam derhemma ... om bror någongång tittade upp, något oftare.

— Jag skall ha den äran, mycket smickrande för mig." JENS CRISTIAN HOSTRUP,

født i Kjøbenhavn den 20 Maj 1818, tog Examen artium just paa den Tid, da Studenterlivet stod i sin fagreste Blomstring. Den politiske Aand var i Færd med at trænge ind i det akademiske Samfundsliv som et nyt Indhold; den mødte Modstand hos de Ældre, Tilslutning hos de Yngre og endte med at sprænge den gamle Form saa fuldstændig, at Studenterforeningen spaltede sig i to Grene, idet de Yngre under Carl Plougs Anførsel udsondrede sig og dannede deres egen Forening under Navn af »Akademicum«.

For denne Kreds var det at Ploug digtede sine Viser og sine Studenterkomedier, og her var det, at ogsaa Hostrup snart traadte frem som Talsmand for den kjække, ungdomsfriske Oppositionsaand, der var Kjendemærket for »Akademicum«. Her og paa Regensen nød han »med sin frejdige Naturs hele Livfuldhed i fulde Drag den Glæde, der hviler over Tilværelsen, »då man är ung och är student«; hans poetiske Begavelse og hans Sands for det Komiske brød snart igjennem og lod de Forhold, han færdedes i, afspejle sig som Stemninger i hans Studentersange eller objectivere sig dramatisk i hans første Smaa-komedier, der i en Hast gjorde ham til en af de populaireste Personligheder i Studenterverdenen.

Af disse Lejlighedsstykker ere enkelte, saasom »Den Tredie« og »Den gamle Elsker«, trykte, medens flere lige som Plougs kun ere til i Manuscript. Det var dog først i »Gjenboerne« at Hostrups dramatiske Evner samlede sig om en større Opgave og løste den paa en Maade, der betegner et nyt Tidsrums Begyndelse i den danske Skuespildigtning. Efter at Hostrup 1842 og 1843 havde deltaget i Studentermøderne og sidstnævnte Aar absolveret den theologiske Embedsexamen, skrev han »Gjenboerne« i Vinteren 1843—44 som det Stykke, hvormed den nu stedfundne Forsoning mellem de hidtil adskilte Studenterkredse skulde fejres, og det opførtes første Gang i »den nye Studenterforening« i Februar 1844.

Naar det ovenfor er sagt, at denne Comedie betegner en ny Epoche i den danske Skuespildigtning, saa har dette Udsagn Gyldighed i to Henseender. For det første for saa vidt som Hostrup ved dette Arbejde og flere af de nærmest følgende — fornemmelig »En Spurv i Tranedands« — har draget en hidtil upaaagtet Side af Samfundslivet frem til dramatisk Behandling. Han har bragt Studenterverdenen paa Scenen, »opfundet den danske Student«, som det416

er blevet sagt om ham. Denne Studenterverden med dens mange smaa Pudserligheder, som Humorens varmende Straaler flygtigt belyse, men tillige med dens ideale Stræben, udtrykt i den videnskabelige Forskning og i det kraftige Følelsesliv, denne Verden stiller Digteren i Modsætning til den borgerlige Verden udenfor med dens begrændsede Blik, dens sløve Følelse og dens bagvendte Forhold. Hvor Modsætningen er stærk, fordi det er selve Hjertet, der er angrebet af Egoismens og Bornerthedens Sot, der falder det komiske Lys skarpt og skaanselløst gjennem det ydre Dække og blotter Sygdommens Mærker; hvor Forholdet mellem Ideens Fordringer og dens mangelfulde Virkeliggjørelse ikke er saa spændt, fordi Forskjellen kun er en Forskjel i Dannelsestrin, der træder en befriende, sympathetisk Latter i Indignationens Sted, og Skikkelserne træde ud i det komiske Lys, for at deres snurrige Ydre, men tillige det uangrebne Indre kan blive klart.

Det er dog kun i de første af Hostrups dramatiske Arbejder, at Studenterne danne Grændsen mellem de to »forskjellige Verdener«. Allerede i »Intriguerne« er Spændingen frembragt ved et andet Forhold, i »Æsthetisk Sands« gaaer det ud over Aandsdannelsens Hovmod, og i »Eventyr paa Fodrejsen«, »Tordenvejr« og »Mester og Lærling« — ved Siden af »Gjenboerne» Hostrups betydeligste Arbejder — omfatter han ganske andre Livsregioner og giver ved Fremstillingen af dybere Conflicter Vidnesbyrd om et mere udvidet Digtersyn. Men fælles med de tidligere Stykker have disse den Hovedegenskab, der i den anden Henseende stiller Hostrup paa en saa fremragende Plads i den danske Skuespillitteratur. Denne Egenskab er hans Virkelighedssands, hans Naturtroskab, hans Blik for Realiteten. I Characteristikens Sandhed selv i de mindste Nuancer, i Billedets konstneriske Congruens med Virkeligheden kan ingen af de øvrige danske Skuespildigtere kappes med ham. Derfor ville Hostrups dramatiske Arbejder have en lignende Betydning for Efterverdenen som Holbergs Comedier, og derfor have de i mere end tyve Aar hørt til Nationaltheatrets hyppigst opførte sceniske Værker.

Kun hvor Hostrup har forladt den Jordbund, der er hans egen, og hvis mindste Ejendommeligheder han kjender, bliver hans Characteristik svagere og kraftløsere som i det romantiske Lystspil »Drøm og Daad« og tildels i Syngespillet »En Nat mellem Fjeldene«, og disse Arbejders andre Fortrin bøde kun utilstrækkeligt paa denne Mangel.

Siden Hostrup 1855 viede sig til en Præsts Gjerning, har hans Digtning kun været sparsom. Hans livfulde Aand og hans dybe Følelse have, om ikke stillet sig andre Opgaver, saa dog fundet andre Maader at løse dem paa, og kun ved enkelte Lejligheder har hans Stemning, især bevæget ved Fædrelandets Nød, udtalt sig i poetisk Form.417 Jens Christian Hostrup.

Af „En Spurv i Tranedands".

Et Værelse paa Fortunen.

Endeel Studenter, hvoriblandt Halling, Klint, Hutter, Seren Torp, Eller og Lassen, sidde og holde Gilde.

Chor.

Mel. Fr. S. 27.

1.

For Frihed er denne Skaal udbragt! Væk med de Baand, som Aanden trykker! Mod Despoti, mod Fordom og Nykker — (de klinke) Kling klang! — vi kæmper uforsagt.

2.

For Danmark er denne Skaal udbragt! Kom kun, I Fjender, nære, fjerne! Sønnerne kan vel Moderen værne —

Kling klang! mod Trældom og Foragt.

3.

For Norden er denne Skaal udbragt! Det bliver eet, som eet vil være; Baandet skal strammes uden at snære —

Kling klang! — thi Blodets Røst er vakt.

Halling.

Hør, det bliver altfor langt, lad os nu faae det næstsidste Vers.

Chor.

4.

For Kvinden er denne Skaal udbragt! Herligst er Kamp og sødest Sejer, naar i de Skjønnes Skare man ejer —

Kling klang! — en allieret Magt.

5.

Studenten vor sidste Skaal er bragt! Kraften han faae, som er ham nødig, til af Filisterkampen han mødig —

Kling klang! i Graven bliver lagt!

(De drikke.)

Hutter (rejser sig). Stille! — Nordiske Studenter! En ny Æra udfolder sig for os! Vor Dvaletid er forbi, vor Daadstid stunder til. Nordens Broderfolk række hverandre Haanden over Sundet og Kjølen og det brusende Kattegat.

Lassen (drukken).

Saa maae de have Pokkers lange Arme.

Hutter.

Forskaan os for dine Flovser! — Broderfolkene række hverandre Haanden over Sundet, Kjølen og det brusende Kattegat; de smelte sammen med Hjerte og Tunge, Baandet knyttes igjen. Margrete begyndte; men hun plantede kun en Spire, hun lagde kun et Æg. Spiren er gjødet med Strømme af Blod, Ægget er udruget i Kampens Hede. — (brøler) Nordiske Brødre! seer eder om! Unionen kommer!

Halling.

Jeg protesterer!

Hutter.

Hvad? protesterer du mod Unionen?

Halling.

Nej, men imod at du bestandig taler derom. Man kan da ogsaa faae for meget af det gode. (til de andre) Ikke sandt?

Alle.

Jo!

Klint.

Halling har Ordet.

Hutter.

Men jeg maa bemærke —

Alle.

Stille, Hutter!

Lassen.

Kom, Hutter — du er min Ven — lad os drikke dus!

Hutter (vred).

Aa, vi er jo dus.

Lassen.

Lader os ligesom Nordens Mænd række hinanden Haanden over Bordet og den brusende Punschebolle. Hahaha! Hør, veed du hvad! du er udmærket griinagtig!

Klint.

Halling skal tale.

Halling.

Nu vel da! (rejser sig) Ogsaa mine Ord skulle sigte til en Union, dog ikke til den store, verdenshistoriske mellem Nordens Mænd; men til den lille, ældgamle og dog evigunge, den Union, der sluttes mellem Månd og Kvinde.

Alle (undtagen Hutter).

Bravo!

Halling.

Lad os for en Stund glemme Folkenes Fremtidsforhaabninger og dvæle ved vore egne; lad os huske paa, at vi ikke ere Statsmænd, men unge Mennesker! — Op med en Sang!418

Jens Christian Hostrup.

Chor.

Mel. Glad såsom foglen i morgonstunden (O. Lindblad.)

Sparsomt i Norden vi Blomster finde, Farven er bleg kun, og svag deres Duft; Blomsten hos os er den dejlige Kvinde, frodigst hun groer i den nordiske Luft. Hende vi elske, mens Hjertet det slaaer; hende vi prise, mens Læben formaaer. Lokkerne bløde og Væxten den slanke, Klang i sin Stemme og Snildhed i Blik, Ild i sit Hjerte og Reenhed i Tanke, det hun i Arv efter Moderen fik.

Halling.

En Skaal da for hende, vore Drømmes Lyst, vort Livs Haab, vort Arbejdes Løn! hende ville vi vie dette Glas, hvad enten vi alt have vundet hende, eller kæmpe for hende, eller endnu kun længselsfuldt søge.

(De klinke).

Lassen

(gaaer hen til Halling).

Bravo, Halling! Luise Varbjerg leve!

Halling

(slaaer ham forbitret Glasset ud af Haanden).

Lassen.

Er du gal? sikken Maneer!

Klint.

Hvad fejler dig, Halling?

Halling.

Aa han skal ikke komme med sine Fornærmelser.

Lassen.

Men jeg siger jo ikke andet end at Luise Varbjerg —

Halling.

Ti stille!

Klint

(trækker Halling tilside).

Du seer jo nok, at han er fuld.

(taler med ham).

Lassen.

Og saa spilder han ned ad min rene Krave. 1

Søren Torp.

Maa jeg komme til! — I see, at der er opstaaet en Splid mellem Halling og Lassen, men disse ere aabenbart kun Redskaber i højere Magters Hænder. Det er ikke dem, der have karamboleret, det er Punschens og Kjærlighedens Aander igjennem dem: det er Bacchus og Venus. Men da vi vide, at disse Guder altid have levet i et særdeles intimt Forhold til hinanden, ansee vi deres Splid blot som et Skin, og ville derfor nøjere undersøge Sagen, (til Lassen) Halling har jo spildt Punsch paa dine Klæder?

Lassen.

Ja paa min rene Krave.

Søren Torp.

Det vil altsaa sige: Venus har spildt Punsch paa din Krave. Har Bacchus intet spildt paa dig? Jo, han har spildt sine Gaver paa dig; thi Punschen har gjort dig døsig istedetfor opvakt, vrøvlende istedetfor begejstret.

Lassen.

Ja det er ganske sandt.

Søren Torp.

Altsaa: Venus har spildt Punsch paa din Krave, Bacchus har spildt Punsch i din Mave. Men kan dette kaldes Splid? Er dette ikke netop et Vidnesbyrd om deres enige Samvirken? I see det: de høje Guder ere endnu gode gamle Venner, hvorfor ville I, deres Præster, da ikke være det?

Halling.

Bravo, Søren!

Lassen.

Kom, min Ven Halling, lad os drikke dus!

Halling.

Ja men vi er jo dus.

Lassen.

Ja men det gjør ingenting. Kom, min

Ven! (De klinke).

Eller (rejser sig).

Mine Herrer! Naar vi ville spørge — naar vi ville gjøre os selv det Spørgsmaal, hvori det er, at vi ere større end vore Forfædre og vore — og vore — Forfædre; naar vi spørge saaledes, hvad maa vi da svare? Svar mig, mine Herrer! Er det i — i — Styrke?

Alle.

Nej!

Eller.

Er det i — i — Frihed?

Alle.

Nej!

Eller.

Er det i — Lærdom?

Alle.

Nej!

Eller.

Er det da i — i — Rigdom?

Alle.

Nej!

Eller.

Hvori er det da?

Hutte r.

I Vrøvl!

Eller.

Rigtig! — Ja — det vil da sige — det er rigtignok i — i Talen, det er i419 Jens Christian Hostrup.

det — i det, som man kalder det levende Ord. Det levende Ord, mine Herrer! naar jeg udtrykker — naar jeg udtaler dette, mine Herrer, føler De da ikke Deres Sjæl banke — Deres Hjerte banke? Gjør De ikke, mine Herrer?

Alle,

Nej!

Eller.

Jo — jo det gjør De — det veed jeg — det troer jeg — det tænker jeg ganske vist. Det levende Ord, mine Herrer! deri er det, at vi — at vore Forfædre ere større — at vi ere ringere end vore Forfæ — jeg mener at deri — Klint.

De vil altsaa udbringe en Skaal for det levende Ord?

Eller.

Ja — og jeg vil motivere den derved — Klint.

De har allerede tilstrækkeligt motiveret den. Gid vi maae faae det levende, det vil sige det simple, ærlige, fra Hjertet strømmende Ord i vor Magt. (De klinke og drikke).

Halling.

Lad os saa faae en rigtig Studentertale.

Søren Torp og Hutter. Ja jeg skal gjerne —

Halling. Nej, det maa være Klint. Klint.

Ja jeg skal gjerne prøve derpaa, men saa maae I først synge en Sang for at bringe mig i Aande.

Chor.

Mel. Hil dem, som kæmped, som med Ord og Vaaben (Weyse). 1.

Eensom og mørk og snæver er vor Bolig,

Tummel og Spræl, Glandsen derude maa Studenten rolig

sige Farvel. Lokkende Toner ind til os sig trænge, Verden er lys, og Kvinden er saa smuk; men vi Døren stænge, skjøndt med et Suk.

2.

Dog i vort Kammer Fristeren forsvinder

hurtigt igjen: Verden formindskes, Pigens røde Kinder

bråt falme hen. Højt over Jorden stige vi til Kampen, Evigheds Porte aabnes for vor Sands, og vi see ved Lampen Musernes Dands.

Klint.

Det er nok! (rejser sig) Hvad er det, der gjør et Menneske til Student? Er det Examen artium og det akademiske

Borgerbrev ? Nej! thi saa vilde Studenterne ikke udgjøre et frit, aandeligt Broderskab, men et Lav som alle de øvrige; saa var de hjemfaldne til Filisteriet. Er det da Kundskaben til Latin og Græsk? Hvis en Students Værd beroede derpaa, saa Gud hjælpe de fleste af os! Nej det der stempler en Student, det er Studenteraanden, og Studenter -aanden er ikke andet end Ungdommen. Ethvert ungt Menneske betragter jeg som Student, naar han er virkelig ung, ikke blot i Aar, men i Sjæl og Sind. Thi det er Ungdommens Kjendemærke at leve sit egentlige Liv i sig selv, stille og indadvendt, i Tanke og Drøm, og i sin Stræben mod et reent aandeligt Maal at blæse ad Pengeposer og Kammerherrenøgler og alle Jordens øvrige Guder. Og enhver, der gjør det, han fører et Studenterliv, og ham kalder jeg Broder i Aanden. Leve da alle ægte Studenter, baade med og uden Examen artium. (De klinke og drikke).

Lassen.

Punsch er en meget god Ting og for os er den en Hovedsag, forsaavidt som den gaaer i Hovedet; men vi maae dog til-staae reent ud , at den ikke er tilstrækkelig. Jeg seer paa Jer alle, at I mangle noget, I savne et sødt I-veed-ej-hvad, men jeg veed hvad det er, for det er Sigarer. Har I Sigarer?

Alle.

Nej!

Lassen.

Vil I have Sigarer?

Alle.

Ja!

Lassen.

Ja saa maae I kjøbe dem inde hos Værten, for det vil jeg. Kom saa med mig! Hør du, Hutter! lad mig holde paa dig, for du er nok ikke saa ganske sikker paa Benene. (De rejse sig og ile ud).

ånden Scene.

Kliut, som vil følge, bliver standset af Halling.

Halling.

Farvel, Klint!

Klint.

Vil du nu gaae hjem, hvad skal det betyde?420

Halling.

Aa jeg kan ikke længer finde mig i det herude, det bliver saa forfærdelig vildt.

Klint.

Men hvad gaaer der af Russen? Var det en gammel Skolemester som jeg, saa kunde jeg begribe det, men du! Hor, det skulde vel aldrig kunne være sandt, at du gaaer paa Frieri?

Halling.

Hvorfor skulde det ikke kunne være sandt?

Klint.

Hvorfor? fordi det var Synd imod dig selv og den Fane, som du har svoret til, hvis du forlovede dig nu. Dertil er du altfor ung.

Halling.

For ung? nu begynder Filisterstormeren nok selv at blive filistrøs.

Klint.

Aa du kan nok tænke, at jeg ikke taler om dine pekuniære Udsigter. Du har jo desuden en rig Fader. Men Athene holder meest af ubundne Dyrkere, ligesom hun fcelv er Jomfru. Forlover du dig nu, saa er du fortabt som Student, saa bliver dit Studium dig kun et Brødstudium.

Halling.

Men ogsaa for Studeringens Skyld er jeg nødt til at forlove mig. Jeg kan ikke holde ud at læse, jeg er i en evig Uro, som jeg maa gjøre Ende paa. Desuden maa det jo give et Menneske umaadelig Kraft til at arbejde, naar han veed, en andens Fremtid afhænger af hans Stræben.

Klint.

Ja det er meget rigtig, naar man er Skomagersvend, men man kan ikke studere for nogen andens Skyld. Men forlov dig kun med Luise Varb]erg, som du boer i Huus med. Det er jo en dannet Pige, fornem Familie.

Halling.

Aa du er altid saa illiberal mod de Velhavende; du kjender dem jo slet ikke.

Klint.

Aa jo, jeg har været der et Par Gange af Vanvare, men jeg har faaet nok. Nu vil jeg blot anføre Følgerne af din Forlovelse. Frøkenen omgaaes ikke med Studenter, hendes Liv bevæger sig i en højere Sfære; du vil naturligviis være hos Frøkenen, følgeligafbryder du dine Studenterforbindelser.

Halling.

Det er meget muligt, men dem kan jeg ogsaa godt undvære.

Klint.

Aa ja, men du vil dog savne dem. Fremdeles: du vil være Theolog; men Frøkenen har megen Æresfølelse, hun vil saa gjerne til Hoffet, og dertil har Theologien ingen Adgang uden højst gjennem en Bagdør. For altsaa at føje hende, gjør du et lille Offer, du forandrer dit Studium og bliver Jurist.

Halling.

Nej aldrig! det duer jeg jo slet ikke til.

Klint.

Aa hvad? du lader dig Dygtigheden indbanke af en Manuduktør. Endvidere: det er saa flovt at være titelløs i hele den bestjernede og benøglede Omgivelse, derfor lader du dig vælge til Offiseer ved Studenterkorpset, og ad den Vej naaer du endelig ved mægtige Patroners Hjælp at blive udnævnt til Hofjunker.

Halling.

Aa du er jo utaalelig! Troer du, jeg vil være Hofjunker?

Klint.

Ikke idag eller imorgen, men maaskee iovermorgen. Men jeg haaber, at det ikke skal komme saavidt, for Frøken Varbjerg vil bestemt ikke . have dig.

Halling.

Saa? troer du det? hvorfor skulde hun ikke ville have mig?

Klint.

Fordi hun ikke har Lyst til at vente paa dit Avancement. Hun tager heller strax en Kammerherre, naar hun kan faae fat paa ham.

Halling.

Saa lad hende det! Saa kan jeg vel finde en anden.

Klint.

Gud velsigne dig for de Ord, min Dreng! Det er altsaa ikke egentlig Frøken Varbjerg, du vil have; du føler blot en ubestemt Længsel efter at forloves med hvem det saa kan blive?

Halling.

Aa nej vist ikke!

Klint.

Den Sygdom er ikke saa sjelden hos Russerne, men den er ikke meget farlig, naar du blot tager dig iagt for ikke at forløbe dig.

Halling.

Du kan spare din Forelæsning — farvel! (gaaer).421 Jens Christian Hostrup.

Klint.

Ja men Skjæbnen vil ikke spare sin. Stakkels Fyr! den Familie duer ikke meget — bare de ikke spolere ham!

Tredie Scene. Klint. Konsul Varbjerg. Studenterne.

Chor.

Mel. Til tings, til tings! budgaflen går (Crusell). 1.

Afsted! afsted! til Arbejd vil vi gaae,

til Heltefærd! vi ned os dukke vil fra Top til Taa i Vældet her.

2.

Kom, bad dig, Orm! Du plettes jo endnu

af Jordens Muld! Ej ganske tom er Bollen end, og du ej ganske fuld.

3.

Og naar vor Aand sig hæver fri og let

til Salighed , hvad gjør det da, om Støvet segner træt i Støvet ned?

Konsul.

Ah god Dag, Hr. Klint! Det er længe siden jeg har haft den Fornøjelse — Klint.

Det er ligesaa længe siden, jeg har havt den Fornøjelse —

Konsul.

Ja det er sandt, hahaha! De kan vel ikke begribe, hvorledes jeg er kommen ind i dette Selskab?

Klint.

Det staaer rigtignok langt under Konsulens sædvanlige.

Konsul.

Aa fy, Hr. Klint! Nej jeg skal sige Dem, Deres Venner vilde kjøbe Sigarer hos Værten, men da de ere meget daarlige, tilbød jeg dem af mine, for jeg har altid en Kasse staaende i min Vogn. De modtog mit Tilbud, og

beærede mig til Gjengjæld med en Anmodning om at følge herop med dem.

H utter (afsides til Klint). Hvem er den Månd?

Klint (afsides til Hutter). Konsul Varbjerg.

Hutter.

(afsides) Hvad siger du? (springer op paa en stol) Mine Herrer! vi have i vor Midte en af Frihedens Forkæmpere, en Månd, der aldrig er traadt op for at bramme med sit

Navn, men som i Løndom har virket ivrig for den slesvigske, for den skandinaviske, for den folkelige Sag. Konsul Varbjerg har beæret vor Kreds med sin Nærværelse. Et Hurra for denne uplettede Karakteer, denne Ridder sans peur et sans reproche! (halv højt) men ikke mere end tre Gange.

Alle.

Hurra! Hurra! Hurra!

Konsul.

Det er for meget, mine Herrer! Jeg er dybt rørt over Deres Velvillie, men jeg fortjener den ikke i saa høj Grad. Jeg er ingen Frihedshelt, jeg er en jævn dansk Månd, hvis hele Fortjeneste bestaaer deri, at jeg trofast bevarer min Overbeviisning og ærlig udtaler den.

Alle.

Bravo!

Konsul.

Jeg har aldrig udmærket mig ved noget Talent, men blot ved min Karakteer. Men jeg er Borger med Liv og Sjæl, og derfor elsker jeg Studenterne, thi Studenterne ere de friske Skud, ja de ere Blomsterne paa Borgerstandens Træ, som eengang skulle blive til Frugt.

Alle (begejstrede).

Bravo! bravo!

Konsul.

Jeg takker Dem, mine unge Venner! Maa jeg klinke med hver især! (De klinke).

Lassen.

Maa jeg allernaadigst klinke med?

Konsul.

Det skal være mig en Ære og Fornøjelse.

Lassen.

Ja Fornøjelsen er min, men Æren er Deres — De maa ikke tage fortrydelig op, at jeg er fuld.

Konsul.

Nej, Gud bevares! vi er jo alle Mennesker.

Lassen.

Das ist wahr, Hr. tribunus piebis! Hör wissen Sie was, sollen wir dus trinken?

Konsul.

Hvad — hvad mener De?

Lassen.

Ich meine, ob wir dus trinken sollen werden sein?

Klint.

Følg lidt ud med mig, Lassen! Jeg har noget at sige dig, som er til dit eget Bedste.422

Lassen.

Nej, min Ven! jeg bryder mig ikke om mit eget Bedste, for jeg er ikke egoistisk. Ja var det til det almindelige Bedste, saa — Klint.

Ja, det er det. Kom nu! Lassen.

Ja saa faaer jeg da. Farvel tribunus! (tu Klint) Kom, du Kameel! Det er godt, at vi slippe bort fra de drukne Mennesker.

(Klint og Lassen gaae).

Fjerde Scene. De Forrige uden Klint og Lassen. Hutter.

Jeg maa bede Consulen undskylde. Konsul.

Aa Gudbevares! jeg har ogsaa været ung og haft mangen ærlig Ruus. Men mine Herrer! nu har jeg været Deres Gjæst; maa jeg nu bede Dem være mine Gjæster til et Glas Champagne. Den store Sal er ryddelig, saa vi kunne maaskee gaae derop.

Chor.

Afsted, afsted! til Arbejd vil vi gaae,

til Heltefærd; vi ned os dukke vil fra Top til Taa i Vældet der.

(De gaae).

Til Læseren

i første Udgave af Viser og Vers.

Hvis du vil af Længsler ømme sødt og salig gjennembæves, hvis du sværme vil og drømme, kommer du til mig forgjæves.

Higer kjækt du mod det Fjerne, vil du, løst af Støvets Lænke, flyve mod den blanke Stjerne — jeg kan ej dig Vinger skjænke.

Vil i Toner stærke, fulde du dit trætte Hjerte kvæge, blev du syg af Livets Kulde — Kjære, søg en bedre Læge!

Eller vil du storme Himlen paa en Ganger uden Bidsel, elsker du dæmonisk Svimlen, Jettetrods og Tændersgnidsel;

Vil du høre »Verdenssmerte« , søger Stønnen du og Græden — ej med sligt kan jeg beværte, thi min Musa, det er Glæden.

Glæden — ja! men ikke Englen, ikke hun, som liimmelbaaren, vinker os med Liliestænglen, mens hun smiler gjennem Taaren.

Ikke hun som Støvet trøster og fraoven henter Freden; nej, det er den yngre Søster, hun som har sit Hjem herneden;

Hun som, medens Vaaren dvæler, smilende forbi dig hopper; hun som Drengens Leg besjæler, og som lærer ham Spilopper.

Det er den forfløjne Lille, Øjeblikkets snelle Datter, hun som ved Studentens Gilde føder Sang og Spøg og Latter.

Hun som , aldrig trættet, iler, hilser blot — og saa forsvinder, og kun til den Unge smiler og kun klapper Rosenkinder;

Hun hvis Væsen, let som Taage, hvis forgængelige Skatte ej begribes af den Kloge og foragtes af den Satte;

Hun flk Lyst til mig at gjæste, ofte tog hos mig hun Stade, og hun lærte mig det Bedste, som du seer paa disse Blade.

Derfor blev det Vers og Viser, ikke Digte, rige, favre; derfor ej solide Spiser, ak! men kun Studenterhavre.

Regensvise.

Mel. Dansk Tranquebarvise.

Man boer saa godt i Regensens Gaard, de tykke Mure om Livet frede; naar Kulden dræber hvad den formaaer, vi sidde trygt i den lune Rede. Og naar med Vaaren vi udad hige, da bringer Hilsen fra Vaarens Rige vor grønne Lind.423 Jens Christian Hostrup.

Vi har en Drot, der — dog blot som Lebn —

Regensens Scepter forsigtig fører;

et Politi paa halvandet Been,

men og med to excellente Ører.

Hvor Punschens Duft sig med Pibedampen

fortrolig blander, der stikker Jamben

sin Næse frem.

Og vi har Kvinder, hvem Dydens Roes selv meer end Skjønhedens dekorerer; og vi har Oplysning, som med Oes os gratis Stuerne parfumerer; og vi kan spise hvad selv vi skaffe, og paa Kredit faae vi lunken Kaife og gammelt Brød.

Og Verdens Solstraaler ej os naae; men bedst i Mørke sig Tanken klarer, og Musen, skjærmet i denne Vraa, mod det Profane sig kjækt forsvarer. Og naar den eensomme Kamp os matter, vi finde Verden og Glæden atter i Lindens Ly.

Vi Tak dig bringe, vort gode Hjem, som i din Favn os saa kjærlig slutter! Gaa frisk og kraftigt i Tiden frem, og skjærm bestandigt om brave Gutter! Om end vi splittes for alle Vinde, vi mødes dog i et fælles Minde: den gamle Gaard.

Athene og Regensprovsten.

I Studenterforeningen.

Mel. Tilgiv, ærværdige Hr. Eremit.

Regensens Provst saa mangen en Gang

har ytret for Soldet sin Skræk;

han siger, at Sangen og Glassenes Klang

strax kyser Athene væk.

Men jeg mig tillader ærbødigst at mene,

naturligviis her unter uns,

at om han end kjender en Deel til Athene,

saa er det dog neppe tilbunds.

Nej tro mig! hun er af en anden Sort,

vor Lystighed ej jager hende bort.

Hør mig! hør mig! Beviset er simpelt og kort.

Hvor Sønnerne samles i talrig Flok, vil Moderen gjerne med, og ofte Athene — det veed vi jo nok — os gjæster paa dette Sted.

Men kommer hun blot, naar alvorlig vi grunde

paa Bladenes Viisdom os træt?

og blot naar med Andagt og lukkede Munde

vi slaaes paa det tavlede Brædt?

og flyer for Kommersen hun bort med Gru?

O nej! hendes Hjerte er ungt endnu.

Hør mig! hør mig! Nu kommer det bedste saagu.

Hvad er det vel, som vore Gilder gjør (forstaaer sig, saasnart de gaaer godt) til noget, hvorved man sig glæde tør, til meer end Drikkelag blot? Hvad er det, som strømmer med eet gjennem

Salen,

naar Glassene sættes paa Bord?

Hvad er det, som giver os Skjemten i Talen

og Sangens bevingede Ord?

Athene har hørt sine Sønners Fest,

hun møder trods Provsten og hans Protest.

Tro mig! tro mig! hun kjender nok hvad der er bedst.

De Gamle havde et skarpere Blik, de saae, at hun elskede Sold, og derfor til Attributer hun fik blandt andet en Hjelm og et Skjold. Thi Skjoldet er blot hvad man kalder en

Bakke,

hvorpaa man Glassene bær;

og Hjelmen, hvorfor vi vel helst os betakke,

det kalder en Blyhat man her.

Ja lærd er vel Provsten, men det er fleer,

man vist paa de Gamle bør stole meer;

drik da! drik da! Athene jo gjerne det seer.

Drikkevise.

Mel. Hvis et godt Raad I følge vil. Nu er det stille; han har os forladt, Solen, den gamle Urostifter, og i den tavse, kølige Nat vil vi skride til svare Bedrifter. Borgeren snorker alt, men vi — vi gaae paa Perlefiskeri.

For os paa Bordet see vi et Hav, Bølgerne vildt mod Kysten skummer; men i sin dybe, skrækkende Grav mangen kostelig Perle det rummer. See, hvor de funkle! Bølgen her har laant af dem sit Gyldenskjær.424

Jens Christian Hostrup.

Bredden er stejl, det gaaer vel ej saa nemt, frejdig vi dog paa Fangsten drage: Kjækhed o g Haab og Lystighed og Skjemt, det er Perler, man ikke bør vrage. Halsen er tør, og Lysten stærk, — det glider nok, det store Yærk!

Sej, mine Gutter! nu skal vi tilbunds! Glasset det er vor Dykkerklokke, dermed vi synker i den dybe Puns, hvor de funklende Perler os lokke. Efter dem — rask! nu ned det gaaer; en Skaal for ham, der først dem naaer.

Rejsesang.

Mel. Nun gleiten wir fröhl.ch.

Da Vaartoner løde fra Lærkernes Bryst og vakte det Døde til Liv og til Lyst, da sad som i Fængsel vort higende Mod, da svulmed af Længsel vort Vikingeblod.

Ej Kakkelovnskrogen os hued som før, da lukked vi Bogen, den blev os for tør; da Sejlet vi hejste i knagende Raa, og lystig vi rejste ad Bølgerne blaa.

Og nu vil vi haste med Haabet ved Ror, og nu vil vi kaste hver Sorg overbord, og nu vil vi pile mod vinkende Kyst, og saa vil vi hvile ved Blomsternes Bryst.

Og Sangen skal bruse I Skovenes Fred, saa Bøgene suse forundret derved; og Bonden den skræmme skal op af hans Ro, og Pigen skal glemme at malke sin Ko.

Som Trækfugle flagre vi vidt over Strand fra Hjemmet, det magre, til Glædernes Land. Vær frejdig, vor Haaben! hvad frygte vi for? See, Vejen er aaben, og Verden er vor.

Nordens Kvinde.

I Christiania 1851.

Mel. Snart er Natten svunden.

Mulmet sänk, det svale, over Dagens Lyst, milde Længsler tale til det unge Bryst; hun som dybest inde vækker Sjælens Trang, Nordens hulde Kvinde vies nu vor Sang.

Tidt vort Hjerte, smeltet af den Fagres Blik, under Bøgeteltet Luft i Toner flk. Her, hvor Granens Stamme staaer paa Fjeldet Vagt, griber os de samme klare Øjnes Magt.

Tre er Nordens Lande, Nordens Mø kun een, reen, som Kildens Vande, tro, som Klippens Steen, øm, som Fuglens Trille i det friske Krat, yndig som vor milde, lyse Sommernat.

Stjerne, som os tryller! Rose, fiin og smuk! dig vort Hjerte hylder til sit sidste Suk. Dronning i den Unges rige Drømmeland! sødt din Lov skal sjunges over Nordens Strand.Jens Christian Hostrup.

425

N. F. S. Grundtvig.

Paa hans Jubelfest som Præst 1861.

Mel. Hr. Zinklars Vise.

Den Konning kalder ad Svenden sin, han under ham Daaden den bedste; han siger: »den Gjerning skal vorde din, din Herre en Brud at fæste.«

Afsted drog da Svenden i Hjertet fro, han saae sig slet ikke tilbage; han ledte, han sukked, han fandt ej Ro, og Aarene gik som Dage.

Saa god som hans Drot var ej Månd paa

Jord,

hans Huus kan ej loves formeget;

dog agted kun lidt man paa Svendens Ord,

man lo o g kun priste sit eget.

Hans Herre var Drot over Drotters Hær, slet ingen kan staae for hans Vælde; dog trued han ej med hans skarpe Sværd, han søger en Brud, ingen Trælle.

Han vandrer, hvor Bølgen paa salten Strøm i Aftenens Purpur sig hæver; han søger det Hjerte, hvis Barndomsdrøm end gløder i Mindet og bæver.

Han vandrer, hvor Bøgen liar strakt sin Top saa højt, at den krones med Guldet; han søger det Hjerte, som higer op, men føler sig lænket til Muldet.

Han vandrer, hvor Blomsten ved Sølverelv for Solstraalen Hovedet bøjer, han taler til Hjertet, som, fattigt selv, ydmyges, naar man det ophøjer.

Han bejled for ham, som sig selv hengav, saa Hjertet tilsidst maatte gløde, og viste saa Vejen, ad Døren lav, den levende Drot imøde.

Han tørrede Taaren af Brudens Kind, saa trøstelig føjed han Ordet og peged paa Lysenes milde Skin, der funkled fra Brudebordet.

Ja nu er der Bryllup i Danevang, den Svend vel sin Lykke maa love, han kvæded den lifligste Bryllupssang, som toned i Nordens Skove.

Og Bruden, som gaaer til sin Herre hen og rødmende hører hans Stemme, saa vist som hun ej bliver kjed af den, ej heller hans Tjener vil glemme.

Den Herre, som throner paa Himmelslot og dog blev paa Jorden vor Næste, vor Herre, som gav ham det Værk fuldgodt, han give ham Glæden den bedste!

Yed

Kong Frederik den Syvendes Død.

Da du, hvem vi troede sløv og svag,

i Nøden haard dig rejste som Uffe for Danmarks Sag hiin Stund i Vaar;

Da Ordet kjækt fra din Læbe foer

og klang saa vidt, da raabte Forræderne højt i Chor, at det ej var frit;

Da kvad man om dig i Fjendeland,

vor døde Drot! at nu du sad som en bunden Månd paa dit eget Slot.

Man løj, og dog var der skjult deri

en Sandheds Gnist, thi bunden du var og blev aldrig fri fra først til sidst.

Du bunden var med saa stærk en Snor

til Hjemmets Egn, hvor Ploven kløver den sorte Jord bag Bøgehegn.

Du bunden var til det danske Sprog,

det var jo dit, du bunden var til den røde Brog med Korset hvidt!

Det Baand bandt al din Tanke og Hu

saa fast, saa fast, du kunde ej rive det Baand itu, før Hjertet brast.

Det Baand dig drog til Kongedaad

fra Sløvheds Ro, det Baand dig holdt under falske Raad , saa du blev tro.

Jens Christian Hostrup.

Det Baand har digført i de rette Spor

lønligt og blidt, saa alt hvad du gav dit Folk i Nord, det gav du frit.

Det Baand blev prøvet i Kampens Gny,

i Glædens Mag, det Baand har gjort dig til Danmarks ny Kong Atterdag.

Ja bunden til os først nu du fik

den frie Flugt, og derfor det sortned for vort Blik, da dit blev slukt.

Og derfor vi see med Øjet vaadt

mod Gravens Dør, thi du der bag var vor egen Drot som ingen før.

Drøm og Liv.

Han sang, og de lytted med venlig Hu

til Tonerne stærke, fulde; de sagde: »Lykkelig er du,

dig følge de Muser hulde. Ja syng og drøm kun Dagen lang, saa lever paa Folkets Røst din Sang, naar selv du er gjemt i Mulde.«

Da kaldte han paa de Syners Hær,

de kom som Taager i Skare, saa skiltes de ad og traadte ham nær

og smiilte med Øjne klare, saa drog de om ham saa broget en Krands, saa rev de ham ind i den gladeste Dands, det var, som Vinger ham bare.

Og Synerne skifte, de fødes og flye,

som Timer rinde de Dage, og Sangen stiger i højen Sky

og svulmer af Lyst og Klage;

men naar den endes, den lyse Leg, saa sidder Ynglingen fattig og bleg og længes mod Drømmen tilbage.

Og Sangen trænger til Hjerterne ind,

saa mange den højt berømme: men alt som de glædes, til Sangerens Sind

de tungeste Tanker strømme: »Hvad vandt jeg andet end Tidsfordriv? Hvad gavner det mig, mine Drømme faae Liv, naar Livet selv bliver Drømme?

Skal jeg svæve løs mellem Himmel og Jord

og ej finde Fæste for Foden? Kun fast i sin Jordbund Livet groer

og henter sin Kraft gjennem Roden. Skal Lys jeg tænde og selv blive slukt? og lever jeg kun for at sætte Frugt og visne, naar den er moden?

De sige: drøm, fly bort fra dig selv!

Men hvor faaer jeg selv da hjemme? Skal jeg kaste mit Selv i Glemselens Elv,

at ej de min Drøm skal glemme? Nej Døden er skjult under Drømmens Slør, og lidet det baader den, som døer, at han lever paa Folkets Stemme.«

Saa vendte han Ryg til Drømmenes Slot,

han vilde sig hjem begive, og dybt han sukked til Livets Drot:

»Nu, Herre! jeg din vil blive. Og giv mig blot hvad de Ringeste faae; ja, Herre! lad kun mit Værk forgaae, men

hold du mig selv i Live.«

Ej Sangen meer fra hans Læbe lød,

bort Tryllesynet var faret; men Livet aabned sit rige Skjød,

og alle Himle sig klared. Og visned Frugten , som nys var skabt, og gik der en Smule Digter tabt, et Menneske blev bevaret. BERNHARD ELIS MALMSTRÖM.

Om denne Digters Liv, der for Størstedelen blev ført i den videnskabelige Forsknings tilbagetrukne Ensomhed, er der kun at bemærke, at han blev født i Nerike den 14 Marts 1816, blev Student i Upsala 1835, vändt 1840 det svenske Akademis store Pris og blev dets Medlem ti Aar senere; fra 1843 var han Docent i Æsthetik ved Upsalas Universitet, men blev først 1856 Professor, i hvilken Stilling han pludselig døde den 20 Juni 1865, begrædt ved sin Bortgang af Videnskaben ikke mindre end af Poesien og efterladende den første fem Bind »Samlade Skrifter« med betydningsfulde Studier over Sveriges og andre Landes Litteraturhistorie, den sidste et Bind Digte, hvis fjerde Oplag allerede foreligger som et Vidnesbyrd om den almindelige Yndest, de nyde hos det svenske Publicum.

Det første Digt i denne Samling er Elegien »Angelika«, der i Digterens femogtyvende Aar skaffede ham den ovennævnte akademiske Belønning. Det er en Elegi i begge Ordets Betydninger, baade hvad Stoffet og hvad Formen angaaer, og den vidner i sidstnævnte Henseende om den mærkelige Fortrolighed med den klassiske Litteratur, som var Malmström egen, og som har givet sig Udtryk i hans Digte ved det sjeldne Mesterskab, hvormed han behandlede det antike Metrum, hvad enten det var Hexametret eller det lyriske Vers. Ogsaa Emnerne for flere af hans Digte røbe Paavisningen af Antiken, især de, der ere udsprungne af hans italienske Rejse 1846—47.

Dog, ikke alene directe i de anførte Exempler, men indirecte igjennem hele Malmströms Digtning høres der en Grundtone, som er præget af den klassiske Simpelhed og Højhed i en Grad som hos faa andre Digtere. Det er den, som har givet hans Form dens klare Gjennemsigtighed, og det er den, der har ladet hans konstneriske Reflexion kjøle Phantasiens glødende Malm, Sclcl ät det ikke flød hen i uklare Former, men størknede til faste, skjønne Skikkelser. Malmström er fremfor Alt Konstner; intetsteds slipper han sin Tanke, før den har fundet sit fuldkomment adæqvate Udtryk, intetsteds forlader han et Billede, før dets Omrids staae faste og tydelige. Medens han saaledes i en sjelden Grad tilfredsstiller de konstneriske Fordringer, og medens det svenske Sprog hos faa Digtere lyder saa klangfuldt som hos ham, giver hans Indres digteriske Varme sig talrige Vidnesbyrd i den hele, højhjertede Livsanskuelse, han udtaler, i hans urokkelige Tro paa det evige Ideal, i hans grundfæstede Religieusitet og i den levende Følelse for Fædrelandets og Nordens Storhed i deres Natur, deres Minder og deres Fremtidsliv.

Angelika.

-—— Ma tombe est verte,

Sur cette terre déserte Qu'attends-tu? Je n'y suis pas !

Lamartine.

1.

Säg mig, du doftande vind, som dansar i fröjd öfver fältet, Såg du min lilja? o säg! såg du min rodnande ros?

Säg mig, du sorlande bäck, som rullar ditt silfver i lunden, Såg du min kärlek, o säg! såg du min flyende brud?

Blommor, dränkta i tårarnes dagg! kanhända J kys sten

Flyende engelens fot — lyckliga, gråten och dön!

Sky, som löser dig upp i vesterns skimrande guldstoft,

Var det af dig som hon bars stilla till himmelens rand? . . .

Klaga, du sångare! fritt: ack, ingen din stämma förnimmer: Sucka, du flämtande bröst! — ingen, ack, ingen dig hör!

Ingen, ack, ingen förstår den sorg, som i själarnes midnatt Gömmer sin mäktiga rot, växer och näres af blod;

Och ej irrar ändock härnere en själ, som ej hvälfver Fröjdernas skimrande hjul rundtom en axel af qval.

Menniskohjertat är sjukt: derför det dväljes i mullen,

Ömmar för himmelens hand, ömmar, men helas ändock.

Icke mot jordens flygtiga lust jag byter de tårar,

Hvilka i minnenas natt stilla jag gråter ibland,

Stilla jag gråter ibland, när de blånande rymder jag skådar, Dit jag förlägger mitt hopp, dit min Angelika gått.

Ack, men hur ofta ändock mitt ensliga hjerta vill brista! Minnenas ljufliga tyngd trycker till jorden mig ned;

Ty jag har egt för min kärlek en vår och en ros för mitt hjerta: — Stormen har härjat min vår, döden har tagit min ros.

Hvila din vinge, min själ! — Dig hölj i ett töcken af tårar, Gjut ur ditt innarste djup sorgens elegiska ljud!

Klaga, som fogeln i skog, när hans bo är plundradt och öde, Sucka, som vinden i säf suckar när hösten är när!

Tro ej det smickrande hopp, som vaggas på luftiga skyar, Tro ej den svalkande frid, vindarne ljuga för dig.

Men när härjaren går i höstdrägt fram öfver fältet, Stormerne ryta i sky, vågorna brytas å strand,

Då, min själ, får du tro: det språk, de tala, är sanning: Dödens, förgängelsens språk, kärnan af lefnadens dikt.

O! hvad drömde jag ei, hvad hoppades, egde jag icke, Medan jag trodde ännu lifvets bedrägliga sken?

Friden krönte min natt, min dag var fylld af triumfer, Morgonen lyste af hopp, qvällen af minnenas fröjd.

O, min Angelika, hör du ännu den jordiska sångens

Sväfvande, darrande ljud fjerran ur mödornas däld?

Hör du, när natten är ljum, och på genomskinliga skyar Vindarne vaggas i sömn, suckar ur sorgernas dal?

Hör du kanhända en suck ur min bröst, en ton ur min lyra? Ler i din himmelska ro? känner kanske dem igen?

O, min Angelika! då, då bruste mitt hjerta af glädje,

Och med en segrande sång flöge min ande till dig! . . .

Men jag lefver ännu, jag sörjer och irrar och faller! Icke Angelika hör sångarens klagande röst.

Ack! hon sitter i ljus och dricker de Saligas nektar,

Englarnes tjusande sång fröjder dess jublande själ.

Himlarnes svalkande luft kringströmmar dess glödande ande, Edens oändliga doft gjuter sig mildt i dess famn. . . .429 Bernhard Elis Malmström.

Icke de Saligas lugn af jordiska vexlingar stores:

Sorlet af menniskors lif studsar mot himmelens port.

Men kanhända likväl ett blygt, ett irrande minne

Med min Angelika smög troget till själarnes land.

Mins du din barndom ännu, o! mins du i lindarnes skugga Lekarnes lätta behag, fröjdernas hviskande språk ?

O! det var jag,' som lekte med dig, jag, arme, som svor dig, Förr'n jag förstod, hvad det var, kärlek i lif och i död.

Säg mig, Angelika! är det ej så i himmelens lundar Saliga andarnes här älskar och älskas igen?

Mins du din barndoms ljufliga dröm ännu i din himmel, Bed, min Angelika, då, bed för min flämtande själ!

3.

Rusig af drömmarnes vin en qväll på den lummiga stranden Satt jag och hörde förströdd vågornas hulda musik.

Högt bland silverglänsande moln satt sommarens måne, Ängarnes blommiga bädd drack dess för-smäktande sken.

Vindarne susade mildt, och natten svällde af vällust: Hjertat löste sitt band; kärleken diktade fritt.

Lugn var min ande och klar: mitt hjertas tröttnade vågor, Sorgernas svallande sjö, lade sig sakta till ro.

Djerft jag blickade kring den ljuft-inslumrade nejden:

Tänkte på seger och död; tänkte på menniskors lif.

»Icke, så tänkte jag då, skall dränkt uti tårarnes töcken Längre du dväljas, min själ, — höj dig i styrka och ljus!

Gack till grafven och kasta en krans af evighets-blommor, Saknadens sista, derpå! — Lemna den sedan i ro!

Blanda dig sedan i lefnadens värf. i njutningens hvirflar, Plocka hvar rodnande ros, smaka hvar gyllene frukt:

Sök ej att rycka ur himmelens famn hvad redan den eger: Ingen Angelika mer blomstrar, du dåre, för dig.« —

Så jag tänkte och knöt den första blomman i kransen,

Offret som skulle en gång smycka Angelikas graf.

Snart ur skyarnes bristande dok en tindrande stjerna

Såg jag vid himmelens rand skrida i helighet fram.

O, min Angelika! — svara — kanske dess blinkande strål-punkt Rymmer din älskande själs hvita, odödliga lif?

Ack, så länge jag ser bland himmelens väna gestalter Städse din luftiga bild, väfd utaf kärlek och tro;

Ack, så länge i källornas sorl, i vindarnes hviskning,

Blommornas vårliga doft, stjernornas nattliga glans

Än jag förnimmer och hör Angelikas väsen och anda,

Vill jag med klagande sång dyrka min himmelska brud. . .

Men min stjerna har gömt sig i moln och månen har sjunkit: Flydde du, tjusande bild, gäckande töckengestalt?

Fläta, min darrande hand, din krans af evighets-blommor . . . Skynda — hon flydde ju dig — saknadens sista det är!

Dock — på minnenas krans ännu jag binder och binder — Ljufliga flicka, o säg! blifver den färdig en gång?

4.

Susen er grafsång, susen af sorg, J darrande aspar,

Böj dina grenar, o alm, — här är Angelikas graf!

Klagar ej saknadens trast, du susande asp, i din krona?

Tömmer ej natten sin gråt, heliga graf, i din famn?Bernhard Elis Malmström.

Här vill jag sitta,- Angelika, här! och i skuggan af döden Bläddra igenom med dig minnenas gulnade blad.

Dig jag ser öfverallt; hvart blad, du himmelska flicka, Eger allena din bild, löst i en skugga till slut.

Skepnad af oskuld och englabehag, hur skön i din blomning, Skön i din tyning ännu, skön i ditt lif, i din död!

Engel, ditt väsen sväfvade blott — det gick ej på jorden; Ack! ty det saknade här jordiska drifternas tyngd!

Derför till hälften himmelens lif härnere du lefvat,

Ofta din vinga du lyft, förrn du i höjden försvann.

Ej på din stig jag skådar ett spår: en mask du ej trampat, Icke du brutit ett strå, icke du rubbat ett stoft.

Tyst lik ljuset du gick, och värmde lik himmelens stråle, Trängde som kärlekens eld ned i den dödliges själ.

Skärt som en fallande snö i luften dröjde ditt väsen, Himmelens lättaste vind lyfte från jorden dig upp.

Dock förstod ej en själ de jordiska sorgerna bättre:

Aldrig af ljufvare tröst svällde ett hjerta än ditt.

Kärlek slog i din puls, din ande lefde af mildhet,

Bönens odödliga ros blommade ljuft på din mun . . .

Och hon hvilar ändock, du Evige, hvilar härunder!

Grafvarnes trånga gemak rymmer ditt skönaste verk:

Rymmer de hulda behag, som dagarne täflat att kyssa,

Nätternas skräckande makt fruktat att andas uppå. —

Döden fruktade ej: han såg min lilja i dalen, Spillde en droppa af blod tyst på dess skinande blad.

Glödande rosor brunno alltse'n på den älskades kinder,

Rodnande ljufligt och hemskt, Gud! af det finaste blod!

Snart dess källa var tömd: — då bleknade åter min lilja,

Slöt sin förvissnade kalk, sänkte sitt hufvud och dog, — Dog som tonen tynar å våg, som vinden i ' skogen,

Dog som aftonens glans slocknar på tempel-kupoln. — Tyst, min klagande sång, tyst, tyst, hon slumrar härunder, Tystna, du susande asp, — ljuf är den älskades sömn . . . Ljufliga evighets-dröm i grafvernas heliga tystnad,

Öppna, o öppna din port snart för min ande också!

Pehr Daniel Amadeus Atterbom.

(1855.)

Den tredje Gustafs sol gått ned i blod: Hans tid var all, hans glada krets var bruten; Bekymrens moln på Sveas himmel stod, Och sångens fröjd blott lefde för minuten. Af jordisk klokskap tyngd uti sin flygt, Den svenska dikten drogs till stoftet neder Att fostra menskors barn till tankerykt, Till verldslig vishet, dygd och goda seder. Förgäfves sången, fängslad än alltjemt, Mot himlens fria rymd sin vinge spände: När han var fri, han var det blott på skämt, Och snart igen han sina bojor kände. Då kom från Göthas bygder, ung och varm, En man vid Fyris' vishetsbrunn att stanna, Med söderns gyllne lyra på sin arm Och riddarsagans drömmar på sin panna. Till medeltidens dunkla månskensnatt, Der underbara drömgestalter vaka, Der folkets minne hopat sagans skatt, Hans fantasi sig sökte helst tillbaka. I annan skepnad ser han lifvet der, Af andre färger ser han himlen stråla, Naturen der en annan mantel bär, Som nya blomster skönt och sällsamt måla. Der ser han luftiga gestalter gå På gräsens toppar, svingande i ringar, Och högt derofvan ser han Fågel Blå I rymden breda purpurstänkta vingar. Der ser han skymta under aftonskyn Felicias ö, ur fjerran vågor sprungen, Der ser han Astolf — ser han hvarje syn, Som blifvit se'n, hur underbart, besjungen. — Han grep sin lyra — ej till tidsfördrif: Allvarlig, hänförd sjöng han,

hvad han skådat, I nya toner sjöng han: nyfödt lif431 Bernhard Elis Malmström.

Blef all naturen med hans sång bebådadt. Nu hejdas vinden i sin lätta fart Att spela kärleksvisor mellan gräsen. Och skogen susar fram sin sinnesart, Och blomman yppar nu sitt blyga väsen. Vid källan Necken rör sin harpas sträng, Och dvergar lura under fjellets stenar, Och elfvçr dansa nu på grönan äng, Och skogsfrun skymtar mellan trädens grenar.

Det var hans ungdomsbragd! Ett språk

han gaf

Åt det som stumt och obegripet varit: Hvarhelst han diktens fria rymd befarit, Han sångens bojor öfverallt högg af. Det var en tid af strid och vedermöda, Af id och äflan utan rast och ro, Men oförtröttad i sin varma tro Han gick i kamp mot lefvande och döda. Ett maktspråk, bygdt på sekelgammal häfd, Af vanan helgadt, ej för honom gällde: Det var hans arm, som sist i gruset fällde Hvar åldrig fördom, tåld men undergräfd. Men om han, retad under stridens yra Från skilda håll af fiende och vän, Förgripit sig på minnen, verkligt dyra, Han har dem manligt rättat upp igen.

Omsider stridens eld är nederbrunnen. Uppå sin valplats tankfull kämpen står: Den seger, som han syftat på, är vunnen: Romantiskt fri den svenska sången går. »Men är det nog«, med tvekan han sig frågar, »Att söderns sångmö här sin plats begär? Hur än hon svärmar och hur än hon lågar, Hon tränger icke ned till hjertat här; Hvad än hon vinner och hvad än hon vågar, Hon, som den förra, dock en fremling är. Tegnér har sjungit: hvarje ljud förtjusar: Det är med dig han tjusar, fosterland! I mäktiga och tunga toner brusar Nordmannaharpan under Geijers hand! Välan, jag ser mitt sanna mål! Till norden, Den jag gick ut ifrån, jag återgår: Den heliga, den dyra fosterjorden Jag egnar allt, hvad än mig återstår.« I svenska häfdens krypta steg han neder Till minnena från sångens forna dar. I dunkla gömmor snart ett ljus sig breder, Och halftutplånad skrift blir åter klar. Allt, hvad han träffar der, han noga gömmer, Allt, hvad förloradt är, han ser med sorg: Om Atlands ära han med Rudbeck drömmer, Och far till andars land med Svedenborg. Han Thorilds djerfva snille troget följer På vida ströftåg genom tankens verld, Och ser han Lidner stadd på himmelsfärd,

Han med sin kärleks dok hans svaghet höljer. När med Dalin han sjungit om igen Sin täcka, skämtuppfyllda barndomsvisa, Lifslefvande en bild han målar se'n Utaf det glada hofvet kring Lovisa. Och Bellmans sångmö! Ingen så som han Har hennes rika djupa väsen fattat: Han såg, hur löjet genom tårar brann, Hur hjertat blödde tyst, se'n munnen skrattat. — — Men huru ädel, hur försoningsfull, Han vedersakarne, de forna, dömde! För deras snilles och förtjensters skull Han gerna lidna oförrätter glömde. Att skipa sådan rätt, det var hans tröst, Hans lust, hans ära under lifvets höst. Sin kärleks sista gärd hans fromma sinne Vill egna hädangångne vänners minne; Men dödens blixt i tempelbyggna'n slår, Förr'n sista bilden färdig är derinne — Till andra värf den ädle mästarn går: Hans Skalde-Pantheon ofullbordadt står.

Nu till Lycksalighetens Ö han ilar, Dit hans Felicia honom vinkat re'n, Vid hennes trogna hjerta skalden hvilar, Hur säll i evighetens morgonsken! O Svea, följ med dina varma böner En af de ädlaste bland dina söner! Gråt stilla vid hans graf! En själ ej fanns Mer varm och god och oskuldsfull än hans!

Midsommarnatts-Dröm.

(Vid Studentmötet 1845.)

Der borta i söder, der svallar ett Sund Emellan två grönskande stränder. Deröfver om sommaren Leire till Lund Sin helsning med svalorna sänder.

Der sågo de gamle väl fordom ibland En underlig hägring i natten, När dimmor, som drömmar, uppstego vid strand Ur vikarnes slumrande vatten.

Då börja der skepnader sväfva i sky, Och vattnet af fasa att brusa: De skuggor de mötas och kämpa och fly; Men ängsliga vindarne susa.

Från furornas ljellar, från bokarnes ö Sig samla de töckniga skaror. De mötas i skyarne högt öfver sjö I strid utan dödar och faror.-

Der rida de vålnader, gammal och ung: Sten Sture och Norrby och Blenda, Och Absalon biskop och Waldemar kung Och Carlar förutan all ända.

Och vindlös der seglar en flotta med hast På Sundets omtöcknade spegel. Kung Christian der står vid sin knakande mast, Omfladdrad af blodiga segel.

En drabbning der ståndar vid midnattens tid: Standaret det sjunker och häfves. De kämpa så hård och så mödosam strid; Men kämpa de måste förgäfves.

Ty sådan var domen, som Herren dem gaf, I döden om strider att drömma, När hjelterna stego med hat i sin graf: Det hatet de kunde ej glömma.

Det skräcker dem upp ur sin saliga ro: De äro till fullo ej döda. Men städse förgäfves på seger de tro: Ej ära de vinna, men möda.

Så höllo de ofta sin fåfänga strid, När sommarens vänliga måne Sig höjde derofvan och lyste sin frid Utöfver båd' Seeland och Skåne.

En gång de så stridde en midsommarnatt, När morgonon redan var nära, Och segren var ingens och striden var matt: Men solen gick upp i sin ära.

Tillbaka det dimmiga svärdet igen De stötte i dimmiga skidan. Dock trötta af striden de väntade än Och stodo i ängslig förbidau.

Men plötsligt de sågo på Absalons stad: I glädje de sågo den simma. Och tårar de sågo på bokarnes blad Och purpur på morgonens dimma.

Tillredas de sågo så ljuflig en fest, Hvars like väl aldrig de skådat. Det skulle der komma så sällsam en gäst, Som länge sin ankomst bebådat.

Den gästen man vill efter fädernas sed Ett tre dagars gästabud gifva. Ty komma han vill för att sluta den fred, Som evig i norden skall blifva.

De skepnader höga, de vålnader grå Förundrade skåda den gamman; — Men sönernas mening de börja förstå Och slå sina händer tillsamman.

Då vaggas de skuggor af vindarnes sus I drömmar om eviga vårar: Omsider den festliga morgonens ljus Dem löser i kärlekens tårar.

Den morgonen föll der så ljuflig en dagg På Sundets välsignade stränder. Men nordiska kämpen af qväljande agg Ej mera i grafven sig vänder.

Ty slutad är skuggornas fåfänga strid, När sommarens vänliga måne På himmelen vandrar ocli lyser sin frid Utöfver båd' Seeland och Skåne.

Hvi suckar det så tungt uti skogen?

Och liten pilt han sitter en kulen hösteqväll Och leker tyst inunder gula linden; Han ser, hur ljusen brinna uti Gud Faders tjell, Och hör, hur löfven prassla under vinden. Men huru länge pilten i sina drömmar satt, Allt mörkare blef lunden uti September-natt. Då suckar det så tungt uti skogen.

Och liten pilt han lyssnade, blef hemsk uti sitt mod

Och började att springa utåt leden. Han tänkte stygga tankar och skrämte upp sitt blod

Och vilsegick på ljungbevuxna heden. Han tänkte uppå fader, på mor och syskon kär': »Gud nåde mig, som liten är, om väl jag vore der!«

Då suckar det så tuiigt uti skogen.

Men månen träder stilla ur sönderbrusten sky Och kastar silfvertäcket öfver jorden. Och skuggorna förskräckta till bergens fötter fly,

Och trollena de flyga upp åt norden: Och bergens toppar glimma; men skogen

han är mörk, Och ufven sjunger sorgesång i regnbegjuten björk —

Då suckar det så tungt uti skogen.

Och liten pilt han löpte utöfver vidan hed Och tänkte uppå mången gammal sägen. Och himlens stjernor skredo, och natten led och led,

Men ej så träffade han rätta vägen. »J blida stjernor alla uppå den höga stig, I vissnade små blommor, o! sägen, sägen mig, Hvem suckade så tungt uti skogen?«433 Bernhard Elis Malmström.

Men alla stjernor tego, och liten blomma teg, Och pilten många bittra tårar fällde. Så kom han till små elfvors tjell. — Med

vingesnabba steg Han midt i deras lätta ring sig ställde. »O ! J, som träden dansen på ljungbevuxen stig, J skönaste små syskon, o! sägen, sägen mig, Hvem suckade så tungt uti skogen?»

Och liten elfvadrottning med fagra läppar log Och smekte liten pilt på röda kinden. » Gråt icke, vackra gosse, fastän du vilse drog, Fastän du blef så hemsk inunder linden. Men sätt dig här på tufvan å ljungbevuxen stig Och torka dina tårar, så skall jag säga dig, Hvem suckade så tungt uti skogen.«

»När natten sakta stiger utöfver land och sjö, Och dagens sorl begynner att försvinna, Och vågen går till hvila inunder grönan ö, Och alla vackra stjernor börja brinna: Då blifver himlens båge så ren och spegelklar, En här af goda englar så tyst derunder far Och gråter silfvertårar öfver jorden.«

»Då ser i himlens spegel sin bild den arma jord Och finner sig så dyster och förkastad; Hon täljer alla synder, all lögn ocli flärd och mord,

Hvarmed hon är se'n tusen år belastad. Då far en dödens rysning igenom hennes märg, Dä bedja alla dalar, då bigta alla berg, Då suckar det så tungt uti skogen.»

»Haf tack, du elfva-drottn ing! — det glömmer jag ej mer, Ej heller fruktar jag att hemåt vandra. Se der! i månens strimma min retta stig jag ser: Farväl! vi glömma icke brådt hvarandra. Väl är jag mycket ringa, ej har jag gods och gull,

Men Herren vill jag lofva, att aldrig för min skull

Det sucka skall så tungt uti skogen.«

Hjertklappningen.

Du mins, — då var det ej så farligt, Men du for fram på samma sätt. Till slut du svor att klappa varligt Blott då och då och tyst och lätt.

Det är dock hårdt i ensligheten Att jemnt ha dig att frukta för. Blir du ej bättre, i förtreten En vacker dag bestämdt jag dör.

Tror du, att jag dig kan förlåta, Att du mig narrar dag och stund, Att rodna, skratta, dansa, gråta Förutan all förnuftig grund.

Får jag ej bannor jemnt och ständigt, Fastän det icke är mitt fel, Om någon gån g jag syr eländigt, Förföljd utaf dit gyckelspel.

Om någon gång en nål jag tappar, Om jag en maska fäller ner . . . O du min Gud! när hjertat klappar, Och hela verlden se'n det ser.

Nej, falska hjerta, du min plåga! På dig jag aldrig mer skall tro; Ty du har satt i eld och låga, Hvad fordom var ett fridens bo.

Och allting ut och in du vänder, Åskådliggör min sorg, min harm. Du kinden målar, ögat tänder Och väcker suckar i min barm.

Att lefva i en ständig våda För vittnen i min inre verld, Som veta allt — och allt förråda — Gud! hvad jag är beklagansvärd!

Kanske vi blifva dock förtegna, Se'n vi förtrott hvarandra allt, Se'n dessa känslor innerst egna Arbetat ut sig till gestalt.

Välan! vi älska då, mitt hjerta! Å ja — det är vår gamla trall. Men hvem? och hur? Om ock med smärta Du detta dock förtiga skall.

Bevara väl den kära fången! Ty flög den ut, då blef jag vred. Och vet, mitt hjerta, denna gången Vi älska riktigt med besked.

Om öfver dig jag skulle klaga, Mitt hjerta, ingen undra bör, Och derför nu jag vill dig taga, Förräderska, i strängt förhör.

Du vågar minst en gång om dagen Att slå revelj uti mitt bröst. Det är likväl bestämdt mot lagen, Som du skref under i fjol höst.

Ack, åren komma, åren fara: Snart är jag tjugo — tjugotvå. Vär är det bra att flicka vara, Men bättre vara fru ändå.434

Bernhard Elis Malmström.

Nog är mig ensamheten bitter På tu man hand med dig ibland, När mamma länge borta sitter Hos fruarne med kort i hand.

Att vara god, att vacker kallas, Min Gud! hvad tjenar detta till, Då det är ingens eller allas, Hvad man den ende egna vill?

För honom blott jag ega ville Allt ädelt af en men'skas lott, För honom dygd, för honom snille, Behag, talanger utan mått.

Med honom — Gud! — jag ville gunga Som fogeln glad på samma gren, Och sjunga, älska — älska, sjunga, Tills lifvets sista qväll blef sen.

Då skulle jag mitt hufvud sänka Emot hans bröst med trofast mod; Då skulle ban med kärlek tänka: För mig hon varit skön och god.

Dock, ack! jag fjolla, har ej åter Mitt hjerta sprungit re'n itu. Det er ju löjligt, att jag gråter Så der för ingenting som nu.

Tst — Mamma kommer — — Akta, akta, Jag hör i trappan hennes fjät. Ack, kära hjerta, klappa sakta, Du stanner nog ej af för det.

Att jag af bäfven så skall stamma! Gud! — om det voro någon ann' .... 1 himlens namn! det är ej Mamma, Du vilda hjerta, det är — han!

Segrarinnan.

Inga ärestoder Qvinnans dygder vinna; Men der böner brinna Mellan tårefloder, Heter hjelten Qvinna, Heter segrarn Moder!

Lida, älska , dyrka, Ingen att förtro det; Offra hjerteblodet Utan tack att yrka, Med den svages styrka, Som är tålamodet.

Bida och försaka, Kränkas djupt och glömma, Och om himlar drömma Under nöd och vaka: — Blott en mor och

maka Kan den kalken tömma.

I sin kärlek sluten, Tyst och idog går hon: O hur väl förstår hon Ockra med minuten! Verldens pris försmår hon, Älskar än förskjuten.

Lidna oförrätter Hur hon mildt förlåter! Fast' hon bittert gråter Under tysta nätter, Högst af allt hon sätter Att försonas åter.

Huru ömt hon brinner För de sinas öden! Huru plågan, nöden Hon sig vuxen finner, Tills hon öfvervinner Lidandet och döden!

Gack att segrar vinna Utan flärd och villa! Låt din kärlek brinna För det svaga, lilla! Herrska i det stilla, Milda Segrarinna!

Stilla, mitt hjerta!

Stilla, mitt hjerta! Snart hvilar du sött

Djupt i den ensliga mullen;

Ofta du yrat, men snart är du trött,

Längtar till grönskande kullen;

Der i de susande lindarnes frid

Snart du får slumra och bida din tid.

Troget du klappat — år ifrån år —

Fröjder och sorger mig delat:

Vållat mitt löje och vållat min tår,

Vållat min skuld, när jag felat.

Men om du bröt, du dock aldrig var kallt,

Glödde och stred — och led framför allt. HANS VILHELM KAALUND.

öom det saa ofte er Tilfældet med digteriske Naturer, famlede ogsaa Kaalund i sin Ungdom om mellem de forskjellige Konstarter, inden han fandt den, der var det rette Udtryk for hans Begavelse. Han blev født i Kjøbenhavn den 23 Juni 1818; efter sin Confirmation skulde han sendes over til Vestindien for at anbringes paa en Sukkerplantage, som tilhørte en af hans Slægtninge. Et tilfældigt Bekjendtskab med Billedhuggeren Freund forandrede imidlertid denne Bestemmelse; Kaalund fik en Plads i denne geniale Konstners Atelier, men da han syntes at røbe mere Anlæg for Maleriet end for Plastiken, skiftede han noget efter Lærer og begyndte at uddanne sig til Maler under Professor Lunds Vejledning.

Da var det, at Thorvaldsen 1838 vendte hjem til sit Fædreland, og blandt mange Andre skrev ogsaa Kaalund ham et. Velkomstdigt, som blev optaget i et Dagblad. Det gjorde megen Lykke og skaffede ham mange Opfordringer til at vove flere poetiske Forsøg. Da lian nu ogsaa selv syntes, at den rette Vej pludselig var funden, blev han i de paafølgende Aar særdeles productiv, samtidig med at han fordybede sig i Læsningen af de ypperste Digterværker, der aabnede ham en ny Verden, blandt hvis Skikkelser han strax følte sig mere hjemme end blandt Sculpturens og Maleriets. Ikke mindre end to Bind Poesier udkom 1840, det ene med »samlede Digte«, indledet med en varm og taknemmelig Hyldest til Oehlenschläger, det andet omfattende det episke Digt »Kong Haldan den Stærke«, der i hver Linie røber den umiskjendeligste Paavirkning af den store Digter.

Efter en langvarig og farlig Sygdom, en Følge af den svækkende Indflydelse, som dette forcerede aandelige Arbejde havde havt paa Kaalunds Nervesystem, søgte hau i sit næste Værk med Vold at rive sig løs fra den overmægtige Indflydelse, han hidtil havde ligget under for; »Valkyrien Gøndul,« som udkom 1842, er et ikke heldigt Forsøg paa at omsætte en speculativ Opfattelse af de nordiske Myther i poetisk Form; det var heller ikke

her lykkedes Digteren at finde sin Begavelses sande Omraade.

Dette betraadte Kaalund derimod 1844 med sine »Fabler og blandede Digte«, en Samling, hvori adskillige af hans bedste Poesier findes, men som desuagtet ikke var saa heldig at vække nogen synderlig Opmærksomhed hos Publicum. Bedre Lykke havde de »Fabler for Børn«, hvormed han commenterede Maleren Lundbyes mesterlige Tegninger; man fandt i dem en original Begavelse,436

der syntes at have fundet sit rette Standpunct i den sympathetisk^ Betragtning af Dyrenes Liv; at imidlertid den fine Sands for Dyrelivet kun var en enkelt Side af Kaalunds udprægede Følelse for Naturen, det lagde man ikke Mærke til, fordi man ikke kjendte de »blandede Digte«, og det fik man først Øjet op for, da han 1858 — efter et Liv, hvis ydre Bevægelser havde snoet sig i de forunderligste labyrinthiske Linier — udgav de ældre og nyere Digte, som han endnu vilde vedkjende sig, i en Samling under Titelen »Et Foraar«. Tiden var nu saaledes forandret, at man ikke længer havde Raad til at vrage, hvad man før fornemt kunde oversee, og da Poesiens ægte Guld lyste fra hver Side i den lille Bog, var det intet Under, at den blev modtaget med Overraskelsens Glæde som en ny Gåve og i kort Tid oplevede flere Oplag.

Det er den aabne Sands for Naturens Liv, der er det ejendommeligste Kjendemærke for Kaalunds Digte. Spiren til denne Sands blev allerede lagt i hans Barndom, da han mere end de fleste Børn levede et Friluftsliv; den udvikledes i hans Konstnerperiode, da legemlig Idræt og kraftig Nydelse af en tvangløs Fritid afløste den bundne Beskjæftigede, og den har endelig suget Næring af den Omtumlen i forskjellige Egne og Stillinger, som har været Kaalunds Liv. Derfor ytrer den sig ogsaa i hans Digtning ved en idelig Tilbagevenden til Naturlivet som en styrkende Modvægt mod Menneskesamfundets forkvaklede Forhold; derfor drages den stærkest mod den kraftfuldeste Epoche i Naturens aarlige Kredsløb, Efteraaret med de rige Farver, den rene Luft og den alvorlige Mindelse om Forgjængeligheden. Men denne Mindelse gjør ikke Kaalunds Digtning elegisk; tvertimod, den løfter den op i Humorens Regioner, hvorfra Digteren med fulde Lunger udsynger sin Sang om det Evige i det Forgjængelige, om det Sundhedsbringende i den bitre Lægedom.

Siden Kaalund 1860 modtog en Plads som Lærer ved Cellefængslet i Vridsløselille, har hans digteriske Production været meget sparsom eller hans Selvkritik meget streng. Men selv om Antydningen i Indledningsdigtet til »Et Foraar« (»Sommerfuglene«) skulde blive uopfyldt, indtager han dog ved denne Samling og ved sin Fabeldigtning en selvstændig Plads i den danske Litteratur.

Sommerfuglene.

En Sommerfuglesamling er disse mine Sange. De flagred i mit Indre, der tog jeg dem tilfange.

Jeg vilde dem med Jubel i Verden udsende; Men ak, da var de dode, — jeg kunde dem ei kjende.

Dog synes! mig nu, da jeg dem atter bringer, Som spiller af min Ungdom et Skjær paa deres Vinger.

See derfor har jeg draget dem frem for Lysets Straale,

De blege Falæner, og stukket dem paa Naale.

Ja, stukket dem paa Naale! og nu vil Verden

dømme

Fra disse døde Sange til mine Digterdrømme.

Og den vil tro mig fattig, og den vil haanligt tænke:

»Er det Din hele Rigdom, det Bedste Du kan skjænke?

Det er jo kun Frostmøl fra din Vaar, den

forsvundne,

Kun Tusmørkesværmere i Dæmringen fundne.

Selv, efter lange Aar, Du atter Dig nærmer,

Og er kun hvad Du var — kun en Tusmørkesværmer. «437 Hans Vilhelm Kaalund.

O nei! o tro det ikke! o vent til de næste!

De røre sig derinde! der gjemmer jeg de bedste.

Som Pupper har jeg baaret dem skjult i mit Hjerte,

Som vingeløse Orme, som Tvivl og som Smerte.

De krøb mig ind i Sjælen med Livets Strid og Jammer.

Og hvad jeg leed, det veed kun mit eensomme Kammer.

Men af de stille Pupper og af de blege Larver

Kan blive Sommerfugle med alle Livets Farver.

Jeg synes, jeg mærker, Forvandlingen er omme;

Jeg venter kun den varmende Solstraales Komme.

Som store Sommerfugle de røre sig derinde,

Med alle Livets Farver, med Vinger som skinne.

Maaskee skal det mig lykkes engang dem at fange;

Maaskee skal ud de flyve som jublende Sange !

Til Adam Oehlenschläger.

(Tilegnelsesdigt med min første Digtsamling-.)

Nordens Homeros! Hvad kan jeg Dig sige,

Som alt ei Tusind' har sagt?

Du, som Din Stav over Aaudernes Rige

Har lig en Troldmand udstrakt.

Prise Din Storhed? Den Vise er gammel,

Sjungen af Mange før mig —

Ak, fast jeg troer, fra jeg sad paa min

Skammel Elsked som Fader jeg Dig!

Saae jeg med Thor Dig til Ragnarok age

Vældig mod Afgrundens Orm,

Tyktes mig kraftig min Arm til at tage

Himlen og Jorden med Storm;

Sang Du om Axel og Valborg, og maled

Rørt Du Correggio's Død,

Var det som Englenes Vinger mig svaled

Kindernes brændende Gløk!

Da Du blev født, til Din Vugge nedstege

Muserne, smilende hver.

Sophokles, Shakspeare, og Ossian, den blege,

Svæved usynlig Dig nær;

Malere, Spillemænd, Viismænd og Skjalde

Kyssed Din Pande og Kind;

Derfor Dit Prisma flk Glands af dem* alle,

Deiligt med Syvstjernens Skin.

Fulgt jeg Dig har i det Dybe, det Høie, Fulgt Dig til Kamp og til Leg; Dristig, som Freier, med speidende Øie, , Op paa Dit Hlidskjalf jeg steg; See, som den deilige Gerda, da røved' Musen mit Hjerte, min Ro, Ikke jeg dvæled, før blomstrende Løvet Favned os Elskende to.

Tilgiv nu, Skjald, at sig Ynglingen nærmer,

Ført af Begeistringens Ild.

Kald ham ei Daare, og kald ham ei Sværmer!

Skjænk ham kun venlig et Smiil!

Thi af Din mægtige himmelske Lue

Faldt i hans Sjæl dog en Gnist;

Og hvis Du dybt i hans Bryst kunde skue,

Vilde Du elske ham vist!

Meislen i Haanden man gav mig og Leret; Ak, det blev dødt for min Haand! Træerne grønne og Solstraaleskjæret Drog til Naturen min Aand. Penslen da greb jeg, men kasted den atter. Nu først forstaaer jeg mig selv! Nu mig med svulmende Bølger omfatter Sangens henrivende Elv.

Tag da, Du Rige, hvad kjærligt jeg byder;

Tro mig, jeg veed det er lidt!

Blomsterne vilde paa Gjærdet dog fryder

Meer end de kunstige tidt.

Tag dem til Tak for Din Digtersols Straaler;

Men for Dit Hjertes især,

Du, som det Høie i Sole, Fioler

Endnu som Barnet har kjær!

Alverden er syg.

Alverden er syg, Alverden er mat! Mig tykkes den ganger paa Held; O, jeg gad lystigt svinge min Hat Og bestige det høieste Fjeld.

Den smaalige Klogskab, den visne Fornuft Gjør Barmen hernede trang; O, jeg gad indaande den renere Luft Og føie mig ung engang!

Ja, Verden synes mig ganger paa Held, Den har saa vrantent et Smiil; O. jeg gad bestige det høieste Fjeld, Vel over Jorden en Miil!438

Hans Vilhelm Kaalund.

O, jeg gad stige paa Bjerget op Og juble og svinge min Hat; Og greb mig en Hvirvelvind paa dets Top — Da syge Verden: Godnat!

Ben sande Fryd.

Kom glade Overgivenhed Og Fryd for Ingenting, O, kom og tag mig atter med Til Dands og Leg og Spring!

Min Kind har Skjæg, dyb er min Røst, . Og jeg er stiv og sat; Kom overgivne Barndomslyst, Flet Blomster om min Hat!

0 drag mig ud til Skov og Eng — Jeg kjedes ved min Bog; Drag mig, som naar den vilde Dreng Du før til Frihed drog.

Ja gjør mig glad og let og mild, Som fordum Du mig fandt, Før Verdens Alvor gjør mig til En mørk og stiv Pedant.

Nu spørger koldt mit Hoved, om Min Glæde har en Grund, Hvis ei, da er den Latter tom , Som toner fra min Mund.

O, hvad skal Fryd med ydre Grund! Alverdens Sorg som Fjer Bortvifter glad jeg med min Mund, Naar jeg som Barnet leer.

Hvad hjalp det vel, om Jordens Guld Man lagde i min Haand? Det blev kun Muld som andet Muld For en mismodig Aand.

Og steeg jeg end til Ærens Top, Fandt jeg min Glæde der? Uhyre svulmer Ønsket op Og hvisker altid: Meer!

See, Verdens Herre seer sig midt

1 Pragten arm omkring — Den sande Fryd behøver lidt, Den leer ad Ingenting.

Naar Barnet jubler sjælefro, Spørg det engang: for Hvad, Alt hvad det veed, er at det lo, Fordi dets Sjæl var glad.

O, kom min gamle Glæde, Du! Jag mine Griller hen; Jeg vil jo være nøisom nu, Gjør mig til Barn igjen!

Man bliver en Forstening stiv I Tidens kolde Elv; Giv mig de Indfald, fuld' af Liv, Som sprudle af sig selv.

Giv mig den friske Barndomslyst Og Fodens lette Iil, Det raske Blod, det aabne Bryst Og glade Ungdomssmiil.

Kom tag mig atter, tag mig med Til Dands og Leg og Spring, Min gamle Overgivenhed Og Fryd for Ingenting!

Naar Du er træt.

Naar Du er træt, naar Du er kjed Af Verden og dens Smaalighed, Da skynd Dig fra den trange Muur Ud i Guds mægtige Natur.

Og naar Du Dig paa Sletten seer, Hvad eller mellem Skovens Træer, Da kast Dig ned i Græsset, bøi Din Ryg tilbage mod en Høi.

Og skam Dig ei for Du er stor: Læg Dig kun paa den grønne Jord, Men see Dig først forsigtig om, Du arme Træl af Verdens Dorn.

Dog hvis Dit Blik foroven seer Kun lutter Vind og lutter Veir, Da reis Dig atter, gaae Din Vei, Thi Kjære, Du forstaaer mig ei.

Men Du, som Aandens Kampe stred, Kom, læg Dig træt paa Høien ned, Og fæst en Stund Dit Øie paa Det grændseløse Himmelblaa.

Henover Dig gaaer Luftens Strøm, Du synker i en stille Drøm. Vend kun Din Ryg til Verden her, En Verden gaaer da op Dig der —

En Verden sammensat af Alt, Hvad Støvet aldrig gav Gestalt, Hvad Anelsen kan male kun Med Himmelguld paa Himmelgrund.439 Hans Vilhelm Kaalund.

Det kvæger Øie, Sjæl og Sind, At see i Himmeldybet ind, Hvor Intet minder os om Støv, Hvor Intet raaber: Tanke, tøv!

Og see derop til Du er træt, Indtil Dit Hjerte bliver let, Da reis Dig atter, Støvets Søn, Og Du vil finde Verden skjøn.

Ben flyvende Sommer.

En Spindelvæv flagrer i Solens Skin, Naar Vaaren med Sangfugle kommer, En Tømme af Guld paa Himmelens Vind, Man kalder den: flyvende Sommer.

Med Regnbuefarver den svæver saa let: En Væv af den spindende Lykke; Og Væveren flytter omkring med sit Næt Og søger det Sted, han vil bygge.

Saa flyver jeg selv omkring med min Sang, Den bærer mig høit mod Guds Himmel, Paa den har jeg svævet saa mangen Gang Over Livets brogede Vrimmel.

En Rose mig rækker engang vel sin Green, Hvorpaa jeg kan hvile og bygge; Der spinder vel Silke paa Kjærligheds Teen Min Sangs den ustadige Lykke.

Den fiirbenede Proletar.

See Pudelen med det purrede Skind; Hvor boltrer den sig med lystigt Sind I Sneen derude paa Pladsen! Det gaaer afsted over Steen og Stok Med hele den brogede Hundeflok, Og Pudlen agerer Bajadsen.

Den er hverken vasket, redt eller kjæm't; De lækkre Retter blev aldrig gjemt Til den fra det rige Kjøkken; Ei veed den af Herre, Huus eller Hjem; I Verden den ene maa fægte sig frem — Den blev ikke født til Lykken!

Blandt Hvalpene tog man den grimmeste ud Og kasted den, ret som en anden Klud, Over Bolværket ud i Kanalen;

Dog slåp den igjen paa det Tørre op Og rysted i Solen sin vaade Krop Og bjeffed og logred med Halen.

Den Spøg var lidt grov, men Badet var sundt; Den tænkte ei, det var meent den saa ondt, Den holdt sig til det, der var faktisk: Den havde jo reddet sit fattige Liv — Var Pudelhvalpen ei spekulativ, Saa var den desmere praktisk.

I lystig Frihed sin Ungdom den nød; Vel vanked der ofte Prygl og Stød, Dog bjerged den sig, som den kunde. Hvor blev dens Brødre, de andre Smaa? Bevares vel! de kom høit paa Straa, De fik Embed — som Lænkehunde.

Men den, den har intet Tegn til sin Hals; For Hundefangerens Vogn tilfals Den flakker omkring i Staden; Dog Pudlen er snild, den hytter sig nok! Thi hvergang den seer en mistænkelig Stok, Den smutter om Hjørnet af Gaden.

Med stjaalne Blikke og varsomme Skridt Og sænket Håle man seer den tidt Ved Slagtertorvets Boutikker — Er Frygten stor, saa er Sulten størst; En Gang eller to spadserer den først Forbi og skotter og kikker.

Saa gjør den med Et et behændigt Hop — »Stop Ty ven!« raaber man, »stop ham, stop!» Ja, da maa Pudelen løbe! At stjæle, det er nu dens Erhverv; Den eier jo aldrig en eneste Skjærv, Og forstaaer sig kun lidt paa at kjøbe.

I Solskin og Regn, i Slud og Vind Den gaaer i det samme laadne Skind, Den har kun den eneste Frakke; Men enten nu Peltsen er vaad eller tør, Har Pudlen dog altid et prægtigt Humeur Og tager med Alt tiltakke.

Nu leger den der paa den aabne Plads, Gjør Krumspring og agerer Bajads Blandt Køtere, Spidser og Mopper; Saa lystig en Fyr de aldrig saae, Snart er han underst, snart ovenpaa Med tusinde skjelmske Spilopper.

Og der er nu Urtekræmmerens Hund, Og Perle, den lille Slikkemund, Og Grevens fornemme Støver, De ruske i Pudelens uldne Paryk: Lad hele Verden kalde ham styg, En fiirbenet Tyv og Røver —440

Hans Vilhelm Kaalund.

De kjende kun lidt til Stand og Rang, Til stive Manerer og fornem Tvang, Til Verdens Nykker og Noder; Med

Poterne favne de Pudelens Hals, Saa føre de op en feiende Vals Med deres lurvede Broder.

Og han, den fattige, usle Hund, Han mangler Intet, han er jo sund, Han har jo Luften og Solen, Den gyldne Frihed og Venner nok, Af Kammerater en lystig Flok, De foragte ham ei for Kjolen.

Eftersommeren.

Her hvor den græsrige Slette Støder til Strandens Næs, Vil jeg paa Skrænten mig sætte Dybt i det bølgende Græs.

Efteraar stiden nu kommer, Svalerne flokke sig — Nordiske heldende Sommer, O, hvor fortryller Du mig.

Snarlig Du Afsked vil tage, Skoven er dunkelgrøn; End Dine yndige Dage Fryder dog Sletternes Søn.

Toner fra Harpen sig trænge: Det er Dit Aandepust Gjennem de bævende Strænge, Høstlige, milde August.

Vinden fra Havet mig kjøler; Medens jeg ungdomsfro Sidder ved Stranden, jeg føler Sjælens forklarede Ro.

Længe Du gjæsted mig ikke, O , Du min Genius! Ilden i Sangerens Blikke Brændte som hektiske Blus.

Nu paa de susende Høie, Frisk som en Nordenvind, Seer Du igjen i mit Øie Stille og ophøiet ind.

Herlig jeg skuer Dig atter! Mildt Du bebreider mig, At jeg med letsindig Latter Glemte for Vrimmelen Dig.

Hjertet i Ungdommens Alder Fristes af daarlig Lvst; Tilgiv, min Engel! jeg falder Angrende nu til Dit Bryst.

Ikke kan Hjorten, den vilde, Kvæges ved Skovens Væld, Som ved Din svulmende Kilde Styrkes og lædskes min Sjæl.

Derfor af Glæde jeg bæver; Thi en guddommelig Genius , føler jeg, svæver Salig i Livet om mig.

Friskt Yeir.

Det dufter til Regn

Fra rødmende Skovrosers Hegn.

Blandt Moser og Dale og Bakker

Ensomt jeg flakker

Saa fri og saa frank og saa fro;

Til Hinden ved Gærdet

Jeg raaber: Halo!

Halo! og den flygter forfærdet.

Hvor Huulveien bråt Danner Grændsen for Skovdybets Nat, Jeg milevidt skuer den brede Slette dernede.

En Vogn, hvis Hjul er ei smurt Jeg hører nu knirke; Her nikker en Urt, Og hist staaer en Gruppe af Birke.

Hvor herlig og vild,

Med en eensomt svaiende Piil,

Er den bakkede Egn! Ved Mosen

Bøier sig Rosen;

Der hænger en blomstrende Tjørn Over Gravhøiens Stene; En speidende Ørn Flyver oppe i Skyverdnen ene.

Nu hæver sig stor

En truende Regnsky mod Nord;

Dybere Mørket sig sænker,

Vinddraaben stænker;

Jeg stiller mig under et Træ,

For Regnens Strømme

Det yder mig Læ,

Mens Himmelen Sluserne tømme.441 Hans Vilhelm Kaalund.

Dog stiger paany

Den straalende Sol af sin Sky;

Taager som gyldene Fjelde

Over den hælde;

Med Farvernes funklende Spil

Regndraaberne hænge

I Solens Ild

Og glimre paa Marker og Enge.

Henover jeg maa

Den regnopsvulmede Aa;

Mens Frøen bag Vandaxet dukker,

Liljen jeg plukker;

Der vrimler af Urter og Straae,

Som ikke jeg kjender,

Mens Biller smaae

I hvirvlende Cirkler sig vender.

O herlige Stund!

Jeg er ung, jeg er glad, jeg er sund;

Sværmerens sygnende Fagter

Dybt jeg foragter;

Ikke med Verden i Strid,

Feig for min Broder

Flygter jeg hid;

Jeg kun søger Naturen, min Moder. Bruser hun vild,

Eller smiler hun blomstrende mild,

Mig hun paa Eng og paa Hede

Volder kun Glæde,

Aabner for Storhed mit Bryst,

At jeg maa smile

Ad Livets Dyst

Og længes i Striden at ile.

Mismod.

Tungt paa den vaade Skovvei Vognen henrasler; Ud fra Gærdet strække sig visne Hasler; Taarnede vildt, som høie Bjerge, af Blæsten, Aftnens Skyer flamme som Ild i Vesten.

Og paa fjerne, kobberfarvede Høie Sidder Stormens Engel; for mit Øie Kjendte Steder glide; hver en Bolig, Hver en Hytte vinker min Sjæl fortrolig.

Gjennembruset mægtig af Ungdomsflammen, Blussedjegnys; nu synker Stoltheden sammen; I den dunkle Kvæld under sukkende Graner Leer jeg ad mine egne Høihedsplaner.

Og paa de øde Høie, hvor Vindene bruse, Mismod griber mit Indre. Hellige Muse, Fyld mit Hjerte atter med Manddomskraften I den vilde, den tungsindige Aften!

Til Virkeligheden.

i.

Min Tugtemester, min store Lærer, Min Hyldest jeg Dig i Sang frembærer!

Alt dengang jeg blev fra Brystet vænt, Jeg troer, mit Forhold til Dig var spændt.

Du tog min Kjæphest, min Top og Trille — Jeg maatte jo taale det! Jeg var den Lille.

Der vanked Buler, der vanked Stød, Og Du var saa haard og jeg saa blød.

Og alle de Huse af Kort, jeg reiste, De faldt overende, som bedst de kneiste. —

Det var Dig, det varDig, som rev dem omkuld! Hvor kunde Du være saa ondskabsfuld!

Jeg var jo skabt til Lys og til Lykke; Men Du, Du havde saa megen Skygge.

Jo mere jeg voxed, jo mere jeg saae, Du var ikke rigtig at stole paa.

Jeg vilde lege og juble i Solen,

Men de trak mig fra Legen afsted til Skolen.

Der satte de mig blandt Poge paa Bænk Og sagde: » Bryd nu Dit Hoved og tænk !«

Og jeg tænkte og svedte og brød min Hjerne Og søgte blandt Skallerne Kundskabens

Kjerne.

Men det Meste var Skaller og Avner, jeg fandt, Jeg syntes, jeg tabte langt mer end jeg vandt.

Derude slog Fuglen sin lystige Trille; Der sprudled jo Livsglædens herlige Kilde.

Jeg maatte derud for at prøve mit Mod — Der var Ungdom og luende Ild i mit Blod.

Saa jog jeg afsted over Bjerge og Dale For at gribe den flygtende Fugl ved dens Håle.

Men jeg mærked det snart, jeg var kun

dens Gjæk: Naar jeg kom, hvor den sad, da var altid den væk.

Af Roser, af Roser vel tusind jeg plukked; Men tilblods blev jeg revet, tilblods blev jeg

stukket.

Der var Fald for min Fod, der var Steen paa

min Sti,

Og Noden i Pjalter mig humped forbi.

II.

Og jeg skulde trælle og være Din Slave I saadan en Verden, bedækket med Grave!

Nei aldrig, aldrig! — jeg bød Dig Trods. — Hvem var den Stærkeste vel af os?

Saa toge vi To et Tag med hinanden Om hvem af os der var Overmanden.

Det var mig, der vakled, og Dig, der stod — Jeg kunde ei rokke Din faste Fod.

Jeg vilde Dig i mine Arme hæve, Men følte i Afmagt mit Knæled bæve.

Jeg søgte i Luften et Støttepunkt.

Men Arbeidet blev mig for svært og tungt.

III.

Og Din blev Seiren! Jeg maatte vige — Men Herre jeg var i mit eget Rige.

Jeg var jo født med et Scepter i Haand, En Evighedsarving, en fribaaren Aand,

Og eied det stolteste Kongedømme, Som nogen Phantast har seet i Drømme,

En Verden — ikke som Din af Muld, Men straalende, lys og underfuld.

Der flygted jeg ind og tætted hver Sprække, Saa skulde vel ikke Din Arm mig række!

— Men som en Creditor barsk og raa Du stod derude og dundred paa.

Det hjalp kun lidt, at jeg stopped mit Øre, Jeg kunde Din Kalden derude høre:

»Luk op, Du Daare! luk Livet ind, Og giv mig Dit luftige Hjernespind!«

IV.

Og jeg gav Dig det Alt! Jeg bad ei om Naade, Men aabnede Porten saa høit jeg formaaede!

Og det var som faldt fra mit Øie et Bind — Jeg bød Guds Verden et freidigt Kom ind

Med dens Skygge og Lys, dens Sorg og

Gammen,

Og jeg synes, nu stemme vi herligt sammen!

Og tager den stundom ei paa mig blidt, Og synes for tung mig dens Lærdom tidt,

Og skotter endnu jeg som Barnet til Riset Og drømmer imellem om Paradiset —

Og kan ikke rime det Alt, hvad skeer, Med mine Ønsker og mine Ideer —

Jeg tænker, jeg faaer det vel nok til at passe, Naar jeg rykker op i en høiere Klasse!

Den brudte Straale.

Du priser kun Skjalde af første Rang, De mindre kan Du ei taale; Du vil kun høre udødelig Sang, Ei svagere Harpers bævende Klang — O Daare, har Du til Lyset Trang Og skyer dog dets brudte Straale!

Det Lys, som Tiden skal klaret see, Maa brydes i tusinde Sjæle; Med anende Længsel, med stammende Vee Maa Tusinde græde, maa Tusinde lee, Før Tiden sin mægtige Tolk skal see: Den Skjald, som giver den Mæle.

Thi yder min Sang blot et useet Frø

Til Aandens evige Sommer,

Da lad kun mit Navn forglemmes og dø!

Koraldyret lig i den dybe Sø

Jeg bygger dog med paa den voxende 0

Og bereder den Verden, som kommer! MEYER AARON GOLDSCHMIDT

blev født den 26 October 1819 i Vordingborg. Sin Forberedelse til Universitetet modtog han i Kjøbenhavn og dimitteredes 1836 med bedste Character; kun den Omstændighed, at han som Jøde ikke kunde underkaste sig nogen Prøve i Religion, forhindrede ham fra at opnaae Examen med offenlig Udmærkelse, og med en Følelse af at være forurettet herved drog Goldschmidt sig i nogle Aar tilbage fra. Universitetsstudierne og hengav sig til en litterair Virksomhed, hvis Frugter han nedlagde i et af ham stiftet Provindsblad. I Efteraaret 1840 grundede han Ugebladet »Corsaren«, den første som indtil Dato den bedste af den satiriske Presses Frembringelser i Danmark. Under Trykket af Censurens hæmmende Tilsyn, men tillige med den Spændstighed i Tanken, som netop dette Tryk frembragte lig Trykket paa en Staalfjeder, drog »Corsaren« ud paa sit Vikingetog mod det gamle Slendrians- og Protectionssystem, saa vel i Politikens som i Konstens Verden, og hejsede det røde Flag som en af Medkjæmperne i den Kamp for Samfundsfrihed, der tiltog i Styrke Dag for Dag under Christan den Ottendes Regjering. »Corsaren« er derved bleven et uvurderligt Bidrag til Kundskab om hin Tids Historie, paa samme Tid som mangfoldige af Bladets større og mindre Artikler, ladede med ægte Vittighed som en Bombe med Spræng-sats, have bevaret en litterair Værdi, der ellers kun sjelden bliver den periodiske Presses flygtige Arbejder til Del. At de, mod hvem Skytset fortrinsvis rettedes, anvendte de sikrest mulige Midler til Dækning, er en Selvfølge, og en Række af Actioner og Domfældelser søgte at standse den farlige Smitte, som dette Blad kunde udbrede i det borgerlige Samfund. En af disse Domfældelser, lydende paa Fængselstraf, modtog Goldschmidt, da han 1843 vendte hjem fra Studentermødet i Upsala.

1846 opgav Goldschmidt Udgivelsen af »Corsaren« og tiltraadte en Udenlandsrejse, paa hvilken han i Tydskland, Schweiz og Italien opmærksomt iagttog de politiske og sociale Rørelser. Udbyttet af disse Studier nedlagde han i Ugeskriftet »Nord og Syd«, hvis Udgivelse han begyndte i Efteraaret 1847. De paafølgende bevægede Aar ydede ham rig Lejlighed til at give sine Ideer Anvendelighed paa danske Forhold, og hans Tid optoges saaledes i en Aarrække af politiske og kritiske Arbejder, der i denne kortfattede Oversigt over Goldschmidts omfattende Production maae sættes til Side for Betragtningen af hans mere positiv æsthetiske Virksomhed.

Denne havde allerede taget sin Begyndelse 1845 med Novellen »En Jøde« og fortsattes det følgende Aar med et Bind »Fortællinger«, indeholdende »Erindringer fra min Onkels Huus«, »For otte Skilling Hvedebrød,« »Aron og Esther«

samt »En Majfest«. 1857 sluttedes den store Roman »Hjemløs«, som oprindelig var bleven meddelt i »Nord og Syd«, og hvis Udgivelse havde maattet lide under Forfatterens mange Arbejder i andre Retninger. Fra 1861 af, da Goldschmidt efter Ophøret af Ugebladet »Hjemme og ude« næsten ganske vendte sig bort fra directe Deltagelse i det politiske Liv, har han med saa meget større Kraft omfattet sin æsthetiske Opgave og i Aarene fra da til nu udgivet Novellerne »Arvingen« og »Ravnen«, tre Samlinger »Fortællinger og Skildringer«, fire Hefter »Smaa Fortællinger«, »Breve fra Choleratiden«, »Kjærlighedshistorier fra mange Lande«, »Dagbog fra en Reise paa Vestkysten af Vendsyssel og Thy«, »En Hedereise i Viborgegnen« og »Den Vægelsindede paa Graahede« samt de dramatiske Arbejder »Rabbi Eliezer« (»Rabbien og Ridderen«), »Swedenborgs Ungdom«, »En Skavank« og »I den anden Verden«.

At characterisere en saa omfattende og tildels saa forskjelligartet Forfattervirksomhed paa et lille Rum, er vanskeligt, og kun Hovedtrækkene kunne gives. Et af disse er da Goldschmidts dobbelte Natur som Jøde og som Dansk. Enkeltvis ytre disse to Sider sig dels i de Skildringer, hvor det jødiske Liv gjøres til Gjenstand for Fremstilling, dels i den sympathetiske og fine Opfattelse af danske Forhold og Localiteter. I deres

ejendommelige Forbindelse derimod gjennemtrænge disse to Elementer Goldschmidts Skrifter i deres Helhed og give saa vel Indholdet som Formen deres Særpræg: den skarpe, minutieuse Opfattelse af de psychologiske Rørelser og deres omhyggelige Gjengivelse i en til de fineste Nuancer udarbejdet Stil. Som den, der interesserer sig for Sjælelivets mindste Ytringer og forstaaer at holde dem fast i sin Stils konstfærdige Net, er Goldschmidt fremfor Alt en interessant Forfatter; hans Fremstillingskonst har den Evne, at den som ved en let Berøring formaaer at vække den Stemning, som det Fortalte kræver, for at den rette Forstaaelse kan blive det til Del. Dette Mystiske, der kan være skjult og dog saa virkningsfuldt tilstede i Fremstillingen, er Goldschmidt i en mærkelig Grad Herre over, og han benytter sig ofte af denne sin Evne, dels fordi han fortrinsvis ynder at tage til sit Emne saadanne næsten umærkelige sjælelige Bevægelser, der kun kunne gribes af den, der sættes i Stemning, dels fordi hans Opfattelse af Livets Gang i det Store som i det Smaa hviler paa Ærefrygten for det Ukjendte, det Skjæbnebestemte eller Nemesis-Gjengjældende, der i visse Øjeblikke griber med usynlig Haand ind i Begivenhederne; allerede i Goldschmidts tidligste Arbejder (»En Majfest«) røber denne Betragtningsmaade sig, og den træder hyppigere og hyppigere frem i hans senere Skrifter.

Ved hvad han fortæller er Goldschmidt saaledes en af Danmarks interessanteste Forfattere, som han er dets første Prosastilist, naar der er Tale om, hvorledes han fortæller; men den ene af disse Sider er uadskillelig forbunden med den anden som de to Sider af et Blad Papir. Finest og mest cha-racteristisk viser han sig i den enkelte Detail-Iagttagelse, og derfor have selv de af hans Skrifter, om hvis Grundtanke der kunde tvistes, eller hvis Composition er mangelfuld, deres store Værd og Interesse.444 Meyer Aaron Goldschmidt.

En coopersk Roman.

(Af „Corsaren". 1843).

Vi vare vandrede ud. I Hamborg eller i Bremen vare vi blevne samlede, havde fragtet et stort Skib og vare derpaa, Mænd, Koner og Børn, med tørre Fødder dragne over Oceanet. Strax efter Ankomsten til Amerikas Østkyst havde vi leiet et Dampskib og vare ad Missisippi dragne dybt mod Vesten, vare stegne ud af Dampskibet og havde fortsat Veien tilfods, tilhest eller tilvogns og vare endelig komne til et Sted, hvor den nye Verden i Sandhed begyndte.

Det var en lille Plads midt i de uhyre Skove, i Læ for ethvert Vindpust fra den øvrige Verden. Yppigt Græs bedækkede Jorden, en lille Bæk flød midt igjennem den, og ved Bækkens Bred hævede sig en stor Høi, der syntes ligesom hensat der for at bære et Hus.

Et halvt Aar var gaaet. Et Hus, bygget af massive Træblokke og omgivet af Palisader og en Grav, hvorigjennem man havde ledet Bækken, stod paa Høien. Den aabne Plads var bleven udvidet og bugnede under allerede halvmodne Kornax. Hist ved Bækken vaskede nogle af Damerne Tøi, og et Par Smaa morede sig med at fiske med en Knappenaal. Et Par af Mændene komme hjem fra Jagten, den ene med en deilig fed Raabuk over Skulderne, den anden med Jagttasken fuld af Agerhøns. I Bygningen gjøres allerede Hd paa for at tillave dem — Raabukken og Agerhønsene — til Aftensmaaltid. Røgen stiger op fra Skorstenen og danner underlige Skikkelser paa den stille Aftenhimmel. En Hund gjøer af Glæde; den aner Lugten af Stegen. En Kat skyder Ryg og hvæser, idet den gaaer forbi.

Af hvilke Personer bestod da vort Selskab? Det er Skabninger af vor Phan-tasi, og Phantasien har Lov til at gaae saa vidt, den vil, den tør fortælle det Umuligste. Vi vare »Corsarens« Redaction, Politichef Kjærulff, Algren-Ussing, Hs. Exe. Udenrigsministeren og nogle andre skikkelige Folk med deres Familie, i Alt over 40 Personer, og vi havde i det halve Aar levet et paradisisk Liv.

Hvorfor var Huset paa Høien omgivet med Palisader? Hvorfor var der paa Bygningen et Vagttaarn, hvor en Månd dreiede sig omkring til alle Verdens Hjørner ligesom

en Veirhane? — Rigtignok er ethvert Paradis lukket; men for at forklare denne særegne Lukning maae vi gaae lidt tilbage i Tiden.

Da vi havde været paa Pladsen i tre Maaneder, var der en Dag ankommet tre Mænd, som vi ikke havde den Ære

at kjende. De udgave sig for Indianere — og efter Udseendet at dømme vare de det virkelig — som havde en diplomatisk Mission til os. Nu er der, som bekjendt, ingen Ting, hvorpaa vi Danske — selv naar vi have forladt Hjemmet og bosat os i et amerikansk Paradis — ere mere prikne, og hvoraf vi i vore Hjerter gjøre os mere til, end Diplomatiken. At vi have havt saa store Uheld paa denne Bane, beviser Intet imod os, men tvertimod for os; thi netop fordi vi følte det store Talent, vovede vi os til noget Stort og gjorde ikke som Stymperne, der ængstelig give sig af med smaa Ting. Men desuden føie og vide vi, at hvergang det gik gält, var det egenlig ikke vor Skyld, men vore gamle og tydske eller halvtydske Diplomaters Skyld. Hvis-aarsag det ogsaa skete, at da nu Hs. Ex. Udenrigsministeren tilbød sig til at gaae ud og dreie Indianeren en Voxnæse, saa besluttede vi, at en af vor egen Midte, en yngre Månd af den yngre Skole, skulde have Lov til at udmærke sig, og vi valgte hertil en Medborger, der hjemme var bleven indkaldt til alle sine Examina og havde studeret baade Theologi og Jura. Vi formaaede Excellencen til at laane ham sin trekantede Hat og sit Storkors, og en auden høimodig Medborger laante ham sin store Merskumspibe. Thi det er et fint Træk i Diplomatien at tage Hensyn til de Folks Naturel, med hvilke man skal underhandle, og ligesaa upassende, som det i Europa vilde være at ryge Cigar eller endog Pibe i fint Selskab, ligesaa upassende er det, ikke at ryge med Indianere. Man maa tage Hensyn til Fordomme og søge at lede Menneskene ved Hjælp af deres smaa Til-bøieligheder; det have de største Diplomater ment.

Vor unge Medborger saae prægtig ud, da han begav sig gjennem Palisaderne til Stedet, hvor Indianerne ventede ham for at underhandle. De udbredte et. Tæppe paa Jorden, og siddende herpaa røg han Raad-slagnings-Piben med dem. Derefter bøiede den fornemste Indianer Armene over Brystet, gjorde et lille Nik for vor unge Excellence og talte saaledes: »Hvide Mænd! Kunne I ikke drikke Eders Udvand og ryge Eders444

Pibe og skalpere hinanden andensteds end ' netop her? Have I saa stor Lyst til at prøve, hvor skarp vor Tomahavk er?« — Vor Excellence junior vidste ikke, hvad han skulde svare herpaa; thi han forstod ikke et Ord Indiansk. Han gjorde et dybt diplomatisk Buk, som Indianeren kunde tage for, hvad han vilde. — Nu gjorde den anden Indianer samme Gebærde som den første, og, da han formodenlig antog, at der helst burde tales pantomimisk, pegede han inod Østen, udstrakte derpaa sin Haand, som om han vilde omfatte hele vort Selskab, gjorde dernæst en Gestus, som om han vilde kaste os Alle tilbage mod Østen, og satte paa samme Tid et glubsk spørgende Ansigt op, der tydeligt nok sagde: Vil I pakke Jer, eller vil I ikke, hvad ? — Men nu reiste Hs. Excell. sig, omfattede med en Arm-Gestus saavel de indianske Ambassadeurer som deres fjerne Stammer, og gjorde en Bevægelse, som om han vilde kaste dem langt bort mod Syd og Vest; dernæst gjorde han en ny Gestuspegede først paa vort Selskab og derefter med en yderst energisk Mine mod Jorden og trampede dertil, som om han vilde sige; Vi blive. — Enthusiastiske Bifaldsraab fra vort Selskab lønnede hans kraftige Tale. Men de tre Indianere reiste sig, og den tredie lod en Pil falde til Jorden, og derpaa gik de bort.

Dette var en Krigserklæring, og dette var Aarsagen til, at Palisaderne bleve opførte og Graven dragen om Huset og Vagt-taarnet opført. Alligevel efterlod Krigserklæringen en temmelig stærk Uro i Gemytterne, og Hs. Excellence den gamle Udenrigsminister foreslog derfor, at man skulde prøve at faae Fred for dem ved en aarlig Tribut. Dette var Noget, som barbariske Folkeslag — og han nævnede som Exempel Maroccanerne — ikke godt kunde modstaae, især naar man forresten var høflig og fredelig. Hos os Andre var, da vi først havde havt den Fornøielse at give Ambassadeurerne et værdigt og stormodigt Svar, kommet et Ønske om, tillige at vise Forsigtighed og knytte nye Underhandlinger. Hans Raad vandt derfor Bifald; men Indianerne vare nu ingensteds at finde, og en Tid gik rolig hen, —

Det var Natten efter den beskrevne Aften. Aftensmaaltid et var fortæret, og hele Colonien var gaaet til Ro. Paa Vagttaarnet havde Politichefen, efter Tour, Vagt, og man sov dobbelt roligt, da man fuldkommen forlod sig paa hans skarpe Blik.

Maanen skinnede klart, og de store Skovmasser laae som en sovende Kæmpe. Ingen Lyd hørtes undtagen fjerne Brøl af vilde Dyr, der kunde gjælde for Kæmpens Snorken.

I det usikkre Maanelys syntes det pludseligt den Vagthavende, at en mørk Gjenstand trillede ud fra Skoven og

ned i Bækken. Han gjorde sig ingen videre Tanker derom, da det jo kunde være en løs Jordklump, som et vildfarende Dyr havde bragt til at rulle. Men der trillede flere saadanne sorte Klumper ned, og efter kort Tids Forløb syntes de at trille op paa den anden Bred af Bækken. Da han var altfor samvittighedsfuld til at gjøre Larm af Ingenting og paa en løs Mistanke opvække Frygt og Uro, vilde han endnu ikke foretage noget Skridt, men tog Briller paa for at see ret nøie. Men i dette Øieblik viste en af Jordklumperne sig helt oppe paa Palisaderne, og den havde livagtig en Indianers Ansigt. Da var der ingen Tid at spilde, og som det hele danske Politi er energisk i Farens Stund, saaledes og i end høiere Grad naturligvis Politichefen, han gav Ild og kaldte ved dette Signal det bevæbnede Mandskab tilhjælp, hvilket uden sit Polities Ledelse ikke vilde have vidst med Sikkerhed, hvorvidt det havde Ret til at anvende Magt.

Et gjennemtrængende Hyl lød fra Skoven , fra alle Kanter af Colonien; det var, ligesom alle Træerne hylede med, eller at der var en Indianer bag hvert et Træ. Aarsagen til Hylet var, at Skudet havde truffet, og at den Trufne var Høvedsmanden, og man veed, at Indianerne ved saadanne Leiligheder hyle. Imidlertid kom Alt i Bevægelse i Bygningen, det stridbare Mandskab til Palisaderne, Damerne, der allerede havde glemt Europa, besvimede ikke, men stillede sig ved Skydehullerne med ladte Bøsser for i Nødsfald at understøtte Mændene.

Der begyndte en glubende Kamp, hvorom det Nærmere ligesaa godt kan læses i Coopers »Colonisterne« ; thi alle Kampe mellem Europæerne og Indianerne ligne hinanden i Hovedsagen: Europæerne ville dræbe Indianerne og Indianerne Europæerne.

Efter lang Modstand trængte Indianerne endelig over Palisaderne. I dette Øieblik, da Fortvivlelse var nærved at gribe alle . Hjerter ved Tanken om os selv, vore Koner og Børn i Indianernes Vold, viste Excellencen, den gamle Udenrigsminister, en virkelig Fatning, idet han lydelig foreslog444 Meyer Aaron Goldschmidt.

Underhandlinger og erklærede, at selv de stærkeste Fæstninger ikke havde anseet det for en Skam at capitulere paa Ho ved volden. Vanskeligheden laa i Øieblikket egenlig heller ikke hos os, men hos Fjenden, der var ganske rasende. En af dem gik endog imod den gamle Excellence og greb ham i Haaret for at skalpere ham; men til Indianerens ubeskrivelige Overraskelse gik hele Haaret af, eftersom Hs. Excellence nemlig bar Paryk. Indianeren udstødte Skriget »Hugh« , der med den Tone, han raabte det, betød: »Det var som Satan!« Men pludselig blev han betagen af Raseri over saaledes at være bleven narret, og skreg atter » Hugh «, som dennegang betød: »Nederdrægtige Bedrager!« — Han tilføiede; »Schrtz nomtsrtlnrtgh« , paa Dansk: »Disse Hvide ere saa indædte Bedragere, at de endogsaa bedrage en stakkels Indianer for en

1..... Skalp.« — Ved disse Ord studsede

imidlertid hele Horden og løb til, idet de udstødte deres Forundring betegnende » Hugh«. De betragtede Manden og Parykken, de befølte Hovedet og befølte Parykken, men kunde ikke komme til sig selv af Forundring. Endelig udvalgte de en Deputation, der nærmede sig os med de høfligste Miner og holdt følgende Tale: »Beundringsværdige hvide Mænd! Vi ville sige Eder et Ord. Et Ord er ligesaa godt som to. Vi leve i Fjendskab med Tawnstchrz-In-dianerne. De dræbe mange af Vore og gjøre mange Skalper. Ville I lære os, hvorledes vi kunne narre dem, saa at vort Haar bliver i deres Haand, men vort Hoved paa vore egne Skuldre — — — ho, ho, ho! (her brast alle Indianerne trods deres medfødte Alvorlighed ud i den voldsomste Latter) — saa skulle I boe her i Fred, og vi ville være Eders hjælpsomme Venner.«

Ifølge denne Tale blev en Tractat bragt istånd, og siden levede vi i Fred med denne Stamme.

Hs. Excellence viste et smukt Maadehold ved aldrig siden at prale eller lade vor unge Underhandler føie nogen Overlegenhed. Men vi Andre have dog anseet det for rigtigt at gjøre Begivenheden bekjendt i de civiliserede Lande, for at Verden kan see, hvad Godt man dog kan have af gamle Parykker.

Henrik Wergeland.

(Af „Corsaren". 1845).

I danske Skandinaver! Tillad mig at fortælle Eder, at der gives et Land, der hedder Norge, der ikke er berømt for

sin moderne Digtekunst, og hvor der dog Andes en Digter, som i adskillige Maader ikke viger Pladsen for nogen i Danmark.

Jeg troede, I vidste det. Men, da jeg sagde til Adskillige: Nu ligger Henrik Wergeland og skal døe — og jeg ventede at see skandinavisk Smerte male sig i deres Ansigter, Smerte over, at Skandinavien skulde miste en af sine stærkt udrustede Aander, saa svarede de ganske rolig: Saa? og spurgte mig, hvad jeg mente om Kate-chet Helwegs Skaal. Derpaa spurgte jeg, om de da ikke kjendte Henrik Wergeland, og de svarede: »Jo, er det ikke ham, der har skrevet en norsk Katechismus? Hvad mener De om H. F. Poulsens Tale?«

Nu kan det jo rigtignok ikke nægtes, at Henrik Wergeland har været meget forsømmelig mod sig selv og sin Berømmelse. Han har ikke skrevet noget lyrisk Digt mod Schleswigholsteinerne og ikke udbragt en eneste Toast for noget af vore liberale Koryphæer. Følgelig har heller intet liberalt Koryphæ udbragt en Skaal for ham og gjort ham berømt.

Den stakkels Wergeland er slet ikke Andet end Digter, og han adskiller sig fra adskillige danske Digtere deri, at han ikke alene skriver som Digter, men ogsaa har levet som Digter og nu døer som Digter. Jeg har en Mistanke om, at Henrik Wergeland er saa lidet dansk Digter, at han ikke engang bryder sig om en Etatsraads-titel. Men han gaaer meget videre, han ringeagter selve Døden.

Nu ligger han syg og skal døe. Han veed det meget godt ; men han skriver Digte om sin egen Død, uden Jamren, uden Sentimentalitet — han synger Triumphsange og seer smilende Døden lige i Ansigtet, saa at den hver Dag betænker sig og til Lægernes største Forbauselse opsætter sin Gjerning fra Uge til Uge.

Naar man læser disse Digte, skulde man næsten troe, at hist i det Fjerne, hvor han boer, bøie Himmel og Jord sig sammen, og der er ingen mærkelig Overgang imellem dem.

Jeg har ved dette Dødsleie hverken Lyst eller Tid og kanske heller ikke Evne til at skrive Eder en literair Charakteristik448 Meyer Aaror

over Digteren. Jeg vil nøies med den korte Bemærkning, at han har viist sig som en usædvanlig begavet Aand, med stærk og hed Følelse, urolig, snart barok og formløs i sine Ord, snart fuld af Ynde og Blødhed, meget polemisk, følgelig ogsaa meget forfulgt, ofte ubetalelig i satirisk Lyrik mod Modstanderne, f. Ex. i Digtet til Christiania Løver. Men, havde jeg nær sagt, jeg bryder mig Pokker om det, han saadan har skrevet paa sædvanlig Maade. Hvad der griber, fængsler, rører mig, er den ubeskrivelige, glade Aandskraft, hvormed han ligger og venter paa sit Legemes Død, den mægtige , skjønne, blide Sjælefred, hvormed han tager Afsked. Jeg kommer atter og atter tilbage hertil og kan ikke finde Udtryk nok for de Billeder, hvori han viser sig for mig. Det synes mig, at han ligger paa lit de parade henover Norges Fjelde.

I kunne jo dømme selv; her er et af Digtene, han i disse Dage har skrevet.

Men I danske Skandinaver ansee jo Intet for helligt undtagen en skandinavisk Taler; I have ingen anden Gud end det treenige Skandinaviens Gud , og ingen anden Digtekunst end skandinaviske Punscheviser. Ellers behøvede denne Artikel ikke at staae i »Corsaren«.

Af „En Jøde".

Første Capitel.

Hvad mon det er for en Støi? sagde Philip Bendixen sagte, idet han lempelig skjød Skodderne fra og aabnede Vinduet i den tidlige Sommermorgen. Han saae flere Borgere ile hen ad Gaden, og vinkedè ad den Nærmeste; men denne bemærkede ham ikke, og han turde ikke raabe, af Frygt for at forstyrre sin sovende Hustru. Det forekommer mig, at jeg hører en Tromme gaae, sagde han og lukkede Vinduet; hvad mon det kan være?

Sagte listede han sig ud i Boutiken, hvor hans Svend Benjamin, halvt sovende, skjøndt paaklædt, var ifærd med at skyde den svære Jernstang fra Indgangen.

Staa ikke der og sov, Hramor!2) sagde Philip Bendixen med dæmpet vred Stemme; skynd Dig over til min

Svoger og see at faae at vide, hvad der er i Veien i Byen.

Digtet »Den smukke Familie« Side 224. 2) Kameel, Fæhoved.

Benjamin skyndte sig, og i Ivrigheden faldt Jernstangen omkuld, da han satte den fra sig.

Krieg die mise Mischinno! Ske Alverdens Ulykker! udbrød Philip; er det en Støi at gjøre for min stakkels Kone ! Israels

Gud, staa hende bi!..... Hør, nu kalder

hun! Du har vækket hende, Oes! 1).

Hvad feiler Eders Kone? spurgte Benjamin.

Jeg veed ikke, hvilken Time der skal gaae Bud efter Jordemoderen! sagde Philip forbittret over hans Phlegma; begriber Du det saa, Beheimo? 2)

I et Nu bleve Skodderne tagne ned Døren aabnet, og Benjamin skyndte sig til den skraasovei'for boende Svoger.

Noget efter kom Svogeren over med sin Hustru. Han gik munter med hende ind i Stuen, hvor Philips Kone havde sat sig til Kaffebordet. — Naa, hvordan har hun det, Madam ! henvendte han sig til Jette; vær saa god at holde sig stærk idag. Vi have ingen Tid til Narrestreger, Spanierne desertere. Hun kunde blive bange for Skuddene, endskjøndt Ingen vil gjøre Hende Fortræd.

Schema Iisroel! 3) Hun faaer Ondt! skreg Søsteren og løb til Døren for at kalde paa Pigen.

Philip trak Isak Bamberger med ud af Døren. Hvilken Uforsigtighed af Dig at tale saaledes og forskrække hende! sagde han bebreidende.

Uforsigtighed ? sagde Isak; kjender hun mig ikke nok til at vide, at jeg ikke vil

forskrække hende?..... Hør nu, hvor

de tromme og skyde! Var det saa ikke bedst, at hun blev forberedt?

Stærke Trommeslag lød paa Gaden, saa at Vindverne klirrede; efter Trommeslagerne marscherede Borgervæbningen, hvis Tænder klappede omkaps med Ruderne. Enkelte Kanonskud dundrede, uvist hvor, forvirrede Raab krydsede hinanden fra Nabohusene.

Men gjennem al denne Larm lød pludselig et Skrig fra Sovekammeret. Isak Bambergers Ansigt blev meget alvorligt, og uden at sige et Ord gik han bort, over til sit eget Huus. Philip Bendixen løb i sin Angst først mod Døren til Sovekammeret, men vendte om og flygtede ud i Gaarden. Men hans Sjæl var inde i Huset, Legemet

') Onde Menneske. 2) Fæ.

3) Hør Israel! — Et Forfærdelsesudraab.Meyer Aaron

bevægede sig paa egen Haand. Han løb ind i Kostalden til Køerne og gav sig til at fylde deres Truge med Foder; saa ilede han ud ved Posten og fyldte en Spand, men hver Gang han havde postet den fuld, skyllede han den ud i Rendestenen.

Endelig aabnedes den øverste Halvdeel af Kjøkkendøren, og Jordemoderen viste sig i Aabningen. Hun vinkede og raabte: En Søn, Hr. Bendixen! En Søn! Jeg gratulerer!

Philip sprang bort fra Posten. En Søn! skreg han og lagde Haanden paa Hovedet, Adaunoi Elauheinu! Gebensclit sei Dein Nome! En Søn! En Søn!

Med taarevædede Kinder løb han iud efter Jordemoderen: Lad mig komme ind og kysse min Søn og hans Moder.

Ja vist! Nei, gaa Han ud og post igjen, sagde Jordemoderen og lukkede Døren i.

Jeg vil være taalmodig, sagde han, jeg vil give Tid. Gud har skjænket mig en Søn! Jeg er Fader til en Søn!

Han skyndte sig ud i Boutiken. Min Kone har faaet en Søn! raabte han og omfavnede Benjamin og kyssede ham.

Madsel tauv! 2) sagde Benjamin.

Jeschkauach, Rabbi Benjomin, 3) jesch-kauach! raabte Philip i sin usigelige Glæde.

Hør, Benjamin, sagde lian et Øieblik efter, det er bedst, at Du strax løber lien og melder det til Rabbi Jokuf, han skal være Maul. 4) Meld ogsaa til Simon Nasche og de andre Jøder i Byen, at min Kone har faaet en Søn. Hvor er min Svoger? Det er sändt, han gik. Spring over til ham og sig, at

han kan gjerne komme tilbage..... Bi

lidt, Benjamin! raabte han, da denne allerede var ude af Døren; der, tag et Pund Kalfe og et Par Pund Sukker og lidt Riis og Gryn og disse Penge og bring det til den gamle Marthe. Sig hende, at det er, for at hun kan gjøre sig en glad Dag i

Anledning af min Sons Fødsel..... Min

Søn! O, jeg har en Søn!

Næsten ligesaa hurtig som dette var foregaaet i Huset, var Borgervæbningen bleven forløst, fra sin Frygt. Den havde været ude og seet Spanierne lykkelig og vel gaae ombord i de engelske Skibe, og det kunde være et Spørgsmaal, hvem der nu var lykkeligst, Spanierne eller Borgervæbningen i den lille fyenske Stad.

Det gik nu ud over Jøderne. Fordi

') Herre, min Gud! Velsignet være Dit Navn! 2) God Velsignelse. 3) Tak, Hr. Benjamin.

4) Kan maaskee oversættes ved: Staae Fadder.

de ikke havde sluttet sig til den krigerske Skare, bleve de kaldte feige Uslinger, hvem Fædrelandskjærlighed og Borgersind vare aldeles ubekjendte. Flere smaa Hobe gjorde paa Veien til Gjæstgivergaarden et Øieblik Holdt udenfor enkelte Jøders Huse og gåve deres store Ringeagt tilkjende i kraftige Udraab.

Kemech') ere dog i Grunden morsomme Folk, sagde Isak Bamberger, da en saadan lille Hob havde sendt sin Hilsen ind til Philip, og han med et ironisk Blik saae efter dem; de ville ikke taale, at Jøderne tjene med dem i Corpset, naar der er Fred, og saasnart der er Ufred, skjelde de Jøderne ud, fordi de ikke tjene. Jeg troer, jeg vil gaae over og skjelde min Lænkehund ud, fordi den altid bliver hjemme.

Hvem vil bryde sig derom? Lad dem raabe! svarede Philip Bendixen, medens han lyttede ved sin Kones Værelse.

Otte Dage efter var den lille Familie samlet om Barselkonens Seng, og Gratulanterne indfandt sig i Anledning af Drengens Optagelse i det jødiske Samfund. Alle udtømte sig naturligviis i Beundring over Drengens raske og muntre Udseende. Den gamle Rabbi Jokuf lagde paa Vuggen en Horro — en Guldmynt, hvori* var ind-skaaret en hebraisk Velsignelse, der sik-krede Barnet mod onde Øine — idet han høitidelig sagde: Han vorde stærk som Juda og velsignet med Rigdom som Asser!

Isak drak et Glas Viin og raabte: Ja, det er godt nok; men jeg vedbliver dog at paastaae, at det ikke var nogen fornuftig Tid at gjøre Barsel paa. Dersom Drengen endda var en Christen, saa kunde den Larm, hvormed han blev født, betyde, at han blev en stor Helt. Men som Jøde vil det kun give ham dobbelt Aversion for al Krig og Ufred; han bliver bestemt saa feig, at endog Jøderne ville kalde ham feig.

Alle lo undtagen Moderen; thi Kvinderne have af Naturen et chevaleresk Sind og ville helst føde Helte. Hun sagde: Naa, naa, Isak! Naar Drengen opvoxer under Dine Øine og hver Dag seer pna Din store Sabel, saa bliver han maaskee ikke saa bange endda.

Top! raabte Onklen, jeg vil opdrage ham! Giv Du ham først Patte, for det kan jeg ikke, og lad ham saa komme i Skole hos mig.

Det er bedst, at vi allerede her gjøre Læserne nærmere bekjendt med denne Onkel, der paatog sig en Aristoteles's Rolle hos den fyenske Philips Søn. Det var, hvad sjælden er Tilfældet blandt Jøderne, en høi og meget stærk Månd. Man fortalte om ham i Byen, at han engang, da to Bønder kom op at slaaes i hans Boutik, løftede dem op, hver i sin Arm, slog dem nogle Gange sammen og derpaa kastede dem ud. Skjøndt han var hadet, som Jøde, og misundt, som rig Månd, indgjød han dog altid de andre Borgere Respect, naar de saae hans mægtige Figur imellem sig, og de graae, spillende Øine halvt lunefuldt, halvt udfordrende betragtede dem. Hans Haar faldt allerede i det Graalige — han var noget over de halvtredsindstyve —; i sin Ungdom havde han i Tydskland, sit Fødeland , gjort Krigstjeneste imod Franskmændene og var efter forskjellige Eventyr og Lykkesomvexlinger kommen til Danmark, hvor han slog sig til Ro og giftede sig. Hans Kone bragte ham ingen Formue, og forskjellige Uheld styrtede ham i den yderste Fattigdom. Han pleiede senere med en vis Stolthed at fortælle, at han en heel Yinter havde ernæret sig og sin Kone med en Capital af 2 Rbd., som han omsatte i Varer, hvormed hån »gik paa Landet«. Da han en Fredag Aften kom hjem, fandt han sit Huus nedbrændt, sin Kone syg og sit eneste Barn dødt. Uforstyrret helligholdt han sin Sabbath, begrov om Søndagen sit Barn og drog atter ud med sin Capital, i et Bundt Tørklæder, under Armen. Nu beboede han et stort Huus og var en rig Månd; men han undlod aldrig ved Synet af en Specie at bemærke, at hans store Huus var udgaaet af en saadan Specie, og deraf kom formodenlig den næsten overtroiske Respect, han nærede for Specier.

Philip Bendixen, den unge Fader, var en stille og fredsommelig Månd. Tjenestefolkene , der som oftest give de sikkreste Underretninger om deres Herskabs Charac-teer, meente kun, at han var slem, naar han blev vred, for han vilde slet ikke blive god igjen. I hans Ungkarletid havde der gaaet et Rygte om, at han levede for lystigt og overtraadte Ceremonierne; men det var et usikkert og dunkelt Rygte, og vist var det i alt Fald, at han efter sin Forlovelse med fordoblet Inderlighed var vendt tilbage til Religionen og bittert dadlede dem, der forsømte den.

Sildig om Aftenen efter den støiende

Gratulationsdag traadte Philip Bendixen ind i det lille Sovekammer. Hans Kone sov trygt bag det hvide Omhæng, den jødiske Matrone, som havde paataget sig at vaage, var sunken sammen paa Stolen i en mild Søvn; det rødmussede Barn slumrede i Vuggen , Natlampen kastede sit dæmrende Lys paa dets Hovedpude.

Philip omfattede med et langt Blik sin hyggelige Lyksalighed; hans Hjerte svulmede , og han bedækkede sit Hoved og bad: Almægtige Fader! Hersker over Verden! Jeg takker Dig for, at Du gav mig en Søn til at læse Kadischover min Grav. Hvis det er Din Villie, da skee det snart! Tag, om det behager Dig, al Lykke fra mit Hoved og skjænk den til min Søn. Jeg vil bøie mig i Støvet og velsigne Dit Navn, naar blot han er lykkelig!

En saadan Velsignelse blev udtalt ved det Barns Vugge, som er Helten i denne Fortælling.

Aiidet Capitel.

Da Barnet voxede til, udtalte Faderen endnu en Velsignelse over sin Søn:

Han skal ikke gaae i Skole. Han skal ikke døie Rísches2) af de andre Drenge og lære Uartigheder. Naar ban bliver gammel nok, vil jeg selv lære ham, hvad en Jøde bør vide; saa vil jeg sende ham til Kjøbenhavn.

Ingen var gladere over denne Bestemmelse end Onklen; derved kunde han ret efter Lyst og Lune beskjæftige sig med Barnet. Tidt kom ban løbende over og tog Drengen fra Moderen og bar ham hjem til sig. Saa begav han sig til et afsides Værelse og lukkede sig inde med Barnet, saa at man skulde troet, han øvede en eller anden Trolddomskunst. Havde man beluret Isak Bamberger, vilde man maaskee være bleven bestyrket i Troen ved at see hans underlige Bevægelser. Først hoppede han omkring paa Gulvet med Drengen paa Armen, og tudede ham ind i Ørene, trompetede, trommede og efterlignede Hestens Vrinsken, Koens Brølen og Hundens Gjøen. Naar saa Barnet lo høit og kradsede ham i Ansigtet, satte han sig ned og lod det ride Ranke med en saadan Voldsomhed, at Jacob, efter forgjæves Forsøg paa at finde

') Sjælemesse.

2) Ondskab mod Jøderne, Jødeforfølgelse.Meyer Aaron

i

det morsonit, kom til at græde. Da tog Onklen ham haardt i Ørene, stirrede bistert paa ham, indtil han taug, og sagde: Jeg skal lære Dig at være bange, Dreng. Han vedblev at stirre ham ind i Øinene og skære Ansigter, indtil begge brøde ud i en skraldende Latter, saa sprang han atter op, dandsede omkring og trykkede Barnet saa kjærlig og heftig til sig, at det igjen græd og vilde hjem. Ti nu stille, Jacob, sagde Isak forknyt, saa skal jeg fortælle Dig Historier. Inte sige hjemme, at jeg gjør Dig Fortræd! Vel? — Nei, hulkede Drengen. — Brav Kammerat, saa lille Du er! raabte Onklen; hør nu. Og saa fortalte han om Krigsfolk og om Ryttere og om fremmede Lande, eller bibelske Sagn, om jødiske Helte, saa at Barnet i en senere Tid ikke erindrede at have lært disse Sagn, men næsten forekom sig at være født med dem.

Faderen sagde tidt, naar han saae Isak løbe med Barnet:

Du liar Drengen for meget hos Dig, Isak! Tilsidst veed ban ikke, hvem der er hans Fader.

Jeg kan altid være ham ligesaa god en Fader som Du! svarede Isak.

Drengen bliver klog hos mig, vedblev Onklen; see bare, hvilket forstandigt Ansigt han allerede har.

Troer Du virkelig, at han har faaet det hos Dig? spurgte Jette skalkagtig.

Hvis han ikke har været ude i Byen at stjæle det! raabte Onklen; hvor skulde ban ellers have faaet det fra. — Han kan allereds sige sin Krischmo *) udenad — hvem har lært ham det? Og nu vil jeg lære ham at bensclie fra Bordet. 2)

Ja, ja, Isak! sagde Faderen; behold Du ham kun, til han bliver sex Aar: saa er det min Pligt som Fader at lære ham, hvad en Jøde bør lære.

I lære ham altfor meget. I tale altfor forstandigt med ham, sagde Moderen bekymret; Drengen trænger til at tale fornuftig paa sin Viis imellem andre Børn og tumle sig i den friske Luft.

Barnet saae paa Moderen, som om det forstod hende, som om hun havde opdaget den rette Medicin for det sugende Savn, der gjorde dets Kinder blege.

Onklen raabte: Imorgen den Dag

1) Jødernes Troesformular (Schema jisroel), som siges i alle Dagens Bønner. Her sigtes til Aftenbønnen.

2) Sige Takkebønnen efter endt Maaltid.

gaaer jeg med ham et dygtigt Stykke henad Landeveien.

Tredie Capitel.

I lykkelige Mennesker, som kunne sige: Det var en Barndoms Legekamerat af mig! Vide I vel, hvad dette ene Ord siger? Taler det ikke om grønne Enge, hvor I boltrede Eder i barnlig Overgivenhed , eller om den lille Gaard, hvor I samledes med Naboens Drenge og sloges og græd — hvor gjerne vilde I atter græde saaledes! — Eller om den mørke Stue, hvor I skulde lege kjønt stille, fordi Bedstefader sov nærved, hvor I ogsaa legede stille, indtil Glæden steg, og I glemte Bedstefader og al Verden — da stod med Et den gamle Månd venlig truende i Døren og bad: Lad mig blot sove et Qvarteer endnu. Eller om de tusinde Spilopper, I senere forøvede som Skoledrenge: Om Urtekræmmerens Appelsiner, der laae pyraniide-formig i Vinduet, og som pludselig til lians store Forbauselse trillede ned, fordi I trykkede paa Ruden? Om Kjelderkonens Kat, som I bandt et Par Blærer om Livet, saa at hun maatte gjøre Jagt efter den som

efter sin Kanariefugl?........ Taler det

ikke om den lille Pige, til hvem I begge vilde plukke Blomster, og for hvis Skyld I bleve Uvenner — I vidste ikke selv, hvorfor.

Det var den Tid, da I modtoge den første Affiling, for senere at passe ind i det bevægelige Spil, man kalder Verden. Det var den Tid, da Sindet beredtes til at fremskyde og bære Livets Blomster: Venskab og Kjærlighed, men da I ogsaa Alle prægedes i samme Form, saa at Eders Characterer frembyde næsten den samme Ensformighed som Eders Klædedragt.

Jaçob opvoxede ene. Han havde ingen Legekammerater; thi de andre jødiske Familier i Byen havde ingen Børn af den Alder, og de christne Børn gjorde ham Fortræd, naar de saae ham. Skjøndt han hed Jacob, kaldte de ham Moses, og naar ban nærmede sig, gjorde de med Haanden Tegn under Hagen, som for at spotte over hans Skjæg. Fordetmeste skete det, naar han legede med dem, at de lidt efter lidt gjorde ham til Gjenstand for Legen, raabte Jøde-smaus og puffede til hain. Naar det da blev ham for stærkt, gik han fra dem og saae i Afstand, med længselsfuldt Blik, paa deres Lege. Alligevel vilde han saa444

gjerne være sammen med dem. Denne Forfølgelse var begyndt saa tidlig, at det aldrig var faldet hain ind at forske efter Grunden dertil; den var ligesaa lidt Gjenstand for hans Forundring som det, at han var født og levede — han var jo født med den: han troede, at det skulde saa være.

Engang kom hans Morbroder fra en anden By i Besøg og medbragte sin lille Søn. Drengen gik venlig hen imod Jacob, der sky veg tilbage, men, da Drengen vedblev sin Venlighed og kom nærmere, spurgte Jacob, med de store brune Øine stift heftede paa ham: Hvorfor kalder Du mig ikke Jødesmaus?

Alle Tilstedeværende studsede ved dette uventede Udbrud.

De have gjort Risclies med den stakkels Dreng, sagde endelig Morbroderen.

Faderen gik hen og tog sin Søn om Hovedet og kyssede hain med bævende Læber. Men Onklen raabte: Hvem har kaldt Dig Jødesmaus, Jacob?

Det sige Drengene nede ved Stranden altid, svarede Jacob.

Næste Dag gik Onklen med ham ned til Stranden; men, da Drengene saae den høie Månd, taug de naturligviis. Isak Bamberger kunde desuagtet ikke styre sig, men ilede hen og greb en Dreng, som han kastede midt ind i Flokken. Da Jacob saae dette, blev det ham pludselig klart, hvorfor hans Fader den foregaaende Dag havde kysset ham, hvorfor Onklen havde fulgt med ham. I et eneste hurtigt Glimt gik Erindringen om den udviste Oudskab gjennem Barnets Sjæl. Som en løsladt Tiger styrtede han sig over en Dreng, kastede ham omkuld og klamrede sig rasende til ham. Onklen, der ansaae det for et almindeligt Slagsmaal, tilraabte ham sit Bifald ; men, da han saae Blodet flyde fra den anden Dreng, ilede han til og trak sin Neveu bort. Ved at see Jacobs dødblege Kinder, blaae Læber og sammenbidte Tænder, Øinene ligesom brustne og Hænderne fyldte med Haar af Drengens Hoved, troede han, at han var bleven syg. Han lod han ham bringe tilsengs og en Læge kalde. Barnet sov i mange Timer og vaagnede derpaa op som af en Besvimelse, tilsyneladende uden Erindring om, hvad der var foregaaet.

Men Isak Bamberger maatte møde hos Byfogden i Anledning af de Børn, han

havde lemlæstet ved sit Kast. Han maatte betale endeel af sine dyrebare Specier for at faae Sagen mindelig afgjort med Forældrene, og for at undgaae lignende Ubehageligheder i Fremtiden, blev det besluttet, at Philip Bendixens Vænge, der gik ned til Stranden, skulde indhegnes med et hoit Plankeværk.

Her sad da Jacob mangen en Time, ved Plankeværket adskilt fra den øvrige Verden, kun det brede Belt med dets faa Seilere udstrakt for Blikket. Ensom og stille gik han her imellem Blomster og Træer og betragtede det stolte Hav, naar det smilende badede sig i Solen eller morkt og truende væltede sig imod Kysten.

Der skabte han sig i Ensomheden en heel Verden, hvori der ikke var andre Personer end dem, han kjendte, og iblandt hvilke den spillede Hovedrollen, som han beskjæftigede sig meest med: han selv. Naar han fik Skjænd eller led Ondt, tyede han herhen og fortalte sig selv om en anden Tilstand, hvori det gik ham bedre. Disse smaae Episoder uddannede sig lidt efter lidt til sammenhængende Eventyr, hvori hver ny Begivenhed, han oplevede,

gav Anledning til et nyt Capitel. Men det Vigtigste deri blev dog altid Erindringen om Drengene ved Stranden, hans Længsel efter dem og hans Uvillie imod dem. Naar en af dem havde mødt ham paa Gaden og hilst ham venlig, saa gik han ned i Haven og opregnede for sig selv alle de gode Ting, han vilde give denne Dreng. Han fortalte sig en Historie om, hvorledes denne Dreng var i Fare, og hvorledes han da styrtede til og reddede ham, og hvorledes den reddede Dreng viste sin Taknemlighed ved hver Dag med Livsfare at stige over Plankeværket ind i Haven og lege med ham.

Men havde — hvad der oftest skete — en af Drengene fra Stranden mødt Jacob og i Tillid til Onklens Fraværelse gjentaget Skjældsordene, idet han hurtig foer ham forbi, saa gik han ned i Haven og fortalte sig selv:

Saa stäk jeg Hd paa Kornmarkerne ved at fange Schakaler og binde Hd til dem. De søgte efter mig; men hver Gang de kom, jog jeg dem paa Flugt. Men saa sov jeg engang, og saa fandt de mig og bandt mig. Og saa stillede de mig i deres Tempel mellem de to Støtter, hvorpaa det hvilede , og saa troede de, at de havde mig sikkert, og løb omkrin!? mig og raabte: Jødesmaus! Jøde, kan Du spise Flæsk ogMeyer Aaron

Fløde! Men saa greb jeg oin Støtterne og løftede dem med vældig Arm, saa hele

Huset faldt, over dem og over mig......

Det rislede koldt i ham, han lukkede Øinene, han følte Synkningen og Indstyrt-ningen, hver Gang han igjennem forskjellige Indledninger kom til dette Sted. Og saa var han nærved at græde af Smerte over, at han havde maattet dræbe dem.

Paolo og Griovanna,

(Af „Kjærlighedshistorier fra mänge Lande").

I den gamle Stad Padua boede en ung Månd, der elskede en Pige, men maatte reise bort uden at have faaet Leilighed til at sige hende det, og da han kom tilbage til Byen, var hun gift.

Han hentæredes af Sorg og af Længsel efter blot at see hende; men denne Længsel var meget vanskelig eller umulig at tilfredsstille; thi hun gik aldrig ud undtagen til Kirken, og selv da var hun tilsløret, og hendes Ægtefælle, der var meget skinsyg, fulgte altid med hende. Paolo følte tilsidst, at han ikke kunde leve uden at see hendes Aasyn, og da Livet ebbede i ham, gik han til hendes Ægtefælle, og enten af Svaghed eller af Sjælsstyrke henvendte han en usædvanlig Anmodning til ham. Han fortalte ham om sin Kjærlighed: at han havde elsket Giovanna først, og bad sin lykkelige Medbeiler om Tilladelse til, blot at turde see hende et eneste Øieblik engang om Ugen. Han tilfoiede: »I og Eders Slægtninge, saa mange af dem, som I vil, kunne naturligvis være tilstede. I kunne Alle vogte paa mig, at jeg ikke siger et Ord eller foretager Noget, der er imod Eders Ære, og desuden giver jeg Eder mit Ord paa, ja vil besværge det med hvilken-somhelst Ed, at jeg Intet skal foretage, aabenbart eller hemmelig, imod Eders huslige Fred og Lykke, hvilket jeg ei heller troer vilde lykkes mig; thi Eders Hustru er dydig og veed desuden Intet om min Kjærlighed; men jeg føler, at jeg maa døe, ellers vilde jeg heller ikke kunnet ydmyge mig saa dybt og bede Eder om det, som jeg nu beder og besværger Eder om at tilstaae mig.«

Stefano Matte'i var ikke blot skinsyg, men ogsaa meget stolt eller forfængelig. Det var derfor ikke af Ædelmod, men af

tilfredsstillet Stolthed, at han næsten leende svarede Paolo: »Det vil jeg, min Tro, ikke nægte Eder; hvilken Dag i Ugen vil I komme?«

Paolo valgte Fredagen, som var den næste Dag, og Stefano skiltes fra ham med de Ord: »Godt, om Fredagen; men I maa kun see Eder om i Stuen, hvorpaa jeg vil følge ud med Eder, som om I havde et Ærinde til mig.«

Den næste Dag havde Stefano Matte'i alle sine Slægtninge forsamlede hos sig. Han havde ikke for dem Alle kundgjort Paolos Besøg og Hensigten dermed, men kun betroet Sagen til en Svoger, som derpaa havde omtalt den til sin Kone, og rimeligvis taug hun ikke ganske, da hun kom sammen med de Andre. Derfor var der blandt flere af de Forsamlede, om ikke høirøstet, saa hemmelig Tale om Paolos besynderlige eller latterlige Anmodning,

og man morede sig i Forveien over den Rolle, han vilde spille; thi det er nu engang saa, især blandt Kvinder, at skjøndt de have dyb Medfølelse for Kjærligheden, kunne de dog lee over den Forelskede, ja omtale Kjærligheden ilde.

Men da Døren gik op, og Paolo kom ind, meget bleg, og kastede et Blik paa Giovanna, et kort Blik, men saa sælsomt, at det saae ud, som om hans Sjæl fulgte med og blev liggende foran hende, kunde Ingen lee. Nogle følte Medynk, Andre Vrede, atter Andre sagde senere, at de i det Øieblik havde været tilmode, som naar en Døende skal have den sidste Olie. Stefano kunde knap trække Veiret. Han følte med Et, at han havde handlet meget letsindig og bragt Noget ind i sit Hus, der aldrig vilde forlade det, og naar han hver Uge skulde have en saadan Scene, vilde han faae et Helvede i sin egen Sjæl og blive til Latter for den hele Stad. Han reiste sig derfor hastig, og idet han ifølge Aftalen fulgte Paolo ud, sagde han til ham: »Hvis I atter sætter Eders Fod over min Tærskel eller banker paa min Dør eller blot gaaer forbi mit Hus, vil jeg lade Eder pidske af mine Folk, eller jeg vil dræbe Eder som en Hund.«

Endnu bævende og blendet udbrødPaolo: »Bryder I Eders Løfte? Tager I Livets Ord tilbage? Vogt Eder! Da vil Synet af hende ikke blive undt Eder; men jeg skal see hende!«

Stefano drog sin Dolk og kastede den efter Paolo, dog uden at ramme ham.448 Meyer Aaror

Da Stefano kom tilbage til Stuen, havde Kvinderne forladt den, og han gjensaae ikke sin Hustru, før hun tilsløret kom ud for at følges med ham til Kirken, til Vesper, Aftenen før Set. Cecilies Dag. Hun laa længe knælende, saa at de Fleste gik ud af Kirken, inden hun var færdig med sin Andagt. Derpaa gik hun rask op imod Høialtret, kastede sig ned paa Trinet, og sagde til den Geistlige, at hun viede sig til Christi Brud.

Stefano kunde Intet udrette herimod, men maatte gaae ene hjem.

Denne Begivenhed blev meget omtalt i Padua. Nogle sagde, at Giovanna havde fattet sin Beslutning af Fortrydelighed over Stefano, der ved at føre en Fremmed i Huset under saadanne Vilkaar havde viist, at han ikke elskede hende høit nok eller paa rette Maade. Andre mente, at Giovanna altid havde elsket Paolo og nu, da hun saae, at ban elskede hende, ikke ansaae det for sømmeligt at være en anden Mands Hustru.

Paa den Tid, da dette skete, var Giovanna atten Aar.

1 hendes otte og tyvende Aar, da hun ved sin Fromhed og Blidhed havde erhvervet et saadant Navn, at hun næsten betragtedes som en Helgen, blev hun alt svagere, og i Forventning om Dødens Komme gik hun for sidste Gang til Skrifte.

Hun sagde gjennem Skriftestolens lille Gitter til Munken, som sad derinde og lagde sit Øre til Gitteret: »Hellige Fader, i mere end ti Aar har jeg Dag og Nat kun havt een Tanke, og endnu i dette Øieblik tænker jeg kun paa En, en Månd ved Navn Paolo. Kan det nogensinde tilgives mig? Vil Herren have Barmhjertighed og Medynk med mig?«

Munken svarede: »Der er større Miskundhed i Himlen, end Jorden drømmer om. Himlens Hærskarer med Guds Moder i Spidsen bede for dem, der have følt en stor og fuldstændig Kjærlighed og ikke for dens Skyld gjort Ondt og ikke glemt Herren.«

Giovanna sagde: »Men min Synd er stor, hellige Fader; jeg har for min Kjærligheds Skyld næsten glemt min Herre og Frelser; thi endnu i denne Stund, da jeg føler Døden nær, har jeg en stor Længsel: den, at til Gjengjæld for de ti Aar, jeg nu har levet, mine Øine maatte see ham i min Dødsstund; ja, det forekommer mig, at kun ved Hjælp af et saadant Syn, der vilde være et Underværk, kan min Sjæl rive sig

løs for at gaae til Gud. Hellige Fader, hvorledes kan en saadan Synd tilgives, og hvorledes kan min arme Sjæl faae Ro til at døe?«

Munken svarede: »Min Datter, vend Dit Øie mod dette lille Gitter, hvorigjennem Du har talt til mig.«

De andre Nonner hørte et svagt Skrig fra Skriftestolen; derpaa blev Alt stille. Da man endelig blev opmærksom

paa, at der vedblev at være saa stille, og nærmede sig, fandt man Munken og Nonnen siddende døde, hver i sit Rum.

Et Linieskib løber af Stablen.

(Af „Nord og Syd". 1850.)

Det vil være vanskeligt at beskrive Fraværende, hvilket Skuespil det er, at et Linieskib løber af Stablen. Enhver kan let forestille sig, at det maa have noget Storartet ved sig, naar en saadan Masse kommer i Bevægelse og glider frem; men det egenlige, levende Indtryk lader sig ikke frembringe gjennem Phantasien. Thi idet den tunge, mørke Masse begynder at skride, faaer den Liv; den synes pludselig at blive et fornuftbegavet Væsen, der i stolt og krigersk Selvbevidsthed følger sit Kald, søger » Veien til Ros og Magt« , medens Lue og Røg staaer op efter det. I stigende Hast glider den vældige Skabning forbi, og med ubeskrivelig Ynde dukker den ned i Havet, gynger et Øieblik paa Bølgerne og standser derpaa, som om den udfordrende saae sig om efter dem, den skal møde. Og Livet, som banker i den, det er Liv af Folkets Liv. Længe staaer den tætte, uoverskuelige Menneskemængde og venter og bliver baade træt og vaad — thi det var nu dygtigt Regnveir idag — men idet Kolossen begynder at røre sig og søge Havet, slaaer Øfolkets Hjerte høit, og det hilser det unge Linieskib, som Faderen hilser sin Nyfødte. Det sender Skibet de rungende danske Hurraer og tager Hatten af for sit mægtige, næsten altfor mægtige Barn; men mange Tanker komme og gaae i Hast, og medens Hurraerne runge, hører man hist og her et dæmpet: Gud velsigne det! Gud være med det! Dertil lyder Krigsmusik og Kanonskud, snart er Alt indhyllet i Krudtdamp — nu er Barnet døbt. AUGUST BLANCHE.

Saa rig den svenske Litteratur er paa lyrisk Digtning og paa de moderne Former af den episke (Romanen og Novellen), saa fattig er den paa dramatiske Værker, og denne Fattigdom staaer i en ligefrem Forbindelse med hin Rigdom, idet det netop er de svenske Digteres overvejende lyriske Retning, der har været en Hindring for Udfoldelsen af de Evner, som Dramaet tager i sin Tjeneste. Der træffes i dette Aarhundredes svenske Litteratur kun sporadiske Forsøg paa dramatisk Digtning, udførte netop af de Forfattere, hvis Begavelse har havt sin rette Plads i andre Digtformer: Börjesson, Beskow, Stagnelius, Nikander, Almqvist, Runeberg o. fl., og alle disse Forsøg savne just Dramaets Hovedsærkjende: den sluttede Composition og den objective Charactertegning, der overalt er sat til Side for Lyrikens løsere Former og subjective Udtalelser. Er Dramaet i Almindelighed saaledes stivmoderlig behandlet i den svenske Litteratur, saa maa dette af de anførte Grunde endnu mere gjælde om den særlige Gren deraf, der som det moderne Lystspil har udviklet sig saa frodigt i den danske Poesi og er en saa vigtig Factor i et Folks aandelige Liv. Først i den nyere Tid har Sverig i Jolin og Blanche faaet to Forfattere, der have søgt at bøde paa dette væsenlige Savn. Vejen er betraadt, om end endnu kun famlende og usikkert, og Folkets Sands for den komiske dramatiske Digtning, som er bleven vakt ved disse Forsøg, vil vel i Tiden afføde den Aand, der ved at skue dybt ind i Samfundets Liv kan male med Farver, hvad hine Forfattere endnu kun have udført i Linieomrids.

August Blanche er født i Stockholm 1811 og blev Student 1829. Allerede 1838, efter nogle Aars Embedsvirksomhed og fortsatte Studier, begyndte han sin Forfattervirksomhed med et Par politiske Piecer, med hvilke han strax indtog den Stilling i den radicale Lejr, som han aldrig siden forlod. 1843 opførtes hans første dramatiske Arbejde, »Positivhataren«, et Lystspil i fire Acter, og efter dette fulgte, foruden nogle mindre betydelige Lejlighedsstykker, Lystspillene »1846—1946«, »Magister Blackstadius«, »En Födelsedag på gäldstugan,« »Rika morbror,« »Stockholm, Westerås och Upsala,« »Hr. Dardanell och hans upptåg på landet,« »Hittebarnet,« »Ett resande teater-sälskap« og »Den politiska kocken« samt Skuespillene »Läkaren,« »Engelbrekt och hans Dalkarlar« og »Jernbäraren«.

Medens det skorter disse dramatiske Arbejder paa poetisk Dybde, paa Evne til at see til Bunds i Characteren, ere de, for Lystspillenes Vedkommende, i Besiddelse af et friskt og tiltalende Lune og have især deres Styrke i Tegningen af Stockholmslivets mere overfladiske Rørelser, i Fastholdelsen af en sikkert456

opfattet Localtone, der i Forbindelse med den ofte kvikke Dialog, de rask henkastede Coupletter og de morsomme Situationer maatte skaffe dem et stort Publicum. Blanches Lystspil have ogsaa bestandig hørt til Sverigs, specielt Stockholms Yndlingsrepertoire, og ved saaledes at opdrage et Publicum for den sande Comedie have de udført en Mission, hvis Fortjeneste maaskee er større end den, de bære i sig selv.

Hvis Blanche har sin største Betydning som dramatisk Forfatter, saa har han derimod sin største Begavelse som Epiker, især hvor han ikke vil omfatte saa store Opgaver som i sine egenlige Romaner »Flickan i Stadsgården«, »Kraknästet.« »Banditen,« »Första Älskarinnan« og »Vålnaden«. Hans Styrke ligger nemlig mere i Skildringen af den enkelte Situation end i den sammenhængende Composition, og han er derfor heldigst i de Smaaskizzer af det daglige Liv, som han i talrig Mængde har udstrøet i Blade og Tidsskrifter — blandt andet i den af ham redigerede »Illustrerad Tidning« — og senere samlet under Titlerne »Taflor och berättelser« samt »Bilder ur verkligheten«. En Anekdote, en Barndomserindring, en enkelt Episode, et ejendommeligt Charactertræk fra Hverdagslivet fortælles i disse smaa Udkast med en Følelse, der altid er sand, med et Lune, der altid er ægte, og med en vis sympathetisk Bonhommie, der er et Udtryk for Blanches inderste Væsen.

Det var især denne sidste Egenskab, der gjorde Digteren og Mennesket saa afholdt af Publicum, særlig af Stockholmsbefolkningen, i hvis Midte han daglig færdedes, og hos hvem han nød en Popularitet som ingen Anden. Som en af de mest læste svenske Novellister, som den mest yndede Skuespilforfatter, som en af Stadens Rigsdagsmænd, som den frisindede Politiker med den glødende Veltalenhed, som den mest fremragende Leder af Skarpskyttebevægelsen, som den joviale og gjæstfri Vært, hvis gode Formuesomstændigheder tillod ham at være en gavmild Mæcen ftxr mange fremstræbende Unge, og endelig som Stockholmsbo, der i sin litteraire Production atter og atter vendte tilbage til den kjære Hovedstads kjendte Localiteter og Figurer, stod Blanche i mangfoldig Be-rørelse med sine Omgivelser og var Gjenstand for en almindelig Hengivenhed og Agtelse. Sorgen var derfor stor, da Rygtet om hans pludselige Død gjennemløb Stockholm hin 30 November 1868, da hele Staden var paa Benene for at fejre Afsløringen af Molins Monument for Carl den Tolvte — en af de faa Konger, hvis Minde Blanche vilde være med til at fejre.

Ur „Magister Blackstadius".

Tionde Scenen.

Aurora, Therese, Amelie, Clara och andra pensionärer i Fru Kastanies flickpension, Magister Blackstadius (förande med sig kartor, skrifböcker och flera bundtar pennor).

Blackstadius

(under det pensionärerna omgifva honom och spela honom allehanda puts).

Kupletter. Jag är en lärd magister jag, Studerar flitigt natt och dag.

Dock springer jag kring hela stån, Från morgon och till qväll'n, som fan, Än jag vid Tantobommen är, Än vid Norrtull så står jag der, Har hufvud som Tegnér bestämdt, Och lunkentuss i benen jemt.

(Flickorna fästa stora pappersstjernor på hans rygg.)

Nu är jag trött vid detta fläng, Jag börja vill en annan sväng; Jag reser derföre till Lund Och prestexamen tar på stund.August Blanche.

Se'n blir jag prost och riksdagsman, Och skall votera som en ann'. Jag biskop blir, och med god smak Tar stjernor mot båd' fram och bak.

(vänder sig om och helsar på pensionärerna, så at publiken får se honom på ryggen.)

Alldeles, alldeles ja — salutem, salvete, mina damer! Hur befinner man sig, mina nådigaste fröknar Silfverklink och Knipenstrut? Hur mår man, min sötaste mamsell Stafvander? Hur står det till, lilla mamsell Warg? Bene, optime, maxime! Och ni andra, mina små pull or? Bravo, och derpå ta vi oss en pris snus - (bjuder pensionärerna

snus) alldeles, alldeles!

Elfte Scenen.

De Förre, Fru Kastanie.

Blackstadius (kysser Fru Kastanie pä handen).

Den skönaste god morgon! Sole oriente, stellæ fugiunt! När jag ska' hit, så är det som jag hade vingar på mej — alldeles , alldeles.

Fru Kastanie

(betraktar Bläckstadius ifrån hjessan till fotabjellet och utbrister derefter i ett gapskratt, hvaruti pensionärerna instämma).

Blackstadius.

Hva — hva — hva förslag! Är jag något spectaculum, något ridiculum? — ingalunda, ingalunda, ingalunda!

Fru Kastanie (afbrytande).

Magistern har såkert varit på Dufvan idag?

B läckstadius.

Alldeles, alldeles, och på Victoria också; två frukostar ja — det är väl inte för mycket det, när man läser i tolf flickpensioner om dagen; ingalunda, ingalunda!

Fru Kastanie (afsides).

Hvem skulle väl tro, att äfven den der vågar fria till mej!

Aurora (ser på Bläckstadii paraply).

Har inte frun sett så'n vacker ocli nätt paraply magistern köpt sej!

Bläckstadius.

Alldeles ja — det är min sommarparaply det — men om vintern har jag en, som är mycket tjockare och varmare; (till frun) ack, min nådigaste fru! jag blir kärare för hvar dag.

Fru Kastanie (afsides).

Inte för mej åtminstone!

Bläckstadius.

Mina känslor äro oräkneliga, som pisces in maribus — alldeles.

Fru Kastanie.

Låt det vara nog nu med det der »alldeles, alldeles«, och börja lektionen

(sätter sig vid det mindre bordet).

Bläckstadius.

Alldeles, aldeles ja — det var i allmänna och Svenska historien. — I halfcirkel , mina damer. (Pensionärerna ställa sig i en halfcirkel midt öfver theatern.)

Bläckstadius

(tager ett papper ur fickan och ser derpå).

Kan fröken Silfverklink säga mig när det var som krutet uppfanns?

Aurora.

Det var — det var —

Bläckstadius.

Är det någon som kan säga det? — Den som vet det, sätter upp fingret (sätter upp sitt finger); alldeles , alldeles ja — nå tala ur skägget, mina damer — anno — 1440 —

Aurora (infallende).

I en burk, af den store fyrverkaren Magito —

Bläckstadius.

Alldeles, i en burk ja, som den store hofapothekaren Barthold Schwartz höll på och rörde uti. — Nå, hvartil begagnar man

krut? (Alla pensionärerna sätta upp fingret.)

Aurora.

Till krig.

Bläckstadius.

Alldelet, alldeles, till krig, fyrverkeri, bergsprängning och andra oskyldiga nöjen. — Nå begagnas det inte som läkemedel, — kan ingen svara derpå? — Jo för hästar och äfven för menniskor med hästnatur — alldeles, alldeles — så är det ja.

Fru Kastanie.

Det är godt och väl, herr magister; men mina pensionärer tänka inte bli några hästläkare. Var god och förhör dem i fäderneslandets historia.

Bläckstadius.

Alldeles, alldeles! Kan lilla mamsell Warg säga mej, hvem det var af Sveriges konungar, som stupade i slaget vid Lutzen?

(Alla pensionärerna sätta upp fingren.)

Clara.

Ulrika Eleonora.

Bläckstadius.

Ingalunda, ingalunda (sätter sig).

Fru Kastanie.

Hvad är det för slag? Hur har magistern lärt dem Svenska historien? Nå, vet inte Clara det? Hvilken Svensk kung var det, som stupade i det Tyska trettioåriga kriget? Det var ju Carl XII, mitt barn lilla.

Bläckstadius.

Ingalunda, ingalun —

Fru Kastanie (afbryter hastigt).

Hvad har magistern att säga? Hvad vill magistern? Var det inte Carl XII kanhända?

35458 August

Blackstadius.

Alldeles, alldeles — Carl XII — eller, med andra ord, Gustaf II Adolf den Store --uff!

Fru Kastanie (uppreser sig).

Om jag får säga min mening, så tycker jag att magistern går för mycket in i specialiteter. Det voro bättre om magistern gjorde sina elever något hemmastadda i national-ekonomi , statsrätt och annan slags naturalhistoria. Vi ha riksdag nu och det skulle inte skada om eleverna finge litet notis om ställningarna i landet.

Bläckstadius.

Alldeles, alldeles — det har jag gjort också, min nådigaste fru! — Mamsell Staf-vander! Minns mamsell Stafvander hvad det är för skilnad emellan utländska krig och inbördes krig i statsekonomiskt hänseende? Jag gjorde samma fråga i går.

Therese.

Jo, i de utländska krigen föras penningarna ur landet, men i de inbördes krigen så stanna de qvar inom landet.

Bläckstadius.

Alldeles, alldeles; nå hvad blir följden

deraf! , ,

Therese.

Jo, att man derföre aldrig borde ha annat än inbördes krig.

Bläckstadius.

Alldeles, alldeles, det är ju klart som dagen det. — Nu ska vi hålla oss till an-tiqviteterna — det är just min force det! — Hör på, min nådiga fröken Knipenstrut, hvad var det för vapen som våra förfäder brukade?

Amelie.

Pil och båge.

Bläckstadius.

Alldeles. — Hur såg pilarne ut? Va' de som synålar? ingalunda. Va' de som strumpstickor? ingalunda. De va' som obelisken, mina damer, som obelisken, men mycket spetsigare, alldeles, aldeles. Hur såg bågen ut? Var han som en sybåge? ingalunda. Som en sprättbåge? ingalunda. Så här såg han Ut (sträcker upp händerna), så här krökte han sig (böjer sig ner tm golfvet), så här spände han sig och så här (faller framstupa).

Fru Kastanie (infaUande).

Brast han.

Bläckstadius (sittande på golfvet).

Alldeles , alldeles ja! (Pensionärerna skratta).

Fru Kastanie.

Står inte vetenskapen på båttre fötter än magistern, så måste det vara rätt klent dermed.

(Pensionärerna sätte sig kring det större bordet.)

Bläckstadius (stiger upp).

Jag ber allra ödmjukast om förlåtelse —jag måtte väl inte ha fallit frun olägligt? — Fru Kastanie.

Nej var så god och fall så mycket magistern vill, så länge mattorna äro af åtminstone. Hör på, vill magistern göra mig en liten tjenst?

Bläckstadius.

Alldeles ja! (Fattar fruns hand) Frun känner ju min ömma låga; jag blir mager som en läderlap utaf pur kärlek.

Fru Kastanie.

Så'na galenskaper! Jag har ju sagt tusende gånger, att det der är bara spektakel. — Hvad skulle det bli af? Magistern är ju öfver 50 år gammal och kan med möda försörja sig sjelf.

Bläckstadius.

Alldeles ja — 50 år; men frun är icke häller någon dufunga — ingalunda.

Fru Kastanie (afsides).

Oförskämde bokmal! (högt) Herr magister , vi få väl se — längre fram — framdeles , herr magister. —

Bläckstadius.

Alldeles ja, men inte bli vi yngre derigenom.

Fru Kastanie (tar fram en biljett).

Herr magister, jag skulle önska att den här biljetten inlemnades på Dagbladskontoret innan middagen.

Bläckstadius

(tar biljetten och läser på utanskriften).1

» Till Enslingen «.

Fru Kastanie.

Ja, han har Halmstadlax att sälja. Glöm nu inte att inlemna den, och låt det vara oss emellan. — Adjö! herr magister! Välkommen i morgon!

(går in i det ena af sidorummen).

En moder.

Ofta af en händelse, men någon gång äfven »med flit«, som det heter, kommer jag till en viss trakt af hufvudstaden. Det är trakten af Clara sjö, det är den s. k. sporrongska gården, hvilken bildar ett helt qvarter, hvaraf tre sidor vetta åt Clara vestra kyrkogata, Karduansmakare- och Lilla vattugatorna. Den fjerde sidan begränsas nu som förr af ett högt plank; men bakom detsamma fanns i min barndom en störreAugust

gård, bakgården kallad. Den sträcker sig ned till Clara sjö, hvarifrån en puss trängde något djupare in i sjelfva gården. Det var ett instängdt grumligt vatten; men som barn har jag sett sol och måne spegla sig deruti, sol och måne som räcka till för allt och förakta intet.

Träder jag från kyrkogatan in genom den låga, men djupa hvalfgången, inkommer jag först på hufvudgården. Der har jag, som förr, smedens verkstad till höger och till venster något längre ned vagnmakarens. Jag dröjer gerna en stund på denna gård, lyssnande till hammarens slag och sågens rasslande. Dessa olika ljud äro mig välbekanta. Hammaren är lika gladlynt som förr och sågen lika fnurrig. Men helst vänder jag mig om och kastar en blick upp till vindskupan två trappor upp midt öfver hvalfgången, liksom jag också lika träget betraktar de begge vindskuporna som vetta åt Karduansmakaregatan, ty ur dessa tre vindskupor har jag såsom mycket liten tittat fram och då mycket förvånat mig öfver allt hvad jag såg, i synnerhet öfver en hop skutvimplar, som öfver taken visade sig, och det dröjde länge innan jag begrep hvad det var för ena tingestar som, än oroliga och än lugna, oupphörligen bytte plats med hvarann. Somliga af dem voro runda, sågo ut som stora svarta ögon, och när de stirrade på mig, blef jag rädd.

Men står jag länge och ser så der uppåt, så kommer något fram ur ögonlocket som lägger sig emellan blicken och vindskupan ; men det skymmer ej, det är som vore det af kristall, och genom kristallen ser jag, hur jag deruppe, derinnanför lyftes upp på fönsterpallen af en troget vårdande hand och lyftes ner igen; ser mycket annat i detta hem för många bekymmer, hvilka likväl aldrig öfverstego moderskärlekens höjd, större och omätligare än dessa.

Men ibland längtar jag äfven att återse den gamla bakgården, och slipper jag ditin, så nog dröjer jag der en god

stund också, fast den är mycket förändrad. Der förr var vatten är nu land, Clara sjö har blifvit långt tillbakaskjuten, och han finnes ej mer, den gamla skräpiga toilettpjesen för solen och månen.

Dock, hur länge jag öfverblickar den fordna lekplatsen, förefaller det mig slutligen som såge jag mig sjelf, barhalsad och bar-hufvad, springa lekande omkring, och jag återser i andanom många andra, som likaledes utan halsduk och mösse lekte jemte

mig. Några af dem lefva än, mätande jorden med tyngre eller lättare steg, alltefter som Nornan spunnit lifvets och lyckans trådar. Andra deremot och de flesta hafva, tidigt trötta vid leken, för alltid sprungit bort, och ju tidigare de försvunnit, desto klarare för min syn framstå deras bilder. Och det måste ju vara så. Strömmen vid sitt utlopp kan icke vara lika klar og ren som han var vid sin källa.

Bland dessa bilder framstår en liten gosse med fina anletsdrag, ljust hår och blå ögon. Några år yngre än de flesta af oss, deltog han någon gång i våra nöjen. På något afstånd från oss stod då merendels en qvinna, arbetande flitigt på en stickstrumpa efter en liten fot, det förstås, men alltid med blicken följande den lilla gossens alla rörelser. Det var en mor, ty endast en mor blickar så. Hon kallades madam Holm och bodde med sin son på nedra botten, som hade sin dörr och sitt enda fönster åt hufvudgården midt emot smedsverkstaden. Hon gick omkring i husen och hjelpte till vid förefallande göromål, var enka och mycket fattig, men allt det lilla hon kunde förtjena använde hon för sin son. Hon umbar allt, han saknade intet. Han var alltid snyggt klädd och hade äfven böcker, ty hon ville att han skulle läsa, skulle lära sig något, lära mycket; hon hade fått i sitt hufvud, att Leonard — så hette sonen — skulle bli en stor man med tiden.

En dag straxt på eftermiddagen — jag minnes det som i går, det finnes något som aldrig kan glömmas — tittade jag in hos Leonard i det der kyffet vid gården. Han var ensam, satt lutande öfver salig Wålilins svenska historia. Han läste öfver, ty han gick i en liten privatskola, som någonstädes i grannskapet hölls af en förlegad student, hvars namn jag glömt. Modren var rädd för att låta sin Leonard gå bland de ostyriga pojkarne i en allmän skola.

Straxt efter mig inträdde modren, medförande något i en blårutig duk. Hon såg trött och lidande ut.

»Stackars min gosse! du har fått vänta länge i dag, du svälter väl alldeles ihjäl,« sade hon. »Han har väl spisat redan?« tillade hon, vänd till mig.

»Ja,« svarade jag sanningsenligt.

Derefter löste hon upp sitt knyte, tog fram en färsk rågbrötskaka, den hon skar i två delar. Ur et papper tog hon med knifbladet en bit smör, som hon bredde ut

35*460 August

på de båda delarne, mycket tunnt och det räckte knappt till det. Vidare hällde hon ur en qvartersbutelj mjölk i en tallrik. Allt detta satte hon fram för Leonard.

Leonard kastade sig genast öfver ena halfvan af kakan och slukade den med en appetit som förvånade mig. Eljest bruka icke barn förvånas öfver sådant. Derefter säg jag Leonard kasta en roflysten blick på den andra smörgåshalfvan.

»Har mamma ätit?« frågade han.

»Ja,« svarade hon, men gjorde dervid en häftig rörelse mot bordet. Dock hejdade hon sig ögonblickligen.

»Ät, kära barn, om du är hungrig,« sade hon med matt stämma, och Leonard lät ej säga sig det två gånger. Han förtärde äfven den andra hälften och tömde mjölktallriken till sista droppen.

Men under det han spisade kom jag att betrakta modren. Hon satt på en pinnsoffa, lutande sig mot ena hörnet. Då såg jag henne, bleknande alltmer, tillsluta ögonen och derefter liksom sjunka tillsammans.

»Din mor är sjuk!« hviskade jag till Leonard.

»Mamma!« ropade han, skyndande till soffan.

Jag vet icke om han begrep hur det stod till; men jag, äldre och för tillfället uppmärksammare-, begrep ganska väl och skyndade ut, ilade upp till de mina och omtalade hvad jag sett och hört, och den gången åtminstone blef madam Holm icke utan middag. Jag har ofta tänkt på denna händelse. Det var en nöd och en försakelse, hvarom jag ditintills icke haft någon föreställning.

Någon tid derefter flyttade madam Holm med sin son, ty hyran var för stor och eldstaden för bristfällig, och år föx-flöto innan jag återsåg moder och son.

Under andra året af min studenttid i Upsala fick jag en dag höra att en ny student med namnet Leonard Holm blifvit inskrifven i Stockholms nation. Jag- gick till honom och fann honom vid Dragarbrunnsgatan i ett litet studentrum af den gamla enkla stilen. Han var då en adertonårig spenslig yngling, men ansigtet var hans barndoms. Samma fina drag, samma blonda hår och blå ögon. Jag frågade genast efter hans mor.

»Hon är qvar i Stockholm,« svarade hau något förlägen.

I detsamma knackade det sakta på dörren och han skyndade ut. Men jag hörde honom tala högt med någon utanför.

»Hvad gör det?« hördes han yttra, »kom in, mamma! det är ju bara en gammal bekant.«

Och nu kom han in, förande vid handen en något motsträfvig qvinna, klädd såsom en af arbetsklassen. Det var hans mor. Hon hade följt honom till Upsala, för att äfven der kunna se till honom; men för att kunna göra det och derjemte uppehålla sig sjelf, något som i sista rummet afsågs, hade hon åtagit sig att städa och laga mat åt studenter. Nu uppstod det lifligaste samspråk emellan oss tre, och utomordentlig var naturligtvis hennes glädje och lycka öfver de vackra betyg hennes Leonard fått i sin studentexamen och dem jag flerfaldiga gånger måste uppläsa och öfversätta för henne.

När jag gick, följde hon mig ut i farstun.

»Kära herre!« bad hon mig; »säg för all del åt ingen att jag är Leonards mor! . . . Han skulle bestämdt få olägenhet deraf.«

»Tvärtom,« försäkrade jag; »det skulle hedra både er och honom.«

»Så säger man nog, men så är det inte,« försäkrade hon; »man skulle rynka på näsan åt städerskans son och det vore min död, för jag lefver ju endast genom honom.«

Djupt rörd tryckte jag hennes hand, lofvade tiga och gick.

Blef denna mor belönad? Blef frukten af hennes ömhet och försakelse sådan hon i förlåtlig modersstolthed drömt sig den? —

Innan terminens slut insjuknade Leonard och slutade sin korta lefnadsbana. Det var först på andra dagen efter hans död jag fick underrättelse derom och skyndade genast till sorgehuset. Leonard låg i sin kiste mycket fint och vackert svept. Hans mor, som icke hade ögon och öron för mig, gick omkring och sysslade i rummet. Än tog hon ner hans kläder från väggen, synade dem noga, for öfver dem med handen och hängde upp dem igen. Än stannade hon vid kistan och ordnade de ljusa lockarne kring den förbleknades panna, men så varsamt, liksom fruktade hon att störa hans sömn. Än begaf hon sig till skrif-bordet, tog den ene boken efter den andra, dammade af den och ställde den sedan påAugust Blanche.

vanligt ställe. De deltagande ord jag sökte framstamma hörde hon ej.

Leonards nationskamrater gjorde ett sammanskott till hans begrafning, men det var med största möda vi lyckades förmå modren att emottaga detsamma. Det var som unnade hon ingen annan än sig sjelf att bevisa honom äfven den sista tjensten. På begrafningsdagen fästade jag vid kistlocket en frisk lagerkrans. Då upprann ett småleende på modrens bleka läppar, och så länge hon kunde, följde hon med ögonen denna krans. Detta erkännande af

kamrater tycktes bibringa henna mycken tröst. Sedermera talte hon ofta med en viss stolthet om den. Kransen var då äfven för henne en belöning, de enda, men hon syntes så belåten med den.

Under några terminer såg jag madam Holm i Upsala, lika blek som förr, men också lika undergifven. Hon fortfor att städa för studenter; Och grafven på kyrkogården? Nog var den städad den också, så länge hon fanns till, — städad både sommar och vinter.

Salig excellensens stångpiska.

Någon gång möter jag här i Stockholm en gammal bekant, gubbe blott till åren, glad och skemtsam. Han har varit guldsmed och juvelerare, men för flera år sedan nedlagt rörelsen. Han påstår att guldsmeder eller juvelerare i hans ungdom hade lättare att förtjena pengar ån nu. Då voro menniskorna icke så fullflugna, menar ban. Då såg man mera efter arbetets beskaffenhet än efter kontrollstämpeln. Icke heller var man så »nosgrann« vid bedömandet af stenar och perlor. En vacker glasbit med litet konsjonell bakom kunde göra samma glädje som rubinen, och »nära nog omöjligt vore väl att sådant nu kunde inträffa som vidd ett visst tillfälle hände mig, när jag hade verkstad och böd« , tillägger han med det mest skälmska leende. Se här hvad som hände.

Under det vår guldsmed eller juvelerare var i »viften«, hände det att en af rikets herrar afgick med döden. Excellensens lik visades för allmänheten, ikládd serafimerdrägten och med en lätt färgton af karmosin på de förbleknade kinderna, såsom bruket den tiden

var på förnämare lik. Något af den förgyllning, som utmärkt lifvet, skulle äfven bestås döden. Men jemte all denna grannlåt förde excellensen med sig i kistan en annan vida naturligare och i mångas ögon mycket vackrare, nemligen sitt silfverhvita hår i en s. k. stångpiska, sådan den bars i Gustaf III:s tidehvarf, bland hvars utmärkt-heter den aflidne också varit. Men på begrafningsdagen och innan kistlocket påskruf-vades afklipptes denna stångpiska, för att till suvenirer fördelas mellan den afsomnades fränder och arftagare.

Dagen efter begrafningen infinner sig en af dessa hos vår juvelerare och beställer icke mindre än 14 ringar, lemnande honom med detsamma excellensens stångpiska för att användas till ifrågavarende familjklenoder. Vår juvelerare inläser stångpiskan i en bordslåda bland andra dyrbarheter och sätter derefter den stora beställningen i verket. Snart äro de 14 ringarna färdiga, tunga af massivt gnid. Det återstår blott det silfverhvita håret som i dem skulle infattas. Juveleraren öppnar bordslådan. Men döm om hans förskräckelse när han icke mera finner den dyrbara stångpiskan! Hustru, barn och tjenstfolk tillkallas, det anställes den strängaste räfst.

Ändtligen erkänner guldsmedens sexårige son, att han en dag tagit fram stångpiskan ur lådan och lekt med den; att han vid det tillfället haft husets kat till lekkamrat; att begge hållit i hvar sin ända af salig excellensens stångpiska och slitits om den tilldess katten, slutligen segrande, sprungit bort med stångpiskan och gömt den, himlen vete hvar. Detta var allt hvad man fick i dagen. Straffet följde ögonblickligen på bekännelsen. Katten fick en spark och sonen en risbastu, så att nog blef allan rättfärdighet i den vägen fylld; men den välsignade stångpiskan kom det oaktadt icke til rätta.

Vår juvelerare fann sin belägenhet ytterst obehaglig. Hans goda namn och rykte, hela hans timliga välfärd hängde på detta hår. I andanom såg han sig förlora den ena kunden efter den andra, såg sig nära nog bragt till ruin, ty hvad skulle verlden säge om en juvelerare, som icke bättre vårdade sig om anförtrodda dyrbarheter, än att barn och kattor finge obehindradt leka med det enda, som återstode af en bland jordens store och hvilket dessutom var bestämd att som relik förvaras led från led inom en lysande högadelig ätt!462

Ett djerft beslut måste fattas, och rådlös var vår juvelerare ej. Allt vore räddadt, kunde han endast finna ett hår likt salig excellensens, det månde växa äfven på en tiggares hufvud. Han rusar ut i staden, synar noga hvarje hufvud han möter, men förgäfves. Han besöker alla hufvudstadens fattighus, ty det kan icke slå felt att han åtminstone i något af dessa, den fattiga ålderdomens frihem, skall finna den enda skatt den fattige har gemensam med den rike, nemligen silfverhåren. Han finner hufvuden mer eller mindre grå, men intet så silfverhvitt som salig excellensens. Han börjar eftertänka om det icke erfordras någonting mer tryckande än en ålderstigen

fattigdom, för att frambringa en så silfver-hvit skörd, om det ej fordras t. ex. en statsmans hufvudbry och af det slag den aflidne i lifstiden dragits med. Det var, som bekant, hardt nära att excellensen delat den olycklige Fersens öde. Väl funnos ännu i lifvet statsmän med måhända lika dyrbart hår, men icke gick det an att begära suvenirer ur deras hårpiskor, hvilka nära nog betraktades som helgedomar, åtsminstone af dem sjelfva.

Tröstlös hemkom juveleraren. Han visste sig numera ingen lefvandes råd.

»Hvad du dröjt länge!« yttrade hustrun till honom; »båten vi beställt har väntat öfver en timma, matsäcken är längese'n nerburen och jag har kommit öfver den ypperligaste hjelmareål!« tillade hon, i hopp att med denna glada underrättelse kunna utjemna rynkorna på sin mans panna.

Saken var den at redan på morgonen, innan den olyckliga historien om stångpiskan blef bekant, hade det varit bestämdt, att familjen skulle företaga en liten lysttur utåt Mälaren för att tillbringa några stunder i det gröna.

»Båt! Hjelmareål!« upprepade familjefadern med dof röst. »Jag vore färdig hellre stiga i sjön än i båten, hellre bli mat för ålarna än äta dem.«

Båtfärden kan emellertid icke inställas. Familjen begifver sig följaktligen ut till sjös ; men sällan framglider öfver Mälarens klara våg ett mulnare sommarnöje. Ändtligen landar man vid en grön och löfrik strand och bullar upp i gräset, hvad man har. Juvelerarens fru söker, så vidt det står i hennes förmåga, att hålla målron vid makt, för att skingra sin kära hälfts oro och bekymmer. Men när hon ser honom glömma att taga halfvan på ålen, något som han

eljest aldrig uraktlät, då förlorar äfven hon modet och blir lika tröstlös som han.

Efter måltidens slut tager frun barnen med sig och går in i den närbelägna torparstugan för att koka kaffe. Men mannen söker skuggan af ett träd, lägger sin nya halmhatt bredvid sig och insomnar. Det var väl också det bästa han för tillfället kunde göra.

Efter en qvarts god sömn väcktes han af ett prasslande helt nära honom. Han slår upp ögonen och varseblir en hvit bock, hvilken i all sköns ro gör sin middagsmåltid. Men vår juvelerare blir icke litet bestört när han upptäcker, att det just är hans egen nya halmhatt som bocken håller på att äta upp och redan till hälften förstört. Bocken är lika dålig hattmakare som trädgårdsmästare. Med skäl uppretad fattar juveleraren bockens yfviga silfverhvita skägg, men den modiga bocken stretar mot af alla krafter. Midt under detta envig slår sig guldsmeden sjelf för pannan och ger till ett rop, som skallar genom skogen. Han har fått en idé, en ny, en ljus idé, och ögonblickligen vändande sin motståndere rycken, ilar han mot torparkojan, ytterligare påskyndad af bocken, hvilken med sådan kraft ansätter den flyende, att denne nästan framstupa inkommer i stugan.

»Hvem rår om bocken derute?« frågar han, ifrig och andtruten.

»Hå kors, det är väl våran det«, svarar torparhustrun.

»Hvad begär ni för bocken? Jag vill köpa bocken!« fullföljer juveleraren med samma ifver, »eller rättare jag vill köpa hans skägg. Jag ger tjugufyra skilling för skägget.«

Slutet af samtalet derinne blef att juveleraren och torparhustrun tillsammans skyndade ut på jagt efter bocken med hvita skägget, den de snart fingo fatt uti, och inom en minut låg det vackra silfverhvita skägget i juvelerarens ficka. Vild lopp den stackars bocken till skogs. Skamflat redan inför menniskor, hvad skulle han icke då bli, når han återträffade sina getter och killingar!

Återfärden till staden, fast utan hatt, blef angenämare än bortresan. Hemkommen, tog juveleraren de 14 ringarne och stängde sig inne med dem, och dagen derpå bar ban sjelf klenoderna till den som beställt dem, fick sin fulla betalning och dertill en mängd loford för det sinnrika sätt, hvarpå han förstått infatta salig excellensens hår.August Blanche.

463

En af de högborna slägtingarna, en dam i djup sorgdrägt, men strålande af ungdom och skönhet, hade i flera

repriser fört till sina läppar den ring, som tillfallit henne, och till och med lemnat en tår på de silf-verhvita stråen.

Juveleraren, den skalken , försäkrar att han icke utan den djupaste rörelse kan erinra sig denna vackra seen, tilläggande:

»Och icke heller kan jag glömma den arma bocken hur han stretade emot, under det vi klippte af honom skägget. Han borde likväl, tycker jag, kännt sig smickrad och stolt öfver den ära, som bereddes honom derigenom att hans skägg, infattadt i guld, fick linda sig kring de finaste och mest högborna frökenfingrar och sedan undan för undan gå i arf intill sednaste efterverld. På den ena ringen stod: »Minne af en älskad far« ; på den andra: »Minne af en

vördad onkel«, med mera dylikt som kunde kittla fåfängan. Men de äro alls inte fåfänga af sig de fromma djuren, och deruti ligger måhända det väsendtligaste sora skiljer dem från menniskan.«

»Men det var väl ändå ett skälmstycke« , invändes en gång.

»Ja visst,« medgaf juveleraren ; »men hvad skulle jag göra! Jag hade varit förlorad och hela den höga familjen förtviflad. Nu blefvo vi alla nöjda och glada, tack vare den hvita bocken!«

»Men om en gång saken uppdagas?«

»De första veckorna var jag allt något orolig,« svarade juveleraren; »inen sedan blef jag fullkomligt lugn. Ty nämn mig en sorg som hållit ut sorgkläderna — nämn mig en rik mans minne som varat längre än fjorton dagar!«
PETER CHRISTIAN ASBJØRNSEN.

En al Betingelserne for at den unge norske Litteratur, løsrevet fra sin mangeaarige Forbindelse med den danske, kunde udvikle sig til et selvstændigt Udtryk for den nordiske Aand var den, at der i Folkets Liv aabenbarede sig et ejendommeligt Indhold med nye Emner til poetisk Behandling, en ejendommelig Anskuelsesmaade med nye Syn paa Livets Phænomener. Allerede da den unge Litteratur gjorde sine første voldsomme Bevægelser for at rive sig løs fra det Gamle, havde man en stærk Fornemmelse af et saadant Grundlags Nødvendighed, men da man havde Hast med at faae Bygningen rejst, var man den Gang mere tilbøjelig til at ville lægge Grunden af et Materiale, som skulde skaffes til Veje ved et Magtbuds Kraftanstrængelse, end til med Omhu og Tidsopofrelse at sanke de vidtspredte og stundom dybt skjulte Elementer sammen, som hvilede paa Bunden af Folkelivet, og som vare de eneste, hvormed en sand national Udvikling kunde træde i organisk Forbindelse. Da Asbjørnsen og Moe i 1840 indbød til Subscription paa en Samling »Norske Folke- og Børneeventyr«, betragtede det store Publicum deres Forehavende som et lidet betydende og temmelig puerilt Indfald, og først to Aar senere kunde den lille Bog see Lyset efter adskillige Gjenvordigheder; nu ere deres forskjellige Sagn- og Eventyrsamlinger europæisk berømte, og, hvad der har mere at sige end dette, der er paa Grundlag af det Folkeliv og den Folketro, hvis enkelte Træk ere samlede her i saa stor Overflødighed, opvoxet en national Digtning af stor Betydning, begyndt af Welhaven med hans »Nyere Digte« 1845 og fortsat af de efterfølgende norske Forfattere. En Skildring af' disse to Mænds Virksomhed er saaledes aldeles uundværlig, naar der skal gives en sammenhængende Udsigt over Litteraturens Gang, og de maatte have deres Plads i denne Anthologi, selv om de ikke hver for sig vare selvstændige Digtere.

Peter Christian Asbjørnsen er født i Christiania den 15 Januar 1812, men tilbragte de vigtigste af sine Barndomsaar paa det naturskjønne og mindestore Ringerige, hvor han blev privat forberedt til Universitetet af Præsten Støren paa Norderhoug. Under et fireaarigt Ophold paa Landet som Huslærer havde Asbjørnsen rig Lejlighed til at lære Almuen at kjende, og her modnedes den Beslutning hos ham, en Gang at meddele en større Kreds den Skat af Folkedigtning, som han havde indsamlet paa sine lange Fodvandringer, paa sine Jagt- og Fisketoure, og som alt fra Barndommen af havde havt mere Tiltrækning for ham end nogen anden Underholdning.Peter Christian Asbjørnsen.

465

Saa snart Asbjørnsen i Forening med Moe havde realiseret denne Tanke ved den ovennævnte Samling, slog den almindelige Stemning strax om til Fordel for Foretagendet, og de nye, forøgede Udgaver og Fortsættelser

modtoges med alt større og større Bifald. Ved öffentlig Understøttelse — bl. A. fra Universitetet, der saaledes godkjendte Værkets videnskabelige Betydning, — blev Asbjørnsen sat i Stand til Aar for Aar at foretage nye »Opdagelsesrejser«, og da han i sin aabne, velvillige Personlighed havde den Nøgle, der kunde lukke op hos den tidt noget utilgjængelige Almue, kom han aldrig tilbage uden rige Fund. Han har saaledes gjennemkrydset Norge fra Ende til anden, dels paa Folkepoesiens, dels paa Naturvidenskabens Vegne; thi denne sidste er hans egenlige Studium og skylder hain mange betydelige Arbejder, lige som han skylder den en Middelhavsrejse, som han 1849 gjorde med Corvetten »Ørnen«, og et længere Ophold i Udlandet i 1856—58, under hvilket han fornemmelig lagde sig efter Forstvidenskaben. Han beklæder nu Pladsen som rejsende Forstmester og har i denne Stilling den bedste Lejlighed til at virke for sit Livs to Hovedopgaver.

I Asbjørnsens rige Forfattervirksomhed rager især eet Arbejde frem som det, der er det ejendommeligste Udtryk for hans Personlighed, og som det, der berettigede os til ovenfor at antyde, at Asbjørnsen ikke blot er Samler, men selvstændig Digter. Det er hans »Norske Huldreeventyr og Folkesagn«, hvis to Bind udkom 1845 og 1848. Forfatteren indskrænker sig i denne mærkelige Bog ikke til en tør Meddelelse af de enkelte Sagn; han omgiver dem med en Ramme af mesterlige Naturskildringer og fortrinlige Personfremstillinger, eller rettere, han fletter disse Elementer saa harmonisk ind i hinanden, at det Hele danner et poetisk Konstværk, hvis største Fortjeneste er den ydre og indre Sandhed i de enkelte Billeder. Ved saaledes at hensætte Sagnene i de Loca-liteter, hvor de have hjemme, ved at føre de Personer, i hvis Mund de lægges, frem for Læseren i hele deres characteristiske Skikkelse, har Asbjørnsen peget paa en af de Veje, ad hvilke den nye norske Litteratur skal ledes til en national Udvikling. At Vinket var rigtigt, derom har den norske Digtning siden hin Tid noksom vidnet, og det er ikke uden Betydning, at det var Bjørnstjerne Bjørnson, der som Ordfører for Studenterne bragte Asbjørnsen en Tak og en Hilsen paa hans Fødselsdag 1870 i Anledning af, at der nu var forløbet femogtyve Aar siden den første af de to betydningsfulde Samlinger »Huldreeventyr og Folkesagn« var udkommen.

En Aften ved Andelven.

»Dud og Pine, det er den beau Ideal af en skotske Urretelv«, sagde en ung Britte, en Bekjendt, jeg havde truffet i Eidsvoldsbakken, og som jeg derfra fulgte ned til Andelven i Baarlidalen, hvor han vilde fiske. »Her maae vi faae Urret,« fortsatte han, »men Elven er ikke saa klar, som den skud' være; den skud' være saa klar som Kristal; og seer de hvilket Sjeneri det er her, for naar jeg fisk', jeg seer ikke

efter Fisk alene, men paa hvert maleriske Træ, der speile sig i Elven, paa hver Flye, der flive, jeg hør' efter hver Fugl, der singe.«

Medens han i et saadant Sprog vedblev at tolke sin Passion for Naturen, og satte Stangen sammen, kastede jeg mig ned i det duftende Græs med min Cigarre. Rundt om mig i Bakken blomstrede Spi-ræer, Skabioser, Blaaklokker, Nardus og det røde, yppige Gjederams. Over mig vajede Birkenes svævende Grene; nede ved Elven tittede Glemmigeier frem mellem fro-digtvoxende Stargræs, der ogsaa i yppigste466

Fylde dækkede en Hob Stene ude i Elven. Her strømmer den strid mellem Stene og Klipper, men vender sig ogsaa forbauset over sin egen Vilterhed om i en Bagevje for at betragte sit forandrede Fysiognomi — den ellers saa stille og venlige Andelv.

Paa den anden Side hæver sig en Høide, dækket med Or, med hvidstammede Birke og mørke Graner, hvorunder der er skyggefulde mosdækte Hvilesteder , hvis Svalhed, Fred og Ro kun den kan fatte, der en hed Sommerdag i Læ af disse Træer har lyttet til Fuglenes søde Kvidder, kvæget sig ved de kjølende, duftsvangrede Luftninger fra Elven, eller den der, gjennem en anonym Forfatters fine Skildringer af disse Egne, har fornummet den »alfeagtige, drømmeriske Duft, som hviler derover.«

Nedenfor paa Broen stod et Par Jenter og betragtede med Nysgjerrighed og Forundring Fiskerens eventyrlige Personlighed og de kunstige Svingninger af Stangen. Og der ligger en ubeskrivelig Ynde i disse Svingninger af en velproportioneret Stang i en dygtig Fluefiskers Haand. Som et blinkende Glimt farer Snøret gjennem Luften

og udsender glimrende Vandstøv i sit Tilbagesving, bugter sig igjen som en Slange eller ruller ud som et Hjul hen over Elven; Stangen bøier sig som et Siv i ziirlige Buer, medens Fiskeren, halv skjulende sig mellem Stenene, med Grace svinger den i sin fremstrakte Høire.

Medens han Skridt for Skridt avancerede ned ad Elven, laa jeg og blæste Tobaksskyer mod den blaa Himmel op i Myggesværmenes Aftendands, og lyttede til Ljaaens Klang, til Fossens Suus og Fugle-kvidret, der tiltog i Styrke med Aftenens Svaling. Af den halv somnambule Tilstand jeg herved kom i, blev jeg vakt ved et klart » God Aften «.

En middelaldrende Bondekone stod med en Bunding i Haanden nede paa Stien og saa med Forundring paa Fiskeren og de raske Bevægelser af hans Stang.

Paa mit Svar sagde hun halv spørgende: »Han fisker nok med Fly? mon jeg tør gaae forbi?«

»Det tør du nok, naar du gaaer nær ved Fiskeren, saa er det ikke farligt. Men siig mig hvor du er fra?« spurgte jeg; thi i hendes Væsen og Tale var der noget Usædvanligt for hendes Stand.

»Jeg boer i en Hytte oppe paa Høiden af Aasen, vestenfor Vormen,« svarede hun.

»Saa hedder du sikkert Änne Marie

og har været Barnepige i Præstegaarden. Ikke sandt? Jeg har hørt Tale om dine Eventyr og Historier.«

»Jasaa har han det, saa er han vel kjendt med Nogen fra Præstegaarden da? Hvem er han da tør jeg spørge?« sagde hun.

Da jeg havde gjort Rede for dette, anmodede jeg Änne Marie om at fortælle mig Noget, »helst noget om Huldren« ; thi jeg vidste hun var vant ved saadanne Anmodninger og betragtede disse Fortællinger fra et vist ironisk Stade, saa at man ikke behøvede at gaae de sædvanlige Omveie eller frygte for noget Afslag ved en ligefrem Anmodning.

»Det turde være farligt at tale om Huldren saa seent,« sagde hun, »for hun er gjerne ude i Kveldingen og i Solrendingens Tid, men hvis han ikke er bange, saa skal jeg nok fortælle.«

»Fortæl, fortæl, jeg frygter ikke Huldren eller de Usynlige!« sagde jeg.

»Der var et stort Bryllup i en Gaard etsteds, og til det Brylluppet skulde en Huusmand. Ret som han gik over en Ager saa fandt han en Mælkesiil, saadan en som de gjøre af Korumper. Den saa ikke ud anderledes end en bruun Tue. Han tog den op, for han tænkte, at den kunde være slaaet ud og vilde give Kjærringen sin den til at vad ske Kj ørreler med. Men da han kom frem i Bryllupsgaarden, var det, som om Ingen saa ham. De Andre hilste Brud og Brudgom paa, snakkede med dem og skjænkede dem ogsaa, men han fik hverken Skjænk eller Hilsen. Saa kom Kjøgemesteren og bad de Øvrige at gaae til Bords, men ham bad han ikke, og han fik Ingenting; for selv vilde han ikke sætte sig ind til Bordet, naar ikke Nogen bad ham. Saa blev han arg, og tænkte: 'jeg kan gaae hjem igjen, siden der ikke er Nogen, som bryder sig om mig.'

Da han kom hjem, saa sagde han »Godkveld, her er jeg igjen.«

»Jesu Navn, kommer du igjen nu da,« sagde Kjærringen.

»Ja, der var Ingen, som brød sig om mig eller vilde læs see mig,« sagde Manden, »og naar de ikke agtede mig saameget, saa synes jeg ikke, jeg havde Noget at gjøre der.«

»Men hvor er du henne; jeg hører dig jo, men jeg kan ikke see dig,« sagde Kjærringen.

Manden var bleven usynlig, han, for det var en Huldrehat, han havde fundet.

»Hvad er det for Snak, seer du mig ikke? Er du ogsaa bleven galen?« sagde han. »Der har du en gammel Haarsiil, jeg fandt borte paa Jordet,« sagde han, o g kastede den paa Bænken. Da saa hun ham, men med

detsamme var Huldrehatten borte, for han skulde bare have laant den. Saa kunde han skjønne, hvorledes det hang sammen og gik til Bryllups igjen. Da toge de gildt imod ham, og han fik baade Skjænk og Sæde ved Bordet.

»Hvis jeg fandt en saadan Hat, Änne Marié,« sagde jeg, »skulde jeg holde den mere i Ære; uagtet Vorherre har givet mig en temmelig tynd Figur, som du seer, skulde jeg nok undertiden ønske at gjøre den ganske usynlig.«

»Ja det var sändt,« svarede Änne Marie med Latter. »Det syntes Gutterne paa Nordstrand ogsaa; det var Sønnerne der, Christopher og Thorvald, som fik begge Jenterne paa Raaholdt siden. De havde slig Lyst til at komme til Raaholdt, saa Ingen saa dem, og derfor vilde de gjerne laane sig en Huldrehat. Nu vidste de, der var et stort Træ oppe i Strandsaasen, hvor der var Underjordiske, for naar Troldfolket vilde laane 01 eller andet, blev Spandet sat ud der, og did blev det igjen baaret, naar Øllet var opdrukket. Og saa havde de hørt, at de skulde have med sig et sort Lam eller en sort Katte og gaae did tre Thorsdagskvelde i Rad og bede: »Kjære, lad mig faae laant den gamle Bedstefaderhatten, saa skal du faae en svart Katte for Laanet.« De fik sig da en svart Katte og gik did tre Thorsdagskvelde og bad om den gamle Bedstefaderhatten, men den tredie Kvelden kom der ud En, saa stor og styg, at de toge Benene fat: »Nei, nei, vi vil ingen Hat have; der har du Katten alligevel,« skreg de, kastede Katten og fløi hovedstupes udover Berget.«

»Til Friere at være synes mig ikke der var meget Mod i de Karle, Änne Marie,« sagde jeg, »for en saadan Hat var det dog værd at vove lidt.«

»Det kan I have Ret i,« svarede Aune Marie; »men siden vi tale om Friere, saa skal jeg fortælle om en Underjordisk, som de sagde friede til en Jente her i Bygden. Det var paa Haverstad. Den Tid jeg var bleven gift, var der saadan en vakker Jente der, som hedte Mari, og hende var der en Usynlig, som gik og friede til, han boede ved Kirken og havde seet hende spise Bær engang af et Træ i Præstejordet; han kom

bestandig om Natten og hver Gang han var der, var hun saa usigelig bange. Dette fortalte hun Kjærringen der, söm hedte Inger Margrete, og saa sagde hun, at han havde et Gulduhr, han vilde give hende, men hun var saa usigelig bange. Kjærringen raadede hende til at fyre over Sengen med Svovl. Da han kom, havde hun ikke faaet gjort det endda, men saa bad hun ham at komme igjen næste Thorsdagskveld og tage med sig en god Ven, hvis han havde en, saa skulde hun kanske blive med ham hjem,« sagde hun, for at blive kvit ham.

Om Thorsdagskvelden kom han til Sundet og raabte, at Sundmanden skulde komme og lukke op, for det var om Vinteren, saa det var Bro over Vormen. Sundmanden skyndte sig alt han kunde, men han kom ikke saa snart som Frieren syntes, og saa fik han et Ørefigen, saa han tullede bortover Marken, og da var han alt gjennem Bommen, og Sundmanden hørte det kjørte saa fygende nordefter, men han saa Ingen.

Da han kom frem, havde Mari fyret over Sengen med Svovl, og saa maatte han sidde paa en Stol. Han bad hende at følge med sig hjem og vilde give hende Gulduhret, men hun turde ikke tage imod det, for hun var saa usigelig bange.

»Ja jeg veed nok hvem der er Skyld i, at jeg ikke kan komme til dig,« sagde han tilsidst, »det er Inger Margrete; men det skal hun komme til at undgjælde dyrt.«

Strax efter hængte Manden hendes sig, og det var Mange, som troede, at den Underjordiske havde hængt ham, eller at han var Skyld i det idetmindste. Og den samme Aften som dette skede, saa Ingebrigt Præstegaarden fem Ræve, som dandsede om den Rabben, han hængte sig paa.

Vi boede paa Notterhaugen den Tid, °g jeg Manden min, vi vare ude og lyede den Kvelden, hun havde sagt, han skulde komme og hente hende; for vi tænkte, der skulde blive Musik, men vi hørte Ingenting.«

Under den sidste Deel af denne Fortælling kom en Månd henad Stien, hvis raske Gang forekom mig saa bekjendt. Førend jeg endnu kunde see, hvem det var, raabte han:

»God Aften A— ! Og Master R. og Änne Marie! nu har hun vist fortalt dem Eventyr. God Aften, mine Herrer. Men fisker de med Flue her, Mr. R—? her er ikke andet end Gjedde.«

»Det trud' jeg strax,« sagde Mr. R. meget selvklog; »den Elv saa mig saa468

suspicious ud — er det ikke sändt A— ? og naar her er Gjedde,» vedblev han, »er her ikke Urret, for den æder baade ham og Dit og Dat og den Ændre.«

Den Fremmede, en Bekjendt fra Hovedstaden, var vel indviet i Egnens Forhold. Han raadede mig til at besøge Änne Marie i hendes Hytte, som han viste mig imod Horizonten i en Udhugning af Barskoven oppe paa Høiden af den østlige Aas, for at høre flere af hendes Fortællinger. Den næste Dag udførte jeg dette og hørte mange Eventyr og Sagn. Og da Änne Maries Forraad var udtømt, henviste hun mig til Peer Graver som et uudtømmeligt Skatkammer.

Huldreæt.

Vi havde været i Besøg paa Bjerke. Proprietairen og Gamlemoer roede hjem Søndag Aften; men Jomfru Marie, Smaagutterne og jeg, Præceptoren, havde efter mangfoldige Makinationer faaet Lov til at blive over til Mandag, for at vandre hjem over Aasen »og see Udsigten,« hed det. Den Mandag Morgen kom os alt for snart. Ledsagede af vor Vertinde, den gode Moer Bjerke og hendes Søn, vandrede vi op gjennem Bjerkehagens løvrige Lunde, hvor Rødstjerten og Bogfinken i Oretoppene feirede Dagen med raske, velklingende Slag, medens Fluesnapperne, vimsende mellem Grenene, gåve sit Ord med i Laget, og Havesangeren, beskedent skjulende sig bag Løvet, lod sin muntre Sang strømme ud fra de tætte, dunkle Kroner. Morgenen var saa stille og saa luun; Birkens Blade rørte sig neppe, og da vi kom op ad Stien gjennem Engene, saae vi endnu Dugperlerne gynge funklende paa Kløveren og i Maristakkens foldede Blade, naar der faldt et Solstreif i det Grønne. Svalerne strøge lavt efter de fine Libeller; Buskskvætten sad gyngende paa en Tistel og kviddrede i Ageren. Her havde vi Lærkesang fra den blaae Kuppel, der paa alle Kanter omgjerdedes af lyse Sommerskyer, som skjær-mede os mod Julimorgenens hede Sol.

Da vi vare paa hiin Side Kongeveien, havde vi en anden Region. Det gik opad Aasen; Fyrren og Granen hvælvede os svale Haller. Endnu lød Lærkernes Triller over til os; men de Toner, som havde hjemme her, vare kun de travle Meisers skjærende

Piben, Gjertrudsfuglens regnvarslende Skrig og Veirstillernes Glam under Skyen. Trætte og mødige efter Opstigningen, hvilede vi et Øieblik paa de flade mosdækkede Klipper ved Præstemyren, drak en Afskedsskaal med vort Følge, og kvægede os ved Synet af Øierens blanke Flade og de låve blaae Aaser, vi skimtede mellem Fyrrestammerne.

Smaagutterne vare alt ude paa Myren for at sanke Multer og jublede, hver Gang de saae en rødmende Kardt. Jomfruen og jeg fulgte da efter. Krandset med Fyr og Gran strakte Mosen sig fjerdinglangt ud mod Vest som en stor Slette, hvis Eensformighed kun af og til afbrødes ved Grupper af ranke Siv med vaiende Toppe, eller ved Tuer af den lysegrønne Caimus, eller ved fremspringende Odder med en Skytterhytte af visne Grankviste ude paa Pynten, der stod som et Minde om Aarfugllegen fra Vaaren. Mod Nord, hvor vor Vei gik, var det knapt et Par tusinde Skridt over. Trindt Bredden stod Lyngen i Blomster; men ude paa Myren vinkede os Mosliliens gule, prægtige Bæger, den skjæggede Bukkebladblomst og den ziir-lige Calla. Pyntet med nikkende Myrduun, Multebærblomster og tandre Stargræs, spillede Mostæppet i de forskjelligste Nuancer og gyngede under vore Fødder, som om det hvilede paa et bølgende Hav. Vi gjorde ogsaa en lille Afstikker, for at sanke Multer. Da vi igjen kom frem mod Pynten af en af disse fyrrekronede Odder, svingede Duun-hammerne sine store valtseformige Ax frem og tilbage over vore Hoveder; en skjærende Vind peb os i Ansigtet, og lige over for os stode mørke Skymasser med graalige, udvaskede Rande. Det bryggede til en Regn-skuur; vi følte alt enkelte Draaber. Jeg trøstede min forskrækkede Ledsagerinde med det Ly, vi skulde finde i den gamle Vardehytte, som neppe laa et Par Bøsseskud borte, lige op for den ludende Fyr ved Myren, og som stod igjen der fra Krigstiden. Da vi kom til Bredden, skylregnede det; men nu havde det ingen Nød, vi følte fast Grund under vore Fødder, vi vare i Skovens Læ, og inden to Minutter vare vi oppe af Bakken og velforvarede i Vardehytten. Egentlig vare vi

paa ingen Maade vel forvarede. Taget var styrtet ned; der var kun en liden Snip igjen deraf i det ene Hjørne, saa at vi frit kunde see Himmelens Fugle flyve over os. Men i dette Hjørne, under denne lille Snip havde en menneskevenlig Skytter eller Ved-hugger anbragt en Bænk af et Par Briske-stammer mellem Tømmerstokkene, saa lang,468 Peter Christian Asbjørnsen.

469

at der med Nød og Neppe var Rum til To. Her maatte vi altsaa tage Sæde, og jeg syntes, det var et herligt Sæde. Smaa-gutterne klattrede med Fare for Liv og Lemmer op paa Ruinen af den gamle Skor-steen i det andet Hjørne og stode der mod den graae Himmel og disputerede, om de kunde see ni eller elleve Kirker, til de ikke saae de nærmeste Træer for Regn.

Man skulde vel troe, at vor Situation i Krogen medførte Fortrolighed og gjensidig Meddelelse. Men det lod ikke saa; jeg sad og beundrede i Taushed Øierfladen, som gjennem Døraabningen viste sig matskimtende i Sky- og Regnfloret; jeg stirrede paa Smaa-gutterne paa Piben, og paa mine egne Been. Stjal Blikket sig over til Naboersken, var det kun for at vende tilbage med dobbelt Fart. Denne Situation var baade komisk og erotisk; det var Kjærlighed i Huuslærer-kategorien. Nu sad vi der som et Par Høns paa en Pinde. Grib Leiligheden, hviskede jeg til mig selv. Medens jeg gik og vadede i Myren, havde jeg memoreret den Tale, jeg havde tænkt at anbringe i ti lignende Situationer. Hvorledes den lød, erindrer jeg ikke nu; men det veed jeg, at den stedse blev siddende mig i Halsen, naar den skulde bruges. Nu var det skjæbnesvangre Øieblik der igjen. Smaagutterne vare nede af Piben, og tumlede sig udenfor i Blaabærlyngen. Jeg ansaa det nødvendigt at begynde min Erklæring med en vis Kjækhed, og jeg vovede virkelig at lægge min Arm om hendes Liv; men det viste sig snart, at Jomfruen var meget kjækkere end jeg. Hun sprang op og stod truende og lattermild for mig.

»Hvad vil de mig? Min Gud! veed de hvad de vover?« sagde hun. »De kjender jo min Slægt! De veed vel, at jeg stammer fra Huldrefolk, og at der rinder Troldblod i mine Aarer?« »Min bedste Jomfru,« sagde jeg Stakkel, der imidlertid var kommen en Smule til Sands og Samling igjen; »jeg fatter dem ikke; jeg veed ikke,« tilføiede jeg for dog at sige Noget, »om en saa fordægtig Herkomst?«

»Nu, det var da rart at Moer, som har fortalt dem saa mange Eventyr og Historier, ikke har fortalt dem det! Min Oldemoder eller Tipoldemoder var jo en virkelig Hulder. Nu skal de høre; men hvis de ikke vil, at jeg skal blive gjennem-vaad, maa de forunde mig at sidde i Fred paa Pinden ved deres Side. Nu da. Mine Tipoldeforældre eller Tiptipoldeforældre (det yeed jeg ikke rigtigt) laae til Sæters en

Sommer. De havde en Søn, og han var med dem. Da det led paa Høstsiden, og de skulde reise hjem fra Sæteren, sagde Gutten, at han vilde blive igjen der, for han havde Lyst til at see om det var sandt, hvad de sagde, at Huldren kom did med sin Buskab, naar Folket reiste hjem. Forældrene syntes ikke noget om dette og sagde, at det kunde han nok troe, det var baade vist og sandt, hvad saa Mange vidste at fortælle om. Sønnen gav sig ikke; han vilde blive der alligevel, og tilsidst flk han Lov; til Niste gav de ham et Fad Fløde-grød, og saa reiste Forældrene. Ret som han laa i sine egne Tanker, begyndte det at blive levende ude paa Sætervolden. Han hørte Bjælderne klinge; Kjøerne brølede og Sauerne brægede, og der var en Snakken og en Styr og en Studsen og en Stellen, akkurat som naar Bølingen kommer til Sæters. Om lidt blev det stille, og en Stund efter kom der to Fruentimmer ind. Den yngste af dem var saa vakker, at det ikke var nogen Maade paa. De gåve sig til at rydde og stelle derinde, og begyndte at koge Melkegrød. Imedens lod Gutten som han sov. Huldren havde ikke lagt Mærke til ham i Begyndelsen; men med Eet begyndte den Yngste at græde.

»Nu, hvad feiler Dig? hvad græder du for?« sagde den Anden.

»Aa jeg synes, den Gutten er saa vakker, jeg, Moer, at jeg ikke kan være til, hvis jeg ikke faaer ham; men det gaaer vel ikke an?« sagde den Yngste.

«Tys, tys, vi skal snakke med ham,« sagde Moderen, og søgte at stagge hende. Saa satte de sig til at spise, og nu lod Gutten som om han vaagnede og hilste paa dem. De bøde ham at spise, men han betakkede sig og spurgte, om de ikke heller vilde smage paa den Flødegrød, han havde til Niste.

Jo, det vilde de gjerne, for Flødegrød, skal jeg sige dem, er det bedste, Huldren kan faae. De spiste da sammen og snakkede baade om Et og Andet, og hvorledes det nu var, saa sagde Moderen til ham:

»Du er en vakker Gut, og Datter min synes godt om dig; lider du hende, og du vil love mig at gaae til Præsten og faae hende døbt, saa kan du tage hende. Men snild maa du være mod hende, saa skal det ikke mangle Jer paa Hjemmegifte. I skal faae Alt, hvad I behøver til Gaardsens Brug og Drift og Mere til.«

Aa ja, Gutten syntes nok, han kunde lide hende, og saadant et Tilbud var ikke468

at foragte. Saa lovede han, at ban skulde gaae til Præsten og faae hende døbt, og snild vilde han ogsaa være mod hende. De reiste da hjem, og hun blev døbt, og de holdt Bryllup og levede baade godt og vel, som man siger.

Men engang han havde været lidt slem og gjort hende imod om Dagen, hørte han saadan Larm og Styr paa Gaarden om Natten. Men da han kom ud i Svalen om Morgenen, var hele Gaarden fuld af Alt, hvad der kunde behøves til Gaardsdrift og Huusholdning. Der var baade Kjøer og Heste, og Plove og Høslæder, og Ringer og Bøtter, og alle mulige Ting.

Da det led til Høsten igjen, og Kaalen blev stor, og Konen skulde til at hakke og stelle til Slagtningen, saa havde hun ikke noget Hakkebred og ikke heller noget Hakketrug. Hun bad da Manden tage Øxen og gaae op i Fjeldet og hugge ned den store Furuen, som stod ved Myren paa Sæterveien; hun skulde have den til et Hakketrug.

»Jeg mener, du er forstyrret, Kjærring!« sagde Manden. »Skulde jeg hugge ned det bedste Træ i Tømmerskoven til at gjøre et Hakketrug? Og hvorledes skulde jeg faae den hjem fra Fjeldet paa denne Tid, den er jo saa diger, at ingen Hest aarker at trække den?«

Hun bad Manden alligevel; men da han slet ikke vilde gaae, saa bad hun om Øxen, gik op i Skoven, hug Furuen ned og kom hjem med den paa Ryggen. Da Manden saa det, blev han saa forskrækket, at han aldrig siden turde sige hende imod, eller gjøre Andet end hun bad om, og fra den Tid var der aldrig Uenigbed mellem dem. Det var Historien. Hvilken stærk og slem Månd min Bedstefader var, har de vist hørt; min Fader, Proprietairen, kjender de,« sagde hun truende og med Ironi; »de kan altsaa slutte dem til hvad de kan vente, hvis de bringer mig i Harnisk.«

»Du vil nok blive her med det samme du, Marié,« sagde Smaagutterne, som, aldeles blaasorte om Munden, viste sig ved Døren med et umaadeligt Knippe Blaabærlyng. »Det er forbi med Regnen for længe siden,« sagde de; »kom nu og lad os gaae.«

Vi reiste os; de rige Arabesker, det

prægtige Løvværk af Lichener og Mosser, der dækkede de fugtige Stokkevægge, spillede, forfriskede ved Regnen, i det glimrende Sollys. Udenfor i Skoven var der en Glæde over alle Planter og Fugle. Pyroler og Lineer udsendte Strømme af Vellugt, og Granen dryssede sin Duft over os. Skoven var fuld af Fuglesang og Glæde; i hver Top sad der en Maaltrost og spottede min Kjærlighed; Gjerdesmutter og Fuglekonger sang omkaps og jublede glade over sin Lykke; kun en enlig Rødkjælke klagede mellem de tætteste Grene.

Medens vi vandrede ned ad Skraaningen gjennem Skoven, laa Øvre-Rommerige for os i Solskinnet; over de vestlige Aaser hang Regnen endnu som et graat Slør; men mod Nord var det saa blankt og klart; Mist-bjerget, disse Egnes Øjentrøst, hvælvede sig der som en blaalig Kuppel, og vi saa Bakkerne, og Skovene, og Kirkerne og Gaardene, og Smaagutterne kjendte grant den røde Staldbygning hjemme paa Gaarden. Det gik rask nedover; Marie løb omkaps med Smaagutterne; jeg slentrede efter, stirrede melankolsk ud i det vandløse Landskab, og læskede min Tørst med saftige Blaabær. Vi vare ikke længe om det sidste Stykke; men da vi kom i Hjemhagen, stäk Middagssolen saa brændende hedt, at det ikke var til at holde ud. Marié satte sig i Græsset under den gamle Eg, og vi fulgte Exemplet. Da bølgede der pludselig en Tonestrøm hen over os. Forundret lyttede Marie og stirrede op i Hvælvet af den mørke, skyggerige Krone, som om hun ventede at faae Øie paa alle Skovens vingede Sangere. Jeg kjendte Tonerne; det var en sjelden Gjæst i Egnen, det var den guldbrystede Sanger, der gav os

denne Koncert. Den var i sit bedste Lune; den skreg som Falken og smaanynnede som Sidskenen. Den gav os Lærketriller og Stærresang og Svalekvidder; den kjendte alle Sylviers Toner. Det var et sandt Potpouri af Fuglesang med Jubel og Smerte.

»Hører De denne,« raabte Marie, idet hun sprang op og dandsede om under Træet; »ved disse Toner føler jeg min Huldrenatur; jeg føler, at jeg hører hjemme her, ligesaa-vist som De tilhører Byen og Bøgerne og Komediespillet og Lirekasserne!« JØRGEN INGEBREKTSEN MOE,

Asbjørnsens Yen og Medarbejder ved Indsamlingen og Udgivelsen af de norske Folkeeventyr, har sit Navn efter Gaarden Moe paa Ringerige, hvor han blev født den 22 April 1813. Hans Fader, en agtet Bondemand, havde tidlig fattet den Tanke, at Sønnen skulde studere og lod ham fra Trettenaarsalderen af undervise privat af den samme Lærer, hos hvem Asbjørnsen modtog sin Forberedelse; efter at Undervisningen var bleven fortsat i Christiania, blev Moe Student 1830. Med Embedsexamen — den theologiske — gik det kun langsomt, saa vel fordi Moe maatte erhverve sit Ophold som Huslærer og ved andre Informationer, som fordi han ofrede megen Tid paa de kjære Folkeeventyr, der allerede i Barndommen stærkt havde beskjæftiget hans Tanke; omsider underkastede han sig Embedsprøven 1839 og udgav allerede Aaret derpaa en lille »Samling af Sange, Folkeviser og Stev i norske Folkedialecter«. Sammen med Asbjørnsen udstedte han Indbydelsen til de mere omfattende Eventyrsamlinger og delte med denne Arbejdet ved som Æren for deres Udgivelse, lige som han ogsaa nød Godt af de offentlige Stipendier, hvormed dette Foretagende opmuntredes; han berejste saaledes Hardanger, fornemmelig for at opsamle Folkedigtninge i metrisk Form, Thelemarken og Sætersdalen, hvor han gjorde en rig Høst af Kjæmpeviser og »Stev«, de ejendommelige improviserede Yexelsange, som ere en saa characteristisk Form for den norske Folkepoesi.

Udmærker Asbjørnsens Gjenfortælling af Eventyrene sig ved den plastiske Styrke, hvormed Folkedigtningens mægtige Træk ere gjengivne, saa er Moes Fremstilling i Besiddelse af større stilistisk Finhed og Afrunding, Egenskaber, der i ikke mindre Grad udmærke hans selvstændige Digtning. I denne hører man selvfølgelig mangen en Gjenklang af den Folkepoesi, som Moe var saa fortrolig med, og han har i Digtene »Fra Dalene« valgt selve Sagnene til Emne for sin poetiske Fortælling, en Opgave, han dog ikke har løst med saa stor Originalitet som Welhaven, hvem han selv i Indledningen til »Sange, Folkeviser og Stev« udpegede som den, hvis Gemyt og Aand vilde formaae at »befrie Fjeldnaturen fra den Forstening, hvori den ligger tryllebunden.« En stor Del af Moes øvrige Poesier — samlede 1849 i »Digte«, andet Oplag 1856 — skylde en ydre Lejlighed deres Tilblivelse, men netop her har han ofte været allerheldigst med at give en Stemning et fint og skjønt Udtryk, især i de Digte, hvor hans lange og inderlige Samliv med den norske Natur kunde komme til at give sig Vidnesbyrd.

Mellem første og anden Udgave af »Digtene« henhører en lille Børnebog »I Brønden og Rjærnet« samt den mindre Samling nyere Poesier, der udkom472

1845 under Titelen »At hænge paa Juletræet« og oplagdes paany fire Aar efter som »En liden Julegave«. De enkelte Digte i denne Bog ere alle stærkt prægede af den religieuse Alvor og Grebethed, hvormed Moe omfatter sin Præstegjerning, som han 1853 kaldtes til at røgte i de alvorlige og ensomme Egne ved »Krøderens grønne Strande.« Ti Aar senere forflyttedes han til Bragernæs i Drammen.

Indledning til „Digte".

Jeg veed ensteds mellem Barskovens Træer En grøn liden Jordbærbakke; Og jeg skal vise dig Hældets Bær, Ifald du vil tage tiltakke.

Men Stien gaar under Skovens Sus — Den Sørgesang maa du taale; Og Marken vexler med Lyng og Grus, Rødbrun af Træernes Naale.

Og tro kun ikke, om frem du naar, At hele Bakken skal rødme — Saa her og saa der et Jordbær staar, Som har nogen Duft og Sødme.

Nordens Kvinder.

Ved Studenterfesten til Fædrenes Minde, 13de Januar 1846.

Naar Vaaren aander paa Li og Fjeld Og vækker Urterne af Dvalen, Da dufte sødt fra hvert Bakkeliæld Vel tusind Blomster gjennem Dalen. Men af dem alle er dog fagrest en, Den glindser skjær, foruden Piet og Men, Og aander ud Et Sommerbud: Konvallen, Blommernes Blomme.

Den spirer helst paa et enligt Sted, Hvor Bakken luner for Vinde; Men Duften lokker dog hen dit Fjed, Hvor du dens Klynger kan finde. Der staar den, skjult bag det brede Blad, Og bøier bly mod Jord sin Klokkerad — O, se dens Kind, Hvor lys og lind: Ja, den er Blommernes Blomme.

Konvallen ligner dit Hjertes Brud, Din blonde nordiske Pige: Den liljerene, den skjære Hud Kan Sindets Renhed dig sige. O, denne milde, klare Skjønheds Magt Hver nordisk Ungersvend i Baand har lagt. Den dufter bly I Læ og Ly — Den selv er Blommernes Blomme!

Saa tænk paa hende, du i Klyngen tog, Og lad for hende Hjertet banke — I al din Foraarsrigdom har du dog Ei nogen fagrere Tanke! Den bringer dig det første, glade Bud, At Aandens Sommerblomst vil springe ud, I Lysets Bad, Med deiligst Blad, Til Krands for Blommernes Blomme!

Sæterjentens Søndag.

Paa Solen jeg ser, det lider alt frem, Snart er det ved Høimessetide — O den, som en Stund fik ønske sig hjem Blandt Folk, som paa Kirkevei skride! Naar Solskiven stiger lidt, saa den staar Der midt over Skaret i Kammen, Da ved jeg, i Dalen Klokkerne gaar, Da ringer fra Taarnet det sammen.

Mens ene jeg gaar i ødslige Fjeld Og kun hører Bjælderne klinge, . Staar Gjenternes Flok, med Søljer og Tjeld, Paa Vangen livor Klokkerne svinge. Nu kommer vel Odd i susende Trav Som ellers paa Elgsblaks-Ryggen; Han klapper dens Hals, han let springer af, Og binder den henne i Skyggen.Jørgen Ingebrektsen Moe.

Han vender sig alt, men standser dog lidt,

Og taler og fløiter til Folen;

Og saa gaar han ind med mandige Skridt,

Og sætter sig fremme i Stolen.

Han luder sig ned, og beder sin Bøn,

Og hæver saa atter sit Øie —

Men hvorhen da Blikket pleier i Løn

At glide — det husker jeg nøie,

Det nytter ei stort, at tage sin Bog Og synge i Heien sin Psalme; Mit Loft er for høit, og her er det dog, Som Tonerne blegne og falme. O den, som i Dag fik blande sin Røst Med hans og de Øvriges Stemme! — Gud give, at snart det lakked mod Høst! Gud give, jeg atter var hjemme!

løvsprætstid.

Naar vaarmild Luft gjennem Dalen gaar, Og Vandene blinkende ligge, Og Græsset i Solbakkens Hælding staar Med de første spirende Pigge, — Naar Birken vugger sin gulgrønne Knop, Som bristefærdig vil lukke sig op: Da jubler vel Ungdomsmodet, Og raskere jager Blodet. *

Men ser du en Syg, som du ret har kjær, Henstrakt paa sit Smertesleie, Du gyser ved Synet af hine Træer, Der grønnende vifte og neie. Du kjender den farlige Løvsprætstid, Og bæver, fordi den er smilende blid: Du ved, at naar Knopperne briste, Du kan dit Dyreste miste.

— Den simple Månd eier Haab og Tro, Og han har en anden Mening; Thi den bevarer en lindrende Ro, Som staar med sin Gud i Forening. Han mener og siger: som Træets Knop Vil Smertesbaandene snart springe op, Og den Syge paa Lysets Stier Gaa did, hvor al Smerte tier.

Hans Tanke stiger med ydmyg Taal Paa Duften fra Gravhøiens Blomsterskaal Didop, hvorfra Lindring lønner Alle brændende Bønner.

Paa Kleven.

Ved Studentermødet 1851.

Træd ud paa Fjeldets Styrtning her, Og lad min Hjembygds fagre Dale En samlet Hilsen dristig tale Til dig fra Landet ijern og nær! Det høie Sneij'elds hvide Pande, Den dunkle Skov, de blanke Vande, Den milde Slette — her du faar Et Billed af vor Norges Vaar!

Dog aabnes denne Klippeport Ei for Naturens Pragt alene; Du ser en mægtig Fortidsscene Med klare Sagn om Djærvt og Stort. Hist under Hængebirkens Lunde I Houg de gamle Kjæmper blunde; Blandt disse Høie Olaf gik — Der har han faaet sit Kongeblik.

Og endnu paa sin Odelsjord I Bjælkehuset Bonden sidder Og skuer over Dalens Vidder, Daadsdygtig, ordsnild, ættestor. Han voxte mellem store Minder — Om lidt du ham dernede finder, Træd under Sommerkveldens Hvælv Da ikkun hen og prøv ham selv.

Sig, Broder fra det stolte Land Med Naaleskov og brede Søer, Sig, Broder fra de milde Øer, Om ei dit Hjem du kjende kan?

0 , Norden vorder dog det samme

1 Fjeldets Favn, i Havets Ramme •— Har det du følt, og seet dig mæt, Saa lad os søge Dalens Æt.

Han mener og siger: at Gud er god, Som sender sit Dødsbud i Vaar en, Mens Trøsten blomstrer omkring din Fod, Mildt dugget af Mindetaaren.

36474

Jørgen Ingebrektsen Moe.

Helgenotra.

i.

Hvor den gamle Kirke fra den grønne Dal Løfter sine sorte Tage, Mens den peger mod en bedre Tempelhal Med de mange Spir, der rage: Kaster Helgenotra fra den anden Led Trudsels-Skygger dybt paa Hittervandet ned. Der en Sommerstund Kvad en deilig Mund Mig et Sagn fra gamle Dage.

Helge Tveiten med de askegule Haar Fagrest var paa mange Mile. End i Stevets Digtning hendes Billed staar, Og man tykkes se det smile. Hendes lyse Skjønhed lignes ofte der Med en Nyperoses rødlig-blege Skjær; Men der siges. at Hvo der greb den fat Maatte føie Tornens Pile.

Thi hvor mangen Ungkarl, rank og muskelfør, End for hende maatte gløde, Aldrig aabnede den Fagre dog sin Dør Til et kjærligt Stevnemøde. Selv naar Dandsen brused over Gulvets Bræt, Traadte hun sin Ganger stille, taus og let; Og den lille Fod Skred med sindigt Mod Og med Lader bly og bløde.

Men hun stod i Loftet taus en vaarlig Kveld, Just som Solen gled bag Aasen; Nu hun havde endt det lette Aftenstel, Sølvfok bundet var til Baasen. Tys! da hørte hun fra Tunets grønne Yang, Der hvor Hæggen stod, en fager Slaat som klang. Smerterig og blød Tonen længe lød — Døren skjalv, det klang i Laasen.

Og hun maatte lytte, og hun maatte gaa, Og hun maatte aabne Døren; Og hun hørte Harpeklangen slaa Mere fuld i sine Øren.

Bringelinet svulmed høit ved Tonens Kvad, Her en Sølje skjalv og dirred med sit Blad. Viljens frie Magt Var i

Lænker lagt Med dens Laden og dens Gjøren.

Og hun vandred sagte hen mod Hæggens Rod, Hvor den strø'de vidt sin Blomme: Der en herlig Karl til Bullen lænet stod, Og han bad den Skjønne komme.

Taus han saa paa hende, lagde saa paastand/ Harpen atter til de hvide Tænders Rand. Dette dybe Blik Gjød en Længselsdrik Over Pigens Tanker fromme.

Og med Spil han iled henad Eng og Sti Og det sang i Birkens Lunde. Higende hun fulgte; Løvets Dug i Li Kindens Brand ei svale kunde. Som i Dands til Slaatten gik det Fjeld og Ur Opad, til de stod for Nutens glatte Mur, Klippevæggen sprang Op ved Tonens Klang, Og bag Stenen begge svunde.

2.

Helges Fader havde hørt de lette Fjed lie ned ad Loftets Stige; Og han kasted Koften om sin Hærde bred, Vilde gjennem Gluggen kige. Medens Gubben stod der speidende og stræng, Saa han Pigen dandse henad dugget Eng. Angst og Undren ind I den Gamles Sind Maatte sig ved Synet snige.

Øxeskaftet greb han rask og iled ud, Og han kaldte lydt og længe. Ekko svared kun. Da taus med Bøn til Gud Sprang han over Mark og Enge. Sporèt fulgte han af Helges lille Fod, Hvor i vaade Græs og bløde Mos den stod; Og han naa'de frem Til det sorte Hjem, Der hvor bratte Klipper stænge.

Ak, da løstes Gaaden for den Gamles Hu. Sorgen strammed hver hans Sene: Øxen blinked med et Gjenskin af hans Gru Og gav Gnist mod Blokkens Stene. Over Klippedøren, Jettemagtens Hegn, Har nu Staalet mærket Korsets dyre Tegn. Derpaa stille gik Han med Kummersblik Nedad sukkende og ene.

Men om Gubben alt i klare Morgenstund Sig de gjæve Grander flokke. Signet med ét Suk fra Alles Sind og Mund Bære bort de Kirkens Klokke. Og de hænge den, hvor Mærket staar i Fjeld, Og de ringe tause der en Torsdagskveld. Klokkens Kald — vil Gud —, Skal af Bjerget ud Menløs atter Pigen lokke.Jørgen Ingebrektsen Moe.

Malmens Klang igjennem Heiens Stilhed gaar, Ekko maa paa Stemmen agte, Og med dobbelt Kraft paa Fjeldets Væg

den slaar,

Men den synes intet magte. Solen synker, men med djærve Nævegreb Drage Karlene det tunge Klokkereb — Se, da træder bråt Ud af Fjeldets Nat Pigen bleg og taus og sagte.

Skridtet afmaalt vexler efter Malmens Lyd, Mens hun vandrer over Heien; Hov'det bøies under Sølvets tunge Pryd, Smukt det blinker ned ad Veien. Men som hjem hun gaar sin hellig-stille Gang, Og hun skrider over Tunets grønne Vang, Strækker Foden let Ud mod Tærsklens Bræt: Touget brast ved Klokkens Svaien.

Ak, da svandt den Fagre i et flygtigt Nu. Op sig atter Fjeldet lukked, Og i Dybets Gab til Gubbens Sjælegru Atter Dalens Rose dukked. Men de blege Karle hørte hendes Skrig, Til i stille Jamren dybt det tabte sig. Altid mindre vist. Lød det ud tilsidst Som en Barnerøst, der sukked.

. V ! • . II .'O !,!•:• I i t !ii

Fanitullen.

I hine haarde Dage, Da ved Øldrik og Svir Hallingdølens Knivblad Sad løst i hans Slir, — Da Kvinderne til Gilde Bar Ligskjorten med, Hvori de kunde lægge Sin Husbonde ned:

Stod der et blodigt Bryllup I Hemsedal ensteds, Hvor Leg og Dands var tystnet Og Karlene slog Kreds. Thi midt paa Gulvets Tilje, I den mandslagne Ring, Stod To med dragne Knive Og eet Belte spændt omkring.

Og som udskaarne Støtter I hvilende Ro Staa endnu fire Karle I Kredsen om de To.

De løfte Tyrilysen Mod det sorte Bjelketag, Hvor Røgens Hvirvler samles Til et rugende Lag.

Forgjeves tvende Kvinder Med Hyl trænge frem, At bryde det faste Gjærde, Der er stillet foran dem. De kastes vredt tilbage Af de muskelstærke Mænd — Og Spillemanden rolig Gaar til Kjældertrappen hen.

Nu skal han ned at tappe, Thi den seirende Månd Kan sagtens vel behøve At kysse Bollens Rand. I Beltespænding nappes De kun med Blodets Tab, Saa maa vel Aaren fyldes Fra Tøndetudens Gab.

Men da han stod i Kjældren, Han saa i et blaaligt Skin En sidde der paa Tønden Og stemme Felen sin. Og Karlen holdt den omvendt, Tæt op til Brystet klemt, Og gav sig til at stryge, Saasnart han havde stemt.

* Det var et Spil, som dued: Det klang som vred Mands Ord, Som Hug af staalsat Bile, Og som Næveslag i Bord. Det jubled og det hulked I den skumle Kjælderhal, Da Slaattens Toner endte

Med et rungende Mandefald.

it>'iJf.*/un

Taus Spillemanden lytted Til de mægtige Løb; Det var som Spillets Hvirvler Ned ad Ryggen ham krøb. Saa spurgte han den Anden: »Hvor lærte du den Slaat?« Han svared: »Det er det samme, Men mind dig den blot!«

Nu Manden ned sig luded Og efter Tappen tog — Da saa han Hestehoven, Som Takt mod Tønden slog. Han glemte rent at tappe, Han sprang i Stuen op — Der løftcd de fra Gulvet Den faldne Mandekrop.

36*476

Jørgen Ingebrektsen Moe.

Fanitullen kaldes Endnu den vilde Slaat, Og Dølene den spille, Og spille den godt. Men lyde de grumme Toner Under Øldrik og Svir, Da løsner atter Kniven I Hallingdølens Slir.

Den gamle Mester.

(Af „En liden Julegave".)

Der stander en Eg paa Præstens Jord, Hans Øie til dagligt Mærke; Den løfter sig op over Dal og Fjord Og strækker Grenene stærke. Den bærer paa flere hundrede Aar, Men frodig den løves Vaar for Vaar, Hver rindende Morgenlue Kun meer ærværdig at skue.

Den isnende Vinter Gang efter Gang
Har skredet over dens Krone,
Med sparsomt Daglys, med Nat saa lang,
Uden en Sangfugls Tone,
Naar Krattet tyngedes ved dens Fod
Af Sneens Vægt, saa den krumbøiet stod,
Da rakte den op sine Arme
Som midt i Sommerens Varme.

Om Vaar, naar Livet vil vaagne op, Og Stormstød rase fra Fjeldet: Da bøier sig ydmyg Ungtræets Top, Selv maalfør Gran vorder fældet —

Men da min gamle, min kjære Eg Staar ret og rank i den vilde Leg Med knudrede Arm mod Veiret, Og hidtil saa har den seiret.

Det volder to Ting: først har den sin Rod Slaaet dybt i Klippernes Revne — See deraf fanger den Magt og Mod At staa i det barske Stevne. Og dernæst op imod Lysets Glands Den løfter stadig Kvistenes Krands, Og drikker fraoven Saften, Lyset, Livet og Kraften.

Gud unde hver Præst, som kommer her,

At staa saa rolig og mægtig.

Mig unde han, gamle Mester kjær!

At see paa dig ret andægtig.

Ja, lær mig trods Sneens tyngende Lag

At løfte mod Himlen Dag for Dag

I Bønnen udbredte Hænder,

Saa Vinterdvalen dog ender!

Men glider og lider det frem mod Vaar Langs Krøderens tause Strande, Og Foraarsbudet i Vindstød gaar Og pidsker de rørte Vande: Saa lær mig at staa med sindigt Mod, Som du i mangen Vaarstorm stod, Og splitte med Ordets Værge, Hvad der vil fælde og hærge.

Bedagede Mester! o lær mig kun

At bore Rod i den Klippe,

Som giver den ene trofaste Grund,

Og aldrigen Ham at slippe;

Og dernæst, som du med din Krones Top,

Daglig at hige og stunde op,

Og drikke fraoven Saften,

Lyset, Livet og Kraften! ZACHARIAS TOPELIUS

tilhører, lige som Runeberg, ved sin Digtnings indre Natur Finland, men ved dens Sprogform Sverig. Han er født den 14 Januar 1818 i Nykarleby, to svenske Mil Syd for Runebergs Fødested. Hans Fader, der var Læge, var en af de første og varmeste Forkjæmpere for det finske Sprog i dets Bestræbelse for at indtage en berettiget Plads i Folkets Dannelse, og flere Aar før Elias Lönnrot havde samlet »Kalevala«, betraadte han Vejen ned til Folkedigtningen ved Udgivelsen af nogle Hefter finske Oldkvad. Havde han levet, vilde Zacharias Topelius nu sandsynligvis have skrevet paa Finsk lige som han; men han var ved Faderens Død kun tretten Aar gammel, og da Svensk baade var hans intelligente, varmtfølende Moders og hans Hjemstavns Sprog, blev det ogsaa hans, uagtet han modtog sin Skoleundervisning i et finsk Institut i Uleåborg. Senere kom han i Huset hos Runeberg, der dimitterede ham til Universitetet, og i hvem han vandt en Ven og Raadgiver, som bestandig toreholdt ham, at den poetiske Begavelse, han havde viist sig i Besiddelse af, maatte søge sin Udvikling ad selvstændige Veje og ikke lade sig paavirke af fremmede Mønstre. Naturligt var det imidlertid, at snart en, snart en anden af de store Digtere stod for den unge Mând som den bedste Læremester; til en Tid vare Milton og Klopstock hans Idealer, senere var det Rückert, Almqvist og Victor Hugo, samt af danske Forfattere Christian Winther, der udøvede størst Indflydelse paa ham.

Disse forskjellige Paavirkninger ere dog ikke meget kjendelige i Topelius's Digtning. I hans »Sanger«, der i kort Tid have oplevet fire Oplag og ved Juletid 1870 efterfulgtes af et nyt Bind, høres fornemmelig Klangen af den finske Harpe, denne Harpe, der efter Folkesangens Udtryk er »tømret af onde Dage, og hvis Strenge ere snoede af Sorger.« Det er Finlands Natur, Ødemarkens Ensomhed og den korte Sommer, der har været Topelius's egenlige Lærer i Digtekonsten; derfra har han modtaget de Indtryk af stille Højhed og blid Vemod, som saa ofte udtale sig i hans Digte; det er det høje Nordens blege Sol, hvis Lys hviler over hans Digtning: Formerne staae klare og bestemte, thi Topelius er i en fortrinlig Grad Formens Mând, men Farverne ere ikke rige og glødende som den sydlige Naturs.

Topelius's Forfattervirksomhed er særdeles omfattende; han har skrevet Lyrik, Dramatik, Romaner, Historie, Geographi, Psalmer, Lærebøger og — som Redacteur af »Helsingfors Tidning« —politiske Artikler. Ud af denne Mangfoldighed sondrer sig, foruden Digtene, enkelte Hovedgrupper, af hvilke især Romancyklen »Fältskärns berättelser« rager frem saa vel ved sit Omfang som ved sit478

Zacharias Topelius. t

Indhold. De fem Dele af dette Værk give i Romanform en Række Skildringer af Sverigs og Finlands fælles Historie fra Gustaf Adolfs til Gustaf den Tredies Tid, sammenbundne af en Grundtanke, der har sit synlige Udtryk i en gjennem mange Slægtled nedarvet Ring, som oprindelig ejes af den ene af de to finske Familier, om hvis vexlende Led Begivenhederne samle sig, og hvis forskjelligartede Synsmaader — Adelens og Borgerens — paa samme Tid give dem deres Belysning.

Som dette Værk vil faae en lignende Betydning for det finske Folk som Ingemanns Romaner have faaet for det danske, saaledes har Topelius paa mange andre Maader været knyttet til Culturudviklingen i sit Fædreland. Omkring den Lærestol, han beklæder ved Universitetet i Helsingfors, samler han Aar efter Aar Finlands studerende Ungdom, og ved Deltagelsen i en Mængde Konst- og Samfundsspørgsmaal viser han sig virksom for sit Folks flersidige Uddannelse. Det er saaledes denne Deltagelse, der har fremkaldt Topelius's dramatiske Arbejder; de første blandt dem, »Titians första kärlek«, »Ett skärgårdsäfventyr« o.fl. bleve skrevne som Lejlighedsstykker, bestemte til at fremme et eller andet nationalt eller konstnerisk Værk, og da Finland, tildels som en Følge af disse Bestræbelser, 1860 kunde aabne sit Nationaltheater i Helsingfors, indviedes det med et Stykke af Topelius, »Prinsessan af Cypern«, hvortil Emnet var taget af »Kalevala«.

Endnu en Retning af Topelius's Forfattervirksomhed maa særlig fremhæves, fordi den afslører en af de ejendommeligste Sider i hans Gemyt. Det er hans »Läsning för Barn«, tre Bind Børneskrifter med Smaacomedier, mindre Fortællinger, Eventyr, Remser og Digte, der alle udmærke sig ved den Troskab, hvormed de i Emner og Form have forstaaet at gjengive det barnlige Phantasiliv, af hvilken Grund de ogsaa i Barneverdenen have opnaaet en Yndest som kun faa Bøger. Denne Verden har fremfor alle andre Topelius's Sympathi, og hans største Stolthed er, at han forgaugen Vaar har samlet 12000 Børn over hele Finland i en Majforening til Beskyttelse af Smaafuglene, og at han, overalt hvor han viser sig, mødes af Børnenes Hengivenhed.

Konung Adolf Fredrik i Finland.

(Cr „Fältskärns berättelser".)

År 1752 om sommaren hände någonting utomordentligt vigtigt och rart i Finland. Solen, månen, Karlavagnen, Alexander Magnus , Herkules, Orfeus, Diogenes och hvad allt den tidens poeter i deras anletes svett kunde utfundera grannt, präktigt och öfvermåttan storståteligt — han sjelf, med ett ord, konungen, landsens fader, Adolf Fredrik den store, Adolf Fredrik den milde etc. etc. etc. — hugnade detta land med et kärt och nådigt besök. Intill och med Gustaf II Adolf hade alla — eller nästan alla — Sveriges rikes konungar och riksföreståndare

tidt och ofta icke allenast besökt Finland, utan ock funnit för godt att här tillbringa flera månader, hela vintrar i gången. Men från och med Christina — d.v. s. från och med den tid, när Sverige blef stormakt — hade dessa förnäma besök hos fattiga slägtingar alldeles upphört. Nu hade mer än hundrade år förgått — ifall man ej räknar Carl XI:s besök på Åland och i Torneå — sedan denna ära och hugnad vederfarits det aflägsna landet. Att Adolf Fredrik, som annars gerna satt i sin goda ro, nu var den förste att underkasta sig mödorna af

en sådan resa, det var honom icke olikt,

i

den hjertegode och rättskaffens mannen, som gerna ville se alla menniskor nöjda ochZachariai

•

glada i hela hans rike. Men också hvilket utomordentligt ämne var icke detta för underdåniga fägnebetygelser och svassande rökoffer af creti och pleti, hvilka med fraser, mera svarfvade än hans högst egenhändiga dosor, slogo ned som en myggsvärm omkring den stackars konungen, icke lemnande honom ett andedrag uti lugn!

Aldrig har här i norden krupit så mycket underdånigt fjäsk, som för detta majestät utan makt. Aldrig har här så många sirliga vältalighetens blomster och högtuppstyltade snilleöfningar blifvit utströdda, som för denna krona af guldpapper, denna thron, på hvilken satt en beskedlig man, som föreställde en konung. Dessa många välmenta underdåniga tal och fägne-rim, af hvilka somliga blifvit tryckta uti en särskild bok, somliga i den tidens lärda tidningar , men mesta delen tyvärr torde ha för alltid gått förlorade för en häpen efterverld, begynte redan före kongl, majestäts afresa från Stockholm, den 12 Juni nämnde märkvärdiga år, öfver Ålands haf, — fortsattes vidare under hela den höga resan genom Nyland, Tavastehus, Åbo och Björneborgs län, Österbotten, Norr- och Vesterbotten, Ångermanland, Medelpad, Helsingland, Gestrikland och Upland, afstadnade icke ens med konungens lyckliga återkomst den 10 Augusti till Drottningholm, utan fortfor ännu länge derefter att utgöra ett rikt och fägne-samt föremål för tidens fruktsamma vittra pennor. Se här några artiga och nöjsamma prof.

En poet försäkrar, dagen före afresan, att Finland näppeligen på tvenne sekler skådat en sådan sällsynthet, hvarföre det nu »af glädje ler«, under det att hela Sverige gripes af en »billig smärta«. En annan bedyrar att

. . . »bort vid Kumo strand Och omkring Loj os vågar Ett folk af glädje lågar At kyssa få din hand . . .«

Der förmodas blifva en stor trängsel. Glädjen, som denna gång »flyter i tårar«, säges bryta tungans band, så att »Hvar en vältalig är: Välkommen, Solen vår, Solen lyser Kjemi Länder Samt ljus och värma sänder Kring Kjeltis mörka vrår.«

De lärde funno emellertid detta glädjerus alltför simpelt och täflade på den mest klingande latin att anropa alla Olympens gudar och gudinnor oin bistånd, synnerligen

för den fruktansvärda resan öfver Ålands haf. Kammarrådet Lövenskiöld fann äfven detta ej vara ämnet tillfyllest värdigt, utan lät trycka ett formeligt manifest med många lärda noter, under titeln Elegia Votiva, ad Magnum Ducatum Finlandiæ, börjande med följande ståteliga ord:

Aura, extolle caput, choreas age, Fennia, lætas, Gloria quanta tua est, quam tibi fausta dies ! Exoptata dies! Nova jam tibi Secula surgunt, Cum Patrice temet gestit adire Pater *).

Den 19 Juni anlände hans majestät på kungliga galeren Seraphim till den då under byggnad varande fästningen Sveaborg och hugnade följande dag Helsingfors med sin närvaro. Beklagligen äro alla tal och verser vid detta tillfälle numera förstörde af tidens tand. Man vet allenast att det var en lördag, att mottagandet var präktigt, att borgmästaren Henrik Pipping hade mödosamma dagar, att Kongl, majestät bodde hos landshöfdingen grefve Gyllenborg och att hans majestät om söndagen bevistade gudstjensten i stadens kyrka; men om det var den gamla kyrkoherden Fortelius eller den lärde rektorn magister Jonas Krook, som då utströdde Sarons liljer från predikstolen, finns icke antecknadt. Hvad deremot icke är glömdt i den tidens annaler, är huruledes Helsingfors hade den nåden att på sjelfva midsommaraftonen fira landsens faders namnsdag uti hans egen höga närvaro, hvarom mycket vore att förtälja, som här icke skickligt förmäles kan.

Den anonyme bardalekare, Hjalmar benämnd, som i 45 mer än vanligt mjuka och klingande svenska verser, tryck"ta hos salig Petter Jöran Nyström i Stockholm, beskrifver konungens finska resa, yttrar sig om vistelsen i Helsingfors på följande trefliga sätt:

»Åkren, helt diger af ymnerik' korn, I vördnad små axen nedböjer, Herden i Luren, herdinnan i Horn, Sin Hjord, att hopkalla ej dröjer; Foglarna sjunga så ljufligt och gält I dälder, på Öjar och Näsen; Blomstren utsira båd Lunder och Fält, Och barnen de tumla i gräsen.

»Varen välkommen, vår Mildaste Kung Och Huldaste Fader i Norden, Ropa de alla, så gammal som ung, Och lycka ske ADOLPH på jorden!

*) Aura, dit hufvud lyft! O Finland, jubla i dansar! Hvilken ära dig sker! Hvilken lyckosam dag! Efterlängtade

dag! Oskådade sekler dig randas, När att nalkas din strand Landsens Fader nu går480 Zacharias

Täckes Han fira sin Namns-Dag hos oss, Så lefve Dess Namn uti minne, Sjelfva framtiden och afund till tross, Så länge, som lefver nå'n Finné.«

Den 27 Juni afreste konungen till Borgå, och här hade, utom andra festliga tillställningar, gymnasisterna med svett och möda upprest tvenne pyramider vid ingången till gymnasium, försedda med icke mindre än åtta pompösa latinska inskrifter af logices och matheseos lektorn magister Johan Borgström , hvaraf det må vara nog att anföra den fjerde i ordningen: In

Communis gaudii cumulatissimi, Subjectionis devotissimæ, Fidei integerrimæ Et obsequii consumatissimi Tesseram

A musis Borgoënsibus Consecratam *). Berättelsen om alle de vedermälen af fröjd och hyllning, hvarmed konung Adolf Fredrik mottogs i Finland, vore ensam tillräcklig att fylla en bok af större omfång, än beskrifningen öfver Marii, Cæsars och Pompeji triumftåg. Vare det nog sagdt, att konungen öfverallt helsades med en förtjusning, der man bakom den underdåniga vältalighetens skum lätt kunde upptäcka mycken verklig tillgifvenhet, som den gode monarken väl förtjente. I Åbo, der hans majestät bodde hos generalguvernören grefve Rosen, höll hofpredikanten Gabriel Timotheus Lütkeman ett präktigt tal på drottningens födelsedag, hvarpå bland andra skolans rektor, magister Martin Gråå, grep sig an med ett andeligt välkomstqväde, som ännu icke alldeles förvissnat under ett århundrades snö och i sin välmening är mindre pösande än många andra af samma sort. Med ett godt smålöje läser efterverlden, hvilket riksvåde-ligt och lifsfarligt vågstycke konung Adolf Fredrik ansågs hafva företagit sig, när han reste till Finland på sitt präktiga fartyg och for kring landet i sin beqväma vagn. I femte versen prisas nemligen konungen för det han icke »vill skona sitt dyra lif«, ». . . . men det förtror, Till alla finnars fägnad stor, På fräsand haf, i skog och mark, På bärg och backar branta, På stenig og besvärlig park,

*) Till ett vedermäle af den mest upptornade gemensamma fröjd, den allra djupaste underdånighet, den osvikligaste trohet och den allra fullkomligaste hörsamhet, helgadt al Borgå Sånggudinnor.

Topelius. t

Att uppå alla kanter Förvissa om båd nåd och rätt Sin undersåtar alla slätt.«

När hans majestät under resan genom Lockteå uti Österbotten behagade spisa frukost i det gröna vid sidan af landsvägen, restes till evärdelig hågkomst af en så märkvärdig tilldragelse en minnesvård utaf sten, hvilken ännu står qvar till efterkommandes oskyldiga undran. Vid besöket i Torneå förliknades konungen vid midnattssolen , som denna tiden lyser i höga norden m. m.

De hederlige finnarne måtte dock fjäsa sin konung så mycket de förmådde, — deras undersåtliga fägnad var likväl, i jemförelse med svenskarnes fägnad vid konungens återkomst, att förlikna vid en björns tafatta artigheter vid siden af ett briljant och blänkande fyrverkeri. Upsala akademi tillställde en särskild högtidlighet med oration på latinsk vers och disputerade, på drottningens befallning, om »vetenskapernas företräde sinsemellan.« I vällkomstqvädet af Mårten Hedenberg säges bland annat: »Som solen vänder sig på Himlahvalfvets ring, Till aflägsna länder hela verlden kring, Si! så har vår KONUNG med Sit ljus bestrålat all

Bjarmars, Finnars boning, och vår Thule

kall« etc.

I Drottningholms trädgård lät Lovisa Ulrika, till firande af sin gemåls lyckliga hemkomst, gifva ett herdespel i tre öppningar, mycket nöjsamt att läsa. Vid detta tillfälle skrefvos äfven »Glädjetankar af A. Nicander«, som berättade huru alla vattnets och luftens gudamakter hjelpt till uppå resan, så att till och med

»Tritons fjällade Fä lyfte upp sina manar

i vädret.

. . . Himlen fägnade sig och jorden rördes

i glädje.

... Ur den iholiga malm tarantantera skallar i luften Och förträffliga skräll af skott ur grofva

Canonen« .. .

I Stockholm var icke mindre jubileum. Verser och sägnetal regnade der öfver en bank, så att det surrade kring öronen. Modellerna till vår tids kungliga namnsdags-blåsare återfinnas i dessa menlösa glädjerim, hvari konungen och solen vore oskiljaktiga som Orestes og Pylades, — hvari »Carlars pris« utlofvas åt »Hjelten, som vår välfärd sköter och i skidan svärdet stöter«, samt ADOLPHS och LOVISAS namn481 Zacharias

»Tillbeds från Bält till Litis fjorden. Hur är vår stad ej lycklig vorden, Som äger båda i sin famn?«

Illa råkade en af dessa välmenta poeter ut, när han råkade försäga sig på följande sätt:

»Naso han qväder om Grekernas krig Och prisar mång hjelte i sången, Hade han äfven, o! Konung haft dig, Han gerna dem lemnat den gången. Desse de foro att städer slå ner; Du far dem att freda och bygga! Undra ej, Konung, om vördnad dig sker, Som gör oss så sälla och trygga.«

Hvarpå strax derefter en obarmhertig kritikus var färdig med följande replik i Stockholms Lärda Tidningar: »Om Maro hin Store, som qvädde så väl, Att ingen sig dristade bannan, Kom med denna skalden i napptag och fäl, Jag tror att han slogen i pannan För hedern, han gifvit en annan.«

Hedra din fader och din moder.

(Ur „Läsning för Barn".)

Det, som jag nu vill berätta er, är helt kort, men så märkvärdigt, att båda stora och små deraf klarligen se huru Gud vill att fader och moder skola hållas i heder af deras barn. Ty barns otack och missaktning mot deras föräldrar är den allra-svåraste synd och skall visserligen blifva hårdt straffad, om icke i dag eller i morgon, så likväl i framtiden, när barnen sjelfva ha blifvit stora.

Detta är också en gammal historia, som många berättat före mig, men den kan tåla att höras engång till.

Det var en man och en hustru, som hade hos sig sin gamle far, och dessutom hade de sjelfva små barn. Gamle farfar var grå af ålderdom, och så gammal och svag var han, att hans händer darrade, och han kunde icke hålla stadigt i handen det som han tog uti.

Nu hände sig derföre, när han satt till bords med de andra, att han ej kunde föra skeden till sin mun, utan at spilla soppan på sig. Detta tyckte de andra vara illa gjordt, och de knöto på honom en serviett, likasom man knyter om halsen på små barn, när de äta. Men gubbens hän-

Topelius. t

der darrade beständigt, och beständigt spillde han soppa på den rena servietten. Det rådde ban icke för.

Mannen och hustrun voro hårda och otacksamma. De tänkte ej på, huru mycken möda och tålamod deras föräldrar haft med dem, när de sjelfva voro små och okunniga. Derföre sade de med stränga ord: »om farfar ej slutar att spilla på servietten, så låta vi honom äta med grisarna uti vrån.«

Men farfar kunde ej hjelpa det, han var nu engång så gammal. Då satte de obarmhertiga honom i vrån och ställde framför honom ett tråg af träd, såsom man brukar för grisarna, och der fick farfar äta allena i vrån, men mannen och hustrun åto vid bordet och läto sig väl smaka.

Detta gjorde den gamla farfar mycket, mycket ondt, ty det är tungt att se sig föraktad på gamla dagar för sin ålderdoms skull, och ännu dertill föraktad af sina egna barn. Ett otacksamt hjerta är den tyngsta börda, som jorden bär.

Men farfar satt för sig sjelf i vrån och gret så tyst, att ingen såg de tårar, som runnö utför hans vissnade kinder

ned i hans snöhvita skägg. Blott Gud, som ser allting, såg- äfven den gamles sorg och menniskornas hårda hjertan, och han visste ett medel at förödmjuka de obarmhertiga.

En dag satt farfar, som vanligt, i vrån, och mannen och hustrun sutto vid bordet, men på golfvet satt deras lilla gosse, som var fyra år gammal, och täljde ett stycke träd. Då sade mannen til honom: hvad täljer du, min gosse?

Gossen svarade: jag täljer ett tråg.

Hvad skall du göra med det? frågade fadren.

Jo, svarade gossen, när far och mor blifva gamla, skall jag sätta dem i vrån att äta ur tråget, som farfar gör.

Då sågo mannen och hustrun på hvarandra, och Gud öppnade deras ögon, så att de sågo sin stora, synd och otacksamhet, och det syntes dem vara samvetets egen röst, som sade till dem i det lilla barnets mun: så som J hafven föraktat eder fader uti hans ålderdom, så skola ock edra barn förakta eder en dag, när J sjelfva blifven gamla.

Och de brusto båda i gråt och gingo till gamle far i vrån, omfamnade honom och sade: förlåt oss, att vi gjort så illa mot dig! Hädanefter skall du alltid sitta vid vårt bord, och der skall du hafva den främsta hedersplatsen. Ty nu veta vi, att

man aldrig bör förgäta det heliga och sköna fjerde budet: »hedra din fader och din moder, på det att dig må väl gå och du må länge lefva på jorden.«

Sången.

Så är sagan nu om sången, Så det ädla Suomifolket, Så den vise barden säger: Sången är af sorg upprunnen, Men af sång är glädje vunnen.

Långt i fjerran ödemarkens

Vindomsusade, förgätna,

Sorgsna mo, vid insjöns stränder

Och den höga åsens branter,

Står en koja, gömd och ringa.

Låg är kojan, hög är furan,

Högt är forssens dån, och mäktigt,

Mer än alla menskotankar

Slår naturens stora hjerta.

Runotar, den ädla sångens

Höga moder, bor i kojan,

Bor allena, bor i armod,

Bor i sorg och bor i längtan,

Sällare än lyckans skötbarn,

Rikare än kungadöttrar,

Icke heller alltför ensam.

Många spår till kojan leda,

Lätta spår, som vända tyngre,

Med ett sviket hopp, tillbaka.

Kom en dag en munter yngling: »Frid med dig, du sångarmoder, Diktens ädla fostrarinna! Länge dina spår jag följde, Sökte dig i stadens hvimmel, Sökte dig i bygdens lekar, Sökte dig i tärnans löjen Och vid bägarns rand förgäfves. Nu, o moder, ett mig lofva: Lär mig sångens gudagåfva!«

Runotar, den ädla sångens Höga moder, log och sade, »Fann du icke mig i staden, Ej i bygdens glada lekar, Ej i tärnans lätta löjen Och vid bräddade pokalen; Hvarför kom du hit till öde Tufvans ljung och vågens flöde?«

Sade ynglingen: »O moder, Vid din härd vill jag förblifva, Dina furor vill jag slöjda, Tusen år jag stum vill lyssna Här på dina tusen sånger Och den första och den sista Djupt uti mitt minne rista.«

Sade sångens visa moder: »Tusen år kan du förblifva, Tusen sånger kan jag gifva, Och den första och den sista Kan du djupt i minnet rista. Ocb dock kan jag dig ej lofva Sångens goda gudagåfva.«

Sade ynglingen bedröfvad: »Öppen är min själ, mitt öra; Hvad skall jag, o moder, göra?« Sade Runotar, den visa: »Gå allen i ödemarken, Göm en sorg uti dit hjerta, Då skall sången ro dig gifva, Sjelfmant dina läppar lifva. Sången är af sorg upprunnen, Men är sångens gåfva funnen , Si så är din sorg försvunnen Och odödlig glädje vunnen.«

Vintergatan.

Och nu är lampen släkt, och nu är natten tyst och klar,

Och nu stå alla minnen upp från längst försvunna dar,

Och milda sägner flyga kring som strimmor i det blå,

Och underbart och vemodsfullt och varmt är hjertat då.

De klara stjernor skåda ned i vinternattens glans

Så saligt leende, som om ej död på jorden fanns.

Förstår du deras tysta språk? Jag vet en saga än,

Jag har den lärt af stjernorna, och vill du höra den?

Långt på en stjerna bodde han i aftonhimlens prakt;

Hon bodde i en annan sol och i en annan trakt.

Och Salami så hette hon, ochZulamith var han,

Och båda älskade så högt och älskade hvarann.269 Zacharias

Topelius. t

De bott på jorden båda förr och älskat redan då, Men skildes åt af natt och död; och sorg

och synd också. Sen växte hvita vingar fort på dem i dödens ro; De dömdes långt ifrån hvarann på skilda stjernor bo.

Men på hvarandra tänkte de i blåa höjdens hem, Omätlig låg en rymd af glans och solar

mellan dem. Tallösa verldar, underverk af Skaparns visa hand,

Sig bredde mellan Salami ochZulamith i brand.

Och då har Zulamith en qväll, af längtans

makt förtärd, Begynt att bygga sig en bro af ljus från

verld till verld; Och då har Salami, som han, från randen af sin sol

Begynnt att bygga, också hon, en bro från pol till pol.

I tusen år så byggde de med omotståndlig tro, Och så blef Vintergatan bygg-d, en strålig stjernebro,

Som famnar himlens högsta hvalf och zodiakens ban' Och binder samman strand vid strand af rymdens ocean.

Förfäran grepp cheruberne; till Gud steg

deras flygt, »O, Herre, se hvad Salami og Zulamith ha byggt!«

Men. Gud allsmäktig log, och klart ett sken

sig vida spred: »Hvad kärlek i min verld har byggt, det rifver jag ej ned.«

Och Salami och Zulamith, när bryggen färdig var,

De sprungo i hvarandras famn, — och straxt

en stjerna klar, Den klaraste på himlens hvalf, rann upp i deras spår,

Som efter tusen år af sorg i blom ett hjerta slår.

Och allt, som på den dunkla jord har älskat

ömt och gladt Och skildes åt af synd och sorg och qval och död och natt, Har det blott makt att bygga sig från verld

till verld en bro, Var viss, det skall sin kärlek nå, dess längtan skall få ro.

Snöflingorna.

Myriader fångna Förvista andar Till jorden sjunka Från Skaparns famn Och le och gråta Och älska, lida Och blomma, vissna I menskohamn.

Hvarenda ande Bär stum inom sig Ett menskohjerta, En själ så varm. Hvartenda hjerta Bär i sitt sköte En verld af tankar I menskobarm.

Så födas ständigt Myriader tankar Millioner suckar I hvar sekund Och stiga uppåt Till deras ursprung Som lätta dimmor I morgonstund.

Och Gud allsmäktig Han väger dessa Myriader tankar, Dem ingen vet. De onda strör han Att dö i natten, De goda blomma I evighet.

Men de millioner, Som icke onda Og icke goda Ur hjertat gå, Fåfänga, toma, Förflugna tankar, Dem låter Herren En tid bestå.

Dem låter Herren I vinterfrosten Som flingor snöga Ifrån hans thron. Och när en solblick Af himlens öga Ser ned på flingan, Så smälter hon.Så smälta alla Förflugna, toma, Fåfänga tankar För sol och vår. Den suck som icke För himlen duger, Skall dö förgråten Som flingans tår.

Björken berättar hvad som kan hända i månskenet.

Vid den klara rand

Af en blommig strand

Sjöng en björk ibland

Sina gröna visor,

Och jag hörde då

I hans gren derpå,

Och så sjöng han en gång så:

Ack, jag vet, jag vet Mången hemlighet ; Mången flicka gret Under mina grenar; Mången gosse såg Här så varm i håg På den blåa vikens våg.

Klara månen sken På min gröna gren. Och så var det en, Som skar namn i barken, Och det var blott ett, Och han

kysste det; Det har ingen, ingen sett.

Nästa qväll så kom

Der en flicka, som

Såg sig ofta om

Och skref namn i barken,

Och det var blott ett,

Och hon kysste det;

Det har ingen, ingen sett.

Nästa afton sken Månen på min gren. Så kom åter en, Och så kom den andra Tyst liksom en hamn, Sökte vännens namn I min trogna, hvita famn.

Och min hvita stam Stod helt allvarsam, Och så smög det fram Hvad de båda skrifvit; Och de märkte nog Hvad som stod i skog, Och jag såg derpå och log.

Sedan hände så,

Att de båda två

Togo miste då

Och ej kysste — trädet;

Lilla vän, hur lätt

Händer icke det?

Det har ingen, ingen sett,

Men det for ett sken Öfver löf och gren, Och ett sus der hven Öfver blad och toppar, Och en stjernas tår Föll i vindens spår Ned på jordens korta vår.

Hvem är din lefnads ljus?

nOch hade jag allt godt, Och hade icke dig, Hur bitter vor' min lott På jordens sorgsna stig! Och satt jag stolt och hög Och hade gods och gull, Och hade icke dig, Hur arm jag kände mig!«

»Och vor' jag god och vis Och ägde kunskap all, Och hörde jag mitt pris I tusen återskall, Och såg mitt namn i glans Klart strålande och stort, Och hade icke dig, Hur glömd jag kände mig!«

»Hur blef min sällhet du, Mitt hopp, min enda ro? Hur blef du mig så ljuf, Hur kunde jag det tro? Se, jordens dal är mörk, En skugga är mitt lif, Men ljus är blott hos dig — O, kom och blif hos mig!a485 Zacharias Topelius.

t

Der i den skumma natt De varma ord jag bad, Jag högt af häpnad spratt, En röst invid mig sad': »Hvem älskar du allen? Hvem är din lefnads ljus? Till hvem flög bönens ljud, Till flickan eller — Gud?«

Den resande studenten.

Hans röst man hörde på afstånd ren, Han gyllne lyra i solen sken, Hans piska small, och i raskt galopp Han körde på gården opp.

Så långt man mindes, var han sig lik, Ej mera fattig, ej mera rik, Men lika modig och lika ung, Och alltid glad som en kung.

Det var han sjelf, det var hans gestalt, Hans röck, hans kappa, hans vest och allt, Hans röda gördel med toffsar på, Puffert och flaska också.

Det var hans kärra, man mindes den, Hans kappsäck kände man väl igen. Hans masurpipa med nött beslag, Hon var sig lik än i dag.

Och regnet tätt från hans kappa dröp, Men gårdens flickor i kind han nöp Och slog åt värden ett glas till rand Och skakade gladt hans hand.

»Nå, käre herre, hvi år från år Ni far den vägen, fast tiden går?« »Du gamla tok, det är menskolott Att vanka och vandra blott.«

»Men blir ni då ej fullärd en gån g? Säg vil ni tyda ut fåglasång?« — »Bah! sådant för mig en småsak är! Jag konsten att lefva lär.«

»Här mycket ändrats se'n ni for sist: Vår gamla kyrkherre ha vi mist, Han dog af ålder.« — »Nåväl, min vän, Ni få'n väl en ann' igen.«

»Er vän, vår länsman, är enkling nu.« »Då tar han väl sig en annan fru.« — »Adjunkten gift sig.« — »Då gjorde han Detsamma som mången ann'.«

»Och flickan borte i torpet der — Ni hade ju henne fordom kär — Hun gömdes i går i kyrkomull, Och, herre, det var er skull« . . .

Då har studenten ett ord ej svar't, Men bort han ilat med vindens fart; Ett år man väntat och väntat fler' . . . Man såg honom aldrig mer.

En liten pilt.

Du skulle ha blifvit en ädel man, Ditt fosterlands hopp och ära; Du skulle ha kunnat hvad jag ej kan, Du skulle ha hunnit hvad jag ej hann I verk, i ord och i lära.

Men nu så slumrar du ljuft och godt I jordens sköte. Hvad du förmått, Det var ett älskande löje blott.

Du skulle ha stått i de våras led, Den främste att faran trotsa. Du skulle ha ljungat som blixten vred På allt det mörka och usla ned , Att hämna och att förkrossa,

Men nu så sofver du späd och ung, En bruten blomma i tufvans ljung, Du drömmens hjelte, du lekens kung!

Jag skulle ha sett ditt namn i glans, Odödligt för alla tider. Man skulle ha sagt: en bragd ej fanns Mer ädel och stolt och stor än hans I lefnadens heta strider.

Men nu så hvilar du utan namn, Förglömd och okänd i jordens hamn. Din efterverld är min toma famn.

Du skulle ha stått med silfverhår 1 lefnadens aftontimma Och sett tilbaka på långa år, Välsignad, älskad, och sett en tår I barnabarns ögon glimma.

Men i din strålande morgonstund, Förr'n lifvet börjat sin långa rund, Så kom den tidiga qvällens blund.

Du skulle ha tröstat mor och far I sorgernas hårda stunder! Du skulle ha lyckt vårt ögonpar Och stått med en tår vid grafven qvar, Se'n du oss gömt derinunder.486 Zacharias Topelius. t

Nu är det vi, som med sorg stå här, Nu är det dig, som vi gömma der, Vår tår, som tufvan i blommor klär.

Dock — all din leende framtidsdröm, Den ljufva och stolta saga, Som kanske förgåtts i lifvets ström, Nu äga vi den så skön och öm, Nu han hon ej mer bedraga.

Hvi sörja vi att så rik du gått Bort från det svikande lifvets lott? Sof godt, mitt älskade barn, sof godt!

Min moder.

(Ur „Sånger II" 1870.)

Hvar finns en kärlek, som intill döden Står oförändrad i alla öden, Som, lik Guds engel, oss öfvervakar Och fordrar intet, men allt försakar? På denna jorden finns endast en: En moders kärlek är det allen.

Allt band är sjelfviskt, som hjertat binder: Den kyss, som bränner på brudens kinder, Den hulda famn, som en

syster räcker, Den späda arm, som oss barnet sträcker; Vår bästa vän har en lön sig drömt: En moder ensamt har det förglömt.

När minnes hon i de långa åren Den tunga smärtan, den heta tåren, Sin ungdoms vår, som ej fås tillbaka, Och dagens möda och nattens vaka

För detta barn, som hon älskar mer, Ju mer hon allt för dess lycka ger?

Och hvem kan gifva hvad hon oss skänker? Den första tanke, som barnet tänker, Den första bön, som dess läppar stamma, Den första kärlekens rena flamma, Den första maning för rätt och dygd, För sanning, frihet och fosterbygd!

Och vi, hvad gifva vi henne åter? Ack, mången sorg, som hon ömt förlåter. Vår svala kärlek, åt flera delad, Vår omsorg, ofta förströdd, förfelad. Ej ens vår åsyn är hennes tröst: Hon lemnas ensam i lifvets höst.

Och dock hon följer med sina tankar Det vilsna barn, som i verlden vankar, Och hennes bön, som en engels fackla, Går klar framför oss, när stegen vackla, Och lyser vägen med Christi tro Och banar stigar och bygger bo.

Välsignad vara en sådan moder! O, det är sötma i tårefloder, Det är en hugnad för alla tider, Att i det sjelfviska lifvets strider Få rota sig vid en sådan barm Och af dess kärlek få kyssas varm!

Så löna Gud, hvad ej vi förmådde! Det var ditt frö hon i tiden sådde, Det är din kärlek, den evigt höga, Som speglar sig i en moders öga, Och derför känns som en sol gått ner, När detta öga ej strålar mer . . .

HENRIK IBSEN,

født den 20 Marts 1828 i Skien, hvor hans Fader var Kjøbmand, gik indtil sit sextende Aar i en Privatskole i sin Fødeby, hvor han ogsaa modtog lidt Undervisning i Latin, og blev derefter anbragt som Lærling paa Apotheket i Grimstad, en Stilling, hvis Bestemmelse det var at tjene ham som en Gjenvej til det medicinske Studium, paa samme Tid som den skaffede ham hans Underhold; den Fritid, som Forretningerne i Apotheket levnede hain, blev benyttet dels til Forberedelse til Examen artium, dels til — allehaande gale Streger og ungdommelige Optøjer, hvorved Ibsens stærkt gjærende Indre søgte at skaffe sig Luft i de smaa Forhold, der knugede ham, medens det nærmeste Udbytte kun var en ofte følelig Uvillie imod ham fra alle den lille Kjøbstads agtbare Borgere, der vel fandt hans satiriske Vers og polemiske Udfald baade vittige og vel anvendte, saa længe de gik ud over Andre, men som tillige med Selvopholdelsens Instinct sluttede en Forsvarsalliance mod det nye, revolutionaire Element, som var trængt ind i det fredelige Samfund. Ibsen lod det dog ikke blive ved slige smaa Improvisationer; han fandt i et større Emne en Form for den Oppositionsaand, der vilde til Orde, og han skrev det treacts Drama »Catilina«, som udkom 1850, forlagt af en Ven, og blev solgt i et Antal af næsten tredive Exemplarer, medens dog Kritiken ydede Forfatterens digteriske Begavelse sin Anerkjendelse og Christiania Theater gav en meget smigrende Censur over Stykket uden dog at see sig i Stand til at opføre det.

Samme Aar som »Catilina« blev trykt, kom Ibsen ind til Christiania for at tage Examen, dimitteret af en Skolemand, under hvis praktiske Behandling paa samme Tid Bjørnson og A. O. Vinje (»Dølen«) befandt sig. Sora disse unge Mænd følte ogsaa Ibsen sig mere hendragen til æsthetisk Læsning og poetisk Production end" til noget Embedsstudium; han skrev Vers, fik et lille Sagastykke »Kjæmpehøjen« opført, udgav i Forening med Vinje og P. Botten-Hansen Ugebladet »Andhrimner», der kun maatte optage originale Bidrag, og for hvilket han skrev lyriske Digte og satiriske Stykker, deriblandt »Norma eller en Politikers Kjærlighed, Musik-Tragedie i 3 Acter.« Saa rigt dette indre Liv var, saa fattigt var og blev det ydre, og Ibsen dandsede ikke paa Roser i denne sin Ungdoms Gjæringstid, hvorvel han stolt skjulte for Fremmede, hvor kummerlig hans Stilling var.

I Efteraaret 1851 blev Ibsen af Ole Bull antaget til Instructeur ved det nyaabnede nationale Theater i Bergen og gjorde den paafølgende Sommer en kort Udenlandsrejse for at studere den sceniske Konst. Han virkede i Bergen488

Henrik Ibsen.

i sex Aar og skrev i dette Tidsrum Skuespillet «Gildet paa Solhoug«, et Studie efter Hertz's »Svend Dyrings Hus« og sit Forbillede langt underlegent i alle Henseender. For Christiania norske Theater, ved hvilket Ibsen 1857 blev ansat som artistisk Directeur, skrev han det historiske Drama »Fru Inger til Østeraad», der betegner et stort Fremskridt, især hvad den psychologiske Opfattelse angaaer, og lige som «Hærmændene paa Helgeland« (1858) vidner om en stærk Stræben henimod Originalitet i Fremstillingen; det kan i denne Henseende fremhæves, at det førstnævnte Arbejde, hvis Stof er taget fra Norges Middelalder, er skrevet i Prosa.

I Sommeren 1858 giftede Ibsen sig med en Datter af Præsten Thoresen i Bergen (at dennes første Ægteskab; anden Gang var han gift med den bekjendte Forfatterinde Magdalene Thoresen). Fra nu af fik Ibsens Liv et vægtigere Indhold, og den første Frugt heraf var det ypperlige, med plastisk Kraft virkende episke Poem »Terje Vigen« samt det mærkelige Digt »Paa Vidderne (1860), der er betydningsfuldt som en Slags Sammenfoldning in nuce af afgjørende Tanker i hans senere Production. Den Frigjørelsestrang, som gaaer igjennem dette Digt, fik dog først sit fulde Udtryk i Ibsens næste Arbejde »Kjærlighedens Komedie« (1862, andet Oplag 1867). Dette Værk med dets dristige Polemik, der klinger trodsende og æggende gjennem de kjække Vers, vakte en betydelig Opsigt i Norge, men en Opsigt, der ikke altid var af den behageligste Art, fordi man i det lille Samfund blandede Digterens personlige Forhold ind i Discussionen. Han tabte meget i det almindelige Omdømme og var for stolt til at dæmpe den offenlige Menings Ophidselse ved beroligende Oplysninger. Kredsen omkring ham veg mere og mere tilbage, han blev mere og mere ensom, men fandt netop i Ensomheden sig selv. Derom vidner hans næste Arbejde, Dramaet »Kongs-Emnerne« (1863, anden Udg. 1870).

Denne storartede Digtning, en af de betydningsfuldeste i den moderne Skuespillitteratur, viser den stærkt voxende Udvikling, hvori Ibsens Digteraand befandt sig. Ikke alene i Sammenligning med hans tidligere Arbejder, men i Sammenligning med næsten alle den nyere Tids Dramer maa dette Skuespil vinde Prisen ved den fine psychologiske Sands, der aabenbarer sig i Fremstillingen af Hovedforholdet i Stykket som i de mange underordnede Forhold; det røber paa ethvert Punct en Forfatter, der atter og atter har vejet og overvejet, før han skred til Værket, og hvis Udtryk desuagtet Intet har tabt af Øjeblikkets Friskhed og Farve. Det varsler tillige derved, at Vægten er lagt udelukkende paa det for Personligheden ethisk Afgjørende, om den Forfatter, der i sine følgende Arbejder endnu stærkere skulde fremholde denne Fordring, skjøndt intetsteds saa fuldt og helt indoptagen i Konstværkets Former som i denne Digtning.

Dette har sin Grund i, at Ibsens senere Arbejder have været direkte polemiske, og dette er atter fremgaaet af de Stemninger, som hans Forhold maatte fremkalde hos ham, Forhold, der kunne antydes ved den Udtalelse af hans ellers velvillige Biograph i det norske »Illustrede Nyhedsblad«, der — rigtignok før »Kongs-Emnerne« var kjendt — bebrejdede ham Mangel paa ideel Tro og Overbevisning. Just som sidstnævnte Værk udkom, døde Frederik den Syvende og Krigen udbrød. Ibsen skrev Digtet »En Broder i Nød« med dets absolute Fordring til Folket, med dets skjærende Sondring mellem Valgets Ja og Nej. Hans Stilling var ikke saaledes, at hans Fordring blevHenrik Ibsen.

489

hørt. Saa gik han da i en Slags frivillig Landflygtighed. Da han kom til Kjøbenhavn, faldt Dybbøl, da han kom til Berlin, saae han den sejrrige preussiske Hær holde sit Indtog med Trophæer og Bytte. Under den Stemning, som herved vaktes, begyndte »Brand« at voxe i ham. I Rom fuldendtes Digtet (1866, femte Udg. 1868) og bragte for første Gang Ibsens Navn til hele Nordens Kundskab. Her er Fordringen om det absolute Valg stillet med. en Sikkerhed, der ikke levner Plads for nogen venskabelig Overenskomst: Alt eller Intet! hedder det — her som hos Søren Kierkegaard, om hvis Tankegang Digtet minder, skjøndt det ingenlunde har tilsigtet at omskrive hin Tænker i poetisk Form; at Brand er Præst, er det Uvæsenlige, thi Fordringen stilles paa alle Puncter i Livet, i Kjærligheden som i Konsten, i den højeste som i den ringeste Gjerning.

Det følgende Aar (1867, anden Udg. s. A.) udkom den fra Compositionens Side en Del svagere dramatiske Digtning »Peer Gynt«, ligeledes skreven i Rom og lige sorn »Brand« en polemisk Fakkel, men her slynget mere directe over i den hjemlige Lejr. Mod samme Maal har Ibsen ogsaa sigtet i »De Unges Forbund« (skrevet i

Dresden 1869, anden Udg. s. A.), men her som hist har Satiren den sande poetiske Almindelighed, der giver den en Mission i langt videre Kredse end de, hvor dens Gjenstand nærmest kunde være at søge. Sidstnævnte Arbejde, der i Modsætning til de to tidligere er skrevet med sceniske Fordringer for Øje, er blevet opført saa vel i Christiania som i Stockholm og Kjøbenhavn.

Et Tilbageblik paa disse Værker viser, at den polemiske Aand, den Indignation, der fra først af drev Ibsen til at »gjøre Vers«, endnu er fuld vaagen i ham, og det er aabenbart en af hans poetiske Kalds vigtigste Opgaver at gjøre Fyldest som polemiserende Reformator; det tør antages, at man heri vil kunne finde et af Motiverne til hans vedvarende Borteværen fra Fædrelandet, der har anerkjendt og understøttet hans Virksomhed ved en aarlig Digtergage. Som hans skabende Aand imidlertid midt i det Polemiske har affødt saa positive Tegninger som navnlig hans med den dybeste Forstaaelse opfattede Kvindeskikkelser, saaledes vidne adskillige af hans andre Arbejder, først og fremmest »Kongs-Emnerne«, om en anden Side af hans Digterbegavelse, der ikke er og forhaabenlig heller ikke i Fremtiden vil blive mindre betydningsfuld for den nordiske Litteratur end den ovenfor fremhævede.

Byggeplaner.

Jeg husker saa grant, som om idag det var

hændt,

Dengang jeg saa i Bladet mit første Digt paa Prent,

Der sad jeg i mit Kammer, og med dampende Drag

Jeg røgede min Pibe i saligt Selvbehag.

Jeg nynned og jeg læste vist for tyvende Gang

Avisen, som jeg den Dag fandt særdeles interessant;

Og Phantasien drev sit ubændige Spil; — Ak Herregud! lidt Sværmen hører Livet dog til!

Et Drømmeslot jeg bygged; det gik lystigt og fort,

Jeg satte mig to Formaal, et lidet og et stort; Det Store var at blive en udødelig Månd, Det Lille var at eie en deilig Liljevand.

Mig syntes at i Planen var en herlig Harmoni, Men siden er der kommen Forstyrrelse deri; Alt som jeg blev fornuftig, blev det Hele

splittergalt: Det Store blev saa lidet, det Lille blev mig Alt.

37490

Henrik Ibsen.

Forviklinger.

Der stod i en Have et Æbletræ; Det var dryssende hvidt af Blomstersne.

Der fløi i Havçn en liden Bi; En Æbleblomst den forelsked sig i.

Saa misted de Begge sin Hjertero; Men saa forloved de sig, de To. —

Bien fløi vidt paa sin Sommerfart; — Da hjem den vendte, var Blomsten Kart.

Bien sørged, og Karten led; Men det var nu Intet at gjøre ved.

Tæt under Træet i Murens Grus Leved en liden, men dydig Mus.

I Løndom den sukked: Du Kart saa fin , Min Kjælder var Himlen, hvis du var min! —

Den trofaste Bi gik atter paa Flugt; — Da hjem den vendte, var Karten Frugt.

Bien sørged, og Frugten led; Men det var nu Intet at gjøre ved.

Tæt under Tagskjægget hang, som en Kurv, Et Fuglerede; der boed en Spurv.

I Løndom den sukked: Du Frugt saa fin, Mit Rede var Himlen, hvis du var min.

Og Bien sørged, og Frugten led; Og Musen kjæmped, og Spurven stred.

Men Alt gik saa stilt; der fik Ingen Besked ; — Den Ting var jo Intet at gjøre ved.

Saa trilled Frugten fra Grenen og sprak, — Og Musen blev død i et halvkvalt Ak!

Og Spurven blev ligervis; — i sit Skjul Man fandt ham, da Kornstangen reistes til Jul.

Da Bien var fri, stod nøgen hver Hæk, Og alle Sommerens Blomster var væk.

Saa gik den i Kuben; — der Fred den fandt Og døde omsider som Voxfabrikant. —

Se, al denne Jammer og Nød var spart, Var Bien bleven Mus, da Blomsten blev Kart.

Og Alt kunde endt saa godt og saa smukt, Var Musen bleven Spurv, da Karten blev Frugt.

Paa Yidderne.

Nu Skræppen over Ryggen slængt, Og Riflen ladt i Haand, Og Spjeldet lukt og Døren stængt Med Tap og Vidievaand; Saa indom til min gamle Mor I Stuen nærmest ved, — Et Haandslag til Farvel, — et Ord, -»Jeg kommer hjem, saa snyg jeg for, Og indtil da — Guds Fred!«

Opefter bugtes Veien smal,

Det bær i Holtet ind;

Men bag mig ligger Fjord og Dal

I disigt Maaneskin.

Jeg for forbi min Grandes Væg, —

Paa Gaarden var saa stilt;

Men bortmed Grinden under Hæg

Det lød som Løv paa Linets Læg,

Der ringled let og mildt!

Der stod hun i det hvide Lin Og hilste mig Godkveld; Hun var saa væn, hun var saa fin, Saa frisk, som Blom paa Fjeld. Et Øie lo hun med, og et Hun gjøned med saa smaat; — Jeg lo som hun, og med et Sæt Jeg stod ved Grinden ganske tæt, — Men da var Øiet vaadt!

Jeg slog min Arm om hendes Liv, Og hun blev rød og bleg; Jeg kaldte hende for min Viv, Og Barmen faldt og steg. Jeg svor, at nu — nu var hun min Tilbunds, — ei lidt — ei halv —! Hun saa — jeg tror, paa Skoen sin, Der ringled Løv paa Bringens Lin: Det var fordi hun skalv!

Hun bad saa vakkert, og jeg slåp,

Og Spøgen gik som før;

Men Hjertet mit gik Klap i Klap,

Min Hug var vild og ør; —

Jeg bad saa vakkert, og hun taug, —

Vi fulgtes ad, vi to;

Mig tyktes som det sang i Haug,

Som Elverfolk og Nøk og Draug

Indunder Løvet lo!

Saa bar det opfor Veien smal, Det bar i Holtet ind; Men nedenfor laa Fjord og Dal I disigt Maaneskin.Henrik

Ibsen.

Jeg sad saa hed, hun sad saa mat Tæt udpaa Stupets Kant; Vi hvisked i den lumre Nat, — Jeg ved ei selv, hvor det var fat, Men ved, min Pande brandt!

Jeg slog min Arm om hendes Liv, Hun hvilte paa mit Fang, — Saa fæsted jeg min unge Viv, Mens Nøk i Natten sang; Om Draugen lo, da hun blev min, Det mindes jeg kun halv; — Mig skræmte ingen Vættes Grin, — Jeg saa kun, hun val' ræd og fin, Og kjendte, hvor kun skalv!

Jeg laa i Skardet vendt mod Sør Og saa hvor Solen randt; Om Dybet laa et Skyggeslør, Mens Fonn og Jøkler brandt. Det røde Hus, min Mors og mit, Herovenfra jeg ser;

Der har hun strævt, der har hun stridt, Der blev mit Sind saa frisk og frit, — Gud ved hvad det blev mer!

Hun er alt oppe; Røgens Svev Jeg tror iveiret slaar, Paa Blegen ved den hvide Væv Det tykkes mig hun gaar. Ja, driv du kun dit vante Stel; For det dig signe Gud! Hos Renen paa det vilde Fjeld Jeg henter dig en vakker Feld, Og to-tre til min Brud!

Ja hvor er hun? Hun færdes vist I Drømmens spredte Spil. Kom Ingenting ihug fra sidst, Drøm om det, hvis du vil! Men er du vaagen, — riv det ud Af Mindet, — saa gjør jeg. Lid paa du er min væne Brud, Væv Lin og sy dit. Bryllupskrud ; Kort er vor Kirkevei!

Det tykkes tungt at skilles ad, Fra den, Ens Sjel har kjær; -— Men Længslen er et Tvætningsbad, Til mig den Helse bær. Her staar jeg som paany besjælt, Saa svalt er nu mit Blod; — Et Liv, ei halvt — langtmindre belt, Et Liv i Synd og Anger delt, Jeg træder under Fod!

Hver Mørkets Lyst, hver vild Begjær

Af Hugen drives ud ;

Jeg er saa frisk, jeg staar saa nær

Mig selv og nær min Gud!

Et Syn udover Aas og Fjord,

Udover Furutop, —

Og saa tilfjelds i Renens Spor; —

Farvel, min Viv! Gudsfred, min Mor!

Og nu paa Vidden op!

Ibrand staar Skyen lavt i Vest, Det flammer over Fjeld; Men over Dalens sidste Rest Sig spænder Taagens Tjeld. Tungt var mit Syn og træt min Fod, Og tankefuldt mit Sind; Men udfor Stupet, der jeg stod, Laa Lyng og lyste som i Blod, Og skalv for Kveldens Vind.

Jeg brak en Kvist af Lyngens Dusk Og stäk den i min Hat; Tæt bag mig stod en fattig Busk, Der laa jeg lunt den Nat. Og Tanker gik og Tanker kom, Som Folk paa Kirkesti; De flokked sig og saa sig om, De satte Ret og de holdt Dom, Og skred saa stilt forbi.

Var jeg dig nær i denne Stund, Du Blom, igaar jeg brak, — Jeg lagde mig som trofast Hund For Sømmen af din Stäk. Jeg svam i dine Øine ind, Der tvætted jeg min Sjæl; Det Trold, som hexebandt mit Sind Igaarkveld ved din Faders Grind, Jeg slog med Spot ihjel!

Op sprang jeg seiersvarm og bad

En vinget Bøn til Gud

Om Sol paa alle Dages Rad

For dig, min lyse Brud!

Dog nei, til det jeg er for stærk,

Til det jeg er for ung;

Jeg ved og vil et bedre Værk,

Og derfor, Gud, min Bøn dig mærk:

Gjør hendes Livssti tung!

Stem Elven op, hvorhelst hun gaar, Gjør Kloppen smal og glat, Lad Urden gnage Foden saar, Gjør Sæterveien bråt;

37*492

Jeg løfter hende hoit paa Arm Igjennem stridest Flom; Jeg bænker hende ved min Barm, Frist der at volde hende Harm! Det vil vi strides om!

Langveis sørfra er ban kommen, Kommen over brede Vande; Tause Tanker ligger som en Nordlysbrydning om hans Pande.

Graaden leger i hans Latter, Læben taler, naar han tier; Men om hvad? Jeg bedre fatter Vindens Kvad i Lund og Lier.

Jeg er ræd hans kolde Øie, Har saa lidt dets Dybde fundet, Som det sortblaa Tjerns af høie Jøklers Barme født og bundet.

Tunge Tankefugle stryger Lavt og langsomt over Speilet; Snart igjen i Raak det fyger, — Berg dig da, — tildæks med Seilet!

Midtpaa Vidderne vi mødtes, Jeg med Rifle, han med Hunde; Mellem os et Forbund fødtes. Som jeg brød, ifald jeg kunde.

Hvorfor har hos ham jeg tøvet? Tidt jeg gad mig fra ham skille; Nu jeg tror, han har mig røvet Selve Evnen til at ville!

»Hvorfor længter du om Kvelden Nedad til din Moders Stue; Sov du bedre under Feiden, End paa Viddens brune Tue?«

Hjemme sad paa Sengestokken Gamle Mor med mig og Katten, Spandt og sang, til Drømmeflokken Bar mig ud til Leg i Natten.

»Drømme, drømme, — hvorfor drømme? Tro mig, Dagens Daad er bedre! Bedre Livets Støp at tømme, End en Blund blandt fældte Fædre!«

»Over Vidden flyger Renen; Efter den i Vind og Væde! — Bedre det, end bryde Stenen Op af fattig Jord dernede!«

Men jeg hører Klokken ringe Op fra Kirken ud paa Tangen! »Lad det ringe, lad det klinge, Bedre Klang har Fossesangen!«

Gamle Mor og hun til Kirke Gaar med Bogen svøbt i Klædet. »Tro mig, Månd, du bedre virke Kan, end slide Kirkeledet!«

Orglet synger indfor Grinden; Der er Lys ved Altertavlen. »Bedre synger Storm om Tinden, Bedre skinner Sol paa Skavlen !«

Nu, saa kom! I Veir og Væde

Over Viddens hvide Bølge!

Lad saa Kirkestien træde

Hvo som vil, — jeg slaar ei Følge!

Høsten kommer; hør den sidste Bølings Bjelder under Aasen! Viddens Frihed maa den miste, Faar igjen et Liv paa Baasen!

Snart er Vintrens Tæpper hængte Foldrigt udfor Stupets Vægge; Snart er alle Stier stængte, — Hjemad maa jeg Veien lægge.

Hjemad? Har da der jeg hjemme, Hvor min Hug ei længer færdes? Han har længst mig lært at glemme, Selv jeg lærte mig at hærdes.

Dagens Daad har intet Mærke, Slig som den dernede drives; Her blev mine Tanker stærke, Kun paa Vidden kan jeg trives.

I den øde Sæterstue Al min rige Fangst jeg sanker; Der er Krak og der er Grue, Friluftsliv for mine Tanker.

Der er Vættespil i Natten; Kløgtig Skytte Faren veirer. Han har skjænkt mig Tryllehatten; Jeg kan fristes, men jeg seirer!

Vinterliv paa vilde Vidder Sætter Staal i veke Tanker, — Intet Sagn om Fuglekvidder Sygt igjennem Aaren banker.

Er til Vaar i Staal jeg drevet, Henter jeg de To fra Dalen, — Løfter dem fra Hverdagsstrævet, Bænker dem i Høiijeldssalen.Henrik Ibsen.

493

Lærer dem min nye Visdom, Lokker Latter over Hjemmet; Snart er Livet paa de isom-Spændte Vidder dem ei fremmed.

Her jeg sad i lange Uger, — Kan ei Ensomheden bære; Mindekrigen Kraften sluger, Nedad maa jeg til de Kjære.

Kun en Dag, og saa jeg stiger Op igjen fra Mor og hende, — Op til mine høie Riger, Som til Vaar skal rumme Trende.

Ud jeg maa! — Hu, Sneen fyger! Lidt forsent jeg mig betænkte. Vinterveir langs Vidden stryger, — Nu er alle Stier stængte.

Uger gik, og jeg vandt mig selv. Min Hjemve kom aldrig tilorde; Under Isklædets Folder laa Bæk og Elv, Maanen stod rund over Fonnens Hvælv, Og Stjernerne tindred sig store.

For frisk jeg var til at sidde stur I Stuen, da Dagen hælded; Saa lidt som min Tanke jeg trives i Bur, Over Vidden jeg jog, til den styrtende Urd Standsed mig yderst paa Fjeldet.

I det gabende Dyb laa Dalen stilt; Da toned det ude paa Tangen —! Jeg lytted —, det lød baade lindt og mildt; Hvor hørte jeg før den Slaatten blev spilt — ? Da kjendte jeg Klokkeklangen!

De ringede Julens Høitid ind Med de gamle hjemlige Klokker. Det lyser bagved min Grandes Grind, Fra min Moders Stue gaar ud et Skin, Som sælsomt mig maner og lokker.

Hjemmet med alt sit fattige Liv Blev en Saga med Billeder rige! Heroppe laa Fjeldvidden stor og stiv, Dernede havde jeg Mor og Viv, — Til dem jeg maatte vel hige.

Da lo det bag mig saa kort og tørt; Det var den fremmede Skytte. Han havde min ordløse Tanke hørt: »Mig synes min unge Ven er rørt, — Ak ja, den hjemlige Hytte!«

Og atter jeg stod med staalsat Arm Og kjendte, jeg var den Stærke: Viddernes Luftning kjølte min Barm, Aldrig den mere skal banke sig varm For et vinkende Julemærke!

Da lyste det op om Tun og Tag Udfor min Moders Stue; Først var det som dæmrende Vinterdag, Saa rulled sig Røgen i tunge Lag, Og saa kom den røde Lue.

Det lyste, det brændte, det knak i Grus; Af Kvide jeg skreg i Natten; Men Skytten trøsted: »Hvi saa konfus ? Det brænder jo bare, det gamle Hus, Med Juleøllet og Katten!«

Han talte saa klogt i al min Nød, At fast mig voldtes en Gysning; Han viste, hvor virksomt Luens Glød Over i Maanens Streiflys fløđ Til en sammensat Natbelysning.

Han kigged gjennem den hule Haand Til Vinding for Perspektivet; Da toned en Sang ovor Fjeld og Fonn, Da skjønte jeg grant, min Moders Aand I Englenes Vold var givet:

»Stille du stelled, stille du led, Stille du vandred i Vrimlen; Saa lempeligt bærer vi dig afsted Høit over Vidden til Lys og Fred, Til Julekveldsglæde i Himlen!«

Borte var Skytten og Maanen dækt; I Blodet var Brand og Frysning, — Over Vidden jeg bar min Kvides Vægt, — — Men det kan ikke nægtes, der var Effekt I den dobbelte Natbelysning!

Midsommerdagen laa som bedst Og dirred hed over Heien; Klokkerne ringed til Bryllupsfest, Dybt dernede for Folk tilhest Langsefter Alfarveien.

De skjød fra min Grandes Laavebro, Der var Bjerkebusker ved Grinden, Paa Tunet var folksomt nok, kan du tro; Men jeg laa yderst paa Stupet og lo, Mens Taarerne brandt i Vinden.

Det var som jeg hørte gjønende Stev Og tankehvas Latter at runge, Mig syntes et Spottekvad op mod mig drev; Jeg laa over Stupet; i Lyngen jeg rev, Og bed i min egen Tunge.494

Afgaarde de red i stadselig Flok, Bruden sad rank i Sadlen, Sidt over Lænderne svam hendes Lok, — Den glittred, den lyste, — jeg kjendte den nok Fra den sidste Kveldstund i Dalen.

Over Bækken red hun Skridt for Skridt Tæt indved Brudgommens Side. — Da havde jeg sørget mit Hjerte frit, Tilende havde jeg Kampen stridt. Jeg havde ei Mere at lide.

Jeg stod for Stupet med staalsat Aand

Og høit over Sommerlivet.

Toget saa ud som et blinkende Baand, —

Jeg boldt for Øiet den hule Haand

Til Vinding for Perspektivet.

De flagrende Skaut, det skinnende Lin, Og Mændenes Kofter røde, Kirken med Vigselens Himmelvin, Bruden, den Fagre, som engang var min, Og Lykken, som fra mig døde. —

Det alt tilhobe jeg stod og saa Oppe fra Livets Vidder; Et høiere Lys over Synet laa, — Men se, det kan nu Ingen forstaa, Som nede i Sværmen sidder.

Da lo det bagved mig kort og tørt, Det var den fremmede Skytte: »Kammerat, efter det jeg nu har hørt, Jeg ser jeg forgjæves har Skræppen snørt, — Her er jeg til ingen Nytte!«

Nei, nu er jeg Månd for at hjælpe mig selv, Men Tak for din gode Mening; Det flammer ei længer i Aarens Elv, Og jeg tror ieg mærker i Bringens Hvælv Alleslags Tegn til Forstening.

Den sidste styrkende Saft jeg drak; Ei længer paa Vidden jeg fryser; Mit Seil gik under, mit Livstræ knak, — Men se, hvor smukt hendes røde Stäk Mellem Birkestammerne lyser.

Det gaar i Galop, men se, der blev De borte ved Kirkesvingen. Mit væneste Minde, i Lykke lev! Nu bytted jeg bort mit sidste Stev For et høiere Syn paa Tingen.

Nu er jeg staalsat, jeg følger det Bud, Der byder i Høiden at vandre! Mit Lavlandsliv har jeg levet ud; Heroppe paa Vidden er Frihed og Gud, Dernede famler de Andre.

Af „Kongs-Emnerne".

Kong Skule

(venter til mændene ere borte; spændingen i hans træk

slappes, han synker ned på en af bænkene).

Hvor jeg er træt, dødsens træt. Dag ud og dag ind at stå midt i denne sværm, se smilende fremad, som om jeg var så uryggelig vis på retten og sejren og lykken. Ikke have et menneske, jeg kan tale med om det, der gnager mig så sårt. (Reiser sig med et udtryk af skræk.) Og så slaget Ved Låka! At jeg sejrede der! Håkon sendte sin hær mod mig; Gud skulde skifte og dele mellem de to konger, — og jeg sejrede, sejrede, som aldrig nogen har sejret over Birke-bejnerne før! Skjoldene stod fast i sneen, men der var ingen bagved dem; — Birke-bejnerne satte tiiskogs, over vidder og moer og bakker, sålangt benene vilde bære dem. Det utrolige skede; Håkon tabte og jeg vandt. Der er en lønlig rædsel i den sejr. Du store himmelens Gud, der er altså ingen sikker lov deroppe, som alt skal gå efter? Der ligger ingen sejrende magt i det, at have ret? (vildt afbrydende) Jeg er syg, jeg er syg! — Hvorfor skulde ikke retten være på min side? Er det ikke ligesom Gud selv vilde gøre mig viss paa det, siden han lod mig sejre? (grublende) Muligheden er lige; — ikke en fjær mere på den ene side, end på den anden, og dog — (ryster på hovedet) dog tynger vægten for Håkon. Jeg har had og hede ønsker at kaste i min skål, og dog tynger vægten for Håkon. Kommer tanken om kongsretten uforvarende over mig, da er det altid ham, aldrig mig, som er den sande konge. Skal jeg se mig selv som den rette, da må det gøres med kunst, jeg må rejse en sindrig bygning, et værk af kløgt; jeg må jage mindelser fra mig og tage troen med magt. Slig var det aldrig før. Hvad er der da hændt, som har gjort mig så tvivlende siden? At bispen brændte brevet? Nei, — derved blev uvissheden evig; men den blev ikke større. Har da Håkon gjort nogen stor kongelig gerning på den sidste tid? Nei, sine største gerninger øvede han, da jeg mindst troede på ham. (Sætter sig ned på højre side.) Hvad er det? Ha, det er sælsomt; det kommer og svinder som et blålys; det danser mig på tungespidsen, ligesom når en har mistet et ord og ikke kan finde det igen. (springer op.) Ha! Nu har jeg det! Nei —! Jo, jo! nu har jeg det! —Henrik

»Norge var et rige; det skal blive et folk; alle skal blive et, og alle skal vide med sig selv, at de er et!« Siden Håkon talte disse galmandsord, står han stadigt for mig som den rette konge. — (Ser ångst frem for sig og hvisker:) Om der glimtede et Guds kald i disse sælsomme ord? Om Gud havde siddet inde med tanken til nu, og vil strø den ud — og har kåret Håkon til såmand?

Pål Flida

(kommer ind fra baggrunden).

Herre konge, jeg har nyt at melde.

Kong Skule.

Nyt?

Pål Flida.

En månd, som kommer nedenfra fjorden, fortæller, at Birkebejnerne i Tunsberg har sat sine skibe på vandet, og at der har stævnet mange mænd sammen til byen i de sidste dage.

Kong Skule.

Godt, vi vil møde dem — imorgen, eller så.

Pål Flida.

Herre, det kunde hænde, Birkebejnerne tænkte på at møde os først.

Kong Skule.

Det har de ikke skibe nok til, og ikke mandskab heller.

Pål Flida.

Men Ambjørn Jonssøn samler både mandskab og skibe rundt om i Viken.

Kong Skule.

Desbedre; så slår vi dem allesammen, ligesom ved Låka.

Pål Flida.

Herre, det går ikke så let at slå Birkebejnerne to gange itræk.

Kong Skule.

Og hvorfor ikke det?

Pål Flida.

Fordi Norges saga ikke melder, at sligt er hændt før i tiden. — Skal jeg ikke skikke spejdere ud til Hovedø?

Kong Skule.

Det trænges ikke; det er mørk nat, og skodde til.

Pål Flida.

Ja, ja, kongen skønner det bedst; men kom ihug, herre, at alle er jer imod her i Viken. Bymændene i Oslo hader jer, og kommer Birkebejnerne, så gør de fælles sag med dem.

Kong Skule

(med liv).

Pål Flida, skulde det ikke være tænkeligt, at jeg kunde få Vikværingerne på min side?

Pål Flida

(ser forundret på ham og ryster på hovedet).

Nej, herre, det er ikke tænkeligt.

Kong Skule.

Og hvorfor ikke?

Pål Flida.

Nej, for I har Trønderne på eders side.

Kong Skule.

Både Trøndere og Vikværinger vil jeg have!

Pål Flida.

Nej, herre, det er ikke gørligt.

Kong Skule.

Ikke tænkeligt; ikke gørligt ! Og hvorfor — hvorfor ikke?

Pål Flida.

Fordi Vikværingen er Vikværing og Trønderen Trønder, og fordi sagaen ikke melder om andet, og fordi det altid har været slig.

Kong Skule.

Ja, ja, — du har ret. Gå.

Pål Flida.

Og jeg skal ingen spejdere sende?

Kong Skule.

Vent til daggry. (Pål Flida går.) Norges saga melder ikke om sligt; det har aldrig været så før. Pål Flida svarer mig, som jeg svarede Håkon. Er der da trappetrin både over og under? Højner Håkon sig ligeså højt over mig, som jeg højner mig over Pål Flida? Skulde Håkon have fået syn for de ufødte tanker? og ikke jeg? Hvem var jevnhøj med Harald Hårfager, den tid der sad en konge på hvert næss, og han sagde: nu får de falde, herefter skal der kun være en. Han kastede den gamle saga overende, skabte en ny saga.

(Ophold; han går grundende frem og tilbage, derpå stanser han.) Kan en månd tage Guds kaldelse fra en anden, således som han kan tage våben og guld fra sin fældte fiende ? Kan et kongs-emne tage kongsgerningen på sig, således som ban kan tage kongskåben på? Egen, som fældes til skibstømmer, kan den sige: jeg vil være masten i skibet, jeg vil tage furuens gerning, pege rank og skinnende opad, bære gylden fløj på toppen, slå med hvide, bugnende sejl i solskinnet og synes for folket langt, langt borte? — Nej, nej, du tunge, knudrede egestamme, din plads er under kølen; der skal du ligge og gøre nytte, stilt og useet af hvert øje oppe i dagen; — dig er det, som skal hindre skibet fra at kantre i uveiret; masten med guldfløj og med bugnende sejl skal føre det frem mod det nye, mod det496

Henrik Ibsen.

ukendte, mod de fremmede strande og mod den vordende saga! (heftigt.) Siden Håkon talte sin store kongstanke ud, ser jeg ingen anden tanke i verden end den ene. Kan jeg ikke tage den og gøre den til sandhed, så øjner jeg ingen tanke at stride for. (tankefuld.) Og kan jeg det da ikke? Hvis jeg ikke kunde, hvorfor elsker jeg da Håkons tanke?

Jatgejr

(kommer ind fra baggrunden).

Tilgiv, herre konge, at jeg kommer —

Kong Skule.

Godt at du kommer, skald!

Jatgejr.

Jeg hørte bymændene tale gådefuldt i herberget om at —

Kong Skule.

Vent med det. Sig mig, skald; du som har faret vidt om i fremmede lande, har du nogentid seet en kvinde elske et fremmed barn? Ikke blot have det kær, — det mener jeg ikke; men elske det, elske det med sin Sjæls hedeste kærlighed?

Jatgejr.

Det gør kun de kvinder, som ikke har egne børn at elske.

Kong Skule.

Kun de kvinder —?

Jatgejr.

Og helst de kvinder, som er ufrugtbare.

Kong Skule.

Helst de ufrugtbare —? De elsker de andres børn med al sin hedeste kærlighed?

Jatgejr.

Det hænder ofte.

Kong Skule.

Og hænder det ikke også stundom, at slig ufrugtbar kvinde dræber en andens barn, fordi hun selv intet har?

Jatgejr.

Å jo; men hun gor ikke klogt i det.

Koug Skule.

Klogt?

Jatgej r.

Nej, thi hun giver sorgens gåve til den, hvis barn hun dræber.

Kong Skule.

Tror du, at sorgens gåve er så meget god?

Jatgejr.

Ja, herre.

Kong Skule

(ser visst på ham.)

Der er ligesom to mænd i dig, Islænding. Sidder du mellem hirden i lystigt lag, så drager du kappe og kofte over hver din tanke; er en ene med dig, ligner

du stundom dem, en får lyst til at vælge sin ven iblandt. Hvoraf kommer det?

Jatgejr.

Når I går til svømning i elven, herre, så klæder I eder ikke af, hvor kirkealmuen må forbi; men I søger eder et lønligt skjul.

Kong Skule.

Forstår sig.

Jatgej r.

Jeg har sjælens blygsel; derfor klæder jeg mig ikke af, når der er så mange i hallen.

Kong Skule.

Hm. (Kortophold.) Sig mig, Jatgejr, hvorledes gik det til, at du blev skald? Hvem lærte du skaldskabet af?

Jatgejr.

Skaldskab læres ikke, herre.

Kong Skule.

Læres det ikke? Hvorledes gik det da til?

Jatgejr.

Jeg fik sorgens gåve, og så var jeg skald.

Kong Skule.

Så det er sorgens gåve, som skalden trænger ?

Jatgejr.

Jeg trængte sorgen; der kan være andre, som trænger glæden eller troen — eller tvivlen —

Kong Skule.

Tvivlen også?

Jatgejr.

Ja; men da må den tvivlende være stærk og frisk.

Kong Skule.

Og hvem kalder du en ufrisk tvivler?

Jatgej r

Den. som tvivler på sin egen tvivl.

Kong Skule

(langsomt).

Det tykkes mig at være døden.

Jatgejr.

Det er værre; det er tusmørket.

Kong Skule

(raskt, idet han ligesom ryster tankerne af sig).

Hvor er mine våben! Jeg vil stride og handle, — ikke tænke. Hvad var det, du vilde melde mig, da du kom?

Jatgejr.

Jeg vilde melde, hvad jeg mærkede i herberget. Bymændene taler lønligt sig imellem; de ler hånligt og spørger, om vi ved så visst, at kong Håkon er vesterpå; der er noget, de glæder sig over.

Kong Skule.

De er Vikværinger, og Vikværingerne er mig imod.

Jatgej r.

De spotter over, at kong Olafs helgenskrin ikke kunde flyttes ud på thingvolden, da I blev hyldet; de siger, det er et ondt varsel.

Kong Skule.

Næstegang jeg kommer til Nidaros skal skrinet ud; det skal stå under åben himmel, om jeg så skal rive Olafskirken i grus og vide thingvolden ud over den tomt, den stod på!

Jatgejr.

Stærk gerning er det; men jeg skal digte et kvad derom, ligeså stærkt som gerningen.

Kong Skule.

Sidder du inde med mange udigtede kvad, Jatgejr?

Jatgej r.

Nej, men med mange ufødte; de undfanges et efter et, får liv og så fødes de.

Kong Skule.

Og hvis jeg, som er konge og har magten, hvis jeg lod dig dræbe, vilde så hver en ufødt skaldetanke, du bærer på, dø med dig?

Jatgejr.

Herre, det er en stor synd at dræbe en fager tanke.

Kong Skule.

Jeg spørger ikke om det er synd: men jeg spørger om det er gørligt!

Jatgejr.

Jeg ved ikke.

Kong Skule.

Har du aldrig havt en anden skald til ven, og har han aldrig skildret for dig et stort og herligt kvad, som han vilde digte?

Jatgejr.

Jo, herre.

Kong Skule.

Ønskede du så ikke, at du kunde dræbe ham, for at tage hans tanke og kvadet selv?

Jatge j r.

Herre, jeg er ikke ufrugtbar; jeg har egne børn; jeg trænger ikke til at elske andres. (Gar.)

Kong Skule

(efter et ophold.)

Islændingen er visselig skald. Han taler Guds dybeste sandhed og ved det ikke. — Jeg er som en ufrugtbar kvinde. Derfor elsker jeg Håkons kongelige tankebarn, elsker det med min sjæls hedeste kærlighed. O, kunde jeg ogsaa knæsætte det! Det vilde dø i mine hænder. Hvad er bedst, enten at det dør i mine hænder,

eller at det vokser sig stort i hans? Får jeg fred i sjælen, hvis det sker? Kan jeg forsage? Kan jeg se på, at Håkon sætter sig sligt eftermæle! — Hvor det er dødt og tomt indeni mig, — og rundt om. Ingen ven — ; Islændingen ! (Gar ta doren og råber ud:) Er skalden gået fra kongsgården?

En hirdmand

(udenfor).

Nej, herre, han står i forhallen og taler med vagten.

Kong Skule.

Så sig, han skal komme ind! (gårned over til bordet; om lidt kommer Jatgejr.) Jeg kan

ikke sove, Jatgejr; det er alle de store kongelige tanker, som holder mig vågen, ser du.

Jatgej r.

Det er med kongens tanker som med skaldens, kan jeg skønne. De flyver højest og vokser bedst, når der er stilhed og nat omkring.

Kong Skule.

Er det så med skaldens også?

Jatge j r.

Ja, herre; intet kvad fødes ved dagslys ; det kan tegnes ned i solskin; men det digter sig en stille nattetime.

Kong Skule.

Hvem gav dig sorgens gåve, Jatgejr?

Jatgejr.

Den, jeg elskede.

Kong Skule.

Hun døde da?

Jatgej r.

Nej, hun sveg mig.

• Kong Skule.

Og så blev du skald?

Jatgejr.

Ja, så blev jeg skald.

Kong Skule

(griber ham om armen).

Hvad gåve trænger jeg for at blive konge ?

Jatgej r.

Ikke tvivlens, thi da spurgte I ikke så.

Kong Skule.

Hvad gåve trænger jeg?

Jatgejr.

Herre, I er jo konge.

Kong Skule.

Tror du til hver en tid så visst, at du er skald?

Jatgej r

(ser en stund tavs på ham og spørger):

Har I aldrig elsket?

Kong Skule.

Jo engang, - brændende, fagert og i brøde.

Jatgejr.

I har en hustru.

Kong Skule.

Hende tog jeg til at føde mig sønner.

Jatgejr.

Men I har en datter, herre, — en mild o g herlig datter.

Kong Skule.

Var min datter en søn, så spurgte jeg ikke dig hvad gåve jeg trængte, (udbrydende:) Jeg maa have nogen om mig, som lyder mig uden vilje selv, — som tror usvigelig på mig, som vil holde sig inderst til mig i godt og ondt, som kun lever for at lyse og varme over mit liv, som må dø, om jeg falder. Giv mig et råd, Jatgejr skald!

Jatgejr.

Køb eder en hund, herre.

Kong Skule.

Skulde ikke et menneske strække til?

Jatgejr.

Sligt menneske måtte I lede længe

efter.

Kong Skule

(pludseligt).

Vil du være det for mig, Jatgejr! Vil du være mig en søn! Du skal få Norges krone i arv, — du skal få land og rige, hvis du vil være mig en søn, leve for mit livsværk og tro på mig!

Jatgejr.

Og hvad sikkerhed skulde jeg stille for, at jeg ikke hyklede — ?

Kong Skule.

Slip dit kald i livet; digt aldrig mere, så vil jeg tro dig!

Jatgejr.

Nej, herre, — det var at købe kronen for dyrt.

Kong Skule.

Tænk dig om! Det er mere at være konge end at være skald!

Jatgejr.

Ikke altid.

Kong Skule.

Det er kun dine udigtede kvad, du skal öfre!

Jatgej r.

Udigtede kvad ere stedse de fagreste.

Kong Skule.

Men jeg må — jeg må have et menneske, som kan tro på mig! Blot et eneste! Jeg føler det, — har jeg det, så er jeg frelst!

Jatgejr.

Tro på eder selv, da er I frelst!

Pål Flida

(kommer ilsomt).

Kong Skule, værg jer nu! Håkon Håkonssøn ligger ved Elgjarnæss med hele sin flåde!

Kong Skule.

Ved Elgjarnæss —! Han er ikke langt borte da.

Jatgejr.

Nu i stål og plade! Sker her mandefald inat, skal jeg gladelig være den første, som falder for eder!

Kong Skule.

Du, som ikke vilde leve for mig.

J a t g a j r.

En månd kan falde for en andens livsværk; men skal han blive ved at leve, så må han leve for sit eget. (Går).

En Broder i lød.

Nu samler sig om Tyras Borg, — Kan hænde, sidste Gang, — Et Folk i Nød, et Folk i Sorg, Med Flaget halvt paa Stang. Forladt, forladt paa Farens Dag, Forladt i Stridens Stund! Var saadant ment det Nævetag, Der loved godt for Nordens Sag I Axelstad og Lund?

Det Ord, der flød, som om det kom

Fra Hjertet lige hid,

Det var da kun en Fraseflom, —

Og nu er Tørkens Tid!

Det Træ, som Blomstringsløfter gav

I Festens Solskinsvæld,

Det staar, af Stormen qvistet af,

Som Kors paa Nordens Ungdomsgrav,

Den første Alvorskvæld.

Det var da Løgn i Gildeskrud,

Kun giftigt Judaskys,

Hvad Norges Sønner jubled ud

Ved Sundets Strande nys!

Hvad taltes mellem Drot og Drot

Ved sidste Kongefærd?

O, legtes om igjen da blot

Kong Gustavs Leg paa Stockholms Slot

Med Carl den Tolvtes Sværd!

Et Folk i Sorg, paa Dødsens Tog, Af hver en Ven forladt, — Saa ender Danmarks Sagabog; — Hvo har dens Finis sat?Hvo taalte tamt den slutted slig: Og tydsk blev Tyras Vold, Mens Dannebrogs forrevne Flig Slog om den sidste Danskes Lig Sit Rosenlagens Fold.

Men Du, min frelste norske Bror, Som staar paa fredlyst Grund I Kraft af Løftets fagre Ord, Forglemt i Stridens

Stund, — Stryg Du paa Flugt fra Fædrestavn, Jag over Havets Hvælv; Gaa Glemselsgang fra Havn til Havn, Og list Dig til et fremmed Navn, Og gjem Dig for Dig selv!

Hvert Stormsuk, som i Norge gaar Langs Li fra Danmarks Hav, Dig spørgende med Rædsel slaar: Min Bror, hvor blev Du af? Jeg stred en Livsensstrid for Nord, Mit Hjemland blev en Grav, Jeg speided over Belt og Fjord Forgjæves dine Snekkers Spor; Min Bror, hvor blev du af?

Det var en Drøm. Vaagn stærk og kjæk

Fra Folkesøvn til Daad !

En Bror i Nød! Hver Månd paa Dæk!

Her gjælder rappe Raad!

End kan det staa i Saga slig:

Dansk, dansk er Tyras Vold! —

End Dannebrogs forrevne Flig

Kan over Nordens Fremtid rig

Slaa ud sin røde Fold!

Af „Brand".

(Juleaften i Prestegaarden). Agnes.

Lukket, lukket, — alting lukket! Selve Glemslen lukket af! Bom for Klagen, Segl for Sukket, Laas for Himmel og for Grav! Jeg vil ud; jeg kan ej aande her i Ensomhedens Vaande! Ud? Hvorhen? Ser ej fra Højden strenge Øjne paa mig ned! Kan jeg vel paa Flugt fra Byggden føre Hjertets Eje med? Kan jeg 'flygte, om jeg vilde, fra min Ræddsels tomme Stille? (lytter ved Deren till Brands Stue.)

Lydt han læser; till hans Øre rækker ikke frem min Røst. Ingen Hjælp! Ej Raad, ej Trøst! Julens Gud har nok at gjøre med at lytte till de riges, børneriges, lykkeliges Takk og Sang og Leg og Dans. Jul er Jublens Tid og hans. Ej han ser mig, ej han agter paa en ensom Moders Fagter.

(nærmer sig varsomt till Vinduet.)

Skal jeg aabne Skillets Rammer, saa det klare fulde Lys jager Nattens Skræk k og Gys fra hans sorte Sovekammer? — Nej, dernede er han ikke! Julen er jo Barnets Tid; — han faar Lov at komme hid; — kanske staar han nu derude, strækker Armen for at pikke paa sin Moders stængte Rude. -Lød der ikke Barnegraad? Alf, jeg ved ej Hjælp og Raad! Her er stængt; din Fader stængte; — Alf, jeg tør ej aabne nu! Lydigt lidet Barn er du; aldrig du og jeg ham krænkte. O, flyv hjem igjen till Himlen; der ei Lys og der er Glæde; der er Leg i Børnevrimlen. Men lad ingen se dig græde, — sig ej, at din Fader lukked, da du kom og banked paa. Lidet Barn kan ej forstaa, hvad vi store voxne maa. Sig, han sørged, — sig, han sukked sig dem, det var ham, som plukked smukke Blade till en Krans. Kan du se den? Den er hans!

(lytter, tænker sig om og ryster paa Hovedet.)

O, jeg drømmer! Mer end Rammen staar som Skille mellem os. Først i Glød af Luttringsflammen falder Skillevæggen sammen, revner Hvælv og brister Stængsler, hviner Fængselsdørens Hængsler, springer opp den store Laas! Meget, meget her maa gjøres, før vi to kan sammen føres. — Jeg skal virke, virke stille, for at fylde Kravets Svælg; jeg skal hærdes, jeg skal ville. — Men iaften er det Helg. Fra ifjor hvor vidt forskjellig —! Hys, — den højt skal holdes hellig; frem jeg henter mine Skatte,' — dem, hvis endeløse Pris,500

Henrik Ibsen.

fra min Lykkes Livsforlis, kun en Moders Sjæl kan fatte.

(hun knæler ned ved Kommoden, aabner en Skuffe og tager forskjellige Ting frem. I samme Øjeblik lukker

Brand paa Døren og vil tale till hende, men da han bemærker, hvad hun foretager sig, holder han inde og bliver staaende. Agnes ser ham ikke.)

Brand (sagte.)

Evig samme Flugt om Graven,

samme Leg i Dødninghaven.

Agnes.

Her er Sløret. Her er Kaaben, han blev baaren i till Daaben. — Her i Knyttet har jeg Kjolen —

(hölder den ivejret, ser paa den og ler.)

Herre Gud, hvor sød og butt! Dejlig var min lille Glut, da han sad i Kirkestolen. — Her er Skjærfet, her er Kuften, han var klædt i første Gang han fik komme ud i Luften. Dengang var den altfor lang, men den blev ham snart for liden — ; den skal lægges her ved Siden. — Vanter, Strømper, — hvilke Ben! og hans nye Silkekyse, som han fik for ej at fryse —; den er ubrugt, ren og pen. — O, der ligger Langfærdsdragten, han blev svøbt i lunt og tætt, for at rejse lindt og lett; — da jeg atter havde lagt den bort, var jeg till Døden trætt. Brand

(knuger Hænderne i Smerte).

Spar mig, Gud! jeg kan ej knuse hendes sidste Afgudshuse; skikk en anden, er det rett!

Agnes.

Den er plettet; har jeg grædt? — Hvilken Rigdom! Perlestukken, smertekrammet, taaredrukken, glansomstraalt af Valgets Gru, hellig! Den er Kroningskaaben, som han bar i Offerdaaben! O, hvor jeg er rig endnu!

(Det banker hvasst paa Gangdøren; Agnes vender sig med et Skrig og ser Brand i det samme. Døren rives opp og en Kvinde, forrevent klædt, træder ilsomt ind med et Barn paa Armen.)

Kvinden.

(ser Børnetøjet og raaber till Agnes).

Del med mig, du rige Moer!

Agnes. Du er tifold mere rig!

Kvinden. Haa, du er de andre lig; altid Munden fuld af Ord!

Brand (nærmer sig.)

Nævn mig, hvad du søger her.

Kvinden. Ikke dig, for du er Presten! Heller ud igjen i Blæsten, end at høre Præk om Brøde; heller flygte sig tilldøde, drukne, raadne paa et Skjær, end ät staa. for Svartemanden, som ved Vejen ned till Branden! Kan jeg hjælpe, jeg, for Fanden, at jeg blev till den jeg er?

Brand (sagte). Denne Røst og disse Trækk isner mig med Aningsskræk !

Agnes.

Hvil dig, varm dig, hvis du fryser. Sulter Barnet, skal det mættes —

Kvinden. Taterungen tør ej sættes, hvor det luner, hvor det lyser. Vore Folk har Landevejen, Urden, Skogen, Fjeldet, Hejen; vi skal færdes, vi skal vandre; Hus og Hjem er for jer andre. Lynsnar maa jeg ud igjen; de er efter mig som Hunde! Foged, Lensmand, Lovens Mænd gad mig binde, hvis de kunde.

Brand. Her du skal ej røres.

Kvinden.

Her?

Under Tag og mellem Vægge? Nej , du ; Vinternatten bær bedre Luftning till os begge. Men et Plagg till Svøb for Barnet! Ældste Broder hans, det Skarnet, er som Tyv ifra mig strøgen med den Klud han svøbtes i. Ser du, han er halvvejs nøgen blaa, forfrossen, gjennemføgen, af den Rim, som røg forbi.

Brand. Kvinde, gjør din Spæde fri for din vilde Dødsfærds Sti; — lad ham løftes, lad ham lettes; af kan Brændemærket tvættes —

Kvinden. Jo, du kjender godt till Tingen! Sligt et Under mægter ingen, — skal ej mægte det engang! Krig med jer, som har forstødt ham! Ved du hvör hans Moer har født ham Jo, paa Grøftekantens Hælding under Drikk og Spil og Sang. Han blev døbt i Sluddets Vælling, korset med et Kul af Asken, læsket med en Klunk af Flasken; —

samme Stund han slapp sin Moer, stod der om os Folk, som svor; — ved du hvem det var? Gudbedre; — Ungens Faer — og Ungens Fædre! Brand.

Agnes ?

Agnes.

Ja.

Brand. Du ser din Pligt. Agnes (med Rædsel). Brand! Till hende! Aldrig sligt!

Kvinden. Giv mig, giv mig! Giv mig alt! Silkevæv og vraget Pjalt! Intet er for slett, for godt, kan det lindes om ham blot. Snart hans Aande slipper opp; han skal dø med tinet Kropp!

Brand (till Agnes). Nu du hörer Valget runge!

Kvinden. Du har nok till egen Unge; sig mig, — har du ej till min Livets Plagg og Dödens Lin?

Brand. Lyder ej fra denne Tunge maningsfulde Varslers Hvin?

Kvinden.

Giv mig!

Agnes. Det er Helligbrøde ! Blodskyld mod den lille døde! Brand.

Gavnløst han i Døden sendtes, hvis paa Tærsklen Vejen endtes.

Agnes (brudt).

Viljen ske. Mit Hjertes Rødder skal jeg træde under Fødder. Kvinde, kom og tag imod; — deles skal min Overflod — Kvinden.

Giv mig!

Brand.

Deles? — Agnes; deles? Agnes

(med vild Styrke).

Heller dræbes jeg, end stjæles alt ifra! Se, jeg har veget Fod for Fod! Jeg kan ej længer! Halvt er nok; ej mer hun trænger!

Brand. Var det hele da formeget, da det kjøbtes till dit eget?

Agnes (giver). Kvinde, kom; se her, tag Kaaben, som mit eget bar i Daaben.

Her er Kjolen, Skjærfet, Kuften; den er god mod Natteluften; her den lille Silkekyse; under den han skal ej fryse; tag det; tag till sidste Pjalt — Kvinden.

Giv mig!

Brand. Agnes, gav du alt?

Agnes (giver igjen.) Kvinde, her er Kroningskaaben, som han bar i Offerdaaben!

Kvinden. Saa! nu ser jeg der er tømt. Den som nu var langvejs rømt! Jeg vil svøbe ham paa Trappen; — saa paa Flugt med hele Lappen!

(gaar.)

Agnes

(staar i stærk indre Kamp; endelig spørger hun):

Sig mig, Brand, om det er billigt at der kræves mer endnu?

Brand.

Sig mig først om det var villigt at du gik till Gravens Gru?

Agnes.

Nej.

Bran d.

Din Skjænk er slængt i Havet. Over dig er endnu Kravet.

(vil gaa.)

Agne s

(tier till han er nær ved Døren, da raaber hun):

Brand !

Brand. Hvad vil du?

Agnes.

Jeg har løjet; — se, jeg angrer; jeg er bøjet. Ej du aned, ej du vidste andet end jeg gav det sidste.

Brand.

Nu?

Agnes v

(tager en sammenlagt Børnekappe frem fra Brystet).

Se, et er i Behold.

Brand.

Kappen?

Agnes. Ja, med Taarer vædet, fugtet af hans Dødssved kold, — siden ved mit Hjerte fredet!

Brand. Bliv i dine Guders Vold.

(vil gaa).

Agnes.

Stands!

Brand. Hvad vil du?502 Henrik

Agnes. O, du ved det!

(rækker Kappen mod ham).

Brand.

(nærmer sig og spørger uden at tage den):

Villigt?

Agnes. Villigt!

Brand. Rækk mig Kappen, Kvinden sidder end paa Trappen.

(gaar.)

Agnes.

Røvet, røvet, — alting røvet, — sidste Baand, som bandt till Støvet!

(staar en Stund ubevægelig stille; lidt efter lidt gaar Od-trykket i kendes Ansigt over till høj straalende Glæde. Brand kommer tilbage; hun flyver ham jublende imøde, kaster sig om hans Hals og raaber):

Jeg er fri! Brand, jeg er fri!

Brand.

Agnes!

Agnes. Mørket er forbi! Alle Ræddsler, som har tynget lig en Mare paa mit Bryst, ligger nu i Sluget slynget! Der er Sejr i Viljens Dyst! Af er alle Taager strøget, bort er alle Skyer føget; gjennem Natten, over Døden ser jeg Skimt af Morgenrøden! Kirkegaarden, Kirkegaarden! Ordet aabner ej for Taaren. Navnet river ej i Saaret; — Barnet er till Himlen baaret!

Bran d.

Agnes! Ja, nu har du sejret!

Agnes. Ja, tilvisse sejret nu, — sejret over Grav og Gru! O , se opad, se ivejret! Ser du Alf for Tronens Fod, lysglad som i Livets Dage, strække Armen os imod? Om jeg ejed tusind Munde, om jeg turde, om jeg kunde, ikke en jeg dog opplod for at kræve ham tillbage. O, hvor stor, hvor rig er Gud till at finde Midler ud. Barnets Offer, Offerbrøden, baaret har min Sjæl fra Døden; han mig fødtes for at mistes; frem til Sejr jeg maatte fristes! — Takk, at du min Haand har ledet; du har trofast for mig stredet; o, jeg saa din Hjertekval. Nu staar d u i Valgets Dal;

over dig nu Vægten faldt af dets intet eller alt!

Brand.

Agnes, gaadefuldt du taler: — endt er alle Stridens Kvaler!

Agnes. Glemmer du det Ord fra før: den, som ser Jehova, dør!

Bran d

(viger tiUbage).

Ve mig, hvilket Lys du tænder! — Nej! og tusind Gange nej! Jeg har kjæmpestærke Hænder; gaa ifra mig skal du ej! Lad kun alt paa Jorden glippe; hver en Vinding kan jeg slippe, — o, men aldrig, aldrig dig!

Agnes.

Vælg; du staar paa Vejens Skille! Slukk det Lys, som i mig brænder, stæng for Juletankens Kilde; giv mig mine Afgudsklude, — Kvinden sidder end derude, — lad mig atter gaa tillbage till de himmelblinde Dage, sænk mig atter ned i Dyndet, hvor, till nu, jeg sløvt har syndet, -alt du kan; det staar dig frit; jeg mod dig kun mægter lidt; stækk min Vinge, stæng for Sjælen, Døgnets Blylodd hæng om Hælen, bind mig, trækk mig atter ned, did,

hvorfra du selv mig hæved, — lad mig leve, som jeg leved, da i Mørket jeg mig vred! Hvis du dette vil og tør, jeg din Hustru er som før; — vælg; du staar paa Vejens Skille! Brand.

Ve mig, ve mig, hvis jeg vilde! O, men langt fra dette Sted, langt fra alle Sorgens Minder, Liv og Lys som et du finder! Agnes.

Glemmer du at her dig binder Kaldets Daab — og Offrets med? Glemmer du de tusind Sjæle, som dit Hverv er her at hele, — dem, Gud Herren bød dig føre fremad, hjem, til Frelsens Kilde ? Vælg; du staar paa Vejens Skille!

Bran d. Jeg har intet Valg at gjøre.

Agnes.

(kaster sig om hans Hals).

Takk for alt, — og Takk for dette Du har ledet tro den trætte!Henrik

Over mig en Tungheds Taage, du vil tro ved Lejet vaage.

Brand.

Sov! Nu er dit Dagværk endt.

Agnes. Endt, og Nattelyset tændt. Sejren tog min Styrkes Skatt; jeg er mødig, jeg er matt; o, men Gud er lett at love! Brand, Godnatt!

Brand. Godnatt! Agnes.

Godnatt!

Takk for alt. Nu vil jeg sove.

(gaar.)

Brand

(knuger Hænderne mod Brystet).

Sjæl, vær trofast till det sidste! Sejrens Sejr er alt at miste. Tabets alt din Vinding skabte; — evigt ejes kun det tabte!

Lincolns Mord.

De løsned et Skud derover i Vest,

Og det skaked Europa op.

Hej, hvilket Liv der med Et blev blæst

I den hele broderte Trop!

Du gamle Europa med Orden og Ret,

Med Lov for hvert eneste Steg,

Med Rygte fortiden Men og Piet,

Med dydig Harm for alt Sort og Slet —

Du blev saa forunderlig bleg!

Paa Sørgelak trykkes Enhjørning og Ørn Og alle de andre Dyr; Paketbaaden stikker paa Kabelens Tørn Depecherne mylre og kryer. Bomuldsmagten, Gloirens Søn, De Tusind fra Løgnens Land, De stod alt og greb efter Fredspalmen grøn, Saa knalded det ene Revolverdrøn, Og han faldt der den ene Månd.

Og saa tog I Skræk! Europas Raad, Er det som sig hør og bør? En Tydsker-Gjerning, en Dybbel-Daad Var Verden vel Vidne til før. Sin Broder hakker da ingen Ravn; — I komme dog Polen ihu? Og Engelskmanden for

Kjøbenhavn ? Og Graven ved Flensborg? Og Sønderborgs

Navn? —

Men hvorfor da harmes nu?

Den røde Rose, som blommer hist

Og skræmmer Jer med sin Flor,

Til den gav Europa sin Podekvist

Og Vesten sin yppige Jord.

I planted som Stikling hin frodige Vaand,

Der rødmer Amerikas Kyst,

Jer var det, som bandt med høistegen Haand

Det blussende, blodrøde Ridderbaand

Paa Abraham Lincolns Bryst.

Med glemte Løfter, med svegne Ord, Med Traktaters forrevne Ark, Med Brud fra iaar paa Jer Ed fra ifjor Har I gjødet Historiens Mark. Og saa vented I endda, trygge i Sind, En Høst af den ædleste Slags! Og saa spirer Jer Sæd; —- hvilket flammende

Skin!

I undres; I veed hverken ud eller ind; — Thi der voxer Stiletter for Ax! —

Naar Loven sidder paa Dolkens Spids Og Retten paa Galgen bor, Er Dagningens Seir mere nær og vis End her, hvor der myrdes med Ord. En Vilje vaager og holder Dom Og knuser hvert Løgnens Bur; Men Ormen maa først æde Skallen tom, Og Tiden maa først faae krænget sig om Til sin egen Karrikatur.

Der raader en Dæmon med evig Magt; —

Prøv kun paa at byde ham Trods!

I Støv maatte »domus aurea's« Pragt,

I Grus maatte Neros Kolos.

Men først maatte Romerforbrydelsen naa

Over Jorden fra Pol til Pol,

Tyrannen sin Apotheose faa,

Og Keisernes gyldne Billeder staa

Som Guder paa Kapitol.

Saa ramled det sammen. Cirkus og Ståt, Templers, Kolonners Skov, Buer, Arkader, Alt trampedes smaat Under Bøffelens skoede Hov. Saa byggedes Nyt paa det Gamles Grund, Og Luften var ren til en Tid; — Nu varsler det mod Foryngelsens Stund; Nu stiger der Pest fra den mosede Bund Og vifter snart hid, snart did.

Men er det i Raaddenskabs Sumpe vi gaar,

Jeg raaber ei Ak og Ve

Over hver en brammende Giftblomst, som staar

I Fylde paa Tidens Træ.

Lad Ormen kun hule; før Skallen er tom,

Før brister ei Hvælv og Tag ;

Og lad kun »Systemet« faa vrængt sig om, —

Des før kommer Hævnen og holder Dorn

Paa Tidsløgnens yderste Dag! BJØRNSTJERNE BJØRNSON

er født den 8de December 1832 i Kvikne, en Bygd paa det vilde og ensomme Dovre, hvor hans Fader var Præst. Fra denne alvorlige Fjeldnatur, hvis storartede Optrin meddelte Drengens Sjæl dens første Indtryk, flyttede han endnu i sin Barndom til den skjønne, livlige Romsdal og sattes, tolv Aar gammel, i Molde Realskole. Stor Fremgang gjorde han ikke; Læsningen havde intet Tiltalende for ham, og hans storslaaede Naivetet gjorde ham ikke sjelden til Spot for Kammeraterne; des bedre forstod han med ungdomskaad Vilterhed at vende op og ned paa Hjemmet i Ferierne, for lige som haandgribelig at overbevise sig om sin Ret til Nydelsen af den herlige Frihed. Moderen mente, at det snart var paa Tiden at faae ham sendt til Søs; han drev det imidlertid dog saa vidt paa Studiernes Bane at faae taget Studenterexamen, rigtignok med en simpel Character, og nu søgte hans Aands gjærende Kræfter strax et Samlings-punct i Beskjæftigelsen med litteraire Arbejder. Hans første Drama »Valborg« blev antaget af Theaterdirectionen i Christiania og skaffede ham en Friplads, ved hvis Hjælp han snart flk Øjet op for det Umodne i sit Værk og tog det tilbage igjen, inden det var kommet til Opførelse. Hans Theaterbesøg førte ham ind paa den dramatiske Kritiks Arena, hvor han lige saa meget ved sin naturlige Ildfuldhed som ved de ejendommelige Konstforhold fremkaldte en Kamp, der ikke gik af uden heftige Optrin og stærk Forargelse. Hans Standpunct som Kritiker antydede hans senere Virksomhed som Digter; som den, der med Styrke vilde hævde det Nationales Berettigelse i Konsten, maatte hans Kritik blive en fortsat og haardnakket Modstand mod det danske Element, der i hin Tid var saa godt som eneraadende i den norske Dramatik, vel som en Følge af Forholdenes egen Natur, men tillige paa en Maade, der maatte ægge Bjørnson til en Udryddelseskrig paa den nationale Selvstændigheds Vegne.

Ud af de hjemlige Forholds Smaalighed, der virkede mere og mere trykkende paa ham, jo mere han, efter gjentagne frugtesløse Tilløb, maatte opgive Tanken om at virke noget Stort som Digter, reddede Bjørnson sig ved Studentertoget til Upsala 1856, der for ham var som en Befrielse. Efter denne Forsmag paa et nyt og herligt Liv følte han, at han ikke kunde trives hjemme. Han rejste til Kjøbenhavn, samlede sig her i Ro og Stilhed og kvægede sig ved en Anerkjendelse, som man villigt ydede ham paa Forhaand, fordi hans hele Væsen tydede paa noget Ualmindeligt, der engang maatte komme til Frembrud.

Forjættelsen skuffede ikke. I Kjøbenhavn skrev Bjørnson »Mellem Slagene«, Dele af »Synnøve Solbakken« og »Halte Hulda« og udkastede Planen til »En glad Gut«. Efter et halvt Aars Fraværelse vendte han tilbage til

*Björnstjerne Björnson*Bjørnstjerne Bjørnson.

505

Norge og offentliggjorde »Synnøve Solbakken« i et illustreret Folkeblad, som han var bleven Redacteur af; kort efter udkom den som Bog (1857, sjette Udg. 1869) og vakte almindelig Opmærksomhed som den første Bebudelse af en original Digternatur, der saa vel i Stof som i Fonn varslede om en Periode i den norske Litteratur, da Folkets ejendommelige Liv og Tankesæt omsider skulde finde sin Tolk.

Strax efter overtog Bjørnson Ledelsen af det norske Theater i Bergen og udgav her »Arne« (1858, anden Udg. 1868), »Halte Hulda« og »Mellem Slagene«. Efter sit Giftermaal flyttede han tilbage til Christiania og redigerede en kort Tid »Aftenbladet«, en Opgave, han, hvad de politiske Indsigter angik, neppe var voxen, medens han ved sin mere inspirerede, end af Overvejelser fremgaaede Betragtning og sin uforbeholdne Udtryksmaade atter her maatte kalde en voldsom Polemik til Live, da den paa Stridsstof righoldige Statholdersag forelaa til Drøftelse. I Vaaren 1860 begav Bjørnson sig til Kjøbenhavn, samlede under Titelen »Smaastykker« (tredie Udg. 1868) nogle fortræffelige Folkelivsbilleder, deriblandt »En glad Gut«, og rejste derpaa til Syden. I Rom, hvor han opholdt sig omtrent halvandet Aar, skrev han Dramaet »Kong Sverre« (1861, anden Udg. s. A.) og den storartede Trilogi »Sigurd Slembe« (1862, tredie Udg. 1870). Efter en Hjemrejse gjennem Tydskland og Frankrig kom han i

Høsten 1863 tilbage til Norge, der paaskjønnede hans Betydning som national Digter ved gjennem Storthinget at tilstaae ham en aarlig Digtergage. Det følgende Aar udgav Bjørnson sit historiske Drama »Marie Stuart i Skotland« (anden Udg. s. A.), der kom til Opførelse paa Christiania Theater, hvis konstneriske Virksomhed han ledede i de to Aar fra Begyndelsen af 1865 til Sommeren 1867, medens han samtidig redigerede det »Norske Folkeblad«. 1865 udkom det lille dramatiske Arbejde »De Nygifte« (sjette Udg. 1870) og bragtes strax paa Scenen i alle de tre nordiske Hovedstæder. I Kjøbenhavn — paa hvis nationale Scene ogsaa »Marie Stuart« er opført — skrev Bjørnson 1867—68 Fortællingen »Fiskerjenten« (tredie Udg. 1868); 1870 udkom den episke Digtning »Arnljot Gelline« og samme Aar en Pragtudgave af hans »Digte og Sange«.

Det er saaledes en righoldig og, hvad mere er, betydningsfuld Production, Bjørnson har udfoldet siden den Gang, da hans Begavelse kom til Gjennembrud med »Synnøve Solbakken«. Den omfatter alle Digtekonstens Hovedformer: den lyriske, den episke og den dramatiske, men er sikkert ejendommeligst og mest fuldkommen paa de to førstnævnte Digtformers Omraade. Om end hans lyriske Udtryk ikke sjeldent skjæmmes af en Uklarhed i Billedet og en Tankens Tunghed, der ikke er det samme som Tankens Vægt, saa ere til Gjengjæld hans bedste Digte, og selv de mindre lykkede paa deres bedste Steder, prægede af en Improvisationens Friskhed og Naivetet, der mere end noget Andet er Tegn paa en sand og oprindelig Digternatur. Især træder dette frem i de Vers og Sange, der ved Emne og Form staae Folkedigtningen nær, og i samme Grad som Bjørnsons episke Arbejder have taget Folkelivet til Indhold, i samme Grad ere ogsaa de blevne sande Digterværker; derfor staae hans Bondenoveller eller Almueskildringer øverst blandt Alt, hvad han har skrevet. Det er som oftest simple og usammensatte Forhold, der vælges til Gjenstand for Fremstillingen, men denne er gjennemført med et saa sikkert Blik for det Characteristiske, med506

en saa medfødt Forstaaelse a'f Phænomenernes afgjørende Grund og med en saa udviklet Sands for det Plastiske i Skildringen, at der ikke et Øjeblik føles noget Savn af et mere compliceret Apparat, men det tvertimod bestandig er Digtningens reneste Luft, der indaandes, styrkende som Fjeldluften selv. Bjørnsons Syn paa Charactererne og hans Evne til plastisk Fremstilling, beslægtet med Sagaernes, kommer ham ogsaa til fortrinlig Nytte i hans dramatiske Arbejder, men her ere stundom de Fordringer, der maa stilles til eii Digtning som Konstværk, ikke i den Grad opfyldte, at de kunne indtage en Plads jevnsides hans episke og de bedste af hans lyriske Frembringelser. Imidlertid ere flere af dem opførte paa Scener udenfor Norden, lige som ogsaa Bjørnsons Folkelivsbilleder ved Oversættelse ere gaaede over i fremmede Landes Litteraturer som Vidnesbyrd om det fjerne nordlige Lands Natur- og Folkeejendommeligheder.

Enkelte af Bjørnsons tidligere Arbejder ere skrevne i Almuedialecten, en Form, som han dog senere er kommen bort fra, formodenlig i Erkjendelsen af det Ufrugtbare i at give sin Digtning en national Character ved et saadant ydre Middel. Dermed er dog denne Bestræbelse for at virke directe paa Almuen ikke afsluttet i den norske Litteratur; enkelte Forfattere — de saakaldte »Maalstrævere« — søge endnu ved Anvendelsen af Dialecten at udfylde den Kløft, der ved den danske Dannelses Overvægt i Aarhundreder er frembragt mellem det norske Almuesprog og Litteraturens Udtryksform. At Kløften er tilstede, er ganske vist en mislig Sag, men det turde dog være muligt, at det Middel, hvorved den søges udfyldt, er endnu misligere, idet det vil fjerne de to andre nordiske Lande fra Deltagelsen i den norske Litteraturudvikling, og det netop paa et Tidspunct, da det synes, som om netop det unge Norge er bestemt til at fornye det nordiske Aandsliv i Digtekonsten, efter at Sverig og endnu mere Danmark have tilbagelagt en Periode, hvori hint Liv har ytret sig saa frodigt, at en foreløbig Stilstand synes at høre med til Udviklingens naturlige Gang.

Hvad der kan hæmme de tre, ved Sprog og Tænkemaade saa nøje forbundne nordiske Rigers Deltagelse i hverandres aandelige Udvikling bør ofres for den stærke Følelse af den Sandhed: at Danmarks, Norges og Sverigs Fremtidsopgave paa det litteraire Omraade maa udgaae fra Erkjendelsen af de Ord, som Tegnér udtalte for snart et halvt Aarhundrede siden, da han i Lunds Domkirke paasatte Oehlenschläger Laurbærkrandsen med de Ord:

»Söndringens tid är förbi!«

Af „Synnøve Solbakken".

lste Kapitel.

I en stor Dal kan der være et til alle Sider fritliggende højt Sted, som Solen bærer Straaler paa, fra det den gaar op, til den falder. Og de, som bor tættere under Fjeldene og sjeldnere faar Sol, kalder da hint Sted en Solbakke. Den,

hvorom her skal fortælles, boede paa en saadan, hvoraf Gaarden havde sit Navn. Der lagde Sneen sig sidst om Høsten, der braanede den ogsaa først om Vaaren.

Gaardens Ejere var Haugianere og kaldtes Læsere, fordi de havde det travlere med at læse i Bibelen end andre Folk. Manden hedte Guttorm og Konen Ingrid; de fik en Gut, som døde for dem, og i tre Aar kom de ikke paa den østre Side afBjørnstjerne Bjørnson.

507

Kirken. Efter dette Tidsforløb fik de en Jente, som de kaldte op efter Gutten; han havde hedt Syvert, og hun blev døbt Syn-nøv, da de ikke fandt noget Nærmere. Men Moderen kaldte hende Synnøve, fordi hun, saalænge Barnet var lidet, havde for Yis at lægge »min« til, og det da syntes hende at falde lettere. Hvordan det var og ikke var: den Tid Jenten blev større, kaldte Alle hende Synnøve efter Moderen, og de Fleste sagde, at i Mandeminde var ikke saa fager en Jente voxet der i Bygden, som Synnøve Solbakken. Hun var ikke gammel, før de hver Prækensøndag tog hende med i Kirke, skjøndt Synnøve i Førstningen ikke vidste bedre, end at Præsten stod og skjændte paa Slave-Bent, som hun saa sidde lige nedenfor Prækestolen. Dog vilde Faderen hun skulde være med — forat faa Vanen, sagde han; og Moderen vilde det Samme, »da Ingen vidste, hvorledes hun imidlertid blev passet hjemme«. Var der paa Gaarden noget Lam, Kid eller lidén Gris, som vantrivdes, eller en Ko, som noget Ondt kom over, blev det altid givet Synnøve til Ejendom, og Moderen syntes vide, at fra den Stund kom det sig; Faderen troede ikke rigtig, det kom deraf, men det var i alle Fald det Samme, hvem af dem ejede Fæet, naar det blot trivdes.

Paa den anden Side i Dalen og tæt under det høie Fjeld laa en Gaard, som hedte Granliden, saa kaldet, fordi den laa midt i en stor Granskog, den eneste i vid Omkreds. Ejerens Oldefader havde været blandt dem, som laa i Holsten og ventede Russen, og fra denne Færd bar han mange fremmede og forunderlige Frøsorter med hjem i Turnistret. Dem plantede han rundt sine Huse; men i Tidens Længde var en efter en gaaen ud; kun nogle Grankogler, som sært nok var kommen iblandt, havde sat stærk Skov og skyggede nu Husene til alle Sider. Holstensfareren havde hedt Thorbjørn efter sin Bedstefader; hans ældste Søn Sæmund efter Faderen, og saaledes havde paa den Gaard Ejerne skiftevis hedt Thorbjørn og Sæmund — op i umindelige Tider. Men det Ord gik, at i Granliden havde blot anden hver Månd Lykken med sig, og det var ikke ham, som hedte Thorbjørn. Da den nuværende Ejer, Sæmund, fik sin første Søn, tænkte han mangehaande derved, men turde dog vanskeligt bryde Slægtens Skik, og kaldte ham derfor Thorbjørn. Grundede han da over, om ikke Gutten kunde opdrages slig, at han kom

forbi den Skjebnesten , Snakket havde lagt i hans Vej. Han var ikke rigtig vis paa det, men han syntes formærke stridigt Sind hos Gutten; »det skal plukkes ud«, sagde han til Moderen, og saasnart Thorbjørn var bleven tre Aar, satte Faderen sig stundom hen med et Ris i Haanden, tvang ham saa til at bære alle Vedtræer tilbage paa sin Plads, tage op igjen den Kop, han havde kastet, klappe Katten, som han havde knebet. Men Moderen gik gjerne ud, naar det Sind kom over Faderen.

Sæmund undredes ved, at alt som Gutten blev større, var der mere at rette hos ham, og det uagtet han stedse blev strengere medfaren. Han holdt ham tidlig til Bogen og lod ham gaa med paa Marken forat kunne have et Øje med ham. Moderen havde stort Hus og Smaabørn; hun kunde ikke mere end klappe og formane Sønnen hver Morgen hun klædte ham paa, og talt sagte med Faderen, naar Helligdagene samlede dem. Men Thorbjørn tænkte, naar han fik Hug, fordi a, b, sagde ab og ikke ba, og fordi han ikke havde Lov at give liden Ingrid Ris, som Faderen

gav ham: — det er dog underligt, at jeg skal have det saa slemt og alle Smaa-sødskendene mine skal have det saa godt.

Da han var mest omkring Faderen og han ikke turde tale synderligt til ham, blev han ordknap, skjønt ikke faatænkt. Engang undslap det ham dog, medens de drog paa det vaade Hø: »Hvorfor er alt Høet tørt og inde derover paa Solbakken, og her er det vaadt?« »Fordi de har oftere Sol end vi.« — Det var første Gang han lagde Mærke til at den Solglands der borte, han tit havde siddet og glædet sig ved, stod han selv udenfor. Siden den Dag faldt hans Øjne oftere paa Solbakken end før. »Sid ikke der og gab,« sagde Faderen og gav ham et Puf; »Herover maa vi slide, det vi kan, baade Liden og Stor, skal vi faa Noget i Hus.«

Sæmund skiftede Tjenestegut, da Thorbjørn kunde være omkring de Syv, Otte. Aslak hed den nye, og han var nok allerede vidrejst, skjønt han blot var Unggutten endda. Den Kveld, han kom, var Thorbjørn gaaen tilsengs, men den næste Dag, han sad og læste, slog En op Døren med et saadant Spark, som han aldrig havde hørt før, og det var Aslak, der kom drivende med et stort Fang Ved, — slængte det med Fart ned paa Gulvet, saa Skierne føg til alle Siderne. Selv hoppede han

højt i Vejret forat trampe Sneen af sig, og for hvert Hop raabte han: »Det er koldt, sa' Troldbruden, hun sad i Is til Bæltet!« Faderen var ikke inde, — men Moderen sopte Sneen sammen og bar den stiltiende ud. »Hvad glaner du efter?« sagde Aslak til Thorbjørn. »Ikke efter Noget,« svarte denne; thi han var ræd. »Har du seet den Hanen, som du har bag i Bogen der?« »Ja.« »Han har fuldt af Høns omkring sig, naar Bogen er lukket i, — har du seet det?« »Nej.« — »Saa se efter!« — Gutten gjorde saa. — »Du er en Torsk!« sagde Aslak til ham. — Men fra den Stund havde Ingen den Magt over ham som Aslak.

»Du kan Ingenting,« sagde Aslak en Dag til Thorbjørn, — denne piltede som sædvanlig efter ham for at give Agt. »Jo, jeg kan til den fjerde Part.« »Pyt! Nei, du har ikke engang hørt om Troldet, der dandsede saalænge med Jenten, til Solen randt, og det revnede som en Kalv, der har spist Surmelk!« I sine Levedage havde Thorbjørn ikke hørt saamegen Kundskab paa een Gang. »Hvor var det?« spurgte han. »Hvor? — Ja det, — jo, det var borte paa Solbakken der!« Thorbjørn stirrede. »Har du hørt om ham , som solgte sig til Fanden for et Par gamle Støvler?« Thorbjørn glemte at svare, saa forundret var han. »Du tænker vel paa, hvor det var — he? — — Det var ogsaa borte paa Solbakken der, rigtig lige nede i den Bæk, du ser! — — Vorherre bevar' os! Det staar daarligt til med din Kristendomskundskab,« sagde han videre. «Du har vel ikke engang hørt gjetti hende Kari Træstak?« Nej, han havde Ingenting hørt. Og medens Aslak nu arbejdede fort, fortalte han endnu fortere, — og det var om Kari Træstak. om Kværnen, der malte Salt paa Havsensbund, om Fanden med Træsko paa, Troldet, som fik Skjægget fast i en Træstamme, de syv grønne Jomfruer, som nappede Haarene af Skyttepers Lægge, medens han sov og umulig kunde vaagne, — og Altsammen foregik borte paa Solbakken. »Hvad i Guds Navn gaar der af Gutten?« sagde Moderen den næste Dag. »Han har nu staaet paa Knæ der borte paa Bænken og seet udover til Solbakken, fra det blev lyst.« »Ja, idag har han det travelt,« sagde Faderen, som laa og hvilte sig den lange Søndag. »Aa, Folk siger, at han har fæstet Synnøve Solbakken,« sagde Aslak; »men Folk siger ogsaa saa meget,« lagde han til. Thorbjørn forstod det ikke rigtig, men blev dog ildrød over det hele Ansigt. Da Aslak gjorde opmærksom herpaa, krøb han ned af Bænken, tog sin Katechismus og satte sig hen at læse. »Ja, trøst dig med Guds Ord, du,« sagde Aslak; »du faar hende saa ikke alligevel.«

Da det led saalangt frem i Ugen, at ban tænkte, de havde glemt det, spurgte han Moderen ganske sagte (thi han var undselig ved det): »Du, — hvem er Synnøve Solbakken?« »Det er en liden Jente, som engang skal eje Solbakken.« — »Har hun ingen Træstak da?« Moderen saa forundret paa ham. »Hvad er det du siger?« sagde hun. Han følte det maatte være noget Dumt og tiede. »En har aldrig seet vakrere Barn, end hun er,« lagde Moderen til, »og det har hun faaet i Løn af Vorherre, fordi hun bestandig er snild og brav og flittig til at læse.« Nu vidste han det med.

En Dag Sæmund havde været i Marken sammen med Aslak, sagde han om Kvelden til Thorbjørn: »Du skal ikke oftere være sammen med Tjenestegutten.« Men Thorbjørn agtede ikke videre paa det. Saa lød det en Stund efter: »Dersom du findes oftere sammen med hain, gaar det dig ikke godt!« Da sneg Thorbjørn sig efter ham, naar Faderen ikke saa det. Denne kom over dem, der de sad og talte sammen; da fik Thorbjørn Prygl og blev jaget ind. Men siden passede Thorbjørn Aslak op, naar Faderen ikke var hjemme.

En Søndag, Faderen var i Kirke, gjorde nok Thorbjørn Ugagn hjemme. Aslak og han kastede Snebolde paa hverandre. »Nej, nej, du kvæler mig,« bad Thorbjørn; »lad os kaste tilsammen paa noget Andet.« Aslak var strax færdig, og saa kastede de først efter den spinkle Gran borte ved Buret, saa efter Burdøren, og endelig efter Burvinduet, — ikke dette selv, sagde Aslak, men Listen omkring det. Thorbjørn traf imidlertid Ruden og blev bleg. »Pyt, hvem faar vide det? Kast bedre!« Han gjorde saa, men traf nok en. »Nu vil jeg ikke mere.« I det Samme kom hans ældste Søster, liden Ingrid ud. »Kast efter hende, du!« Thorbjørn var strax færdig, Jenten græd og Moderen kom ud. Hun bad ham holde inde. » Kast, kast! c hviskede Aslak. Thorbjørn var hed og ophidset; han gjorde saa. »Jeg mener du gaar fra Viddet, jeg,« sagde Moderen og rendte mod ham. Han foran, hun efter — Gaar-Bjørnstjerne Bjørnson.

509

den rundt; Aslak lo, og Moderen truede. Men der tik hun ham fat oppe i en Snedrive, og gav sig ifærd med rigtigt at dænge ham. »Jeg slaar igjen, jeg, det bruger de her« — Moderen holdt forundret inde og saa paa ham. »Det har en Anden lært dig,« sagde hun saa, tog ham stiltiende ved Haanden og førte ham ind. Hun sagde ikke et Ord mere til ham, men stellede godt for hans Smaasødskende og talte med dem ora, at nu kommer Fader snart hjem fra Kirken. Da begyndte det at blive dygtig hedt i Stuen. Aslak bad om Lov til at besøge en Slægtning; det fik han strax; men Thorbjørn blev meget mindre, da Aslak var gaaen. Han havde frygtelig ondt i Maven og var saa klam i Hænderne, at han svedede Bogen, naar han tog i den. Bare Moder ikke vilde sige Noget til Fader, naar han kom hjem; men at bede derom, fik han ikke over sig. Alt, han saa paa, skiftede Udseende, og Stueuhret sagde: Bank, Bank — Bank, Bank! Han maatte op i Vinduet og se paa Solbakken. Den alene laa tilsneet, stille og perlede i Solen, som bestandig; Huset stod og lo ud af alle Ruder, og der var visselig ikke en eneste itu; Røgen foer forfærdelig glad op af Piben, saa han kunde forstaa, at de ogsaa der kogte for Kirkefolket. Der gik bestemt Synnøve og saa ud efter Fader sin, og skulde slet ikke have Hug, naar ban koin hjem. Han vidste ikke, hvad han skulde tage sig for, og blev paa en Gang saa kjærlig mod sine Søstre, at det var ingen Ende paa det. Ingrid var han saa god mod, at han gav hende en blank Knap, som han havde faaet af Aslak. Hun tog ham om Halsen, og han tog hende om Halsen: »kjere, vesle Ingrid min, er du sint paa mig?« »Nej, vesle Thorbjørn! Du kan gjerne kaste saa meget Sne paa mig, som du vil.« Men der trampede En Sneen af sig i Svalen! Det var ganske rigtig Faderen; ban syntes mild og god, og det var endnu værre. »Nu?« sagde han og saa sig omkring, — og det var forunderligt, at ikke Stueuhret ramlede ned. Moderen satte Maden frem. »Hvordan staar det til her?« spurgte Faderen, idet han satte sig og tog Skeen op; Thorbjørn saa paa Moderen, saa Taarerne kom ham i Øjnene. »Aa — jo,« sagde hun rent utrolig langsomt, og hun vilde sige endnu Mere, det saa han nok. »Jeg gav Aslak Lov til at gaa ud,« sagde hun. — Det var nu dengang, tænkte Thorbjørn, — han

tog paa at lege med Ingrid, som om han ikke tænkte paa nogen Verdens Ting. Saalænge havde Faderen aldrig spist, og Thorbjørn gav sig tilsidst ifærd med at tælle hver Bid; men da han kom til den fjerde, vilde han se, hvormeget ban kunde tælle op mellem den fjerde og femte, og saaledes gik det istykker for ham. Endelig rejste Faderen sig og gik ud. Ruderne, Ruderne, klirrede det for Ørene paa ham, og han saa efter, om de vare hele, de, som var i Stuen. Jo, de var hele allesammen. Men nu gik ogsaa Moderen ud. Thorbjørn tog liden Ingrid i Fang og sagde saa blidt, at hun maatte forundret stirre paa ham: »Vi To skal lege Gulddronning i Enge, vi!« Det vilde hun da gjerne. Og saa sang han, medens Benene skalv under ham:

Vesle Blomme,

Enge-Blomme,

hør nu lidt paa mig!

Og vil du være Kjæresten min,
saa skal du faa en Kaabe fin
af Fløjel og Guld,
af Perler fuld.
Ditteli, dutteli, deja, —
og Solen skinner paa Heja!

Saa svarte hun:

Gulddronning,
Perledronning,
hør nu lidt paa mig.
Jeg vil ej være Kjæresten din,
jeg vil ej have Kaaben fin
af Fløjel og Guld,
af Perler fuld —
Ditteli, dutteli, deja —
og Solen skinner paa Heja!

Men som nu denne Leg var bedst igang, kom Faderen ind og satte Øjet vist paa ham. Han trykkede Ingrid tættere i Fang og faldt slet ikke af Stolen. Faderen vendte sig bort, sagde Ingenting; en halv Time gik, han havde endnu Intet sagt, — og Thorbjørn vilde næsten begynde at være glad, men turde ikke. Han vidste ikke, hvad han skulde tro, da Faderen selv hjalp til at klæde ham af; han begyndte saa smaat at skjælve igjen. Da klappede Faderen ham paa Hovedet og strøg hans Kind; det havde han ikke gjort, saalangt tilbage Gutten kunde huske, og derfor blev han saa varm om Hjertet og over den hele Krop, at Frygten randt af ham som Is for Solstik. Han vidste ikke, hvorledes han kom i Seng, og da han hverken kunde510

give sig til at synge eller raabe, lagde ban Hænderne stille overkors, bad Fadervor sex Gange fremlængs og baglængs, ganske sagte, — og følte, idet han sovnede ind, at der var dog Ingen paa Guds grønne Jord, han holdt slig af som Fader sin.

Den næste Dag vaagnede han i en forfærdelig Angst, fordi han ikke kunde skrige; thi han skulde nu alligevel have Prygl. Da han slog Øjnene op, mærkede han til stor Lettelse, at han havde bare drømt det, men mærkede ogsaa snart, at en Anden skulde netop have Prygl, og det var Aslak. Sæmund gik op og ned ad Gulvet, og Thorbjørn kjendte nok den Gang. Den noget lille, men undersætsige Månd saa en og anden Gang under de buskede Bryn saaledes hen til Aslak, at denne nok følte, hvad der laa i Luften; Aslak selv sad oppe paa Bunden af en stor Tønde, nedad hvilken hans Ben dinglede eller krogede opover. Han havde som sædvanlig Hænderne i Lommen og Huen paa Hovedet trykket let ned, S cl ei äti det tykke mørke Haar stäk i Dusker frem under Skyggen. Den lidt skjæve Mund var endnu skjævere, det hele Hoved holdt han lidt paa Skakke og saa til Sæmund fra Siden af under halvt tillukkede Øjen-laag. »Ja, Gutten din er gal nok,« sagde han; »men værre er det, at Hesten din er troldskræmt.« Sæmund standsede. »Du er en Gap,« sagde han, saa det drønnede i Stuen, og Aslak lukkede Øjenlaagene endnu tættere til. Sæmund gik paany; Aslak sad en Stund stille. »Jogu er den troldskræmt, jo!« og skottede efter ham forat se hvad Virkning det havde. »Nej, men den er skogræd , er den ,« sagde Sæmund , fremdeles gaaende; »du har fældet Træ over den i Marken, din uvorne Slusk, og derfor kan Ingen længer faa den til at gaa rolig der.« Aslak hørte en Stund paa dette. »Jaja! tro det du! Troen skjæm-mer

Ingen .... Men jeg tvivler paa den gjør Hesten din god igjen,« lagde han til og skubbede sig idetsamme længer ind paa Tønden og dækkede for Ansigtet med den ene Haand. Sæmund kom ganske rigtig hen til ham og sagde sagte, men uhyggeligt nok: »du er en ond . . . .« »Sæmund!« lød det borte fra Aaren; det var Ingebjørg, Konen, som tyssede paa ham, ligesom hun sad og tyssede paa den Mindste, der var bange og vilde skrige. Barnet havde tiet før, og nu taug ogsaa Sæmund; men han stäk dog sin for en saa under-

sætsig Månd meget lille Næve lige opunder Næsen paa Aslak og holdt den der en Stund, idet han ludede sig frem og brændte ham med Øjnene ind i Ansigtet. Derpaa gik han som før og saa hen til ham en og anden Gang i Hast. Aslak var meget bleg, men lo dog med det halve Ansigt over til Thorbjørn, idet han holdt den Side ganske stram, som vendte mod Sæmund. »Vorherre give os et godt Taalmod!« sagde han om lidt, men bøjede i det samme Albuen op som forat afbøde et Slag. Sæmund standsede tvært og skreg med al sin Stemme, idet han satte Foden i Gulvet, saa Aslak gav sig: »Nævn ikke ham, - du!« - Ingebjørg rejste sig med Spædbarnet og tog ham mildt i Armen. Han saa ikke til hende, men lod dog i det Samme Armen falde. Hun satte sig, han gik atter op og ned; men Ingen sagde Noget. Da dette varte en Stund, maatte Aslak til paa Ny. »Ja, ... han har vel meget at bestille paa Granliden, — han!« »Sæmund, Sæmund!« hviskede Ingebjørg; men før det naaede frem, var Sæmund alt raset hen til Aslak, som satte Foden for. Den blev brudt ned, Karlen greben i den og Trøjkrave, løftet og saaledes sat imod den lukkede Dør, at Fællingen gik ud, han ud igjennem den paa Hovedet. Konen, Thorbjørn, alle Børnene skreg og bad for ham, og hele Huset stod i een Jammer. Men Sæmund ud efter ham, huskede ikke paa at lukke Døren ordentlig op, men spændte Resterne tilside, tog ham anden Gang, bar ham ud af Svalen, ud paa Gaarden, løftede ham højt og kastede ham med al Magt ned igjen. Og da han mærkede, at der var formegen Sne, til at han kunde slaa sig tilgavns, satte han Knæ paa hans Bryst og foer ham lige op i Ansigtet, løftede ham tredje Gang, bar ham til et mere snefrit Sted, som en Ulv, der drager en sønderrevet Hund, slåp ham atter, værre end før, knæ-gik ham, — og Ingen kunde vide, hvorledes dette havde endt, dersom ikke Ingebjørg var styrtet imellem med Spædbarnet i Armen: »Gjør os ikke ulykkelig!« skreg

hun.....

En Stund efter sad Ingebjørg i Stuen, Thorbjørn klædte sig, Faderen gik atter op og ned, drak nu og da lidt Vand; men Haanden dirrede slig, at Vandet fløj over Koppen og klaskede i Gulvet. Aslak kom ikke ind, og Ingebjørg gjorde om Lidt Mine til at gaa ud. »Bliv inde,« sagde han, — som var det ikke til hende hanBjørnstjerne Bjørnson.

511

talte, og hun bier inde. En Stund efter gik han dog selv. Han kom ikke ind igjen. Thorbjørn tog sin Bog og læste uafladelig, uden at se op, skjønt han ikke samlede en Sætning.

Et Stykke længere frem paa Formiddagen var Huset i sin gamle Orden, skjønt Alle havde en Følelse over sig, som efter et fremmed Besøg. Thorbjørn vovede at gaa ud, og den Første, han mødte udenfor Døren, var Aslak, som havde læsset alt sit Tøj paa en Kjælke; men Kjælken var Thorbjørns. Thorbjørn stirrede paa hain; thi han saa styg ud. Blodet var klæbet fast til Ansigtet og smurt vidt udover, han hostede og tog sig ofte for Brystet. Han saa en Stund stiltiende paa Thorbjørn og saa brød han stærkt frem: »Jeg liker ikke de store Øjnene dine, Gut!« Dermed skrævede han over Kjælken, satte sig og agede nedover. »Du faar se til, hvor du Ander Kjælken!« sagde han og lo, idet ban endnu en Gang vendte sig og rakte Tungen ad ham. Da rejste Aslak.

Men i den Uge, som fulgte, kom Lensmanden did, Faderen var stundom borte, Moderen græd, og hun var ogsaa et Par Gange borte. »Hvad er det, Moder?« — »Aa, Aslak har forvoldt det Altsammen.«

Saa en Dag greb de lidén Ingrid i, at hun sad og sang:

0, du livsalige Verden! Nu er jeg lej af din Færden; Jenten stikker Foden frem, Gutten gaar fra sine Fem. Madmor blander Vand i Mad, Madfar ligger lang og lad; Katten er den Klogeste i Huset, Han stjæler Rømmen af Kruset.

Der blev vel et Sporlag efter, hvor hun havde lært den Visestump. Jo, det var af Thorbjørn. Denne blev meget ræd og sagde, ban havde lært den af Aslak. Det sagdes ham da, at dersom han selv sang eller lærte hende flere slige

Viser, flk han Hug. Lidt efter kom lidén Ingrid til at bande. Thorbjørn blev atter kaldt til og Sæmund mente, det var bedst han flk lidt af Riset med det Samme; men han græd og lovede saa fagert for sig, at han slåp for den Gang.

Den næste Prækensøndag sagde Faderen til ham: Idag skal du slippe at gjøre Ugagn hjemme; du skal følge med mig i Kirke.

Af „Sigurd Slembe".

Förste Scene.

Et lidet Familiekapel i Stavanger Kirke, indviet St. Olaf. Tilhøjre er Altaret, men ses ikke. En kort Bænk staar tilvenstre. Ved Siden af den en Gitterdør, eneste Indgang.

Sigurd

(kommer ind, kaster sin Hue paa Gulvet og sig selv paa Knæ for Altaret).

Nu skal du høre, Hellig Olaf! Idag vandt jeg paa Bejntejn! Bejntejn var den Stærkeste i Landet. Nu er jeg! Nu kan jeg gaa fra Lindesnæs helt op til Bjarra'landssneen uden at behøve at løfte Hatten eller gaa afvejen. Der, hvor jeg er, faar Ingen Lov at slaas, at holde Støj, at true eller bande, — Fred overalt! Og den, som lider Uret, han skal faa Ret, saa Lovene maa synge. Og har en Stor før banket op en Smaa, saa skal den Smaa faa banke op den Store. Nu kan jeg gaa og give Raad paa Thinge. Nu kan jeg gaa til Kongens Bord og sætte mig næst ham selv og sige: her er jeg!

Og dette har jeg Alt mig selv at takke! Du Olaf, du har ikke gjort det Mindste. Jeg bad dig sige, hvem min Fader var. men tie gjør du, som en rigtig Træklods. Jeg maa faa vide det; det nytter ikke Alt, hvad jeg gjør, naar jeg har ingen Slægt. De raabe bare: der gaar Sigurd Slembe! Ja »Slembe« sige de, jeg slaar dem ned, men Andre voxe op og pege Fingre: »bæ, Slembe, Slembe,« — er det ej en

Skjændsel?

Staar unge Mænd i Leg, jeg træder til og gjør det bedste Hug, det bedste Kast, de raabe ikke: »Held dig, Sigurd,« —nej: »hvad vil du her, gaa hjem igjen, du Slembe!« Da tænker jeg: det gjør den Hellig Olaf, som staar og tier borti Hovedkirken! Hvis du blot vilde, du, saa talte Mo'r; hun maa dog vide det! — 0, Olaf hjælp mig! Ser du da ikke, jeg foruden Slægt er et Sankt-Hans Baal, som kun Aammer

ensomt

lavt i en Dal, det mindste Lys paa Fjeldet kan sees bedre, — løft mig op paa Fjeldet!

Alle har Hæder, og kun ikke jeg! Hver Månd i Hirden er forgyldt og vidtspurgt; de fulgte Kongen paa hans Tog til Jorsal! Men Flere komme ifra Myklegard fra Kejservagten og har Guid og Minder; det straaler af dem, saa jeg knap kan sove. Folk rejse skarevis fra England, Franken, Burgund, Apulien paa store Korstog. Se, Balduin var næsten simpel Ridder, og ban blev Konge i Jerusalem!512

Og Buomund og Rajmund, Adhémar og Tankred, Robert, de vandt ogsaa Lande! Lad mig faa komme til, — blot Slægt og

Skibe,

saa skal jeg tvinge dem at give Lande!

Nu kommer Moder; hun er stævnet hid, hid for dit Aasyn, Koll er med som Vidne. Nu maa du røre hendes Sjel og Tunge, saa skal jeg give dig det lille Bæger, som jeg har arvet efter Saxe Vig.

(rejser sig.)

Anden Scene. Sigurd. Thora, fulgt af Koll Sæbjernson. (De Kommende knæle først for Altaret.)

Thora.

Her er jo Opløb udenfor; du har med Bejntejn kjæmpet.

Sigurd.

Ja, og vundet paa ham. Koll.

Det er ej klogt at kjæmpe med de Bedste. Sigurd.

Hvem Andre vel?

Koll.

En Søn af Adalbrekt

tør ikke altid vinde.

Thora.

Du har faaet et Øgenavn istedetfor en Sang.

Sigurd.

Saa nævn minFa'r, og Sangen den skal komme.

Thora. Din Fa'r er Adalbrekt!

Sigurd.

Jeg tror det ikke. I Vrede sagde han, jeg var en Andens. Thora.

I Vrede, ja!

Sigurd. Just da man taler Sandhed. Thora.

Det Bedste flyr, og Djævle flytte ind.

Sigurd. De røbe Sjelens tause Arbejd.

Thora.

Afstaa!

Sigurd.

Saavist som du har maattet give Væxt til Fostret i dit Liv, du og maa give det Navn og Hjemstavn!

Thora.

Du vil begge vinde med ærlig Stræben gjennem nogle Aar. Sigurd.

De bedste Aar blot til at bygge Skibet. Jeg har Jevnaldrende, som svede alt i Middagssolen, under Grækenland. — —

— Du, Koll, er Vidne; og saasandt som du har Kirken bygget og din Slægts Kapel, hvori vi staa, saa lær min Moder nu, hvad Kirken kræver, og hvad Slægten kræver!

Koll (tU Thora). Du ved det Thora, han kan tvinge dig; thi han er voxen . . .

Thora til Sigurd.

— o, men gjør det ikke: Thi hvad du kræver er din Undergang. Sigurd.

Er mig det Samme, naar det ej er Skjændsel.

Thora. Men det er Skjændsel!

Sigurd (studser lidt).

--Jeg er ikke Træl;

det føler jeg, — og du er Saxes Datter. Thora.

Ak, der er anden Skam end Trællefødsel.

Sigurd. I Øjeblikket. Men i næsten tyve gravdybe Aar den Skam er sænket ned. Thora.

Men den ved Side staar et Taarebæger, det ene brydes med det andet op. og jeg faar atter mine Smertensdage. Sigurd.

Men mine Dage ere meget længre og uden Fader blive de vist tyngre.

(KoU sætter sig paa Bænken.) Thora (efter Betænkning). Din Fader lever ikke!

Sigurd.

Men hans Minde, maaske hans Magt, — og Mere vil jeg ikke.

— — Seer du da ikke, at jeg lever nu som disse herreløse store Hunde,

der staa paa Afstand, hvor der deles Brød. Thora.

Hvad gjør det dig? Du ved, du er den Bedste. Sigurd.

Det kan vel være. Men det er dog tungt. Slet Ingen klapper den; den jages bort, naar den vil lege med et Gaardens Barn. I alle Kampe har hver Kjøter Hjælp imod dens Kraft, og Øjet bliver sky, og Haaret trodsigt, Halen lumsk mod Jorden.

— Saa kan jeg . blive, hvis du længer tier.

Thora.

O, aldrig, aldrig! Du har Mod og Lykke! blot du vil vente, kan du naa det Største! Sigurd.

Men vente kan jeg ikke. Nu er Tid: Vi staa i Kirken; her er Olafs Billed, her er et Vidne, og her er jeg selv. Thora.

Et Ord af mig tror du kan give Alt?Bjørnstjerne Bjørnson.

513

Sigurd.

Ja, Slægt er Følge, om man end gaar ene. Thora.

Men hvis den Slægt, du fik, ej vilde kjendes ved dig og mig? Ja, hvis den brød os ned? Og hvis jeg skammed mig til Døde, Sigurd? Sigurd.

Min Slægt mig skulde ville fejgt foragte?--

(med Eftertryk)

--Saa maa den sidde med min Fædrearv ?

Thora.

Storm ikke paa! Agt dog min dyre Bøn! Riv ej omkuld paa Vejen frem til Ære din gamle Mo'r! — O, skaan mig dog, jeg

beder;

lad mig faa tie med min egen Skam, lad mig faa holde dig fra Undergang! Sigurd.

Nu ved jeg, o, saa frygtelig formeget — og saa for lidt!

Thora.

O, Sigurd, vær forstandig. Et Øjeblik har styrtet mig i Skjændsel, et Liv har bødt derpaa, samt Alt jeg ejed! Et Øjeblik har røbet dig min Synd, dit Liv du ogsaa spilder, faar du Mere. Koll.

Nu maa du afstaa. Du maa tro din Moder. Sigurd.

Farvel!

Thora (forskrækket).

Hvor gaar du hen?

Sigurd.

Til Havet gaar jeg! Thora.

O, Sigurd, Sigurd!

Sigurd.

Ja, det Liv, du gav mig, kan ikke slæbe paa din Tausheds Lænke. Er det min Undergang at vide Alt, Det er det ogsaa, hvis jeg blot ved dette. Koll.

Han har et trodsigt og fortvivlet Sind. Thora.

Ja, hans du ejer* som har styrtet mig fra Uskylds Lege — i de Tauses Samfund.

— Min Fader kasted mig ud af sit Hus med dig, som just var født. Min Søster stod højt i Vinduet og kasted Klæder ned efter os, fordømte os og jaged

med høje Skrig — og tog sin Død af Sorg. Thi nu, saa vid det: — du er født i

Blodskam!

— Din Fader, Sigurd, — var min Søsters

Månd —,

var Norges Konge, — han var Magnus Barfod!

Koll (reiser sig).

Kong Magnus !

Thora. Ja. —

Sigurd (foran Sanct Olafs Billede), (med Eftertryk.)

— Saa er vi To i Slægt. Koll.

Den Kundskab bliver dig nok skjæbnesvanger. Sigurd.

Ja, det er Mere, end jeg selv har tænkt.

— Men een Gang tænkt det aabner hele

Verden!

Thora.

Nu maa du tie med det for de Andre! Sigurd

(betragter sig).

Jo, jeg er saadan, at jeg strax kan gaa. Thora.

Hvor vil du hen?

Sigurd. Til Kongen, til min Broder. Thi han skal give mig det halve Rige. Thora.

Hvad tænker du!

Koll (samtidig).

Er du ved fuld Forstand. Sigurd.

Uægte født er Kongen. Og hans Broder, med hvem han Riget delte, var uægte. Og flere Konger; thi Sanct Olafs Lov gjør ingen Forskjel. Jeg har altsaa Ret at være Konge!

Koll. Sagte! sagte. Ven ! Sigurd.

Vor Fædrearv skal deles ganske lige. Koll.

Den, som har Magten, vil ej gjerne dele. Sigurd.

Med Ejstejn delte han, med Olaf ogsaa. Koll.

Nu er han gammel og har faaet Søn. Sigurd.

— Tør ikke nægte mig min klare Ret.

Koll,

Den maa bevises.

Sigurd.

Mo'r skal bære Jernbyrd! Thora.

Med Jernbyrd vidne for min egen Skam! Sigurd.

Naar jeg er Konge, skal den blive Ære!

Thora. For mig? O, aldrig!

Sigurd (øm).

Hør mig og vær god.514

For hver en Taare, som din Anger græd, du skal faa Glædestanker ved din Søn! Du skal gaa foran i de store Optog, ved Gilder være paa min højre Side, i Purpur klædes og med gyldne Smykker. — Altsaa du bærer!

Koll.

Det beror paa Kongen. I bedste Fald, hvis han blot giver Vink, kan hele Prøven faa et daarligt Udfald. Thora.

Og sidste Skam end större end den første.

Sigurd. En Konge Skurk?

Koll.

Nej, han er blot saa klog, at han ej agter paa en Dreng, som kommer foruden Følge og foruden Vidner.

Sigu rd.

Foruden Følge? — Du, du Koll er Følge! Du er jo Lendermand, din Slægt uhyre, og dine Venner ere Landets Første. Koll.

Den, som vil følge dig i saadant Ærind, har brudt med Kongen og sat Sit paa Spil. Sigurd.

Men jeg skal give dig det dobbelt, Koll! Den anden Månd i Landet skal du blive, din Slægt højagtes, som det var min egen. Koll.

Dette er farligt, hvis det ikke lykkes,

— og endnu farligere, dersom det lykkes.

Sigurd,

En anden Konge har du ofte ønsket! * Koll.

Ja, det cr sändt. Men ikke en som dig. Sigurd.

Hvad er i Vejen? hvorfor ikke mig? Gud selv har mig i Fødslen dertil indsat! Er du en Høvding og vil ikke hjælpe hver til sin Ret? Du, som for Olafs Aasyn har hørt det først, du er af Olaf valgt til Værn og Fæstning for hans ringe Slægtning. Koll.

Til Værn for Landet er jeg valgt. Og hvis det var til Held for Landet, gav jeg Hjælp.

— Det tror jeg ikke.

Sigurd.

Hør det, Hellig Olaf! De vil fornægte mig! Kong Jorsalfarer vil ikke give mig, hvad jeg har faaet af Gud og dig! Din Lov de trampe paa, og Guds, den hellige, som her er kjøbt af Modersmerte, af et Liv i Taarer, den sønderrives som forfalsket Skrift. Du Martyrstærke, o indgiv mig nu det Raad, som løfter mig af Stundens Fare.

--Ha, han har gjort det! — Jeg skal

gaa til Kongen og sige ham, jeg er hans yngre Broder. Men Land jeg kræver ikke af ham, nej, blot Folk og Skibe, og saa vil jeg drage paa Eventyr til ljerne, fjerne Lande, som Olaf Trygvesson, som Olaf Digre, som Harald Sigurdson, som Kongen selv! ; Koll.

Prøv ej at nærme dig til Bjørnens Hule, prøv ej at bide af hans eget Bytte. Sigurd.

Naar jeg gjør Afkald paa min Ret til Riget. Koll.

Han slipper ikke i Medbejlers Haand sin gode Krigshær.

Sigurd. Godt, saa vil jeg prøve at samle Folkene paa egen Haand. Her vente Mange paa et Eventyr; de Store kuer han, i Synd sig vælter og trodser sorgløs paa sin gamle Hæder og paa den Splint af Korset, han bar hjem. Jeg skal fortælle dem et lystigt Stykke om andre Tider og om større Mænd, — om Fædres Grave i de fjerne Lande, som længe ventede paa friske Krandse. Jeg skal fortælle dem om Kamp ined Landse paa Provençalernes Tourneringsplads i gyldne Hjelme og i spansk Kyrads. Og jeg skal føre dem til maurisk Guld, til frække Hedningby af Bytte fuld, og derfra krigende mod Herrens Land, hvor Blodet toes i Jordans hellige Vand. Se, Verden skjælver i de stærke Grunde og Kræfter vælter der af Folkebunde, som før laa tramped'. Kristendommens Sol har vakt et Mylder ifra Pol til Pol. Didind vi jage som en Storm fra Norden, der favner buende udover Jorden, og stryger hjem igjen saamange Skatte, at Kongens Guldmænd skulle skinne matte. Da er der Øre for et hurtigt Ord om Rigets Deling over Drikkebord, og vil han ikke, saa skal Sværdet dele, og den, som vinder, drage hjem det Hele. Koll.

Du glemmer Navnet paa den Ting, du skildrer. I Norden kalde vi den Borgerkrig.

Thora.

Fra Solformørkelsen ved Stiklestad, der endnu ruger over Norges Minde, har Ingen baaret denne Kainstanke. Sigurd.

O, Jesus Kristus! — Hver en Port til

Retfærd

ej blot er lukket, men med Syndens Segl.Bjørnstjerne Bjørnson.

515

Koll.

Det synes mig, at du for voldsomt jager fra Skovens ene Grændse til den anden. Der er saamangen Sti ...

Sigurd.

0, ti! —

Thora.

— Min Søn! Bliv her i Fred, og søg at. . .

Sigurd.

Aldrig, aldrig!

Alt nu jeg føler, hvordan Jorden brænder! Kan jeg vel tigge af mit eget Bord, kan jeg vel tjene i min egen Gaard, kan jeg Stigbøjlen for min Broder holde og staa tilbage, medens han faar jage mod Æresmaal, hans Hest besprænge mig med Skarn til Afsked, ... o, fordømte Tanker, i Hvirvel som den Støvsky om hans Hjelm vil de omsuse mig, — jeg ser dem stige! — Thora.

Men Sigurd!

Sigurd,

Hvor kom jeg frejdig som en Gut fra Sejer, der netop lærte, at ban Kræfter ejer. Nu ser jeg alle som et splintret Staal tilbage springe fra det høje Maal. Mit Mod, min Længsel kjendte ingen Grændser, den hele Verden var mig Arv og Rige; — da fik jeg Retten til en Del deraf og fik den ikkun for med den at miste al Tro paa Retfærd og al Godt jeg vidste. 0, Moder, Moder, hvorfor taug du ikke.

(kaster sig paa Gulvet paa sit Ansigt.)

Thora.

Til dig nu kommer, hvad jeg selv har lidt.

(over ham.)

Af „Arne".

Undrer mig på, hvad jeg får at se

over de høje fjælde? øjet møder nok bare sne; rundt omkring står det grønne træ, vilde så gærne over; — tro, når det rejsen vover?

Ørnen løfter med stærke slag over de høje fjælde, — ror i den unge, kraftfulde dag, mætter sit mod i det vilde jag,

sænker sig, hvor den lyster, — ser mod de fremmede kyster!

Løvtunge abil, som intet vil

over de høje fjælde? sprætter, når somren stunder til, venter til næste gang, den vil, alle dens fugle gynger, ved ikke, hvad de synger; —

den, som har længtet i tyve år

over de høje fjælde , — den, som ved , at han ikke når, kenner sig mindre år for år —, hører, hvad fuglen synger, som du så trøstig gynger.

Sladrende fugl, hvad vilde du her

over de høje fjælde? rede du fandt vist bedre der, videre syn og højere trær, — vilde du bare bringe længsel, men ingen vinge?

Skal jeg da aldrig, aldrig nå

over de høje fjælde? skal denne mur mine tanker slå, sådan med sne-is og rædsel stå

stængende der til det sidste, — blive min dødningekiste?

Ud, vil jeg! ud! — o, så langt, langt, langt

over de høje fjælde! her er så knugende, tærende trangt, og mit mod er så ungt og rankt, — lad det få stigningen friste, — ikke mod murkanten briste.

Engang, jeg ved, vil det række frem

over de høje fjælde, kanske du alt har din dør på klem? — Herre min Gud! godt er dit Hjem, — lad det dog endnu stænges,'? og jeg få lov til at længes!

Af „En glad Gut".

i.

»Dans!« ropte felen og skratted på strengen, så lensmandsdrengen sprat op og sa': »ho!« »Stans!« ropte Ola, slog bena unda'n, så lensmand dat af'n, og jenterne lo.516

»Hop!« sa'n Erik og spænte i taget, så bjælkerne braged, og væggene skrek. »Stop!« sa'n Elling og tog ham i kragen og holdt ham mod dagen: »du er nok for vek!«

»Hej!« sa'n Rasmus, tog Randi om live': »skynd dig at give den kyssen, du ,ved«.. »Nej!« svarte Randi, en ør-fig hun gav ham og sled sig ifra ham: »der har du besked!«

II.

Løft dit hoved, du raske gut! om et håb eller to blev brudt, blinker et nyt i dit øje, straks det får glans af det høje.

Løft dit hoved og se dig om, noget er der, som roper: kom! — noget med tusende tunger, som om frejdighed sjunger.

Løft dit hoved, ti i dig selv blåner også et udstrakt hvælv, hvor der med harper klinger, jubler, toner og svinger.

Løft dit hoved og sjung det ud, aldrig kuer du vårens skud; hvor der er gærende kræfter, skyder det året efter.

Løft dit hoved og ta g din dåb af det høje, strålende håb, som over verden hvælver og i hver livsgnist skælver.

Der ligger et Land.

Der ligger et land mod den evige sne, i revnerne kun er der vårliv at se. Men havet går til med historie-døn, og elsket er landet som mor af søn.

Hun tog os i fanget, dengang vi var små, og gav os sin saga med billeder på. Vi læste, så øjet blev stort og vådt; da smilte den gamle og nikked blot.

Vi sprang ned til fjorden, vi stirrede mod den askegrå bauta, hvor gammel den stod; hun stod der end ældre, sa' ingen ting; men stensatte hauger lå rundt i ring.

Hun tog os ved hånden, og følge hun gav bort derfra til kirken så stille og lav, hvor fædrene ydmygt har bøjet knæ, og mild'lig hun sagde: gør I som de!

Hun strødde sin sne over fjældbratte li, bød så sine gutter at stå den på ski. Hun knuste med stormhånd det nordhavs spejl, bød så sine gutter at hejse sejl.

Hun satte de vakreste jenter i rad at følge vor idræt med smil og med kvad, og selv sad hun højt i sin sagastol .og måneskinskåben opunder pol.

Da lød der et fremad! et fremad endnu på fædrene-mål og med fædrene-hu for frihed, for norskhed, for Norge hurra! og fjældene selv roper langt hurra.

Da løsned' begejstringens rullende fån, da døbtes vi af hendes mægtige ånd, da stod over fjældet et syn i glød,

som siden os maner indtil vor død.

Da Norge ikke vilde hjælpe.

(Påske-kvæld 1864).

Når siden du sejler i Kattegat

og gennem Belt, du finner ej mere den danske fregat

med rød-hvidt felt, du hører ej mere kommando-ord

i Vessels sprog, ej al den livsalige sang ombord

bag Danebrog. Du møder ej latter, du ser ingen dans

under hvide sejl. du følger ej kunstens langt viftende krans

om mast og spejl. Men alt, hvad vi ejede der ombord,

til havs er sat, hvert skjold og hvert minne i dybet det för

en vinter-nat. Det var i den samme, fregatten skød

under Norges Land nød-skud paa nød-skud, mens sjøen brød med tang og sand,

en båd sattes ud for at hjælpe dem,

men vendte mod havn, ... da drev fregatten mod Tyskland frem

og brød sin stavn! da fløj ifra borde hver stump af vort,

hvert slægtskabs spor, det hivdes i havet, det ryddedes bort

med forbandelsens ord! Den nordiske løve, den gamle grå

gallions-figur, den hugdes istykker, fregatten lå som en nedskudt mur.

Den sattes istånd, og den sattes ud

ved Tysklands fod, men soH-gult var flaget, en ørn slog ud

hvor løven stod. Da atter vi sejled i Kattegat

det var så tyst, der lå kun en tysk admiral-fregat under Skånes kyst. — —

Til Welhaven,

(Ved Studenternes Fakkeltog).

Lyt nu, du ludende sanger, tonerne strømmer tilbage!

Varmt om dit sind ungdommens glade falanger under dit vindu dem jage

jublende ind. Hjærternes genlyd sig gynger

højt i det blå, i det solsitrende blå, hvori din sølverne tone den slynger.

Smiler du ikke ved målet, du, som i vintren har vugget

forårets tekst? Alt, hvad dit mod har bestrålet, alt, hvad dit mismod har dugget,

nu har det vækst, ranker sig op om din skulder,

fylder din favn, — fanger i roser dit navn, fanger din digtnings den koglende hulder.

Videre livstoget drager, tankerne suser som faner

over dets vej. En blandt de højeste rager, finnes på forreste baner, den kom fra dig! Oldtidens manende rune

højt på dens skaft, tyder, hvor du tog din kraft, løftende land i din ild-hu, dit lune!

Af „Piskerjenten".

Han fik ej lov til at lægge ud, hans far var gammel, hans mor var svag, og bruget voksede dag for dag: — »Hvad vil han også på viking-færden? Her har han alt, som kan ønskes i verden«.

Men gutten længtes, når skyen jog; da så han, kæmper til slaget drog. Og gutten længtes, når solen sken; da så han, kongen i hallen tren. Han stod, han glemte at gøre gagn, han stod og tænkte på gamle sagn.

Det var en morgeD, afsted han drev, mod ytterste skær, mod det åbne hav at se på legen om strand og rev, og høre det døn, som kampen gav. Det var en dag i den første vår, da stormens rest over landet går: du må ikke længer is-lagt sove! — Da så han syn, som gav lyst at vove. —

Der lå et lang-skib i stål-grå vig, der hvilte ud efter stormens krig. Dets sejl var bundet, det selv fortøjet, men syntes derved ej vel fornøiet; ti sejlet rykked, og masten ry sted, og skibet huggede skum med brystet.

Ombord man tog sig en lidén pust; man sov, hvad heller holdt måltid just. Da hørte ned de fra klippen rope, — det syntes ord af en top-målt tåbe —: »tør ingen ride så høj en båre, så giv mig roret; — mig længes såre!«

Nogle så op imod fjældets hang, andre vendte sig ej engang; ingen sig lod sin mad-ro råne. Da faldt en sten og blev to mands bane.

Op sprang alle fra dæk og tilje, kastede mad-kar og greb til våben; opad pilene sang, — men åben stod han på klippen og gav sin vilje; »Høvding! Giver du skibet med læmpe, hvad heller lyster dig først at kæmpe?«

Sligt at høre blot tids-spild vaf, et spyd blev skikket at gå med svar.

Traf ham ikke. Han sagde rolig: »mig venter ingen i dødens bolig. Du, som havene alt har pløjet, kan gå der ind eller hjem dig skynde. Alt, du under dig her har bøjet, det må du give; — jeg skal begynne!518

For mig du samled; nu mig du henter; min tid er kommen; på mig det venter«.

Den anden lo fra sin høje løfting: »ifald du længes så, som du siger, fred skal du nyde. Kom, blev min kriger!« — »Det kan jeg ikke, jeg fødtes høvding. Jeg ved min vej, og så må jeg byde; det ny kan ikke det gamle lyde!«

Forgæves øret mod svar han lagde. Da sprang han nærmere ned og sagde: »I kæmper! Høvdingen vise skylder, hvem sejers-fader sit guid forlener. Ham, som det bliver, ham hær-mænd hylder. Skam den, som ikke det største tjener!«

Da blussed høvdingens kind af harme; han sprang i sjøen og svam mod landet; den anden hoppede ned mod vandet og tog ham op i de stærke arme.

Men høvdingen så ham i øjet ind, og straks han kente hans høje sind. »Kast våben til ham, han ingen ejer«, ombord han ropte; »hvis du får sejer, så kan du sige, han selv dig rakte det sværd, du svang, da du fald ham bragte!«

Og kampen rejste sig under ljældet, hvert hug gav sukkende døn tilbage. Derude snøfted den vrede drage, snart lå dens høvding på stenen fællet.

Det gav et skrig mod det is-grå fjæld, det mylred op ifra stævn til stævn, i sjøen sprang de, hver månd, til hævn og stod snart oppe på klippens hæld. Men svagt den døende hånden svang; han bed iblant dem for sidste gang: »en månd må falde, når han er færdig; ti stort skal sluttes en helte-sang. Tag ham til høvding; ti han er værdig!« — Han mer ej kunde, hans læbe blegned, hans kæmper ilede til, han segned, ham plads var ryddet ved Odins bord, på hin han viste, idet han for.

Den nye høvding var ikke sen, han steg på stenen og tog tilorde: »først rejses tegn over heltens ben, og derved minnes, hvad stort han gjorde. Men før det kvælder, vi sejl må hejse; ej døde hæfte på livets rejse«.

Og varden bygdes, og sejl för 'op, snart dragen leged på bølgens top. Et minni-dråpa klang over sjøen til ham tilbage på dødning-øen, et velkomst-kvad mod den unge for, han stod i løftningen ved sit ror.

Men da han hjemmet strøg tæt forbi, hvor alle stormede ned mod stranden med rop, med undrende syn på manden, som styred Øgers sjø-stærke ski, —

faldt kvæld-sol rødlig på sejl og skjold og på den høje bag kæmpe-vold.

Han styred skibet ret lige på, så ræd de ropte: han vil forgå! Han vendte skibet, så der stod gov, og smilte hjemad: »får jeg nu lov?«

Sidste sang.

Jeg sender disse sange hen

på venners bøn til kvinner, mænd

i Nordens trenne lande.

(At Finlands folk blant dem er med

på sangen under Nørreled

må jeg med tak jo sanne).

Jeg sender dem — og ser det nu: de fleste har ej, hvad min hu har stærkest følt og båret; lidt er for flygtigt, lidt for kort, lidt har på lagret dampet bort, lidt er for ungt af året.

Jeg levde mere end jeg sang; jeg tanker, harm og jubel slang omkring mig, hvør jeg gæsted; at være, hvor det netop galdt, det var mig næsten mer end alt, som ved min pen blev fæstet.

Alt sant og stærkt har vokse-sted og kanske også evighed, om sværten ej det fanger, og han, som tænker mindst derpaa, men tør i livets slingring stå, blir bedste folke-sanger. —

Jeg hørte engang om en fest i Spanien; en landsens hest blev sluppen ind i ringen; dernæst en tiger af sit bur; — den gik en stund omkring på lur, så la' den sig på bringen.

Og folket klapped, jubled, lo, da tigern sprang og hesten slog, men flk dog ej se blodet; ti tigern tumled att og bag for hestens landlig-plumpe slag og lå en stund på hodet.

Da hujed, hidsed alle månd og kvinner med; balkonens rand de heldte sig udover. De skreg, de tirred tigerns mod, de vilde alle have blod, — og atter frem den vover.Bjørnstjerne Bjørnson. 317

— Og folket jubled, klapped, lo, da tigern sprang og hesten slog;

— men blod de fik ej skue; ti lykken havde hesten kær, og tigern kom den ikke nær, men spæntes i en bue. —

Hvem vant tilslut, det ved jeg ej; ti denne landsens hest er jeg, og kampen har ej ende; — men byen, hvor den foregår, og dette klap og jubel får, den tør du kanske kenne! —

Jeg kæmper helt foruden had; det, som jeg elsker, gør mig glad, skønt varm og vred tillige. Det er mit blod, min sjæl, der går i hver en linje, som jeg slår, og derfor går den lige.

Men som jeg står her nu idag, jeg har ej hævn, jeg har ej nag mod nogen månd på jorden, — giv så igen lidt hjærtelag til den, som bare mente sag og elsker hele Norden!

Selv går jeg på min sanger-vej med ærefrygt først ind til dig, du største ånd i Norden,

som vred, profetisk varsled gry bag Nordens tunge morgen-sky, der skalv i lyn og torden; —

men siden blid bag hav og held af sagas og af troens væld på bondens sæd har spillet; — nu sne-fjæld-hvid på nitti år af tidens strøm tilbage får dit eget høje billed.

Til dig så, i hvis sanger-vår »de tusen sjöers« Finland står og vemods-mægtig toner. Vor stammes ånd i evig sus

går grænse-vagt i sangens brus mod Østens millioner.

Men står jeg i vor egen gård, et stjærne-billed øjet slår med alt sit rige under. Det lyser: Henrik Vergeland ud over Norges blege land i minnets klare stunder.

For Nordens unge nutids-folk er disse tre den største tolk, som alt mit liv skal prise; ti under deres tanke-kreds jeg nynner modig og tilfreds på Nordens fremtid s-vise.